

ARADI KÖZLÖNY

Ötvenedik évfolyam * 1885

1935 * 1934. december 25

AZ IGAZI ÜNNEP

Írta: *Gróf Bethlen György*

A szerves világ szemlélete arra tanít, hogy az élet örök küzdelemmel jár. Növények, állatok állandóan kell hogy az őket fenyegető veszedelmek ellen védekezzenek, egyik faj a másiknak ellensége. Legtöbb csak akkor gyarapodhatik, csak akkor tarthatja fenn magát, ha a másikat elpusztítja.

Az ember és ember közötti küzdelmet, attól kezdve, hogy ősalapotából kilépett mégis már a szokások, az erkölcs és a vallás törvényei enyhítet-

ték fokozatosan. A Megváltó a szeretet vallását adta az emberiség részének. Sajnos, azonban nem mondhatjuk el, hogy még a keresztény emberiség is követné vallása parancsát.

Nemcsak az egyes ember vét ez ellen felebarátjával szemben, de ép úgy van ez az egyes nemzetek között is. Itt is azt látjuk, hogy nem az igazság uralkodik, hanem az erő.

A történelemben véresebb háborút nem ismerünk a világháborunál. Egész nemzeteket megosztottak ideális eszmékkel és jelszavakkal, amelyekért életükkel áldoztak milliók. Még néhány hónappal a világháboru vége előtt egy hajszálon függött az — amint azt illetékes francia katonai szakírók is beismerik — hogy nem épen fordított legyen annak kimenetele. Az amerikai haderő beavatkozása döntötte el nyugaton a küzdelmet. De nagy szerep jutott ebben a Wilson-féle 14 pontnak is, amelyek mint világmegváltó kábitószert hatottak a központi hatalmak kimerült lakosságára és hadseregére és semmisítették meg ezeknek még megmaradt erkölcsi ellenálló erejét.

A béke alapjait is ezek a wilsoni elvek kellett volna, hogy képezzék, de nem így lett. Az azóta eltelt időben pedig még jobban eltávolodott a világ ezektől, ma pedig már mint naiv ábrándozót mosolyogják azt, ki csak említést tesz róluk.

A fegyveres harc senki által sem remélt eredménye béke neve alatt állandósult, pedig az emberiség mai állapota, mondhatni szükségképpen kell új fegyveres összeütközésre vezetessen.

A fák nem nőnek az egekig. A ki ma fenn van, annak feltétlenül gondolnia kell arra is, hogy hogyan renanzi be a jövőndöt.

A nemzeti törekvések mértéktelen túlzása nagyobb háboru csiráját hordozza magában, amely a kannibálistmushoz hasonló állapotba vetné vissza a művelt emberiséget.

Gróf BETHLEN GYÖRGY.

az Országos Magyar Párt elnöke

*

Szálljunk magunkba a Megváltó születésének emlékére gondolva és erősek és gyengék tartsunk lelkiismeretvizsgálatot.

Tudom és vallom, hogy az egészséges nemzeti eszme nem türi a defetizmust. Utópiákat sem kergetek. De ha el akarjuk kerülni többezeréves kultúrjaink végpusztulását, akkor még az utolsó percben vissza kell rántsuk a tátongó mélység széléről az abba rohanó világot. Ha nem akarunk kétségbeesni sorsunk felett, hinnünk kell abban, hogy ez nem lehetetlen feladat. Az ünnepek után következő első hétköznapon lelkiileg ujjaszületve, azon kell elkezdenünk, hogy nemcsak mint egvények, de mint nemzetek is felejtjük el a mult küzdelmeit és ellentéteit. Amig ezt nem tesszük kölcsönösen, mindaddig nem remélhetünk a jövőben ja-

vulást. Akkor lassacskán könnyebb lesz egymás lelki érzékenységét kölcsönösen megérteni és kimélni. Akkor nem fogunk sérelmet keresni vagy találni más nemzet történelmi emlékeiben. Ezek mindenike szubjektív okokból is szent az illető nemzet tagjai előtt. A lelki dolgokba nem szabad, hogy az államhatalom beavatkozzék, de ez céltalan is, eredménytelen is lenne, sőt feltétlenül ellenhatást vált ki. Törekedjünk végre okos belátásból a tárgyi-lagos itéletalkotásra.

E felismerés kell reávezzessen ama megnyugtató alapelvre, hogy a lelkek békessége erősebb biztosítéka az emberiség intézményeinek minden fegyveres felkészültségénél. Ezt elfogadva, ennek uralma alatt nem fog ünnepelni senki embertársának gyásza felett. Egyszerre fog ünnepelhetni mindenki és nemcsak egy napig és már előre reszketve az eljövendő hétköznapok sivárságán, hanem akkor valóban a lelkek karácsonya lesz az egész esztendő.

ÖTVEN ÉV

írta *Köbor Tamás*

KÖBOR Tamás, a kiváló magyar publicista küldte jubileumunkra az alábbi ragyogó írását:

1885. A Rostély-uca egy zezguzos épületében meghatottan botorkál egy fiatal gyerek. Verset visz a szerkesztőnek, akit Radó Antalnak hívnak és úgy fogadja, mintha egyivásuak volnának. Pedig ő már huszonkétéves és könyve is jelent már meg. Asztalán sok kézirat és egy nagyvernyös petróleumlámpa. A lámpán van a hangsuíy. Petróleummal világítottunk.

Ugyanaz a gyerek a régi Athenaeum vasrácsos folyosójának a mélyére érve, novellát visz a Nemzetnek. Ott két gyertya között ül egy hatalmasság és ír. Csernátonyinak hívták. A gyerek, aki így szagolta a szerkesztőségi levegőt, én voltam. Még nem hívtak senkinek.

Csak azért említem, hogy megmutassam: tudom, mi az ötven év. Na meg, hogy rámutassak, milyen volt ötven évvel ezelőtt a fővárosi újságcsinálás. Petróleumlámpa, gyertya, a haladás rohama nemsokára, 1886-ra, meghozta a gázt is, majd az Auerégyöt. Telefon nincs. Központi hírszolgálat alig. — a távirat nagyon drága. A szerkesztőség bevárja a bécsi lapokat, onnan írja ki az értesüléseket, csak úgy, ahogy a vidéki hírlapszerkesztő bevárja a pesti lapokat és onnan szedi, amit a pesti kiír a bécsiből. Abban az időben minden-

napos volt, ami ma lehetetlen. a cikk, mely úgy kezdődik: „Midőn e sorokat írjuk, még nem tudjuk“. stb. Ma nem lehet írni, mielőtt nem tudnók s ez nem boszorkányság. Ma a technika oly tökéletes, hogy már tudjuk, mielőtt megtörtént.

Milyen más világ és milyen kalandos vállalkozás volt lapot kindni abban a világban. Nemcsak a telefon és rádió hiányzott, nemcsak a rotációs gép nem öntötte két óra alatt azt a kiadást, melyen a lapos gép hat-hét órán át kattogott, hanem a közönség idegzete sem kívánta meg úgy a friss tudnivalót, mint foka a heringet. A szerkesztőség tíz órakor már lezárt, a kiadóhivatal már régen aludt és az olvasóközönség is beérte a harmadnapos hírekkel. Ötven évvel ezelőtt senki sem sietett. Legkevesbé a vidék.

A vidék különben is leszámolt sorsával. Tudta, hogy hírlap, de nem újság. Tudta, ami tudnivaló, azt közönsége már megkapta a fővárosi újságból és éppen csak tessék-lássék között ő is valamit a világ sorjáról. A vidéki lap nagyjában újságíró nélkül is készült. Átmene-ti foglalkozásul néhány diák, üvevédbotár és tanár ur dolgozta föl a nyírást, helyi ügyeket,

szintársulati és műkedvelői eseményeket. A szerkesztő maga többnyire tekintélyes ügyvéd és nem tekintélyes publicista. A vidéki lapnak két hivatása volt. Kialakítani a helyi közvéleményt a helyi érdekek körül és házimunkákat elvégezni az országos politika számára. Voltak kormányparti és különböző ellenzéki lapok. Közös vonzóerejük, hogy örökösön hajba kaptak és legmeggyőzőbb módon bizonygatták a másiktól, hogy részben hülye, részben bankóhamisító és foglalkozásszerű liliomtípró. A kormánylapokat a főispán dirigálta, az ellenzékieket a képviselő, vagy aki legközelebb az akart lenni. Az olvasók a kaszinóban folytatták a lapok hasábjain dúló harcot, otthon pedig mulattak és az elvek lobogása nélkül a gyönyörködtető kakasviadalt élvezték.

A politikai szerkesztő nem tudott írni, mert más volt a kenyere. Az önkéntes ujdondász nem tudott sem írni, sem valamit gondolni. Nagyon okos ember volt mindkét fajta, de a sajtó terén műkedvelő. Nem hiba, nem is különös fogyatékoságuk, mert az írás valami egészen más, mint minden egyéb mesterség vagy művészet. Például senkinek sem jut eszébe zongorázni, ha nem tanult zongorázni, ellenben mindenki leül írni, aki nem tanult meg írni. Abé-ab, amit az elemiben tanult és vasikalap, amit rímül a mindennapos élet fejlesztett hozzá, elég, hogy akárki megpróbáljon tintával és papírossal zongorázni.

Hallom az ellenvetést: nem így volt, hiszen a pesti zsurnaliszták, országos jelentőségű írók javarésze, vidéki lapok rozszant írósztaiai mellől kerültek föl! Hogyne, de éppen az, hogy Pestre kerültek, bizonyítja, hogy nem maradtak otthon. A tehetség, a hivatott, otthagya a vidéki sajtót s ezt ellátták tovább a nemtehetes ember boldogtalanságával, hogy ott kell maradnia, a dilettáns boldog volt, ha hozzájutott a vidéki nyomdafesték szagához. Szita volt ez, amelyen keresztül esett az aranypor és benne maradt a kavics. Nincs benne semmi gáncs, ellenkezőleg: ha a vidéki sajtó nem ad alkalmat a Mikszáth Kálmánoknak, hogy tehetségük tudatára ébredjenek, nem lett volna belőlük Mikszáth Kálmán. A költő, a francia közmondás szerint, vidéken születik és Párisban hal meg. Így volt ez nálunk is. S elvégre, fontosabb, hogy a költő szülessék, mint a meghalása.

1898-ban olyasvalami történt, mint mikor

a patak fölfelé kezd folyni, nem a forrolata, hanem a forrása irányában. Egy fiatal újságíró, hivatásos és hivatott, ott hagyja Budapestet, minden vidékinek vágyát és célját és lemegy Aradra. Magával vitte a fővárosi újságírók minden készülségét és tetézte a nagy-ravágyással, hogy Budapesthez nem kötötte is pesti újságíró legyen. Abban az időben én is már hivatásos újságíró voltam, ő is már valaki. Volt neve: Stauber Józsefnek hívták. Nem kellett volna elmennie, Budapesten is az elsők közé öregedhetett volna, ha kedve lett volna íróasztal mellett megöregedni. De neki

több kellett. Ő pesti újságíró akart lenni Aradon s bebizonyítani, hogy vidéken is lehet fővárosi lapot csinálni.

Két körülmény kedvezett neki. Az egyik a technika, a másik a lelkület. 1898-ban már villanyvilágítás mellett dolgoztunk, villanyhajtotta a rotációs gépeket és a telefonnak az a sajátsága volt, hogy nemcsak Aradról lehetett Pestre adni a híreket, hanem Budapestről Aradra is. Stauber József Aradon ült és megtelefonáltatott magának mindent, amit Budapesten tudott volna. Tudta tehát Aradon is. Az esztét, a szívét s az irititását pedig magával hozta,

Arad példát mutatott

A másik pedig Arad kulturája volt. Művelt, nagyigényű olvasóközönség, melyhez érdemes fölemelni a helyi lap nívóját és amely halásan fogadta már a törekvés első megnyilvánulásait is. Boldog volt, hogy az Aradi Közlönyben már reggel hét órakor ugyanazt olvashatja, amit a délben érkező budapesti lapokban. S ugyanezt a nótát más hangszerelemben hallotta. Önállóságot, egyéniséget és függetlenséget kapott ugyanazzal a politikai szabadelvűséggel, mint az eddigi helyi lapocskában, melynek minden politikai során megérzett a felülről kapott utasítás. Az Aradi Közlöny azért volt szabadelvű és kormányparti, mert Stauber József az volt. A szabadelvű párt pedig jól járt, az Aradi Közlöny most már őt támogatta, nem pedig ő a lapot. A közönség a fővárosi lapok sorából azt járatta, melyet leghamarább kapott meg: az Aradi Közlönnyet. Ez a lap már újság volt, ez az újság már fővárosi volt, mely Arad számára nyolc órával hamarabb ért oda, mint valamennyi pesti lap.

Stauber József nem maradt egvedül. De éppen ez a legnagyobb sikere és érdeme, hogy nem maradt egyedül. A többi nagy vidéki város is arra eszmélt: amit Arad megcsinált, megcsinálja ő is. Az Aradi Közlöny nyomán hallatlanul fölfejlődött a vidéki sajtó. Már szerkesztőségek alakultak a szerkesztők körül, már újságírók fejlődtek ki a dilettánsokból. Már voltak vidéki újságírók, akik a honoráriumokhoz tartoztak, mint a főjegyző és a patikus.

A budapesti sajtót is előre vitte a techni-

ka és a rohamosan fejlődő kultúra. De kétségtelen, hogy a vidéki sajtónak a versenyciónye is sarkalta nagyobb erőfeszítésre. Időbeli előnye, hogy az új híreket ő vitte vidékre, semmivé vált, hisz a hírei előbb voltak ott, mint ő. Mennyiséggel, minőséggel kellett pozícióját védeni a helyi sajtó versenyével szemben. S az Aradi Közlönynek is hatása volt, hogy nagy kereslet volt Budapesten tehetségek irányában és tárca- és regényrovat sok száz íróit nevelt és adott a magyar irodalomnak.

Ma fővárosi és vidéki sajtó csak földrajzi megkülönböztetés. Mindent tudnak vidéken, amit a fővárosban tudnak. Még papirtömeeggel és eredeti értesülésekkel versenyezni is. Ma a vidéki ember, ha nem járthat fővárosi lapot, a helyi újságból is megtud mindent a világ folyásáról. És ennek megfelelően emelkedett az egész kultúránívó. Minden város kulturája arra a magaslatra emelkedik, melyre sajtója fejlődött.

Az Aradi Közlöny részletes történetének a vázolója nem az én feladatam. Én messziről a hegyet látom, az oldalán fölkuuszó szőlőt, a rajta tarkálló házakat, az ormát koronázó erdő már a közeli szemnek és ismertetésnek a témája. A messzeségből a Stauber név ragyog felém és a gondviselés jutalma, hogy ez a név első viselője elhunytával nem tűnt le. Ismerem a mai Aradi Közlönnyet — dicsően tölti be új viszonyok között új hivatását. Ötven év lefolyását ünnepli az öreg lappal a két fiatalember. S az Aradi Közlönnyet, ha kezembe veszem, olyan fiatalnak találom, amilyenők.

Lilith leányai

Novella

Az „Aradi Közlöny számára írta:

Mikszáth

Már derengett kint; szívárgó szürke fények gyöngyházüveget vontak a börtönablak fekete rácsai közé s az ébredés hirtelen szédületében úgy érezte a leány, mintha az erdei tisztás-szálláson ébredne a nedves fűvön, ahová a fák és a lombok sötét rácsain derengett be így ez a hajnali fény. Felült a szalmán és hallgatózott. Zugott a csend a májusi szürkületben, valahol mélyen a vár alatt egy ló nyerített és megint, megint tisztán hallotta a halk motoszkálást az ajtaja előtt, amire az előbb felriadt. Puha kapirgálások, ijedt kis lihegések jöttek az ajtó felől s a vas csikorgása után úgy hallatszott, mintha mérges kis hang csitította volna a nyigorgó ajtót, mint egy síró gyereket. Fojtott sivitással nyílt fel a nehéz vasajtó és karcsu, formás kis test csuszott be rajta. Apró, barna kezek tolták vissza a vasat s amikor a lihegő fej feléje fordult, röpködő, aranyos haj alól rózsaszínű tündérrarc bámult rá kíváncsian. Gyöngéd kis hang áhitatosan kérdezte tőle:

— Hát te vagy a Szüz?

Jeanne d'Arc csodálkozva bólogatott. A kis tündérrasszony sebesen kezdett beszélni:

— Ne csodálkozz rajtam — mondotta a lenge hangocská — nagyon egyszerű az, hogy én itt vagyok. Albert apó az én apám és éjszaka elloptam tőle a kulcsot, hogy téged megmenthesselek.

Apró tündérkeze ijedten rebent egyet a levegőben:

— Tegnap este — sugta — láttam, hogy viszik a cölöpöket a vár alá. Angol katonák vitték és mindenki azt beszélte a városban, hogy az angolok nem engedik, hogy téged felmentsen a törvénytörők. Egész este rakták egymásra a gerendákat... ő, Jeanne d'Arc, ott az ágyban olyan rettenetes volt elképzelni, hogy ezek meg akarják égetni téged... Hallgattam a kopácsolást és elképzeltem, hogy a te édes, fiatal szived ott fog égni a lángoló cölöpökön és arra gondoltam, hogy te mennyivel többet érsz mindegyikünkknél. És akkor kibujtam az ágyból és átmentem az apám szobájába és kiloptam a kulcsot, hogy téged megmenthesselek...

Jeanne d'Arc mereven ült a szalmán és nem válaszolt. Tágranyílt szemében egy pillanatra felremlített az álom emléke s ekkor kicsit furcsán elmosolyodott. De kemény, halvány szája megint összezárult s szótlanul hallgatta tovább a lihegő, ijedt szavakat:

— Te nem tudod, Jeanne d'Arc, hogy milyen az: egy máglya. Én már láttam, hallgattam egy asszony vonítását, akit tavaly megégettek. De azt se, senkit se sajnáltam úgy, mint ahogy téged sajnállak. Én nem akarom, hogy téged is megégesselek, mert tudom, hogy ártatlan vagy és mert neked még semmi, semmi nem volt az életből...

Nyugtalanul nézett az ablak felé, ahol már égő piros fények csuszáltak a gyöngyházás derengésbe Jeanne d'Arc kinyújtotta feléje a kezét és az álomtól még rekedt hangon szólt meg:

— Én nem akarok megszöknü innen...

— Tudom — mondta a kis hang izgatottan — de én mégis megszöktetlek. Tudom, hogy nem akarsz megszöknü, mert azt hiszed, hogy ugvis elismerik, hogy ártatlan vagy és felmentenek. Én tudom, Jeanne d'Arc, hogy nem lehet, nem szabad nekik téged felmenteni. Azt is tudom, hogy nekem nem szabad téged meghalni hagyni, mert

fiatal vagy és ártatlan vagy és Isten nevében cselekedtél. És nemcsak ezért, Jeanne d'Arc, de azért sem, mert...

Gyöngéd kis hangja most forró lett és nyúlaltan:

— Jeanne d'Arc, hűszéves vagy, mint én, de én inkább megértem a halálra, mert én asszony vagyok és gyermekem van. Bennem már kinyílt az élet, amelyet te nem ismersz. Jeanne d'Arc, ha másért nem, ezért kell elmenekülnöm innen. A te szemed még sohasem borult el édes-édes alázatban egy férfi előtt, a te válladon még nem nyíltak ki a csókok égő virágai, de még nem láttad kinyulni az élet őrüzeit a férfiszemekben. Nem ismered az álmokat, amelyeket csak egy férfi mellére bujva lehet álmodni és sohasem kulcsolódtál össze a kezéd reszkető szerelemben egy férfi nyaka körül. Nem láttál még férfit sirni az ajtód előtt és nem botorkáltál leszakadó derékkal egy férfi mellett, akit az élet — az asszonyi élet — egyetlen megmaradó cselekedete a szived alatt jobban hozzákapcsol, mint ezernyi pap az oltárok előtt.

A kemény szájon megint az álom emléke rándult meg és Jeanne d'Arc csöndes szava felbeszakította a forró beszédet:

— Nem akarom megismerni ezeket az égő virágokat és hamar hamvadó őrüzeteket, nem akarok elgyengülni az alázattól és nem akarok leszakadó derékkal botorkálni egy férfi mellett. Nem akarok, most már soha-soha nem akarok, mert ezen az éjszakán, itt a börtön égis és pokolig érő éjszakájában megálmodtam a három férfit, aki eljöhet egy asszony életében és az Istenem ebben az álomban kinyitotta a szememet, hogy mindörökre lezáródjon a szívem. Megálmodtam a három férfit: az elsőt, aki kisebb, mint én, — a másodikat, aki olyan, mint én — és a harmadikat, aki nagyobb nálam. Megálmodtam és rettenetes volt, én mondom neked, mert nem

Harc a magyarságért

Írta: Dr. PARECZ BÉLA
az aradi Magyar Párttagozat vezetője

Ebben az esztendőben járt le az a négy év, amelyre a Magyar Párt aradmegyei községeinek tagozatai tisztikarukat megválasztották s pár hónap óta minden vasárnap más-más községében a megyének van magyarpárti tisztújító közgyűlés. Részt vesznek ezeken a közgyűléseken az aradi központ kiküldöttjei is, akiknek alkalmat nyújtanak azok annak megállapítására, hogy miként áll pártunk dolga az egész vármegye lakosságának körében.

Eszünkbe jutnak az 1926. évi parlamenti választások, amikor pártunk az Averescu néppártjával kötött választási egyezmény alapján, először vonult be a maga tömegeivel az ország politikájába. Akkor választási propaganda-körúton jártunk sorba a vármegye magyarlakta községeit. Lovasbandériumokkal fogadtak akkor bennünket a községek határára, virágot szórtak az utunkra, magasan lobogott mindenütt a lelkesedés, mert a magyarság azt remélte, hogy ismét politikai tényező lesz az ő szülőföldjén és ezáltal módjában lesz a parlament utján döntő befolyást gyakorolni sorsának intézésére. Sajnálattal látjuk most, hogy ez a lelkesedés nagyon megcsappant. De ez érthető is. Őt parlamenti választáson mentünk át 1926. óta, amelyeken az aradvárosi és aradmegyei magyarság a tizezer főt meghaladó tömegben szavaztatta le mindig a maga választóit s most azt kell látnia, hogy ennek a sokszoros nagy erőfeszítésnek nincs semmi eredménye: a magyarság politikai helyzete rosszabb, anyagi gondjai súlyosabbak, mint valaha. Csoda-e, ha a gyengébb lelkeken erőt vesz a fásultság? Hiszen, ha ez tovább így megy, el kell, hogy vesszünk a hitünket abban, hogy a magunk összetartó munkájával az itteni magyarság sorsán valaha is segíteni tudunk.

Pedig minden ezen fordul meg. A mi politizálásunk nem virtuskodás, nem is uri paszsió, hanem élet-halálharc nemzetiségünk fennmaradásáért és a népünkhöz tartozó egyének megélhetéséért. Munkánknak csak akkor van értelme, ha fel tudja tartóztatni azt az áramla-

tot, amely a nyomát is el szeretné tüntetni annak, hogy ennek az országnak a földjén kisebbségi nemzetek is élnek s ha népünk fiai részére biztosítani tudja legalább azt a darab kenyeret, amely az ő megélhetésükhöz okvetlenül szükséges.

Elmondtuk mi ezeken a tisztújító közgyűléseken, hogy tisztában vagyunk ezzel a kettős feladatunkkal s tőlünk telhetőleg igyekszünk annak meg is felelni. A magyarság nemzeti létéért küzdünk, amikor egy-egy magyar tannyelvű felekezeti iskola nyilvánossági jogáért vagy egy állami iskola magyar tagozatának fenntartásáért deputációzunk s a mindennapi kenyeret igyekszünk kiharcolni a magyar nép fiai számára, amikor parlamenti képviselőink az ország nyilvánossága előtt tiltakoznak a magyar vasutasoknak, a magyar tanterőknek elbocsátása ellen.

Az, hogy nem tudunk nagyobb eredményt felmutatni, nem a párt büne, hanem azé a rendszeré, amelynek következtében a magyarság soha sem tudott számottevő tényező lenni az ország politikájának intézésében. Az érvényben lévő választási törvény, amely, először odaadja a mandátumok felét a

szavazatok 40 százalékát elnyert többségi pártnak s azután még a mandátumok másik feléből is juttat neki az ő szavazatai százalékszámának megfelelő részt, lehetetlenné teszi, hogy a magyar nép az ország parlamentjében az ő lélekszámának megfelelő képviseléhez jusson. Csehszlovákiában a németség az ország lakosságának 22 százaléka s eddig minden választáson meg tudott választani a 300 parlamenti képviselő közül 65—70-et. Romániában az ország lakosságának körülbelül 10 százaléka magyar nemzetiségű, a képviselői kamara 380 tagjából tehát reá 38-nak kellene esnie. Evvel szemben a parlamentben ma csak 8 magyar képviselőnk van s még az 1928-iki tiszta választás alapján se tudtunk oda 16-nál többet bejuttatni. Minthogy ilyen körülmények között a kormány az ő parlamenti többségének biztosítása céljából sohasem szorul a magyar képviselők szavazatára, politikájának megállapításánál nincs is semmi tekintettel a magyarok követeléseire. Ilyenformán nemcsak hogy kiszorul a magyarság az ország politikájának irányításából, hanem még a gazdasági válság terheinek nagy részét is át tudja tolni a többség az ő vállaira. Azok az eredmények, amelyeket a magyar párt a parlamentben mindezek dacára is el tudott érni, nem a parlamenti magyar tagok számának, hanem az ő tehetségüknek, tudásuknak és szívósságuknak köszönhetőek.

Mindezekből azonban nem az következik, hogy mindnyájan kövessük a kislelkűek példáját és átengedjük magunkat a lemondásnak.

Nincs okunk a csüggedésre

A minap a Székelyföldön Inculet belügyminiszter azt mondta, hogy az itt élő kisebbségek ügyét a legnagyobb jóindulattal kell kezelni, mert az ország jövője követeli meg, hogy minden állampolgár elégedett és boldog legyen. Hasonlóan nyilatkozott nemrég Tatarescu jelenlegi és Vaida-Voevod volt miniszterelnök is. Sok ilyen szép mondást hallottunk ugyan már anélkül, hogy azokból valami jó következett volna reánk nézve s így ezeknek a mostani nyilatkozatoknak se tulajdonítunk nagy jelentőséget, annyit azonban mégis látunk azokból, hogy a román vezérpolitikusok is érzik a kisebbségi probléma sorsdöntő fontosságát. Ezek után a nyilatkozatok után terjesztette elő Willer képviselő a képviselői

Kamarában és Gyárfás szenátor a szenátusban a magyar parlamenti csoport indítványát, amellyel ez a magyar kisebbségi sorsnak kérdését kiemelte a párttaktika köréből és olyan problémává avatta, amelynek megoldásán most már az ország magasabb érdekeinek álláspontjára emelkedve, minden pártnak közre kell működnie. Nincs tehát okunk arra, hogy épen most csüggedjünk el. Ellenkezőleg, most kell megmutatnunk, hogy a mi közel kétmilliónyi magyar tömegünkkel ott állunk parlamenti képviselőink háta mögött és mindnyájan követeljük azt, amit ők követelnek. Ennek a megérzésében egymásra kell, hogy találjon a város és a megye magyarsága.

adhat a máglya nagyobb szenvedést, mint amennyit a három férfi valamelyike adhat az olyan lányoknak, mint én vagyok... Mert én is... én is vágyódtam már a férfi után'...

Szürke és fáradt arca felgyúlt:

— Én is vágyódtam férfi után s nemcsak azért meneteltem éjszaka a sereggel és aludtam nappal, mert a Loire mentén forró a nyár, — ő, nem törődöm én nappal és forrósággal, ha nyugodt a szívem. De az első éjszakákon, amikor a meieg sötétségben férfiak között feküdtem az erdei tisztáson, nekem is tűz égett a fejemben és a szívem úgy énekelt, mint a szirének, akik a Meuse-be lecsalják a halászokat. És énnekem jobban kell félni a szivemtől, mint nektek, mert én Lilith leánya vagyok...

Már egészen világos volt, aranyos szalagok bujtak be a gyöngyház mögött és Jeanne d'Arc óriására kimeredt szeme most nem látta az asszonyt, aki félve bámult felé. Zengő és tiszta volt a hangja, mint az első égi madaré a reggelben:

— Lilith leánya vagyok, — azé a Lilithé, akit az Uristen ugyanabból a vörös földből gyúrt, mint Adámot s aki nem tudott együttélni az első férfival, mert egyformák voltak. Lilith leánya vagyok, — azé a Lilithé, aki szüzen szókótt meg Adámtól, hogy messze tőle egyedül építhessen magának házat a folyó másik partján. Lilith leánya vagyok — nem tudok meghajolni, nem tudok kevesebb lenni, nem tudok szolgálni... Lilith leánya vagyok — én is elmentem házat építeni magamnak a folyó másik partjára. Én trombitaszó-ból, kardból és győzelemből akartam megépíteni a magam házat, lesznek, akik kövekből, festékből, késből és muzsikából fogják felépíteni a magukét.

Óriásra nyílt szeme előtt ködös képek vonultak el és a hangja zugva repült ki a reggelbe:

— Új holdak jöhetnek, új tengerek moshatják

el a földeket és visszafelé folyhat a Loire, de Lilith leányai, akik énhozzám hasonlatosak, sohase tudják majd nyugodtan lehajítani a fejüket egy férfi mellére, mert mindig hallani fogják a trombita szavát. Nem tudnak majd soha békességben leülni a második helyre az asztalhoz, mert a maguk házában az első hely illeti meg őket. Nem lesznek boldogok a férfival, akit többnek éreznek maguknál, mert Lilith menekülő hársága örökre megmérgezte a szívüket; nem lesznek megelégedve az egyforma férfi mellett, akit semmi másért, csak férfivoltáért emel magasabbra a természet és az emberek; és boldogtalanok lesznek a férfi mellett, aki kisebb, mint ők, mert a kisebbet megvetik és magukat vetik meg a vele való szerelemben. Lilith leányainak csak perceket ad az élet a szerelemből, de igaz, hogy ezekben a percekben többet karnak Éva leányainál. Mert Éva leányai csak a földet és a levegőt ismerik, de Lilith leányainak megadatott az ég és a pokol is.

Két karia szétáruult és felemelkedett, mintha egyszerre szórna áldást és átkot a világ felé:

— Lilith leányai nem tudnak csöndben és széliden élni egy férfi mellett, mert nem tudnak és nem akarnak felolvadni a szerelemben. Nekik a szerelem nem békés és őrzött rév, amely elringatja őket, de dühös és ellenséges örvény, amelybe belefulnak. Az övék csak a ház, amelyet maguk építettek maguknak, a trombita, amely az ő győzelmükért hasít az égig, a hegytető, ahonnan egyedül nézik végig a világot, a csönd, amelyben a maguk jövőjét építik és a nyugtalanság, amely eszükbe juttatja, hogy örökké magányosan lesznek a földön.

Csöndesen tette hozzá:

— Jó a férfiaknak, akik nem közeledtek hozzánk, mert nem valók ők asszonynak egy férfi mellé. Ők a múlt és a jövő, az emlék és az el-

képzelés a férfiak szívében, de nem illeti meg őket soha a jelen.

És a szivárványos ragyogó reggelben fájdalomosan mutatott lesoványodott keze az ablak felé:

— Májusi reggelek jönnek majd, amilyen most fénylik kint a várkapuk előtt; énekelni fognak a nap sugarai, amikor megérintik a folyókat; a füvek lehajtják a fejüket a bokrok előtt; magot visz a tavaszi szél a kertek ágyaiba; az állatok meleg párájában egymáshoz bujnak az állatok és millió asszony fogja boldogan álmodni azokat az álmokat, amelyek egy alvó férfi szíve fölött teremnek, de Lilith leányai, akik énhozzám hasonlatosak, sohase fognak megnyugodni a trombitaszó-tól. A fénylő reggelben hidakat fognak építeni a folyók fölött, harangszavu délben egyedül ülnek le az asztalhoz s illatos estéken papíron fogják számolni a csillagokat. Mert övék az ég és övék a pokol, de a boldogság a földön van, amely sohase lesz az övék. És ezért megyek én szivesebben a máglyára, mert tudom, hogy jobb porráégni huszesztendősen és sebzetlenül, mint végigélni Lilith leányainak égi és pokoli életét, amelyei ezen az éjszakán végigálmodtam.

Felállt, elsimitotta a haját a szeméről és az álomtól nyomott homlokán sugárzott a reggeli fény. Leejtett karokkal, elcsöndesülten, messzenézó szemét tágranyitva bámult a vasrácsok felé. Sugárzóit kint a májusi reggel; kemény és szagos szél fujt be a rácsok között és az égő csöndben tisztán hallatszott, hogy lent megfujnak egy trombitát. Zengett, szikrázott a trombita hangja és a fehér arc most lassan előrehajolt. A szóke kis asszony elhúzódott, szuró fájást érzett hirtelen a mellében és nesztelenül kiosont, hogy megszoptassa a gyereket.

Lent messze szikrázott a trombita hangja és Jeanne d'Arc fülelve támaszkodott az ablak vasrácsához.

MÓZSI ÉS ÁBRIS

vagy hogy igazságosak legyünk

ÁBRIS ÉS MÓZSI

Aradi Közlöny: 1922. évi 21. sz.

Bánffy Miklós

Bánffy Miklós gróf, az illusztris írő, jubilaris számunk részére küldte az alábbi, jóízű székeltyárgyu novelláját.

Mert ez nagyon igazságos történet. Azzal kezdődik, hogy Ábris fölkeresi Mózsit, de semmi különbséget sem tenne, ha Mózsi menne el Ábrishoz, és ha amit itt az egyik mond, azt a másik mondaná; azért éppen úgy kezdődne, folytatódna és végződne, ahogy most. Ezért olyan nagyon igazságos történet ez.

Festők mindketten. Műterme van mindenkinek. — igaz, hogy igen-igen messze egymástól. Az egyiké Budán van, az Ybl-téren, a másiké a Külső Kerepesi-uton. Hogy melyiké itt és melyiké ott, az egészen mindegy. Ez is csak azért fontos, mert innen származik, hogy bár földiek ők, de csak nagyritkán találkoznak. Csupán csak akkor, ha valamelyik nyakába veszi a világot és a másikat fölkeresi.

Tudnivaló dolog, hogy a műteremben a festő fest. De nem kell azt hinni, hogy mindig fest. Ó, nem! Némelykor, sőt gyakran, sőt legtöbbször pipázik elmélyedve, vagy elmélyed pipázva. Festőnél is így kell, hogy legyen. Egészen más a szobrász. Az mintáz egész nap. Vagy kalapálhat követ naphosszat. És gyurja az agyagot és fölcsapja az állványra, aztán eszméig leszedi. Inkább testi munka az, — így tudja azt minden festő, — akár a vályogvetőé, vagy a kubikosé, vagy a kőfaragóé. Ott horpadás van, — hát ott kihorpasztja, ott meg domborodás, — hát ott domborítja. Ez az egész. Gondolkozni nem kell, elmélyedni sem kell.

Milyen más a festés. Az szellemi munka. Ahhoz lelki előkészület kell. Koncentráció. Ez az! Ez jó szó! Koncentráció, ez kell! Az a kis festék, amit fölken az ember a vászonra, az mellékes, csekélység. Még mellékesebb volna, ha nem volna olyan drága. Fő a lélek. Ezért kell elmélyedni sokat és festeni mentől kevesebbet. Akkor lesz: tömör és ez a fő, a tömörség!

Ebből látszik meg mindjárt, hogy Ábris is, Mózsi is igazi, vérbeli festők. Nagyon sokat mélyednek el a műtermükben. Sokkal, sokkal többet, mint amennyit festenek. Mindig otthon vannak; a művészi ihletet várják.

Igy van ma is.

Ábris belép a Mózsi műtermébe. Nem kopog. Nem csenget. Nyitva az ajtó. Mózsi itthon van.

Beteszti az ajtót gondosan. Kalapját, kabátját a fogásra akasztja az ajtótól jobbra, aztán majdnem lábujjhegyen elmegy addig az áldíván szalmazsákig, melyen egy álperzsa állszőnyeg az ingyen-modellre vár. Az pedig ritka madár! — Most sincs senki rajta.

Leül szó nélkül, mert tudja, hogy Mózsi dolgozik. Nem szabad megzavarni, mert lelkiileg dolgozik. Ugy, ahogy órahosszat szokott abban az egyetlen, kissé félreült, mély karosszékben, hátradülve a műterem-ablak árnyékában.

És most következik a párbeszéd. De a szó kevés, a gondolat meg sok. Ezért mi elmondjuk sürgöny-stilusban, mit gondol mindenki, mielőtt szól és hiteles pontossággal minden legkisebb szót, amit kiejt, kiejt olyan nagy megfontolással, hogy egy-egy perc is eltelt, míg egyik ige a másikat követi.

Ábris (elgondolja: „Most megint idejöttem.

Kihez jönnék, ha nem Mózsihoz, aki földim. A szentgyörgyi gimnáziumban is együtt jártunk“.

— Végiggondolja a közös tanáraik sorsát, a latinista pocakos volt a matematikus kancsal stb. — így végig taglalja mindeniket. Visszaemlékezik a vasárnapi kőszálásokra, madár-fészek-keresésre, iskolakerülésre. Sikerült és sikerületlen igazoló hazugságokra, nem mindig örvendetes eredményeikkel együtt. — „Természetes hát, ha Mózsihoz jövök, mikor fontos dolgom akad“.

— E gondolatok végére érve, megállapítja magában azt a kétségbe nem vonható tény, miszerint az kell köszönjön elsőben, aki belép valahová. Ezért most már tizenöt perc múlva, jól megválogatva a mondanivalókat, megszólal):

— Jó... napot... Mózsi!

Mózsi (A karosszékben ül valóban. Eddig tényleg elmélyedt, lelkiileg előkészült, talán behunyta szemmel, de az már nem bizonyos, mert a karosszék háttal van a világosságnak. „Itt van Ábris, — gondolja — régi pájtás, földim. Ha idejött, biztosan kell neki valami. Ha nagyon kell, meg is teszem neki, mert jó emberem.“ — Most részletesen végiggondolja, hány-szor segítette ki, hány-szor adott festéket kölcsön, nagy mázoló ecsetet is, szegfüölaját is egyszer. Vissza is kapta becsülettel, bár olykor veszekedni kellett érte és csak egyszer volt kára belőle, mikor kisebb kármin festéktubust adott vissza Ábris, mint amilyen az volt, amit ő kapott tőle. Igaz, hogy nem volt egészen tele, tehát lehet vitatni... stb. És végig sorakoznak képzeletében az összes érvek, pro és contra. — „Most is biztosan valami festéket fog kérni“, — gondolja. Ezután megállapítja magában, hogy felelni kellene a köszöntésre. Vagy öt perc multával kimondja):

— Szervusz... Ábris!

Ábris (még jóideig hallgatva ül nagy me-reven. Meg kellene, hogy mondja, miért jött, mert végre is, ha az ember nem mondja, a más-ik ki nem találhatja, pláne, ha olyan váratlan dolog kell, mint neki kéne. Jobb szerette volna, ha Mózsi kezdené. Ha például nem azt mondia volna: „Szervusz Ábris“, — hanem azt: „Mi kell neked, Ábris“, — akkor könnyebb volna megmondani, mert nem olyan dolog ez, mintha festéket kérne kölcsön, még annál is nagyobb, annál a kármintubusnál is, mely pedig a legdrá-gább festék. De ha ez már így van és Mózsi kérdéssel nem segít neki, hát ő kell, hogy kezd-

je. Még pedig legjobb lesz, nagy óvatosan kö-zeledni a dologhoz, hogy a másik lássa milyen fontos ez és hogy nemcsak úgy bolondjába jött ide szívességet kérni. — Mindezeket vagy tíz rövid perc alatt végigfontolva, kiejti végre:

— Bálba... hívtak.

(„Ahá! mondja magában Mózsi: Hát nem festő-dolog! Ez valami szokatlanabb. Azonban bizonyos, hogy nemcsak azért jött, hogy ezt el-mondja nekem, hanem valami baj van, mert különben nem sétált volna idáig. Vajjon mi le-het, amit kérni akar tőlem? Vajjon mi lehet a portékáim közül?“ — Most végig mustrálja minden holmiját, ami valami kapcsolatba jö-hetne azzal a kétségtelen tényvel, hogy Áb-rist bálba hívták. — Végül, miután teljes szem-lét tartott összes kincsein, elhatározta, hogy közelebb kell lépni a kérdéshez, mert kitalálni nem lehet. De olyan elővigyázatosan, nehogy ígéretnek még látszata is legyen. Ezért úgy tíz perc múlva fölteszi ezt a fogas kérdést):

— Elmész?

Ábris (magában: „Hála Istennek, hogy kérdez! Már nem tudtam, hogy folytassam a beszélgetést, most könnyebb lesz kimondani. Tulajdonképpen jó ember ez a Mózsi, de vi-gyázni kell vele, hogy az ember ne erőltesse tulságosan sok szóval, mert azt nem szereti és ha észre venné, hogy ravaszkodom vele, még meg találna csökönyösödni, már pedig nincs ezen a világon, kitől illet kérhetnék és rettentő volna, ha ő megharagudna.“ — Végiggondolja, mennyire megneheztelt volt azért a nagy, de csak félig teli kármintubusért, melyért — ki-csi, de ép tubust adott vissza. — „Így most már nyugodtabb vagyok, hiszen ő kérdezte, nem veheti zokon, ha folytatom, amit rögtön meg is teszek, de úgy, hogy lássa meg, mit is várnék tőle anélkül, hogy kérdés volna.“ — Ezeket így megfontolva, tíz perc múlva ki-mondja a végső szót):

— Nincs frakkom!

Mózsi (megkönnyebbülten: „Ah, hát ez kéne! Ez jobb, mintha festéket kér, mert abból könnyen vitatkozás származik. — Természe-tes, hogy szívesen szolgálatára vagyok, hiszen félesztendeje a Sába királynő-höz ő adta nekem kölcsön azt a vörös lópokrócot, amit királyi palátnak festettem meg“. — Végiggondolja, hogy olaj-peccset esett bele, de Ábris nem bán-kódott érte! Nem baj ugyan, mert a pokróc még melegebb, ha egy kissé zsíros, de meg-látszik ebből, hogy Mózsi nem házsártos em-ber.

— Az... enyém... jó... volna?

Ábris (magában: „Még jobb ez a Mózsi, mint hittem! Mert maga kínálja a frakkját, pe-dig ez nagy dolog! Drága ruha és könnyen el is szakad, ha nem vigyáz az ember rá. Most már nyugodt vagyok, el fogok menni a bálba. Ott lesz a kanavász-nagykereskedő leánya. Azzal táncolok majd, bár kissé kövér, de én szeretem, mert: tömör! — és ez a fő. Milyen boldog vagyok! — Hát ki vele. — előbb felelni kell, azután köszönni.“ — Így hát öt perc mul-va, kissé mosolyogva kiböki):

— Jó!

— Kár... hogy... nincs!

Ezután még egy órát hallgattak...

Jubiláris üdvözet az 50 éves Aradi Közlönynek

Az Országos Magyar Párt aradi és aradmegyei tagozata

Őszinte nagyrabecsüléssel üdvözljük az „ARADI KÖZLÖNY“-t fennállásának 50 éves jubileuma alkalmából.

Annak a küzdelemnek, amelyet Aradváros és Aradmegye magyarsága létének fenntartásáért és törvényes jogainak elismeréséért folytat, az „ARADI KÖZLÖNY“ mindig hatalmas erőssége volt, minket e célok szolgálatának szentelt munkánkban mindenkor önzetlenül, bátran és eredménnyesen támogatva nagy része volt abban, hogy az itteni magyarság körében fenn tudjuk tartani a magyar kisebbség ügye iránti lelkesedést.

Kivánjuk, hogy a lap még hosszú évtizedekig álljon fent és folytathassa a közügyek javára szolgáló működését.

Magyar testvéri üdvözléssel

Az Országos Magyar Párt aradvárosi és aradmegyei tagozatának elnöksége.
Dr. PARECZ BÉLA
ügyvezető alelnök.

FRANKEL ALFRÉD
főtktár.

Egy nagy angol újságíró, aki bírói talárat viselt 57 éven át

az Arad Közlöny márnai írása:

Feleky Géza

Feleky Géza pompás cikke az ARADI KÖZLÖNY jubiláris számában legelsőnek ismerteti az egész magyar zornalisztikában egy nagy angol újságíró érdekes pályafutását.

Az angol sajtófejedelmeknek, az elhunyt és még élő sajtófejedelmeknek életrajzaiból már egész kis könyvtár telik ki. Hiszen ezek a sajtófejedelmek nagy és súlyos hatalmak, egyrészt a politika területén, másrészt a gazdasági életben. A Rothermere-lapok nyeresége tavaly, az idők változása ellenére, még mindég 20 millió pengő körül mozgott...

Ilyen értelemben nem volt sajtófejedelem az öreg Scott, aki nemrég halt meg, miután ötvenhét éven át állott a Manchester Guardian szerkesztőségének élén. Üzletileg csak kevésbé fejlődött az ötvenhét év alatt a Manchester Guardian; viszont változatlanul megtartotta, sőt még szélesítette erkölcsi pozícióját és erkölcsi befolyását, olyan időkben, amikor minden irányban, minden területen, devalválódtak az értékek.

„Egy lapot soha nem szabad üzleti vállalatnak tekinteni és nem szabad üzleti szempontok szerint irányítani. Sőt az újságírás nem érdekelné engem akkor sem, ha nem tekinteném másnak, mint hirszolgálati tevékenységnek, az események többé-kevésbé tájékozott kommentálásával” — írta egyszer pályájának elején, egyszer pályájának végén Scott. Számára egy nagy lap szerkesztése a legmagasabb bírói hivatalt jelentette, ahányszor dönté-

Jubiláris üdvözlöt

az 50 éves Aradi Közlönynek

Kölcsey-Egyesület Aradon

Az ötvenhároméves Kölcsey-Egyesület testvéri szeretetét hozzuk az ötvenéves „ARADI KÖZLÖNY”-nek. Az idősebb testvér üdvözlöl az ifjabbat, midőn születése félszázados fordulóján, rövid pihenőre megállva visszatekint a Tegnapi munkaterméreire.

Félszázadon át egymás mellett dolgozott együttérzéssel, egymást a munkában jóakarattal megértéssel segítve a Kölcsey-Egyesület és az aradi magyar sajtó, hogy az aradi közlések oda-emelkedjék az emberi jóság és szépség isteni eszméihez. A maghintas munkáját végezte a Kölcsey-Egyesület, a termékenységhez szükséges napiényt a magyar szó könnyed lendületével az újságírás sugározta bele a helyiszereketben egységes aradi lélekbe.

Ebben a betűk teremő erejével végzett munkában az ARADI KÖZLÖNY félszázadon át mindig elől volt a sorban. Az emberi tökéletességhez szükséges szabadság és polgári egyenlőség igazságaiért emelkedett érzéssel és elfogulatlan tudással írtak és irattak szerkesztői és munkatársai. A Kölcsey-Egyesület vezető munkatársai gondolataikkal és kívánságaikkal mindig szívesen fogadott vendégek voltak az Aradi Közlöny hasábjain, ha az aradi társadalom lelkét a tudás igazságaival és a szépség eszméivel keresték. A kulturtestvér fiatal mozgékony-ságára a multban mindig biztosan számíthatott a Kölcsey-Egyesület és mi jól tudjuk, hogy ez a jövőben is így lesz. Ebben a jóleső meggyőződésben szorítjuk meg az ünneplő „ARADI KÖZLÖNY” testvéri kezét, hogy kéz a kézben érezzük az igazságot és szépséget áhító szívek kulturáramát.

FISCHER ALADÁR
elnök.

SZÖLLÖSI ISTVÁN
főtktár.

nie kellett lapjának valamelyik állásfoglalásáról. Minden részlet teljes és hiteles ismeretével, minden körülmény és szempont mérlegelésével, minden személyi elfogultság és személyes kapcsolat félretolásával hozott ötvenhét éven át ítéleteket az angol élet és az angol világpolitika eseményei fölött Scott. Nem valólni a helyes és igaz álláspontot azért, mert a közönség felé népszerűtlen és esetleg csökkentheti a lap példányszámát: ilyen aggodalom egyáltalában nem merülhetett fel mérlegeléseinek során. Mert akkor úgy érezte volna magát, mint az olyan bíró, aki az előléptetés kedvéért, vagy anyagi előnyökért hoz igazságtalan ítéletet.

Ha mmon most megjelent nagy életrajza fejezetről-fejezetre követi Scott hosszú pályáját a leghitelesebb adatok alapján, hiszen megnyitott előtte a Manchester Guardian egész levéltára és segítségére volt munkájánál Scott utóda, a Manchester Guardian jelenlegi szerkesztője, Crozier, aki az évtizedek során

Akiből nem lett miniszter

Fehér szakállal, tiszteletreméltó patriarchalakájával és patriarchális tisztaságával az öreg Scott bálvány volt az egész angol újságírás szemében. És olyan tilalomfa, amely még a nagy üzleti lapvállalatokat is mindig újból visszatartotta bizonyos üzletektől... Hiába lettek körülötte pengőkben ötvenszeres milliómosókká, — esetleg még sokkal gazdagabb emberekké, — más laptulajdonosok, hiába volt miniszter egyszerre három lapvezér, hiába vonultak be a londoni sajtófejedelmek csoportosan a lordok házába: az természetes volt, hogy az öreg Scott feltétlen rangelsőségét elismerte vaia mennyi sajtófejedelem. És mindannyian meghuzódtak a második sorban, ha az öreg Scott nagyritkán megjelent valahol.

Miniszter, vagy a lordok házában tagja már negyven évvel halála előtt lehetett volna Scott. Sőt tálcán hozták neki az ilyen ajánlatokat, amíg ki nem derült, hogy a Manchester Guardian szerkesztője csak mosolyog minden ilyen terven. Mindenkinek annyi sulya van, amilyen jóhiszeműséggel, amilyen bátorsággal és amilyen tájékozottsággal szolgálja az igazságot: ez volt a ranglétra az öreg Scott szemében. És ez volt a ranglétra már a fiatal Scott szemében is. Mit csinált volna tehát a lordok címmel és paláttal? Vagy miért rendelte volna alá saját felfogását egyes kérdésekben a miniszterelnök felfogásának, mint a kormány tagja, amikor így a szerkesztői székéből nem egyszer tudta kényszeríteni a miniszterelnököt és az egész kormányt álláspontjának elfogadására.

Sok józan üzleti érzék volt azért a nagy öreg urban, aki, — amennyire ez a feltétlen tisztesség keretein belül lehetséges volt, — akart keresni annyit, hogy igazán jól fizethesse minden jó munkatársát, amint jól fizethesse minden alkalmazottját és kiépíthesse szerte a világon egy elsőrendű hirszolgálati szervezetet. Keresni akart annyit, amennyire neki magának volt szüksége a kényelmes, nyugodt élethez és annyit, amennyi minden irányban, mindenkivel szemben teljesen függetlenné teszi a lapját. Ezen túl azonban nem érdekelte a vagyonszerzés, a tőzsdére menni a Manchester Guardian részvényeivel, elsőbbségi kö-

volt az öreg Scott legszorosabb bizalmi embere.

Könnyen, korán jutott fontos pozíciójához Scott. Unokaöccse volt a Manchester Guardian régi tulajdonosának és még az oxfordi egyetemre járt, mikor azt az ajánlatot kapta unokabátyjától: tanulja ki az újságírást néhány év alatt és ekkor majd komoly szerephez jut a lap szerkesztésénél. Edward Taylor jól ítélte meg unokaöccsének képességeit. Mert alig három esztendő újságírói gyakorlat után, már teljes felkészültséggel vette át a Manchester Guardian szerkesztését és teljes szellemi frissességgel végezte minden áldott nap ezt a munkát 82 éves koráig.

A Manchester Guardian nagy erkölcsi hatalmat jelentett már akkor, amikor Scott átvette a vezetését és még nagyobb erkölcsi hatalommá lett. Fénykorában Lloyd George lázas tevékenységet fejtett ki azért, hogy minél szorosabb barátságba kerüljön a nagy londoni sajtófejedelmekkel, de azért legbelül mégis lenézést érzett irántuk. Mig Scott iránt őszinte és teljes volt a tisztelete. És szívesebben veszett össze akármelyik londoni sajtófejedelemmel, mint a Manchester Guardian szerkesztőjével. Hiába érték el egyes más lapok a kétmillió példányszámot és hiába maradt a kétszáz ezres példányszám alatt a Manchester Guardian: félni csak ettől a „vidéki” laptól félt Lloyd George. (És természetesen a Times állásfoglalásától.) A nagy londoni lapokkal nem volt kellemes, de nem is volt kockázatos — összeveszni. De ha a Manchester Guardian fordult ellene, akár csak egy csöndes mellékmondatban: akkor Lloyd George érzése az volt, mintha a bíróság marasztalná el őt valamilyen erkölcsi botlásban.

vényeivel és nagy összegeket, vagy éppen vagyionokat keresni egyetlen napon a részvények árfolyamának hullámozgatásával: az ilyen gondolat szentségtörésnek tünt fel előtte, akármennyire szokásossá vált más lapvállalatoknál. Laprészvények a tőzsdén, — ez olyan volt Scott szemében, mintha a pápa bocsátana ki Vatikán-részvényeket, vagy a Kuria elnöke próbálná jegyeztetni a Kuria részvényeit a tőzsdén... És a londoni sajtófejedelmek nem egyszer kénytelenek voltak lemondani egyszerű üzleti lehetőségekről, mert a fehérszakállú öregur Manchesterben csöndesen megcsóválta fejét és szeliden mondott egy-két szót. Az ilyen szelid szavak ellen nem mert haragra kelni az olyan sajtófejedelem sem, akinek 50 millió pengő volt a vagyona és grófi címet viselt.

Az életrajz megjelenése újabb alkalom a tisztelgésre Scott emléke előtt. A nagy konzervatív újságírók, élükön Garvin kemény, nagy egyéniségével, ugyanugy tisztelgették, mint a sajtólordok. Mindenki, aki az angol újságíráshoz tartozik: érzi, hogy az egész mesterség becsülete, tekintélye, sulya nagy hálaival tartozik a manchesteri öregurnak.

Jó feleség

A szerencse is jól bánt a Manchester Guardian nagy szerkesztőjével. Adott neki egy okos, művelt, minden területen tájékozott feleséget, aki teljesen osztotta férjének nézeteit és egyetértett vele abban: csak az igazság, mindig az igazság, semmi más, mint az igazság... Hires egyetemi tanár leánya volt Scott felesége és már a szülői házból szerezte meg gazdag műveltségét. Amellett azonban — sok éven át — a legszebb angol nők egyikének számított... Hires költők ünnepelték női varázsát és amellet legtökéletesebb élettársa volt nagy férjének.

Lloyd George sok éven át tartozott Scott legszorosabb barátai közé. Megbeszélte vele minden politikai és minden családi gondját. De azért a háborús miniszterelnökség idején Scott néha élesen ellene fordult. Egyszer ezzel a kemény szóval: Eppen a régi barátság nevében kell megmentenem az ön lelki ádvösségét. Mert most már lelki ádvössége ellen vét...

AMIKOR MÉG JOACHIM NÖVENDÉKE VOLTAM...

Ar. Aradi Közlöny számára

írta
Urbán László

a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola örökös elnöke

Joachim József, a hegedű nagy mestere magyar származású volt. Most száz éve, hogy a napvilágot megpillantotta Köpcsényben, Pozsony mellett; hazája iránti meleg szeretetét és ragaszkodását haláláig őrizte meg. 1873-ig nyulnak vissza azok a kitörölhetetlen emlékek, melyek a hegedűnek e nagy mesteréhez fűznek, amidőn mint serdülő ifjú Berlinbe kerültem, hol rövidesen növendéke lettem. Kitüntető jóindulatát bizonyára elsősorban magyarságomnak köszönhettem. Piatál honfitársamnak szólított legtöbbször. Legyen szabad tehát a következőkben egyet-mást elmondanom Joachim-mal kapcsolatos személyes élményeimről.

Atyám kíséretében jelentem meg egy napsütötte őszi délelőttön a Königsplatz egyemeletes házában, hol a Königliche Hochschule für Musik tantermeit helyezték el ideiglenesen. Ma már a parlamenti épület hatalmas kötőmbjei töltik be a teret. Felvételi vizsgámat az egész igazgatóság jelenlétében, Joachim elnöklété alatt tartották meg. Viotti egyik versenyművét és Volkmann egy kisebb hegedűkompozícióját játszottam. Alighogy végeztem, máris felállott Joachim és közölte atyámmal, kivel régi barátságot tartott fenn, hogy *készséggel sorolnak be a Főiskola hallgatói közé*, bár a szabályzat kijelölte korhatárt még nem értem el, azonkívül tudomására hozta, hogy saját osztályába vesz fel. Határtalan örömben és boldogságomban legszívesebben nyakába csimpaszkodtam vagy letérdeltem volna, hogy megcsókolhassam kezét... Csaknem négy évet töltöttem mellette vagy vele és minél idősebb lettem, annál jobban tiszteltem és szerettem.

Joachim „jutalma“

Növendékeivel szemben Joachim mindig barátságos, jóságos és nemeslelkű volt. Háromszor hetenként, leginkább délelőtt tartotta meg óráit a Főiskolán. Ha néhanapján hosszabb hangversenykörut abszolválása miatt el is hagyta Berlint, sokszor megtörtént, hogy átutazóban egyik-másik növendékét lakásán hallgatta meg. Sokszor kaptam tőle sürgőnyt ilyen tartalommal: „Holnap Berlinben leszek. Jöjjön hegedűjével 4 órakor lakásomra”. Dobogó szívvel léptem át ilyenkor Beethovenstrasse-i villájának küszöbét; aggódva gondoltam el, vajjon meg lesz-e haladásommal elégedve a Mester. Ritkán dicsért meg valakit, de ha jókedvűnek, derűsnek látták növendékei, tudták róla, hogy kiérdemelték megelégedését. Megtörtént párszor, hogy az óra végén „*jutalmazásul*” maga játszotta el azt a darabot, amit előzően növendékével vett át. Jól emlékszem, hogy egyszer a Chaconnet játszotta el nekem ilyen alkalommal. Előszedte Stradiváriusát és eljátszotta nekem — csak nekem egyedül — Bach hegedűművéinek e legszebb ékességét! Ettől a páratlan műélvezettől és legfelsőbb kitüntéstől úgy meg voltam hatva, hogy köszönetképen e szavakat dadogtam:

„Mester, az Ön Chaconneja márványból faragott emlékmű, mely lelkembe zártan örökké élni fog...”

Joachim láthatóan meg volt hatva az elragadtatás e mély megnyilatkozásától és érzékenyülten rázta meg kezemet.

Hogyan tanított Joachim? Mi volt a tanítási módszere? Az utánzási elméletnek határozottan nem volt követője. Súlyt helyezett arra, hogy mindazt, amit állított, rögtön, világosan be is bizonyítsa. Sohasem használt Hegedűiskolát és saját maga

határozta meg néhány könnyen érthető szóval a bonyolult hegedűtechnika sokféle ágazatának és mellékhatásának metodikáját. Rendkívül tanulságos volt tőle hallani például, ha a jobbkar könnyedségéről és természetességéről, vagy a balkar függetlenségéről tartott előadást. A hegedűjáték mozzanatát oly találó, világos és meggyőző szavakkal tudta boncolgatni, hogy megállapításait és indokolásait minden növendéke, mint az egyedül lehetséges és helyes módszert érezte át.

Sokszor mulatott és sokszor gúnyolódott a hegedűtanárok maguk kitalálta „metódus”-ain. Módszerek alkalmazásával még nem lesz művész valakiből, de minden hangszerjáték alapja a skálázás. Erre helyezte a legnagyobb súlyt és minden

Farkas Imre:

Uj versek

I.

Neki van a legformásabb
Kis lába
S elbujtatták egy kordován
Csizmába.

A zenére lecsuszott a
Kalapja —
Két szép szeme meg se látszik
Alatta!

S elismerem, hogy bár némi
Érdekléssel:
Karcu testét elfödötték
Prémekkel.

Csak az történt, amit tudtam
Előre:
Nekem semmit sem hagytak meg
Belőle.

II.

„Ur ir, ur ri!” Ez volt az első lecke
Amit feladtak írni énnékem
„Ur ir, ur ri!” S e legelső leckében
Benne van az egész életem.

III.

Margitszigeten
Suhog a szél.
Pusztuló levél
Mullakról beszél.

Tavaly még egy szép nő
Járt itt énvelem
Hulló lomb alatt
Dult a szerelem.

Rég máshoz szegődött,
Rutul itt hagyott...
Istenem, de jó, hogy
Egyedül vagyok!

Ar. Aradi Közlöny számára
írta
Farkas Imre

növendékének ajánlotta, hogy reggelenként legalább is egy félórát szenteljen ennek. Standardgyakorlatai voltak: Kreutzer 24 etűdje és Rode 24 Capriccioja. Az a hegedűs, aki Rode capriccioit nem tudja kifogástalanul kotta nélkül eljátszani, nem művészember, szokta mondani. Sokkal később, mint öreg ember említette egy ízben nekem, hogy vonóvezetésének és ujj-technikájának megőrzését annak köszönhette, hogy az előbb említett etűdöket naponta gyakorolta, egész életén át.

Igen fontosnak tartotta növendékeinek muzikáltságát. Tananyagát a 17. és 18. század szonátáiból és hegedűversenyeiből (Viotti, Kreutzer, Rode), Bach partitáiból és szonátáiból, Spohnak csaknem minden művéből merítette és kiegészítette a hegedűirodalom legmagasabb hegycsúcsaival: Mendelssohn és Beethoven koncertjeivel. Ezekon kívül csak oly műveket játszatott, melyek művészi elveinek megfeleltek, pl. Bruch versenyműveit és később Brahms hegedűkoncertjét. Paganini, Vieuxtemps, Wieniawski és más zeneköltők hasonló stílusú, csillogó virtuózdarabjait elvetette. Joachim jellemének alapvonása intranzigens konzervativizmusból fakadt. Érzelemléleke és művészi meggyőződése ez után igazodott. Csak oly műveket fogadott el, melyek a klasszicizmus utvonalaán haladtak. Ezért csatlakozott a romantikus nagymesterekhez. Mendelssohn és Schumann után benső barátság fűzte őt Brahms-hoz. Maradékalanul szentelte minden művészi energiáját annak, hogy barátja alkotásait elismerjék. *Ő mutatta be először nyilvánosan Brahms halhatatlan hegedűversenyét is.*

Mint virtuóz, kortársainak élén állott. De hiányzott belőle az az adottság, hogy a közönség legszeleesebb rétegeiben tetszészviharokat és tobzódó lelkesedést váltson ki. Mellé szegődött azonban a hallgatóság művelt rétege: a művész, a zeneértő és a zenekedvelő. A nagytömeg tartózkodó volt vele szemben. Hogyan is ragadhatta volna viharos tapsokra, zajos tetszésnyilvánításra közönségét Beethoven hegedűversenyének, vagy Bach Chaconne-jának fenséges előadásával? A korabeli sajtó egy része nem is méltányolta Joachim nagy érdemeit és hegedűjátékának kvalitásait abban a mértékben, ahogyan megérdemelte volna. Sok kevésbé jelentős művészt magasztalólag ünnepeleek az akkori újságcikkek, holott ugyanakkor Joachimról hűvös hangon emlékeztek meg. Joachim érezte ezt az elbánást és nem egyszer méltatlankodott emiatt. De azért állhatatos maradt és nem tágitott nemes elveitől. Legnagyobb érdeme, hogy vonósnégyes társaságával Beethoven legutolsó öt nagy kvartettjét oly tökéletes és ezért könnyen érthető előadásban részesítette, hogy ezzel *egy csapással legyőzte azoknak a bennük rejlő rendkívül muzikális és technikai nehézségeit.* Ugyanígy győzedelmeskedett a Bach-féle szonáták és partiták megoldhatatlannak tartott előadási nehézségein. Kezdeményezése, felfogása és játékmódja következtében váltak e művek minden hegedűs közkincsévé.

Joachim neve örökké élni fog a művészettörténelemben

Már ifjú éveiben vonta magára a figyelmet mint zeneszerző, *magyarstílusú versenyművével.* Ez a gyönyörű és technikai tekintetben tökéletes mű fényes bizonyossága Joachim magyar gondolkodásának és szerzetének. Bár a mű összes témái Joachim eredeti dallamai, mégis úgy érezzük, éppen magyar nemzeti jellegük miatt, mintha népdalaink forrásából merítette volna őket. *Ez a Magyar Versenymű még ma is állandó műsordarabja a hegedűművészeknek.* Kivüle írt még Joachim néhány hegedűversenyművet és más hegedűműveket is. Ezek közül talán egy saját magyarzamatú témára írt e-moll variációt a legkimagaslóbb műve.

Ez igénytelen visszaemlékezésnek keretén messzire tulmennék, ha mindent közölnék abból, amit Joachimról mondhatnék és ami a reál való emlékezésben szívemben buzog. Csak az volt célom, hogy csatlakozzam azokhoz, akik hálátelt szívvel emlékeznek meg a nagy Mesterről, születésének századik évfordulója után.

Az idő mulik. Uj művészek, új irányok jöttek. De az igazán nemes, az igazán nagy: halhatatlan.

Joachim József neve örökké élni fog a művészettörténelemben.

Mai diktaturák

Az Aradi Hírlonyban

J. Zolt

A diktatura szinonimái sohasem fogynak ki. Régebben tirannizmusnak, despotizmusnak, oligarchiának, abszolutizmusnak nevezték, a háboru után osztályuralomnak, fascizmusnak, totalizmusnak, prezidenciális kormányának és így tovább, aszerint, hogy egy újonnan támadt antiparlamentaris rendszernek mekkora találatkonysága volt a korlátlan személyi és párti hatalom szükségességének megokolásában. A diktatura legújabb neve a tekintélyi kormányzat és ez a hangzatos meghatározás annyira megtetszett a más néven működő beérkezett diktaturáknak, hogy mint valaha az uralkodók beillesztették az újonnan elfoglalt tartomány címerét az alapcímerükbe, a tekintélyi elv jogcíme is bekerült a régebbi diktaturák kissé már elkopott dialektikájába. Ebből természetesen sokszor származtak fogalmi ellentmondások, mert vannak diktaturák, amelyek szeretik forradalomnak is nevezni magukat s a forradalmak tudvalevően megdöntik a tekintélyeket. Ez a kis fogalomzavar ma egyáltalában nem számít, mert a tömegek beteg értelemi állapotukban amugy is képtelenek arra, hogy ellenőrizzák a fogalmakat, sőt magukat a tényeket sem tudják ellenőrizni. Az ugynevezett felvilágosodottság korszakában is voltak nagyhatalmu diktátorok, ahogy békében is volt fiúmei cápa, de ezek a diktátorok megmaradtak embernek, ahogy a cápa is megmaradt állatnak. Ezeknek a diktátoroknak nem volt mithoszuk, nem nőttek meg monstrumokká: pártjuk volt és ellenpártjuk és győztek, vagy elbuktak. S főképp azok, akik melléjük álltak, vagy ellenük fordultak, pontosan tudták, hogy a diktátor mit akar és mit nem akar és eszerint döntöttek el, hogy kellenek-e nekik, vagy nem kellenek. A mai diktátoroknak éppen ez a varázsuk, hogy senkisémet tudja róluk, hogy valójában mit akarnak, sőt annál szuggesztivebbek, minél kevésbé tudják sajátmaguk is. A mithoszhoz kell a kiszámíthatatlanság bizonyossága, ahogy az Isten szándékait sem tudja a halandó ember kifürkészni. Minden mithosz, a politika is, az isteni utánzata vagy paródiaja. Ezért nem csodálkozunk, ha halljuk, hogy bár a politikai csodalény homlokegyenest ellentétesen cselekszik, mint ahogy programjában megígérte, hívói továbbra is ragaszkodnak hozzá, sőt fanatikusabban, mint azelőtt. Kritikával illetni csak azt lehet, aki belül van az értelem világán, de az értelemfelettivé emelt blöff ugyanolyan vitathatatlan, mint az Isten, vagy a sors, vagy a természet megnyilatkozásai.

A diktátoroktól tehát ma már többé-kevésbé csak tartalmatlan szokás, vagy túlzott udvariasság, hogy valamelyes jelszót, címszót, elméleti magyarázatot is adnak a korlátlan és kíméletlen hatalom praxisa mellé. Megtehetnék azt is, hogy egyáltalában nem hivatkoznának történelmi, társadalmi, csak filozofikus jogcímekre, hanem a kíváncsiaknak, akiket érdekel, hogy milyen alapon gyakorolják egy nép felett az élet-halál uralmat, kerekre azt felelnék: azon az egyszerű és világos alapon, hogy meg tudják szerezni, hogy tüzzel-vassal értékesíteni tudják és meg tudják védeni mindenki ellen. S ebbe a magyarázatba átmenetileg bele is kell törődni mindenkinek, akinek a hatalommal szemben hatalma és a diktatúrában megtestesülő központi ököljoggal szemben a morgáshoz, sőt a korgáshoz sincs joga — mert a nyomor bus szólója esetleg elárulhatná, hogy a diktátornak mégsem sikerült olyan teljesen megszüntetnie a nemzet éhségét, ahogy annakidején megígérte.

Aki a diktaturák körében él, jölteszi, ha vita nélkül el is fogadja az uralkodó elméleteket, s ha kell, beletörődik abba is, hogy akik kormányozzák, azok valóban tekintélyek. Mi, szerencsére nem élünk diktatúrában s ezért módunkban van veszélytelenül ellenőrizni e teóriák valódi értékét és igazi jelentését. Mi még megtudjuk különböztetni az „erős kezelt” az igazi tekintélytől, amely-

nek nem a fegyver és a szigorú megtorlástól való félelem, hanem a szembetűnő személyi értékek, az elért és ellenőrizhető eredmények adták meg a magával ragadó vonzás képességeit s a jogcímet a hatalom gyakorlására. Mi meg a parlamentaris demokrácia mértékével mérjük a tekintélyt, amely gyakran minden fizikai hatalom, párti hatalom, sőt párt nélkül a legnagyobb hatással volt a történelem alakulására. Hogy mindjárt a legkézenfekvőbb példát idézzük: Kossuth Lajosnak nem volt katonája, rendőre az emigrációban, de valószínű tekintélyének kisugárzása erősebb volt minden fegyveres és szervezett hatalomnál és fizikai távollétében is érvényesült a hatvanhétutáni magyar életben. Disraeli törtető outsidersként került a feudális angol konzervatív politikába, de valódi tekintélyének varázsa megtörte a hagyományokat, ceremóniákat, ősi elfogultságokat s elfogadtatta vezérül a kelta ősök büszke leszármazottai-val a keleti zsidóból lett új keresztényt és új angolt. Az öregebb Wekerle Sándor sohasem volt szenvedélyes pártember, sohasem szervezhetett maga körül szilárd többséget, de ha baj volt, mindig elővették tizenhárompróbás tekintélyét és ez a tekintély egyszerre ösztönzően és megnyugtatóan tudott hatni kritikus pillanatokban is. Briand a parlament egyik legkisebb frakciójához tartozott, mégis vezetőszerepet játszott a többségi elven nyugvó francia demokráciában, mert párt és puska nélkül is a legnagyobb autoritás volt és az autoratív elv rajta keresztül a szabadon megnyilvánuló többségi akarat mellett is érvényesült. Ezek a tekintélyek nem tették túl magukat a szabadságjogokon és az alkotmányos törvényeken és még csak stabilitása sem volt vezetőszerepüknek,

mint a mai diktátorokénak, mert bármelyik pillanatban megbuktathatta őket egy részletkérdés, amelyben a többség ellenük fordult. De á la longue, mégis ők formálták koruk történelmét, mert döntő szituációkban a nemzet és a törvényhozás ösztönösen átvette tekintélyük sugallatát s az igazán korszakalkotó cselekedet elvégzését rájuk bízta. A tekintélynek éppen az a titka, hogy minden külső erőszak nélkül rá tudja magát és céljait kényszeríteni a világra.

Nem szörnyű karrikatúrája-e az autoratív elvnek, hogy az egyik diktátor neve belekerült a Miatyánkba? De ez a diktátor Európa tulnyomó részében mégsem tekintély, bármennyire is megfélemlítő erőszakos és misztifikáló tekintélykényszerével, ezzel szemben Mussolini már sokkal inkább az, nem, mert erős keze van, de mert például az Emil Ludwiggal folytatott beszélgetéseiből is meg lehet állapítani, hogy az erős kézen kívül egyebe is van: van kivételes szellemi ereje, vannak magasabbrendű egyéni tulajdonságai, minden európaihoz közelálló műveltsége és ízlése s néha még ahhoz is van szuggesztivitása, hogy a diktatura elvi ellenfeleivel elhitesse, hogy az adott helyzetben az olasz nép számára az ő megoldása a legkevésbé rossz megoldás. És Mussolini egész bizonyos akkor is tekintély lenne, ha Olaszországban a demokrácia uralkodnék a fascizmus helyett és ha párt nélkül és milícia nélkül politizálna.

Diktatúrájától függetlenül is feltétlenül küldetetes és nagyszabású államférfiu a maga helyén Kemal, aki egy vallási és faji tradícióban megrekedt nemzetre szükség esetén kényszerrel is ráerőszakolja a nyugati civilizációt. Pilsudszky diktatúráját is lehet abból a szempontból nézni, hogy az önálló állami léttől elszokott és hosszú felosztottsága miatt heterogén életformájú lengyelországnak nincs-e szüksége átmenetileg összefogó erőre és tekintélyes központra? Roosevelti diktatúráját is — minden nagy kockázatai ellenére — megokolja a nagy gazdasági szervezet üzemzavara s a fejlődésének tetőfokára ért kapitalizmus kényszerű utkeresése, amelyet minden érdekcsoport teljesen szabad kísérletezése esetleg katasztrófáiban összekeverne.

Ezek azonban olyan igazi tekintélyek, akik kiállnak a szabad verseny ellenpróbáját, amelyért keresztül kiderülne, hogy e diktátorok többet jelentenek, mint amennyi erőt a rendelkezésükre álló fegyverekkel egy legyengült és idegbeteg társadalom felett átmenetileg ki tudnak fejteni.

ZSOLT BÉLA.

Kicsit betegnek lenni

Az Aradi Hírlonyban írtam
Szép érem!

Oh, de jól érzem magam.

Beteg vagyok.

Fekszem.

Tegnap még a városban jártam; harcképtelenné tettem mind a négy zsebkendőt, mert annyival szereltem föl magam a nátha ellen. Estére már lázam is volt. Ugy megörültem. Lázasan örültem. Most aztán már le kell feküdni, vagyis nem szabad fölkelni.

Régi, meghitt, meleg, édes érzékeny órák emléke csábított.

Olyan jó lesz megint, egy kicsit betegnek lenni.

Nem is azért a rongy influenzáért fekszem, hanem az ünnepeért, a betegállapot ünnepeért.

Innen az ágyról suttogok egy behatott köszönetet annak az ismeretlen jóakaródnak, akitől az influenza elakadt.

Szóval ma már fekszem. Azaz szó nélkül. Hallgatom a lélegzetem; oly misztikus zörejei vannak, mint a rádióknak, mikor az operai fölvonásnak hirtelen vége szakad.

És közben menydörgéseket köhögök és vulkánikusokat tüszentek a csöndben... és aztán elpihentetem a hangom, ááh, ááh, ááh... szenvedek és élvezem, hogy szenvedek. Hall-

gatom, mint egy résztvevő rokon, hogy hogy panaszkodik a hangom.

És aztán csönd lesz, gyöngéd, elfogult csönd.

Mintha ez a csönd volna beteg, nem én.

Én nagyon, nagyon jól érzem magam.

Ma várnak az ügyvédi irodában.

A színház igazgatója is vár, megbeszélésre.

Ma estére egy vacsorára is idézést kaptam.

Nem megyek sehova, megszabadultam.

Dolgoznom is kéne, nem dolgozom. Beteg vagyok, ugye?

Milyen jó dolgom van.

Semmi kötelességem, semmi gondom, semmi felelősségem. Semmi közöm ahhoz az ipséhez, aki az én nevemben erőlködik odalent az életben, aki engem olyan csunyán meghamisít.

De régen nem néztem ezt a tapétát ilyen szemmel; ezen a tapétán álomból szótt bolond nagy bus virágok esküsznek össze, fogózkodnak, mind elérte a másikat és a vágy és a keresés tovább vonaglik mégis, végtelenül hitetlenül és boldogtalanul. És úgy hiszem, hogy értem s érzem, hogy nem értem soha, soha.

Egészségesen nem tudok neki csudálkozni

VOJTEK gyógyszerár

Blv. Reg. Maria 23.
a színházzal szemben. 157

ennek a begóniának, amelyik itt áll cserépben az asztalon. Mintha rózsá csókoltta volna meg a begónia leveleit. S hold süt a begónia tafota levelére. Pedig nappal van. Ez még Ausztrália holdja. Itt felejtette magát Ausztrália holdfénye az én begóniámon. Csuda ez, csuda szomorú szerelem. Egy levele megtört a begóniátőnek. Beteg ez a szegény begónia.

Beteg az a platán is az ablakon túl. Vörhenylik van, sárgaságuk van a csüggeteg téli leveleknek. Alig egy tucat levél van már egy platánon; oly jelentékeny most egy-egy levél s oly merengő, szenvedő; rokon az ember szívével.

Az a messze szürke Hármashatárhegy odaát Budán, mintha árnyékból, odasóhajásból rajzolódott volna, mint a japán képeken. Olyan halovány az a hegy, mintha sajátmagának az alvó alma lenne; mintha nehéz, finom, boldogtalan gondolat lenne. Az én emlékem az, az én bánatom, az én gondolatom.

Olyan fehér felhőt látok az égen, olyan bágyadt fehérét, merevet mint az ottmaradt nagy, poros habcsók a cukrászat kirakatában. Minden olyan gyöngéd és finom és beteges ma, minden amit nézek. És mindez oly kimondhatatlanul az enyém, fa, felhő, hegy és csönd. És az alvatag melankólikus lámpaernyő s a pohár, amely örökké válaszol napfénynek, lámpafénynek; örökké mosolyog és örökké hisz és ábrándoz.

Három könyv is pihen a paplanomon; olvasok egész nap. Ih, már nem tudok olvasni, elveszve idegenben és elolvadva az óceán feekén, csak mikor beteg vagyok. Valaha el sem aludtam és föl sem keltem, míg egy regényt végig nem olvastam.

Milyen jó volna visszafutni abba az ifjúságba, könyvekben élni, zenéket inhalálni; az életet úgy forgatni mint az iskolában a földgömböt, az égi kékségre halhatatlan képzelődést pingálni. Milyen jó volna most így békén, édesen, ártatlanul betegnek lenni, legalább egy hétiig...

Fájdalom, nem érek rá.

Stauber Józsefhez

Az ARADI KÖZLÖNY ötvenéves jubileumának alkalmából szeretettel emlékszem a Nagy Szerkesztőre.

Sötétebb lett egy színnel a Paletta!
Az irigy párkák áldozatra lettek
S egy jobb hazába vütek el magukkal
A földi honban élő: tiszta lelket!

Kevesebb lett egy igazi Baráttal
Ki mellettünk állott mindig, rosszban-jóban
Légy szószólónk figyelve földi létre
a Parnasszus hegyt: Redakcióban!

Ki imádta a Betűt, — Verseket
Mindent mi szép, — a nemes lelkeket,
A haladást, utat, mely felvezet
Mindenkivel csak jót cselekedett.

Védte az igazat, az élyomott Szegényt
Bátorságot adván újra az Élethez
Ezernyi emberben élesztve a Reményt
Mely az igaz uton elvezet Istenhez!

Pihenése legyen gyengéd hajnaldom,
Aki gyengék mellett állt mindenkoron
Akinek Emlékét amíg élek: áldom
Legyen az Égben is hű Protektorom.

BODNÁR IZABELLA

Amikor a Sors regényét ír...

Murat herceg egykori ideálja: Dora Stepanova Akima utja a moszkvai palotától az aradi cselédszobáig

Mérnökként vette el a volf generálsleányt egy aradi hadifogoly-zenész, aki csak itthon vallotta be, hogy nős ember

Tizenöt év alatt szertefoszlott a csillogó palota képe...

Dóra letette az éthordót az asztalra, némán meghajította magát és elment.

— Tudja meg, hogy az az asszony egy orosz generális leánya, — meséli el ismerősöm, — akihez az asszony takarítani járt.

Bizalmatlanul vettem tudomásul a határos bejelentést... tudja Isten, amióta a bucaresti-i orosz bárban jártam, ahol nemzeti ruhába öltözött nagyhercegek veszik fel a rendelést és nagyhercegnők szórakoztatják énekükkel a megjelent vendégeket, ahol a pincérek és zenészek között a legkisebb rang a bárói... bizonyos bizalmatlanság fog el, valahányszor emigráns orosz arisztokratákról hallok. De a kíváncsiság nem hagyott nyugodni. S kiderült, hogy ismerősöm nem tuzott: Dora Stepanova Akima, akinek igazoló iratait az aradi rendőrségen őrzik, tényleg az, aminek néhányan ismerik: egy cári generális leánya, egy háboruban elesett cári tengerésztiszt özvegye, akit a sors furcsa szeszélye sodort országokon át, amíg egy aradi cselédszobában végre — révbejutott.

Az egykori cári udvar egyik hatalmassága Nikolaj Stepanoff Ivanoff generális volt, dussgazdag bojár, aki egész életében hűségesen szolgálta a hatalmas atyuskát: a cárt. Régi katonafamiliából származott, moszkvai palotájában a békeidők orosz arisztokratáinak java fordul meg, Nikolaj Stepanoff Ivanoff generális a cár egyik bizalmi embere volt, akinek kegyéért sokan versenyeztek. Boldog családi életet élt a generális, akinek három leánya és egy fia volt. A fiu természetesen — a család régi hagyományát értelmében katonatiszt volt és éppen olyan hűségesen szolgálta a cárt, mint apja, vagy nagypapja tette.

A három leány közül a legszebb: Dora Stepanova volt, a moszkvai palotában rendezett nagy bálak királynője és az udvar körülrajongott kedvence. A szép generálsleány egy udvari bál alkalmával meghódította magát Murat herceget is, aki feleségül kérte — s aki kosarat is kapott. Dora Stepanova egyszerű tengerésztisztbe volt szerelmes és a szülőkkel vívott hosszú küzdelem után el is nyerte beleegyezésüket a házassághoz. Boris Akinoff tengerészkapitány, a Palade hajó parancsnoka oltárhoz vezette a szépséges Dorát. Boldogságukat csak rövid ideig élvezhették, kitört a háború, a tengerésztiszt hajóra szállt, hogy hazájáért a háborgó tengeren harcoljon. 1916-ban pedig rövid értesítés érkezett Dora Stepanova Akima-hoz, közöl-

ték vele, hogy a Palade elsüllyedt a Kaspi tengeren, egy útközvet során és férje hási halált lát az atyuskáért...

Az özvegy szülei palotájába költözött. Ott élt egészen 1919-ig, amikor egy Kerenski nevű ur felborította a cári trónust, majd egy Lenin nevű másik elvtárs feborította a Kerenski-kormányt. Az orosz arisztokrácia menekült — már aki tudott s a kit nem öltek meg. Különös idők jártak az atyuska egykori birodalmában és különös embereket vetett felszínre a szerencse kereke. A tengerésztiszt özvegye maradt, bár palotáját néhány népbiztosnak kellett átengednie. Végül is úgy látta, hogy élete sincs biztonságban s menekülést határozott el. Akkoriban került össze egy magyar hadifogollyal, aki Magyarországra hívta az özvegyet és azt állította, hogy csak úgy juthat oda, ha magyarhoz megy feleségül. Mérnöknek mondotta magát és rábeszélésére a házasság hamarosan létre is jött. Először Magyarországra mentek, majd onnan Aradra jöttek, mert a „mérnököt” kiderült, hogy aradi. Itthon azután egyéb dolgok is kiderültek, az, hogy nem mérnök, hanem zenész s az, hogy az oroszországi házasság nem érvényes, mert a férfi — nős. Akit itthon felesége és gyermekei vártak.

Dora Stepanova Akima kétségbeesetten vette tudomásul az új fordulatot. Amelynek nyomán új küzdelmek keletkeztek. Az özvegy pénzét tette mindenét, amit megmentett és magával hozott, nagynehezen összeszedett párezer lejt s megbízott valakit, szerezze meg számára a tartózkodási engedélyt. Ez nagy utánjárással sikerült is. S Dora Stepanova Akima azóta Aradon él. Senkinek nem tesz említést arról, kicsoda volt, senkinek nem meséli el élete regényét, amely a csillogó palotától — a cselédszobáig vezet. Zugolódás nélkül végzi nehéz munkáját, bejárónő, takarítást vállal, ebédet hord a vendéglőből... dolgozik a mindennapi kenyérért. A Multat régen elfelejtette, az élet könyörtelen tempója nem enged meg ábrándozást, visszatekintést...

Az özvegy ma ötven esztendő. Arcán még láthatók a régi szépség nyomai... de a ráncok, a törődött tekintet tizenöt év kálváriáját, küzdelemét árulják el. Dora Stepanova Akima még csak nem is álmodozik arról, hogy visszamenjen újra hazájába. Mit is keresne ott, a Murat hercegek már régen eltűntek és az ősi palotákban idegenek élnek... a mai Oroszországban nincs helyük a Dora Stepanovák-nak...

(MARUD.)

Figyelem a pontos
oimrel

Figyelem a pontos
cimrel

Anton JOANOVITS Antal
szücs
Alapítva 1882.

ARAD, Strada General Grigorescu 2.
(uj Neuman-ház.)

Szörmebundák a legolcsóbbtól a legfinomabb kivitelig készülnek, szörmek a legnagyobb választékban kaphatók. Vállalom bőrök kikészítését, emlősök és madarak tömését, a nyári idényre szörmetárgyaknak moly elleni megóvását. Atalakításokat és javításokat a legprecízebben végzem.

123

Wells és világa

Aradi Közlöny

Mérai Sándor

Itt közöljük Mérai Sándor irodalmi jelentőségű tanulmányát H. G. Wellsről, a világhírű angol íróról.

I.

H. G. Wells életének első szakasza, gyermek és legényévei a viktoriánusi Anglia boldog évtizedeivel esnek össze. Erről a korszakról az én nemzedékemnek hófehér szakállu polgári mesélő iskolában, sajtóban és irodalomban általánosan azt regélték, hogy az volt az aranykor. És egészen különösen aranykor lehetett ez az idő Viktória királynő uralkodásának utolsó két évtizedében, a szabadelvűség fénykorában, a közlekedési technika első felindulásának s tökéletesedésének idejében, mikor ipar és közlekedés mézesheteket éltek, a világot addig nem sejtett olcsósági hullám borította el s minden angolnak módja volt megépíteni az ő kis házát, amely az ő vára. Így tanultuk.

Wells másra tanít. Amikor a szegény és elhanyagolt Magyarországon a kiegyezést ünnepelték, akkor volt ő gyermek a gazdag és pöfftegen boldog Angliában. A szobaleány és a kertész gyermeke a Viktória-aranyérmekkel meghintett, szinaranyal aláépített Angliában — s ez a tanulság Wells önéletrajzának egyik pikáns leleplezése — legalább olyan reménytelenül indult neki az osztálysorompóknak, éppen olyan kevés kilátással vágyakozott magasabb iskolák, műveltség és felsőbb életformák után, mint egy magyar mezővárosi suszter, vagy hortobágyi számadó juhász gyermeke. Az apa és az anya ifjukorukban testi munkával tengették életüket; házasságuk után az apa kertészkedett még egy ideig, majd elvesztette állását s felcsapott krickett-játékosnak és kiskereskedőnek, magyarul szatócsnak. A hajdani szobaleány sok iparkodással s elkeseredett szorgalommal igyekezett dokumentálni a család „rangemelkedését” — a szatócs maga ura, a kis vegyeskereskedő a társadalmi ranglétrán magasabban áll, mint a kertész, s a kricketező szatócs felesége mindent elkövet, hogy a kispolgári szomszédasszonyok előtt feledtesse szobalányi multját! — s valószínűleg nemcsak a szereplő személyek képességein és jellemhibáin mulott, hogy az anya becsvágya állandóan zátonyra futott a kis család osztályhelyzeti reménytelenségén. Igaz, más, szerencsésebb kispolgárok ebben az időben tucatszámra jutnak be a lordok házába! De mindenestől sivár, kegyetlen világ ez a jóléttől puffadó, viktoriánusi Anglia... Wellsék igazán mindent elkövetnek, hogy a kispolgári életszínvonalat egyensúlyban tartsák; de a sok keserves iparkodás végül is tökéletes kudarccal végződik. A család korán szétzüllött; az anya pietista, az apa közönyös; az anya elköltözik az apától, nem válnak el, de a jámbor, jószándéku asszony sokáig kegyelemkenyéren tengődik egy nem egészen épelméjű hölgy birtokán, míg innen is elzavarják; a három Wells-fiu közül kettő reménytelenül elsüllyedt volna angol vidéki posztókereskedések pultjai mögött, a gyapju végek és flanel-kötegek zuhatagában, ha tehetségesebb öccsük időnként nem ad ösztönzést, szóval s cselekedettel, kóborló hajlamaiknak.

A nevezetes „mi lett volna, ha?” — problémát ennek az egyéniségnek sorsával kapcsolatban nem érdemes felvetni. A kérdésre, hogy „mi lett volna, ha” Wells történetesen kertész és szobaleány fiának születik, posztókereskedésbe adják inasnak, tudóbajos lesz, s rossz nevelők kezébe kerül, az életrajz azt a csattanó választ adja, hogy mind e szerencsétlen életfeltételek összjátékának eredményeképpen H. G. Wells növekedett ki abból a boldogtalan és reménytelen proletár-kölyökből, aki a viktoriánusi Anglia legszebb perceiben született. Pontosabban: még a viktoriánusi Angliában is H. G. Wells vált belőle; erre tanít Wells élete.

II.

Első és maradó benyomásom, amíg a könyvet olvasom, hogy ez a lélek primitív. Gyanum, hogy a „zseni” mindig primitív; csak a dilettáns bonyolult. Posztóvégek közül indul el, s egységes, rendszerbe zárható képet akar szerezni a világról. Szándéka oly rokonszenves és merész, mint jellemem, s vele drukkolunk vállalkozása sikerének. Félig gyermek még, elvadult önképző, mikor „olyan képet, vagy inkább víziót kapott az emberi ügyek állapotáról, amelyben alig maradt meg valami az ismert dolgokból. Határozottan ellensége voltam annak a világnak, amelybe születtem”... — írja. — „Majdnem belekényszerültem az engedelmességbe, amikor megírtam, milyen roppant szervezetekről van szó. Fellázadtam...” Ez a lázadás, mint minden igazi forradalmár első lázadása, nem valamilyen tudatosan felismert osztály-program érdekében lobbant fel. H. G. Wells, a kertész s a szobaleány fia, mindenkiféle H. G. Wells siralmas földi kilátásaival volt elégedetlen. A tehetséges és

Ezüst szál

Irtó: Bakos Akos

*Ne busulj kedves,
árva még ez a
szürke szál,
lesz még majd több is
barna hajadban
ezüst szál.*

*Életünk fáján
zöldelő a lomb,
viruló,
de tavaszunk elszökött,
nyarunk is fürgén
szaladó.*

*Értsük meg lelkem:
az idő eljár,
akárhogy is mondd, mondom:
milyen nagyon kár.*

*Vissza nem mehetünk,
ami már elmúlt,
az bizony elveszett,
abból nem menthetünk
semmit már.*

*Hallod? Odakünn a két kicsi fiunk,
mint éhes farkas
a falatra vár.
Ma még gyerekek,
holnap legények,
holnapután apák
ők is már.*

*Ezüst szál, ezüst szál...
Az idő, mint a fecskemadár
oly sebesen száll.
Ezüst szál, ezüst szál...
Minden ma holnap már
a tegnapi száll.*

*Ne busulj kedves,
árva még ez a
szürke szál.
Adja az Isten,
azt is megérjük,
amikor sok-sok lesz
szép, okos fejedén
az ezüst szál.*

*És nem háborogva,
de bölcsen mondassuk:
ezüst szál, ezüst szál,
észre bizony alig vettük
s az idő elszállt...*

III.

Milyen az agyvelő, mely megmutatkozik e bonyolult anatómiai rajzból? Wellsnek az a véleménye róla, hogy hibás, tökéletlen, de képességei nagyjából kielégítőek. Gyorsan asszociál, könnyedén felejt, hajlamos kihagyásokra. Ő mag egy „agyvelő fejlődésének történetét” akarta megírni önéletrajzában. Az effajta kísérletek, akármilyen érdekes is a modell, általánosabb érdeklődésre ugy tarthatnak csak számot, ha az író ki tudja emelni az önéletrajzi anyagból mindazt, ami egy életsorson belül közös az osztály és a kor életrajzi jellegzetességeivel. Ha ez nem sikerül, az önéletrajz H. G. Wells magánügye marad, különösen érdekes rokonság, barátok, tisztelők, vagy az irodalomtörténet számára, de reménytelenül az író s egy viszonylag kis kör magánügye. Ami egy életben, vagy „egy agyvelő fejlődéstörténetében” általános jelentőségű, az éppen a „vízió”, melyet írójuk a magánügyek végtelen szövevényének átélése közben önmagáról s a világról kapott.

Milyen minőségű H. G. Wells, hatvanöt éves angol író víziója a világról? Eltökélt és makacsul hiszi, hogy az emberiség magasabb, egységesebb szellemi rendszer felé fejlődik. Közben számol olyan katasztrófákkal is, amelyenkről az apokaliptiszis költője soha nem álmodott. Meggyőződése, hogy az ember jóindulatú, csak felsőbb, összefogó szemléleti rendszerre van szüksége, rendszerre, melyben ösztön és értelem arányosan megtalálják azt, amit egyik vár a másiktól. Titokban romantikus és filozófus. Az ösztönélet szerepének jelentőségét elismeri, de valahogy egy angol klubtag toleráns fölényével nyilatkozik csak róla. Ami döntő lehet „levantiek, vagy osztrák zsidók” számára — például a tudatalatti én szerepe az egyén és a közösség cselekedeteiben — az, szerinte, másodrendű fontossággal s alárendelt hatóerővel nyilatkozik csak meg egy angol, vagy ír ember életében... Ha ilyesmit olvasok tőle, csendes elragadtatással tapsolni kezdek. Az irodalmat nem bizárm reá, egyetlen ember sorsát sem merném aggályok nélkül reábizni. De az emberiség sorsát például nyugodt lélekkel reábizhatjuk. Korrekten jár majd el, angol marad, tudja az emberiséggel szemben kötelességét.

IV.

Mit ismert el ez az agyvelő kötelességének? Az élet zürzavarának rendszerbe foglalását; tehát filozófus. S mit ismert el ez az angol jellem kötelességének? Az emberi együttélés feltételeinek méltányos módosítását; tehát szocialista.

Pontosabban fábiánus, mint nemzedékének egész elitje. Ezt a szemléletet és módszert kipróbálta, alkalmasnak és angol viszonyok számára kielégítőnek találta. Korán elhatározza, hogy „atheista” lesz és „szocialista”. Mindenki másnál naivan és őszintétlenül hatna az ilyen „elhatározás”; Wellsnek első szavára elhiszem. Ez a lélek oly rugalmas és üde, ez a „szürke kéreg” oly jószándéku elfogultsággal veszi birtokába a világ benyomásait, hogy elhithetjük neki az efajta „elhatározásokat”, például azt, hogy posztókereskedő-inas korában döntött Isten léte, vagy nem léte felől, s aztán korrekten kitarított egy hosszú és tapasztalatokban gazdag életen át eltökélt nézetei mellett. Ismétlem, ez a lélek primitív. Wells nem művésze a betűnek, a művészi kifejezés nem is tartozik céljai közé. Igaz, fölvehetném a kérdést, mi tartozik hát egy író céljai közé, ha nem a mentül tökéletesebb, művészi, tehát megmásíthatatlanabb kifejezés? Az irodalomnak végre is nem elsőrendű feladata, hogy igazoljon valamit, például

Isten létezését, vagy a fábiánista eszmék praktikus jogosultságát; az irodalom elsődlegesen csak önmagát akarja igazolni. Egy író, aki élete nagyobb felét szépirodalmi művek megalkotásával töltötte el, feltétlenül találkozott munka közben olyan kényelkekkel és nehézségekkel, melyek megingatták a pozitívumban, az érzelhetősébe vetett bizalmát. Nem, Wells nem ingott meg soha. Egyik kezében az encyklopedisták zászlajával, másik kezében sátabottal, rendíthetetlenül halad át az érzelhetőségi világon, s lesüti szemét, ha kételyei olyan területre csalogatják, ahol a „tudomány” mérőszékzei felmondják a szolgálatot. Az egyetemen, South Kensingtonban, ebben a sivar londoni kerületben, Huxleyt hallgatta, s a laboratóriumban első nap talált egy döglött nyulat. Ezt a nyulat felboncolta, s aztán kitarított a tapasztalatok mellett, melyeket boncolás közben szerzett.

El kell hinnünk neki, hogy szocialista és atheista, — valahogy úgy, ahogy jó társaságban (s Wells társasága kitűnő!) nem illik egy élemedettebb uriember szavában kételkedni.

V.

Ami rokonszenvenessé teszi ezt a merev, külső álláspontot, hogy ez az élet tele van belső erupciókkal. Házasságai, viszonya korához, társadalmához, kortársaihoz és munkájához, mindez katasztrófák, lelki földrengések, lelkiismereti özönvizek sorozatából emelkedik ki és áll össze. Ez az ember, aki szívesem álmodik ezer évre előre, agyályos lelkiismeretességgel követte másodpercről-másodpercre és milliméterről-milliméterre kora tudományos fejlődését. Müködvelő fizikus és természettudós, gyakran pongyola író, de lobogó lélek, s e lobogás hőfokában a tapasztalás nyersanyaga különös elváltozásokon esik át. Romantikus szocialista, a marxi szemlélet számára reménytelen kispolgár; de husz esztendőskorában szolidárisnak jelentette ki magát kora szociális törekvéseivel, s ezt a szolidaritást állta, minden poklon s néha elég hig és unalmas regényeken keresztül is. A felelősség fénye félszázadon át világít ebben a lélekben; s a homályban, mely az angol kódok mintájára lassan elborítja kontinentális nappalainkat, Wells a kevés fényjelek egyike, melyek átvilágítanak a butaság, a pánik és a félelem sötét-ségén.

Hatvanöt éves, rengeteg könyvet írt, melyeknek zömét pénzért írta, s maga sem becsüli valami sokra; de hisz a munkában és a „boldogságban” hisz abban, hogy az emberiség harmonikus és méltányos életformák felé fejlődik. Életének tapasztalatai, melyeket önéletrajzában közzéadott, megerősítették e hitében. Többet embertől, aki e korban élt, kívánni nem lehet.

Három hektár Európa legkisebb királysága

Királyság, amely nincs a térképen és hivatalosan nem is létezik

Európa legkisebb országainak San Marinót, Liechtensteint, Andorrát és Monacót tartják. Van azonban ezeknél sokkal kisebb királyság is Európában, amelynek területe nem több három hektárnál. A „királyságnak” Woodlawn Park a neve és Kent angol grófságban terül el. Ez a név nem fordul elő, semmiféle hivatalos iratban és nincs rajta az angol kataszteri térképen sem, egyszerűen azért mert a legutóbbi földmérés alkalmával, valahogy kifelejtették azt a kis földdarabot.

A különös földdarabocska tulajdonosa, birtokosa és uralkodója Karl Ludvig Habsburg-Lorraine-Bourbon. Az uralkodó rendkívül büszke birtokára és mivel ez a birodalom hivatalosan nem létezik, nem lehet ott senkit sem letartóztatni, kivéve, ha az angol parlament erre külön törvényt hozna. Ebből a különös előjogából már egy alkalommal hasznát akart huzni a csöppnyi királyság uralkodója. Meghívta magához de Valera ír köztársasági elnököt arra az esetre, ha egyszer úgy fordulna sorsa, hogy menedékhelyre volna szüksége.

A birtokon kis kastély emelkedik, amelynek rendkívül nagy értéke van. A kastélyban ugyanis igen sok mükincs van felhalmozva, amelyet az uralkodó lassanként eladogat. Ebből tartja fenn Karl Ludvig családját és husz macskáját. A király parkja menedékhely a madarak és az állatok számára. A környék lakóival igen jó viszonyban él az uralkodó. Az emberek közvetlen vidámsággal köszöntik a királyt.

Erdély és a magyar zene

Az Aradi Közlöny számára írta:

SIKLÓS ALBERT,

a budapesti Liszt Ferenc Zeneművészeti Főiskola zeneszerzés-professzora, az irodalmi és Művészeti Tanács tagja, komponista stb.

Erdély zenetörténeti adatait három évtized óta gyűjtöm. Ha egyszer nyugalomba vonulok és leveszik vállamról a pedagógiai munka terhét, talán lesz majd időm arra is, hogy adataimat kellően rendezve, egy kis monográfia keretében hozzam nyilvánosságra.

Az Aradi Közlöny jubileuma alkalmából most csak sebtiben, kapásból mondom el egyet-mást Erdély zenei múltjából.

Az Árpádházi királyok korában jelenik meg az első adat, mely kincses Erdéllyel összefügg. Ama birtokadományozások során, melyekben uralkodóink a jelesebb énekmondókat — lantosokat, kobzosokat, regösöket, hegedősöket — jutalomképpen részesítik, egy 1289-ben kelt oklevél szerint IV. László az erdélyi „Igrechi”-t a kézdi székelyeknek juttatta. Egy-két évvel későbbi oklevelében (1291) III. Endre megerősíti ezt az adományozást. Híres regösstelkek voltak még Timis- és Carasme gyében és sokszor emlegetik az Aranyos vize melletti „Igrechtelek”-t.

Erdély zenei fejlődése

Vegyesházi királyaink alatt kevés szó esik Erdélyről. A magyarországi reneszánsz-kultúra középpontja Buda és Visegrád volt. De Erdély zenei fejlődése a mohácsi csata előtti évszázad alatt sem szunnyadt, mert a törökök vésses előnyomulásával — 1526. után — az Alföld és a Dunántul dermedt mozdulatlansága következtében a magyar zene súlypontja Erdélyre terelődött át. Heltai Gáspár protestáns lelkész 1550-ben alapítja meg Hofgreff György nyomdással együtt a híres kolozsvári könyvnyomtató műhelyt; itt látott napvilágot a XVI. században a magyar zenetörténet két igen jelentős gyűjteménye: Tinódi „Cronicá”-ja (a Tinódi-féle dallamok örökbecsű tárháza) és a Hofgreff-gyűjtemény néven ismert históriás dallamfüzet, 17 gyönyörű bibliai énekével.

Számtalan kéziratok kodex teremtőtalaja volt Erdély a reformáció harcászakában. Említsük meg elsősorban a gyulafehérvári püspöki könyvtár Batthyány-kódexét, melynek szövege mellé régi menzurális hangjegyekkel vázolta 1560. körüli ismeretlen másolója a hozzátartozó dallamot. A wolfenbütteli hercegi könyvtár pedig ma is őrzi a Nagyvárad Énekeskönyvet, az erdélyi unitáriusok legrégebb templomi énekeskönyvét. („A keresztyéni gyülekezetben való isteni dicséretnek”. Várad 1566.)

A magyar zene aranykora

A magyar zene történetének legragyozóbb korszaka az erdélyi fejedelmek udvartartásának felvirágzásával indult meg. Az albauljai királyi palota zenekedvelő urai, főként Báthory István, Bocskay István, Báthory Zsigmond, Bethlen Gábor, Rákóczi György, Apafi Mihály és Thököly Imre, hazai és idegen muzsikussal népesítették be udvarukat, hogy szabad óráikban, ha elcsendesült a fegyverek zaja, szenvedéllyel hódoljanak a komoly zene és tánc örömeinek. Tízennyolc muzsikusról, nagyrészt olaszokról, tudunk Báthory udvarában, akik huroshangszereknek, dobnak, trombitának és a kéziorgonának voltak mesterei. A népszerű fejedelmet beiktató ünnepségen nagyszerű összjátékukkal ejtették bámulatba a megjelenteket. Bethlen Gábor ránkmaradt levelezése csakugy hemzseg a zenei vonatkozásoktól. Thurzó Imréhez intézett epistolájában (1620.) írja: „Fő musika hegedűst, lantost, ki theorbát is verjen, cornétistát szerezni Kegyelmed ne feledkezzék meg dolgai közt!” Hátrahagyott számadásaiban állandóan szerepelnek

hangszervásárlások (pl. virginal, lant, citera, trombita), valamint nagyobb összegek kiutalása Bécsből, Krakkóból és Danzigből hozatott német zenészek részére. Egy 1657-ből való számadáskönyv (Erd. Muz. levéltára) öt zenész nevét említi, valamennyien I. Rákóczi György zenekarában működtek. Apafi Mihály már 10 trombitást, 3 sipost és 5 hegedűst alkalmaz zenekarában. Thökölyi 1683-iki udvartartási jegyzékében 29 tagu orkeszter szerepel, köztük 15 (!) trombitás, egy dudás, 6 sipos, egy virginaljátékos és 4 hegedűs.

E bőkezű fejedelmek zenerajongása azonban nemcsak mások muzsikálásának meghallgatásában merült ki, hanem legtöbbször ők maguk is tanultak valami hangszereken való játék-készséget, külföldről bevándorolt mesterektől. Báthory Zsigmondot például Diruta Girolamo olasz orgonista és virginalművész avatta be a virginaljáték titkaiba. Ennek a komoly stúdiumnak látható eredménye a legrégebb zongoraiskolák egyike, mely a XVII. század elején jelent meg „Il Transilvano o Dialogo sopra il vero modo di sonar organi e stromenti da penna” címen. Értékes művét Diruta fejedelmi tanítványának ajánlotta.

Erdélyben született Bakfark Bálint lantművész és zeneszerző (Brasov 1507.), ki Szapolyai János erdélyi vajda udvarában nevelkedett és Erdélyben, a csiksomlyói ferencrendi kolostor falai közt élt Kájoni János, a rendház nagy tudású főnöke; a nevére elkeresztelt „Kájoni-kódex”-szel, valamint „Organo Missale” c. misegyűjteményével örök halhatatlanságot biztosított magának.

Előkelő szerepet töltött be a nagyváradi püspökség zenekara, valamint daljátékgyűjtése a XVIII. században. Haydn Mihály, Haydn József öccse, hat éven át (1756—1762.), Dittersdorf Károly, a jeles oratórium- és vígopera-komponista pedig öt éven át (1765—1769) volt karnagya a mecénás-püspök európai hírnévre szert tett orkeszterének.

A magyar opera történetének bölcsője

Az erdélyi városok közül Cluj az első színházépítő magyar város, a magyar opera történetének bölcsője. Felvinczy György, aki 1696-ban pátenst kapott arra, hogy Erdélyben magyar darabokat hozzon színre, magyar népdalbetétekkel tarkított előadásokat tartott társulatával. Utána Kótsi-Patkó János vezetésével állandó színtársulat telepedett le Clujon, mely már magyar operával is kísérletezik. Kótsi-Patkó írja — Kotzebue nyomán — Ruzitska József „Béla futása”-nak szövegét. Ez a legrégebb ismert magyar dalmű, mely 1822. december 26-án került színre Clujon. Egy másik Ruzitska (György) „Uj Musika Társaság”-ot alapít ugyanott, majd egy „Musikai Conservatorium”-ot (1837.), mellyel a közel száz esztendőskor Zelede alapját vetette meg. Ennek egyik legnevesebb igazgatója a múlt század végén Farkas Ödön, számos magyar opera (Balassi Bálint, Tetemrehívás, A vezeklők) neves komponistája, ki még a Filharmóniai Társulat felvirágoztatásával is nagy érdemeket szerzett.

Ha még megemlítem, hogy Huber Károly, a Nemzeti Színház egykori népszerű karnagya, a kiváló hegedűpedagógus, Hubay Jenő édesapja (Varas 1828.) és Bartók Béla (Sannicolaul-Mare 1881.), az új magyar zene világ-hírű harcosa is Erdélyben születtek, akkor nagy vonásokban vázoltam Erdély szerepét a magyar zene fejlődéstörténetében.

Aradi emlékeim

Az Aradi Közlöny számára írta:

Beregi Oskar

A kulturvilág egyik legnagyobb prózaí színművésze, aki 35 évvel ezelőtt kezdte pályafutását, mint a Shakespeare-tragédiák és más klasszikus, örökéletű színpadi művek hősszerelmese. Azután egész sor világhírű modern színmű főszerepét alakította, többek között felejthetetlen a „Monna Vanna“ Prinzivalle-je is, amelyben az aradi publikum is sokszor gyönyörködött. Legutóljára 1927-ben járt BEREGI Aradon és itt eljátszotta frakkban Hamlet klasszikus szerepét, amellyel frappáns sikert aratott. Aradhoz közeli rokonai és baráti kapcsolatok fűzik a nagy művészt.

Aradi Közlöny! Mennyi kedves emléket idéz fel bennem ez a név! Ujra látom a szép várost, a templomokat, melyekben annyi hangulatos Istentiszteletet hallgattam, a szobrokat, melyek az elmúlt időről regéltek, a színházat, melyben annyi szép estét élhettem át, a szerkesztőséget, ahol éjjel s nappal lázasan folyik a munka, a Bloch Janka papírüzletét, ahol barátaimmal találkoztam, minden uccát és teret, ahol sétáltam és kedves arckokat láttam, csak Aradot, ahonnan annyi kitűnő ember került ki. Arad! Fiatal művészeket neveltél nagyra! Nekem, a színésznek, már csak ezért is kedves vagy. Aradról indult el Fenyvesi Emil, Delli Emma, Gál Gyula és mennyien még, akikben azután Budapest gyönyörködhetett. Az én fiatalkori hibáimat is jóindulattal nézted, Arad és jó szándéku akarásaimat elismeréssel jutalmaztad. Csupa emlék a rád gondolás! Egész gyöngysor. És én az emlékezés gyöngysorát úgy forgatom, mint a jámbor az olvasót. Meg-megpihenek egy-egy gyöngynél és újra ott vagyok Aradon.

Alig husz esztendő voltam, amikor először léptem fel ott és azután is mindig boldogan jártam oda. Sok komoly emlékről most nem beszélek. Most ünneplünk és mulatni akarunk. Mulassunk! Vidám dolgokról és fiatalok-ról mondok el két kis történetet.

Budapesti Nemzeti Színházi öltözőmbe egy este beállított hozzám egy kisfiu. Hangversenyt rendezne Aradon. — Kisboda? — Én. — Maga? Hány éves? — Tizenhat. De olyan biztos volt a fellépése, hogy beleegyeztem. Elmentünk Aradra és a pompásan előkészített hangversenyt megtartottuk. Aztán elvesztettem szem elől a kis tihátvest. Ma ez a kis fiu a Metro Goldwyn budapesti igazgatója.

Egy éjjel sétálok az aradi uccákon és az Aradi Közlöny egyik munkatársa csatlakozik hozzám. — Nem volna kedved kijönni a vasúthoz? Most utazik át Aradon a bécsi szépségkirálynő, aki Bucarestiben találkozik a román szépségkirálynővel.

Hogyan fogod megismerni?

— Egy bécsi újságíró kíséri, az majd bemutat. Intervjút csinállok vele.

— Jó, menjünk.

A vonat befut, a bécsi újságíró sehol. Ott állunk a vonat előtt, amely a szépségkirálynőt rejt. Nem volt sok idő a gondolkodásra.

— Gyere, majd én megkeresem, — mondom és már benn is vagyunk a hálókocsiban.

— Liesl Goldarbeiter, Liesl Goldarbeiter! — kiáltom én a csendes hálókocsiban. Mire kinyílik az egyik fülke.

— Ki a z? — kérdi kérdi egy álmos nő hang.

— Én — mondom — Oskar Beregi, Bécsből. Akkor engem Bécsben jól ismertek, mert

Ábris meg én a leucében

Jubileumi Aradi Közlöny-nél írta:

Boros István

Ábris tekintetét a parázsló délutánba vetve,
megállt a pítvarajtó öreg küszöbén.
Bent a rózsaszínű ágy föléig megvetve,
az ágyon pöndölyben a Vera.

A halottak csöze, siroknak ásója
megdörzsölte szemét bütykös két kezével.

— Adjon Isten Ábris...

Rámnézett, megismert:

— Ritka vendégre haragszanak ám itt...

— Pajtás, nagy már a tanya, regiment a sír,
regiment a Kereszt.

Felelt:

— Bizony a regiment egyre egyre szaporodik,

Halál öfelsége örök sorozásán

egyre több a tauglik.

Ember, asszony, gyerek.

Tegnap is három sírt ástam meg,

jó két méter mélyre, fősírfistosan.

ahol már olyan sárga az agyag,

akár az okkerfesték a boltban.

Legalább jól megszítja,

akit beleiktettek.

Kit a prépost kísér ki, kit a káplán,

mind idekerülnek.

Majd egyszer ők is.

Szállanak vissza, ahonnan jöttek.

Ki ma, ki holnap, ki holnapután,

az öreg Simon Péter van soron ma délután.

Vállra a kötelet, az ásót, a kapát,
a tulvilág szükséges kubikszerzősámit.
Indultunk.

A báránvfelhők vigan harapták

fent a kék fűvet.

Már kopott a kötél, ezüst az ásó, a kapa vasa.

Keletnek, nyugatnak, északnak meg délnek

a sírregiment.

A temetőszélen, mint generális urak

a regiment fölött.

összebujt jegenyék, büszkék, szűtasok.

Már sok temetést láttak, a zöld, öreg,

de igen egyenes generálisok.

— Ugy-e Ábris, ahogy a jegenyék így kint az ég
alatt,

a halottak is a sirok aljából

mind fölfelé néznek.

Te, mégis csak boldog lehet a tulvilági élet,

mert a koponyák, mind vigyorognak.

— Nézd csak — szóltam tovább a baktató Áb-
rishoz:

Kidőlt az öreg Ragyogó keresztje

De áll a fűzfa, mit vesszőkorában ültettek ide.

Már fa lett a vesszőből, nagy alázatos fa.

A kényes, büszke Ragyogó gazdából
Szomorú fűzfa.

Fűzfa a zsíros, mindig italos,
fehér fejével is asszonykergető
gazdag parasztból.

— Aki szerencsés, még a sírban is az
— bökte ki Ábris.

Az öreg Ragyogónak szép lány a szomszédja,

a kis Csapó Maris.

Menyasszony volt, hogy eltemettük,

koszorusan, máriaruhásan.

Sóhajtottam:

— Mind elmúlnak ott lenn

és lesz belőlük fa, virág idefenn.

Ábris rámnézett:

— Ki tudja miért,

de fehér menyasszony sírján is nő

tüskös ördögcsékér.

Aztán megállott:

— Azt prédikálta múlt vasárnap a prépost ur:

van halhatatlanság, de mennyire van.

Mondtam magamban a kóruson,

az orgonának dülvé:

értem én nagyságos prépost ur,

értem, nagyon értem.

Mert amott a,

most is ott legel a tehenünk a Borcsa.

Milyen fölös, sűrű, édes a teje

a sirok fűvétől.

Mikor is szóltál meg már a Vera:

Hagyjék kend békén, mert rugdalózik

a szívem alatt a kend fia.

Ott legel a Borcsa.

A nagy szárazságban a siroknak fűve,

mennyire zöld, milyen nagyon buja.

Igy is igaz ugy-e, hogy az ember

nem pusztul a semmibe.

nincs elmulás, de örök az élet.

Kocsi zörgött a szériúton,

friss legényhang nótázott:

A szögédi hid alatt, jányok sütik a hialat.

— A teremtésedet — fohászodott föl Ábris.

Már ide látom a fekete lobogókat,

hallom rezegtetni a kántor urat.

hozzák a Szent Mihály lován Simon uramat.

ez meg így óbégat.

Fordult az út és rám mosolygott,

a szívembe szurt, de rám mosolygott,

az édesanyám repedezett, naptól megszitt,

esőtől vert, öreg sírkeresztje.

A keresztől nagyot ugrott,

reám ugrott

egy zöldszemű szöcske.

száz és kétszáz szériákban játszottam
egy-egy szerepet. Visszavonul az anya, mert
az volt a nő és felkölti királynői leányát. Ez-
alatt én megbeszéltem újságírói barátommal,
mit kérdezzek. Ó sug, én kérdezek, a királynő
felel, a vonat indul, mi leugrunk, az intervju
megvan és újságíró barátom még az éjjel ki-

tűnően megírja az esetet az Aradi Köz-
löny-ben. Másnap reggel a közönség már ol-
vassa is.

Sok ilyen ügyes munkatársat kívánok és
sok olvasót a kitűnően szerkesztett Aradi
Közlönynek! És őszinte jókívánságaimat
küldöm a gyönyörű jubileum alkalmából.

Vetélytársak

Irta: Ligeti Ernő

Elhatároztam, hogy kibékülök vele.

Íróasztala szemben van az enyémmel. Ő a pénztárnál dolgozik, én a devizánál tartom az összeköttetést a felekkel. Akarva, nem akarva, bizonyos együttműködésre van szükség. Szótlanul cserélgetjük egymásközt a bevételezési és kifizetési lapokat és érintkezésünk csak a legszükségesebbre szorítkozik.

Sok emberrel rugtam már össze a patkót életben. Azt fecsegik rólam, hogy nem is érzem jól magamat, ha nem veszekedhetek. Tulzás. Csak annyi az igaz belőle, hogy különös megnyugvásomra van leépíteni magam körül azokat a tessék-lásék barátságokat, amelyek valódi tartalmáról nagyon is meg vagyok győződve. Ki kell dobni a felesleges homokszákokat... A felszabadulás egy nemével törölöm ki őket életemből, keresztül nézek rajtuk, nem léteznek számomra.

De a Zakariás Elemérrel szemben táplált haragom más természetű. Számomra igenis fontos, hogy felvessem a tekintetemet az órára, ha öt perccel később jön be a hivatalba, hogy utána nézzek, ha a vezér behivatja a tapétás ajtó mögé, hogy informálva legyek: melyik szabónál dolgoztat, vannak-e adósságai, kinek udvarol, hogy áll egészségesen, nem fordult-e elő családjában olyan betegsége, amely később megbosszulja magát... Nyugodtan, fölényesen állok a nézését, úgy teszek, mint ha az a légy is jelentősebb lett volna számomra, amely ott zümmög a tentatartóm körül. Nem ember ez, levegő, levegő, semmi más! De ha csak egy nap nem jön be a bankba, idegesség fog el, a melynek okáról nem tudnék szabatosan számot adni magamnak.

Vajjon mióta tart már ez így? Attól a pillanattól kezdve, amikor belépett a hivatalba és én megismerkedtem vele — pontosan 15 hónapja. 1929. február elején foglalta el a helyét a pénztárnál. Kissé gyűrött homespun ruha volt rajta. Kékhabos nyakkendő viselt. alarcát megvágta a borbély (legálábbis akkor azt hittem róla, később megtudtam, hogy zsilettel borotválkozik) és jobbkezének mutatóján címeres aranygyűrű hivalkodott. Udvariasság voltunk egymáshoz, örömlünknek adtunk kifejezést, hogy egyazon uccában lakunk. Felhívtam a figyelmet egyre és másra az irodában, kioktattam a vezér szeszélyeiről s mint idősebb kolléga, halványan céloztam arra is, hogy időnként a hivatalon kívül is ápolgatnunk kell a jóviszonyt. Hogy, hogy nem, Zakariás azonban sohasem jött fel hozzánk, én se hozzá. Egyetlen egyszer ültünk össze — emlékszem — február negyedikén, egy vasárnap este a Central-szállodában, egy fél üveg borra, de én nem tegeztem le... pedig ha én akkor letegeztem, ami magától értetődő lett volna, talán viszonyunk is másként alakult... Eh, nem valószínű!

De, hogy folytassam, Zakariás az első napokban elmesélte, hogy nem birna megélni a fizetéséből, ha történetesen a felesége, révén nem örökölt volna egy öröklakást. Erre én is kipakkoltam mellékfoglalkozásommal: esténként három órát könyveltek egy posztókereskedésben, feleségem pedig direktisz a szappangyárban, így válik lehetségessé egy bizonyos átlagszínvonal. Kölcsönösen megállapítottuk akkor, hogy a pénztárban egyikünk számára sincs jövő, legfeljebb a stréberek haladnak, akik nem átalják behelyezni magukat egészen alantas módon a vezérnél — de az érvényesülésnek ezt a módját mindketten a leghatározottabban visszautasítottuk. Később megbántuk, hogy egy percig is bepillantást engedtünk egymás lelkébe, észrevétlenül mind kevesebb szót váltottunk. Néha jómagam ingerlékeny is voltam és még ő állott az erdő felől, ahelyett, hogy belátta volna, hogy ingerlékenységemnek van némi alapja. Néha mimelte a nagylelkűt, csittított és édeskedett, a végén már nem köszöntünk egymásnak. De, ismétlem, ha megfeszítenek sem tudnám a közvetlen előidéző okát ennek a mindinkább elhatalmasodó gyűlöletnek. Sokszor azon veszem észre magamat, hogyha valaki dicséri őt, eltorzul az arcom. Kedélyem elborulásának már annyi is elég, hogy valamelyik gépiró hölgy el kezdjen kacérkodni vele, noha mi sem áll távolabb tőlem, mint ezek az ostoba flörtök itt az irodában. Ingerel az új nyakkendője, ingerel, ha sokáig kell várnom a borbélynál, míg reám kerül a sör, mert eszembe jut, hogy ő bezzeg maga borotválkozik, sőt álomban is kísért hosszú, jól ápolt ujján az a címeres gyűrű és a többi ránevbe jellemző dolgok. És ami leginkább megdöbbent magamat is, olyan mederbe terek minden diskurzust, hogy alkalmam nyílik róla beszélni. Ilyenkor egyik-másik apróbb dolognál a védelmembe veszem csupán azért, hogy a rákövetkező pillanatban

Hitelélet a konverzió után

Irta: LAKATOS ALADÁR

az aradi Általános Takarékpénztár ügyvezető igazgatója

Nyolcvan milliárdra becsülik a statisztikai adatok a konverzió alá került tartozások összegét. Nagy összeg ez, különösen, ha szembeállítjuk vele Románia bankjegyforgalmát, amely körülbelül 21 milliárdra, az állami költségvetést, amely körülbelül 20 milliárdra, vagy a külkereskedelmi forgalmat — behozatalt és kivitelt együttvéve, — amely körülbelül 25 milliárdra rug. Még ha a törvény által megengedett maximális kamatoknál kevesebbet számítunk, akkor is körülbelül nyolc milliárdra tehető az az összeg, amit a konverziós tartozások után a törvény megalkotása előtt — az adósoknak kamat fejében fizetnie kellett, amihez jelentékeny törlesztési összegek is hozzájöttek. A változott gazdasági és kereseti viszonyok lehetlenné tették ily nagy összegek előteremtését és így született meg a konverzió, amelynek társadalmi és gazdasági szempontból kellett volna az adósok rendezésének kérdését megoldani, de ehelyett politikai pártok játékszerévé lett és e kérdés elintézésénél mind végig főleg politikai szempontok domináltak.

November 15-én váltak esedékessé az első konverziós részletek. Ekkor kellett volna eldőlni, hogy a konverziós törvények a gyakorlatban mennyire váltak be. Pontos adatok még nem állnak rendelkezésre, de többoldali információk és vélemények szerint, az agráradósok jelentékeny része, — akik nagy adósságelengedésben részesültek, vagy kis összegű részletfizetésre voltak kötelezve — eleget tett a konverziós törvényben előírt fizetési kötelezettségeinek. Más volt a helyzet a városi adósoknál, akiknek nagyobbösszegű fizetést kellett eszközölniök. Ezek közül mindazok, akik eddig is eleget tettek kötelezettségüknek és jó adósok voltak, pontosan fizettek, viszont az adósokkal tulterhelt ingatlanok tulajdonosai, vagy kellő keresettel nem rendelkezők, ép úgy nem fizettek, mint annakelőtte.

Önkénytelenül is felmerül a kérdés, hogy a konverziós törvények végrehajtása minő hatást gyakorolt a hiteléletre? Sokat lehetne erről vitatkozni, de gyakorlati értelme nem volna, mert a törvény itt van és életbelépett összes előnyeivel, hátrányaival és hiányosságával. Akik a törvényt megalkották és gyakorlati végrehajtását energikusan alkalmazták, azoknak fontos célként lebegett szemük előtt: Tullenni az adósok rendezésének nagy és súlyos problémáján, megszüntetni a bizonytalanság érzését és nemtörődve bármily oldalról jövő nagy vérvesztéssel, egyszer és mindenkorra végezni e szörnyű kolonccal, amely egyaránt aláásta a tekintélyt, a hitelt és bizalmat.

annál adázabban csaphassak le rá... Később mindig megbánom a viselkedésemet, elszégyenlem magam, újra elemezni kezdem összekoccanásunk okát, végig gondolom elejétől kezdve összes kapcsolatainkat, szinte fanatikus mohósággal igyekszem e problémának nyitjára jönni.

Már egy hete doppingolom magamat, hogy kibékülök vele, végtére jövőben is oda leszünk láncolva egymáshoz, mert ahogy én látom, a mostani áldatlan körülmények között sem ő nem léphet elő, sem én nem változtathatok a beosztásomon. A józan ész is azt diktálja, hogy ahelyett, hogy gyűlöljem, szeressem őt, szeressem benne a proletár testvért, a kollégát, a kiváló munkaerőt, szeressem benne mindazokat a tulajdonságokat, amelyeket magamban is szeretek és értékelek. Én vagyok az idősebb — győztem meg háborgó éneket — nekem kell megtennem az első lépést, az okosabb enged. Megbocsájtani, fátyolt vetni a multra, mindig fenékölt cselekedet, mindig emelkedett szellemre mutat. Holnap — határozottam el magam és ebben az elhatározásban szívem minden legapróbb dobbanásával részt vett — holnap, amikor bejön a pénztárba, fogásra veti kabátját, hogy felhuzza a munkazubbonyát és megforgatja kulcsait a biztonsági szekrényben és átadja nekem a jelentését a napi devizakészletről, feszesen megállok előtte és néhány keresetlen, őszinte szóval, kimagyarázokodom... Nem bocsánatot fogok kérni tőle, még csak azt sem mondom, hogy „sajnálom a megtörténteket”... hogy

A törvény életbelépett, a fizetések megkezdődtek, de a hitelélet nem sokat profitált rajta. A hosszú időre beosztott anuitások az első részlet esedékességekor nem eredményeztek jelentékeny összegeket s ami kis összeg befolyt, az nem került vissza a hiteléletbe. A konverziós hitelezők legnagyobb része a pénztárak közül került ki, amelyek számottevő része kénytelen volt konverziós veszteségeit hitelezőire és betéteseire áthárítani és igénybe venni a konverziós törvény azon kedvezményeit, amelyek a veszteségek áthárítását bizonyos formák között megengedték. A nagy fővárosi intézeteket leszámítva, az összes pénztárak csaknem 95%-a élt jogaival és a betétesivel és hitelezőivel a viszonyokhoz mért egyezséget kötött. A pénztáraknak fizetési kötelezettsége nagyrészt szintén már beállott és a konverziós részletekből befolyt összeget kénytelenek voltak saját hitelezőiknek és betéteseiknek kifizetni. E hitelezők és betétesek, akik követelésüknek jelentékeny töredékét kapták, nagyjára saját személyes szükségleteik fedezésére, vagy sürgős kötelezettségeiknek kiegyenlítésére használták fel az így kapott összegeket.

Tőkekepződés nélkül a hitelélet fellendítése elképzelhetetlen. Ennek megannyi gazdasági és politikai, kül- és belkereskedelmi, államháztartási és magángazdálkodási stb. előfeltétele van, amelyek tekintetbe vétele nélkül tőkekepződésről még álmodni sem szabad. Ezenkívül még a bizalom is fontos szerepet játszik a kihitelezésnél. Ennek felülről kell kiindulni. Ha a Jegybank, leszámolva a multakkal, megkezdte a komoly kihitelezéseket és a pénztárak utján élénk vérkeringést visz be az ország gazdasági életébe, egy valószínűleg a kis tőkésekbe is visszatér a bizalom és az eddig teaurált tőkék megkezdik funkciójukat. A hitelélet fellendítését célozzák az év elején életbelépett és határozottan jó adótörvények, a banktörvény és a váltótörvény. És ugyan ez volt a cél a konverziós törvény végrehajtásával is. A jó és jól alkalmazott törvények mindenesetre hozzájárulhatnak a bizalom és a hitelélet visszatéréséhez és fellendítéséhez, de egyedül törvényekre bázisolni a hiteléletet nem lehet. Ha nincs megfelelő kereseti lehetőség, úgy tőkekepződés nem lehet, felesleges tőkék és bizalom nélkül pedig nincs hitelélet. A konverziós törvény életbelépetése határozottan hozzájárult egy labilis állapot megszüntetéséhez, végzetett egy évek óta tartó moratóriumnak és jogbizonytalanságnak, de a hitelélet visszatéréséhez és még kevésbé annak fellendítéséhez még csekély segítséget is alig nyújtott.

„kölsönösen gyerekesek” voltunk... kizárólag a magam személyére vonatkozólag kérek bocsánatot, magamra véve minden ódiomot, ez lesz a helyes. Zakariás elképed, zavarba jön, elszégyenli magát, de én diadalmasan élvezem ki azt a főlényt, amelyet a férfias nagylelkűség nyújt, azt a lelki pluszt, ami kiemeli az embert a kicsinyesek átlagából és önmaga mértéke fölé helyezi... Ennek már holnap reggel meg kell történnie.

Másnap reggel Zakariás a megszokott módon cseréli fel kabátját a munkazubbonyával. Én állok a pultnál, féloldalt és szórakozottan firkálok a márványlapon, félszempelt rajta, hogy mikor szedi elő a kulcsot és mikor lép oda a pénztárszekrényhez... De Zakariás egyszerre csak mosolyogva felém tart, oly hirtelenül, hogy még csak felocsudásra sem volt időm.

— Kedves Kolléga Ur, — nyújtotta felém a kezét. — Vessünk véget a céltalan haragnak. Én vagyok a fiatalabb... És ünnepélyesen bocsánatot kérek Öntől, ha valaha is megbántottam.

Egy másodpercig néztem ujján a pecsétgyűrűt, a kezét, amelyet tanácstalanul a levegőben tartott, majd lassan elfordultam tőle és csak ennyit mondtam neki az orrom alatt:

— Ugyan kérem ne komédiázzon... Nincs semmi szükségem az Ön barátságára.

Átmentem a levelezési osztályra és rá sem hederítettem. Sohasem fogom megbocsátani neki, hogy megelőzött.

Kossuth és Görgey találkozása Aradon

(Regényrészlet)

Az Aradi Közlöny számára írta:

v. magyar pénzügyminiszter

Hegedüs Lóránt, a kiváló magyar publicista és v. pénzügyminiszter, az Aradi Közlöny rendelkezésére bocsátotta a sajtó alatt levő könyvének egyik legérdekesebb aradi vonatkozású részletét.

1849. augusztus 10-én Aradon „mint gőzös a megáradt folyamot, úgy szelték ketté a mindenrangú és rendű néppel túltömött városon visszavonuló hadosztályok a tarka sokadalmat, mely itt kis helyen, kevés, gyorsan illanó óra keretébe összeszortult és melynek egyes csoportjai mozgó változtaikban úgy nyeltek el egymást, mint hullám a hullámot. Ott voltak, jártak-keltek először is a hivatalosak és hivatalosok, jelentést vagy parancsot várók, főrvén egymást a főhadiszállás vagy a táborok felé. Ott a kormányi szakosztályok szélnék eresztett hivatalnok-serege; nagyon sokan családostul, cselédestül. Ott az elnapolt országgyűlés tagjai, kik még haza nem szédtek, vagy a vidéken menedéket kereső keserves utjokból megint visszamenekültek Aradra. Ott a polgári magánmenekült rengeteg hada. Ott végre a többi közt elvegyülve és szokatlanul jókarban levő egyenruhákban, járműveik közül mindenütt tarkálva a „tisztelbeli honvédtisztek követelő és szánandó alakjai.” (Id. Görgey István naplója.) Északról nyomul Paskievics föltartózatlan emberhengere. A Várból jól látni, amint az osztrák sereg elfoglalja Uj-Saágot, s Vingát: minden órában Aradra nyomulhatnak. A két ellenséges hadáradat előntötte a kis magyar szívetet.

Bent a várban meszelt boltozatu kazamatában vagyunk; egyetlen börtönrácsos ablakán pókháló, egyetlen dacos tölgyfaajtója akkor dörren, mikor belép rajta Görgey Arthur hadvezér. A falmelletti fapriccsen miniszterek ülnek s két hevenyészve összetolt asztal előtt elnököl Kossuth. (Néhány nap kell már csak s ugyanezen boltozat alatt, ugyanezek a priccseken, a nemzet tizenhárom vértanuját fogja vallatni Haynau auditorja!) Rosszul égő gyertyák kanóca kísértetiesen lobban s úgy világítja meg az arcokat, mintha temetői szellemeket vitetne valamely bűvös lámpa. Miniszterekkel és titoknokokkal együtt nincsenek többen, mint tizen. Tíz imbolygó kísértet-alak, egymáshoz tulvilági módon hasonlatos: mintha lehámlottak volna megkülönböztető vonások. A gyülekezet így inkább szellemjárásnak látszik.

Görgey belépett . . .

Mikor az ajtó dörrent s Görgey belépett, egyszerre mind fölálltak. Kossuth összegyűrt papírlapot tartott az asztalra s összetolta mind a gyertyákat, hogy jobban lásson. Gyönyörű arca oly sápadtan világított bele a gyertyák vörös fényébe, mintha nagy távolságból, talán a tulvilágról tekintene be ide. A falon rettentő táncot járt két karjának óriási árnyéka. A miniszterek mind kifelé tartottak, látszott a rendezésből, hogy kettőjüknek magukra kell maradniok. Csak Szemere nem állhatta meg, hogy mikor a tábornok mellett elment, oda ne szóljon:

— *Megint fővezért választottunk, mint Tiszafüreden.*

„Arca mosolygott, keserű mosollyal, mely e szavak után egy perc múlva eltűnt.” (Jókai.)

A kazamaták kőlapos folyosóján végigkongotak a léptek: a magyar miniszterium utolsó utja volt.

Kossuth magával s a lobbanó gyertyákkal szembeültette Görgeyt. A szőke szakállas arc s a pápaszemen átvillanó acélkék szemek csudálatos és megrázó árnyvonalakot kaptak a fején átkötött kék seiyemkendő hullámszátától; még most is varros heg fedte mély sebé, melyet a hős ama komáromi csatában kapott, hol maga is kegyetlen sebeket osztott.

Kossuth haranghangja fölszállt a boltozatig s onnét leáradva betöltötte mind a négy zugáig a

börtönoszobát. Csak egyetlen közeg verte vissza ridegen az akusztikai hullámokat: ez a Görgey Arthur alakja volt, mely úgy meredt ki a sötétből, mint valamely fából faragott szoborbálvány. Három világrészben Görgey Arthur volt az egyetlen emberi szervezet, melyen sohasem rezdültek át Kossuth Lajos hanghullámai. Ezért van az, hogy később mind a ketten másként emlékeznek erre a beszédre s megismétlik állhatatosan ellentmondásukat, mindketten azt híven, hogy evvel döntötték el sorsukat. Pedig akkor már el voltak döntve mind a ketten.

Kossuth az összegyűrt papírlap fölé hajlott s betlizte azt:

— *„Dembinszki seregének két tisztje jelenti, hogy tegnap a temesvári csatában győztünk az osztrákokon; Haynau megverve, a támadók emezek valának és mindjárt az ütközet kezdetén Dembinszki, az igaz, megint tágitani kezdett: de akkor megjelent a csataterén Bem altábornagy, ez rögtön átvette a főparancsnokságot s az elkezdődött hátravonulásból legott átment a támadásba. — Mikor ezen két tiszt a kötöző helyről Aradra elszállított, akkor a harc még mindig nem szűnt ugyan, de azon fordulat után, melyet Bem váratlan megjelenése, a dolgok állásában a mi előnyünkre okozott, minden valószínűséggel azt lehet remélni, hogy miénk maradt a győzelem.”*

A kormányzó itt letette a papírt. Szemében az a sejtelmes ködfátyol jelent meg, mely mindannyiszor ott tükröződött tekintetében, valahányszor a benne parázsló tűz messze ábrándképek delibábját verte föl a leike mélyéről. Most úgy tetszett, mintha

Kossuth és Görgey történelmi jelentőségü beszélgetése után

A gyertyák üszkös kanóca már végére járt. A falon két óriás kimerevült árnyéka tükröződött s az árnykép fölcuszott most már a boltozat-tetőre, mintha felső testükkel már tul lennének kazamatán, aradi váron; magyar szabadságharcon s valahol ott lebegnének s most elindulnak a Világ Végzetnek rettenetes és föltartózatlan utján. Az összes nagy és kis nemzetek történetében ez a magyar tábornok s ez a magyar kormányzó az egyetlen alakok, kiket már akkor a Világháboru most induló szellője vesz körül s borzongat meg az aradi éjszakán. Mikor ebből a szellőből vihar lesz, annak fürgetege leteper s összetör mindnyájunkat s velünk az egész emberi világot...

Mikor Görgey Arthur Kossuth utolsó szava után utóljára távozott Kossuthtól, nyargonctisztjének, ki ama vérvörös köpönyegben kísérte, ennyit mondott:

— *Most elfoghatnak, ha azt hiszik, hogy áruló vagyok.*

Azután összefogta köpönyegét, mert egy hirtelen augusztusi fürgeteg paskolta végig az aradi várat. A nagy sötétben dübörgő szekerek keréknyikorgása s az ég négy tájékaról őriáratok feirvalgó tábori hangjai hallatszottak. Megismételte szavát. Feleletül már három tábor messzi vészjele szólt: a magyaré bent a várban, két ellenségéé két szemközti messzeségben.

„Görgey még éjjel előtt visszatért főhadiszállására, Uj Aradra. — Kevés órával később Kossuth, megküldte neki tudomásul gróf Guyon tábornok „az oroszlánszívü” jelentését az 1849. Augusztus 9-én Temesvárnál a Dembinszki hadsereg által az osztrákok ellen viit csata kimeneteléről. Ezen gróf Guyon tábornok által, sajátkezüleg írt jelentés szerint Dembinszki hadserege, a bánáti sereg, nem létezett többé.” (Görgey följegyzései és Kossuth vidini levele.) „Magamban elvégeztem, hogy a parancsom alatt álló hadsereggel leteszem a fegyvert, hogy a céltalan további harcnak minél előbb vérontás nélkül vége legyen; hogy az ország, mi-

annak a messzi, szivárványos fata morgánának be-szélne:

— „Higya el Ön, én az orosz három hónap alatt ütközet nélkül is kiszorítottam tul a Tiszáról s amint egy hét alatt egy uj 12.000 főnyi sereget állítottam, mely a Tiszát megmentette: úgy három hét alatt egy uj 25.000 főnyi sereget állítok, mert a nép bizik bennem, tudja, hogy én menteni, nem uralkodni akarok — s azért husz veszett csata sem veszti el a hazát. Én uj meg uj erőt teremtek mindig.”

Görgey úgy érezte, hogy ez az ábránd az ő végszava.

— *És mi történik, ha nem győz a két lengyel?*

Szava oly természetes egyszerűséggel hangzott, mint a katona beszél. Csak az utolsó két szót rágtá oly nehezen kemény állkapcája, hogy az megörlött gunynak hangzott.

Kossuthon látszott, hogy minden áron fölül akar maradni:

— *Mitévő lenne tábornok ur abban az esetben, ha a beérkezett tudósítások valóknak bizonyulnak s Dembinszki hadserege győzött Temesvárnál?*

A tábornok semmi válasszal nem zavarta a kísérteties csöndet. Kossuth felállt, mert érezte azt, hogy a katonával szemben szónoki ereje emelkedőben van.

— *Mit tenne tábornok ur, ha egy győzelem után sikerülne a két magyar sereg egyesülése?*

A gyertyafényenél kísértetiesen lobogott a sebkötő kendő óriásira nyuló hullámszó árnyékvonala a fehér falon. De a kérdés hasztalan várta a maga választát. Kossuth úgy tett, mintha elnézne Görgey Arthur feje fölött.

— *Mit tenne győzelem esetén Ön, tábornok ur, mikor tudtára adom, hogy Önre ruháztuk mind a két hadsereg főparancsnokságát?*

. . . akkor én leteszem a fegyvert

A nagy suggestor úgy érezte, hogy hatalmába kerítette elzárkózott nagy ellenfelét. Görgey tábornok fölállt. Megszólalt belőle megint a rosszul leplezett dantoni forradalmár, ki Csepelen akasztatott s ki a Habsburg dinasztia ellen kijátszotta a Romanov cárokat. A hangja oly érdes volt, mint az acélrúspoly, mikor lemezen fűrészel.

— *Akkor egyedül az osztrákok támadom meg, minden eröm megfeszítésével s nem a muszkát.*

— *De ha az osztrákok győztek Temesvárnál? — kérdezi Kossuth.*

— *Akkor én leteszem a fegyvert, — mondja Görgey.*

— *És én föbe lövöm magamat, — szolt utóljára Kossuth.*

után többé meg nem menthetem, legalább a háboru szörnyü pusztulásáiból meneküljön.” Vallja Görgey.

A másnapi napnak Augusztus 11-ikének valamelyik első órájában kezében volt a lemondási okirat aláírva Kossuth és a miniszterek többsége által. „Az összes polgári és katonai hatalom formaszertien ráruházta.” Ekkor még egyszer hangzott Görgey Arthurban a jakobinus: így írja meg Rüdiger orosz tábornokhoz levelét: „Ez alkálommal Ó Felsége, a Cár nagy lelkiségébe vetem bizodalmat, hogy azon számos derék bajtársaimat, kik mint korábban osztrák tiszték, a viszonyok hatalma által ezen Ausztria elleni szerencsétlen harcban belérántattak, nem fogja egy bizonytalan sorsnak és egy mélyen megszorodott nemzetet, mely az ő igazságszeretetéhez folyamodik, nem fog ellenségei szilaj bosszuvágyának védtelen kiszolgáltatni, talán elég lesz, ha egy magam leszek annak áldozatja.” Ezért a megadás egyedüli föltétele az, hogy csakis az oroszok előtt tehessék le a fegyvert, ennél az aktusnál az igazi ellenség, az osztrák, ne lehessen jelen. Mily jellemző, mennyire dacos és mennyire forradalmi!

Kossuth az aradi várban

Margittalvi Margitai Gábor honvédmérnökkel őrnagy írásban hagyta reánk az ezután történtekről szóló jelentését: „Augusztus 11-én este titkos parancsot kapok magától a parancsnokságtól, hogy a vár felső vagy keleti kapujánál (a mai VI. kapu) éjjeli órában az őrség felváltassék s hogy éjjelre oda kevés, de legmegbízhatóbb őrséget téve, egész éjen át személyesen ott legyek és azon pár egyént, kik az ezuttal nekem kiadott jelszóval az éjszakában jelentkezni fognak, a legnagyobb csendben és titokban kíséretükkel együtt bocsássam ki s a vár esplanadján ugyanazon jelszóval ellátva váró csapatig kísérem s adjam át. E titkos parancsot személyesen négyszemközt alkonyatkor vettem s a pontosan teljesítendőik iránt legővatosabban intés-

PÁRISI DECEMBER

Az Aradi Közlöny számára írta: FEKETE TIVADAR

Kedtem. Jól tudtam, ki lesz az a „pár egyért” bármennyire elszorult is a szívem e végzeteszerű jelenet beállításának szomorú voltára: nem árultam el a világot semmit senkinek. Éjfélkor a kapu felváltott őrségéhez mentem, majd a kapun kívül jelzett csapatot vigyáztam meg, ha rendben van-e minden. Éjfél után Damjanich hívatott, kit rop-pant levert kedélyben találtam; nála a beavatottak halk sürgős-forgása siettetni a készülődést s kérdéseire „mindennek rendben lételet” jelentve, visszatértem. Alig telt el egy óra s az éjszaka sötétiének leple alatt megjelent a várt két egyén, köpönyegbe burkolt egy tisztársam (Hirt Adám) által vezetve, pár lóháttal utánuk némi podgyással. A halk jelszó ki lön cserélve, a várkapu megnyílt s két utas egy „Istenáldja Önt” köszönéssel kezét nyujtva, kíséretben az esplanadon már felállítva váró lovas-csapatához ment s rövid szóváltás után (Damjanich fedett batárián) a legnagyobb rendben és csendben halk robajjal továtüntek mindnyájan. Kossuth és szárnysegédje, Asbóth Sándor ezredes menekülő kivonulása volt ez, kik egy jól szervezett, legelszántabb vitézekből álló magyar és Vicsoczký-féle lengyel légióbéli lovas-csapat fedezete alatt a Nagy Sándor által az III. Arad és Lippa között utat álló ellenséges csapat szétverésével nyitott uton Lugos felé vágattak!

Kossuth elment. Az utolsó, melyet az aradi várban hallott, felesége szava volt:

— Menekülj, mert Görgey megölet téged!

Árulást nem emlegetett senki.

Mikor augusztus 12-én a világosi mezőn a huszonnyolcezer főnyi magyar sereg letette a fegyvert Rüdiger orosz tábornok előtt, ott sem szólt senki az árulásról. Az utolsó „Éljen” Görgeyre még az ő vasidegeit is összeroppantották s egy pillanatra leborult hü lova nyakára — írja a zárlajenetről a történetíró. (Szekfü Gyula).

„Az árulás vádja”

„Az árulás” vádja először akkor hangzott fel, mikor a bosszuálló bécsi udvar Aradon kivégeztette a tizenhárom vértanút. Itt nyilvánult át a nemzetén Görgey Arthur tragikus politikai tévedése, melyre Rüdigerhez írt és fentebb idézett levele utal. Azt képzelte, hogy ha áldozatul oda-dobja magát az orosz cárnak, őt kivégzik, de hü bajtársai megmenekülnek. Az ellenkezője történt: azokat állította Haynau bitó alá, kiket Görgey meg akart menteni. A bécsi bosszu azért csapott le oly embertelenül (s oly politikátlanul!), mert a magyar forradalom a cári birodalomnak adta meg magát.

Az „árulás” vádját másodszer Kossuth mondta ki, akkor, amikor a vidini örvény sodrába belekerül. Ekkor fordul meg egész láthatára s keleti kérdéssé lesz előtte minden, mit eddig magyar szemmel Nyugatról látott.

Világos után leszáll a nagy éjszaka. Ami pirosító sáv ott messze, az ég peremén látszik, az már a világháború rejtőzve parázsló tüze, mely ha a kiegyezési korszak szerencsés ötvenéves renaissance-epizódja elmúlik, végzetes erejével ránk fogja gyújtani az egész világot.

AZ ORVOS ÉS AZ ASSZONY

*

Az orvostudomány történetében nagyon ismert volt lakonikus beszédstílusáról John Abernethy, továbbá arról is, hogy nem szerette a hosszúság, haszontalan és felesleges vizsgálódásokat. Egy hölgy ismerve az orvosnak ezt a természetét, midőn megjelent nála, hogy vizsgálja meg sebesülését, ő is hasonló stílusban válaszolt az orvos kérdéseire. Belépett a rendelőbe, egy szót sem szólt, csak mutatta a sebet az orvosnak. Abernethy egy pillanatig nézte, azután kérdezte:

- Karmolás?
- Harapás.
- Macska?
- Kutya.
- Ma?
- Tegnap.
- Fáj?
- Nem.

Abernethy ekkor hegesztő irt tett a sebre és mielőtt a hölgy rövid feleletei nagyon tetszettek neki, tovább kérdezgetett:

- Asszony?
- Leány.
- Akar férjhez menni?
- Igen.
- Mikor?
- Holnap.
- Feleségtől veszem.

Ezzel a vizitnek vége volt. Másnap pedig elmentek a paphoz, ahol örök hűséget esküdtek egymásnak.

a Bonny-affér, a Léwy-panama; a Prince-gyilkosság és a Stavisky-ügy hullámai még egyre ankéteket dobnak fel; pár napja szünetelnek a Marina-esküvő fotoriportjai, de viszont a mozik vásznain még mindig vonul a nászmenet a Buckingham-palotából oda és vissza és kint, az uccán, a párisi bulváron...

Igen, a párisi bulváron megszokott, természetes és közönséges szenzáció lett: — a nazzia.

Páris, a szabadság és függetlenség örök-városa, ma inkább egy rendőri gyakorlóter. Marseille óta, persze.

Gyanútlanul ödögök az uccán, egyszerre nagyon csendesen, elegánsan és gráciával berobog a villanyosok és az autbuszok közé egy hatalmas rendőrségi tank.

Pillanatok alatt ugranak ki belőle a detektívek és a rendőrök. A legváratlanabb és a legelőkelőbb helyeken éppen úgy, mint a külvárosokban. Hatalmas karrét kerítenek, egy óriási területet határolnak körül, lélek e kordonon se ki, se be.

Be talán inkább, de ki: alig.

— La police! — süvit végig a bulváron.

És jól fel legyen szerelve az, aki ebből az igazoltatásból kikerül. A marseille-i tragédia óta befutyttek a párisi szabadságnak. Az idegennek, aki Párisban él, nem elég a *carte d'identité* — az utlevél is zsebében legyen. A razzia nem eredménytelenek. Ötven-hatvan ember mindig horogra kerül. Ebből a rendőrségen eleresztenek, utánjárások után negyvenet, ötvenet. De tíz felesleges idegen mindig szerepel egy-egy ilyen kis rendőri *tankolás* eredményeképpen. És ez is valami, az ilyen merényletes, saar-vidékes, népszavazásos világban...

2.

A Montparnasseon lakom... Itt történt, hogy a Coupole-kávéházban egy este, csendesen, igazoltatott a rendőrség.

Az ajtókat elállták.

Még a telefonfülkébe is benéztek.

Az egyik angol festőnél nem volt igazolvány. Majdnem elvitték. De mivel erősködött, hogy a kávéház melletti épületben lakik, egy detektív átkísérte, a szomszéd palotába, ahol felkeltették a feleségét.

Az angol dáma félig kinyitotta az appartement ajtaját.

— Add ide szívem az utlevelemet — mondott a festő — itt a rendőrség. Le kell igazolnom magam, elfogtak a kávéházban.

— Jó trükk — felelte a feleség. Már megint ki akarsz maradni... Nem adom ki az utlevelet!

— De szívem, itt a detektív... velem... Egy perc és le vagyok igazolva...

— Jó trükk. Ismerem az ilyen tízfrankos detektívet! Engem már nem lehet elszedíteni — *avec ses trucs parisiens!*

És a festőt bevitték a rendőrségre, amíg másnap kiderült, hogy... ezuttal akaratán kívül „maradt ki“...

3.

A párisi szezon szenzációi:

1. Bonny rendőrfelügyelő letartóztatása,

akiről egy rágalmezési per során kiderült, hogy több mint két éve operált együtt Staviskyval és megszarolt egy fiatal hölgyet — hárommillió francia frankkat;

2. A Folies-Bergère új revüje, amelynek ötödik képében *Flandin, Herriot* és *Lebrun* maszkjában táncol három mezítelen görög és el akarják csábítani Mariannet, Franciaországot, aki ezuttal egészen fel van öltözve;

3. *Vicki Baum*, a Grand-Hotel szerzőjének „*Lac aux Dames*” című filmje, amelyet három hónap óta a kilencedik moziban játszanak és még mindig zsufolt házak mellett;

4. *Monsieur Mandel*, a volt postaügyi miniszter, Clémenceau volt kabinetfőnöke, a mai francia kormány egyetlen zsidó tagja, akit a katolikus Franciaország jövőendő miniszterelnökének emlegetnek;

5. *Cécile Sorel*-nek, a franciák nagy drámai színésznőjének a férje Comte de Ségur, akit két éve ítélték el autógázolásért; ebből egy évet leült; a másik év elengedéséért kegyelem-kérvényt adott be; a kérvényt visszautasították; és még mindig;

6. A gyönyörű *Marina*, ma már az angol birodalom negyedik hölgye, akiről egy szemfüles újságíró kiderítette, hogy még egy évvel ezelőtt is olyan szerény viszonyok között élt, — hogy a Riviérán este a legritkább esetben lehetett látni, mert csak egyetlen egy estélyi ruhája volt!...

(Mondani se kell, hogy ez a hat felsorolt szezon-attrakció — hat külön újságcikkre való.)

4.

... Amerre jársz, a németek! Ot évvel ezelőtt az amerikaiak, — most a germánok... De vajon igazi germánok-e ezek, akik a kávéházak terraszain hevesen vitáznak a Saarbrücken népszavazás esélyeiről, s akik decemberben, a hívős párisi ködben egyetlen szál poulowerük fölé húzzák egyetlen gumminőnyüket?!... Hol élnek, hol laknak, hol esznek ezek az emigránsok, akik között nem egy a világnév?!...

A „Colysée” tele van velük. S a Montparnasse is.

Van köztük egy barátom, aki érzelmileg még ma is érdekelve van Berlinben.

A hölgy, persze, keresztény. A barátom vallása: emigráns.

— És mégis, lehet így levelezni, — kérdezem.

— Hogyne, — feleli. Én úgy szólitom: „*Meine schöne Arierin*” — s ő úgy kezdi a leveleit, hogy „*mein kleiner Unreiner!*”

Ez aztán a tökéletes sült fajelmélet — párisi mártással.

5.

Fantasztikus, mégis, hogy ez az óriási város milyen mértékben drágult meg. Mert Páris ma a kontinens legdrágább városa, — drágább, mint London — mindenfajta valutában.

Közepes szálloda: havi 450—500 frank.

Közepes diner vagy ebéd: 13—15 frank.

Közepes mozihelyár: 6—8 frank. Délután.

Este 10 frank.

Taxiút, 6—8 perces: 10 frank.

Színházjegy, — legolcsóbb: 8 frank.

Férfi-öltöny: 600 frank.

Cipő: 80—150 frank.

Ezek a polgári fogalmak. Luxusszámokat nem is merek leírni. Viszont a luxus-szállodák üzemet ráfizetnek. A Carlton csödben van, nincs üzemben. A „*Marignon*” és a „*Claridge*” éppen csak hogy vegetálnak... A Champ-Elyséen szaporodnak a kávéházak, polgári árakkal és izléssel... A krízis decemberi kódében uszik ma a világ legragyogóbb uccája... Páris fázik!

FÓTHY ERNŐ (Budapest):

RITA BÁRÓNÉ

Jó volna novellának is, de az benne a szép, hogy szóról-szóra igaz. Tipikus mai történet. Nem is történhetett meg máskor, csak most, az Urnak 1934. esztendejében.

Jó messzire kell visszanezni a múltba, hogy meglássuk a történet elejét. Körülbelül a múlt század nyolcvanas, kilencvenes éveire, azokra a legendás aranyidőkre, amikről ma már csak néhány szirupos hangosfilm próbál izelítőt adni a Ma szegény, hajszolt, örömtelen emberének.

Akkoriban történt, hogy Kohn Mór budapesti ügynök megismerkedett a telefonközpont egyik „tündérével”. (Akkoriban még tündérek voltak a nők, nem pedig — sztárok.) A leány valahonnan a felvidékről származott és keresztény volt. Ebben a legendás időben még nem választották oly áthidalhatatlanul szét az embereket a különböző vallások, mint mostanság és így történhetett meg, hogy Kohn Mór rövid, de annál komolyabb szerelem után az egyik budapesti katolikus templomban esküdött örök hűséget a telefonközpontos hölgynek.

Kohn Mór később még tovább ment. Áttért a katolikus vallásra. Nem sokkal ezután pedig kapta magát és megmagyarosította nevét. Így lett először a Mórból Mihály, azután pedig a Kohnból Kocsis.

Kocsis Mihály azonban még Kohn Mór korában bizonyos üzleti szabálytalanságokat követett el. (Ilyesmik előfordultak még ebben az aranykorban is.) Így hát jobbnak látta, ha hamarosan külföldre utazik, még mielőtt a hatóságok indiszkrét emberei esetleg pont nála találnak érdeklődni némely elszámolási differencia felől. Berlinbe ment Kocsis Mihály, akit pár év múlva követett ide felesége is öt éves kisleányával együtt. Kocsis Mihálynak ekkor már jól ment a német fővárosban. Istenem, itt is aranykor volt.

Ennivaló kisleány volt Kocsisék Ritája. Így hívták a dédelgetett gyermeket, akit szülei kitünő nevelésben részesítettek. A legjobb német leánynevelő-intézetek csiszolgatták és mire megnőtt, csodájára jártak a környéken. Egyik előkelő barátnőjénél azután megismerkedett Rita Freiherr Hans Karl von Langenthalal, egy keletporoszországi gazdag földbirtokossal és mit szaporítsuk a szót: az ismeretségből házasság, Ritából báróné lett.

Teltek-multak az évek. Rita bárónénak fia született, de aztán bánat is érte. Pár évvel ez előtt meghalt férje. Freiherr Hans Karl von Langenthal. Rita báróné özvegyen maradtan minden idejét fia nevelésére fordította, akit magától értetődően mindennél és mindenkinél jobban szeretett ezen a világon.

Ujfént évek multak el és ezalatt egészen furcsa dolgok történtek. Németországban kiűtött a harmadik birodalom és Hitler Adolf lett a Führer. Azt talán említeni is fölösleges, hogy Rita báróné fia: Court Friedrich von Langenthal, aki közben egyetemmel hallgatóvá serdült, fanatikus hive lett a nemzeti-szocializmusnak. Őni tudott volna az új eszmékért. A báróné büszkén hallgatta otthon fiát, aki kipirultan magyarázta anyjának az új világ megszületését.

Egy napon azután a Langenthal báró-család is megkapta a felszólítást, hogy tessék igazolni a nemességet, meg az őseket, legalább is ötödiziglen, különben vége a báróságnak: kitörülnek a Langenthalokat a német nemeselek törzskönyvéből. Egyszeriben ez lett Court Friedrich Langenthal legfontosabb problémája. Hát hiszen apai részről nem volt különösebb baj. Csakhamar összekerültek a szükséges okmányok. Rita bárónénak azonban el kellett utaznia Magyarországra, hogy beszeresse a megfelelő okiratokat. Nyugodtan kelt utra.

Nagy meglepetés érte hát a bárónét, amikor a kérdéses budapesti plébánián a napokban ki akarta keresni szüleinek házassági be-

Nem kell barátnőire irigykednie, mert nagyobb az udvaruk, vagy mert elegánsabbaknak tetszenek

Nem kell vagyonokat költenie olyan dolgokra, amelyek nem segítik egyéni báját, hogy az teljes egészében érvényesüljön.

Kérdezze meg barátnőit, akiknek hamvasságát megcsodálja. Meg fog győződni róla, hogy legnagyobb részük toalettijéhez illatosított kölnvizet használ!

A különös gonddal kiválasztott esszenciákkal illatosított és elkészített kölniviz néhány pillanatnyi bedörzsölés után frissességet, hamvasságot kölcsönöz, illata disztingvált, míg az elegáns parfümök keverékének illata tartás és egyforma, azaz nem változtatja meg árnyalatát.

A „LADY” által gyártott illatosított „CHAT NOIR” kölniviz mindezen tekintetben az ideális készítmény. A szalónokban és a laboratóriumban folytatott kísérletek bebizonyították a „Lady” készítmények páratlan minőségét.

Chat Noir

EAUX

DE COLOGNE

Mon Secret

Jockey Club

Lady

jegyzését, hogy arról anyakönyvi kivonatot kapjon. Kereste a plébános Kocsis Mihály házasságát az anyakönyvben, kereste. Talált is néhány Kocsist, de egyik se stimmelt. Segített keresni a báróné is, aki az anyakönyv másik oldalát nézte, ahol a menyasszonyok nevel vannak. Egyszer csak örömmel mutatott egy névre:

— Itt van. Ez az én mamám!

A plébános megnézte a másik oldalt. Ott pedig ezt lehetett olvasni: „Kohn Mór, i. r.”. Azután néhány bejegyzés arról, hogy Kohn Mór áttért a katolikus vallásra és a keresztességben Mihály nevet kapott, majd pedig belügyminiszeri engedéllyel Kocsisra változtatta családi nevét. A báróné elsápadt. Eszébe jutott fia és sirni kezdett:

Kétségbeesetten távozott Rita báróné a plébániáról. Másnap felkeresett egy híres fiskálist, akinek elpanaszolta baját.

Az ügyvéd nem hagyta magát. Néhány nap múlva örömmel jelentette a méltóságos asszonynak, hogy *rendben lesz a dolog*. Talált Kaposváron egy Kocsis-családot (régi előneves magyar familia), amelynek feje hajlandó segíteni a bajon. Le is utazott az ügyvéd meg Rita báróné Kaposvárra, ahol a nevezetes Kocsis-család lakott. Rövid, de velős tárgyalás után a kaposvári Kocsis-család tagja lett a Kohn-Kocsis Mihály és egy újabb ügyvédi mestertőség után Rita báróné kezében voltak a szükséges őseket feltüntető okmányok 200 évre visszamenőleg.

Rita báróné jó néhány ezressel szegényebben, de boldogan utazott vissza Berlinbe. Elmaradt a családi dráma. A Langenthalok becsülete megmentődött. Az öreg Kocsis, a Rita apja pedig könnyezve csóválta fejét.

Ahogy Zerkovitz zenéli:

„... Vannak az életben furcsa dolgok...”

A mai ir irodalom

Ahonnan G. Bernard Shaw elindult

Az Aradi Közlöny számára írta:

Reményi József,

a clevelandi Western Reserve University professzora (Ohio)

Ha Angliában, esetleg az európai kontinensen is, az amerikai irodalomra gondolnak, akkor rendszerint rendőr, politikai és vaudeville-komikus képzetrel kapcsolatban emlegetik őket. Mint minden általánosítás, ez is helytelen, de mint minden általánosítás, ez helyes is. Az 1848-iki irországi éhínség után az ország lakosságának majdnem fele kivándorolt az Egyesült-Államokba. Miután nyelvbéli nehézségeik nem voltak, tehát amerikai elhelyezkedésük föltétlenül könnyebb volt a jóval később érkezett cseh, szlovák, magyar, olasz bevándorlókénál. S kétségtelen, hogy az amerikai politikában lényeges szerepet játszanak, mint ahogy az is bizonyos, hogy a rendőrök között sok az ir leszármazott s a burlesque és vaudeville színpadon a zsidó humoron kívül leginkább az ir humor érvényesül.

Ugyanakkor igazságtalanság volna őket ezzel a felszínes képpel megrögzíteni. Nemcsak az angol, hanem az amerikai irodalom jelentékeny művelői sorában sok az ir. Ez érthető is. Élnek a képzeletük, gyorsan jár az eszük, bizonyos hisztérikus érzékenység irányítja ötleteiket. A nép erősen hajlik a pletykára, ami az alkotó fantázia durva, de eleven megnyilatkozásának jele. Ámbátor nemzedékek óta élnek az Egyesült-Államokban, még mindig tudatában vannak ir mivoltuknak, amit két körülménynek kell betudni; egyrészt annak, hogy túlnyomó többségük katolikus s a protestáns Amerikában ez lelki és szervezkedési elkülönödést jelentett; másrészt annak, hogy John Bull másik szigetén, ahogy Shaw Irországot nevezi, elődeikkel az angol urak olyan kegyetlenül és kiméletlenül bántak, hogy ennek a könyörtelenségnek emlékei ma is élnek bennük és a faji öntudat varázsát ébren tartják.

Az irek irodalmi öntudata

Álmódózó nép. Gnómok, tündérek, mindenféle kelta mitológiai alakok ma is élénken élnek képzeletükben, s ebből következik, hogy amerikai sorsuk ellenére szorosabb köztük és Irország között a kapcsolat mint minden más nemzetiségé a multjával, különösképpen nemzedéksorsok elteltével. Ebből a kapcsolatból következik, hogy ir költők és írók gyakran meglátogatják az Egyesült-Államokat; többen közülük állandóan itt telepednek, anélkül, hogy szellemileg kikapcsolódniának az ir közösségből. A mai Irország egyik legtehetségesebb költőjével, Padraic Columnal néhány év előtt beszélgetve, egyik kérdésémetre azt a választ kaptam:

— Legmélyebb ösztöneim irek, akárhol élek is. S amerikai életem nem változtat azon, hogy elsősorban ir költő vagyok.

Képzeletük színességére és érzékenységére jellemző legnagyobb költőjüknek, William Butler Yeats-nek ez a meghatározása a költészetéről: „Valószínű, hogy a költészet azoknak a vágyaknak kifejezése, amelyeket csak álmainkban elgíthetünk ki, s ha minden álmunk teljesülne, nem volna költészet”. Ez a látszólag elvont vagy naivnak tetsző meghatározás nagyon is konkrét az ir költő értelmezésében. Annál is inkább mert hisz költészetének rejtélyessége és meseszerűsége igazolja ezt a meghatározást.

Irodalmi központjuk Dublin, akár Irországban élnek, akár az Egyesült-Államok területén. Az elmúlt harminc esztendőben az ireknek nemcsak nemzeti, hanem irodalmi öntudata is megerősödött s fokozatosan nőtt azoknak az ir íróknak a száma, akik, ha Londonban el is helyezkedtek vagy New-Yorkban színre kerültek, az angol alkotó nyelv technikai azonossága ellenére nem azonosították magukat az angol irodalommal. Amit „Irish Literary Renaissance”-nak neveznek, az tulajdonképpen semmi egyéb, mint az ir regionalizmusnak nemzeti keretté való kitágítása.

Külföldön az ir származású írók közül a legismertebb George Bernard Shaw. Am Shawt nem szabad ir írónak tekinteni, noha ő maga, logikus következetlenségében, hol ir, hol angol írónak nevezte magát. Függetlenül ettől a következetlenségtől, puritanizmusa és racionalizmusa, szívósan romantikus-eliens lelkivilága homlok egyenest ellenkezik azzal a lelki atmoszférával, amely az ir irodalmi megújodást jellemezte. Shaw Irországban letelepedett protestáns angolok leszármazottja, szóval az irektől hangoztatott kelta ősközhöz semmi köze sincsen. S ámbár itt-ott ir vonatkozású témához nyúlt, sem vérmérséklete, sem alkotó képzelete, sem intellektuális fölszerelése nem terte meg, hogy csakugyan bekapcsolódjék az ir irodalmi törekvésekbe.

Ugyancsak ir származású, de inkább az angol irodalomhoz tartozó író a nemrég elhunyt George Moore, aki Oscar Wilde óta az új angol irodalom esztétikai szempontból legkulturáltabb írójának tekinthető. Egy ideig csatlakozott az ir szellemi törekvésekhez; később azonban éppugy, mint a katolicizmussal szakított az ir irodalmi törekvésekkel is. Francia kultúrán nevelődött író; egy ideig franciául írt, sőt azt mondják, hogy kezdetben ő maga angolra fordította franciául írt műveit. Nagy íróművész volt, a francia fin de siècle angol visszhangja, de a voltaképpeni ir irodalmi mozgalomnak keveset jelentett s a mozgalom neki sem jelentett tulsokat.

Az ir irodalmi megújodás legjellemzőbb nevei a következők: William Butler Yeats, John Millington Synge, Lady Gregory, George W. Russell, aki „A. E.” jellezzel írt, Padraic Columban, Lord Dunsany és Sean O'Casey. Itt megemlíthetem James Joyce nevet is, aki öntudatosan ir írónak nevezi magát, azonban sohasem tartozott az ir megújodási mozgalomhoz s művei szelleme, célja, technikája összeférhetetlen az ir irodalmi renaissance szellemével. Döröcség lenne letagadni eredetiségét, nyelvbéli virtuozitását, az öntudatalatti ében végzett fölfedező utját, „Dubliners” című elkészülékötetének plasztikus tulajdonságait s az „Ulysses” című regényének s az azt megelőző munkájának, a „Portrait of an Artist as a Young Man”-nek meglepő fordulatait, labirintus bonyolultságát, metafizikai szempontból végzetes, de nagyszerűen kifejtett céltalanságát.

Legeredetibb, legszámottevőbb egyénisége az ir irodalmi megújodásnak John Millington Syn-

„Jaj annak az írónak, aki csak pszichológus”

Az irodalom az élet kritikai leleplezése? Az irodalomnak annyiféle a meghatározása, hogy ezt is el lehet fogadni. Viszont nyilvánvaló, hogy az irodalom nem kizárólag az élet kritikája. Akármilyen szempontból közelítse is meg az író az életet, a kritikai szempont elkerülhetetlen, de más is. Mi az a más? Érezetnői a lét titkát. Érezetnői a mindenség felfoghatatlan rejtélyességét. A kritika, pszichológiai szempontból, bizonyos dogmatikus közeledést jelent s jaj annak az írónak, aki csak pszichológus! Megszükíti témakörét, megelégszik a felszín mélységével, csodálkozásában erőltetett a naivság s értelmi fölnyében, amely esetleg a gondolkodás illuziója, túlteng a racionális erő. Az igazi író és költő esetében föltétlenül szükséges az értelmet elhárító ösztön, szóval a léleknek az a titokzatos remegése, amely a műremek jelenlétében valósággal kiváltja az áhitatot az olvasóból vagy a nézőből.

Az ir írók esetében gyakori az értelem és ösztön, vagy mondjuk agyvelő és lélek megfelelő összhangja. A miszticizmusra hajló faji jelleg vetülete alkotásainak az a levegője, amely különös, idegenszerűnek tetszik a realizmusba kapaszkodó olvasók és kritikusok megítélésében. Természetesen vannak ir írók és költők, akikre ez a megállapítás nem áll, de azt nem lehet letagadni,

ge, aki harmincnyolc éves korában halt meg s akinek művei, amennyire azt meg lehet itélni, marandó értékűek. Miben áll nagysága? Synget William Butler Yeats fedezte föl Franciaországban, a hol dublini újságokat tudósítva nyomorgott s nem tudott eligazodni jövője útján. Yea azt ajánlotta Sygenek, hogy térjen vissza Irországba, foglalkozzék a néppel, ismerje föl az ir-angol tájszólások gazdagságát, igyekezzék a kelta hagyományokba belemélyedni s ilyen fölszereléssel írjon. Synge megfogadta Yeats tanácsát. Szindarabjai — „In the Shadow of the Glen”, „Riders to the Sea”, „The Playboy of the Western World”, „Deirdre of the Sorrows” — csakugyan a nép nyelvén íródott nemzeti drámák és dramatizált szatirák. Az összkép, amit az ir parasztról nyerünk szindarabjai alapján, nem valami kedvező: részegesnek, iszákosnak, gyűlölködőnek, babonásnak, vakbuzgónak rajzolja meg az ir parasztot, ugyanakkor azonban érzékelteti miszticizmusra hajló képzeletét, mese-készségét, szívósságát. Ha nem volna nyelvész, darabjai ethnográfiai jelentősége elfeledtetné a művészt. De mondatai ritmusa olyan, mintha egy idegen világ emberi hangon szólalna meg. S a helyi vonatkozások ellenére, mert nagy művész, az időtlen emberi tulajdonságok hangoztatója és ábrázolója. Mintha az őskelta nyelv angol szavakkal jelentkező műveiben, — ez az érzésem, valahányszor darabjait látom vagy olvasom.

Az ir megújodás költője

Az ir megújodási mozgalom legkiválóbb költője William Butler Yeats, akit néhány esztendővel azelőtt a Nobel irodalmi díjjal is kitüntettek. Erősen lelki hajlamu, aki a hindu filozófiával is kacérkodik, alapjában véve azonban ir az izlése, gondolkodása, kifejező ereje, a távolságokat érintő képzelete, s bizonyos színes kedvesség, amelynek mélységébe nehéz betekinteni s amely nemcsak költeményeiben, hanem jórészt versben íródott szindarabjaiban is észlelhető. Öntudatos költő, aki nem elégszik meg a Part pour Part formábrándjaival, hanem a tapasztalati valóságon túli valóság rejtélyét is keresi. George W. Russell, a nálánál kisebb tehetségű költő, lelki rokonság szempontjából legközelebb áll hozzá. Padraic Columban a faji tulajdonságok nem annyira a miszticizmus megénekelésében, mint inkább a népregek, népmesék tökéletes életrekelésében jutnak kifejezésre. Lady Gregory inkább, mint a mozgalom szervezője fontos, de művei irországi talajban gyökeredző értékeit sem lehet elvitatni Lord Dunsany öntudatos romantikus író. Az újabb írók közül a prolejár származású Sean O'Casey a legnevezetesebb, aki félig-meddig megvalósította Sygenek azt a tervét, hogy a dublini nyomor-egyed életét dramatizálja. Szindarabjai értéke nem egyforma, annyi azonban elvitathatatlan, hogy az őszinteség szenvedélye és az alkotó tehetség dinamikája jellemzi műveit. Legismertebb szindarabjai a következők: „Juno and the Paycock” és „The Plough and the Stars”.

hogy a többsége azoknak az írónak, akiknek a közelmúltban szerepe volt vagy ma is szerepe van az ir szellemi élet irányításában, sejtető hajlamu, nem csupán az elemzés rabja, nem kizárólag a megfigyelés eszköze, hanem az élet sajátos és értelmi szempontból érthetetlen némaságának megszólaltatója. Még Liam O'Flaherty is, a radikális ir író, aki mint ember és mint alkotó meglehetősen fegyelmezetlen, vagy James Stephens, a „The Crock of Gold” írója, aki hajlik a széksziszre, sem tud megszabadulni a régi ir bárdok hatása alól s olyan természetű alkotó munkájuk, hogy az ir faji jelleg észrevehető miszticizmusának árnyékát éreztetni. Ez nem jelenti azt, hogy az utóbbi írók természetföliotti erőben hisznek, abban a lelkiességben például, amely William Butler Yeats vagy George W. Russell alkotásait jellemzi; ellenben igenis jelenti, hogy a mese levegőjéből, amely az ir nép lelkivilágának földrajza, nem tudnak kikapcsolódni.

Ahhoz kétség nem férhet, hogy az ir nemzeti mozgalom és az ir irodalmi megújodás szoros összefüggésben van egymással. Irország esetében is az történt, hogy az írók, a teremők fölébressztették a nép öntudatát a maga értékeire s a szellem törekvése és diadala siettetette a politikai törekvéseket és diadalt is.

Karácsonyra kötöttárak, pulloverek, szwetterek, harisnyák, keztyűk, ridzsiók és nyakkendők

Purson

ruházban, Piata Avram Iancu 18. sz. szereshetők be legjobban és legolcsóbban. Connum tagok készpénzre.

Reggeltől estig a királyi palotában...

Hogyan él Károly király és udvara

Mihály nagyvajda kel elsőnek, az uralkodó alszik el legkésőbb — Napi tizórás munkát végez Károly király — Mozielőadás a palotában — Százzámra érkeznek naponként az udvarba a felségfolyamodványok

Aradmegyei nélkülözőknek utalt ki segélyeket a király

Egy közeli toronyóra éjfélt üt...

Behavazott autók és kétlovas fogatok vágatnak a Calea Victoriei-n s valósággal szemvakitón szikrázik a gépkocsik reflektorfényében a frissen esett hó, amely azonban pár perc múlva barna maszattá olvad. Az uccán hullámoz a hatalmas tömeg, a főváros éjszakai élete tulajdonképpen most kezdődik... az elegáns, jókedvű közönség a színházakból, mozikból tódul az uccára, majd valamelyik zeneszínház felé tart...

A királyi palota környékén azonban csend uralkodik. A kapunál őrtálló testőrök időnkint egy-egy pillantást vetnek a sötétségbe burkolt palota felé... egyetlen szobából szűrődik csak ki halvány villanyfény... a királyi hálószobában még ég a lámpa...

Ötelsége olvas...

Ilyenkor pihen ki a népszerű uralkodó a fárasztó audienciákat s politikai tanácskozásokat... ilyenkor menekül a napi problémák elől — a betűk s fantázia színesen lüktető birodalmába...

A szolgálatvezető testőrtiszt éjszakai körutja során halkán kiadja a rendeletet:

— *Ötelsége ma sokáig olvas... Holnap egy órával később szabad csak felkelteni, hogy kivihessen magát...*

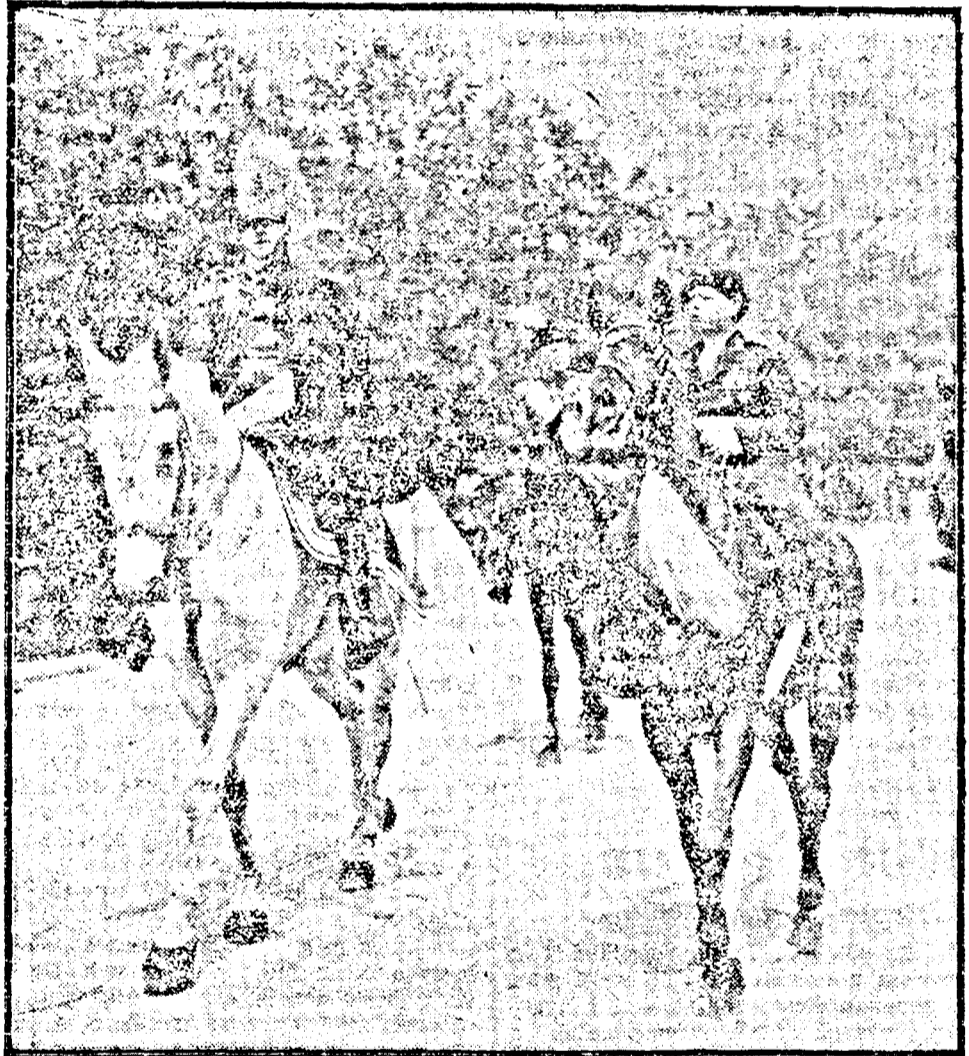
A csapongó fantáziák színesen szárnyalnak a királyi paloták körül s az udvari élet komplikáltsága, sok-sok ősi szertartása azt a hitet s látszatot kelti, hogy a királyi palota pompája, ragyogása közepette meszeszerűen káprázatos élet folyik. De mindez csak regényekben található. Ime: lepergetjük a valóság filmjét... *Hogyan él II. Károly király és udvara...?*

Hajnali hat óra. Még nem törte meg a hajnal az éjszaka hatalmát, a királyi palota körül mély csend uralkodik. Térdnadrágos, fehérharisnyás lakájok sűrűnek-forognak nesztelenül... készülni kell, mert a palotában elsőnek kel fel: Mihály nagyvajda, az ifjú trónörökös, aki nemsokára iskolába megy. Pontban reggel hét órakor, éppen úgy, mint bármely polgári iskolásgyermek, az ország jövőndő királya felkel. Szobájában reggelizik, a menü: kávé vagy tea, egy kis jam s egy kis vaj. Nyolc órakor már iskolában kell lennie.

Körülbelül fél nyolc óra tájban kel fel Károly király. Mielőtt a trónörökös iskolába menne — az iskolaépület a királyi palota udvarán áll — belátogat királyi atyjához. Az uralkodó magához szoritja fiát, megcsókolja, majd megkérdi tőle, elkészült-e iskolai feladataival. Pár perces beszélgetés után a nagyvajda átmegy az iskolába, ahol éppen úgy folyik a tanítás, mint akármelyik középiskolában. A király csak ezután ül reggelihez. Ez alkalommal nézi át a reggeli lapokat. Minden lapot elolvas az uralkodó, majd az egyes, érdekes cikkeket megjegyzi, hogy esetleg kérdezősködhessen róluk. Reggeli után a posta áttekintése következik, a napi postát az uralkodó rendezzi el s két csoportba osztja: az érkezett leveleket. A sürgősek külön jelzést kapnak, a kevésbé sürgősek másik halomba kerülnek.

Az idő gyorsan mulik: az uralkodónak hivatalába kell mennie. Ott már várja a szárny-

segéd. Hetenkint másik-másik adjutánsra jut ez a fontos tisztség. Jelentkezik már Iliasevici udvari marsall is, akivel az uralkodó megbeszéli a sürgősebb dolgokat, majd megkezdődnek az audienciák. Délelőtt a miniszterek, alminiszterek, magas kormánytényezők váltják fel egymást, a király minden ügyben részletes beszámolót kíván. *Hivatalosan déli egy óráig tartanak az audienciák, de nagyon sokszor megtörténik, hogy két óráig tart a munka.*

KÁROLY KIRÁLY KILOVAGOL MIHÁLY NAGYVAJDÁVAL

Már jönnek is érdeklődni a konyhából. — *Meddig tart? Mikor ebédel ma ötelsége?*

— *Ötelsége ma nagyon elfoglalt...*

Az ebéd várhat...

A király átvonul az ebédlőbe. Ott már várja Mihály trónörökös, aki befejezte a délelőtti tanulást. Az ebéden rendszerint a trónörökösön s a szolgálattevő adjutánson kívül egy-két meghívott személyiség is résztvesz, legtöbbször miniszterek, akikkel a király délelőtt hosszabb megbeszélést folytatott. Az ebéd egyszerű. Sokan élnek az országban, akik nagyobb luxussal étkeznek. Ime, egy királyi ebéd:

Aperitívként egy kis sandwich, előétel vagy csorba, egyajtta sült, zöldséggel, sajt, gyümölcs.

Csak az ugynevezett udvari díszebédeken szolgálnak fel nagymenüt... nálunk a királyi

udvarnál a szakácsnak nagyon is kis szerep jut, mert az uralkodó nem fektet súlyt az anyaségekre. Az ebédhez a király nyáron egy pohár sört, télen fél pohár bort iszik, majd néhány cigarettát szív el. Mihály trónörökös egészséges étvágygal rendelkezik. Az uralkodó rövid cigarettapauza után nyomban folytatja a munkát. *Nem fekszik sohasem le ebéd után...*

A kis dolgozószobájában folytatódna az audienciák. A miniszterek után a magánkihallgatásra jelöltek következnek, pártelnökök, politikusok, tudósok, művészek, polgármesterek s mások, ahogyan Iliasevici udvari marsall beosztotta őket. Az uralkodó mindenkit meghallgat, mindenkinek van néhány szívélyes szava és olyan hozzáértéssel szól az aktuális problémákhoz, amely még a szakembereket is meglepi. Ha nincs délután magánkihallgatás, akkor törvényjavaslatok áttanulmányozása és írásbeli miniszteri referátumok felülvizsgálása szerepel műsorán. *Este hét óráig. S ilyenkor az állam gondjaival elfoglalt uralkodó — apá vá alakul át... Ideje jut arra, hogy fiával foglalkozzon, elbeszélgessen vele az iskola napi eseményeiről, résztvegyen rövid félórásra játékaiban, irányítsa s tanítsa. Sohasem mulasztja el megkérdeni Mihály nagyvajdát, felhívta-e teletni az iskolában, mit kérdezik tőle s ho-*

gyan telett. Ez a rövid félóra, vagy esetleg óra jelenti a legnagyobb örömet a király életében...

Vacsora. A király és a nagyvajda átvonulnak az ebédlőbe. A menü ezuttal is igen egyszerű:

Csorba, sült vagy hal és gyümölcs.

Vacsora után rövid beszélgetés, majd a trónörökös szobájába vonul, ahol a másnapi leckére készül elő...

Az uralkodó számára még mindig nem érkezett el a pihenés órája. Elolvassa a délutáni és esti lapokat, majd ismét hozzáfog a reggel érkezett levelek elintézéséhez. Sorban jegyzi fel néhány szobán az elintézés módját. A levelezés likvidálása után gazdasági javaslatok és tervezetek áttekintése következik. Majdnem mindennap.

Az alattvalók a színházakban és mozikban szórakoznak régen, mindenki elveti pár órára

napi gondjait... a lokálokban vidáman pattog a jazz, folyik a tánc...

Károly király befejezi napi munkáját. Következik — a szórakozás. *Bekapcsolja hatalmas, nagyszerű rádióját, amelynek egyik hangszórója a hálószobában áll...* s lágy zeneakordok hullámszerűen tova a királyi hálószobában... Az uralkodó átmegegy a könyvtárszobába megnézi, milyen új könyvek érkeztek aznap, kiválaszt néhányat s a zene hangja mellett olvasgat. *Néha éjszaka két óráig.*

Öfelsége szórakozik...

Néha szerepel a programon csak opera, színház, vagy mozi. Ha valamelyik udvari személyiség megdicsér egy filmet, a király kijelenti:

— Szeretném látni ezt a képet.

Nyomban intézkedés történik, a filmet átvizsgálják a királyi palotában, amelynek mozitermében levetítik. Azelőtt zeneterem volt a mozi, ahol kényelmes fotókat helyeznek el az udvari mozielőadás meghívott közönségének. *Mihály nagyvaida is szereti a mozi s amikor az ő kedvéért rendeznek előadást — rendszerint humoros kép kerül ilyenkor műsorra, főképpen Stan és Bran — a trónörökös osztálytársai is meghívást kapnak.*

Külön látványosság számba megy a sok ezer kötetes királyi könyvtár. Ahol helyet kap a komoly szakirodalom, éppen úgy, mint a könnyű regény. *Naponként átlagosan husz könyvvel szaporodik a könyvtár állománya.* Minden téma érdekli az uralkodót, akinek nagy olvasottságát bámulattal veszik tudomásul az audienciára kerülő tudósok és művészek.

A király szenvedélyes dohányos. *naponként harminc-negyven cigarettát s több szivart szív el. Cigarettáit beföldön készítik, míg szivarjait Havannából hozzák.*

Lefekvés előtt még egy pontja van az esti programnak: *a király elolvassa az élje terjesztett felségfolyamodványokat.* Átlagosan harminc-negyvenet naponként... ennyit választ ki a titkári hivatal a számszámra érkező kérvényekből. Volt idő, amikor a király ragaszkodott ahhoz, hogy minden egyes felségfolyamodványt terjesszenek eléje, amikor azonban a kérvények száma százakra szaporodott naponként, a magántitkári hivatal kénytelen volt megrostálni a felségfolyamodványokat. *Nemrégiben történt meg, hogy egyetlen napon 360 ilyen kérvény érkezett, azonban az átlagos szám is száz és kétszáz között váltakozik.*

Zágoni Dezső:

Pater Paulus

(Regénytörödékek)

Pitymallott. A völgyből lassan emelkedett a köd. Egyes helyeken a dombtető is kilátszott már. Az erdőszélen, ahonnan éles fordulatokkal kanyargott lefelé az út, lovasok álltak. Felemelkedtek a nyeregben, egyikök-másikuk süvegéhez tette nyitott tenyerét és a köd alá kémelt.

— János! — szólt hátra a barát.

János a pap mellé rugtatott. Idegeskedő lován egypárszor végigsimította széles tenyerét, aztán megveregette lova nyakát. Az állat a simogatástól megnyugodott.

— Itt vagyok — mondta halkán.

— Ugy nézem — folytatta a barát —, hogy ami ott jobbra lent kanyarog, az a Körös. Hogy János nem válaszolt, a barát ránézett. János igent ütött. A barát lemutatott a völgybe.

— Az meg mintha a poklosi gázló lenne. Ugy-e?

János odanézett a barátára, aki mozdulatlanul ült a nyeregben. A barát félarcán kötés volt. A kötetést átütötte a vér. A barát kámzsája többhelyt lyukas. Mellén nagyobb rongyokban lógott le a barna posztó. A posztó alól kicsillant a láncos mellvért.

— Ez a láncvért mentette meg az életét — mondta magában János. Pedig ezt is erővel adtam rá.

Aztán simogató tekintettel nézte tovább a papot. A pap visszafordult. Odaszólt:

Sokszor nagy tragédiákat rejtenek a sürrim irt, vagy gépelt sorok. Egy-egy kisember történetét meghatottan olvassa el az uralkodó, aki gyakran jelenti ki környezetének:

— Csak az tűj, hogy nem tudok mindenkin segíteni, úgy ahogyan szeretnék...

A legtöbb kérvényező anyagi segítséget kér. *S mindegyik kap. Pár száz lejt csupán,*

AMIKOR KÁROLY KIRÁLY, ARADON JÁRT.

azonban sokezeren élnek az ország minden részében a nyomorgók... s Károly király civilisztája a legkisebb Európa uralkodóié között...

Sok kisebbségi név szerepel a kérvényezők között, ezeket a felségfolyamodványokat különös gonddal olvassa el a király, aki ilyen módon is demonstrálni akarja a kisebbségek iránti jóakarátát...

A szolgálattevő szárnysegéd ünnepélyesen bejelenti:

— Öfelsége, a király.

Elsíttul a suttogó beszélgetés, a frakkos és diszegenruhás előkelőségek félkör alakban állva várják, amíg az uralkodó belép.

Udvari díszebéd a királyi palotában...

Ritka alkalmakkor rendezik, nagyobb nemzetközi ünnepen vagy külföldi állam- és kormányfő látogatásakor. Az érkező vendégeket az ordonánctisztek fogadják, a lakájok lesegítik a felsőkabátokat, amelyeket a ruhatárban helyeznek el. Bevezetik a vendégeket az adjuvánszhoz, aki öt-tíz perccel a kitűzött ebédidő

előtt elhelyezi a meghívottakat az emeleti csarnokszerű hallba, ahonnan a nagyebédlőül szolgáló könyvtárszoba nyílik. Ez a terem a *Metropollal* szemben levő fronton fekszik. Körülbéli nyolcvan férnek el a hallban, ahol halkán beszélgetve várják, amíg *Iliasevici* udvari marsall bejelenti:

— Öfelsége, a király!

Az uralkodó belép, sorban kezétfog a meghívottakkal, mindenkivel néhány szót vált, egyik-másik vendéggel huzamosabban beszélget... majd átvonulnak az ebédlőbe. Megkezdődött az udvari ebéd. *A spanyol etikett összes szabályait csak idegen uralkodók vagy államfők látogatásakor alkalmazzák, rendszerint minden fogásból kétszer kínálják meg az ebéd résztvevőit. Károly király vezette be azt a szokást is, hogy hetenként ebédre hív meg valamilyen magasrangú köztisztviselőt: a Banca Nationala kormányzóját, a semmitőlseki elnököt, polgármestert, katonai személyiséget, vagy valamelyik autonóm intézmény vezérigazgatóját s ilyenkor az ebéd után informáltatja magát az aktuális kérdésekről.*

Ha a Banca Nationala kormányzója udvari ebédre hivatalos, már tudják udvari körökben, hogy az uralkodó a valuta- és devizakérdések új állására kíváncsi...

Igy él az ország királya és trónörököse a királyi palota pompájában s az udvar káprázata közepette. Néha valódi pihenésre vágyik a király. Nem olyanra, mint amilyenben a sinaiai kastélyban van része, ahova hűségesen követik a napi politika s országos problémák gondjai... más pihenés s más környezet az uralkodó kívánsága. Ilyenkor rövid megbeszélés következik Iliasevici udvari marsallal. Mocioni királyi fővadászmesterrel és percek múlva az udvar tudomásul veszi a hírt:

— Öfelsége vadászatra megy...

Kijelölik a vadászat területét, megállapítják, kik kapnak meghívást, értesítést kap *Pavelescu* mérnök, a királyi vonatok igazgatója, akinek kötelessége a királyi vonatot elkészíttetni. És pár nap múlva már robog a vonat valamelyik királyi vadászterület felé. Pár napig az erdők mélyén egy sokmillió birodalom uralkodója elfelejti minden gondját s élvezi az erdők csendjét, varázsos környezetét...

Új erőt gyűjt, hogy visszatérve a királyi palotába, ismét első és legtöbbet dolgozó hivatalnok legyen az államapparátusnak, *átlagos napi tízórás munkával.*

Tízennyolcmillió ember javáért...

MAROSI RUDOLF

— Jól fültövon vághatta az a fránya tatár, hogy nem hall?!
János arcán szétterült a nevetés. De nem szólt. A barát megismételte:

— Az a poklosi gázló ugy-e? és lenézett a völgybe.

János még mindig a papot bámulta. Látta, hogy a barát tudja, hol vannak. De azt is észrevette, hogy nem a gázlót nézi, de attól jobbra a völgyet, ahol messzire nyúlik el a csillogó patak.

János megszólalt:

— A poklosi gázló jobbra van. Ahova most néz, uram, az a Sietős patak, amelyik ott fakad a Rugácsia Barnabás vára mögött.

A barát keményen megrántotta a kantárt. A ló majd leült. A János lova félreugrott. A lovasok odanézték.

— De sokat tud kend — förmedt rá a barát Jánosra.

— Vagy keveset — felelte csendesen az öreg. A lovasok közül egyik-másik kimerészkedett a tisztásra. A barát rájuk kiabált:

— Vissza az erdőbe. Tölem vagy tiz lépésre lenyergehettek. Megpihenünk.

Majd odafordult Jánoshoz.

— Vigye az én lovamat is hátra. Aztán jöjjen vissza. Beszédem van. Azzal nyeregbeszállt.

A szittyaképi legények megfordultak. Csendben megoldották a hevedert. Három-négy lovat összekötötték. Azután magukat igyekeztek rendbehozni. Volt is mit. Kinek az arcán, kinek a karján, lábán volt az átütött kötés. Látszott, hogy nem lakodalomból jöttek.

— Tépd le már azt a rongyot — szólt az egyik

keményen annak, aki óvatosan bontogatta a kötetet. Ne sajnáld azt a nemjőjét. Én sem kíméltem azt, aki idevágott.

— Ugy igaz, — válaszolta a másik és szakállas arcán kiszélesedett a nevetés. Láttam, ahogy odaütöttél annak a kutyapofájú tatárnak. Menten elnyúlt.

— Ne járassátok annyit a szátokat — mordult a legényekre János. Pater Paulus csupa seb és egy szót sem szól — s odamutatott a barát felé.

A lovasok elcsendesedtek. Csak akkor csuzzott ki a szájukon egy-egy káromkodás, amikor a kötéssel együtt egy csomó vér is felfakadt. Ilyenkor hirtelen odanézték a barát felé és elhallgattak.

Pater Paulus nekitámaszkodott egy vastag tölgyfának. Barna kámzsájában olyan volt, mintha egy másik tölgy dült volna neki a fának. Lenézett a völgybe. Széles melle le-föl járt. Aztán hirtelen összerázkódott. Felegyenesedett. Egymásután dobta le magáról a kardot, a kopját, a csákányt. Süvegét letette maga mellé a föbe... Aztán letérdelt. Keze a mellén lógó kereszthez ért. A kereszt vert arany. Rajta a felfeszített Krisztus. Pater Paulus a szá-jához emelte. Aztán halkán imádkozni kezdett.

A köd felszállt. A nap átbukott már a havason és tüzipiros virággal szórta teli a völgyet. Virradt.

Pater Paulus ott térdelt szemben a nappal. Mint valamikor pogány ősei. János mozdulatlanul nézte imádkozó gazdáját. Szeméből öröm csillant ki, Sohse hitte, hogy valamikor is visszakerülhetnek még. Nem, különösen tiz nappal ezelőtt. Ott a Sajó vize mellett.

— Az Isten jó volt hozzánk — mormolta csend-

Roman Valér és Socor Emil a kisebbségi problémákról

Itt közöljük Roman Valér munkaügyi alminiszternek és Socor Emil, az ABC bucaresti-i napilap főszerkesztőjének az *Aradi Közlöny* részére írt figyelemreméltó írásait a kisebbségi problémákról:

A sajtó és a kisebbségi kérdés

Országunk egyik legnehezebb államproblémája a magyar kisebbségi kérdés. E kérdésnek gyökere egy évezredes perben fekszik, amelyben két nép vindikálja a hatalmat egy és ugyanazon terület felett. Alkotó elemeit képezik tehát nemcsak általános emberi jogok, hanem mélyengyökerező hatalmi tendenciák. A kérdés megoldásának nehézségét a két ellentétes uralmi akarat áthidalhatatlansága okozza.

Természetesen mi, románok nem tudunk semmiféle formát jogosnak elismerni, amely a mi hatalmi helyzetünket az ország bármely talpalatnyi földjén vitássá tenné. Ilyen aspirációk legfeljebb az egyéni lelkek legelrejtettebb zugában foglalhatnak helyet, de mint politikai tényezők, nem szerepelhetnek.

A kérdés megoldása csak az általános emberi jogok szférájában található meg.

Hogy a kétoldali megoldási akarat megvalósuláshoz jusson, elengedhetetlen előfeltétel a lelki közeledés, amelynek politikai, kulturális és gazdasági téren kell megtörténnie.

A politikai elgondolásban, mindenki el kell ismerje, hogy ez az ország közös hazája mindnyájunknak és minden körülmények között ki kell, hogy fejezze minden egyes készségét arra, hogy minden áldozatot kész meghozni érte. A kisebbségek bele kell, hogy kapcsolódjanak az egyetemes állampolgári lélek formációjába.

Sokkal egyszerűbb a kulturális és gazdasági egységbe való beidegződés. Itten már az egyéni érdekek közössége és a szolidaritás elkerülhetetlen szükségessége hatalmas hajtóerőt képeznek a cél megvalósulása felé.

A lelki közeledés eme processzusában a sajtónak oroszlánrésze van. Egy szakadatlanul előrehajtott gravaminális tevékenység a sajtó részéről lehetetlenné teszi ennek a lelki

folyamatnak a megvalósulását. Az elkerülhetetlen nagyítások, a mások bajainak az olvasó szeméi elé tárása, a célzatos kommentárok, mind hozzájárulnak az egyéni közeledési készség gyöngítéséhez.

Nem az ügy elárulását, sem szolgaságot követelünk a kisebbségi sajtótól. Egy egész kicsiny dolog, amit kérünk. Mindazt, ami egymáshoz közelit, hozza napvilágra, domborítsa ki s mindazt, ami eltávolíthat, csak a legobjektivebb kritika hangján szólaltassa meg. Ha valami rossz történik, hangsúlyozza, ha igaz, hogy ettől mindenki szenved, nemcsak a kisebbségek. Ha hibázunk, mi többségek, találjon magyarázatot és mentséget, ott, ahol az nyilvánvaló.

Ebben a tónusban a sajtó egy jövőendő boldogabb együttélés alapjait vetné meg.

Az Aradi Közlöny számára.

Roman

munkaügyi alminiszter.

A kisebbségek jogairól

A román publicisztika egyik kimagasló egyénisége, Emil Socor, az A. B. C. című bucaresti-i napilap főszerkesztője, az alábbiakban fejti ki nézeteit a kisebbségi probléma megoldásáról, illetve annak módzatairól. A kiváló közíró a problémát két részre osztotta, illetve két, külön megfogalmazott kérdésre adta meg a feleletet. Emil Socor véleményét az alábbiakban közöljük:

1. A kisebbségi kérdés méltányos módon való megoldása szükséges-e a román állam szempontjából?

— A válasz attól függ, hogy itt mit értünk „méltányos megoldás” alatt. Abban az esetben, ha az alatt a kisebbségi problémának a nemzetközi szerződések és a kisebbségi klau-

zúra szellemében való megoldását értjük, amely politikai, kulturális és felekezeti egyenjogúságot biztosít a kisebbségeknek. — akkor kétségtelenül a román állam érdekei kívánják, hogy szükségszerűen, praktikusán, gyakorlati módon, sürgősen és véglegesen rendezze ezt a problémát.

— A huza-vona itt nem kívánatos, nem loyális és abnormális helyzetet, surlódásokat fejleszt ki köztünk és a kisebbségek között.

— A kisebbségeknek kétségtelenül jogaik vannak, amelyeket előbb, vagy utóbb, a mi kezdeményezésünkől, vagy a külföld befolyására, meg kell oldanunk. Mire való lenne akkor a halasztás, vagy a komolytalan indokok felsorakoztatása a huza-vona miatt?

— A román államnak érdeke, hogy a kisebbségekkel való együttműködésünk — minden viszonylatban — a lehetőséghez mérten, minél barátságosabb legyen. Ebből tehát az következik, hogy kölcsönösen tegyük meg kötelességünket.

2. Hogyan helyezkedhetnek el a kisebbségek (a szellemi és fizikai munkások) állami szolgálataiba?

— Azt hiszem, hogy erre vonatkozó nézetem már az első kérdésre adott válaszból kitűnik.

— Bármilyen közszolgálatban való elhelyezkedés egyetlen igazságos kritériuma az illetékesség, a szaktudás lehet. Tekintve, hogy a tisztviselőknek román állampolgároknak kell lenniük, faji származásuk nem bír jelentőséggel, feltéve, ha meg van az a szaktudásuk, amelyet a kérdéses állás igényel.

— Természetesen vannak olyan szolgálatok, hivatalok, ahol a hivatalos nyelv tudása feltétlenül szükséges. Ezekben az esetekben a kérvényezőt kötelezni kell arra, hogy bizonyosságot fejtessen a román nyelv tökéletes tudásáról. És — ha már szó esik erről — nem tudom megállni, hogy ne említsem meg azt, hogy egyes kisebbségi elemeknél nagyon kevés jóakaratot tapasztaltam a román nyelv megtanulására vonatkozólag. Ezt én mondom, akiben — remélem, hogy elhiszik nekem — a sovén előítéletnek még csak szikrája sincs.

Socor
az Aradi Közlöny számára.

desen János és boldogan figyelte Péter Paulust.

— Amen — hangzott a pap felől. Péter Paulus befejezte az imát. Felállt. Alakja megnőtt a hajnali napban. A piros sugarakban olyan volt, mint egy pogány isten. János odament.

— Nem cserélnénk kötést? — kérdezte.

— Majd a várban — szólt csendesen a pap. Aztán leült a harmatos füre. Ránézett Jánosra, aki állva maradt.

— Hát csakugyan az a poklosi gázló János? — mondta halkán a pap.

— Az. Itthon vagyunk uram — válaszolta áhítattal az öreg és szeméből lassan pergett a könny.

— Ugy, ugy János. Csak sirjon. Sirjon helyettem is, mert én már azt sem tudok, vagy tizenöt éve... Azóta...

Es elnézett a Rugácsfia vára felé.

Egy rigó odamerészkedett fölénk a fára. Füttyülve örült a hajnalnak.

— Mennyivel jobb dolga van ennek a madárnak, mint... — s hirtelen lenyelte a mondat végét János.

— Mondja csak egészen bátran, mint nekem — válaszolta a pap.

— Lesz még jó idő — felelte a szolga.

— Lehet. De nekem már nem lesz. És erről beszéljünk most János. Beszéljünk csak arról, hogy mi is lesz ott lenn a bölényesi várban.

— Számadást csináljunk, ugy gondolja?

— Számadást? Jó. Kezdjük el hát ott a remetei piactéren.

— A korbácsütéssel? — kérdezte félve János.

— Azzal — mondta keményen a barát. — Kezdjük ott, amikor végigostaroztak engem, a tizenöt éves jobbágy-gyereket, amiért azt mertem

mondani, hogy szeretem Rugácsfia Barnabás leányát.

— A lány is kedvelte...

— Azért nem fájt az ütés. Csak szégyeltem. Nagyon szégyeltem.

— Szegény kisasszonyka elájult, amikor meglátta a kiserkenő vért.

— A vér azért van, hogy folyjon. Akkor valakiért, ma a hazáért. Mindegy az János. Kellenek azok az emberek, akik merik hullatni a vérüket. A hogy magát is megcsapatta Barnabás, amiért hazavittte az ájult leányt.

— Oda kényszerítette a gonosz ember azt a kis gyöngyvirágot, hadd nézze a maga megcsufoltatását.

— Másnap megszőktünk. Maga is velem jött. Gyalog mentünk. Hónapokig. Én barát lettem. Maga katoná. És összetalálkoztunk szegény Ugrin érszek katonái között Esztergomban.

— Aztán együtt verekedtünk az érsek mellett a Sajónál.

— Április tizennegyediken — felelte csendben Péter Paulus.

— Reggel még ott. Este már a király mellett a Bükkben, ahonnan ideküldte magát jó uram, hogy védje meg Bölényest. Bölényerát...

— ... és Remetét — toldta meg a barát.

— A Rugácsfia Barnabás várát? — akadt meg csodálkozva a kérdés Jánosban.

— Az ostorcsapást ezzel fizetjük vissza — mondta csendesen Péter Paulus. Ez a keresztényi szeretet.

— És a jobbágyhűség — lökte keserűn ki a szót János.

— Nincs ma jobbágy, nincs ma várur — felelte halkán a barát. Csak magyar van, aki szenved..., aki itt ül ma az élet kapujában s aki nem tudja holnap nem-e a halálba zuhan. János! Felelje el az ostort, amit régen kapott.

— El én, ha maga is — nézett bele az öreg szolga Péter Paulus szemébe.

— Én elfeledtem.

— Akkor én is.

Es a két megostorozott ember, a két szolga kézfogással ütött pecsétet a fogadalomra. Az Isica szolgája tett ígéretet az ember szolgájának.

Hajnaldott. A nap felcsókolta a harmatcseppeket és langyos melegével előmlött a rezdülő leveleken. Péter Paulus belenézett a napba. Kitárta két karját és magabaszivta a friss reggeli levegőt. Nem törődött a lassan szivárgó vérrrel, sem a fáradsággal. Nem gondolt a varjukborította magyar sereggel, amelyik ott feküdt mozdulatlanul a Muhi-pusztán a Sajó mellett. Ezen a friss reggelen eszöbe jutottak azok, akik itt, ebben a völgyben élnek. Rágondolt arra a pár száz magyar családra, amelyik keservesen dolgozik, nyomorusággal fizeti a tizedet, a harmincadot. Ezekre gondolt, — akiké a jövő! Mikor? Nem fontos. De az övék lesz. A jobbágyoké! A szolgáké. Azoké, akik dolgoznak.

Péter Paulusban megmozdult az akarat. Oda fordult a katonához. Teli hittel és életkedvvel. És belekiáltott az erdőbe:

— Nyergelni legényekt!

S néhány perc múlva könnyű ígétésben ereszkedett le a hatvan főből álló lovascapat a Bölényes felé vezető uton.

SZERDERIT S. A. ARAD

dugoi árban és minőségben vezetnek.

Közismert szolid kiszolgálás

Gazdasági szabadság,
gazdasági fellendülés

Az Aradi Közlöny számára írta:

Dr. FELLNER FRIGYES,

egyetemi nyilv. r. tanár, a budapesti M. kir. József Nádor Műszaki- és Gazdaságtudomány Egyetem prorektora, az Institut de France I. tagja, az Institut International de Statistique tagja.

FELLNER Frigyes a magyarországi közgazdasági élet egyik markáns egyénisége, akinek nagy szerepe van a szomszéd ország gyáriparának irányításában. Minden fontosabb közgazdasági mozgalom élén ott látható Fellner Frigyes, akinek szava nagy súlyal bír a legjelentősebb kérdések megoldásában.

Az Institut International de Statistique bécsi ülésén, 1913-ban, részletesen megállapítottam Magyarország nemzeti vagyonát, mely akkor — tehát közvetlenül a világháború előtt — 41.520 milliárd aranykoronára rugott. Ebből arra a területre, mely a mai Magyarországot alkotja 15.676 milliárd esett. Tehát Magyarország nemzeti vagyonának 62,25 százalékát elvesztette, viszont ennyivel gazdagodtak az utódállamok. És pedig Romániának jutott 10.165 milliárd aranykorona, Jugoszláviának 7.936 milliárd, Csehszlovákiának 6.808 milliárd, Ausztriának 697 millió korona és Olaszországnak (Fiume és környéke) 236 millió aranykorona.

E hatalmas gazdasági erővesztés káros hatását az ország mezőgazdaságára, iparára és kereskedelmére erősen érezte és a jóléti viszonyok leromlásával az államháztartás sem volt egyensúlyban tartható. Ugy a költségvetési hiány, mint az ország nemzetközi fizetési mérlegének állandóan passzív egyenlege következtében a pénz értékállandósága sem volt biztosítható. Csak a Nemzetek Szövetségének közreműködésével 1924-ben lehetővé a háborús reparáció kérdésének rendezésével, egy külföldi kölcsön felvétele útján a pénz értékének állandóságát szilárd alapon biztosítani és ezzel a deficitet az államháztartásból kiküszöbölni. A bizalom helyreállításával a magántörlesztés beáramlott a külföldről az országba, amely termékenyítőleg hatott az ország közgazdaságára.

A szanalás által teremtett kedvező gazdasági helyzetet az áldatlan nemzetközi politikai viszonyok állandóan megzavarták, úgy hogy az ország gazdasági konszolidálódását, a politikai okokra visszavezethető gazdasági elzárkozása, főleg a környező külállamoknak, megakadályozta.

Az árhanyságnál megindult gazdasági változást fokozta a világháború után megszorított önálló gazdasági területek autarkia törekvő politikája. A termelésnek és fogyasztásnak szükséges egyensúlya a nemzetközi árucserre segítségével ily módon nem volt biztosítható.

Ha Magyarország termékfeleslegét a külföldi országokkal ki nem cserélheti, nem szerezhet külföldi követeléseket, amelyek az ipari nyersanyagbeszerzések és a nemzetközi kölcsönberuházások után idegen valutában fizetendő kamatoknak és törlesztéseknek természetes és normális fedezésére volnának hivatva szolgálni.

Magyarország, mint általában az adós államok, a lényegesen megcsappant árukivitel következtében nem rendelkezvén elegendő devizával, aranykivittel sem fedezheti külföldi tartozásait.

mert minimálisra apadt csekély aranykészlete a bankjegyek fedezésére szükséges. Az adósságrendezés további módja, rövidlejáratú hitelek felvétele, sem volt igénybe vehető bizalom hiánya miatt. Ez a behozatal további megszorításra vezetett Magyarországon is, a devizaforgalom szabadságának felfüggesztése mellett.

Ha az egész világon a gazdasági szabadság érvényesülése annyira korlátozva van, mint ezidőszent, úgy az egyes országok „szükséges rossz” gyanánt kénytelenek olyan megállapodásokat létesíteni, mint a most befejezett londoni buzakonferencián, ahol a buzavetés-területek csökkentését határozták el. A buza világgiazi helyzete egyre könnyebb lesz, mert a nagy készletek az idei rossz világtermés következtében csökkenni fognak és a jövő 1935. év nyarán előreláthatólag megint normális színvonalra fognak esni. Ez Magyarországon, mint buzavetés-terület ország gazdasági helyzetére előnyös lesz, mert a buzaárak stabilizálódása magasabb szinten lényegesen hozzájárul az ország gazdasági megerősödésére és nemzetközi teljesítő képességének fokozására.

Örvendtes ujjában, hogy az angol piac a magyar kivitel számára egyre kedvezőbb alakul. Köztudomásu, hogy Nagy-Britannia karácsonykor nemzeti hagyomány gyanánt pulykát fogyaszt. A magyar pulyka az angol behozatal 75 %-át képviseli. A levágott szárnyas általában jelentős kiviteli cikke Magyarországnak. A makói hagyomány is kielégítő áron talál piacot Nagy-Britanniában. Az angol reggelinek egyik kedvelt fogása a „bacon”

szintén jelentős részben magyar sertésprodukumból kerül ki. Fokozódik a gyümölcskivitel is Magyarországból Angliába, ahol különösen a magyar pompás zamatu őszi barack kezdi meghódítani a piacot. Az idei angol burgonyatermés kedvezőtlen alakulása lehetővé fogja tenni a magyar burgonya kivitelét, nagyobb tömegben. A kitűnő minőségű magyar vaj is kezd keresett cikk lenni Angliában, ahol azt a gyengébb minőségű vaj feljavítására is felhasználják. Az élő vad, hüvelyes vetemények és a magvak kivitele Angliában is tervszerű törekvés tárgya. A magyar export kedvező alakulása, az angol agrárvédelmi irányzat dacára, abban találja magyarázatát, hogy a Magyarországon felvett angol áru és pénzügyi hitelek kamatozása és törlesztése csak a magyar mezőgazdasági termékek átvétele útján biztosítható.

Magyarország gazdasági helyzetében általában a javulás szimptomái megállapíthatók. A külkereskedelem valamennyi emelkedést mutat. A folyó év első hét hónapjában úgy a kivitel, mint a behozatal értéke emelkedett; a külkereskedelmi mérleg némi aktívummal zárul. Emelkedik az ipari termelés; csökken az ipari munkanélküliség. Viszont a buzatermelés mennyisége, a múlt évi 26 millió mázsával szemben, 1934-ben csak 17 millió mázsára tehető, de a mezőgazdaság kárpótlást találhat részben a magasabb árakban, részben a kapás növényeknek (burgonya, tengeri) a tavalyinál tetemesen nagyobb hozamában.

Magyarország gazdasági helyzetének javulásával kapcsolatban az államháztartás helyzete is a javulás jeleit mutatja. A költségvetési hiány az 1934. június 30-ával végződő esztendőben 38 millió pengőt mutatott, az előző költségvetési esztendő 88 millió pengőre rugó hiányával szemben, az állami közüzemek hiányával együtt. Az 1924. évi szanalási kölcsön nem transferált szolgáltatának része is a hiányba beszámított, ellenben a többi külföldön felvett kölcsönök nem transferált része e hiányban nem foglalják. A költségvetési deficit csökkenése a kiadások megszorítására és a bevételek fokozására vezethető vissza. Magyarországon tulajdonképpen van. Ennek szimptomái: a nagy adóhátralékok állandósága, dacára a törlesztéssel kapcsolatban nyújtott adókedvezmények; a takarékbetétek és folyószámlakövetelések stagnálása és a tőzsdei árfolyamok hanyatló irányzata, mely a tőzsdei index-szám esésében jut kifejezésre, tekintettel arra, hogy megtakarítások hiányában nincs kereslet az értékpapírok iránt.

Az államháztartás egyensúlyának helyreállítása és a nemzetközi fizetési mérleg chronikus passzív egyensúlyának megszüntetése a két legfőbb előfeltétele a valuta rendezésének, amely nélkül a bizalom, a gazdasági vállalkozás alapja, helyre nem állhat. Magyarország tiszteletreméltó erőfeszítést mutat a normális gazdasági viszonyok helyreállításához szükséges előfeltételek megteremtése céljából.

STERN TESTVÉREK

harisnya és tricotage árugyár

ARAD, Str. Penes Curcanul No. 14.

Telefon: 582.

39

Telefon: 582.

Jubiláris üdvözlét az 50 éves Aradi Közlönynek

Az Országos Magyar Párt
Bánsági Tagozatának Elnöksége

Az Országos Magyar Párt bánsági tagozata nevében őszinte örömmel veszünk részt az ötven esztendő Aradi Közlöny jubiláris ünnepén és a bánsági magyarság nevében szeretetteljes üdvözlétünket tolmácsoljuk, sok sikert és további fejlődést kívánva a kitűnő Aradi Közlönynek.

Amióta a kisebbségi sorsba szakadtunk, az erdélyi és bánsági magyarság óriási értékeket vesztett nemcsak politikai, de gazdasági és kulturális téren is. Annál örvendetesebb megállapítanunk, hogy legalább egyetlen fronton: a sajtó terén nemcsak vissza nem estünk, de meg is erősödünk. S őszinte örömmel tesszünk tanúságot anéllett is, hogy a magyar sajtóorgániumok között igen előkelő hely illeti meg az Aradi Közlönyt, amely mindenkor hűséges, becsületes harcra volt a kisebbségi sorsba jutott magyarság érdekeinek, azonkívül, hogy tartalmas, friss hírszolgálatu, érdekes, kiválóan szerkesztett olvasmányt nyújtott mindig a magyar közönségnek.

Adja a Mindenható, hogy az Aradi Közlöny még sok-sok örvendetes jubileumot ünnepelhessen!

Fogadja Főszerkesztő ur a bánsági Magyar Párt képviselőjében megkülönböztetett tiszteletünk nyilvánítását.

Dr. PÁL, főtktár.

Dr. UNGÁR, ügyvezető alelnök.

„STAMPA“

KARCZAGI & ILLIN

Bélyegzőgyár
Vésnöktség

70

Arad, Str. Bratianu. Főpostával szemben

Jogot a gyermeknek

Az Aradi Közlöny számára írta:
Dr. Goldschmidt Lipót

Régi békeévek vasárnap délelőtti sörizű felvonulásaira emlékeztet ez a hang: a hang már a múlté, de a lényege, a tömör és csattanó lényege a jövőé: jogot a gyermeknek. Nem demagógia és nem is szenzációhajhászás ez a kívánság, igazság és eleven erő van benne, igazság, mely ha egyelőre még nem is a máé, de egész biztos, hogy a jövő nagy igazsága lesz és erő, amely viszi, ragadja magával ezt az igazságot a megtisztult, magára eszmélt ember jövőjének széles horizontja felé.

Milyen jogokat követel magának a gyermek és miért van jogokra szüksége?

A krízis, melynek keserves poklában már évek óta remegve vergődik az ember, változatlanul tovább tart, a munkaalkalom és a kenyér tovább fogy, de nő a kétségbeesettek, a munkanélküliek és főleg a krízist magyarázó és a krízist gyógyítani akaró teóriák száma. Légió a számuk ezeknek a magyarázatoknak, de egyik sem teljes: az okok bonyolult szövevényét a ma embere még nem tekintheti át. Egy bizonyos: a krízisnek nemcsak gazdasági okai vannak, a krízis elsősorban erkölcsi és lelki krízis, az emberiség zsákucába jutott és most lázasan, remegve, megdöbbenve keresi egy eljövendő harmónikus életforma új lehetőségeit. Szemünk előtt születnek új formái az életnek, régi és új világnézetekre épült új államformák mint nagy kísérleti laboratóriumok sísteregnek előttünk és mi elfogulatlan szemmel, tiszta fejjel állván ebben a nagy akarásban, ebben a lázas keresésben, egyet biztosan megállapíthatunk: nem mi, a most élő felnőttek fogjuk ezt a kátyuba rekedt világot kihuzni a sárból, világháborúból, forradalmakból sarjadt fáradt defetizmus nem alkalmas erre, ide elhasználatlan, sima, szűzi lelkek kellene, friss, fiatal erők, tiszták és szabadok, nem befolyásolva sem jobbról, sem balról, nem vergődve a színek polipkarjaiban, sem pirosban, sem fehérben, nem barnában és nem feketében. Ide a mi gyermekeink kellene!

Igen a gyermek kell ide, aki el fog indulni a jövő után és aki meg fogja látni az ut végét. A gyermek, aki meg fogja látni azt az életformát, ahol nem a bőr színe és nem az ing színe az atout, hanem a lélek színe és a szív színe. A gyermek, aki majd kivezet a krízisből, ma szédülten és tehetetlenül áll a szélső és legszélsőbb világnézetek sodrában, kiszolgáltatva propagandának, terrornak, féktelen gyűlöletnek, nekivadult szenvedélynek. Még alig száradt fel lelkén fiatal reggelének harmatja, már végigzug rajta a politika, az agitáció fekete zivatara, még alig látta meg a meleg napot, a kék eget, az embert, a szeretetet, már zug körülötte az elvakultság, már harsognak a jelszavak, cikáznak a színek: a piros, a fekete, a barna, csillognak az uniformások, süvítve tombol az agitáció tornádója körülötte, s a vihar homokja, szennye lassan belepji fehér lelkét, nemesen dobogó kis szívét...

Kötelességünk vállalni a gyermekek védelmét

Ki védi meg ez ellen a támadás ellen a gyermekeket? Ki adja le az S. O. S. vészjelét? Ki áll a hömpölygő, szennyes ár elé, hogy megvédje a gyermek lelkét tisztán és fehéren? A gyermekét, aki fehéren és tisztán születik közénk, aki kristálytisztán látja a nyilegyenes utat és aki ezen az uton kivezet majd bennünket a krízis poklából...

Joga van a gyermeknek védelmet követelni ez ellen a támadás ellen, s nekünk, felnőtteknek, kötelességünk vállalni ezt a védelmet, védelmét a fiatal léleknek, a propaganda, a szélsőség, az agitáció, a terror ellen!

A világnézeteknek és az új életformák keresésének ebben a titáni harcában, ahol a talajtvesztett ember — ugyilátszik — földi erővel fel nem tartóztatható tragikummal rohan a vesztébe, legyen a gyermek lelke extraterritoriális, semleges terület! Tomboljon és zugjon a harc mindnütt, de riadva torpadjon meg a gyermek fehér lelke előtt, álljon meg és pattanjon vissza. Órizzük meg gyermekeink lelki sterilitását! Létezik egy genfi intézmény: a Vörös Kereszt, amely nagyszerűen funkcionál — békében — és csak háboru esetén szokott csődöt mondani. De azért mégis ilyenkor is respektálják egyes pontjait, például a baktérium-háborút eddig nem léptették elő a harci eszközök mindennapos tényezőjévé és tudatosan nem szoktak nőket és gyermekeket bombázni. Nos, a genfi Vörös Kereszt mintájára szerveztessék meg egy nagyobb aktivitással bíró lelki Vörös Kereszt, a gyermeki lélek sterilitásának tiszteletben tartására és — támadás esetén — védelmére is.

Semleges és steril gyermeki lelkeket! — volna ennek a nemzetközi Vörös keresztnek a zászlójára írva

és csak egy generáción át kellene pontrólpontra, szívvel-lélekkel betartani a programját: utána önmaga is testvérintézménye: a genfi Vörös Kereszt is feleslegessé válna.

Politikai agitációval steril, világnézetek harcában semleges, csak az igaz emberi értékeket ismerő és értékelő szabad ifjú generáció tudja és fogja megmenteni a krízis fojtogató markában vergődő emberiséget!

Nincs jó és rossz gyermek, csak megértéssel és megértetlenül nevelt gyermek van

A gyermeki lélek ismerete hatalmas lendülettel haladt előre az utolsó évtizedekben. Freud és Adler a gyermek lelkének legsötétebb, legelrejtettebb zugaiba világít be, a természet hatalmas, ősi erejét látjuk működni a gyermeki lélek mélyén, ott, ahol az előtt csak a gonosz, a rosszat látták, megismerjük az okokat és a rugókat, tudunk megelőzni és tudunk gyógyítani. Megtanultuk tisztelni a gyermeket, nem lenézzük és magunk alá helyezzük, hanem magunk mellé, egy nivóra, az anya nem rabszolgája többé a gyermeknek, az apa nem tirannusa, mint a régi római apa, aki élet és halál fölött döntött.

A gyermeki lélek titkairól a tudomány fellebbentette azt a misztikus fátylat, amely középkori sötétséggel takarta évezredekken át a gyermek lelkét. Nincs jó és rossz gyermek, csak megértéssel és megértetlenül nevelt gyermek van. Nem megszegyenítő szidás, nem gögösen uralkodó tekintély és emberi lényhez nem méltó verés a nevelés eszköze, de: szeretet, jószág, megértés és türelem. Joga van a gyermeknek a nevelésnek ezeket az eszközeit megkövetelni a maga számára, joga van megkövetelni szüleitől otthon, épp úgy, mint tanítójától az iskolában. Joga van megkövetelni a gyermeki pszichológiai legalább ele-

Joga van ezt követelni tőlünk a gyermeknek még akkor is, ha guny és mosoly volna rá a felelet, ha utópiának és rózsaszínű ábrándnak tartaná is ezt a kívánságot a tömeg. Az ősember is jót nevetett volna a Vörös Kereszt szabályain, mikor kőbaltájával a harcba indult, valamikor a gyermek teste sem volt tabu a harcban, eljön az idő, mikor a gyermek lelke is szent tabu lesz!

Az ut odáig még hosszú. Még sok hályognak kell addig a szemekről leválni, még sok fullánkot kell odáig a szivekből kihuzni. Hogy valaha is élő valóság legyen ez a kívánság, ahhoz tiszteletben kell tartanunk és meg kell valósítanunk a gyermeknek reális, a mindennapi élet által diktált jogait, azokat a jogokat, amelyek természetesen, mint a levegő, de mint a levegőt nem látjuk, nem érezzük és nem gondolunk rá.

Joga van a gyermeknek ahhoz is, hogy megértsék! Megértsék otthon a szülői házban, a családban és megértsék kint az iskolában, az életben.

„A gyermek: forradalmár“

A felnőttek, a nagyok közé csöppent gyermek természetadta helyzeténél fogva: forradalmár. Rug-kapálva, sirva-nevetve, kézzel-lábbal igyekszik magának minden jót, szépet és kellemeset megszerezni, természetadta boldog egoizmusában ki akarja minden vágját, álmát élni és ebben az igyekezetében sokszor és keservesen jut össztükközésbe a nagyokkal, az étellel a realitással. Érthetetlenül és megértetlenül állanak és élnek ők a nagyok között, rossznak és gonosznak deklarálják a felnőttek azt, ami nem más, mint a természet diktálta ösztön, a konfliktusok az élet realitásaival és a nagyokkal mindig jobban nőnek, suhog a bot, csattog a vonalzó: és az eredmény egy meg nem értett, elkeseredett, dacos gyermek-sereg. Nincs megértés, nincs szerető szívvel hozzáértő lélekkel való átsegítés az akadályokon, de van meg nem értés, szidás és bot, vagy legjobb esetben közöny.

mi ismereteit mindenkitől, aki nevelését irányítja, vagy neveléséhez hozzá szól. A rádióhoz csak akkor nyul hozzá valaki, ha alaposan áttanulmányozta elébb a rádió szerkezetének problémáját, a gyermek, aki a rádiónál mégis csak komplikáltabb berendezés, szabad nevelési prédája mindenkinek, aki soha életében nem olvasott egy sort, vagy nem gondolt át egy gondolatot, ami a nevelésre vonatkozott volna.

Szent kötelessége szülőnek és tanítónak egyaránt szeretettel és odaadással elmélyedni a gyermek lelkiéletének a megismerésében. Ha a gyermekek testi egészségét egészségügyi, orvosi fórumok kontrollálhatják, miért ne volna

elképzeltető egy olyan fórum, amely felügyelne a nevelés helyes irányítására, amely megakadályozná a kilengéseket e téren és megakadályozná a gyermek lelke ellen elkövetett merényleteket?

Joga van tehát a gyermeknek a lelki egészsége megőrzését megkövetelni, joga van épp úgy testi egészségére és elsősorban

joga van egészséges szülőkre. Ezt a célt szolgálja a házassági tanácsadók intézménye, valamint a házasság előtti kötelező

WEISZ SÁNDOR

ARAD, Str. I. Bratianu 2 szám. — Sighisoarai selyemgyár főlerakata.

Selyem-, szövet- és textiláru divalüzet — Engros-detail

orvosi vizsgálat. Nagy jelentőségű és hatásos intézmények ezek, csak egy nagy hátrányuk van: a törvénytelen gyermekek testi egészsége ezáltal nem esik védelem alá, már pedig a gyermek és a felnőtt értékét nem a törvényesség, vagy törvénytelenége határozza meg. Ezt a súlyos hátrányt küszöbölne ki a terhesség alatti tanácsadás, amely időben még az esetek nagy részében lehet korrigálni és megelőzni olyan átörökölhető betegségeket, amelyek a leendő gyermek egészségét veszélyeztetik. Az összes terhesek védelme és az összes szülések kedvező körülmények között való lebonyolításának biztosítása, támogatná a gyermeket abban az el nem vitatható jogában, hogy egészséges testtel induljon neki az új világ felépítésének.

Ime néhány példa arra, hogy mi rejlik a harcias felkiáltás mögött: Jogot a gyermeknek! Példa arra, hogy mit kérhet, akarhat, követelhet tőlünk a gyermek, nemcsak az ő, nemcsak a mi, de az emberiség jövője érdekében. Példa arra, hogy a két fogalom egymás mellett, vagy egymással szemben: jog és gyermek, nem ultramodern forradalmi csatakiáltás, de forrón érző és vérző szívekből fakadó, egy tisztultabb világ alapjára épült szükségesség. Ismerjük fel a gyermek jogait és ismerjük el, tiszteljük és teljesítsük azokat. Adjuk meg a gyermeknek jogait, akinek emberemlékezet óta csak kötelességekkel terheltük meg gyenge vállait. Nem lehet kétség, hogy jogait birtokában nemesebben és tökéletesebben teljesíti majd az új világot felépítő feladatát is.

ALTMANN EDE

Első aradi sómalom.
Só, kőszén, kokszt,
Antracit tojás brikett,
„RETORTA“ faszén és
tűzifa nagy raktár ⁷⁵

ARAD, Bulev. Regele Ferdinand 44.
Telefonszám: 461. Telefonszám! 461.

sikkasztások száma, ahol a vádlott bizony nem tud fizetni az ügyvédi védelemért, hiszen ha pénze lenne, — akármilyen kevés is — elsősorban a károsultnak fizetne, aki az elsikkasztott összeg töredékéért is visszavonná a feljelentést.

Száz árverés közül alig ötöt tartanak meg Pesten és csak azokat tartják meg, ahol az adós össze tudott annyi pénzt szerezni, hogy rokonaival olcsó áron összevásároltassa szegényes cók-mókját. Az

Árverési hiénák
ma — jótékonyági emberek

no nem azért, mert szívük lenne, hanem mert kénytelenek vele. A raktáraik tele vannak régen összevásárolt portékával és akármilyen potom áron is vették azokat, tudni rajtuk ma nem tudnak. Elmennek ugyan egy-két árverésre, de őt, meg tíz pengőért hallgatólagosan hozzájárulnak ahhoz, hogy a beperelt és végrehajtott rokona tíz pengőért vegye meg a kétszázra becsült hálószerzőt. Az ügyvédek nem árvereztetnek, mert tudják, hogyha be is folyik valami pénz, abból nekik nem jut semmi. A háziurat, az adóhivatalt, a betegpénztárat elsőbbség illeti meg és ugyan hol van ma olyan ember, aki ezeknek ne tartoznék... Ha aztán nincs árverező, akkor a hiéna megveszi a butort, de csak azért, hogy — részletre újra eladja a félnek. Ilyen esetben persze nem feledkezik meg a maga „polgári haszná”-ról.

Rengeteg a mulasztási ítélet. Az emberek el se jönnek a tárgyalásra, ugys tudják, hogy nem lehet rajtuk behajtani semmit. Az ügyvéd, amikor a per felvételénél látja, hogy az ellenfél nem jelent meg, kétségbe van esve: tudja, hogy még csak remény sincs a behajtásra. Akkor kezd csak örülni, ha — de ez a pereknek csak husz percentjében fordul elő — az ellenfél képviselőjében valaki megjelent. Ma minden elképzelhető egyezkedési ajánlatot elfogadnak.

A bíróságokon valósággal hemzseg a rengeteg ügyvéd, de azért

Szinte leirhatatlan az ügyvédnyomor

Az ügyvédi kamara könyvtára tele van ügyvédekkel, akiknek még arra sincs pénzük, hogy a legszükségesebb törvénykönyveket megvásárolják. Az ügyvédek nagyrészen nincsen már személyeztetve, a kamara nyolcvanezer pengő segélyt oszt ki Pesten ügyvédek támogatására. Rengeteg ügyvéd helyett fizeti meg a tagsági díjat, három előkelő ügyvédből álló bizottság ingyen ebédjegyeket oszt ki és egy külön bizottság — diszkrétan — kölcsönöket folyósít, néha még nemrég is nagyjöveldelmű ügyvédeknek.

Még a szegényházban is lakik ügyvéd, sokan a népkonyhákban étkeznek...

Rengeteg ügyvéd követ el öngyilkosságot a nyomora miatt...

Jóforgalmu irodákba gyakori vendégek öreg, érdemes kollégák, kik részletre kínálnak jogi munkákat, vagy egyéb dolgokkal ügynökösködnek. A kamara, ahol a fegyelmi ügyek hallatlan módon megszaporodtak, már nem lehet olyan rigorózus az ügyvédek mellékfoglalkozásával szemben, mint volt egykoron. De az ügyvédeken kívül

bealkonyodott a végrehajtóknak is,

„BÁRZAVA“ Mészgyár és Kereskedelmi Rt.

Központ: Arad, Bulev. Regele Ferdinand 6. Telefon: 918. Sürgőncim: Varfabc Arad.
Lerakatok: Arad, Str. Marasesti 68. Telefon: 228. Timisoara III. Bul. Carol 46. Tel 17-88.

Mész
Cement
Fehér cement

Fedőpala
Tűzifa és
mindennemű építkezési anyag.

61

Az ügyvéd ur 1934-ben

A tulzsufolt ügyvédi pályán már csak egy pár sztár éri el a békebeli híres ügyvédek nagy jövedelmét — Tetőfokára hágott az ügyvédnyomor — A pereknek több mint 80 százaléka szegényjogon indul — Száz kitűzött árverés közül még ötöt sem tartanak meg — Bealkonyult a végrehajtóknak is — Már nem üzlet árverési hiénának lenni — A zugírások — Konjunktura igényperekben — Ingyen ebéd, diszkrét támogatás bajba jutott ügyvédeknek — Az „ügyvéd ur“ nem jó párti többé... —

(Copyright by Jób Paál Utányomás tilos.)

Emlékezzünk vissza a béke esztendeire: lányos házaknál legszívesebben látott vendég volt az ügyvéd ur. Még az is, akinek meg se száradt oklevelén az irás. Elég volt kitenni tábláját a kapu alá és máris ömlött az irodába a pénz. Ott ültek az előszobában a jelöltek, a kisasszonyok, párnázott ajtó választotta el a tárgyalószobát, az ügyvéd ur elegáns irattáskával ment el a tárgyalásokra és vezetője volt nemcsak a maga városa közéletének, hanem belőle került ki legtöbb tagja a parlamentnek is. Az ügyvédi diploma nyugodt életet, biztos vagyonszerzés alapjait jelentette mindenki számára.

Ma...

Az aktatáska már régen ügynökök mintakollekcióinak tárháza lett...

Az ügyvéd ur: egy szobás lakásban huzódik meg, elsején gondot okoz neki a minimális házbér, lakásán nem csilingel a telefon, vagy ő szereltette le, vagy a posta, gépirókisasszonya nincs, levelezését a törvénytársak körül megnyitott leiró-irodáknak bonyolítja le olcsón és — sokszor hitelbe, az ügyvédek menzáján ebédel meg egy pengőért, vagy néha ingyen, peres ügyeinek nyolcvan százalékában nem kap honoráriumot, ha valahol jár is neki valami, azt se tudja behajtani, végrehajtásra el se megy, mert tudja, hogy mindent kiigényelnek...

A békeévek legtöbbet jövedelmező foglalkozásából egy olyan kenyérkereső pálya lett, amelynek szerencsétlenjei sohasem látják előre a holnapi szerény kenyeret, de néha még a portóköltséget se...

A sztárok

Békében 1800 ügyvéd élt a gazdag Budapesten, ma pedig 3245 ügyvéd látja el a lerongyolódott és hitelbe élő szegény Budapest jogkereső közönségének jogi képviselőit...

Ezeknek a legtöbbje nyomorog.

De azért ma is vannak primadonnák az ügyvédi pályán. Csakhogy amíg régen a kiváló jogi tudás, az ügyvédi képesség jelentette a sikert, addig ma az ügyvéd-sztárok nagy jövedelmeinek alapja a családi összeköttetés és a vagyon. Ma már csak az az ügyvéd lehet ügyésze valamely banknak, vagy vállalatnak, aki ott maga is érdekeltiséget vállal megfelelő tőkével. Ha az ügyvéd ma gazdagon nő, azért van szüksége a hozományra, hogy azt befektesse abba a vállalkozásba, ahol kilátása van elnyerni az ügyészi állást.

Az ügyvédi foglalkozás folytatásához egyébként is szükség van tőkére. Az ügyvédnek kell előlegeznie a jelentős bélyegköltéseket. A féltől ezt nem lehet előre kérni. Vagy szegény a kliens és nincs neki, vagy jómódu ember és akkor megsértődne, hogy előre kéri tőle a költséget, amikor ő „jó minden pénzre...” Ha az alpercesen nem lehet behajtani a pénzt — és ma az alperesek legnagyobb része ebbe a kategóriába tartozik —, akkor a felperes nem fizet, mert „ügyetlen volt a fiske...”

Azért vannak ügyvéd-sztárok, akiknek az évi jövedelme horribilis összegre rug. Néhányan közülük optáns-birtokosokat képviselnek a hágai bírósá-

Egy hibás elgondolás és annak következményei

Irta: Rácz Sándor dr.

Mikor évekkkel ezelőtt, még a korábbi kormány idejében a külkereskedelmi korlátozásokról intézkedéseket életbe léptettek, az ország egész gazdasági életében aggódo figyelemmel kísérte az egyéni gazdaságba való azt a merész beavatkozást, amelyet a kontingentálási rendszer jelentett. A múlt tapasztalataiból kiindulva a kereskedelmi szabadsághoz szokott egész gazdasági rendszerünk erős ellenszenvet érez minden permiszrendszerrel szemben, mert tapasztalatból tudja, hogy az államhatalom nem rendelkezik azokkal az objektív kritériumokkal, amelyek egy engedélyezési rendszer tisztaságát biztosítanák.

Most, hogy már évek óta küzd az ipar és kereskedelem a kontingentálási rendszer béklyóival, a maga teljes mértékben méltatlanságában látjuk ennek a rendszernek minden hibáit és így egyöntetűen ma már úgy a kereskedők, mint a gyárosok és főképpen a fogyasztóközönség részéről mindég erősebben felhangzik a szigorú kritika és

határozott kívánság az egész korlátozási rendszer leépítése iránt.

Annak idején e cikk szerzője is felszólalt egy lap hasábján a rendszer ellen. Kimutattam ennek az egész rendszernek keresztülvihetetlenségét és főképpen azt hangsúlyoztam, hogy országunknak a kontingentálási rendszer behozatalára semmi szüksége nincsen.

A külkereskedelmi korlátozásokat annak idején valutavédelmi szempontok indokolták. Az állandóan növekedő valutaigénylással szemben az általános európai viszonyok okozta külkereskedelmi összezsugorodás folytán országunk valutaforrásai kissé megcsappantak. Egy átmeneti gazdasági jelenség volt, amely később egész Európában meg is szűnt, mert megállapíthatjuk, hogy Európa gazdasági életében az utolsó négy év alatt egy javuló tendencia mutatkozik.

Románia nem kapcsolható ki a világgazdaság szervezetéből

Azt találták, hogy a Banca Nationalára bízott deviza-ellenőrzés, amely a devizaigénylések szükségességének birálatára vonatkozott, nem elégséges és a helyett, hogy ezt az ellenőrző hatáskört kiszélesítették volna, a kontingentálási rendszerben a célon túlmenő korlátot állították fel a gazdasági élet akadályokhoz nem szokott utjain.

Amint említettem országunknak ilyen gyökeres korlátozásokra nem volt szüksége. A román külkereskedelmi mérleg állandóan erősen aktív volt és ezt az aktivitást olyan cikkek fokozódó kivitele okozta, mint a petróleum, fa és gabonaneműek, amelyekre a külföldi piacnak állandó szüksége volt és amelyeket alig szerzhettek volna be más államból, mint a fuvartarifailag kedvezően fekvő országunkból. Ezt azért hangsúlyozom ki, mert minden valutakorlátozás mellett számítani kell a külkereskedelmi volumen megszüntetésével, azonban országunk említett három fontos cikke nélkülözhetetlen lévén a külföldi piacokon.

ezekről még retorzió címén sem mondhatlak volna le a külföldi vevők.

A külkereskedelmi aktivitása valutafölösleget jelent, mely a plus valutában egyenlített ki. Ha tehát egy olyan külkereskedelmi politikát inauguráltak volna, amely a kivitel további fokozását eredményezi az azt kivétel nemesszavutájú államok felé irányítja, úgy az emelkedő devizaigénylés ilyen úton könnyen fedezhető lett volna. A kiviteli prémiumok meg

felelő kezelésével, kereskedelmi szerződések kötésével könnyen el lehetett volna érni a maga természetességében is további aktivitást mutató kereskedelmi mérleg további javulását.

Ha Európa minden államában indokolva lett volna a kontingentálási rendszer behozatala, úgy Románia az az egyetemes ország, amely ezen szabály alól kivétel. Országunk földrajzi fekvésénél — itt úgy a szárazföldi, mint a tengeri megközelíthetőségre gondolok, — és a kivitelre kerülő cikkek fontosságánál fogva nem kapcsolható ki a világgazdaság szervezetéből. Országunk néprajzi összetétele folytán és népének takarékos karaktere alapján a behozatali csökkenthető lett volna bizonyos fényűzési cikkekben anélkül, hogy fel kellett volna áldozni egész külkereskedelmi összeköttetésünket.

Azzal is számolni kellett volna, hogy egész Európában, még a nyugati államokban is, beszűntették az államudosságok kamatainak és törlesztési részleteinek transzferálását és ugyanezzel a devizaszükséglet lényegesen megcsökkent. Ha nagy nyugateurópai államok el tudták határozni a transzferálás megszüntetését, úgy ezt országunk bizonyára szintén megtehetette volna minden presztízssérelem nélkül.

A belső gazdasági élet élénkítése

Látjuk, hogy mit eredményezett a kontingentálási rendszer fentartása. Külkereskedelmi mérlegünk soha el nem képzelt minimum alá süllyedt. A vámjövödelmek, amelyek eddig a költségvetés egy igen tekintélyes és biztosan befolyó jövedelmét képezték, majdnem eltűntek. Országunk kikapcsolódott a külkereskedelmi szervezetéből, aminek folytán fel kellett áldoznia eddigi kiviteli fölöslegét és kereskedelmi mérlegének aktivitását.

Azt lehetett volna várni, hogy a kontingentálási rendszer legalább a belső gazdasági életre fog élénkítőleg hatni. Erre feleletet ad a Pénzügyminiszterium legújabb statisztikája, amely az adójövödelmek előirányzatát és azok tényleges behajtását szembeállítva a következő képet mutatja:

	előirányzat	behajtás
1932. évre	7.100.000.000	5.369.769.276
1933. évre	4.548.419.500	3.457.147.349
1934. évre	4.051.000.000	még ismeretlen

Az egyenes adók jövedelmei tehát lényegesen csökkentek és ez a körülmény a vámjövödelmek csökkenésével az egész költségvetés felborulásához vezetett.

A pénzügyminiszter kimutatása szerint az elmúlt évek költségvetési hiányai a következő képet mutatják:

1929 év előtti hátralék	millió leiekben 1.786
1929 évi hátralék	millió leiekben 1.037
1930 évi hátralék	millió leiekben 2.676

Pacsirta dal

Irta:

Dálnoki Nagy Lajos

Ha dalt sugall életed
Bánata, reménye:
'Arra is kell nézned,
Hogy titkon felfakadt
Csengő kis dalokat
Mindenki megértse.

S lantod, ha hangot ad,
Légy visszhangja magad
S mások érzésének,
Akik úgy, amint te,
Mosolyogva, könnyezve,
Veled együtt élnek.

De dalod úgy csengjen,
Mintha te nem itt lenn,
Nem a földön volnál,
Ahol csak sár, por van,
De tiszta égboltnál
Ott fenn a magasban.

Ugy, mint a pacsirta...
...Fészke szinte lennt van,
A gazos muharban.
De mikor dalra kel
— Szárnyait kibontva
Felszáll a magasba
S dalát ott mondja el.

1931 évi hátralék	millió leiekben 6.252
1932 évi hátralék	millió leiekben 3.865

összesen cca 16 milliárd lei, amely a következő évek költségvetési deficitjei folytán még tovább emelkedtek. Hogy az ország mai gazdasági helyzete ezt a költségvetési ürt kitölteni nem tudja, legjobban mutatja a legutóbb felkeltetett beruházási kölcsön csekély eredménye.

Ezen tények felismerése és a beállható következmények helyes mérlegelése parancsolólag azt követeli, hogy a kontingentálási rendszert sürgős reformnak vessék alá. E helyett csak káprázást látunk.

Minden nap újabb kormányrendelet jelenik meg, amely halomra dönti az előző napok intézkedéseit. Mindezek nem nincsen egy átfogó gondolat és hiányzik a merénység annak a beismérésére, hogy az egész kontingentálási rendszer mai formájában nem tartható fenn.

Orvoslás helyett annak teljes megszüntetése szükséges egyedüli fentartásával a jegybank azon jogának, hogy a devizaigényléseket miként a múltban, úgy továbbra is egy erős cenzurának vessen alá. Ugyanezt tette a napokban Olaszország is.

ahol az eddigi szabad devizarendszert valutavédelmi okokból egy korlátozásnak vetették alá.

Azonban egy állam sem ment el odáig, hogy egy hibásan elgondolt intézkedés fentartásával előbb egész külkereskedelmét, majd költségvetését, további hatásaiban östermelését és végső eredményben az egész ipari termelését, amelynek látszólag, de csakis látszólag és átmenetileg előnye volt, a külkereskedelmi korlátozásoknak — feláldozta volna.

KELLY ZSIGMOND

Autóalkatrészek, gumik,
olajak, nagy raktára

A R A D, Str. Alexandri 1.

Jubiláris Bridge-rejtvények

Keleti Andor

A HELYES INDULÁS.

Észak lapja :

♠ 8, 7, 6, 2

♥ 6, 4

♦ B, 7, 4

♣ D, B, 10, 3

A licitálás menete : K : 1 káró. D : 1 pikk.
Ny : 2 kör. É : passz. K : 4 kör. Mindenki passzol.
tehát Nyugat 4 kört játszik. Mivel indul Észak ?

TESSÉK VÉGIGGONDOLNI !

♠ A, D, B, 10, 8, 2

♥ A, 5

♦ D, 2

♣ A, K, 7

É	K
Ny	D

♠ K, 4

♥ 8, 7, 6, 4

♦ A, 9, 8, 5

♣ D, 6, 5

A licitálás menete : Ny : 2 pikk, K : 3 szan,
Ny : 5 pikk, K : 6 pikk. É—D végig passzol. É
pikk 7-tel kezd. Hogyan fogadja ezt Ny és, hogy
játszik tovább? (Elég az első 3 ütést leírni.)

LICITÁLÁSI FELADAT.

Nyugat lapja :

♠ A, D, B, 10, 6, 2

♥ A, K, D, B

♦ A

♣ B, 4

Dél 1 káróval indit. Mit licitál Nyugat ?

VÁLASZUTON.

♠ K, 6

♥ D, B

♦ D, 8, 2

♣ K, D, B, 10, 6, 3

É	K
Ny	D

♠ 8, 7, 5

♥ A, K, 8, 6

♦ A, 7, 3

♣ 9, 8, 2

Nyugat 5 treffet játszik.

	É	K	D	Ny
1. ütés:	kör 5,	kör 6,	kör 10,	kör D,
2. "	treff Á,	treff 2,	treff 7,	treff K,
3. "	káró C,	káró Á,	káró 9,	káró 2,
4. "	treff 4,	treff 8,	pikk 2,	treff D.
5. "	kör 4,	kör 8,	kör 7,	kör B,
6. "	treff 5,	treff 9,	pikk 3,	treff 3.

Most Nyugat asztalon van. Adu már nincs
kint., egy ütést még kiadhat. Kör Á. K-ra eldob-
hatja két rossz lapját (pikket vagy kárót). Mit kell
eldobnia és hogyan kell tovább játszania ?

A bridge-rejtvények megfejtői között három
ajándéktárgyat sorsolunk ki.

A régi jó bridge-világtól — a mai modern bridgeig

Hogyan lettem versenyjátékos

Az Aradi Közlöny számára írta:

MIHALIK GYULA,

az Aradi Bridge-Szövetség főtájkára.

Mint az Aradi Közlöny bridge-rovatának ve-
zetője azt a megbízást kaptam, hogy írjak valamit
az elmúlt bridge-időkről — én, a fiatal rovatvezető
a régmúlt időkről. Miután harminc és egynéhány
éves létemre aligha irhatok azokról az impressziók-
ról, amit a bridge reám annak születési időpontja
körüli tett — az olvasó valószínűleg nem is lenne
kiváncsi rá — pillantsunk csak néhány évre vissza,
hisz akkor a bridge még gyerekcipőben járt! Az
bizonyos, hogy vannak Aradon husz, sőt annál több
év óta bridgező egyének, — különösen gentry-
körökben a bridge a ferbli mellett járta — de
mi volt a husz év előtti bridge a négy év előtti, vagy
pláne a mai bridgehez képest! Artatlan kis, a pré-
férance-ot meg sem közelítő szerencsejáték.

Abban az időben a bridge még nem érdekelt
s minden időmet a sakk, vagy más kombinációs
társasjáték kötötte le. Lassan-lassan beszivárogtak
azonban Aradra is a bridge-baktériumok s mind
nagyobb társadalmi réteget kezdtek ki. Nyugodtan,
gondtalanul éltem, amikor egy szép napon egyik
jóbarátom, későbbi versenypartnerem, felvetette az
eszmét, hogy jó volna bridgezni megtanulni. Szegénynél
sokáig tartott, míg a baktériumok inficiáltak — le
is rázta azóta a betegséget derekasan — rajtam
azonban pillanatok alatt kitört a bridge-láz. Délután
4 órakor kaptam az első leckéket, 4 óra 15 perckor
bementem az első manche-ot és egy fél órával később
összeszidtam rossz játékért, de nemcsak én, hanem az
egész team. Jámber kísérletnek nézett ki az egész s
mégis, csodák-csodája, egymást követték a viták és
nézeteltérések. Acélos, kitünő idegeim voltak még
akkor. Birtam a szidalmakat és tapintatosan alkalmaztam
a szitkokat, bár ok nem volt mindig rá, hisz akkor
még nem létezett... bridgeteória. Ha volt egy ötös
szín. élén a király-ással, azt az ember nyugodtan
be mondhatta, a partner emelt, ha jónak látta a
passzolt, ha manche-ra nem volt kilátás. Felül irt,
után egy csomó szürt és prémiumot és meglege-
detten csettintett a nyelvével. Hja, így volt a jó-
világban.

Egy szép napon aztán jelentkezett valaki, aki,
bizonyos Culbertson Ely nevű ur munkáját elolvas-
ván, kijelentette, hogy ezentul másképp licitál, mert
a bridgehez rendszer kell és pedig precíz, megbiz-
ható rendszer, amelyet még az a körülmény sem
forgathat fel, hogy a kártyát keverik s abból min-
denkire csak taláalomra jut 13—13 lap. Megszüle-
tt az onör és megteremtődött a bridgematematika.
S amíg azelőtt körülbelül a következő szemre-
hányások voltak hallhatók:

„Ha az impasszt az asztal felé csinárod, úgy
egy szür lett volna” vagy „Miért mondtál szant és
nem kört, hiszen quart-majorod volt” most ezeken
felül parázs viták folyhatnak le körülbelül ekkép:
„Miért nem indultál kettővel?” — „Mert nem volt
meg az öt és fél onörütésem.” „Miért mondtál szant?
— „Mert tagadtam a szinédet.” „Miért mondtál
szint? Mert tagadtam a szanodat” stb.

Van-e Önnek fogalma, kedves bridgebakté-
rium-mentes olvasóm, hogy micsoda korlátlan vita-
lehetőségeket nyújt az új rendszer? Tudja-e Ön,
hogy az esetek mintegy ötven százalékában, a teória
szabályai szerint és nem gyakorlati szempontokból
ítélve, mindkét félnek igazat lehet adni? Hiszi-e,
hogy nem bridgezni annyit jelent, mint idegeket
konzerválni? És mégis, annyi báj, annyi vonzerő

van ebben a játékban, hogy a legtöbben négy év
alatt, nap-nap után folytatott állandó játékkal se
tudták azt megenni. Intelligens, komoly uriembe-
rek, akik egy-egy parázs vita során oly dolgokat
vágnak egymás fejéhez, aminek egyébként okvet-
lenül lovagias folytatása lenne, másnap joviális,
mosolygó arccal jelennek meg a bridgeasztalnál
és mintha mi sem történt volna, leülnek egymás-
sal szembe játszani. Oh, nemes bridge! Mintha a
mai kenyérgondterhes idők levezető csatornája vol-
nál, amelynek jelszava: sokat dolgozni, munka után
gondolkozva szórakozni és szórakozva feledni.
Beleillesz a mai milieube. Régen a teóriáiddal
és intrikáiddal a szalonokból száműztek volna. M-
te vagy a pattanásig feszített idegek megnyugtatója

És a versenyek? Ha van bridge, miért ne len-
ne rendszer s ha van rendszer, miért ne akadna a
fejnek fokozottabb munkája? S ha fejmunka van,
van versengés is és így lön a kezdet kezdetén a
„Wizo” által rendezett kedves emlékü páros verseny
Naiv szabályai és feltételei dacára végtelenül kedves
volt ez az első aradi nyilvános bridge-megnyilatko-
zás s a nyerteseket — Sebestyén Edének már akkor
is városszerte ismert állandó disznaja volt — meleg
ovációban részesítették. Közben mindgyakrabban
lettek külföldön a versenyek s dr. Goldzieher Al-
bert, a Lloyd-Club agilis főtájkára szorgalmasan
tanult, hogy klubjában megrendezhesse az első ni-
vós páros-versenyt. Akkor én, mint alig fél éve
bridgező Székely Lajos bankcégvezetővel indul-
tam (az a barátom, akiről említettem, hogy azóta
csendesesen visszavonult a bridzsétől) s bizony mi
tűrés-tagadás: megvertük a nagyagyukat. Nem
mondom, hogy szemfényvesztő játékot produkál-
tunk, de győztünk.

Röviddel azután az Arad Közlöny rendezte
meg szenzációszámba menő versenyét s akkor Fényes
Lóránttal, a kitünő teoretikussal álltam so-
rompóba, akinek akkor szintén már egy-két díj di-
szította mellét. Megint nyertünk s az Aradi Közlöny
kiküldött bennünket Siófokra, hogy az ottani nem-
zetközi versenyen Arad színeit képviseljük. Hogy
rövid legyek: a tartozik oldalón elkönyveltünk egy
szabályszerű vereséget, a követel oldalón ellenben
három igen kellemes napot.

Ettől kezdve nem volt nyugtom. Megalakult a
bridge-szövetség, megválasztották főtájkárnak, az
Aradi Közlöny-nél rovatvezetőnek, versenyrendező-
nek, bírónak, versenyzőnek és ismét versenyzőnek.
Közben meghívás X., meghívás Y. familiához, brid-
gezni kellett délután, bridgezni kellett este; bank-
titkári működésem ebben az időben ugyiszólva
mellékfoglalkozássá alakult át — akaratom ellen-
ére persze. mert nem dirigálhattam a társadalmat,
hanem a társadalom dirigált engem. Sokszor gon-
dolom, mi lenne, ha minden bridgezőnek az a sor-
jutott volna osztályrészüli? Nem, én sem birtam so-
ká a tempót, el-el hagytam egyet-egyét a sok
funkció közül, de még ma is, annyi év után, szíve-
sen veszek részt olykor egy versenyen, vagy he-
tenként kétszer-háromszor egy-egy baráti brid-
gepartin. Mert nem igaz az, hogy a bridge léha
kártyajáték, nem igaz, hogy nem eléggé szellemi
sport, viszont nem igaz az sem, hogy csak pihenő
agyú embereknek való. Nem támadja meg az ide-
geket sem, hisz sakkba, matematikába már belebo-
londultak sokan; bridgebe még... sohasem. És el-
végre ma ki akar, vagy jobban mondva ki tud ide-
geket konzerválni?

Varga Testvérek

villanszerelők

Villamossági
és rádió szaküzlet

72

Arad. Str. Alexandri 1 sz.

JAKAB GYULA | SCHAUER JAQUES

hivatalos tőzsdeügynök

hivatalos tőzsdeügynök

TELEFON: 390.

Hol volt, hol nem volt, egy kisdíák Aradon járt

Az Aradi Közlöny számára írta:
MÓRICZ ZSIGMOND

Az a kisdíák, ha a tükör meg nem hazudt volna, én lettem volna.

A tükör azonban, mint koronatanu ellentmond. A tükörrel nekem világéletemben sok harcom volt. Ha kicsi fiu koromban bele találtam pislantani az édesanyám nyitva hagyott fiókos tükrébe, akkor ő úgy megijedt ezen a hiúságon, mintha mindjárt az ördög markában látott volna. El is ijesztett tőle, úgy hogy egész a legutóbbi időkig férfias komorságnak s komor önuralomnak tartottam, hogy a hivalkodásnak ebben a szerszámában ne kacintgassak. Most pedig, ha hámasodó fejjel elém kerül a leányaim szobájában álló nagy tükör s véletlenül belebámulok: a leányok lesnek meg s kacagnak felettébb az apjuk hiúságán.

De hiába is keresem ebben a különös várázsszerben azt a kisdíákot, aki 1898-ban Aradra indult a kerületi tornavizsgára, a kisújszálási gimnázium tornászcsapatával. A tükör kiforgatott minden vonást és minden emléket. Talán a szem egyetlen, amiben vélek valami ismeretséget az emlékezetrel.

Mondjuk tehát: Nyilas Misi.

Nyilas Misi már nagy fiu ebben a kisdíák korban, hatodik gimnázista. Már túl volt minden s előtte volt mindennek. Már Kemény Zsigmond Gyulai Pálját olvasta s Jókait félre-tette. Már filozófiai tanulmányokkal foglalkozott, Büchner Erő és Anvag-ját együtt ette Schopenhauerrel, mint kenyeret a szalonnával. Nyilas Misi ebben az időben olyan nagy ur volt, amilyen soha se azelőtt, se azután: bátyja a gimnázium igazgatója volt s így ő hallotta meg leelőször, hogy az iskola kerületi tornaversenyre megy Aradra.

Nyilas Misi éppen összejöttében volt a lélek és a test küzdelmében; közelharcot vitt volna benne a gondolat, hogy melyik sereg katonájának esküdjék fel örökre. A tornaverseny ideája azonban nagyot lódított a testkultusz terén, főleg azért, mert kilitásba helyeztetett, hogy egy nagy várost sikertül meglátogathatja: a híres neves, nevezetes Aradot. Így Nyilas Misi megemlékezett arról, hogy valami 300 pontja van a tornában, huzódásból a nyúltón, emelésből a korlátán és sarkalásból. Bizonyos műveleteknél szintén nem marad szegyenben, a tornagyakorlatoknál, bár olyan rémisztő kunsztokra, mint a nagy halál, álmában sem gondol. Talán, talán el lehetne érni, hogy bekerüljön a válogatottba.

A verseny az iskolai év végén volt, mikor már itt voltak a jó meleg nyári napok. Nyilas Misi megkapja a vadonatúj buzavirág-kék tornainget s vékony kis alakján virított a választott vitézek dressze a többi tizenkét fiu közt, akiket az iskola szűkös anyagi viszonyai mellett kieresztettek, hogy szerezzenek hát dicsőséget a gimnázium fiatal nevének. Még akkor csak néhány éve volt nyolcosztályos az iskola, ráért egy kis hősi hírnév.

Nyilas Misi határtalan büszkeséget érzett, mikor új cipőjében verte az aradi kövezetet az állomástól a reáliskoláig, ahol el volt lakott szállásolva. Különösen arra volt büszke, hogy volt az iskolának egy ragvógó réztrombitája és egy olyan kürtöse, amilyen kéztrombita akadt a nagy tumultusban. Az aradi uccák úgy harsogtak a kisújszálási trombita zengésétől, hogy Nyilas Misi dagadó szívvel érezte a dicsőséget.

Sötét volt, mikorra beértek a szálláshelyre. Óriási tömeg, ezer diák nyüzsgött, mint a hangyafőbor. Ropant teremben megkapták a maguk tizenkét ágát egy sarokban száz ágy között s elhelyezték kis felszerelésüket s akkor mentek vacsorázni. Szédületes látvány. Csupa egykoru fiuk, egészségesek, tiszták, vidámak. Idegenek egymás nyakába ugrottak s első pillantásra örök szerelemmel hüségget esküdtek. Különös, killőnyös emlék.

Nyilas Misi ezzel Héder Jani nevű vékony, szelíd aradi diákkal csokolózott össze. Első fiu, akit vad szeretettel magához öltse. Mindjárt féltékeny is lett rá, hogy ez az egy, akit nyert, el ne váliom tőle, meg ne ismerkedjen mással és kizárólagosan csak az ő barátja legyen és maradjon.

Héder Jani ott is maradt s a két fiu azonnal a leghevesebb vitába bocsátkozott Büchnerről. A föld létrejötte kötötte össze őket. Nyilas Misi büszke volt, hogy ő az olvasottabb s Héder Jani csak magától s másától vett érvekkel tud reménykedni. Neki rendelkezésére állott az egész Büchner összes tudományával: neki a kisújszálában volt a világ teremtsének minden csínja-bínya... Annál jobban szerette ezt a sánadt, kellemes fiút s csaknem elsírta magát, mikor annak el kellett mennie s megkezdődött az orgia.

Mert, mikor a rengeteg vitéz diák magában maradt, valóságos orgia kezdődött. Mindig vannak diákok, akiknek a zsebe tele van horosnalackkal s a bor nagy felvidítia a szívet, hogy tombol benne az öröm. Furcsa nótákat daloltak, furcsa dallam és furcsa szöveg. Nyilas Misi ropant helveselte a magas minisztérium bölcsességét, hogy kerületi diákversenyt rendeznek, ahol furcsa kottákra, furcsa betűket taktusolnak a diákok. Boszorkánvészaka volt Nyilas Misi azt hitte egy egészen új világra került s mikor éjfél tájon elcsöndesedett a terem és a hatalmas iskolaünnel, át-szenderült egy életen túli álmovilágra s azzal aludt el, hogy nagy napokat él: lelki barátai szerzett és része van az ifjú generáció nagy életében. Mielőtt elaludt, még megtanogatta a lábujját, jobb lábán hólvagot talált az új cipőtől, de meg volt győződve, hogy ennyi áldozatot megér a csodálatos eset.

Másnap reggel, ahogy felébredt, rendbeszedte magát és állmozan, gyűrötten felöltözött: mielőtt kilépett a folyosóra, már ott volt a drága Héder Jani, ilyen holdosság, ilyen barátság: egy pillanat múlva már ott folytatták, ahol tegnap este abbahagvták: a világ teremtsének kozmikus voltánál.

Csak egyetlen kis hiha volt, az, hogy a tegnapi víz hólvag a cipőben, nem felejtette el a maga balját s fát minden lépésnél.

De mi volt ez ahhoz képest, amit a Héder Janival való vita és szerelem nyújtott. A két fiu egész nap együtt volt. Bejárták a ropant várost, mert Arad Kisújszáláshoz képest úgy tűnt fel, mint a kulturának valóságos metropólisa.

Rögtön ebéd után hatalmas hőségben indult meg a diákság felvonulása. Valahol irtóztató távolságban volt a tornatér, ahol is a nemes erőknak meg kellett küzdeniök. A masirozás alatt Nyilas Misi halális rettegésbe merült. Vész hírek jártak: az aradi diákokat kocsin viszik ki, mesélték a jólétesültek, már a versenyzőket s minden díjat az aradiak fog-

Lábizzadás ellen

egyetlen biztos szer a

PODEOL

Arad 35 l. Patikában, drogériákban kapható

Készítő: **CSANDA** gyógyszerár,
ORADEA.

Háromszori használat után hatása teljes. Ha tavasszal **Podéol** kurát tart, egész nyáron nyugtat lesz lábaival. 110

nak zsebrevágni. Nyilas Misi komoran, elkeseredve hallotta a pletykákat s szivta a fogát, mert a lába az új cipőben egyre véresebb és egyre fájdalmasabb lett. Ő két tételre volt bevezetve: kötélmászásban otthon harmadik lett s abban ugyan biztos volt, hogy Rásó Géza, az otthoni barátja, itt is első lesz, ő maga téren minden díjról lemondott: ellenben a száz méteres gyorsfutásra meg szímitott. De mi lesz a lábával? Mikor ott kellett állani, ácsorogni, tehetetlenül a rendgyakorlatok után, kétséghe-esés fogta el. Már lépni is alig birt és Szabó Karcsi, a tornatanár, rá is szólott, hogy: „huzd ki magad”.

A huzakodással nem lett volna baj, de a lába bokában halottra volt sebezve. Evvel a cipővel verseny nincs.

Rettenetes sokáig kellett állani egy helyben, míg végre sor került rá... Az első lépésnél, nem a futásnál, a kiállásnál, csak elsikoltotta magát. Szabó Karcsi tömpe fekete bauszával rá morgott: „mi az?” Csak most látta, hogy egy katonája kockán forog.

Biza ki kellett állani a sorból s leülni a szétgázolt fűvön s levetni a cipőt. Mindenki elszörnvedt az óriási seben s abban a pillanatban kinarancsoltatott a hősök közül s lett nyavalyás maródi.

Igy, ülve nézte végig a híres versenyt. Rásó Géza csakugyan második lett a kötélmászásban s harmadik a futásban. Egy kis ezüstöt és egy bronzérmét kapott: ez volt Kisújszálás összes zsákmánya ezen a napon.

Nyilas Misi ámulva látta, hogy a szarvasi diákok, mintha mind ördögfiak lettek volna, mindeniket összeharácoltak. Levették a debreceniket, az aradiakat, a legtöbbet ők vették el.

Már ő nem bánta. Ő már csak azon győtrődött, hogy meg kell az új cipőben a nagyversenyt megvívni: haza való gondolni... Szó szerint gyalog ment haza, félcipőben, a másik felét a kezében cipelve.

Nem is maradt neki más öröme, csak az, hogy Héder Jani azért kitarított mellette s meg csak Aradon voltak, mindig párban maradtak s a világ teremtsének titkát szerencsésen kompromisszummal oldották meg.

Nyilas Misiben a szerelem azonban még a nyáron is eltartott. Tüzes, vad leveleket írt Héder Janinak, míg egyszer csak azt a választ kapta az aradi fiutól, hogy: „Én a leveledet még magamban is pirulva olvasom. Írj nekem olyan leveleket, amiket az édesanyámnak is megmutathatok”.

Evvel befejeződött az aradi tornaverseny, hogy egy életen keresztül ott maradjon a szegény Nyilas Misi lelkében a zuzódás, hogy tehát a legjobb lelki barát előtt sem tárhatja fel az ember a legőszintébb érzéseit s gondolatait. A világ teremtsét meg lehet kompromisszummal oldani, de az élet nagy kérdéseit nem.

Itt tátong az emberek lelke közt számtalan ropant szakadék, amiket nem lehet betölteni mással, csak a léleknek saját orvosszerevével. Az új cipő szakította seb begyógyult, a lélek csalódása soha. Miért is nem s hogyan is nem értik meg egymást az emberek?

Ez a zsongó seb örökre megmaradt.

Az idegességről és annak gyógykezeléséről

Az Aradi Közlöny számára írta:

Dr. Frey Ernő

Egy. m. tanár, kórházi főorvos (Budapest)

Dr. FREY Ernő neves budapesti kórházi főorvos írja az alábbi figyelemreméltó és érdekes cikket, amelynek témája sohasem volt aktuálisabb, mint most, ebben az ideges, hajszás huszadik században.

Ha az orvostörténelem lapjait figyelemmel olvassuk, azt találjuk, hogy már évezredek előtt ismeretes volt egy betegség, melynek szervi alapját nem ismerték, de tünetei pontosan le voltak írva. Ennek a tünetnek jellegzetessége abban áll, hogy nagy robajjal lépnek fel, de gyorsan megszűnnek, hogy azonnal újabb, talán súlyosabb tüneteknek adjanak helyet. Így váltakoznak kaleidoszkopszerűen a tünetek, anélkül, hogy azok alapjául valami szervi elváltozás megállapítható lenne. A tünetek részben lelki megnyilvánulások voltak, részben, mint kedélyi változások mutatkoztak.

Nagyon gyakran olyan tünetek is jelentkeztek, amelyek szervi elváltozásokat utánoztak. Siró- és nevetőgörcsök jellemezték ezeket az ideges állapotokat. Igen gyakori panaszai voltak az ilyen betegeknek a gyengeség, érzékek, étvágytalanság, nagyfokú lesóványodás, akaratnélküliség, álmatlanság. Gyakran az egész testre kiterjedő rángó-görcsök mutatkoznak az öntudat teljes épsége mellett. Az elájulások sem tartoznak a ritkaságok közé.

Már a legrégebb idők orvosai igyekeztek ezen tünetek alapján egy betegség tipust megállapítani és már a középkor orvostársadalma két nem szervi jellegű — funkcionális — betegséget állapít meg: a hisztériát és neuraszténiát. Míg a hisztéria a nők betegsége volt, addig a férfiak neuraszténiások voltak. A régi orvosok kutatóknak ezt a meghatározását a legújabb vizsgálatok teljesen megdőntötték és ma már tudjuk, hogy a férfi és női hisztéria között semmi különbség nincsen. Az eltérés csak abban nyilvánul meg, hogy sokkal több nő betegszik meg hisztériában, mint férfi. A neuraszténiánál az arány a férfiaknál nagyobb. A francia orvosoké az érdem, hogy a funkcionális idegbajok tudományos determinációját megállapították. Az oroszoknál ezekben Charcotnak jutott. A régi orvosok ezen idegbetegségek előidéző kórokait a méhbe helyezték, innen származik a neve is. Szerintük a méhnek különböző kóros elváltozásai hisztériát okoznak. Ma már tudjuk, hogy ez a meghatározás teljesen téves és hogy a funkcionális idegbajok előidézésében és azok fenntartásában igen sok tényező játszik szerepet.

A legújabb kutatások kimutatták, hogy a funkcionális idegbajok olyan megbetegedések, melyeket kóros effektusok idéznek elő és a kóros effektusokhoz kapcsolódó szuggesztív behatások fenntartói ezen betegségek tüneteinek.

Az utolsó két évtized orvos kutatásai azonban ezt a régi tant annyira kibővítették, hogy az egyes funkcionális idegbajok közötti válaszfalak ledőltek. A hisztéria és neuraszténiá diagnózisa mindinkább ritkábbá vált és helyüket a funkcionális neurózisok elnevezésére foglalta el. Freud és tanítványai igyekeztek a különböző neurózisok tüneteinek lelki mechanizmusát megállapítani, amelyekből egy gyógykezelési rendszert szűrtek le, melyet pszichoanalízisnek neveztek el.

Az utolsó évtized vizsgálatai kimutatták azt, hogy a belső elválasztó mirigyek működésének zavarai is idéznek elő ideges tüneteket. Ma már tudjuk, hogy nagyon sok ideges tünet oka vagy a belső, elválasztó mirigyek hyper-

funkciójában vagy hypofunkciójában keresendő. Különböző, a belső elválasztó mirigyek működése, melyek hormonokat termelnek, egymással szoros kapcsolatban vannak. Ha már most ebben a működési kapcsolatban egy dysharmonia áll be, arra a szervezet legtöbbször ideges tünetekkel reagál.

Ami már most az idegbetegségek gyógykezelését illeti, az ma már a kórszármaszón alapszik. Minthogy megállapított tény, hogy az idegesség nagyrészt egy affectusos betegség és ez áll főleg a hysteriára, amelynél a suggestiónak rendkívül fontos szerep jut, a gyógykezelésnek is ezen irányelvekhez kell igazodni.

Ezek szerint a gyógykezelés két irányulés, egyrészt arra kell törekedni, hogy a testi tüneteket megszüntessük, másrészt ki kell küszöbölni azokat az affectusos behatásokat, melyek az agyvelőben felhalmozódva betegségi jelenségekké convertálódnak.

Az idegek gyógykezelésénél ezen elvek

szerint úgy physicalis, hydiaticus, gyógysteres eljárások, mint a suggestiv eljárások alkalmazandók, ha megfelelő gyógyeredményt akarunk elérni.

A különböző suggestiv gyógykezelésekről nem akarok itt bővebben megemlékezni, hanem csak azt akarom megjegyezni, hogy nem teljesen mindegy a betegség gyógyítása szempontjából, hogy milyen suggestiv gyógykezelést használjunk. Sok esetben éber suggestio is elégséges, máskor a hypesorishoz kell folyamodnunk. Vannak esetek, hogy a psychoanalízis vezet célhoz.

Itt azonban meg kell jegyezni, hogy az utóbbi esztendőben többen foglalkoznak a lélekelemzéssel, még a laikusok is. Szerintük csak a lélekelemzéssel szüntethető meg a tudat alatti complexumokból fakadó lelki conflictusok. Ez azonban nem helytálló. A nem analyticus idegorvosok épen úgy végeznek lélekelemzést, mikor az idegesség okait kutatják, mint az analyticusok. A különbség azonban az, hogy a nem analyticus idegorvosok minden gyógytényezőt vesznek igénybe, hogy minél hamarabb meggyógyítsák az ideges embereket. Az analyticusok csak a Freud v. Adler féle lélekelemzési módszert használják és hosszú hónapokon sőt éveken át elemzik a beteget; és semmivel sem érnek el több gyógyeredményt. A mai gyógykezelések képesen igen fontos szerep jut a hormon kezelésnek az idegesek gyógykezelésénél. Igen sok neurozis gyorsan szűnik meg a megfelelő hormont tartalmazó belső elválasztó mirigykivonat adagolásával. Legtöbb hatása az injekciós kezelésnek van.

Az Aradi Közlöny és az Aradi Kereskedelmi Testület

Írta: Domán Sándor,

az Aradi Kereskedelmi Testület elnöke

Az ötvenedik életévét változatlanul, ijáan és töretlen frissességben ünneplő Aradi Közlönyt minden elismeréssel és szeretettel köszönti az Aradi Kereskedelmi Testület, amely látó és ítélő szemmel állott ott a lap születésénél és végig kísérte, vele együtt élte meg a felfelé növekvő Aradváros gyönyörű fejlődésének gazdag változataiban az Aradi Közlönyt egyes iramban felfelé törését, terjeszkedését és egyre tekintélyesebb munkásságát a város szellemi és gazdasági haladásának lelkes szolgálatában.

Ha az Aradi Kereskedelmi Testület ma viszanéz az ötven év előtti Aradra, a tipikus kis városa, amely akkor indult el — de mérőöldes csizmákban — a modern kultur-városiasság felé: akkor Arad kereskedőinek a nevében azt mondhatnám, bajtársi érzelmekkel kell üdvözlőnk az elszaladt ötven év büszkén ünneplő sajtóharcosát, az Aradi Közlönyt, hiszen ennek a régi Aradnak ketten adtak szint és benső, komoly értéket, fejlesztő erőket: — a nyugati finomságu és kulturált izlésű kereskedelme, a híres aradi kirakotok, amelyek az anyagi életigények nemesen fejlett gazdagságát mutatták, sokban szebb és lehangadtabb egyszerűséggel, mint fővárosának akkori hirtelen keveredett új nagyjai és azután a sajtója, s annak élén az új hang, harcos, fiatal Aradi Közlöny, amely ezekben a régmúlt évtizedekben, amikor az országos sajtóban is sok volt a vidékies, a vidéki sajtó pedig a gyermekcipőket taposta Aradon kívül mindenütt az országban, itt Aradon igazi fő-

városi nivón álló anyaggal és formákkal állott ki szolgálni és irányítani e városnak akkor egész országrészt kitevő nagy gazdasági és szellemi hátterét.

Aradnak elismert értéke volt e kettő: a kereskedelme, amely a testieket öltöztette nyugati mezbe és a sajtója, amely a lelki kiöltözködést szolgálta ugyanígy. Az Aradi Közlöny évtizedes évfolyamai érdemes tanui ennek a gyönyörű kettős küzdelemnek.

Csoda-e hát, hogy ezeken a hosszú évtizedeken át mindig zavartalan megértéssel és egymás munkáját kölcsönösen méltányolva és támogatva haladt Arad városi értékének, szellemi és anyagmagasra lendülésének szolgálatában a kettő: az Aradi Közlöny és az Aradi Kereskedelmi Testület? Nem volt közérdekű munka, ahol ott ne állott volna mellettünk az újság. S ezért: talán külön jogunk és külön kötelességünk is leszégezni ezt most, ötven évnek a határmegyéjén.

Sajtó és kereskedelem a városiasságnak, a haladó szellemnek legjellegzetesebb exponensei. Nélkülözhetetlenek és maradándók minden időközön tul. Új évtizedek új munkásságának kiindulásként üdvözlő tehát az Aradi Közlöny nagy jubileumát az aradi kereskedők egyeteme és örömmel tudja töretlenül friss harcosként maga mellett a gondokkal teli életnek meg nem szünő gazdasági és szellemi küzdelmeiben a sokszor kipróbált régi, lelkes bajtársat, az Aradi Közlönyt.

HOROVITZ ERNŐ

hivatalos tőzsdeügynök

ARAD, Str. Eminescu 10 sz.

Telefon: 234.

50

Telefon: 234.

Két történet

Irtá: Kosztolányi Dezső

I.

KARACSONYI KÖRKÉRDÉS

A híres író koránosz oroszlanörényével déli egykor még az ágyban hevert. Sötét angol teát reggelizett cukor nélkül. Belépett a titkárnő és a reggeli postát hozta.

— Mi ujság? — kérdezte föle.

— Semmi — jelentette a titkár. — Néhány magánlevél. A hollandi kiadó pénzt küld. Elfogyott az első kiadás, tavaszra új jön. Autogram-kartók, meghívók, folyóiratok. Tiszteletpéldányok. Azonkívül egy körkérdés.

A híres író elbiggyesztette száját. Utálta a körkérdésekkel zaklatják. Ennél csak egyet utált jobban. Azt, ha nem zaklatják körkérdésekkel.

Bágyadtan érdeklődött:

— Miről szól a körkérdés?

— Az emberiség jövőjéről — rebegte a titkár és máris gyorsan olvasott: „Vajjon hisz-e Ön az emberiség jövőjében és hogy látja a háboru keserü tapasztalatai után?... A mozi... a rádió... Nagyon fontosnak tartjuk, hogy megtisztelő választ... Satöbbi — hadarta a titkár — a szokott formásokok.

— Csak olvassa tovább — szolt rá a híres író szigoruan.

„Nagyon fontosnak tartjuk, hogy nagybecsü választát mennél előbb megkapjuk, mert az Ön mindig érdekes és értékes egyéni véleményére nemcsak olvasóinak itthoni nagy táborra figyel, hanem az egész művelt nyugat is. Nyilatkozatát ünnepi számunk kiemelkedő ékességének szánjuk.”

— Igen, igen — mondta a híres író, felkőnyökölt az ágyában és elmerengett.

Egy darabig merengett. Részint a hollandi forintokon merengett, részint mindig érdekes és értékes egyéni véleményén, részint pedig az emberiség jövőjén. Az utóbbira vonatkozó véleményével máris elkészült. Feje teleteli volt szavakkal, melyek osztódás utján szaporodtak, mint a baktériumok. Az emberiség jövőjét általában biztatónak, majdnem rózsásnak vélte.

— Diktálok — fordult a titkárhoz. — Az emberiség jövője, ugye? Adja csak ide azt a levelet.

A titkár átnyujtotta. Erre a híres író kissé elsápadt. Levonógéppel sokszorosított körlevél volt, elmosódó, alig olvasható, lila betűkkel, csak nevének iktatták belé tintával egy felső rekeszbe. Legalább az ötvenedik másolat lehetett, ennél fogva még ötven embernek van olyan mindig érdekes és értékes egyéni véleménye, mint neki.

— Disznóság — mormolta fogai között s a levelet összegyúrta, ledobta a földre.

A titkár, aki gyoriró-ironját már a papiron lebegtette, előre hajolt:

— Szóval, nem írunk?

— De — sóhajtott a híres író, mint egy mártír — azért írunk — s diktálni kezdte véleményét az emberiség jövőjéről.

És most sokkal sötétebbnek látta, mint néhány másodperccel ezelőtt, majdnem gyászosnak.

Ugy érezte, hogy az ostoba és boldogtalan emberiség hanyat-homlok a végső veszedelemben rohan.

II.

A KOLDUSASSZONYY KÖNNYE

Koldusasszony állt az ucca sarkán, a metsző, téli szélben és sirt.

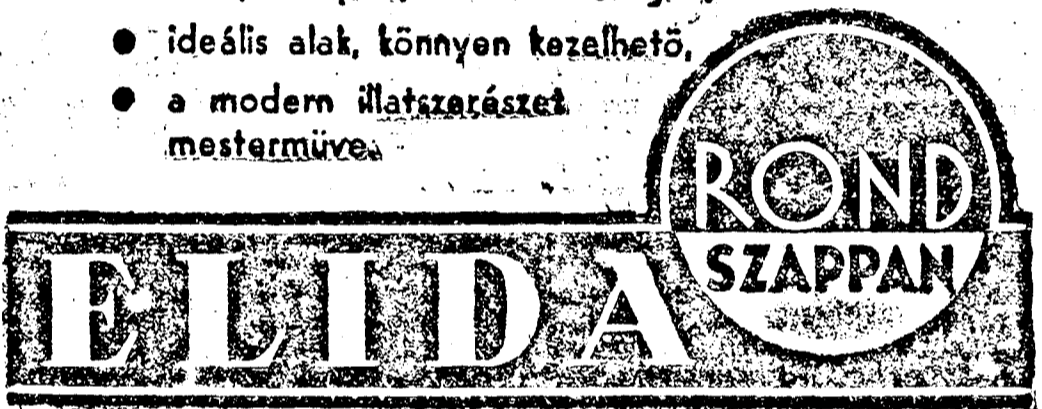
Hosszan néztem őt.

Mit éreztem? Talán nem is részvétet, csak ámulatot és döbbenetet azon, hogy sirt. Aztán még valamit éreztem, ami nem foglalható egy szóba.

Azt éreztem, hogy a könny, mely lepörög szája szögletén, nem odavaló, nem illik neki, nem illet meg őt, voltaképp nem is tartozik mesterségéhez, sőt ellene mond mesterségének. Nélküle meghatóbb lett volna. Ez a könny azt hirdette, hogy még lehet segíteni rajta, hogy még van veszteni valója. Ennél fogva fölösleges volt s mint minden, ami fölösleges, gyöngítette mondanivalóját, stilus-törés volt, ön-ismétlés, ugyanannak a dolognak más formában

- 6 vállalatott illat: Rose, Lavande, Caillet, Lilas, Bouquet, Eau de Cologne.
- ideális alak, könnyen kezelhető,
- a modern illatszerezés mesterműve.

való öltöztetése, melyet görög műszóval *tautológiának* neveznek.

A koldusasszonyok általában nem szoktak sírni. Ők már túl vannak ezen. Fájdalmuk régen beszáradt, megszikkadt, elintéződött. Mélyen eltemelve, ezer és ezer fedő-réteggel borítva pihen bennük mozdulatlanul. Ennek már nincs ilyen csillogó mozgótökéje. Nem cseppfolyós többé, hanem szilárd halmazállapotú, mintegy megfagyott. Így borul — kö-álarcként — dermedten, nyugodtan arcukra, a szenvedésektől szépen kikalapált homlokukra.

Hiszzen könny és érzelem nyilvánítás nélkül is azok ők amik: a kétségbeesés előszobrai, melyek gyászos remekművek gyanánt szegélyezik uccáinkat, tartják hidpilléreinket, támogatják márványpalotáinkat, mintha minden az ő vállukon nyugodnék. Késői hukai ők a kariatidáknak, azoknak az ókori nőalakoknak, akik büntetésből befalazva hordták a császári kastélyok terhét, fogcsikorgatva és erőlködve, de mégis megadóan és titelmesen, évezredes türelemmel. Olyan felsőfokát jelentik ők az emberi kétségbeesésnek, melyet tovább fokozni már nem lehet.

A könny se fokozhatja. A könny más célra szolgál. A könny, frissebb sérelem kifejezője. A könny a kiábrándulás drágagyöngye és a csalódás ékköve. A könny átlátszó, hirtelen kibuggyanó vére a léleknek, melyet imént sebeztek meg. De az ő esetében másról, sokkal többről volt szó.

Mégis sirt a koldusasszony. Pazarul fényűzőn ékesítette ősrégi boldogtalanságát a szomorúság e gyémántjával, öntözgette-locsolgatta magát a bánat e vízcsöppjével, mohó telhetetlenségében növelni akarta a növelhetetlent oly céltalanul és esztelenül, mint aki a tengert kékitővel kékiti, keserűsával sózza és keseríti, vagy mint aki vizet hord a Dunába.

Kosztolányi Dezső

„POLYCHROM“ Festék-, lakk- és vegyészeti gyár Rt.

Arad.

Románia legrégebb és legjelentősebb lakk- és festékgyára, gyárt mindennemű porfestékeket és lakkokat. 126

A kihaló „néni”

Irta: Hatoany Lajos

Eltemettem a nénit, áldott fajtájából talán az utolsót, akinek ravatala körül mult héten lobogtak el a gyertyák s akinek sirja fölött most fonyadoznak el az utolsó koszorúk. Nem volt az apám nővére és nem volt az anyámé, semmiféle vérrokonság sem fűzött hozzá és mégis, az apám nővérét és az anyámét temettem el benne, az eszmei néniiségnek elvont ideálját, az abszolút „nénit”, az összes nénikék kifinomult fogalmát temettem és sirattam el a drága, öreg, utolsó néniiben, akinek fajtája kihalt s még emléke is kivészett vele a világból. Az elkövetkezendő nemzedék már nem fogja tudni, hogy voltak asszonyok, akik harminc, legfőlegbb ha harmincöt éves korukban feketét öltöttek annak jeléül, hogy lemondanak az életről, a szerelemtől, önmagukról, mindenről, mert volt valahol a multban egy valaki, akít a néni szeretett s akihez nem mehetett hozzá, — ...vagy pedig volt valahol egy aranyos kis Gyurika... egy Iluska, aki roncsoló toroklobban pusztult el hatéves korában... vagy talán egy bácsi volt ezelőtt husz évvel, aki fiatalon tüdővészben halt meg... a néni az órája láncán a medaillonban hordja az ő szegény Józsijának elszürkült képe felett a hajfürtjét...

A néniből nem maradt egyéb, mint csak ennek a hajdani nagy gyásznak emléke, mely azonban nem keseredett el, ellenkezőleg, mint csupa szeretet, édesült meg benne. A néni azért néni, mert ő csak szeret és csak mosolyog, még akkor is, ha a bácsi, még mindig a legszebb ember hírében áll, mikor pedig a néni már régesrég elhervadt... Nagy kujon a bácsi, mindenféle szerelmes kalandjairól beszélnek a városban, — tényleg, utóbbi időben a néni is észrevette, hogy a bácsi, ha este hazatér, csak ép megvacsorál, meg se dicséri a néni főztjét, máris elsiet. Ez bizonyára rem szép dolog a bácsitól, de azért a néni, mégis ráadja a bácsira a kabátot, be is gombolja, le is pucolja és még a prémes gallérját is arra való kefével végigsimogatja, aztán megcsókolja a bácsit: „...és csak meg ne hülj lelkem, tartsd a szájad elé a zsebkendőt, ha az uccára kiérsz, mert odakünn nagyon hideg van”. Különben pedig a bácsi, azért bácsi, hogy ő tehet, amit akar. De a néni csak azt teheti, amit a bácsi akar és amit a gyerekek akarnak és azért csodálatos, hogy a néni szívében mennyi hely van még olyan gyerekek számára is, akik nem gyerekei, hanem a **testvére gyerekei** vagy talán még azéi sem, de annak a nagy kujon bácsinak rokonságából való kamaszok, akikhez a nénit nem a vérkapcsolati fűzik, hanem igenis az a mindennél erősebb kapocs: a szeretet, melyet a néni úgy őriz meg a lelkében, mint a régi báliruhák lefejtett csipkéit és csattjait a fiókjában. Mindezek után úgy látszik, hogy az anya-típus meg néni-típus közt nincs különbség. Ezért hallgat a néni az irodalom, mely az örök néniiség motívumait az örök anyaság motívumaiban dolgozta föl. Legfőlegbb, ha itt-ott a Dickensregényeiben sivit föl egy-egy néniinek gunyolt hiszterika, — egy-egy tantinak mondott lorgnonos előkelőség suhan át Tolstojnak nagyvilági eposaiban. Az írók igazságtalanul és felületesen bántak „a néni”-vel. Pedig őh mekkora különbség van az anya meg a néni közt. A gyerekek úgy vannak valahogy berendezve, hogy a szüleiket ne lássák olyanoknak, amilyenek vagy legalább is, ne ítélhessenek felőlük tárgyilagosan, — apa-anya egyetlen érzésben összeolvadt fogalnak, azonban a néni egész más valaki, mint a si, — az ő dolgukat tisztán látja az ember, ha gyerek is. Az asszonyról és a szeretetről első, nagy leckét nénijétől kapja a fiu és a leány, — vezeti be a lányt a női élet nagy lemondásai iskolájába. Még senki sem írta meg, hogy a néni jó volt elmenni a nénikékhez, mert néniknek olyat be lehetett vallani, szerelemtől, adósságtól és az életnek egyéb nyomasztó gyönyörűségeiről, melyeket az ember az anyja előtt szívesen elhallgat, vagy pedig, ha már be muszáj vallani, hát legalább is ezeken a legkíméletesebb, leggyöngédebb szörmékön keresztül az anyjának üzen meg. Még senki sem írta meg, hogy mi az, mikor az árva a néniének hangjában, mozdulatában, szemének egy-egy rebbenésében keresi, leli meg s

ismét elvesziti azokat, akik szerették s akiket szeretett s akik már nem élnek... folytonos, eleven gyász, folyton ingerlő fájdalom, csaló vonzódás és vonzó csalódás: a te neved „néni” volt a mi számunkra.

A fiaink számára nem lesz. Mert a néni emancipálódtak, föllázadtak a néni, a néni sem harminc, sem harmincöt, sem hetven éves korukban nem akarnak lemondani az életről, a maguk életéről. A néni bankhivatalnok. A néni doktor. Az egyik néninek ambíciói, a másiknak gondjai vannak. Az egyik néni, nem a legjobb fajta, mandátumot vásárol, a másik elspekulálta vagyonát a börzén, a harmadikat leépítették, — van olyan néni is, aki nem szereti, ha néninek hívják: „*Hivj engem Te csak Mancinak!*” És a hétfájdalmu néni kimaszsziroztatja ráncait, kipirosítja fonyadását, bekormozza vagy bearanyozza öszülését.

Az újmódi néniiben legfőlegbb, ha saját gyermekei felé mozog a legönzőbb anyaöszön. De azt a sok, felgyült nagy érzést, melyből valaha az unokahugnak és az unokaöccsnek jutott, a néni önmaga számára tartja fönn.

Eszemmel tudom, hogy ez így van jól s hogy a Bebelen, Forelen, Freudon, Marxon emancipált nénieknek igazuk van, mert a régifajta néni psychoanalitikai szempontból nem volt egyéb, mint megelevenült s fekete, nehéz bársonyba öltöztetett lelki gátlás, — szociológiai szempontból nem volt egyéb, mint a rabszolgatartó himnek megtört áldozata. A nénieknek fájó mosolya és áldó gesztusa mögött soha nem pótolható, elmulasztott élet, elsatnyult lelkek és megnyomorodott érzékek vágya esengett a meg nem értő férfiak felé. A „néni-eszmény” mint talán az ideális hajadonról, hitvesről és anyáról megalkotott elképzelés sem egyéb, mint az én kivetített, követelő férfi-egoizmusom, sőt mi több, az én polgári, kapitalista osztályon-zésem... mert mindezek az eszmények az élettől való megkíméltségnek, tehát a jómódnak, a takarékpénztári könyveknek, a kamatnak és pénz értékének oly állandóságát tételezik fel, melyeket a mai bizonytalan világban, még Romeo sem követelhet Juliától, Philemon sem Baucistól, fiu sem az anyjától, hát még elkényeztetett öcsikém vagy hugocskám a nénikétől.

Mindezenáttal ott még nem tartunk, hogy a szülők hálófülkéjének díszkrét ajtaja kinyílt volna a gyermek előtt. De a néni kulcslyukán át betekintünk a néni szobájába, sőt mi több, az ágyába... ő jaj, nincsenek néni többé, mert a néni mindenek fölött élni akarnak, jól élni és szeretni. Ami a nagy kujon bácsinak szabad, szabad a kis kujon néninek is, — ha a bácsi szeretőt tart, nos hát, a néni is azt teszi, csak azért is! Hiába, mindhiába, a néni is rájötték, hogy az élet egyetlen adomány, melyet nem lehet, de nem is szabad elutasítani s hogy aki napjait minden szeretetével odaadja másnak, az úgy hagyja el az életet, mintha sohsem élt volna.

Tudván, amit tudok s belelátván, ami belátni való, összeroppant emberi és polgári önzésemnek egész elérzékenylésével, úgy temettem el az utolsó nénit, mint születésem elmúlt századának, mint a társadalom feldult békéjének s valósággal mint százötven éves uralmából kiszorított harmadik rendnek legszentebb szimbolumát. S a temetés után is, miután könnyeim letörültem, csak vonagló és ellenszegülő szájjal, kényszeredett megadással, szomoruan kiáltom, hogy:

A „néni” meghalt, éljenek a nénik!

Tiz esztendőn keresztül együtt

*

Az Aradi Közlöny szerkesztőségének felkérésére készséggel veszem igénybe a lap vendégszeretétét, hogy soraiba álljak annak a nagy tábornak, amely ötven éves fennállása alkalmával üdvözli ezt a kiváló sajtó-organumot.

Aradról való eltávozásom után, — habár közel tiz esztendő merült el azóta az idők végtelen tengerébe, — alig akad nap, amelyen ne jutottam volna át a „Közlöny”-t, s alig akadt lapszám, amelyben egyik vagy másik közlemény ne kötötte volna le érdeklődésemet. Számtalva azzal a változatlan szeretettel, amelylyel a Közlöny példányait naponként fellapoz-

tam, úgy vélem, az Aradon eltöltött tiz esztendő megszokottsága mellett, az „Aradi Közlöny” színes, élénk és friss tudósításai, Arad városához való változatlan őszinte szeretetem és talán tudat alatt az a fájó kegyelet is tartja ébren bennem a lap iránt való ragaszkodásomat, amellyel a Közlöny nagynevű volt szerkesztője, néhai kedves Stauber József szeretett barátom és sétapartnerem iránt viseltetem.

Az „Aradi Közlöny” ötven éves fennállásának alkalmából hadd tegyem le a kegyelet szerény ibolyaszálát Stauber Józsefnek, a lap megalapítójának emlékére azzal a hő óhajattal, hogy a méltó utódok az ő szellemében folytassák még sok évtizeden át ezt a kulturális munkát, mellyel az Aradi Közlöny ötven éven át magának megbecsülést vivott ki.

HARGITAY BERTALAN
az Erdélyi Bank és Takarékpénztár r. t.
vezérigazgatója.

Bundák, szörmék legolcsóbban
NEULÄNDER-nél Fischer Eliz-palota.
Alkalmra fehér belépőt kölcsönzők!

127

Átköltözéseket

helyben és vidékre nyitott és zárt butorszállító kocsikkal felelősség mellett pontosan és olcsón teljesít:

Éliás Lipót Fia szállítók

Arad, Str. Eminescu 16. — Telefon 250 sz.

A MI ÜNNEPÜNK

- Jubiláris üdvözetek az ötven éves Aradi Közlönyhöz -

Diszes csokrot állítottunk össze egy sereg levelünkből, amelyeket barátaink, — bel- földiek és külföldiek — küldöttek az ARADI KÖZLÖNY 50. születésnapjára. Egy sereg név vonul fel diszes, ünnepi sorban, melyeknek viselői, a hit és a szellem világító vezet- re, a mi munkánk mellett tesznek hitet. E vélemények és vallomások a szeretet kitün- tető megnyilatkozásai, amelyek a régi ARADI KÖZLÖNY-nek szólnak: a multat össze- kötik a jelennel a szellem és a jelent a jövővel a hit varázsereje által. A később- érkezett üdvözetek közlését következő számainkban folytatjuk.

A kultura és a megértés bátor harcosának

*Jah wünsche dem Aradi Közlöny
als tapferen Kämpfer für Kultur in
Mehrhundert von ganzen Herzen
Glück und Segen zu seinem Jubiläum*

*Franz Werfel
Wien*

Az Aradi Köz- lönynek, a kül- tura és a megér- tés legbátrabb harcosának tel- jes szívemből kívánok szeren- csét és boldog- ságot, jubileu- ma alkalmából.

FRANZ WERFEL
(Wien).

Thomas Mann — az Aradi Közlönynek

Erdeklődéssel értesül- tem az Aradi Közlöny ötven éves jubileumáról. Engedjék meg, hogy az erdélyi kulturélet fejlesztésén munkálkodó lapjuk jubileuma alkalmából őszinte szerencsekívána- tomot tolmácsoljam.

Thomas Mann

THOMAS MANN
(Zürich.)

Ötven év, ötven mérföldkő

Márkus Miksa üdvözlése:

Jubiláns részben annyit tesz, mint vissza- emlékezni. Tehetem ezt annál is inkább, mert magam is végigéltem ezt az ötven esztendő, a kiindulópontján még mint „hollófürdő” gimná- zista, befejeztek mint sok örömben, sok gyászban részes öreg ur, aki szívesen ábrándo- zik el a mult emlékein. S amikor ezt teszem, felidéződik előttem a dallás Stauber József korai haláláig kedves jó barátom és kartársam. A magyar újságírás legnemesebb hagyományainak volt ő képviselője, az újságírói hivatottság, ön- érzet és tisztesség megtestestítése. Mi, buda- pesti újságírók szívesen jártunk le Aradra, még ha más dolgunk nem is volt ott, mint őt meglá- togatni. A vendégszerető magyar urat és kar- társat örömmel kerestük fel. Dehát a Gondvise- lés akartából Stauber József elhagyott bennün- ket s így abamaradtak aradi látogatásaink is. Az utazás most már — sajnos — fáraszt. De azért nem adom fel a reményt, hogy lesz még alkalom arra, hogy Stauber József méltó fiait

is felkereshessem s örvendező lélekkel szemé- lyesen tolmácsolhassam nekik szerencsekívá- nataimat a szerkesztői működésükhöz és annak eredményeihez.

Upton Sinclair
a Magyar Újságírók Egyesületének elnöke.

Upton Sinclair:

Sok szerencsét és sikert továbbra is az Aradi Közlönynek, a felvilá- gosultság derék harcosának!

Upton Sinclair
(Pasadena, California)

A világ egyetlen unitárius püspöke az Aradi Közlönyhöz

A Szentírás szerint Jézus arra figyelmeztette kora irástudóit, hogy a betű öl, a lélek megelevenít. A mai Kor embere tudja, hogy az írás a lélek szár- nya, mely átrepül az idő mérhetetlen tengerén s a téreken és a völgyekben megtermékenyíti az embe- rek lelkét és szívét.

Te ARADI KÖZLÖNY, ki az Írás hatalmával irányítod a lelkeket 50 esztendőn keresztül, hir- dedd továbbra is az Igazságot szeretettel és ké- szítsd elő a békesség országát, hogy hazánk né- pei egymást jól megértve, boldogan éljenek és vi- rágozzanak Isten dicsőségére.

Mátyás szülővárosából köszönt
Cluj.

István Siedler
unitárius püspök

Siedler István dr. püspök

A legmelegebben üdvözlöm az ARADI KÖZLÖNY-t 50 éves fennállási jubileuma al- kalmából. Isten áldását kívánom a szerkesztő- ségnek és a munkatársaknak!

Oradea.

FIEDLER ISTVÁN dr.
római katolikus püspök.

Pacha Agoston dr. püspök

Köszöntöm az ARADI KÖZLÖNY-t szüle- tésének félszázados évfordulóján. Legyen min- denkor az igazság bátor hirdetője, a jó erköl- csőknek pártfogója és terjesztője.

Timisoara.

Dr. PACHA AGOSTON,
római katolikus püspök.

Sulyok István dr. püspök izeni:

Az ARADI KÖZLÖNY a letűnt félszáz esz- tendő alatt az embertiség nagy érdekeinek igaz- ságos szolgálataiban állott, a félszázados mérleg felemelő és hálára méltó.

Őszintén kívánom, hogy az ebből származott dicsőség fénye újabb félszázadon keresztül min- dig ott ragyogjon az ARADI KÖZLÖNY homlokán,
Oradea

István Sulyok

királyhágómelléki református püspök.

150 év köszönt Zürichből:

Wir haben mit Interesse davon Kenntnis ge- nommen, dass Ihre Zeitung dieses Jahr die Feier ihres fünfzigjährigen Bestehens begeht. Die Neue Züricher Zeitung, die selbst vor vier Jahren, 1930, ihr hundertfünfzigjähriges Jubiläum begehen hat, erlaubt sich, der jüngeren Kollegin zu dem fünf- zigsten Wiegenfest ihre besten Glückwünsche zu übermitteln.

Zürich.

NEUE ZÜRICHER ZEITUNG
Chefredaktion

Berliner Tageblatt

Wir senden dem politischen Tageblatt ARADI KÖZLÖNY die herzlichsten Glückwünsche zu sei- nem ruhmvollen Jubiläum und wünschen dieser ausgezeichneten Zeitung Gedeihen und Fort- schritt im kommenden Jahr.

PAUL SCHEFFER, Chefredacteur.

Izen a „Nyugat”

Fél évszázados fennállása alkalmából a „Nyugat” szerkesztősége szeretettel üdvözl az Aradi Közlöny-t.

Budapest.

„NYUGAT”
szépirodalmi és kritikai folyóirat

A Aradi Közlöny!

*Avec mes vœux de prospérité
et de succès à l'occasion de son
50ème jubilé!*

Maurice Dekobra
Paris 1934

Az Aradi Közlönynek!

További virágzást és sikert ötvenéves jubileumuk alkalmából!

MAURICE DEKOBRA
Paris, 1934.

Üdvözet Amerikából

Öszinte örömmel értesültünk róla, hogy lapjuk, az ARADI KÖZLÖNY elérkezett fennállásának 50 esztendő határvévéhez. Hálásan köszönjük, hogy alkalmat adtak arra, hogy testvéri köszöntésünket az Óceánon túlról is elküldjék azoknak a magyar testvéreinknek, akikkel együttérezni soha egy pillanatra sem szüntünk meg.

A „Szabadság”, az amerikai magyarság legnagyobb és legrégebb lapja már majdnem annyi ideje szolgálja idegenbe szakadt testvéreinket, mint a fél százados fordulóhoz érkezett ARADI KÖZLÖNY. 43 esztendő szakadatlan, hűséges munkája van a „Szabadság” mögött is, amelyet e négy évtizednél hosszabb idő alatt sokan olvastak Aradról és környékéről elszármazott magyarok is.

Fogadja az ARADI KÖZLÖNY szerkesztősége, kiadóhivatala s minden egyes olvasója a „Szabadság” szerkesztőségének, kiadóhivatalának és olvasóközönségének testvéri köszöntését, azzal az őszinte óhajunkkal együtt, hogy az elmúlt fél század nemes munkáját még nagyon sokáig folytathassák népünk javára.

Cleveland, Ohio.

Testvéri üdvözzel:

MUZSLAY JÓZSEF,

a „Szabadság” főszerkesztője.

Corriere della Sera:

Drága kollégánk minden magyar lap, de különösen az, amely Arad nevét viseli címében. Egy nagy nemzeti költőnk, Giosuè Carducci, egyik kiváló versében együtt énekelte meg „A mantovai és az aradi vértanukat”.

Évszázados testvériséggel üdvözzöljük tehát az Aradi Közlöny-t 50 éves fennállásának alkalmából.

Milano.

CORRIERE DELLA SERA.

Vézi József haza-izen:

Öszinte szívből fakadó szerencsekívánataimat küldöm az ARADI KÖZLÖNY-nek fennállása 50. esztendőjének jubileuma alkalmából. Kétfős jogcím van erre.

Az egyik jogcím az, hogy a sors jóvoltából immár 54 év óta vagyok napszámosa a magyar ujságíróadalomnak. Láttam tehát jó és rossz idöket, tanúja és megtépzottja voltam történelmi zivataroknak, s így mindig megfigyelhettem, a nép sorsának kialakulására mekkora hatást gyakorol a sajtó, nem utolsó sorban a nagy gonddal, erős hozzáértéssel, élénk lelkiismeretességgel szerkesztett vidéki lapok, amelyek az ARADI KÖZLÖNY mindenkor egyik legkiválóbb és legértékesebb organuma volt.

A másik jogcím pedig az, hogy Arad városában ringott 77 esztendő előtt az én bölcsőm is. Aradváros földjének hamta alatt nyugszik édesanyám és ugyancsak Arad városához fűznek engem fiatalkorom legédesebb emlékei.

Ugyis, mint egyik nesztora a magyar ujságírásnak, ugyis, mint Arad szülöttje, szeretettel köszöntöm az ARADI KÖZLÖNY-t.

Budapest.

VÉZI JÓZSEF,

a „Pester Lloyd” főszerkesztője.

Agai Béla dr. az „Ujság” főszerkesztője:

Az Aradi Közlöny ötven éves jubileuma nagyon jelentékeny ünnepe a magyar nyelvű ujságírásnak s bizonyítéka a gazdag és szivós kulturtalajnak, amelyből a magyar sajtó elsősorban táplálkozik. Azt a hivatást, amelyet az ötvenéves napilap a magyar zsurnalisztika és irodalom és az európai szellem védelmének és fejlesztésének szolgálatában a történelmi változások során is törhetetlenül vállalt, nemzeti különbség nélkül, mindenkinek meg kell becsülnie, aki az avatott, öntudatos, de mindig loyális és tárgyilagos sajtóban, minden nyelven, ugyanannak a műveltségnek és emberiségnek misszionáriusát is tisztelik. S elsősorban nekünk kell ünnepelnünk a magyar nyelvű Aradi Közlöny ötven évét, amely a magyar toll legszebb hagyományait segítette megteremtteni és egy pillanatra sem vált hűtlenné hozzájuk. Fogadják érte legmelegebb rokonérzésemet.

Friedmann Ernő

az „Ujság” főszerkesztője.

Friedmann Ernő dr. írja:

A Magyar Hírlap szerkesztősége őszinte becsüléssel, őszinte örömmel vesz részt azon a jubiláris ünnepen, amelyet az Aradi Közlöny ül meg most munkájának, tevékenységének ötvenedik évfordulóján. Becsületos munkát végzett mindig az Aradi Közlöny, magas kulturális célkitűzéssel, széles viszhanggal, komoly hatással. Szép múlt áll mögötte és valamenynyünk meggyőződése szerint fontos jövő áll előtte.

A Magyar Hírlap szerkesztősége nevében

Friedmann Ernő

Az Est-lapok nevében:

Mindig szeretettel és meghatóttan gondolok vissza azokra az időkre, amelyekben az én szerény munkám is része lett az Aradi Közlöny életrajzána — az Aradi Közlöny, a nagyszerű Stauber József vezetésével új utat tört a vidéki ujságírás életében, hisz jóformán ő teremtette meg az országos-vidéki lap típusát, azt a vidéki lapot, amely nem egyszerűen egy város, hanem egy nemzet közvéleményének irányításában is szerepet játszott.

Az Önök lapjának ötven esztendejét a sajtótörténelem vette át, a múlt esztendő munkájában: maradandó érték lett az Aradi Közlöny, amelyre mint az erdélyi magyar ujságírásra általában ma nagyobb hivatás vár, mint valaha.

En ehez a munkához „nyilatkozatot” nem adhatok — de ideált talán igen, az én ujságírói ideálomnak, Miklós Andor szellemének idézésével. A fogalomra vált ember ő a magyar ujságírás kulturális történetében, példa: amely már program — és siker is. Miklós Andor nem egyszerűen egy lap, hanem egy korszakkal ajándékozta meg az ujságírást, amelyet nemcsak technikájában, de lelkében is megújított. Világsajtót — új lapot tudott adni a közönségnek és új közönséget tudott hódítani a sajtónak.

Miklós Andor ujságírói pályafutását általában amerikai pályafutásnak mondták — lehet, hogy külső méreteiben az lett, lelkében lángolóan magyar volt mindig és lap, vállalat, vagyon, hatalom, befolyás mind csak annyit ért számára, amennyi jót tehetett vele, amennyit használhatott általa, a mennyire a magyarság örök nagy ideáljait szolgálhatta.

Mennyiben aktuális ez az Aradi Közlöny jubileuma alkalmából? Legfőképp annyiban, hogy — mindig aktuális: Miklós Andor szellemének és példájának örökifjúságában is mindig aktuális, a mikor magyar ujságírásról beszélünk és különösen aktuális, ha egy nagymultu magyar lap félévzázados jubileumán arról gondolkozunk, hogy milyen legyen egy magyar ujságíró munkája.

Ötven év vonult el az Aradi Közlöny életében, de az Aradi Közlöny is átvonult az ötven év életén, főleg magyar életén és erdélyi magyar életén; s kívánom, hogy új fél évszázadát régi magyar életerejében küzdje végig.

Kérem, fogadja igen tisztelt Kolléga Ur kiváló tisztelem kifejezését, valamint volt „fővárosi tudósító”-jüknak meleg üdvözlését.

SALUSINSZKY IMRE,

Az Est-lapok főszerkesztője.

Üdvözet a „Neue Freie Presse”-től:

Wien. Redaktion Neue Freie Presse. Beglueckwuensch Sie zu Ihrem fuenfzigjaehrigen Jubileum das Sie mit stolzer Genuegtung erfuellen kann. Ergebenst
NEUE FREIE PRESSE.

„Legrégibb, de nem — legöregebb

Engedjék meg, hogy Budapest egyik legfiatalabb napilapja, a Függetlenség meleg barátsággal, testvéri szeretettel köszöntse az egyik legrégebb magyar napilapot, az ARADI KÖZLÖNY-t. Szándékosan használok ezt a szót, hogy legrégebb és nem azt, hogy legöregebb. Egy lap, hogy fennmaradjon, ahhoz mindig, minden nap fiatalnak kell maradnia. Fiatalos hittel kell hinnie a maga elhivatottságában, céljainak megvalósulásában. Az ARADI KÖZLÖNY a legnehezebb idökből is megtudta örízni fiatalosságát, hitét, harcos erejét. Zászlója tudott lenni tömegeknek, ölelő kar tudott lenni az elesettek számára. És ez a belső erő biztosítja, hogy a lap nagy és nemes multja egyben a nagy és büszke jövő zálogát is jelenti.

Testvéri köszöntéssel küldi a szerkesztőség minden tagjának üdvözlését.

Budapest.

HUBAY KALMAN,

a Függetlenség felelős szerkesztője.

Lagerlöf Zelma, az ezüsthaju svéd mese- mondó írja Stockholmból nekünk:

Az „Aradi Közlöny“ fél-
százados jubileuma alkalmá-
ból őszinte jókívánságokat küld

Stockholm, 1934. december hó.

Zelma Lagerlöf

„Kivételes hely a magyar zsurnalisztikában“

Őszinte tisztelettel és meleg szeretettel üdvözlöm az ARADI KÖZLÖNY-t ötvenéves fennállásának ünnepe alkalmából. Őszinte tisztelettel azon magasrangú kulturális értékek iránt, amelyeket az ARADI KÖZLÖNY öt évtizedes múltja reprezentál. A vidéki hírlapírás történetében már a háború előtt külön fejezetet jelentett az ARADI KÖZLÖNY, amely műveltségével, hangjának előkelőségével, szempontjainak magas kulturájával, állásfoglalásainak objektivitásával és hozzáférhetetlen tisztességével, ideáljainak tiszta ragyogásával, egész történelmi, szociális koncepciójának széles perspektívájával, újságírói eszközeinek becsületességével és ezen újságírói eszközök bravuros kihasználásával kivételes helyet foglalt el a XIX. század végén kialakuló és átforgalmazó magyar zsurnalisztikában. Az elmúlt évtizedek távlatán csak még jobban kidomborodik és megvilágosodik az a rendkívül jelentős kulturális és történelmi misszió, amelyet az ARADI KÖZLÖNY a maga meggyőződéssel és hitével való törhetetlen ragaszkodásával és az egyetemes magyar élet javára betöltött.

Budapest.

Dr. BOROS LÁSZLÓ,

az Esti Kurir felelős szerkesztője,
a Magyar Újságírók Egyesületének főtitkára,
a Nemzetközi Újságíró Szövetség alelnöke.

Buda László dr.:

Budapest. Félévszázados jubileumuk alkalmából bensőséges jókívánataimat küldöm az elkövetkezendő újabb félévszázadhoz.

Dr. BUDA LÁSZLÓ

a Dunaposta főszerkesztője.

Gyárfás Elemér dr. szenátor
írja:

Szívvel üdvözlöm az Aradi Közlönyt fennállásának 50 éves jubileuma alkalmából és őszintén kívánom, hogy a most kezdődő második félszázadban még erőteljesebb fejlődésnek induljon s mindenben méltónak bizonyuljon érdemes múltjára.

Mai nehéz helyzetünkben nap-nap után összemlik körülöttünk egy-egy intézmény s ha veszteséglistát vezetnénk mindazokról, ami másfélévtized alatt elpusztult, elborzadnánk a nagy visszaesés láttára.

Ezért nagy öröm ma nekünk, ha valamelyik intézményünk jubileumi évfordulóhoz tud elérkezni, mert ez bizonyítéka annak, hogy vannak még

életképes alkotásaink, melyek dacolni tudnak a megnehezedett viszonyokkal is.

Ezek az intézmények — hidak, melyek a multat összekötik a jelenel s ezen keresztül a jövővel. Különös öröm pedig ez akkor, ha olyan intézmény jubilál, mely még a régi impérium alatt létesült, sőt megizmosodásának első évtizedeit is akkor élte le.

Sajnos, ezek a hidak számban nagyon megfogyatkoztak s a megmaradtak hordképessége is folyton gyengül, úgy, hogy a szakadék a mult és a jelen közt mind mélyebb és szélesebb lesz.

Az erdélyi magyarságnak életérdeke, hogy ezek a még meglévő hidak — mint összekötő pántok — szét ne omoljanak, hanem tovább folytathassák és betölthessék áldásos szerepüket, mert nyilvánvalóan csak konstruktív és áldásos lehetett annak az intézménynek működése, mely létét a jelenbe át tudta menteni, annyi nehézség dacára.

Ezekkel a gondolatokkal és érzésekkel üdvözlöm megegyszer a félszázados Aradi Közlönyt s Isten bőséges áldását kérem további működésére.
Bucuresti.

Gyárfás Elemér

A 8 Órai Újság üdvözlöte

Az ARADI KÖZLÖNY ötvenéves fennállása alkalmából a „8 Órai Újság“ egész szerkesztősége szívélyes üdvözlötét küldi.

Budapest.

Dr. KERTÉSZ RÓBERT,
szerkesztő.

A Pesti Tőzsde köszöntése:

Igaz örömmel értesülünk arról, hogy az ARADI KÖZLÖNY félszázados jubileumát üli. Ötven esztendő az ember életében is magas kor, hát még egy lap életében, amely annyi izgalomnak, eseménynek, politikai változásnak, nemzetközi világrengető szenzációk, felfordulások viharának és támadások kihatásának van kitéve. Mindezeket az ostromokat és meglepetéseket az ARADI KÖZLÖNY nagyszerűen kiálta. Nívós, komoly, elfogulatlan, jó magyar újság maradt mindvégig, amely az olvasóközönség érdekeiért harcol.

Ami bennünket érdekel, az, hogy mindig érdekes, elfogulatlan és eredeti közgazdasági információkat szokott közölni. Mi, akik most csak 15 éves jubileumunkat ünnepeljük, mint unoka a nagyapára tekintünk fel az 50 éves ARADI KÖZLÖNY-re. Mennyi munka, mennyi fárdság, mennyi izgalom van egy ilyen lap életében és milyen nehéz elérni egy 50 esztendő jubileumot. Ezt csak azok tudják, akik a sajtó emberei, akik agyukat, vérüket, idegüket adják a napi munkáért, amit a közönség néhány sorban olvas el azután a lapban.

Őszintén és megilletődéssel köszöntjük az ARADI KÖZLÖNY-t fennállásának 50 éves jubileuma alkal-

mából és fényes pályafutásához további sikereket kívánunk.

Budapest.

Kiváló tisztelettel:
KALLÓS JÁNOS,
főszerkesztő.

A magyar tollforgatók
leveléből:

Szeretettel, együttérzéssel köszöntöm az Aradi Közlönyt elmúlhatatlan jelentőségű, példatadó pályafutásának ötvenéves jubileumán.

Lázár Mihály

magyar országgyűlést képviselő,
A Reggel főszerkesztője.

Földi Mihálytól:

Az Aradi Közlönyt 50 éves fennállása alkalmából szeretettel köszöntöm és további sikeres munkát kívánok.

Földi Mihály

Dr. Fellner Frigyes professzor
a fényes multról:

Melegen üdvözlöm az Aradi Közlönyt fennállásának 50-ik évfordulója alkalmával. A lap fényes multra tekinthet vissza és lehetetlen, hogy ez alkalommal ne idézzük emlékünkből azokat a nagy érdemeket, amelyek boldog emlékeztül nagydorogi Stauer József főszerkesztő nevéhez fűződnek.

Az ő nagyérdemű munkássága áldásos hatását ma is érezteti.

A jubileum alkalmából áldozunk az ő emlékének is.

Budapest.

Fellner Frigyes

Saly Dezső írja:

Ugy az Új Nemzedék, mint a Nemzeti Újság egész szerkesztősége szívélyesen üdvözlö az ARADI KÖZLÖNY-t ötvenéves fennállása alkalmából.

SALY DEZSŐ, főszerkesztő.

Erdély költője írja:

Szeretettel köszöntöm az „ARADI KÖZLÖNY“-t, annak szerkesztőit és munkatársait, olvasótáborát és minden hozzá ragaszkodó szívet. Szeretettünk megnyilvánulása, bajtársi kézfogásunk erősítése a nehéz kisebbségi harcban küzdőket, bátorítsa új munkára a régi poszton. Erdély szívéből küldöm ezt a köszöntő üzenetet jubileumuk alkalmából, a kisebbségi végtel által Erdéllyé, az egykori Erdély élő, szerves, kiegészítő részévé lett Aradra. Mindennünk elveszett, de minden a miénk ezen a világon, mert a szívünk megmaradt.

Cluj.

Reményi László

a „Pásztortűz“ főszerkesztője

A „Dunaposta“ fávirata:

Budapest. Meleg szeretettel köszöntjük az ötvenéves Aradi Közlönyt évtizedes összekötésünk kellemes, zavartalan emlékeire gondolva, kartársi szeretettel kívánjuk kitünő lapjuk boldogulását az elkövetkezendő félszázadban is

A Dunaposta munkatársai.

Aradváros egész polgársága nevében:

AZ „ARADI KÖZLÖNY“ FÉLSZÁZAD ÉVEN ÁT FEJLŐDÖTT EGYÜTT AZZAL A NEMES TRADÍCIÓJU VÁROSSAL, MELYEK NEVÉT ZÁSZLAJÁRA IRTA. SZIVEMBŐL KIVÁNOM, ARADVÁROS EGÉSZ POLGÁRSÁGA NEVÉBEN, MINT ANNAK KÖZIGAZGATÁSI VEZETŐJE, HOGY A KÖVETKEZŐ FÉLSZÁZADÉVEN KERESZTÜL IS, UGYANAZZAL A LELKESEDÉSSSEL ÉS UGYANAZZAL A SZERETETTEL DOLGOZZÉK LELKES GÁRDÁJÁVAL EGYETEMBEN A VÁROSI KÖZÉLETÜNK BOLDOGULÁSA ÉRDEKÉBEN ÉS A POLGÁRSÁG JAVÁRA, MINT AHOGYAN EDDIG TETTE
Arad, 1934. karácsonyán.

URSU JANOS dr.,
Aradváros polgármestere.

Arad! Aradi Közlöny! 50 év!

ARAD! „ARADI KÖZLÖNY“ I ÖTVEN ÉV!
Nem is tudom elhinni, hogy az idő ilyen gyorsan rohan. Husz esztendeje már elmúlt annak, hogy az aradi korszót koptatta lábaim, az ARADI KÖZLÖNY már akkor harminc éves volt! Akkor igazán nem gondoltam arra, a lapok nem öregednek olyan gyorsan, mint az emberek, az ARADI KÖZLÖNY legalább olyan fiatal volt, mint mi, az elszaladt évek csak arra voltak jők, hogy tekintélyt emeljék. Meg vagyok arról győződve, hogy ma is éppen olyan friss, eleven, minden új és haladó eszme számára fogékony, mint annak idején volt. És magyar! Magyarorságot soha sem áldozta fel semmi céiert, semmi előnyért.

Két évtized nagy idő és ilyen sokáig nem látam viszont Aradot. Az első román—magyar csevonattal érkeztem meg látogatába abba a városba, ahol fiatalságom néhány kellemes és meleg hónapját hagytam. Egyszerre megrohantak az emlékek. Talán ebben a városban voltam a legnagyobb ur életemben. Ezt nem érti más csak az, aki a régi Aradot ismerte. Ez a város szerette és becsülte a maga sajtóját. Itt többen olvastak újságot, mint a tőzgyókeres magyar Szegeden. Ebben a városban egy helyi lap élén állani, nagyon sokat jelentett. Igazán nyitva volt előttünk minden ajtó. Minden jó sorra felfigyelt az egész város. Itt el-türték, hogy Stolipin orosz agrár-reformjáról nyolc—tiz vezércikket írtam, majdnem azt, merem állítani: vezércikkek voltak folytatásokban. Megengedték, hogy az ember mindent csináljon. Felvehette a pesti telefont, körmölhetett tárcát és le-adhatta a nyomdába a vízálást. Az újságíró számára igazán a legjobb iskola vol Arad. Az aradi

újságírói mult belépőjegyet jelentett akármelyik pesti szerkesztőségbe. El is kerültünk mindnyájan, — ha el akartunk menni. Akkor is akadtak Arad rajongói, akik nem tudtak elszakadni a Mures partjától. Talán neki volt igazuk.

Ahogy most két esztendeje bujkáltam a régi uccákban, megpróbáltam újra olyan fiatalnak lenni, mint annak idején. Csodálkozva állapítottam meg, hogy csak én maradtam meg fiatalnak — legalább úgy érzem! — mindenki más megöregedett, vagy el ment, itt hagyott bennünket. Nagyon erős volt a vihar, nagyon szerte szórt minket. A régi Arad nincs többé... Nem tud olyan gondtalan, magába bizó, nemesen törtető lenni, mint azelőtt volt... Vagy csak én látom így, mert akkor fiatalos tekintettel bámultam a világba, ma pedig észreveszem a sárguló, lehulló faleveleteket...

Nagyon sokakat szerettem, becsültem Aradon. A temetőben bátran tehetnék látogatást, sok ismerősre bukkannék. Talán vannak, akik rám sem gondoltak rossz lélekkel. Fiatalos szívemet kitártam, mindenkit magamhoz öletem, akiben tehetséget, jóságot láttam és éreztem. Voltak, akiket megbántottam. Most már érzem: igaztalanul. De a fiatalágnak illik harcolni, sokszor olyan eszmékért is feláldozni magát, amelyet később nem is tart valami jónak. Ha van valaki, aki még haragszik rám, bocsásson meg, én mindenesetre megkövetem...

ARAD! „ARADI KÖZLÖNY“ ÖTVEN ÉV!
A mult! A mi fiatalágunk! Nagyon örülök, hogy ezzel a pár sorral én is résztvehetek az ARADI KÖZLÖNY. félszázados jubileumában.

PAIZS ÖDÖN

Légrády Ottó írja:

Öt évtized alatt sok minden megváltozik az ember életében és fordul a világ sora is. Az Aradi Közlöny ötven esztendő alatt változatlanul a magyar érületnek hü tolmácsolója maradt.

LÉGRÁDY OTTÓ,
a „Pesti Hirlap“ főszerkesztője.

Basilides Mária köszöntése:

Üdvözlöm az Aradi Közlönyt nevezetes jubileumán. Ötven év előtt mese volt, de ma már valóság, hogy az étheren keresztül ezer kilométerekre is hallani lehet az éneket.

Basilides Mária

Félszázados jubileumán szivből üdvözlöm az „ARADI KÖZLÖNYT“.

Marschalko Pózi

Régi emlék

Istenem, hát már 50 éve annak, hogy az én drága szülőföldemen — Aradon — az „Alföld“ és „Arad és Vidéke“ c. napilapok mellett egy harmadik újság — az „ARADI KÖZLÖNY“ is megjelent?

— Persze, hogy én abban az időben — gyerek fejjel — nem tudtam, hogy mi az a „nagy politika“ —, de igenis jól emlékszem arra, hogy akkoriban az édes apám optikus boltjában a napi események megvitatása céljából reggelenként összegyülekezett városi honoratiorok, kiknek nagyrésze független érzelmi volt — a kormány új szócsovének nem jósoltak hosszú életet. — Annál nagyobb öröömre szolgál most nekem, a megdicsőült rossz próféták késő utódjának az „ARADI KÖZLÖNY“-t 50 éves jubileuma alkalmából szivből köszönhetni.

Budapest.

Gajmón

A megérdemelt jubileum

Szeretettel üdvözlöm az Aradi Közlönyt a jelentős éfordulón, újabb megérdemelt jubileumok küszöbén

Laczkó László

Az erdélyi magyar evangélikusok:

Öt hosszú évtized küzdelme a magyar kultúra és társadalom szolgálatában: a magyar sorsközösség örömeiben és gyászában való osztozás egy fél évszázadon keresztül. Ezt, a nem minden időben hálás, de — a sok akadály és megpróbáltatás ellenére is — valóban figyelemre méltó, igaz megbecsülést érdemlő utat választotta és járta eddig az Arad Közlöny.

Hogy pedig egy ilyen vállalkozás mit jelentett és jelent ma is erre a — lokális jellegéből országos jelentőségűvé növekedett — magyar nyelvű és magyar szellemű napilapra nézve, azt igazi értékben azok fogják megbecsülni, akik átérték, tehát ismerik az utóbbi 50 éves politikai, társadalmi, szellemi és gazdasági életünk vajadásait; akik a világnézetek viaskodásának jelen korszakában megtanulták ismerni és becsülni az Aradi Közlöny irányát ebben a vonatkozásban is.

A vallási közösségek és egyházak sorában az aradi ágostai hitvallású egyházközség is örömmel vesz részt az Aradi Közlöny félszázados fennállásának jubileumi ünnepén, kívánva érdemes munkájához továbbra is szerencsét és áldásos eredményeket.

FRINT LAJOS
evangélikus püspök.

Egy régi „kezdő“

Fennállásának ötven éves jubileumán melegen üdvözlöm az Aradi Közlönyt, hiszen én is a lap egykori munkatársai közé tartozom. Ott „kezdtem“ az újságírást huszonöt évvel ezelőtt.

HUNYADY SÁNDOR.

A sport érdekében

Ha van vállalkozás, amelyre áll az a tétel, hogy elkezdni könnyebb, mint fenntartani, úgy a lapkiadás elsősorban ilyen. Lapot indítani: passzió, néha komoly elhatározás, sokszor ábrándos lépés. Tíz évig fenntartani már hatalmas eredmény, 25 év már ritka produkció, de 50 esztendő — közben politikai és gazdasági válságokkal — olyan világrekord, amely előtt tiszteletteljes elismeréssel kell kalapot emelnünk.

Aradváros nagy kulturájában mindenkor dicsőséges szerepet játszott a város sportja, amely nagyon sokat köszönhet az „ARADI KÖZLÖNY“-nek. Adja Isten, hogy ezt a nemes hivatást még sok jubileumon keresztül töltse be az eddigi, teljes sikerrel.

Budapest.

Kartársi üdvözléssel:
„NEMZETI SPORT“ szerkesztősége
Dr. VADAS GYULA,
szerkesztő.

Jóban, rosszban együtt

50 éves jubileumán szeretettel köszöntöm az „Aradi Közlöny“-t és olvasóit, akikkel jóban-rosszban együtt voltam.

Legutóbb az árvíz szomorú napjaiban dobbant össze a szivünk.

Budapest, 1934. dec. 10-én

Lejlae János

Hinni kell a békében!

Mi lesz Európával másfél évtized múlva...?

Irtá: **TITULESCU MIKLÓS** külügyminiszter

A külügyminiszter rendkívül érdekes, alább következő fejtegetéseinek — amelyeket a genfi konfliktus előtt írt, — kétszeres érdekességet kölcsönöznek a nemzetközi politika izgalmas eseményei. Titulescu Miklós a napi politika eseményeitől függetlenül általános elvekre, egyezményekre és megállapításokra alapozta meg magas-nívójú és optimista fejtegetéseit, amelyeket ez-alkalomból egyedül az Aradi Közlöny tesz köze magyarul.

Milyen lesz Európa képe 15 év múlva, 1950. körül...? Ki tudná ezt megmondani? Még a leg-efesebb szemű politikus sem vállalkozhat ilyen jóslatokra, ha nem akar súlyos tévedésekbe esni. Ha azonban visszanezünk az elmúlt tizenöt esztendőre és látjuk, hogy milyen nagy, szisztematikus fejlődés következett be ezalatt, akkor minden-estre el kell ismernünk, hogy a történelemnek fordulópontjához érkeztünk. Ez a fordulópont egészen mély és radikális változásokat hozott nemcsak a régi, tiszteletbentartott intézményekkel kapcsolatban, hanem a nemzetek akcióit irányító pszichológia területén is.

Hogy mindezt jobban megértsük, tekintsünk vissza néhány évre és nézzük meg, hogy az emberi cselekvés legtöbb területén milyen hatalmas fejlődés történt. Ma már alig szülehet meg a mérész agyakban olyan ötlet, amelyet ne lehetne eléggé könnyen megvalósítani. Most még a leggyakorlatibb kérdésekben is kiderült az idealistákról, hogy tulajdonképpen nem is voltak fantaszták, hanem csak megelőzték korukat. Végeredményben tehát a tegnap idealistája a holnap realistája lett.

Igy például tiz-tizenöt évvel ezelőtt még alig voltak Európában államférfiak, akik azt merték volna állítani, hogy törvénytelennek kell nyilvánítani a háborút. Pedig már akkor is általános volt az a vágy, hogy a háboru megismétlődését örökre meg kell akadályozni. Tizenöt év alatt ezen a téren eddig óriási haladást tapasztalhattunk. Tulajdonképpen már tiz év alatt annyira megváltozott a közvélemény ezen a téren, annyira magáévá tette az új eszméket, hogy aránylag könnyű volt már a nagyhatalmak számára 1924-ben felvetni Genfben a híres protokollum gondolatát, amely a támadó háborút a legszigorubban elítélte. Még néhány évvel azután pedig végérvényesen törvénytelennek nyilvánították a háboru minden formáját. Így tehát ezen a téren a kilátások igen reményteljesek és biztatók.

Ha mindezeket tekintetbe vesszük és mérlegeljük, akkor remélhetjük most már egy új kor-szak eljövételét és egy új szellem kialakulását, amely majd meghozza a nemzetek között az igazság és az együttműködés áldásos rendszerét és amely így, végső fokon az emberiséget sokkal boldogabbá fogja tenni, mint amilyen eddig volt.

Ezzel a meggondolással az alapvető kérdésre tehát habozás nélkül azt válaszolhatom, hogy a legközelebbi tizenöt évben, — hacsak valami katasztrófa be nem következik, — óriási módon

tökéletesedni fog az új jogi és együttműködési rendszer mechanizmusa és ható ereje. Ennek a kooperációs rendszernek kell kijelölnie a béke további útját és fokozatosan felépítenie a védőfalat a háboru veszedelme ellen. Ezenkívül még azt is megjósolhatom, hogy addigra már a Népszövetséghez tartozó valamennyi állam csatlakozni fog a legutóbb megszövegezett konvencióhoz, amely sze-

TITULESCU

rint minden aláíró nemzet köteles a konfliktusait békés úton elintézni. Emellett még addigra teljesen áthidalódik az a differencia is, amely ma még

A mesterséges sziv csodái

Egy amerikai professzor és egy magyar kutató munkájának eredménye

Budapest. Csak tudományos körökben beszélnek egy amerikai professzor és egy magyar kutató együttes munkájának nagy eredményéről: a mesterséges szivről. A csodálatos készüléket nemrég mutatták be kisebb tudományos társaság előtt Budapesten, miután a legkomolyabb angol lap, a „Journal of Pharmacology and Therapeutics” már publikálta a tudományos világ számára.

Ezzel a mesterséges szivvel elérték már azt a rendkívüli eredményt, hogy bekapcsolták egy élő állat kioperált szive helyére — és az állat tovább élt.

vérkeringése éppen olyan volt, mint élő szivével.

Régi törekvés, hogy tudományos kísérleti célokra függetlenítsék a vérkeringést a sziv befolyásától. Ez azért volna fontos, hogy pontosabban

a népszövetségi alapokmány és a párisi Kellogg-paktum között fennáll.

Más kérdés az, hogy meg fog-e valósulni addigra az európai föderáció terve, amelyet Briand oly ékesszólóan propagált...? Ennek még olyan sok akadály áll útjában, hogy nagyon nehéz jóslásokba bocsájtkozni. Mindamellett azt hiszem, hogy bizonyos vonatkozásokban meg lehet csinálni az Európai Egyesült Államokat, ha másképp nem, hát bizonyos gazdasági vonatkozásokban. Az egyes nemzetek gazdasági érdekeinek összeegyeztetése és párhuzamosítása tekintetében is igen nagy haladás tapasztalható már eddig is, úgy igen valószínűk látszik, hogy 1950-re már megoldódik a vámp probléma, a termelést pedig annyira racionalizálják és a nemzetközi kereskedelmet annyira megkönnyítik, hogy az egyes nemzetek jóléte és gazdagsága óriási mértékben fel fog lendülni.

Ha pedig úgy következtetünk, hogy minden gazdasági közeledés és együttműködés szükségképpen valami nagyobb egység felé vezet, a gazdasági föderáció tehát politikai irányban fejlődik tovább: ez a gondolat már lehetővé teszi, hogy bizonyos fokig higgyünk az Európai Egyesült Államok megalakulásában is, bár e tekintetben nagyon nagyon óvatosnak kell lennünk.

Természetesen mindezeknek a fejlődési lehetőségeknek egy főfeltételük van: azt az alapot, amelyen Európa e pillanatban nyugszik, nem szabad megtámadni. Ha a mai megállapodásokat megbolygatnánk, ez csak újabb konfliktust szüntetne. Ha tehát ezt az elvet szem előtt tartjuk, akkor merem állítani, hogy a holnap Európája sokkal, de sokkal boldogabb és virágzóbb lesz, mint a mai. Béke uralkodik majd a nemzetek között a gazdasági érdekek összeegyeztetésének jóvoltából és sikerül majd örökre száműzni a bizonytalanságnak azt az érzését, amely a múltban olyan sok vérontásért és pusztulásért volt felelős.

Mindent összefoglalva azt valloim, hogyha el akarjuk képzelni 1950. Európáját, — amely azon mulik, hogy miképpen teljesítjük új kötelességeinket, — akkor vissza kell pillantanunk az utolsó 15 esztendőre. És ha megállapítjuk, hogy ezalatt milyen rendkívüli mértékben haladtunk, akkor további javulást várhatunk minden más irányban is.

és jobban lehetne vizsgálni azokat a gyógyszereket, amelyek a vérkeringést befolyásolják.

A vérkeringés ugyanis két tényezőtől függ: a szivtől és az erek változásaitól. Fontos e két tényező különválasztása, mert vannak olyan betegségek, amelyeket csakis az egyedül ezekre ható gyógyszerekkel lehet gyógyítani.

Például az ájulást az erek kitágulása hozza létre, ilyenkor nem a vérkeringés középpontját, a szivet kell befolyásolni, hanem az ereket. Vagy az érlemeszesedést — aminek veszélye bizonyos korban mindenkit fenyeget — szintén csak az erek befolyásolásával lehet gyógyítani. A vérnyomásemelkedésnek máig sem tudják az okát, erre is valószínűleg a mesterséges sziv vezet-het rá.

A mesterséges szivet tehát azért igyekeztek megszerkeszteni, hogy függetlenül a szivtől, vizsgálni tudják az erekre ható gyógyszereket. Olyan gyógyszerek előállítására a cél,

amelyek az erek betegségeit megszüntetik.

Az eddigi kutatások eredményei nem pótolják mindenben az állatnak a szivét. Egyszerű szivattyúk mintájára szerkesztett készülékekkel kísérleteztek, amik fenntartották ugyan a vérkeringést, de az állatokat nem lehetett velük életben tartani. A kísérleteknek az is hibája volt, hogy nem az állat saját vérét, hanem idegen vért áramoltattak keresztül az állat testén.

A sziv helyén — egy készülék

Gibbs amerikai élettani professzor esztendőnkön keresztül foglalkozott új készülékek megkonstruálásával. Arra törekedett, hogy a szivattyús rendszer helyett olyat szerkesztesse, ami teljesen megfelel a valódi szivnek és mindenben utánozza annak működését. Ugyanúgy két részből kell állania, mint az emlőállatok szive: jobb és bal pitvarokból és kamrákból; az egyik fele továbbítja az elhasznált vért a tüdőbe, a másik a

Jubiláris üdvözlét az 50 éves Aradi Közlönynek

Debreceni Független Ujság

Engedjék meg, hogy a Tiszántul legrégebb napilapja, a Független Ujság nevében, őszinte, meleg szeretettel és kollégialis jókívánságainkkal üdvözljem az 50 éves Aradi Közlöny-t. Kitünő lapját mi, vidéki ujságírók, mindig mintaképünknek tekintettük, mert az Aradi Közlöny magas zsurnalisztikai nívója, hozzáférhetetlen becsületessége, óriási publicitása, úgy tündöklök előttünk, mint a maximuma annak, amit egy vidéki lap elérhet. A szerkesztőségünkbe nap-nap után érkező laptengerből először az Aradi Közlöny-t szoktuk előkeresni és figyelmesen átolvasni, mert ez a lap nekünk, szakmabelieknek is, sok-sok örömet okoz s újból-újból azt bizonyítja: nem pusztulhat el az a nép és az a kultúra, amely a legsúlyosabb történelmi időkben is képes olyan egészséges, szép virágot hajtani, mint az Önök brilliáns ujságja.

Az öreg Debreceni Független Ujság a délibábos Hortobágy mellől, Kossuth Lajos városából, testvéri ölelését küldi az öreg, de mégis örökifjú 50 éves Aradi Közlönynek.

FARKAS LAJOS
főszerkesztő.

BUCURESTI
megbízások közis-
merten legponto-
sabb és legolcsóbb
elintéző helye. :-:

„KÜNSTLER”

vizum és utazási iroda **ALB AD**, Bul. Reg. Maria 24. Telefon: 86.

A „Serviciul Maritim Român” és „Hamburg Amerika Linie” képviselője.

Utlevelvizumok !!
Utlevel hosszabb-
tások. — Külföldi
utlevelek beszer-
zése. — Vasut- és
hajójegyek.

tiüdből jövő felrissült vért a testbe. Órta-
néhezsek tornyosultak Gibbs professzor kísérletel
elé. Súlyos probléma volt a szív helyébe bekötni
a készüléket és úgy megválasztani a mesterséges
szív működéseit hajtó erőt, hogy azt kísérlet köz-
ben változtatni lehessen. hiszen az állatok indivi-
duális és munkájuktól függő vérkeringésének kel-
lett, hogy megfeleljen a mesterséges szív.

**A szívverések számát és a szív térfogatát a
kísérleti állatban is változtatni kellett!**

Gibbs hosszas fáradozások után annyira ju-
tott, hogy már működött a mesterséges szív és
életben tudta vele tartani a kísérleti állatot, a
szívverések száma azonban nem volt szabályoz-
ható. A készülék nem volt még tökéletes.

Amikor a halott újra felébred

Gibbs Európába jött. Tanulmányútján találko-
zott Bécsben a magyar kutatóval, akivel együtt
folytatta a kísérleteket. Az együttes munkának
sikerült tökéletesíteni a mesterséges szívet! Ma
már mindenben megfelel az állati szív működésé-
nek és a kísérletekben teljesen pótolja azt.

A mesterséges szív fémdobozba zárt két gum-
mitőlőlől áll. Aram bekapcsolása és elektro-
mágnes szabályozza a fémdobozba töltő vízve-
zetéki vizet, amely szabályos időközökben össze-
szorítja és kitágítja a tömlőket. Minden összeszo-
rulásnál kitödul, minden kitágulásnál befolyik a
tömlők szelepein a vér. A kísérleti állatot elaltat-
ták, hogy ne kínozzák, azután kikötik.

**kiveszik a szívet és a mesterséges szív üveg-
csöveit a szív ereihez erősítik.**

Ezt a műtétet másodpercek alatt el kell vé-
gezni, hogy az állat közben, amíg szív nélkül van,
el ne pusztuljon. Így is, ha a leggyorsabban ope-

rálnak az állat negyedóráig — halott, összes élet-
jelenségei hiányoznak.

Lassan-lassan térnek vissza a reflexek, jelétül
annak, hogy a vérkeringés újra tökéletes. A mes-
terséges szív feltámasztotta az állatot...

Ma még csak regényíró fantáziájában szület-
hetik meg, de ki tudja, nem fogja-e valóra váltani
a mesterséges szív tökéletesedése azt, hogy

**egy szívbénulásban meghalt embert feltá-
masztanak**

a segítségével és a halott — ha helyhezköttén is
— rövid ideig újra él. Az eddigi kísérletek már hat
óra hosszat életben tartották a szív kioperálásával
elpusztított állatot.

Az erekre ható gyógyszerek hatását ezzel a
mesterséges szívvél mérik.

Az amerikai professzor már nem tartózkodik
Budapesten. Magyar munkatársához fordultunk,
hogy nyilatkozzék a nagyjelentőségű kísérletekről.
A kutató orvost egy tudományos intézetben talál-
tuk, de nem akart beszélni a mesterséges szívről.
Arra is nagyon megkért, hogy neve ne szerepeljen
beszámolóinkban.

Az újságíró lojális kötelessége, hogy inkogni-
tóját egyelőre titkosságban tartsa.

SIKLÓS FERENC.

Este a szanatóriumban

Irta: Bakos Akos

Arnyékos szemükkel messzire néznek,
messzire a fehér falakon át,
ahogyan a hallban esténként hallgatják,
unottan a rádió muzsikáját.
Fölöttük száz villany lángja ragyog,
ránctörő, szépítő kozmetikusok.

Verik a fészkét, üzlk, riasztják,
hidba este csak visszajár,
a piroslábu, pirosbegyű, tüzes lázmadár.
Ajtó sem nyílik, mégis berepül
s a fehér hallban lassan körülszáll.
Ijedten bujnak mind, mind előre...

Hidba...
Tűzkarikák kergetőznek, gömbök a lángok alatt,
vörös rózsagirlánd nyílik a fehér falon:
doktor ur az istenért, löjje le, löjje,
a piros madarat fehér porával
löjje agyon!

FISCHER F. Bulev. Regina Maria No. 19.

Zsák
Zsineg
Kötéláru
Ponyva
Brassovi lótakarók

Kárpitos-áruk
Matracz-grádli
Lószőr
Futó és eredeti kókusz-
szőnyegek gyári árban.

Három láb vonal alatt

Irta: Szántó György

Emlékezni és emlékekről csevegni öreges
dolog. Ha félnék az öregségtől, nem merném
tenni. Igaz, szoktam néha a borbélyomtól
kérdezni:

— Mondja, lopakodott megint egynéhány
fehér szál a hajam feketéjébe?

— Dehog, dehog. Hogyan is tetszik
gondolni. Egészen fekete még. És milyen szép
sűrű. Na, a művész ur sem fog megkopaszodni,
hehhe.

Tudom, hogy hazudik a derék ember, né-
mely nőtől alattomban megtudtam, hogy bi-
zony deresedem. És amíg a figaró ollója
csattog halántékom körül, eszembe jut a nótai
percekből az órák, napokból az évek, fekete
hajamból lassan hófehér lesz.

De ez csak a pletykás borbélyműhely
hangulata. Amikor kilépek az ajtón és elindu-
lok egy-egy kiskorcsma felé, hogy a kocsi-
sokkal néhány spriccet megigyak, pincériá-
nyokkal eltréfálkozzam, ismét fiatalnak érzem
magam, dalolok és füttyölök, merek még em-
lékezni is. A korcsmában azt mondja a kis
Mariora:

— Te Gyurka ur. Olvastam, milyen szé-
pet írtál a Közlönybe a vak íróról. A lónök
néni mondta, hogy ezt te írtad.

— Aztán honnan tanultál meg magyarul
olvasni?

Ezt azért kérdelem, mert Mariora tizen-
hét éves.

— Hát csakugy magamtól. Nincs nagy
különbség a román és a magyar betű között.
Szépet írtál nagyon, Gyurka ur.

Elmondatom vele, mit is írtam. Büszke
vagyok rá, hogy még tudja. A Stradiváriról
csupa husz éves gyerek ír nekem rajongó le-
velet. A fiataloság vagyok még, ezért fiatal

vagyok. Merek hát emlékezni egy megvakult
festőre, aki tizenkét éve érkezett meg Ham-
burgból Aradra.

Furcsa ember volt ez a festő. Konflison,
meg szánon járta délutánonként a kiskocsmá-
kat egymagában, a kocsmárosok, kocsisok,
pincérek, cigányok és kiszolgálólányok Gyur-
ka urnak hívták. Mint Krudy Gyula urnak. Azt
hiszem ezt a festőt is Krudy Irta, amint koc-
mák felé szánkázott téli alkonyatokon.

Ő irt ilyen zátonyrajutott hajókról, meg-
vakult festőkről, kiöregedett hamisjátékosok-
ról, kikopott gavallérokról, kifosztott banká-
rokról, elfáradt csavargókról, hervatag szép-
asszonyokról, élet hajótörőtteiről: Amilyen én
voltam akkor.

Meg nem festett festmények elvetélt vá-
gyát ittam a kocsmákban. Meg nem irt regé-
nyek tömkelege zugott a fejemben. Egy nyári
délutánon pedig becsengetett valaki Tököl-
téri lakásomba.

Magam nyitottam ajtót. Egy hang így
szólt felém a homályból:

— Jónapot. Az Aradi Közlöny munkatársá
vagyok.

Betessékeltem. Beszélgettünk. Felém-
pogatótt kérdéseivel, ekkor éreztem meg elő-
ször az újságíró az emberen át. Nézegette a
képeimet, én magyarázgtam. Reakövetkező
vasárnap megjelent a Közlönyben egy
szines riport-tárcsa, az első nyomtatott szó,
amelyet rólam írtak. Az első visszhang, mű-
vészi munkám első visszavetített tükröképe.

A második tárcát akkor írta rólam, amik-
kor megnyílt képkiallításom. Ő beszélt rá,
hogy megrendezem.

A harmadik tárcát már első regényemről
írta ugyane lapban. A regény kefelevonatát ő
korigálta. És ekkor Szántó György lett
ujra Gyurka urból.

— A főszerkesztő mondta, hogy írjunk

rólád minél többet. Hogy erre mindig lesz bő-
ven hely az Aradi Közlönyben.

A főszerkesztőt Stauber Józsefnek hív-
ták, csak ennyit tudtam akkor róla. Megláto-
gattam. Elbeszélgettünk. Éreztem a szavából, a
kézfogásából, hogy nagy, büszke és kemény
ur. Amikor elmentem, ez a kemény ur maga
vezetett le a lépcsőn, vigyázva, óvatosan.
Egy megvakult festőt és egy ismeretlen re-
gényírót, egészen az udvarba kísért ki. Ebből
jobban megismertem Stauber Józsefet, mint
sokan, akik évtizedeken át dolgoztak mellette,
vagy küzdöttek ellene.

Azóta tizenhárom regényem jelent meg.
Mindannyiszor más név jött el, bekopogtatni
hozzám, az Aradi Közlöny-től. Mindannyi-
nyiszor más kritikus irt rólu. De mindegyik
mögött őt éreztem, aki levezetett egy meg-
vakult festőt a lépcsőn és kikísért az udvarba.
Amikor pedig a mennyei főszerkesztő elszóli-
totta őt az íróasztal mellől, gondolatban én
vezettem őt le a sötét lépcsőn, ahol nem is-
merte a járást és én kísértem ki alázatosan
egy felhőudvarba, pedig én is büszke és ke-
mény ur voltam. És azt mondtam neki:

— Most egy időre elbucsuzunk, Stauber
József, főszerkesztő. De előbb meg kell kö-
szönnöm neked, hogy a Gyurka urból Szántó
Györgyöt csináltál Erdélyben és még egy-két
országban.

Ő már messze járt akkor, de hallotta a
hangomat. Talán az egyetlen hang volt, ame-
lyet barátai és ellenségei utánakiáltott szá-
vain túl is meghallott. És odafent azt mondta
a nagy főszerkesztőnek:

— A vasárnapi lapban egy tárcányi hely-
re volna szükségem, három láb, vonal alatt.

Ime, ezt a helyet most kegyelettel meg-
adom neki. Bocsássanak meg és ne tartssanak
öregnek, hogy az Aradi Közlöny ötvenesze-
dős jubileumán emlékezni és fecsegni merek.

A dunai népek önállósága

Az Aradi Közlöny részére

ista

Stauder

Egy amerikai író a dunamenti államokat házesoporthoz hasonlította, amelynek minden zugában nagymennyiségű robbanóanyag van felhalmozva. Ha bármelyik házban — ugyan — tűz találna kiütni, az egész épület-tömb veszélyeztetve volna. Semmi értelme sem lenne biztonsági intézkedéseket az egyikben alkalmazni, amikor nincs valamennyi biztonságban.

A dunai államok érdekszolidaritása jut kifejezésre ebben a hasonlatban, amely a dunai népek egyetértését sürgeti.

A történelmi tapasztalat azt mutatja, hogy minden közeledést politikai és gazdasági téren ellenségeskedés szokott megelőzni és amikor a feszültség a legnagyobb és a kölcsönös ellenségeskedést mindkét oldalon nagy veszteségek hűtötték le, akkor szokott a megértés órája ütni és a közeledés létrejönni. Ma még a dunai államok annyi felé huznak, ahány nagyhatalom érdekkörébe tartoznak. Ismétlődik ma a Duna-völgyében az a játék, amely félszáz éven keresztül a Balkánon folyt, ahol az egyes kis országok a különböző nagyhatalmak csatlósáiként háborus feszültség állapotát állandósították.

Az eddigi nemzetközi konferenciák megmutatták, hogy a dunai államok a nagyhatalmak jóindulatára rászorulnak ugyan, de hogy tőlük a dunai probléma megoldását szerteágazó, sőt sok tekintetben ellentétes érdekeik miatt alig remélhetik. Az eddigi konferenciákból a dunai népek azt a tanulságot meríthették, hogy a kezdeményezés munkáját maguknak kell kezükbe venniük és maguknak kell az egymáshoz vezető utat megtalálniuk és javaslatokkal a nagyhatalmak elé lépniük.

A dunai népek sorsa nem függhet a nagyhatalmak vetélkedésétől,

a dunai népek nem lehetnek figurák a nagyhatalmak sakkjáráján, nem lehetnek pörgettyűk a nagyhatalmak yo-yo játékában.

A dunai népek ne áhitozzanak kövér falatokra a hatalmasok asztaláról, hiszen, hogy ezek a falatok csak szerény morzsák szoktak lenni, azt a stressai konferencia példája megmutatta. Amire a dunai népeknek szükségük van, nem könyöradományok, hanem egy nagy,

életképes gazdasági terület, amelynek határain belül a gazdálkodás nem elszegényedést és versenyképtelenséget jelent, mint ma, hanem az összes termelő erők jobb kihasználását, emelkedő jólétet és boldogulást.

A dunai gazdasági hadszíntér új elrendezése, a

szétforgácsolt és kimerült erők új átcsoportosítása a feladat, amelyet a dunai népek csak maguk oldhatnak meg. Emlékezzenek a Duna-völgy népei Cavour jelszavára: „fara da se” és fogjanak össze egy szervezetben, amelynek létesülését eddig hamis becsvágy és kicsinyes önzés késleltette.

A dunai kérdés épp ezért csak mint gazdasági kérdés oldható meg. A közeledés kiinduló pontját nem hatalmi, nem imperiálisztikus törekvések alkotják, hanem a válságos gazdasági helyzet, az általános gazdasági nyomorúság, amely egy nevezőre hozta a különböző politikai érdekű nemzeteket.

A közeledés művét éppen ezért gazdasági téren kell kezdeményezni,

nem mintha gazdasági szempontok lennének a legfontosabbak, hanem mivel az emberekre a gazdasági érdekek hatnak legközvetlenebbül és ezeken keresztül győzhető meg legkönnyebben, hogy a békés megegyezés mindegyik fél javát szolgálja és mivel a népeket a gazdasági nyomor a társulásra hajlamosabbá teszi. A gazdasági közösség emléke, a gazdasági egymásrautaltság érzete azonnal benne él még a mai nemzedék gondolat- és érzésvilágában. Nem kell ezért a történelmi materializmus hiveinek lennünk, hogy a Duna-medence végső kialakulását a gazdasági erők kialakulásának irányában keressük.

A gazdasági közeledés azonban sem terjedelmében, sem eszközeiben nem lesz azonos a háborúelőtti állapottal. Bár a dunai monarchia emléke egyre sürűbben kísért az emberek képzeletvilágában, mégsem gondol senki annak újból való feltámasztására, a dunai összefogás nem politikai célkitűzés, hanem az átélt nagyméretű gazdasági összeműködés gondolatának újból való feltámasztása.

Ennek a nagy gazdasági egységnek feltámasztására nem a nagyhatalmaknak, hanem a dunai államoknak kell kölcsönösen áldozatot hozniuk. De a nagyhatalmak erkölcsi támogatása nélkül az egyezés létre nem jöhet. Az érdekelt hatalmak kapjanak biztositékot, hogy kereskedelmi és mozgási szabadságukat a Dunavölgyében nem veszélyezteti a dunai államok összefogása. Ez a cél úgy volna a leghatályosabban elérhető, ha a dunai államok kötelezik magukat arra, hogy bizonyos a szomszédokat érdeklő vámjaikat nem emelik, sőt olyan árucikkek vámtételeit, amelyek túlnyomó részben a szomszéd országból származnak, le is szállítják. Ez uton az eddigi kivitel fenntartatnék és a vámfalak lebontása megkezdődhet.

A dunai államok mai túlzott vámvédelme

Jubiláris üdvözlét az 50 éves Aradi Közlönynek

A REGGELI HIRLAP

Az „Aradi Közlöny” félszázados múltja ötven nehéz esztendő kemény munkáját jelent a kultura és a haladás szolgálatának. Az „Aradi Közlöny” a régi boldog béke időkben már a magyar vidéki újságírás nivójának és fejlődésének egyik megteremtője, mindig az élen járó fáklyahordozója volt. Az „Aradi Közlöny” volt az a vezető organum, amely Aradot valósággal a vidéki újságírás fővárosává tette. Tiszta szellemben és mindig lépést tartva az időkkel, reprezentálta a vidéki sajtó nivóját és mindnyájan büszkék voltunk arra a munkára, amelyet a lap élén Stauber főszerkesztő ur kifejtett. A szintén félszázados évfordulójához közeledő miskolci Reggeli Hírlap soha el nem mulot magyar testvéri szeretettel nyújt kezét és kíván sok szerencsét a jubiláló „Aradi Közlöny”-nek.

Miskolc,

FEHÉR ÖDÖN,

A Reggeli Hírlap felelős szerkesztője.

FIGYELEM! a MODERN

divatszalon december 4-ikétől a
Strada Eminescu 8. sz. alá költözik.
Kéz gyermekruhák legszebb és legolcsóbb kivitelben és női ruhák megrendelésre.

Olcsó karácsonyi vásár!

Mielőtt gyermekének új ruhát vesz az ünnepekre, tekintse meg kirakataimat!

helyébe mérsékelt vámvédelem lépne. Ez volna a gazdasági megértés első lépése.

De nem szabad feladnunk azt a reményt, hogy a gazdasági megértésből politikai megértés is származhatik. A gazdasági kérdések ugyanis sokoldalúságuknál fogva alkalmasak mindenféle átmeneti megoldásokra, amelyek szolgálhatnak politikai célokat is, amikor ezek közvetlen módszerekkel meg nem valósíthatók.

Ha van remény arra, hogy a hatalmi politikát a jövőben olyan politika fogja felváltani, amely a nemzetek közötti szolidaritás szempontját hozza előtérbe, akkor ez mástól nem várható, mint a gazdasági érdekek további előnyomulásától a külpolitika terén.

Hantos Elemér fenti cikkével kapcsolatosan érdekesnek tartjuk néhány nyilatkozat közlését, amelyet tekintélyes kisantant politikusok tettek a dunai kérdés megoldásáról:

TITULESCU

külgyminiszter:

— „Az a határozott óhajom és kívánságom; csináljuk meg a szóval hangoztatott és a viszonylagos román—magyar barátság után a valódi román—magyar barátságot. Legyen ez a barátság állandó élő valóság és legyen alapos, mert nemcsak magyar szempontból, hanem román szempontból is kívánatosnak tartom”.

MANIU GYULA

volt miniszterelnök:

— „A dunai államok gazdasági összefogása már régi politikai ideálom. Szilárd meggyőződés, hogy egy ilyen összefogás minden egyes résztvevő államra csak előnyöket jelenthet. 1923. óta már számtalanszor szállottam sikra szóban és írásban a Duna völgyében lévő államok együttműködéséért. Nem tagadom, hogy ami a formát illeti, még ma is a Tardieu-terv lebeg a szemem előtt. Ez a terv lenne hivatott arra, hogy a szomszédos államok közötti gazdasági és ezzel egyidejűleg a politikai feszültséget is levezesse... Az olasz—magyar—osztrák közeledés legkevésbé sem változtat a Duna völgye két legerősebb elemének — Magyarországnak és Romániának — egymásrautaltságán. Ez a két ország, amelyeknek agrárbarajai feltűnő módon hasonlóak, ideálisan egészítené ki egymást. Ezért a nézetért küzd Magyarországon Hantos Elemér és rajtam kívül pedig számos politikus Romániában. Ugy értesülök, hogy a bucuresti-i kereskedelmi akadémia éppen ezért meghívta Hantos Elemért, hogy ott a dunai államok problémájáról előadást tartson. Nagyon örülnék neki, ha ezzel a kiváló magyar gazdaságpolitikussal személyesen találkozhatnék. Szentül hiszem, hogy Magyarország és Románia gazdasági téren megérthetik egymást és hogy erre a megértésre és együttműködésre sor is kerül.

GHICA,

volt külgyminiszter:

— „Tudvalevő, hogy a többoldalu gazdasági megegyezés ügye különösen Középeurópát illetően sürgősen időszerű és napirenden is van. Szükségtelen újra emlékeztetnem Hantos Elemér professzor keresztshadjáratát és könyvét ebben a tárgyban, valamint

Gratz és Friedrich kiegészítő törekvéseit és utazásait."

POPOVICIU,

volt pénzügyminiszter:

— „Uram, csinálják meg gyorsan a dunai kontöderációt, ha úgy tetszik Önöknek, Hantos urnak a tervei alapján. Higgyék el ez a legokosabb dolog, ezzel segítünk magunkon is.

TILEA VIOREL,

volt államtitkár:

— „...A Duna völgyének egyes termelési ágai és országai annyira szorosan összefüggnek egymással, bajaik és keserveik annyira azok, hogy gazdasági újjáépítésük érdekében közös és együttes mozgalmat kellene indítaniok. Hantos professzor tervét és elgondolását, amelyet ismételtén is papírra vetett és évek óta propagál, helyesnek és megvalósíthatónak tartom. Ezt a problémát csak gazdasági alapon, nem pedig politikai téren lehet megoldani...“

MARINKOVICS,

volt jugoszláv külügyminiszter:

— „...Ami Jugoszláviának a szomszédországokkal való viszonyát illeti, országunkban általános az az óhaj, hogy ez olyan jóra forduljon, mint lehetséges. Különösen gazdasági téren kívánatos együttműködni a két állammal. Azt hiszem törekednünk kell kiszélesíteni az együttműködést, oly módon, hogy az kiterjedjen gazdasági összeköttetésünk egész hálózatára... Persze mindez nem zárja ki, hogy már az ilyen együttműködésünk folyamán is ne hozzunk olyan intézkedéseket, amelyek a dunai államok legszorosabb gazdasági kapcsolatának kiépítésére irányulnak abban az irányban, amelyeket dr. HANTOS Elemér, az Önök kiváló közgazdasági és politikai írója javasolt művelben. De amit én említek, a technikai együttműködés, ha egyelőre szerényebb keretek között és inkább csak technikai téren mozogna, nem zárna ki, hogy rövidesen ne adjon helyet a HANTOS által javasolt állandó gazdasági együttműködésnek...“

Jubiláris üdvözlés

az 50 éves Aradi Közlönynek

„A Világ“

A legnagyobb örömmre szolgál, hogy az ARADI KÖZLÖNY jubiléris ünneplésében én is részt vehetek. Az én látható kapcsolat az ARADI KÖZLÖNY-höz — azonkívül, hogy olvasója vagyok, — mindössze néhány vers és néhány recenzió megjelent könyveimről, de a valószínű kapcsolat mégis abban a rokonszenven látom, amely az ARADI KÖZLÖNY szellemi életével keletkezett bennem és mindinkább növelte azt a nemes öntudatot lelkemben, amely nélkül kultúrember, jó polgár és magyar el sem képzelhető.

Ez az, amely, mint folytonosan emelkedő büszkeség megmaradt bennem és ez az erő, ez a ruganyosság gyakran ad új lendületet, felfrissülést azokban a problematikus pillanatokban, amikor elfog a lemondás az élet keserű meddőségében.

És ez a jelenség már egymagában is mutatja, hogy az ARADI KÖZLÖNY a maga világos céljaival, politikai, etikai, művészi és irodalmi orientálódásával egy egész nemzedéket ragad magával és vezet egy szebb élet-Génius felé. Hogy ez a Génius milyen örömeit rejt magában a köz- és magánélet számára, az ma még csak titokzatos sejtelem, de kétségtelenül összeköt a harcok mával és előkészít munkánk győzelmére.

Nagyon jól esik megállni a jubileum tisztán. Erzem a friss szelet, az üdítő levegőt és látom a tüzet, amely köré gyülekezünk, amely körül melegsünk s amely világot nekünk az éjszakában.

Ebben a meghittségben szinte átérzem a félszázados történelmet, felfogom a jövő meleg hullámaint és ideáimat követve, üdvözölnöm kell öszinte szeretettel a Közlönyt, egyrészt hódolattal a nagy alapító Stauer József főszerkesztő emlékének, másrészt benső barátsággal a lap mai gárdájával, melynek minden tagja azon az örökhelyen áll, ahol valahogy mindnyájan ott vagyunk és ahol az élet csúcokra meredő keresztútjait őrizzük.

Fogadja Főszerkesztő ur további nagybecsülésemet és jókívánságaimat az új félszázados munkához, baráti híve:

Cluj.

WOJTCZYK GYULA
főszerkesztő.

Naponta tíz bérpalota építését fejezik be Bucurestiben — huszmillió lejes költséggel

Káprázlató adatok a főváros szédületes fejlődéséről. — Felépült Bucuresti legnagyobb palotája — most készül Középeurópa leghatalmasabb moziája. — Hódít az öröklakás-rendszer

Négyezer palota épült egy év alatt

Bucuresti, az Aradi Közlöny kiküldött munkatársától

Ma még szemétdomb, vagy elhanyagolt üres telek, holnap már munkások légiója árasztja el a környéket, napok múlva már vasváz mered az égnek... pár hét és előtünk magaslik Bucuresti legújabb palotája...

Ha néhány hétig nem látjuk a fővárost, újabb látogatásokról szinte rá sem ismerünk... Mintha csak mesebeli varázslók munkája kápráztatná a szemeket. A híres indiai fakirok bűvészműtávjainak egyik szenzációja, amikor földdel teli vederbe néhány magot ültetnek el és a nézők szeme láttára pattan ki a földből a zsenge cserje, amely percek alatt mind hatalmasabbá növekszik. Mintha ilyen bűvészműtávjának lennének szemtanúi, amikor látjuk, hogyan varázsolnak elő nyolc-tízemeletes bérpalotákat, hatalmas házblokkokat az üres telkekből. A sok milliós vállalkozó tőke csodákat művel a fővárosban, amelynek szédületes fejlődése még a külföldi világvárosokból érkezett idegeneket is meglepi.

**Egy év alatt
hétmilliárd befektetés**

Arra az építkezési tempóra, nézve, amely a legutóbbi időben Bucurestiben urrá lett, mindennél jellemzőbb az a néhány hiteles számadat, amelyet abszolút mértékadó helyen bocsátottak rendelkezésemre. Statisztika készült, amely kimutatja, hogy

a legutóbbi évben nem kevesebb, mint négyezer bérpalota készült el, körülbelül hét millárd lej befektetéssel. Naponként tehát átlagosan tíz palota épült fel — huszmillió lejes költséggel.

És ha megállapítjuk, hogy ez a napi tíz palota többemeletes házat jelent, valahogyan érzékeltetni tudtuk azt az építkezési lázat, amely a főváros töképezésén urrá lett. A legfőbb ok: az átlagosan felülmúló rentabilitás. Vannak esetek, amikor az új ingatlan évi husz százalékos jövedelmet hozott, tehát a husz millió lejes költséggel felépített palota négy milliós évi jövedelmet jelent boldog tulajdonosának, aki emellett a lehető legbiztosabb módon helyezte el tőkét.

Ujabbban erősen hódít a blokkház-rendszer, amely nem más, mint az öröklakás módszere. Minden lakást örökáron adnak el és a hatalmas blokkház számos tulajdonosa részvénytársaságba tömörül. A központi fűtést, vizet, javításokat, személyzetet azután közösen viselik. Az utóbbi években számos ilyen blokkház épült és jövő tavasszal még többnek építését kezdik meg: ez a szisztema teljesen meghódította Bucurestit. Főképpen a Schindl-építészeti cég, a Locuinta Eftine, Cadiera Romaneasca, Reconstructia és Constructia Moderne vállalatok foglalkoznak ilyen típusú házak építésével. A legutóbbi blokkházak: Casa Verde (Strada Lutherana) hat emeletes, Casa Slatineanu (Strada Lascar Catargi) öt emeletes, Casa Tatalkremet (Bulev. Carol) négyemeletes — még befejezetlen. — Casa Monda (Bulev. Bratianu) hatemeletes, Casa Ferechide — még befejezetlen — tizenegy emeletes, Casa Algiri (Strada Brezoianu) hétemeletes. Itt meg kell jegyezni, hogy a Brezoianu-uccában jövő év tavaszán, mindkét oldalon egész sor hasonló épület készül. Most épült fel a főváros legnagyobb palotája, a Casa Wilson, amely tizenkét emeletes. Ebben az épületben, amely

a Bratianu-köruton fekszik, hat lift működik a lakók számára, az épülettömböt központi fűtés melegíti, minden lakás parkettás, fürdőszobás és minden lakásban telefont és rádiót építettek be. Egy-egy lakosztály örök ára 350 ezer lej és 1 millió 200 ezer lej között változik.

A készülő építkezések sorában meg kell említeni azt a mozit, amely az Asigurarea Romaneasca Tache Ionescu-köruti házában épül, kétezer ülőhellyel s amely Középeurópa legnagyobb moziája lesz, káprázatos pompával készítve. A Casa Wilsonnal szemben a Singer-varrógép cég bucuresti-i reprezentánsa, George Brown építeti fel a tízemeletes Singer-palotát, amelyet ugyancsak tavasszal avatnak fel. Sőt meg kell említeni azt is, hogy Anghelescu közoktatásügyi miniszter ugyancsak a tavasszal épített nyolcemeletes bérpalotát a Bratianu-köruton, a Piata Amzein a Voina asztalosárugyár 35 milliós palotája már munkában van. Nem lehet kifejteni magát az államot sem, a CFR vezérigazgatóság, a pénzügyminisztérium és az egyes autonóm intézmények sokmillió költséggel saját palotákat építenek. Az építkezéseknél Arad is szerephez jutott, amennyiben a Casa Wilsonnal s más nagy munkáknál aradi cégek szállítottak jelentős mennyiségben építkezési anyagokat.

A lázas munka érdekes jelenséget hozott magával. Az új paloták oly modernnek, oly kényelmesek, hogy a régi házakban ma alig tudják kiadni a lakásokat. A bucuresti-i Háztulajdonosok Szövetsége ezért memorandummal fordult a kormányhoz, amelytől azt kérte, hogy

hosszabbítsa meg az 1935. augusztus hó 15-ikén lejáró adómentességet az új házakra nézve, sőt terjessze ki azokra, akik modernizálni akarják régi házaikat,

hogy a régi háztulajdonosok ne kerüljenek hátrányba az újakkal szemben. Azt remélik, hogy a kérés teljesítése esetén, az építkezések még amerikaibb, még szédítőbb tempót vesznek s Bucuresti modernizálása teljesen keresztülvihető lesz.

**Parcellázák az eddig
kihasználatlan területeket**

A hatalmas építkezésekkel egyidejűleg a kihasználatlan külterületek parcellázása is erős iramban megindult. A főváros kifelé terjeszkedik és minden talpalatnyi telekdarabra szükség van. Parcellázzák a Jianu területet, a Parcul Doamnelort, a Parcul Bonapartet, a Filipescut, a Parcul Regina Mariat, a Parcul Dorobantilor és több más hatalmas területet... A főváros határában egymásután tűnnek el a parkok, hogy nagy palotáknak és blokkházaknak adjanak helyet.

Bucuresti ma tehát eldorádója mindazoknak, akik az építkezéssel valamilyen kapcsolatban állanak, amerre nézünk, amerre járunk, serényen dolgoznak a munkásosztágok, kiknek munkája nyomán csodálatosan rövid idő alatt szökkennek az égnek a hatalmas paloták. Amelyek új, amerikaias szint adnak a mind nagyobb és szebbé váló fővárosnak, ahol minden krízis dacára is naponként milliók mozgószítanak a fejlődés jegyében...

(—rosi.)

Nem igaz, hogy nincsen erők!

Írta: Szele Béla dr.

Sokszor halljuk a kesergő panaszt: nincsen erők... Ha valamit nem akarunk megtenni, ha valami elől igyekszünk kitérni, akkor mindig ez a közszájra juttatott sirám ad takarót, mellyel az akarathányt, a kislelküségét, szűkkeblőséget vagy gyávaságot leplezgetjük. Jó lesz egyszer már leszámolni ezzel a magunkra erőszakolt erőtlenséggel. Számot kell egyszer vetnünk azzal a kérdéssel, vajjon csakugyan olyan esetetek vagyunk-e, hogy mindent lehajtott fejjel, igábagörbedő nyakkal és meghunyászkodó lelkülettel kell fogadnunk; vajjon tényleg annyira elernyedünk, hogy már kép-telenekké váltunk nemes elgondolások kiérlelésére, önzetlen áldozathozatalokra, az építőmunkához nélkülözhetetlen nekilendülésekre és a jogaink biztosítása érdekében szükséges helytállásra?

Ez mind így van. Ez mind igaz. És még sem apad el a Gondviselés által belénk oltott ősi erő. Nem petyhüdtek el acélizmaink, nem szikkadt ki ereinkből a buzgó, piros vér. A szívünk ver még, az elménk bonyolult szerkezete zavartalanul működik, a testünk ott verejtékezik a kenyérharc for-gatagában. Van erők, csak elbódítjuk néha. Van erők, csak elfojtjuk gyakran. Van erők, csak nem arra használjuk, amiből a köznek üdve sarjad, hanem egymás ellen zudítjuk azt.

Sopánkodással és zokszóval mutogatjuk vérző sebeinket és testvérharcban csillogtatjuk az ősi virtus duzzadozó lendületét. Egymás ellen van erők. A székely kézben gyakorta villan meg a bicska, hogy testvérvért ontson. A közelet porond-ján tombolva terpeszkedik nem egyszer az önzés rágalmaszóró érvényesüléskeresése. A felkinálko-zás károskodásához, egymás letörését célzó mes-terkedéshez van erők. Ahoz, hogy a tövist na-ponta százszor egymás szívébe szurjuk, van erők; de ahoz nincsen, hogy belefogjunk portánk sövényé-be, hogy kifelé szurjon. Van erők sok mindenre, csak arra nincsen, hogy a talajt magunk alatti megrögzítsük. Nem keressük egymás kezét, hogy megszorithassuk; nem keressük egymás szívét, hogy összelelkezzünk; nem keressük egymás meg-ismerését, egymás megbecsülését, hogy együtt haladhassunk, egymásért dolgozhassunk. Van erők, de nem fordítjuk arra, amiből áldás fakadna. Hagyjuk, hogy intézményeink elsorvadjanak; el-nézzük, hogy még nem régebben virágzó gazdasági életünk mint satnyul; nem bánt, hogy iskoláink el-néptelenednek és anyagiak hiányában halódnak; összedugott kézzel várjuk a jövő kialakulását és kóros fanatizmussal hajtunk fejet a válság mindent maga alá tipró eseményei előtt.

Hazugság, hogy nincsen erők! Van! Nem sok, hiszen a természet öröktörvényei szerint nehéz idők pörölycsapásai alatt le kellett apadnia. De van még! Annyi mindenestire, amennyi ahoz szüksé-ges, hogy őseinktől örökölt legdrágább kincseinket:

nyelvünket, kulturánkat, hitünket törvényes kere-tek között megvédjük és fenntartsuk. Rongyosok vagyunk, de a szájunktól evont falatban van annyi erő, hogy iskoláinkat fenntartsuk, intézmé-nyeinket alapillérezzük. Csak meg kell értenünk egymást. Csak egy uton kell haladnunk, össze kell fogjunk. Azt a fényűzést nem engedhetjük meg magunknak, hogy akár a közművelődés terén, akár a gazdasági munkamezőn, akár a politika küzdő-porondján szerteszét csatangoljunk. Mindenütt és mindig együtt kell maradnunk, együtt kell halad-nunk. Az egységben rejlő erő a mi erők. Ebből a forrásból kell táplálnunk igyekezetünket, szent törekvéseinket. Van erők, csak ki kell fejtenünk azt. Van erők, csak nem szabad félünk attól, nem szabad elrejtünk, nem szabad letagadnunk.

Nem bűn az, hogy még maradt erők. Hiszen mi ezt az erőt nem akarjuk és nem fogjuk a köz-rend felforgatására, a törvények megdöntésére for-dítani. Ép ellenkezőleg, mi a köznek javára akar-juk értékesíteni az elaltatott, de ébredező erők-et. Józan felfogás nem is láthat veszedelmeit abban,

SORSDÖNTŐ NAPOK az aradi vármegyeházán

Amikor a Tekintetes Vármegye országos tiltakozó-akciót vezetett Arad városi autonómiája ellen — Amiről ma sincsen szó a Corpus Jurisban. — Emlékek az 1918. esztendő novemberének izgalmas napjairól: miért valloit kudarcot Aradon Jászi Oszkár és Bokányi Dezső...?

Százhusz esztendő lesz a jövő évben az aradi vármegyeháza

Egy és egy-ötöd századév borong a mai arad-megyei prefektúra harmónikus aranyu épületének homlokzatán: két és fél emberöltő. Mi ez az idő azonban azoknak a történelmi eseményeknek jelen-tőségéhez képest, amelyeknek ez a pompás, masz-sziv épület már is tanuja volt...? A Tekintetes Vármegye 1815. május 1-én tette le alapkövét, miután sikerült meggyőzetnie — Bécsből, — az egy-kori aradi várparancsnokot, hogy csak azért nem fogja lebontatni Arad mezővárosát a Maros balpartjáról, hogy a vári ágyuk „szabad löteret” nyerjenek. A vármegyeháza tehát már léte első percében is egy nyílt demarsát Herrmann ezredesnek, hogy „költözzön Ökigyelme tovább, ha lövöldözni kíván: mi itt maradunk”.

A harcokkedvű, régi vármegye nehezen szokta meg azt a gondolatot is, hogy jámbor mezővá-

rosának, Aradnak, a szabad királyi városi jelleg-gel járó autonómiát merjenek szerezni öntudatos polgárai. Érdekes rejtély, amelyet ma már a régi Vármegye pszichéjének teljes ismerete és megér-tése nélkül nem is igen lehet megérteni, hogy mi-ért Arad szabaddányilvántatását 1790-ben maguk a megyei követek kezdeményezték Pozsonyban, ké-sőbb is szívesen egyengették más követek a vá-rosi polgárság aspirációit, — addig a Tekintetes Vármegye teljes autoritásával tiltakozott az ellen, hogy az ő beleegyezése nélkül a király — előbb II. József, majd Ferenc császár, — kiszabadit-hassa a várost a Vármegye iránti kötelezettségtől. A Vármegye, jól tudván, hogy a városi pol-gárság kamat nélküli kölcsön formájában már 200,000 forintot is küldött váltságdíj fejében a bécsi császárnak, az 1687-i törvény XVII. cikkére hivat-kozva országgyűlési határozatot, illetve törvényt követelt Arad felszabadítására.

hogy az állam kisebbségi sorsban élő polgárai építőmunkára összpontosítják képességeiket, tehet-ségüket, erőiket. Mi is csak ezt célozzuk, ezt akar-juk. És erre kell, hogy legyen erők!

Aho! megszűnt az erő lüktetése, ott megbénult az élet. Ne siránkozzunk erőtlenségünk falrafestett rémeiről, ne hirdessük, hogy elestünk. Mulasztások szépitgetéseire sem jó ez, ámitásra sem. Van erők, kell, hogy legyen erők, mellyel talpraállítsuk hanyatló nemzedékünket és megépítsük boldogulá-sunk biztosítékait. Önzetlenség, áldozatkészség és egyetértés erőt sugároznak. Erőt, mely megvéd és megment. Ne alakoskodjunk, ne keressünk kibuvó-kat, ne settenkedjünk mellékutakon: nyíltan, fér-fiasan, önfeláldozással vessük latba megmaradt erőinket. Alljunk templomaink, iskoláink mellé, te-remtsünk új gazdasági életlehetőségeket. Ne az egymást tulszárnyaló panaszhangoztatásban, ne a közös letörtség fitogtatásában, ne az önzés meg-lapulásában versenyezzünk egymással, hanem tartalékerők összegyűjtésében, egybekovácsolásá-ban. Ne hagyjuk el magunkat! Aki magát elhagyja, az elhagyatatik — mondja az Irás.

Van erők! Ha külön-külön csekély is, egybe-forrasztva még mindig jelentős. A beteget nem min-dig a test kórsága öli meg, hanem legtöbbször a reményvesztettség, a lélek összeroppanása. Legyen a lelkünk acélos, akkor megédződnek idegeink, ru-galmassá lesznek izmaink, visszatér belénk az ön-tudat, gyökeret ver az önértet, kibontakozik az önbizalom, a nemlétezőnek jajveszékelt erő csodá-kat fog művelni: az élet diadalt arat a halál felett.

Jubiláris üdvözet az 50 éves Aradi Közlönynek

Napló

Tíz esztendővel ezelőtt, amikor az Aradi Közlöny negyven esztendő jubileumát ülte, megírtam, hogy engem milyen személyes kapcsolatok fűznek ehhez a nagymultu, ra-gyogó tehetséggel és napról-napra újjászülető ambícióval készülő ujsághoz.

A legutóbbi jubileum óta tíz sulyos esztendő telt el, messzebb kerültünk egymástól a térben s mintha közelebb volnánk lélekben. A közös célokon kívül közelebb hoznak ben-nünket azok az egyforma nehézségek, amelyeket vállalnunk kell. Ha majd egy későbbi, tisztult kornak ideje lesz arra is, hogy megvizsgálja, milyen munkát végzett a kisebbségi sajtó, utódaink büszkének lesznek az Aradi Közlöny-re, amely mindig hű tudott maradni öt-ven éves múltjának nemes tradícióihoz.

Méltányolja-e Önöknél, kedves Kollégám, a jelen generáció azt a sok áldozatot, amelyet a jövő kétségtelenül elismer majd? Tudom, hogy Ön és a lapja erre való tekintet nélkül, büszkén és boldogan teljesíti emberi és magyar kötelességét s továbbra is sok szerencsét és kitarást kívánok értékes munkájához.

Subotica.

Nagy szeretettel és bensőséges kartársi üdvözetlletel:

FENYVES FERENC
főszerkesztő.

A királyi szabadalom-levél ára

Ismeretes, hogy a város, báró Orczy Lőrinc királyi biztos személyes közbenjárásainak ered-ményeképpen 1834. április hó 12-én elnyerte a királyi szabadalom-levelet, amely 336,092 forint és 40 krajcár váltságdíj fejében a szabad királyi városok sorába emelte Arad városát. A királyi biztos ez év augusztus hó 17-én nagyszabású ün-nepségek között a király nevében meg is tartotta az installációt és a helytartótanács sietett értesí-teni a Vármegyét is a történetekről, mintha nem is látták volna igen jól a vármegyeház ablakaiból a díszes bandériumok felvonulását. Aradváros első választott tanácsa, Heim Domokos polgár-mester elnöklété alatt szeptember elsején meg-kezdte hivatalos működését és — ugyanennek a hó-napnak 15-én Aradvármegye karai és rendei viha-ros közgyűlésen követelték a szerintük törvényesen installáció megsemmisítését.

Nagy harc kezdődött, amelynek hadüze-vármegyeház közgyűlési termében fo-ga...

meg, — nem is annyira az aradi városvezetőség, mint inkább a bécsi udvar ellen: nem annyira Aradváros szabadság-levelének megtámadására, mint inkább a magyar alkotmányosság védelmére. Mert, — mi tagadás, — bizony sokkal inkább szüksége volt a jó Ferenc császárnak az aradiak forintjaira, mintsem sokat törődött volna a törvényes formák betartásával...! Aradmegye egykoru jegyzőkönyvének 1369—1372. lapjain a megyei karok és rendek alaposan meg is mossák éreite a kormány fejét:

— „...Amit Araddal tett a kormány, az a törvény figyelmen kívül hagyása s éppen együtt lévén az országgyűlés, csak annál szomorubb

Az aradi vármegye háza falai között dőlt el Erdély sorsa

A megye és a város háborújával 1835. júliusában foglalkozott az országgyűlés és a sérelmek közé iktatta Aradmegye tiltakozását Aradváros törvénytelen felszabadtatása miatt. Tény, hogy a Corpus Jurisban ma is hiába keresné bárki is az erről szóló törvénycikkelyt. A város urai azonban a füllüket sem mozgatták a megyei utak kardsörtetésére, csak éppen az új királlyal, Ferdinánddal is megerősítették nagypecsétes nemes-levelüket. Rövid tíz esztendő leforgása alatt azonban éppen a megye legrátartibb uraiból választottak városi diszpolgárokat s a városi tanács vezetőinek diplomáciája nyájas mosollyal, barátságossággal szerelelte le a Vármegye dörmögését a történet törvénytelenesség miatt... Az új vármegye háza ezuttal a kormány bizalmi-embere diadalmaskodott és a sors döntése az írott törvények ellenére győzött. Am jöttek más napok is, melyeknek sorsdöntése nemcsak kormányt, hanem egy egész történelmi rendszert buktatott az aradi vármegye háza falai között.

Mindössze nyolcvannégy lapot kell tovább lapoznunk az évek almanachjában.

1918. novemberében az aradi vármegye háza falai között dőlt el Erdély sorsa.

Mit hozott az októberi forradalom

Hogy hogyan történt, errenézve jelentek meg ugyan visszaemlékezések az elmúlt évtized alatt: a történelmi sorsfordulat aradi résztvevőinek ajkait azonban immár az örök elmulás igézete zárta le a hallgatás pecsétjével. Pop C. Istvánnak és Goldis Lászlónak idevonatkozó feljegyzései csupán kéziratban maradtak fenn: előbbiét Silviu Dragomir cluji egyetemi professzor vette magához, nyilván feldolgozás végett, az utóbbi politikus jegyzeteit Bucuresztiben őrizi az Országos Levéltár, vagy a parlament levéltára. Az egykori tárgyalások életben-lévő szereplői ugyancsak nem beszélnek s az ujságíró, aki néhány lázas nap eseményeinek rekonstrukcióját tűzte ki feladatául, egy fergeteges történelmi itéletidő elmosódó, viharos jeleneinek pillanatfelvételeire építhet csak és ezek a pillanatfelvételek is gyakran ellentmondanak egymásnak. Mindenesetre 1918. novemberében az akkori magyar kormány előtt kétségtelenné vált az a, számukra merőben új felismerés, hogy az októberi forradalom a magyarság számára csak a bolsevizmus veszedelmét hozta, míg az addigi nemzetiségek részére a nemzeti megújulás és a nemzeti impérium átvételének szabad lehetőségeit. A Károlyi-kormány szakminisztere, Jászi Oszkár a szociáldemokrata-párt egyik képviselőjével, Bokányi Dezsővel november hó 14-én érkezik Aradra, hogy még a béketárgyalások befejezte előtt megpróbálják felvenni a megegyezésre vezető tárgyalások fonalát az erdélyi román nemzeti-párt vezetőivel, akik akkor már a Romániával való egyesülés nagy eseményét készítették elő. Jászi és Bokányi Pop C. István lakásán keresnek érintkezést Goldissal, Maniuval, majd az aradi vármegye háza ul össze az értekezlet Varjassy Lajos dr. főispán meghívására a további tanácskozásokra. Jászi Oszkár, a Károlyi-kormány nemzetiségi szakminisztere e tárgyalásokról a következőket jegyezte fel:

— Az egész közvélemény meg volt róla győződve, hogy az entente honorálni fogja azt a nagy és önfeláldozó küzdelmet, melyet Károlyi Mihály a német szövetség ellen az egész háboru alatt folytatott és, hogy a nemzetiségek az én

példája a törvény megszegésének. Addig azonban, míg az uri és megyei hatóság alól ki nem menekedik, még a törvény sem emelkedhet volna külön hatósággá Aradot...“

A megye, élén Almásy Pál főispánnal, Bánhidy Antal első és Atzél Sándor másod-alispánnal ki is vétette még az 1835. esztendőre is a maga adóját a város polgárságára s mintha mi sem történt volna, követelte a többi természetbeni járandóságait is, egyben gyorsfutárokat küldött a királyi kabinetirodához, körleveleket a többi vármegyékhez, tiltakozását fejezve ki a nyilvánvaló törvénytelenesség miatt.

loyális békepolitikát megértéssel fogják fogadni. Csakhamar kitűnt, hogy mindkét feltételzés merő illuzió volt...“

— „Én magam ezt az illuziót sosem osztottam. Tisztában voltam vele, — mindjárt a háboru elvesztése után, — hogy a régi magyar politikai integritás többé nem menthető meg. A nemzetiségek sorsának kulcsa többé nem az ő kezükben volt... többé-kevésbé megbízható információkból tudtam, hogy a csehszlovákok és a románok területi igényeit az entente már a háboru folyamán szerződésileg elismerte.“

— Ilyen körülmények között az én polit-

Hogyan bukott meg a Keleti Svájc eszméje

Nyilvánvaló tehát, hogy a fenti idézet szubjektív megállapításai ellenére is Jászi az eseményektől messzire távoleső kísérletet ajánlott az aradi vármegye háza az erdélyi románság politikai vezetőinek, — akik már készen kidolgozott programot tartottak az asztaljukban — Albulia számára. Jászi elméleteinek bukniok kellett a pillanatnyi adottságok csábító távlatu lehetőségeivel szemben. Pop C. István, akivel erről a témáról még életében, 1931. december hó 16-án alkalammal volt beszélni, szörül-szóra a következőket mondotta:

— „Jászi Oszkár és a magyarországi szociáldemokrata-párt megbízottja, Bokányi Dezső, akikkel 1918. november hó 14-én tárgyaltunk Aradon, jóval az albuliai nemzetgyűlés összehívása előtt jártak itt és nem is tudtak velünk megegyezni. Sőt, mi több, a tárgyalások meghiusulása alkalmával, amelynek során Jászi ragaszkodott a Keleti-Svájc létrehozásának eszméjéhez, Bokányi „elvtárs” nem a legbarátságosabb szavakkal bucsuzott tőlünk: ellenkezőleg, a legmeszebbmenő retorziókkal fenyegetett meg:

— Van még annyi hatalom a kormány kezében, — mondotta, — hogy meggátolja az urak munkáját!“

Bokányi tévedett, mint ahogyan tévedett Jászi is a maga professzorinai naiv doktrináival. Azóta Tardieu, Briand, sőt Laval, a mai francia külügyminiszter is kísérletezett a dunai államok gazdasági együttműködésének megteremtésével s az eredmény, — sajnos, — reménytelenebb, mint valaha.

Marsieu Justin dr., volt megyei prefektus, aki Aradmegye gazdasági közéletében játszik nagy jelentőségű vezetőszerépet, az 1918. év novemberi tárgyalásainak befejeztével érkezett Aradra, hogy átvegye a megyei román nemzeti tanács elnökségét, a következőket mondotta az akkori napok eseményeiről:

— A tárgyalások befejezésének estjén érkeztem meg. Mindenki izgatott volt, mindenki táviratozott, telefonált, intézkedett. Sorsdöntő napok voltak. A megyei nemzeti tanács négy-öt nap mulva alakult meg, mely arra volt hivatva, hogy fenntartsa a rendet és megakadályozza az excesszusokat, megmentse az életben és a javakban mindazt, ami menthető. A Jászi-féle tárgyalások eredményét a következőkben formulázták:

— A román nemzeti-párt aradi exponensei nincsenek feljogosítva semmire. A románság állásfoglalása felől határozni egyedül a nemzetgyűlés hivatott.

kámnak csupán három észszerű célja lehetett: megmenteni a plebiszcitum elvét, megóvni a régi gazdasági és közlekedési egymáshoz tartozást az anyaország és a tőle elválasztandó területek között: elébe dolgozni a jövőnek egy konföderatív államrend felé, amely egy hatalmas szövetséges államon belül minden nemzet legteljesebb autonómiáját biztosítaná, ott ahol lehet, területi, ott, ahol nem lehet, személyi kataszter alapján... Vagyis politikám inkább a jövőnek, mint a jelennek szólt. Arra törekedtem... hogy a jövő számára megmentsem a dunai népek hatalmas szövetségében szabadon és békésen elő ország gondolatát“.

— Hogy politikám az adott hatalmi erőkel és tömegléletani nekivadulásokkal szemben pillanatnyilag elbukott, nem sokat jelent egy világtörténelmi folyamatban, melynek még mindig nem jutottunk el a kulminációjához. Ezt maguk a „győztes” ellenfeleim is, érezték... Maniu Gyula, a románság legokosabb és legkulturáltabb embere, nagyon jól tudta, hogy az a megoldás, amelyet én kínáltam: Erdély függetlensége és autonómiája a „három nemzet” egyenrangú és demokratikus szövetsége alapján, mely teljes gazdasági és kulturális szabadságban élhetne... legfeljebb a pillanatnyi adottságok s nem a történelmi fejlődés szempontjából volt naiv, vagy doktrinér álláspont... („Jászi: Magyar kálvária, magyar föltámadás. A két forradalom értelme, jelentősége és tanulsága Bécs, 1920.”)

Jászi — látva, hogy elvesztette a csatát, — a következőket mondotta:

— En is rendeztem nemzetgyűléseket. Tudom, hogy egy olyan határozatot fog az is kimondani, amit nem is ott fogalmaznak: huszonhárom vármegye csatlakozását.

X Goldis László egykori nyilatkozata

...A jelenlevők között Goldis László zsebében akkor már tényleg ott volt az albuliai határozatok kész szövege. Egyes pontjait — melyekért az erdélyi román képviselők évtizedeken át küzdöttek a magyar parlamentben, — Goldis már 1912-ben megfogalmazta, sőt könyv alakban is kiadta („A nemzetiségi kérdésről. Arad, 1912. Concordia-nyomda.) Még 1912-ben nyomtatta ki e könyvecské 65. lapjára a következő mondatot:

— „Tartós megoldás csak olyan lehet, amely egyrészt intézményileg keresztülviszi, hogy minden nép a maga nyelvén műveltesék, a maga nyelvén közigazgatassék s a maga nyelvén bíráskodjanak fölötté, még pedig olyan képesített egyének által, akik nemcsak a nép szokásait, jellemét és lelki világát teljesen ismerik, sőt annak részesei, másrészt pedig minden nép számára az ezen érdekek megóvására szükséges politikai érvényesülést szintén intézményileg, a választói joggal és a választókerületek beosztásával kapcsolatban biztosítja“.

— Tessék elolvasni, — írta tizenhárom esztendő mulva az albuliai események után Goldis László egy számomra adott politikai nyilatkozatában, — az albuliai III. I. pontot: azt fogja látni, hogy rövidebben ugyan, de majdnem szörül-szóra az én írásomat adja vissza. Ez az én saját privát evangéliumom. Volt és marad...“

JÁKAB GÉZA

Operáció előtt

Az ismert aradi operatortól megkérdezte az egyik betege:

— Doktor ur, mikor adja már azt az altatószert?

— Később.

A beteg később ismét megkérdezte:

— Doktor ur, kapom már azt az altatót?

— Mindjárt. Egy kis türelmet.

— Jaj, már nem bírok várni. Tessék már adni azt az altatót, mert olyan álmos vagyok, hogy majd leragad a szemem.

Találkoztam Salomeval, Nero és Caligula császárokkal Kisujszálláson

Gyula szellem a lelkek Locarnojáról — A bűnök, amelyeket az előző életben elkövettek — Achmed szultán és a tehér kiskutyja

Spiritizta szeánsz Kisujszálláson a világtörténelem hőseivel

Az Oceánon túl és az Oceánon innen államférfiak tanácskoznak Európa sorsáról. Kölcsönjegyzék, moratórium, megoldási tervek, senki nem tud semmit, egyedül én értesültem arról, hogyan lehetne megoldani az ezernyi bajban vonagló világ ügyét. Megtudtam itt Kisujszálláson, ahol abban a kivételes szerencsében részesültem, hogy találkoztam Salomeval, Nero és Caligula császárokkal és egyéb urakkal, akik ugyan száz és ezer esztendővel ezelőtt átsétáltak a másvilágra, de ezen a délutánon mégis eljöttek Kisujszállásra...

Hogy egészen az elején kezdjem, Kisujszálláson lakik már tíz esztendő óta dr. Porteleky László nyug. miniszteri tanácsos, ügyvéd, akinek felesége egész Magyarországon ismert spiritizta-médium. Porteleky ügyvédék kisujszállási tartózkodásuk óta nagy spiritiztakört szerveztek meg és hívó szavukra a történelem igen sok bűnöse megjelent a magyar vidéki városokban, hogy bevallják tetteiket és megszabaduljanak attól a büntetéstől, amelynek keresztjét egészen addig hordozzák magukon, amíg Portelekynél meg nem bányák cselekedeteiket.

Goethe és Dante Kisujszálláson

Ezeket mind Porteleky ügyvéd urtól tudom, aki a Pestről érkezett újságíró nagy barátsággal és szívéllyel fogadja. Arról van ugyanis szó, hogy a spiritizta ügyeket fel kell karolni, mert a világ sorsa ezen fordul meg.

Elmondja az ügyvéd ur, hogy házában minden vasárnap spiritizta szeánszt tartanak, amelyen részt vesz a helybeli intelligencia, újabban most már egyszerű emberek is és a tíz esztendő alatt feleségén kívül új médiumot is neveltek a szakácsnő személyében, aki ugynevezett látómédium, a szellemek és élők ügyeinek összefüggését látja és beszél róla. Az ügyvéd ur nagyon sajnálja, hogy nem egy héttel előbb jöttem el Kisujszállásra, mert a spiritizta körnek egy héttel ezelőtt igen előkelő vendégei voltak. Saját uri személyében megjelent ugyanis Goethe és Dante, külön-külön, természetesen anélkül, hogy egymásról tudtak volna.

Nem is gondoltak arra, hogy ilyen előkelő szellemek jelennek meg, egyáltalán nem csináltak mást, mint amit mindig szoktak; rövid ima a szeánsz előtt, az ügyvédné transzba esik, száján keresztül beszél a kör vezetőszelleme, akit Gyulának hívnak és utána nyomban megjelennek a médiumon keresztül a szellemek.

Szünet

Nagyon sajnáltam, hogy nem lehettem jelen sem Goethe, sem Dante érkezésénél, mert szerettem volna ezekkel az urakkal megismerkedni. Célzást tettem az ügyvéd urnak arra, hogy nem lehetne-e esetleg valamit csinálni abban az irányban, hogy Goetheék...

Az ügyvéd ur félbeszakított:

— A helyzet az, — mondta — hogy mult héten befejeztük a szeánszok tartását. Hogy miért? Azért kérem, mert vezető szellemünk közölte velünk, hogy pihenőt kell tartani.

— Szóval szünet van?

— Olyasmi, — feleli az ügyvéd ur — mert a szellem vigyáz arra, hogy a médium nagyon ki ne merüljön. Aztán meg... ő is fáradt.

— Hát a tulvilágon is van fáradtság?

— Van. Ahogy szenvedés van, úgy van fáradtság is...

Az ügyvéd ur most beszél az irodából, ahol kényelmes bőrfoteleken ülünk, az ebédlőbe feleségeért. Ő a médium.

Magas, karcsú asszonynak mutat be. Ő is megerősíti azt, hogy most szünet van szelleméknél.

A feszült csendet most erélyes hang szakítja — De ha már le tetszett jönni — mondja — akkor mégis csak összehívjuk a kör tagjait. És majd megtetszik látni, hogy nem dolgozunk trükkökkel csalással és hogy nemes intenciók vezetnek henniünket.

A nemes intenciót megmagyaráztam magamnak. Ime a magyarázat:

— Azok az emberek, akik földi életükben bűnt követtek el, rettenetesen szenvednek bűneikért. Már most kétféle szenvedő szellem van. Az egyik fajta eljön ide Kisujszállásra, megbánja bűneit és akkor itt a kör tagjai megváltják. A másik fajta is eljön, de makacs és amilyen hideglelkü volt életében, olyan a tulvilági bolyongásban is, nem akarja megbánni bűneit, büszkélkedik ezekkel a bűnökkel s az eredmény: visszanevegy Kisujszállásról a tulvilági bolyongásba és tovább szenved. Különbözően ha megváltatnak, új testet öltenek és újra születnek a földön.

Most egy kérdés szegeződik felém:

A vezető szellem beszél

A feszült csendet most erélyes hang szakítja meg. A Gyula jelen van — mondják átszellemlen — és Gyula ur az ügyvédné szájával beszélni kezd. Beszél a lelkek Locarnojáról, az emberiség békéjéről, a jóságról, az egyetlen szeretetről és a magaslatos mondatok után rátér arra, hogy a maga részéről is helyesli, hogy Pestről elhagy a szerkesztő ur, legalább hírül viszi a lelkek Locarnojának szükségességét.

Az ügyvédné most kinvítja szeméit. Olyan ez, mint amikor felvonásvégeken lemegy a függöny. Kis pihenő s a szemek uira becsukódnak, a transz pillanata megint eikövetkezik.

Megrémülünk attól a hangtól, amely megszólal. Jaigat, sikít az a médium. Ne bántsák őt, ne bántsák!

Az ügyvéd ur, mint a kör vezetője, csillítja szegény szellemet. Mondja el, hogy mi a baja, ki ő és mért szenved ennyire?

Salome

— Salome vagyok — mondja a szellem kisujszállási magyarsággal — párezer éve szenvedek. Nézzétek a kezemet, nézzétek a kezemet, nézzétek ezt a fejet, nézzétek világitó szeméimet, hogy marcangol a vád. Nincs egy nyugodt pillanatomban keresztelő Szent János halála miatt.

Most komolyan megijedtem. Az ügyvédné tépi magát, leesik a székről, a földön is üti magát.

— Csendesedj, Salome, — mondja az ügyvéd — bándd meg a bűnödöt és a jó Isten meg fog neked bocsátani.

Salome siró hangon bánja bűnét. Kiderül elbeszéléséből, hogy az anyja utasítására ölette meg keresztelő Szent Jánost és utána öngyilkos lett.

— Megbántad bűneidet?

— Meg — sir a földön Salome és itt a szobában rövid imába kezdenek. Kész, Salome el van intézve, most már nyugodtan ujjászülethet. Az ügyvédné felnyitja szeméit.

Nero

Zihálás, hörgés, stb. Az ügyvédné arca eltorzul. Szivettépően jajveszékél.

— Ki az, aki ennyire szenved?

A feleletől valamennyien összeborzadnak. Nero császár jelent meg előttünk, aki földi bűnei miatt most szurokba öntve és meggyújtva szaladgál a tulvilág hosszú útjain.

Mutogatja sebeit, én ugyan csak az ügyvédné pongyoláját látom, de a többiek kimeredt szemek-

Képkerekek

5238

gyári árban
Freimann József

ARAD, Bulev. Reg. Ferdinand No. 9.

— Szenved ön?

Kissé meggondolatlanul felelek:

— Nagyon, a hidegtől.

Mig csendesen beszélgetünk az ügyvédi irodában, megérkeznek a kör tagjai. Az egyik tag kis fehér kutyát hozott magával. Az ügyvéd ur megcsóválja fejét, valamit mond a kutváról és a szellemekről.

— A szellemeket zavarja a kiskutya? — kérdezem.

— Nem, de esetleg olyan szellemek is jöhetnek, akik irtóznak az állatoktól.

Mindegy, kiskutya jelen van, nem lehet vele mit csinálni. Ő is bevonul velünk az ügyvéd ur polgári ebédlőjébe, ahol nagy ebédlőasztal várja a kör tagjait.

Az ügyvéd ur mindenkinek kijelöli a helyét. Kissé kényelmetlen a dolog, mert nekem nem mutat széket. Kiderül rögtön, hogy szó sincs udvariatlanságról, de mivel én egyelőre kültag vagyok, nem ülhetek be a láncba, a fal mellett áll egy szék számomra.

Néma és feszült a csend. Az ügyvédné szeme becsukódik, keble zihál, most hörögni kezd. Három-négy percen keresztül tart ez így. A kis fehér kutya ijedten szaladgál a lábak között.

kel iszonyodnak a sebekről. Nero komplikált bűnökről számol be. Amit Nero csinált, az valóban nem mindennapi. Így folytatja:

— Na de elküldtek a könyörületesekek ide tihozzátok, mentsetek meg embereket!

Az ügyvéd felszólítja bűnbánatra és Nero megbánja bűneit. Bocsánatot nyer, ő is mehet ujjászületni.

Caligulával, aki ezután jött, nagyon megjárta a történelem, és feljegyezte róla, hogy kissé félkegyelmű volt, züllöttsége és elvetemültsége mellett, amit azonban itt művelt az ügyvédné tolmácsolásával, az valóban felháborító. Egyáltalán nem akarta megbánni bűneit, sőt közölte, hogy újra el szeretné követni őket, a szenvedések miatt pedig káromkodott.

A szeánsz végén közölte velem az ügyvéd ur, hogy Caligula már máskor is ott volt, roppant megátaikodott szellem. Négy héttel ezelőtt Julius Césár előtt jött, aki keservesen panaszkodott, hogy nagyon szenved. Szünetéről beszélt Stibor vajda is, Beckó vár ura, akinek fogalma sem volt a demokratizmusról és ő maga is belátja, hogy szörnyű kényur volt. Egyelőre az alsó szférákba süllyedt, de majd eljön büntmegbánni.

Megkérdeztem az ügyvéd urat, most ebben a szünetben, míg a médium pihen, hogy a háborus bűnösök közül jött-e el már valaki?

— Senki — hangzik a felelet, — hiszen a háborus lövöldözés, stb. nem volt bűn. A háborúnak egyáltalán nem voltak bűnösei. Ellenben a kör szeánszán megjelent egy ízben Ferenc József és Erzsébet királyné. Az ügyvéd ur közli velem, hogy úgy vették észre, sem Ferenc József, sem Erzsébet királyné nem érzik valami jól magukat odaát.

Achmed szultán

Az utolsó szellem, aki megjelent, Achmed szultán volt. Achmed szellemet nagyon irigyeltem, ugyanis amiatt panaszkodott, hogy milyen melege van. A nagy hidegben szívesen cseréltem volna öszellemességével, bár Achmed urnak a börtönben melege van.

Beszélgés és ima után megváltottuk Achmed urat is. Achmed ur boldogan távozott, csak a kiskutyának nem tetszett az ügy. Rettenetesen megugatta a hálálkodó Achmed szultánt, mire a médium felébredt.

A szeánsznak ezzel vége is volt.

— Kissé fárasztó ez — mondja most az ügyvédné — különösen így télen.

A többiek bólogatnak. Fárasztó, tényleg.

Most már szünet következik. Véglegesen. Nem tudom megállni és megkérdezem, mi lesz a többi szenvedő és ujjászületni vágyó szellemmel? Hiszen sokan vannak és valószínűleg szeretnének már megváltódni.

Az ügyvéd ur csak ennyit felel:

— Majd tavasszal...

Addig várjanak.

BODÓ BÉLA

ARADER TRANSPORT UNTERNEHMUNG

EGER & Co. WIEN

képvisele

Str. MOISE NICOLARA No. 1.

Versenyfutás a kenyérért

IGY ÉL A FALU!

Felfedező uton egy aradmegyei községben

Akik elszakadtak a földtől. — Munka — hétfőtől szombatig Aradon. — Egyik legnagyobb probléma: az orvoskérdés

Lassan emelkedik, oszik a reggeli köd. Mint, amikor a filmen a „blende” nyílik, úgy tágul a láthatár és az autóban ülő utas előtt kibontakozik, két oldalt szalad a táj. A szürke szín egyhangúsága uralja ezt a képet. Szürke a köd, amely fel-emelkedik és szürkén tárják tar gallyaikat a meszeseségbe a magányosan, elszórtan álló fák. Szürke az ég is és csak a föld fekete, olyan mélyen fekete, hogy ez a sötét szín már nem a gyász komorságát, hanem — a másik végletbe menve át — az élet erejét, termékenységét jelzi. Ezen a földön vezet át a hepehupás, gödrös, keréknyomokkal szántott, mélységesen ráncos, rossz ut. Kopár ez a föld. De méhében már ott rejlik és az első tavaszi napsütést, az első esőket várja a kenyeret jelentő mag: a buza.

Az autó most egy embert hagy el. Csizma a lábán, batyu a kezében. Talán Aradról tart ő is a falu: Iratosul felé. A távolban már feltűnnek a házak, a szél szertefujja a kéményekről a füstöt, a köd már teljesen felemelkedett és a téli napsugár most bevilágítja a fekete földet, a hazafelé baktató embert és a falut.

A napsugár azonban megtörik, megakad, szinte elsiklik a páncélosra ragyogó, fekete földön, amely alatt ott rejlik még az, ami föld, ember, falu sorsát jelenti: az aranyló mag, a létkérdést jelentő — mindennapi kenyér.

Ennek a kenyérnek göröngyös útját, sorsát keresem, kutatom a szürke ég és a fekete föld különös keretébe foglalt falun.

„...Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma...”

„Évek óta nem volt itt büntény”

Karban hangzik az imádság a zsufozásig megtelt templomban. Mégegyszer keresztet vetnek, mégegyszer felbug az orgona és aztán megmozdulnak a szélesre kötött szallagok, megindul a tömeg, kitarul a templom ajtaja, szerteszélednek az emberek. A templom falai között mintha még visszhangzana az ima szava, egy falu imája:

„...Mindennapi kenyérünket add meg nekünk ma...”

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Békés

Ötven év nagy idő, emberek és intézmények életében egyaránt. Különösen nagy azonban egy lap életében s főként akkor, ha ez az ötven év jónéhány esztendőjével oly időkre esik, amikor az életet minden vonatkozásban a változások és válságok jellemzik. Az ilyen félévszázad minden dicsérő szónál ékebben beszél, az ilyen ötvenéves múlt a legobjektivebb és így a legszemélyes működési és erkölcsi bizonyítvány egy lap részére. Ötven éven át ugyanis csak olyan lap maradhat meg, amely a legtisztább erkölcsi eszméket a hozzáértés eszközeivel és fanatikus odaadással szolgálja.

A közélet vizei ma Európaszerte Scyllákat és Charybdeket rejtenek. Ezek között és felett megmaradni és továbbhaladni akkor, amikor a történelem viharselel állandóan szántják a vizeket, csak a legerősebb építési hajóval és a kormányzásnak csakis művészi tökéletességével lehet. A félévszázad múltja reményesség a jövőre nézve s ígéret arra, hogy az „ARADI KÖZLÖNY” továbbra is megmarad a jog és igazság erőszaki lákiyahordozójának.

A félévszázad jubiláris ünnepén az aradi magyarság patinás, régi lapját, az ARADI KÖZLÖNY-t a „Békés”, amely a félévszázad jubileumát már ezelőtt tizenhat esztendővel ünnepelte s mint ilyen, tanuja volt jubiláló lapjáról ígéretek elindulásának, meleg szeretettel és nagyra-becsüléssel köszönti s neki a következő félévszázad munkájához jószerecsét kíván.

A „BÉKÉS” szerkesztősége nevében:
DOBAY FERENC.

— Vallásos ez a nép — mondja néhány perccel később a parókián a falu plébánosa: Kiss Károly. — Szegény itt a lakosság nagyrésze, küzdeni kell a mindennapi kenyérért, de nyomasztó gondjai mellett is hű maradt Istenéhez, egyházához. Ön ott volt a misén, láthatta, hogy alig férnek el a templomban. Uj templomra lenne szükség. A lakosság hajlandó áldozatot hozni, úgy, hogy remélhetőleg már rövidesen fel is épül az új templom.

A hívekről beszél, meg arról, hogy a Nádasdy grófok, — akiknek telepítése tulajdonképpen ez a falu — ígéretet tettek arra, hogy építőanyaggal hozzájárulnak az új templom építéséhez. Csak később és másoktól tudom meg, hogy ő — a plébános — egész vagyonát az új templom építésére áldozza és ezzel az építkezési költségeknek több, mint egyharmadát fedezi.

A következő hely, ahová bekopogtatok, Vagatau Aurel, a falu jegyzőjének háza.

— Iratosul nagyon sokat fejlődött az elmúlt évek alatt — mondja a jegyző. — A Magyarországról érkező román lakosság egy része itt kapott földet, családonként hét holdat és rövid idő alatt szinte új falu nőtt ki a földből. Százötven román családot telepítettek ide és az új építkezések természetesen hozzájárultak a falu fejlődéséhez. A lakosság szorgalmas, békeszerető és talán az a legjellemzőbb, hogy ebben a faluban hosszú évek óta nem történt büntény.

Amint a jegyző nyilatkozatából is kitűnik derék, békés, szorgalmas emberek élnek itt, a környéken elterülő fekete föld a legjobbak egyike, elemi csapások nem voltak és mégis — valami nincs rendben a falun.

— Négyezer lej a kihitelezésem — mondja a kereskedő, akivel beszélek.

Vegyes kereskedése van és ebből

a falusi üzlethöz négyszázezer lej a kihitelezés az alig 2500 lelket számláló falun.

Az utóbbi esztendő nehéz, komor árnyai kísérte-

Interjú a Magyar Párt elnökével

Megebédelek. Bejárom a falut és már esteledik, amikor megállok egy rácsos kapu előtt. Az itteni Magyar Párt elnökét keresem: Benke Andrást.

— Benn van az istállóban — mondja egy kisfiú.

És itt, az istállóban beszél Benke András arról, hogy nehéz tél elé néz a falu, hogy a csöppnyi föld, amelyet nem is tudnak természetesen megművelni, már sok család részére nem biztosítja a mindennapi kenyeret.

— Elszakadtak a földtől és ipari pályára mennek a fiatalok. Sokan bejárnak a városba, sokan pedig itt, kint dolgoznak. Nagy a gyermekáldás erre mifelénk és a föld nem tudja mindet eltartani. Szabók, cipészek, asztalosok, kovácsok lesznek és így tengődnek valahogy.

Amikor kikisér, végignéznünk a sáros, gödrös, uton. Különös gondolatfárasztás folytán kérem:

— Van-e orvos a faluban?

— Nincs.

— És mit csinálnak, ha beteg van a háznál.

— Bevisszük Curticira. Ha gyermek, akkor ölben, ha felnőtt, akkor szekéren. De nem mindig megy ez olyan könnyen. Mert

ha esős idő van vagy havazik, akkor teljesen el vagyunk zárva a világtól. Ilyenkor az üres szekeret is négy ló húzza.

Ragadós ez a fekete föld. Szinte lehetetlenség ilyenkor orvost hívni. Magunkra vagyunk hagyatva.

Eltucsumozom. Sűrű, ködös pára ereszkedik az uccákra. Ez már a regényekből oly jól ismert, téli falusi este. Nyomasztóan hat a csend. Az embernek kissé összeszorul a szíve. A kisgyerek jut az eszembe, aki az előbb itt kalauzolt és a másik, aki benn, a padkán ült. Mi történik velük ha megbetegednek, ha lábzan ég a testük és — kint leesett az első hó?.. Hiába az orvostudomány fejlődése, hiába szanatóriumok és repülőgépek, hiába a technika többi vívmánya — alig husz kilométernyire

nek, azon esztendőké, amikor a falusi kiskereskedő áruhitelével tartotta a lelket a pénz nélkül vergődő parasztban. Amikor az egész világon a bizalmi válság tombolt, amikor mindenütt megszűnt a hitel, a falusi kereskedő petroleumot meg sót, cipőtalpat és vásznat hitelbe adott a falunak. Itt élt és él a hitel. De e — gazdasági szempontból kedvező — tény mögött még egy jelenség rejtőzik. A parasztnak nem volt pénze és a falu adóssága — szorgalom és jó föld ellenére — csak egyetlen kereskedésben közel fél millió lejre emelkedett.

— Százezer lej a kihitelezésem — hallom néhány perc múlva, amikor benyitok a falusi korcsma ajtaján.

Mintha valami bohémas hangsúly érződne ki ezekből a szavakból. Ha már bajok voltak, ha keserőségek voltak, legalább mulattak, ittak, százezer lej áru bor és pálinka folyt le a falu torkán — hitelbe.

Elszakadnak a földtől és a városban keresnek munkát

— Hát voltak bajok és vannak bajok — mondja az egyik gazda, aki minden bizonnyal szintén benn van legalább egy százassal a négyszázezerben és a százezerben.

A szobában ülünk, amelynek nagyrészt a buboskemence tölti be. A padkán kisfiú ül és könyv fölé hajol, kissé arrébb egy öregasszony, velem szemben pedig a gazda, aki beszél:

— Jó a föld és jó volt az idő a termés. De nekünk ez mind nem használ. Vagy kétszázán vagyunk itt, a faluban olyanok, akik a földosztás alkalmával két vagy három hold földet kaptunk. Ezáltal földhöz jutottunk, de nem tudunk belőle megélni.

— Mennyit terem az a két hold?

— Még annyit sem, amennyi nekünk elegendő lenne, nemhogy el tudnánk adni belőle. Még lovat sem tudunk tartani és ekéknek sincs, mással kell felszántatnunk a földünket. Van földünk és mégis napszámból élünk. Bejárunk Aradra. Téglagyárban és más üzemekben dolgozunk. Rossz az út és nem vállalkozhatunk arra, hogy minden nap megtegyük. Vasárnap délután indulunk el biciklín és csak szombaton este térünk haza. Egész héten távol vagyunk a családtól, száraz, hideg ételen élünk és szombaton bizony csak nagyon keveset hozunk haza. Mezei munkát is végeztünk. De ez időszaki munka. És gyengén fizetik. Az idén is 26 lej volt itt a napszám.

Kint fúj a szél. A hideg mintha belopakodna a szobába. A tűzre tesznek. Kukorica csutkát és kukorica szárat. Ki tudja, mikor látott utoljára tűzifát a bubos kemence?...

a várostól, lehet-e még ilyen nagy probléma az orvosi segítség, állhat-e ilyen magára hagyatva a falu?...

„Mégegyszer benézek a korcsmába. Zsufozásig tömve a helyiség. A billiárdasztalt sűrű embergyűrű veszi körül. Szórakozik az ifjuság.

Ujból kint vagyok és elindulok a főúccán lévő autó felé. Az autó lámpái kigyulnak. A katonásan sorakozó, alacsony házakra rávetődik a fény. Az uccán most nótaszó hangzik és nagydob puffogása. Tizenhat-tizenhét éves legények egymás vállát átkarolva énekelnek „a faluban uccahosszat”, mögöttük egyetlen hangszer, amely mintha mindig pontot tenne a sorok végére: a nagydob. Már befordulnak a keresztuccába, a község háza felé járhatnak, az ének is már alig hangzik, aztán csend lesz. De csak egy pillanatra. Az egyik ház előtt körben álló gyermekek éneke hangzik fel. Régi, régi, jätéket játszanak, a vers is ismert: „Bevettem kiskertemet a tavasszal — rózsá, szekfü, lilium és rezedával — ki is nyitak egyenként — elszerezném adni mind — de most mindjárt...”

Versenyfutás...

A motorberregés elfojtja az ének hangját és már csak messziről, elmosódva hallatszik a folytatás:

„Versenyfutás az ára, uccu, neki utána...”

Az autó már az országúton szalad, az uton, amely ahelyett, hogy összekötné ezt a falut a világgal, szinte szakadékot jelent. Oldalt suhan a fekete föld, elmaradnak a két holdak, három holdak. A fülemben még ott cseng a gyermekek éneke: „Versenyfutás az ára...” És az autó mellett és előtt, mintha ötven és száz kerékpár repülne, kinlódna, bukdácsolna abban a versenyfutásban, amelynek díját a két és három holdak nem tudják biztosítani, a díjat, amelynek az egész világon szörnyű „versenyfutás az ára”, neve pedig: mindennapi kenyér...

MOLNAR TIBOR

Öregek - fiatalok

Irta: Schill József,

nyugalmozott alispán

Amit írok, abban semmi új nincsen. Rövid áttekintése, recapitulálása a közel múltnak. Szemlélődés az új világ fölött egy öregedő ember szemgölgéből.

Nem árt néha elmélkedni.

A nagy háború után minden gyökeresen megváltozott. Megváltozott Európa politikai térképe. Megdőltek évtizedes, évszázados közgazdasági igazságok, tudományos elméletek, társadalmi szabályok, kormányzati elvek, irodalmi, művészeti irányok.

Megváltozott az emberi lélek, az emberi lelkiismeret, az emberi becsület. Mintha kétszer kettő nem volna már négy és a becsület nem volna az erkölcs kétszerkettője.

Uj, descendens vonalvezetés kezdődött a legtöbb téren, melyet joggal dekadenciának is nevezhetnénk. Ne kutassuk a részletes okokat. Nem tartoznak e cikk keretébe. Egyet az igazság kedvéért tizenhat év múltán minden esetre konstatálnunk kell: *hál' Istennek tul vagyunk a sűrűjén, az ut ujra felfelé kanyarodik.*

A sok eltolódás az öregek és fiatalok egymáshoz való viszonyát sem kímélte meg. Mintha a negyedik parancsolat vesztett volna fényéből és erejéből. Mintha a gyermek nem volna már azzal a feltétlen tisztelettel, alázattal, engedelmisséggel szülője iránt mint azelőtt. Mintha az öregeket, a tekintélyt, az élettapasztalatot, a bölcsességet nem süvegelnék meg úgy mint régen, mintha bizonyos vállveregető fölényességgel, nem egyszer ellenséges érzülettel kezelnék őket.

Honnan indult el az a kavics, mely lendületbe jöve sért és sebez?

A harcterekről hazaözönlő fiatalság elégtételt, kárpótlást keresett a sok szenvedésért. Az öregeket, a hatalmon levőket vádolta a bekövetkezett eseményekért. Rossz volt a politika, a diplomácia, általában a vezetés, a közgazdasági berendezés stb.

Ez okozta a világegyést, az egyéni, nemzeti szenvedéseket és a nyomukban járó katasztrófát.

Ezen változtatni kell. Uj eszmék, elméletek, új igazságok törnek elő vulkánikus módon, melyek nem egyszer fejetetejére állítják a világot. Az új világnézlethez, a megváltás művéhez természetesen új apostolok kellene. Konklúzió: el az utból az öregekkel, a letűnt rezsim vaskalapos, muzeális alakjaival. És ők menének nyugdíjba, B. listára, akárhány esetben a más világra.

A kormánykerékhez került új emberek nagy lendülettel fognak a munkához. Izzó jelszavak röpködnek. Több termelés, nemzeti munka, önellátás, a külföldi piacoktól való függetlenítés, kulturális fölény stb.

Nyomában jó: a túltermelés anyagokban, terményekben, diplomás emberekben, a légmentes gazdasági elzárkózottság összes átkaival.

Ujra nincs boldogság. Post equitem sedet atra cura.

Segíteni kell, ha másként nem megy, huszár-vágással.

Tengerbe öntik a kávé, a rizst, denaturálják a búzát, kiöntik a tejet, felgyújtják a gyapjút. Az emberek nagy része pedig éheznek, diplomás emberek sirásának, villamos kalauznak mennek, ha ugyan kapnak ilyen állást.

Ez sem vezet célhoz.

A munkanélküliek egyre kenyér, munka után kiabálnak. Ezer és ezer diplomás torok kiáltja: *helyet az ifjuságnak, a fiatalságnak is joga van az élethez, a boldoguláshoz, a boldogsághoz.*

Uj jelszavak kelnek szárnyra. Inségmunka, szellemi inségmunka - a diplomások elhelyezésére, kontingentálás, racionalizálás, a termelésnek a fogyasztáshoz való alkalmazása stb.

Az első csákányütések természetesen megint az öregeket érik.

Pedig mi öregek nagyon szeretjük a fiatalokat, haladásuk, boldogulásuk leghőbb vágyunk, lelkünknek legnagyobb gondja, terhe. Nem az öre-

gek belátásának, megértésének híján mulik, hogy a fiatalok nem tudnak elhelyezkedni.

Itt valami nincsen rendben. *De nem az öregek-nél volt és van a baj, hanem valahol egyebütt.*

Nehéz az öregek sora.

Évekkel azelőtt egy folyóiratban olvastam, hogy az eszkimóknál, ha egy rossz halászati év, hosszú és szigorú tél után beköszönt az inség, az a szokás, hogy a család véneit érzékeny bucsuvétel után hóból épített, katonai silbak alakú házikóba falazzák be, ahol aztán csendes megadással elenyésznek.

Megborzadva tettem le a lapot.

Mintha ilyen irányban haladnánk!

A kenyérhiány, a nincstelenség, a túlméretezett élet és kulturélet (mert ilyen is van), a szabadság hiánya, más oldalon a szabadosság. Az igazság guzsbakötése, az önzés és szeretetlenség és főleg az Istentől való eltávolodás megbontotta az öregek és fiatalok természetes szép viszonyát.

Más kiút híján marad a régi parola: veteres migrate coloni! Magyarul: félre az utból az öregekkel.

Hegedüs Loránt egyik újságcikkében azt írja, hogy soha még olyan szakadék két egymásra következő nemzedék között nem volt, mint köztünk, a

dékelemek utolsó nemzedéke és a most feltörő ifjuság között, amely a háború utáni korszak első generációja. Hozzáfüzi, hogy az ifjuság, majd ha ő is öreg lesz, rá fog jönni, hogy minket megváltoztatni nem lehet. S akkor meg fog érteni bennünket. Végül azzal fejezi be a cikkét, hogy *mi öregek olyan nemzedék voltunk, amely félt atyáitól, félt gyermekeitől, de tőlünk nem félt senkisé.*

Ezek a gondolatok járják át agyamat az Aradi Közlöny fennállása 50-dik évfordulójának előestéjén.

Ötven esztendő! Nagy idő emberek, intézmények, különösen hírlapok életében.

S minek köszönheti az Aradi Közlöny ezt a szép kort, noha őt is akárhányszor ostromolták a fiatalok, neki is voltak vetélytársai, ellenlábasai, akik mind letűntek a porondról.

Nem változtatott gunyát. Nincs rá szüksége. Szép az megtépve is.

Mi, az Aradi Közlöny régi gárdájának hivei a lapnak Arad város közönségével történt egybekelése 50-dik évfordulóján azt kívánjuk tiszta szívből, hogy érje meg a gyémánt-, a vaslakodalmat. Maradjon továbbra is hű a zászlójára irt ideálokhoz és érje meg azok valóra válását.

A centennáriumkor pedig piétással gondoljon az aranylakodalmat gratulánsaira és résztvevőire. Emlékezzék régiekről!

Talán kis hiúság van ebben a kivánságban. No de sajna az élet a hiúság vására. Vanitatum vanitas et omnia vanitas, amint az Irás mondja.

Alighanem itt rejlik a bajok forrása, magyarázata, de megoldása is.

Petőfi-, Arany-, Eötvös- és Ady- emlékek egy erdélyi kastélyban

Arany-, Eötvös-, Petőfi-relikviák az ősi Mándy-kurián - Felbecsülhetetlen értékű műkincsek - egy darab történelem...

Szendrey Julia: Egy sovány hiatalember jár hozzánk, akiről azt mondják, hogy költő-poéta

Érdekes, hogy ez a töredék-vármegye itt, a Szamos-mentén, a román-magyar-cseh határok találkozásánál, hogy meg tudta őrizni az elmúlt tizenöt év alatt magyar jellegét, régi nemes tradícióit...

Ez az, ami a sors szeszélye folytán idevetődött „tollforgatónak” hamar a lelkébe szívódik és lépten-nyomon érzi, hogy itt van valami a levegőben, ami a régi történelemme halkult tradíciókra emlékeztet. Mintha Jókai-, vagy Mikszáth-regény világában járna az ember, ha a megyében kirándulásokat tesz.

Régi, nemesi-kastélyok bujnak meg a hegyek alján, ősi magyar neveket emlegetnek a kuriákon és patinás emlékek egész raja fűződik egy-egy házhoz, faluvégi kis korcsmához... ahol *Petőfi Sándor hajlott az asztal fölé, vagy Ady Endre nézett a korsó fenekére...*

Kölcsey Ferenc, Petőfi, Ady szelleme örökdiik itt a tradíciók felett s a csöndes kuriákon mindennütt őriznek róluk egy-egy emléket, amely magyar szivben el nem fakulhat soha!

Alig egy órányira fekszik Carei-Mare, a régi megyeszékhely, a gróf Károlyiak birodalma, ahol *Kölcsey Ferenc, a magyar himnusz költője pillantotta meg a napfényt...* Azután itt van Koltó, hol a legnagyobb magyar poéta szívéből fakadtak a legszebb magyar költemények, az irodalom gyöngyszemei... A Károlyi grófok erdői vára is Petőfi Sándorról tudna mesélni... *Itt élt a Károlyi-birtok számtartójának legendás szépségű leánya: Szendrey Julia*, akire az a sors várt, hogy a legmagyarabb költő hitvese lett...

Az autobusz egy óra alatt kivisz Seini-re, ebbe a festői fekvésű kis városkába amely kedvesen befészkelte magát a szőlőhegyek ölébe. A hegyoldalokon régi, nemesi kuriák és ősi kastélyok bujnak meg, mintha lakóik Csipkerózsza álmat aludnák...

Amerre a szem ellát, minden fehér, a tél tündérpalástja betakarja a tájat s csillogóvá varázsolta az alvó szántóföldeket.

A kocsi agyagos országuton halad fel, a hegyoldalra. Jó féllórai kocszizás után a hóborította fenyves-park közepén előcsillan a Mándy-kastély hatalmas erkélyszerű terraszával, oszlopaival. Mint valami mesebeli várkastély, úgy tűnik elő a Mándy-kuria, amelynek előrésze emeletes, hátsó frontja pedig a hegyoldalhoz igazodva földszintes.

A „kincses kastély”

Az erkélyen apró mókusok ugrándoznak, ropogtatják a héjjából frissen kibontott gesztenyét, amely kosárszámra áll előttük. *Mándy Zoltán*, a házigazda és bájos, finom megjelenésű asszonya a mókushad lakmározásában gyönyörködnek. A vendégek érkezése azonban minden mást feledtet velük.

A Mándy-kastélyban még divat a hagyományos magyar vendégszeretet. Azt sem tudják, mivel kedveskedjenek a vendégeknek, mivel marasztalják: legalább egy hétre. Elborul az arcuk, amikor megtudják, hogy csak néhány órát szántunk a látogatásra.

A hatalmas nappali szobába vezetnek, amely tulajdonképpen az ősök képcsarnoka... Köröskörül magyar arcok a falakon, régi magyar fegyverek, ősi butorok a falak mentén... Mintha elmúlt századok lehelete csapna meg s legalább néhány évtizeddel hullottunk volna vissza a múltba...

A szomszédos ebédlőteremben még fokozódik ez az érzés. Az ember szeretné suttogva beszélni, mint a templomban, letűnt idők ereklyéinek templomában... *Gyönyörű vitrinben értékes porcellánok, a falon XIV. századból való festmény, a festője ismeretlen, feledésbe mosta nevét az idő... Hatalmas könyvtárral, tele régi könyvekkel, amelyek közt egy hónapig elbuvárkodhatna az ember.*

Ösnyomatványok, furcsa gótikus betűkkel, régi-régi, ma már érthetetlené szürkült szavakkal...

A falon öreg svájci óra ulti a hetet, csilingelő, édes melódiával kíséri bemutatkozását, A házigazda elmagyarázza, hogy

szakértők szerint az első svájci órák közül való. Mindezek az értékes műtárgyak a házigazda nagyapja, Mándy Péter szerzeményei, aki szenvedélyes műgyűjtő volt s mint ilyen a maga idejében páratlanul állott egész Erdélyben.

Felbecsülhetetlen értékű relikviák

A kastély ura s felesége a legszívélyesebben kalauzolnak a letűnt mult világában... Készséggel mutogatnak, magyaráznak s végre feltárják előtűnk a

régi-régi iratszekrényt, amelyről nem tudják megmondani hány száz éves.

Voltaképpen ez az iratszekrény, még inkább: a tartalma vonzott a Mándy-kastélyba karácsonyi riportázsra... Mert ami Petőfi, Ady, Kölcsey stb. relikvia található volt ebben a relikviákban oly gazdag vármegyében, az mind a budapesti akadémián, muzeumokban látható ma már. Az impérium-változás után báró Hatvány Lajos járt itt s egész hónapot töltött Satu-Mare-megyében, hogy összegyűjtsön minden adatot Petőfi-antológiája számára.

Ami tehát megmaradt a patinás emlékből, ami nem található meg a Petőfi-irodalomban, sem a muzeumokban, azt az öreg szekreter őrizi a Mándy-kastélyban...

Egymásután kerülnek elő az elsárgult, megfakult, régi levelek, iratok az öreg szekreterből. Az egyik levelet, amelynek írása szinte olvashatatlan:

báró Eötvös József írta Mándy Péternek 1861-ben.

Mándy Péter, a házigazda nagyapja alapításától kezdve levelező tagja volt a Magyar Tudományos Akadémiának.

A nagy felfordulás évei után báró Eötvös József, mint a Magyar Tudományos Akadémia elnöke, személyesen kereste fel az erdélyi mágnás-családokat, annak érdekében, hogy az Akadémiát talpraállítsák... Utazása során meglátogatta a Mándy-kastélyt is, amelynek ura ezer pengőforintot adott a Magyar Tudományos Akadémia céljaira.

Ezt a tekintélyes összeget báró Eötvös József nagyon szép, az Akadémia pecsétjével ellátott levélben köszönte meg később Mándynak. Alig három évvel később Szalay László, az Akadémia titkára újabb száz pengőforint ajándékot nyugtáz köszönettel az Akadémia nevében.

Ismét az Akadémia titkárának levele kerül elő a szekreterből. Furcsa, de jól olvasható, szálkásírás. A „titoknok” 1864-ben megköszöni szépen a „tekintetes urnak”, már mint Mándy Péternek, hogy a Szamos-menti paraszti tájszólások kifejezéselt az Akadémia rendelkezésére bocsájította. Aláírás: Arany János.

Szendrey Julia levelei

Azután előkerülnek Mándy Péter leányának, Mándy Laurának levelei. Tiszta fehér meritett papíron Mándy Laura barátnője:

Szendrey Julia írta a leveleket

gyermekesen gömbölyű, gondos írással.

A legérdekesebb egy jól sikerült farsangi bál beszámolója. Szendrey Julia, gróf Károlyi tisztartójának leánykája részt vett a carei-mareli „Szarvas” szállóban megtartott farsangi bálon. Itt ismerkedett meg egy „ösztvér, sovány és sáppadt fiatalemberrel”, bizonyos Petőfi Sándorral...

„Ujabbán egy sovány fiatalember járogat hozánk, akiről azt mondják, hogy poeta...” — írja kedves Laurájának a szép Szendrey Julia...

„akiről azt mondják, hogy poeta”.

Ma már az egész művelt világ azt mondja erről az „ösztvér fiatalemberről”, hogy a legnagyobb költők egyike volt, aki valaha erre a világra született...

Ez az elfakult tintával írt levél azonban 1847. március 18-án íródott...

Ezt a kis magyar hangulat-riportot küldöm haza karácsonyi ajándékkul az aradiaknak, innen a román—magyar—cseh határ széléről...

CSANYI PIROSKA

Most huszonöt éve...

Amikor szintén országos feltűnést keltő negyedszázados jubilaris számot adtunk

Régi fénykép, ugynevezett „családi fotografia” fekszik előttem, amely ugyan csak 25 évvel ezelőtt készült, de e 25 esztendő alatt annyi nagy esemény dübörgött végig a földön, hogy ez a két és fél év évtized — két évszázadra nőtt jelentőségében. A fénykép alakjai: néhai Stauber József, az Aradi Közlöny volt főszerkesztője, Faragó Rezső, az Általános Takarékpénztár jelenlegi vezérigazgatója, Bródy Béla, a Magyar Hírlap közgazdasági rovatának mostani vezetője, Vécsei Miklós budapesti közgazdasági lap szerkesztő-tulajdonosa, Teller Kálmán és Horovitz Gusztáv, lapunknak már elhunyt kiváló volt munkatársai, valamint én, aki abban az évben, 1909-ben, léptem elő a lap felelős szerkesztőjévé, azelőtt pedig helyettes szerkesztő voltam. Ez a héttagú gárda a külmunkatársakkal és lelkesedő lapbarátok támogatásával 1909-ben, e lap 25 éves jubileumára kétszáz oldalas számot adott, amelyből több, mint száz oldal eredeti kézirat volt.

Hogy is történt csak? Olyan mintha negyedszázados mély álomból, Rip van Winkle tetszhalotti letargiájából ébrednék. Főszerkesztőnk november közepén közölte velem, hogy a lap 25 éves fennállása alkalmára — bármilyen anyagi áldozat árán is — nagy teljesítményt kell produkálnunk. Délután, amikor együtt volt az egész szerkesztőség, bejelentettem a kollegáknak:

— Kétszáz oldalas karácsonyi számot adunk.

Kétkedően rázták a fejüket és az azóta korán elhunyt, nagyképzetségű, kiváló kartársunk, Teller Kálmán hevesen kapott nagy, fekete göndör hajába.

— Sose leszünk kész azzal a kétszáz oldalal.

De azért mégis derekasan megdolgozta a városvezető, az ő reszortjának, nagykonceptióju akkori vezetőit és mintegyikből „kihuzott” egy-egy jövőbelátó ünnepi cikket. A városvezetők írásai-ban Arad jövőjének fejlődésének nagy vonalú konturjai bontakoztak ki és ha közénk nem csap a világháború tüzes bombája, azok a tervek már valóra váltak volna.

Sorra megszólaltattuk az Aradi Közlöny külső táborkarát, a szellemi és közéleti kiválóságokat, akik méltatták a lapnak kulturális jelentőségét, a nagy és újságírói szolgálatokat. Többek között még gróf Zselenszky Róbert, az akkori főrendiház konzervatív pártjának vezére, volt aradmegyei nagybirtokos is cikket írt, de ő dicséret helyett kemény kritikát gyakorolt a modern sajtóról. A cikkirő nagy tekintélyére való tekintettel kommentár nélkül közöltük gróf Zselenszkynek a sajtót szigorúan bíráló érdekes cikkét.

Akkori geszti magányában gróf Tisza István volt miniszterelnök is megszólalt és ezzel a néhány szavas megemlékezéssel növelte a jubilaris lap értékét:

— „Mindig csak eszméket, ne pedig embereket szolgáljon a sajtó”.

Boldogult főszerkesztőnkben is felpezsdült a régi költői tehetség és feltűnésteltő versében elcsodálkozott a már akkor is erősen hódító modern szokások és technikai vívmányok felett s megénekelte a telefon és a gramofon terjedését:

„A számadó juhásznak már
Nincs a nyájra gondja,
Parancsait a bojtárnak
Telefonba mondja,

Ringó, mozgó délibáb meg
Nem disze a nyárnak:
Mozgó képhez az alföldön
A „moziba” járnak.

Megváltozott már itt minden,
Pusztá, falu népe,
Rozmaringos költészetnek
Régen vége, vége.”

Azóta csak annyiban változott a szituáció, hogy a mozi a tanyákon is átalakult beszélő filmmé, a juhászegény pedig nem a gramofon, hanem rádiózene mellett tereli be este a nyáját.

Óh, mennyi álmatlan éjszaka, tüzes vágyak nekifeszülő, gyötrő akarása szülte valósággá ezt a kétszáz oldalas számot, amelyről őszinte nagy elismeréssel írt a fővárosi sajtó is. Az ottani redakciókban dolgozó barátaim gratuláló leveleket írtak. De az egykori Világ felelős szerkesztője, a már földben porladó Purjesz Lajos levelének gyöngybetűiben neheztelés is volt.

— Nagyon szép volt a jubilaris szám — ezt írta —, felülmutatók a budapesti sajtót is, de azért egy cikk kimaradhatott volna: a gróf Zselenszky Róbert bántó bölcsekedése.

Te szép szál szöke Purjesz Lajos — aki a Világ helyett már a Tulvilágot szerkesztheted — nagyon fájt neked a százezer holdas gróf kemény kritikája és konzervatív irányú fegyverforgatása. Leszólád az ő bölcsességét, amely csak azt tartja jónak, szépnek, igaznak, ami régi. Két világfel-fogás ellenfelei ütköztek össze egymással... Ő a régi, te pedig az új világ harcosa voltál. Hogy ki volt a bölcsőbb közületek? — annak eldöntését másokra bizzuk. Ha igaz az, hogy „szürke minden elmélet és csupán az élet fája zöld”, akkor bizony a maradiság kapja a pálmát. A hevílő, a modern, az új irányokért verejtékező, vérző fiatalok elégnék az alkotás lázában, s idő előtt a föld alá kerülnek, a konzervatív gazdag bölcsek pedig nyolcvan éves korukban is a föld körül utazhatnak és gyönyörködhetnek az általuk leszólt új világok csodás szépségeiben. Az ő bölcsességük: minden érték megtartása és konzerválása, amit a fiatalok halhatatlan bálványá, a most tíz éve elhunyt Bródy Sándor nagy regényíró ezzel a néhány szóval fejezte ki, amikor a sanatóriumi ágyon 62 éves korában szegényen elbucszott az élettől:

— Élni, élni... betegen is, akárhogyan is, de sokáig élni...

Erre a bibliai bölcsességre Bródy Sándor is már csak akkor jutott, amikor villogó két fekete szemére ránehezedett a halál hideg szárnya...

...Halljátok? Élni, élni. De nemcsak az embereknél, hanem a kultúrát, a haladást, a tudományt nagy energiával, meggyőződéssel és igaz átérzéssel szolgáló sajtónak is.

De nemcsak félszázadig élni, hanem az örökkévalóságig...

BOLGÁR LAJOS

SCHENKER & CO.

román nemzetközi szállítási r.-t.
fiókja

ARAD,
Bulev. Regina Maria No. 9.

Egy elmaradt világtörténelmi kaland:

APPONYI ALBERT GRÓF BUKTATTA MEG Lord Rothermere titkos jelöltségét a magyar királyi trónra

Mussolini, az angol sajtó-fejedelem és Rákosi Jenő bizalmas tárgyalásai a magyar királyság kérdésének megoldásáról — Mi történt Londonban és Rómában 1928. nyarán...? — Hogyan semmisítette meg Apponyi gróf a fantasztikus tervet...?

Ismeretlen dokumentumok a modern politikai idők egyik legkalandosabb vállalkozásáról

Írta: SZ. JAKAB GÉZA

Az alább következő adatok mindössze hat évvel ezelőtti, bizalmas politikai tárgyalásokra és azoknak eredményeire vonatkoznak: a történelem időmértékével mérve, — az elmúlt óra eseményei. Am a világpolitikai helyzet mai szemszögéből nézve, régi-régi célkitűzések és kísérletek adalékai: oly anyag, amelyre több joggal tart számot az oknyomozó történetírás, — amely korok, nemzedékek és kiváló egyéniségek karakterét igyekszik minél hiánytalanabb módon feljegyezni és megőrizni, — mint a napieseményekkel versenytrohánzó zurnalisztika. A történetírás számára őrizte meg Schiller József dr., néhai Rákosi Jenőnek, a közelmúltban elhunyt nagytekinélyű magyar publicistának egykori magántitkára is mindazokat a feljegyzéseket, amelyek a modern magyar történelem egyik legnagyobb szabású kalandjára vonatkoznak: hogyan ajánlották fel Lord Rothermere-nek, a londoni „Daily Mail” és még vagy félszáz nagy angol sajtóorgánium főszerkesztő-kiadótulajdonosának a magyar trónt és hogyan fogadta el az ajánlatot az angol ujságfejedelem...? A kalandos politikai kísérlet nagy vonásokban nem ismeretlen a magyar olvasóközönség előtt: de

merőben új gróf Apponyi Albertnek, az ugyan-csak azóta elhunyt nagy magyar államférfi-nak döntő szerepe az ügyben, amellyel a nagytekinélyű magyar legitimista politikus keresztülhuzta a nagy kísérletre vonatkozó összes bel- és külpolitikai számításokat.

Bizalmas tárgyalások Londonban és Rómában

A magyar trón felajánlásának eszméje teljesen egyedül az agg magyar publicista lelkében született meg. — Nyolcvanhat éves korában, 1928 júliusában indult el Londonba — Schiller dr. feljegyzései szerint, — hogy eleget tegyen az ujságfejedelem, Harmsworth, Rothermere lordja szíves meghívásának. A meghívást a lord magyar származású titkára, Lédéer Lajos közvetítette, majd ezt követte Rothermere lord levele is a francia Riviéráról:

Kedves Rákosi Jenőm,
nagy örömömré szolgálna, ha Angliában vendégül láthatnám, míhelyt visszatértem Dél-Franciaországból.

ROTHERMERE

Jubiláris üdvözlöt

az 50 éves Aradi Közlönynek

Somogyi Ujság

Egy vidéki lap életében 50 esztendő egyenlő az örökkévalósággal. Olyan lap 50 esztendeje, amelynek éveit jórésben úgy kell számítani, mint a katonáknak a háborus éveket, 50 éves jubileumakor már előlegben van az örökkévalósággal szemben. A sajtó rendes körülmények között is nagyhatalom, hatalmát még fokozottabbá teszi, ha speciális missziókat kell teljesítenie. Szerkesztők az „Aradi Közlöny”-t a jövőben is missziós hittel, magasztos lélekkel és az egyenlőségben való töretlen bizakodással. A Somogyi Ujság szerkesztősége nevében:

Kaposvár. SZÜLLÖSY FERENC
főszerkesztő.

Rákosi hosszas tételődés után kelt utra. Már a bécsi gyorsan ült titkárával, amidőn a következőket mondotta:

— Fogalmam sincs róla, miért hív a lord. De hát én annyi hálával vagyok eltelve iránta, hogy ha a pokolba hívna, akkor oda is elmennék...

Ami ezután Londonban történt, annak egyedül csak egy élő tanuja van: maga Lord Rothermere. Hogy azonban minő tárgyalásokat folytatott egymással a két nagytekinélyű publicista, arra vonatkozólag abból az utból lehet következtetni, amit az agg Rákosi a londoni utját követő római utazása alkalmából a párisi expresszen mondott tollba titkárának és amely egyetlen dokumentum arról, hogyan folyt le Mussolini és Rákosi Jenő találkozására:

— Ne csodálkozzék azon Excellenciád, — mondotta Rákosi Mussolininak azon a kihallgatáson, melyen fogadta, — hogy kissé izgatottnak talál. Csak egyszerű újságíró vagyok, jószántamból jöttem, senki meg nem bízott velem, fel nem kért róla: senki nem áll a hátam mögött, sem pártok, sem egyes emberek. Azért jöttem, hogy megkérdézzem: tud-e és kíván-e a mi égető problémáinkon segíteni...?

— Töprengéseimben, — mondotta a továbbiak során Rákosi Mussolininek, — meggyőződésemmé vált, hogy Magyarországnak modern, az új világ számára szellemileg és lelkiileg felfegyverzett király kell. Ez a férfi Lord Rothermere, akit meghívására fölkerestem, hogy megismerjem. Tudtommal Önnek szimpatikus egyén, talán, mondhatom, barátja is.

Mussolini, aki — Rákosi egykori szavai szerint nagy figyelemmel hallgatta a fejtegetéseket, a következőket felelte:

— A Habsburg restauráció véleményem szerint rázudítaná Magyarországra az utódállamokat. Hozzájárul ehez, hogy erről létezik egy paktum a nagyhatalmak közötti kölcsönös kötelezettséggel és ebben Itália is benne van. Igaz, hogy a dolog

már régi keletű és így hirtelenében nem tudom megmondani, meddig lesz érvényben.

A trónjavesztett dinasztiák dolga végképp el van intézve: a Bourbonok, Orleansok, Napoleonidák sorsa vár rájuk. De beszélt Ön minderről Lord Rothermere-ral...?

— Beszéltem, — felelte Rákosi.

— És mit mondott a lord?

— Azt mondotta, hogy a magyarok dolga, kit választanak királlyá. Erre én egy drámai izgalmu beszélgetés végén egyenesen feltettem a kérdést: — És ha a magyar nép Önt választaná, Mylord, elfogadná...?

A lord hoeszan hallgatott, aztán erélyesen a következőket mondotta:

— I say, yes! (Azt hiszem, igen!)

Mussolini itt a fejével kétszer-háromszor biccentett.

Ezek után, — diktálta visszaemlékezéseit a római beszélgetésre Schiller dr. titkárának Rákosi Jenő, — megkérdézttem Mussolinit: simpatíával fogadná-e és kezelné Lord Rothermere jelölését a magyar trónra...? Mussolini határozott igennel felelt és ezt a szót: „simpatíával” — többször is megismételte.

Bizonyosra vehető, hogy Rómából hazatérve Budapestre az agg publicista 1928. télelején bizalmasan elmondotta római impresszióit a magyarországi, általa megbizhatónak vélt legitimista politikusoknak is. Cikkeiben azonban bölcsen elhallgatta a királyság londoni felajánlásának történetét. A legilletékesebb magyar legitimista körök mely megdöbbenéssel értesültek azonban Rákosi kivételes politikai akciójáról, elsősorban is gróf Apponyi Alberttel az élükön, aki, mint korának egyik legkonceptiózusabb, nemzetközi horizontu magyar államférfia és diplomatája, — azonnal átlátta a terv kalandos veszélyeit, valamint alkotmányjogi vonatkozásainak tarthatatlanságát. Apponyi gróf ezért az alábbi levelet intézte Rákosi Jenőhöz:

Apponyi gróf történelmi jelentőségű ismeretlen levele

Tisztelt Barátom!

Írántad érzett barátságom és régi tiszteletem kötelességemmé teszi, hogy őszintén közöljem veled azokat az aggodalmakat, amelyeket egy idő óta megjelenő cikkeid bennem támasztanak. Ugyilátszik, hogy szakítottál a törvényes királyság eszméjével és mindnyájunk politikai végcélját valamelyik királykérdési kalanddal akarod összeköttetésbe hozni. Ettől a végzetes iránytól, amelybe belöbukhat évtizedes publicisztikai működésed által szerzett tekintélved, — ha bizonyos sikert aratna, a művelt világ előtt kompromittálná nemzetünk méltóságát, anélkül, hogy a legkisebb eredményt érné el, visszahódítani akarnálak, ha csak egy mákszemnyi súlyt is tulajdonítasz szavaimnak.

Hogy Mussolini mit mond a Habsburgokról, gyakorolhat rám esetleg kínos benyomást, mert nehézségeket okoz: de a legkevésbé sem mérvadó. Mert hogy mi kell Magyarországnak és mi nem, azt én jobban tudom, mint ő és illetékesebb vagyok megítélni: erről én tarthatok néki előadást és nem ő nekem. Ha épenységel igaz volna, hogy Harmsworthban látod a megfelelő király-jelöltet, — amit én nem hiszek, — akkor egy olyan kaland eszméjét pendítéd meg, mely csak világkacaiba fulladhat. Odáig még nem jutottunk, hogy egy operettekirálysággal kísérletezzünk. De idáig lecsusza-

tunk, ha a törvényes királyság szilárd talaját elhagyjuk. Sem rólad nem hiszek ilyet, sem lord Rothermeréről, aki, ha efféle ambíciót volnának, előttem közönséges kalandorra változnék át, amely klábrándulást fájdalommal venném.

Nyersen szóltam, de őszintén, amint érzek. Kérlek, állj meg a veszedelmes lejtőn, melyre már-már léptél, mert komolyságában hitelt vesztett nemzet nagy és nehéz célokat nem érhet el. Te eddig ennek a komolyságnak, a hagyomány, a szilárdságnak egyik oszlopa voltál: nem szabad kidőlnöd. Igaz tisztelettel őszinte híved:

Budapest, 1928. október 19.

APPONYI ALBERT

Apponyi Albert gróf levele mely hatást gyakorolt az agg publicistára, aki nyolc és féltized terhével vállain visszaretent azoktól a mélységektől, amelyeket a kiváló magyar diplomata és államférfiu szavai feltártak előtte. Apponyi Albert gróf levele erősebb argumentumként hullott a történelem mérlegének serpenyőjébe, mint akár az angol ujságvezér, akár az olasz Duce nyilatkozata. Rákosi Jenő visszavonult merész kezdeményezésétől, visszavonult a Budapesti Hírlap főszerkesztői székéből is, hogy pár évre rá tevékeny életét végleg befejezze. A világtörténelem pedig egy kalanddal lett szegényebb, hogy gazdagabb maradjon egy értékes tapasztalattal.

Egy kis japán sziget Bucurestiben

Lehull a titokzatosság leple a rejtelmes Nipponról

Románia és Japán kapcsolata — „Japán dumping nem létezik” —
Veszéllyel fenyeget a Szovjet szomszédsága — Mandzsuria problémája

Beszélgetés Bucurestiben Eisuke Fujitával — Japán észak-
balkáni követével

Mikor a hajnal vörös bársonyfűggőnye szét-
hasad a Fuzsijama kékes-fehér ormai felett, —
hogyan biborsugarait végigrezegtesse a Sárga-tenger
csillogó vizén, — millió apró ezüst csengetyű adja
hírül Nippon népének a felkelő nap érkezését. A
hűvös éjszakától összecukodott lotuszok lassan
ébrednek rózsabimbókat ölelő álmaikból és bon-
togatni kezdik széles szirmaikat. Enyhe, virágil-
latoktól terhes szellők lágy lehelete simogat körül
mindent, s az ezerszínű őröktavasz tündöklő ra-
gyogása elkápráztatja a szíveket. Mennyi báj,
mennyi varázs lehet ott a levegőben, ahol a termé-
szet ennyire elkényezteti az embereket. Talán ezért
van az, hogy minden japáni annyira kedves, gyer-
mekes, — hiába vont hamis álarcot érzéseik fölé
a hűvös, európai levegő.

Az első japánnal Bécsben találkoztam. Hideg
érzékeny arca alatt nemes szív dobogott. Tavasz
volt. Délután. Villalakásom ablakából néztem a
vonuló fellegeket. Már a kapuból összemeredett
bokával, üdvözölt, — kimérten, udvariasan, — mint
későbbi társaságunk legmelegebb perceiben. Elé-
siettem és megszorítottam a kezét. Azután utja
felől érdeklődtem.

— *Merci Monsieur. Könnyen idetaláltam* —
mondta kedves egyszerűséggel és meglobogtatta
szemem előtt Bécs város térképét.

Egy japán fiatalember elindul . . .

Egyébként ez a japán fiatalember volt mind-
máig a legkellemesebb barátom. Nagyon keveset
beszél és minden szavamat nagy figyelemmel
hallgatta. Ha órák hosszat magamba mélyedtem,
— ő sohasem törte meg a csendet, — csak apró
barna szemével kutatta az arcomat. Talán ki
akarta találni a gondolataimat. Együtt bolyong-
tunk a városban, — együtt röttük a szűk kis uc-
cákat. Könyveket vásároltunk, — ezer értelmetlen
furcsa apróságot és nagyokat neveltünk ezeken a
kedves bolondságokon.

Mikor végleg elhagyta Bécsét, — könnyedén
elbúcsuzott tőlem és halkán, nesztelenül, — mint
ahogy jött — eltávozott az életemből. Sokáig nem
hallottam róla. Hosszu hónapok multak el és én
régem elfelejtettem kistermetű barátom udvarias
arcát. Tegnap azután apró színes kártyát hozott
a posta, melyek pecsétjéről távoli, fantáziagyújtó
nevek csillogtak felém. Japán, Kobe, Osaka... Az
apró színes lapok magukkal hozták a szent Fuzsi-
jama hűvös leheletét. Talán ennek a régi barátság-
nak az emléke adta most a gondolatot, hogy fel-
keresem Eisuke Fujitát, — Japán Bucurestiben élő
észak-balkáni követét.

A hatalmas tölgyfakapun egyszerű fekete
tábla:

Legatione Japoniel.

Hosszas csengetésre két formaruhás portás nyit
ajtót és bevezet a váróterembe. Óriási csarnok-
szerű terem ez. A mennyezetig érő, arannyal diszi-
tett oszlopok között, sötétben izzik a széles márvány-
kandalló. A gazdagon színezett selyemtapé-
tákat képek, szobrok díszítik. Ez a sok fény, pompa
magán viseli a Felkelő Nap Birodalmának ragyogó
színeit.

Valahol halkán, nesztelenül nyílik egy ajtó és
máris előttem áll Eisuke Fujita — a követ.

Barátságosan megrázza a kezemet és félig át-
ölelve vezet szobája felé. Kissé gyermekes örö-
mel leültet egy hosszú, selyemmel bevont pam-
lagra, majd ő maga is mellémtelepszik. Viselke-
dése egyszerű, — szeretetteljes. Kedves, jóságos
arcán nyoma sincs az európai diplomaták fölényes
merevségének.

Hop! Megvan! — villan át az agyamon. —
Ugy látszik ez a titka annak a meleg családis
szeretnek, mellyel ezek az emberek összetartanak
az egész világ ellen. Ez a kedves, természetes
viselkedés — mely oly otthonossá tesz rögtön
mindenkit.

Először egy állandó japán-román kereskedelmi
összeköttetés felől kérdezem.

— Meg vagyok róla győződve, — mondja
Eisuke Fujita — hogy az a barátságos szellem,
mely Japánt és Romániát a messzetávolságból össze-
kapcsolja — még sokkal erősebbé válna egy ál-
landó és megszervezett kereskedelmi összeköttetés
által. Japán rengeteg iparcikket állít elő, melyet
Románia a jelenlegi idő szerint külföldről kényte-
len beszerezni és ennek ellenében

kitűnő piacot nyújtana a romániai nyersanya-
gok részére.

Az állandó összeköttetés lehetősége azonban ki-
zárólag a román exportöröktől függ, — akik
nyersanyagszállításra mindeztideig nem tettek aján-
latot a japán termelőknek. Pedig Japánban igen
nagy gondot képez a nyersanyag-ellátás problé-
mája.

— Milyen kereskedelmi kapcsolat volt Japán
és Románia között a múltban? — kérdezem.

— Sajnos nagyon csekély — feleli. — A
múltban Japán csaknem kizárólag játékeszközöket
és mandzsuri kaviart szállított Romániának ele-
nyező mértékben.

— Mely árucikkek képezhetnék az alapját egy
állandó és rendszeres japán-román kereskedelmi
összeköttetésnek?

— Japán szívesen vásárolna Romániától ás-
ványolajat, nyerspetroleumot, gabonát, nyers-
gyapjút, sőt, bort, alkoholcikkeket, — melyek el-
lenében szállítana Romániának pamuffonalat, se-
lyemárúkat, villamossági felszereléseket, elektro-
mos motorokat, kábel, celluloid és különböző gum-
miárúkat, órákat, optikai és gyógyszerészeti cik-
keket, lakk, anilin és egyéb festékeket, irótolat,
varrótü, borotvapengét stb.-stb. Természetesen —
teszi hozzá — Romániának a Japán részére
szállítandó árucikkek tekintetében feltétlenül meg-
kellene találni az összhangot saját és más nyers-
anyagot szállító országok ártarifája között.

Az új mandzsu birodalom célja

Ezután a mandzsu kérdésre terelem a szót.

— A mandzsu kérdésnek egészen más a jelen-
tősége, mint azt a lapok általában megírják. —
mondja — Japán ugyanis ipari állam és

a Szovjet szomszédsága állandóan a kommu-
nizmus veszélyével fenyeget.

Igy tehát a sokat emlegetett nyersanyag-problémán
kívül Japánnak feltétlenül ütközöpontra van szük-
sége, mely távol tartja a vörös rémet a szigetor-
szágtól. Ezt a célt szolgálja az életrekellett
Mandzsuri birodalom, — melyet sikerült a közbiz-
tonság teljes helyreállításával — annyira meg-
szervezni, hogy a nemrég 3 millió lakosságú or-
szágnak, ma közel 30 millió lakosa van.

— Persze Ön most az gondolja — teszi hozzá
mosolyogva — hogy a bevándorolt japánok emel-
ték a lakosság számát. Holott Mandzsuria lakossá-
gát csaknem kizárólag az állandó háboruszkodás
elől menekülő kínaiak képezik. Ugyanis míg
Mandzsuria — mely ország Kinának évszázado-
kon át császárokat adott — a nagy forradalom
után a rablóbandák fészke lett, — ma már egyike
Ázsia legkitűnőbbben megszervezett államainak.

— Mi Kegyelmes Uram véleménye az „Ázsia
az ázsiaiaké” elvről? — kérdezem.

— A Monroe elv ázsiai változatát az ifju
nacionalista párt hangoztatja, — mely csoport
Japán, Kína és Mandzsuria szoros együttműködé-
séről álmodozik. Nagyobb jelentősége azonban
még nincs ennek a mozgalomnak.

Kramarovics József

bőrönd- és bőrdíszműves Arad, Piata Avram Iancu No. 3.

Sajátkészítményü bőröndök, aktatáskák, ridikülök, zseb-
tárcák, pénztárcák, legolcsóbb beszerzési forrása. — Javitások
és átalakítások legolcsóbb áron készülnek. 6

— Készül Japán Romániában állami keres-
kedelmi irodát felállítani?

— Nem! — feleli röviden. — Ilyen gondo-
lat mindeztideig fel sem vetődött.

— Az újságok szinte minden nap irnak egy
bizonyos japán kereskedelmi megbízottnak — a
közeljövőben történő — timisoarai utazásáról. —
jegyzem meg halkán.

— Óh, Az nem állami megbízott. Az kizá-
rólag a Matsumoto-cég törökországi képviselője, —
aki talán cége megbízásából készül kereskedelmi
összeköttetést létesíteni Timisoarával. Ez azonban
teljesen privát jellegű és semmi összefüggésben
sincs a japán állammal.

— Szóval — kérdezem — ez nem az újsá-
gok által beharangozott szisztematikus japán... —
Szent Isten! Itt véletlenül kifutott a számon a fé-
lelmetes „dumping” szó. A varázsszó, — mely
szinte lázbahozta Eisuke Fujitát.

— Dumping! Ez egy nagy tévedés! — mond-
ja gyorsan.

Japán dumping nem létezik.

Dumping csak ott van, ahol egy állam termelési
költségeinél alacsonyabb áron szállított árucikke-
ket elárasztja a szomszéd államokat, — hogy
azok gazdasági életében válságot idézzon elő. Az
ugynevezett „japán dumpinggel” más a helyzet.
Japánban a pénznek sokkal nagyobb vásárlóereje
van (körülbelül háromszor akkora) — mint Euró-
pában. Az emberek olcsóbban tudják beszerezni
szükségleti cikkeiket, — tehát a munkabér is sok-
kal alacsonyabb. Ez a magyarázata annak, hogy
a Japánban — külföldi nyersanyagokból — ké-
szített árucikkek, még a szállítási költségekkel
együtt is jelentősen olcsóbbak a nyersanyagot
kiszolgált belföldi gyártmányainál.

— A fentiekben kívül van más oka is a japán
ipar rohamos fejlődésének?

A szovjet szomszédságának veszélye

A modern japán ipar mai fejlődésének okát
a pénz nagy vásárló erején kívül, elsősorban a
2-4%-os igen alacsony tőkekamatban kell ke-
resni. De természetesen rendkívül nagy mértékben

előmozdítja a különböző iparágak fellendülését
az új gépek alkalmazása és a technikai beren-
dezések állandó modernizálása is.

Ugyanis, míg az európai gyárak rendszerint a gé-
pek teljes kihasználásának politikáját folytatják
— addig a japán gyárosok megelégszenek a be-
szerzőár egyszeri megtérítésével. A különböző gyá-
rak pedig valósággal versenyeznek egymással az
új találmányok alkalmazásában és a termelés
racionálisításában.

Hirtelen nyílik az ajtó és egy magasrangú
államtisztviselő érkezését jelentik Eisuke Fujita-
nak. Bocsnatkerő mosollyal áll fel és nyújtja a
kezét.

— Még egy utolsó kérdés. — kérem — Mi a
véleménye Kegyelmes Uramnak a japán-kínai
helyzetről.

Japán nő európai toalettkben

— Japánnak egyetlen egy érdeke van Kinában
— mondja. — A rend teljes helyreállítása. A
folytonos harcok, — az egyes pártok egymás ellen
való küzdelme teljesen kifárasztották a hatalmas
országot, — a különböző rablóbandák pedig ki-
használva az általános zavart, állandóan veszé-
lyeztetik az ott lakó népeket. Kína nagyszámu la-
kossága kitűnő piacot nyújtana a különböző japán
árucikkeknek, de éppen a közállapotok bizonyta-
lansága folytán a kereskedelem nagyon kockáza-
tos. Ha Kinában a rend végre annyi év után ismét
helyreállna, a japán ipar bő és közeli piacot talál-
hatna összes készítményei számára.

A kapuban egy percre megállók. Csinos,
fiatal japán nő fut felém. Fején félrecsapott, hety-
ke kis sapka, lábán finom selyemharisnya, nyaká-
ban két ezüstróka. Édes, — pici szemével egy pil-
lanatra rám néz, — elmosolyodik, és sietve fel-
szalad a széles márványlépcsőkn.

KEREKES IVAN

KRUDY GYULA ARADI SZERENÁDJA

Ballada egy régi dalról, amely csupán azért született és csak addig élt, míg szerenádoként eldalolta egy nagy magyar író egy gyönyörű aradi asszonynak...

A kiváló magyar író nagyon szerette Aradot és aradi barátait. Romantikus álmához nagyon illett a történelmi város s annak nemes és uri gondolkodású lakosai pompásan simulnak regényes elképzeléseihez. A „Vörös postakocsi” hatalmas írói sikere után boldogan sietett Aradra, ahová a „Kölcsey-Egyesület” is, aradi barátai is szeretettel invitálták. Az egyesületek, az aradi lapok szerkesztősegei s több kedves uri család egyaránt készülték a nagy író bensőséges fogadtatására. A program kidolgozásában természetesen a legmozgékonyabb elem: az aradi újságírók jártak elől, akik között nemes versengés is indult meg, hogyan tudók az író legstílusosabban fogadni.

Igy történt, hogy egy nap szerkesztöm a következő rendeletet intézte hozzám:

— *Kérlek, írd a lap holnapi számára Krudyhoz egy — verset!*

Verset írni — rendeletre nem nagyon szerettem, de a — parancs: parancs s így a másnapi lap tárcahasábjain megjelent a vers, mely ha jól emlékszem, ilyenformán kezdődött:

*Fehér nyírfáknak árnya reszket
A holdas éjnek tükrén
S az árva utszéli keresztet
Bevonja lágyan ez a fény...*

S így folytatódott ez tovább: mélan és romantikusán, megemlékezvén a „Vörös postakocsiban” hozánk érkező költőről, nem feledkezvén meg arra figyelmeztetni embertársaimat, hogy halkán járjanak, ne zavarják a merengő író, vagy ahogyan a vers vége rebegte: „Csitt! csendesen: a költő mostan álmodik!”

Krudy Gyula megérkezik

Másnap megérkezett Krudy. Nem egyedül. Vele volt famulusa, titkára, lakótársa, barátja, rab-szolgája, pénztárosa: mind ez egy személyben, a kitűnő Báltaszéky Lajos, maga is — atyja, az Aradi Közlöny egykori szerkesztője révén — félig-meddig aradi fiu.

Az én kedves szerkesztőm már az első este odaadta romantikus versemet Krudynak, ki nagy busan fejét félrehajtva elolvasta és megölelt:

— Nagyon köszönöm ezt a verset, el is teszem emlékül. Csak azt ne irtad volna a végén, hogy — „csitt, csendesen, a költő mostan álmodik!”

— Dehát miért?

— Mert én nem álmodozni jöttem hozzátok, hanem egy kicsit — hogyismondjam — kinyújtózokodni.

Ez a „kinyújtózokodás” meg is kezdődött még azon az éjszakán s ez a fatális verssor igen sokszor eszembe jutott. Mert Krudy szörnyen ragaszkodott hozzám. El nem mozdulhattam mellőle (Bátta ezért meg is nehezített.) Krudy pedig nyírvideki zsentrik ivadéka volt s ha ő elkezdte a kinyújtózokodásnak keresztelt mulatozást, az napokig tartott. Ott nemcsak ő nem volt — „csitt-csen-

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Nagyvárad Friss Ujság Erdélyi Magyarság

Az aradmegyei Borosjenő városka honvédkaszárnyájában szolgáltam 1900-ban mint önkéntes és jól emlékszem, hogy az ott töltött gyöngycétem szellemi tápláléka az Aradi Közlöny volt. Minden reggel érdeklődéssel vártam az újságot, amely már akkor érdekes, eleven tükre volt a világ folyamának és dicsősége a fejlett vidéki sajtónak. Kellemes reminiscenciák fűztek engem az Aradi Közlöny-höz és amikor 1903-ban Aradon megalapítottuk a Vidéki Újságírók Szervezetét, az alakuló közgyűlés ünneplő fázisainak java az Aradi Közlöny-nek szólott, mint az ország minden részéből összesereglett kollégák spontán elismerése.

A megboldogult vezér nyomdokain haladó Aradi Közlöny nagyszerű gárdáját a szép ünnep alkalmából szeretettel köszöntöm.

Oradea.

PÁSZTOR EDE
jőszerkesztő.

desen”, de a környék sem aludhatott és álmodhatott. Szállt a nóta, szólt a hegedű, zengett a klarinét, zugott a bárca és bömbölt a nagybögő. A primás izzadt, a jó újságíró-fiúk kollegiális szeretettel alkalmazkodtak Krudyhoz, annál is inkább, mert megszökni tőle lehetetlen volt. Pedig igen szerettem volna. Hiszen nekem reggel 8 órától kezdve egész délután 1 óráig józan tanárnak kellett lennem. Hiába! Krudy átölelve tartott, fáradhatatlanul dirigálta a cigányt s én a reáliskola igazgatójához írott levelemben — beteget jelentettem.

Krudy nagy szervező ereje egész délelőtt együtt tartott bennünket az akkori Kánya-féle sörözőben, ahonnan konflisokon indultunk különböző történelmi helyek megszemléléséhez, amely helyekre azonban — szégyennel kell bevallanom — soha nem jutottunk el. Mert meg kellett állnunk szép kis romantikus külvárosi fogadók előtt, ahol mindig volt valami érdekes megszemlélni való, vagy egy szép fiatal leány vagy friss hideg ital.

Igy történt, hogy villanygyújtáskor már ismét ott voltunk mindnyájan, hiánytalanul bár kissé gyűrűtten a Fehér Kereszt nagy „szálájában”.

Itt nagy meglepetés várt reánk. Ott ült egy asztalnál Krudyt lesve cluji öreg Pongrácz Laji „az egy király — egy cigány” klasszikus primása. Öreg Pongrácz Laji! Emlékek őrzője, akinek hegedűje generációkat rikatott meg és emelt fel a nóta szárnyain! Hogy került ide a Fehér Keresztbe? Az bizony úgy történt, hogy akkor tájban itt volt a leánya — Szendrey szintársulatánál — színésznő. A kedves Pongrácz Matild, a korán elhunyt, nagyon tehetséges Kiss Miklósnak a felesége. Őket jött meglátogatni a 80 éves öreg Pongrácz Laji. Aki midőn meghallotta, hogy Aradon van Krudy Gyula, ott hagyta még a saját édes leányát is, hogy a mulatos magyar urak ivadékaival elbeszélgesse.

Beszélgétsérről azonban nem igen lehetett szó, mert Krudy már vezényelt: a banda elharsogta a tisztelet-nyitányt. A nagybögőt ekkor már Lits Tóni kezelte. Nem tudom ez lelkesítette-e fel annyira Krudy Gyulát, hogy felemelte az öreg Pongrácz Lajit s úgy kiáltotta:

— Laji bátyám! Csak egyszer még azt a régit...!

„Te csak huzzad, én pedig majd könnyezem!”

Nem is lett volna semmi baj, ha az egykori boldogtalan asztalos a Krudy hatalmas méreteihez és testsúlyához szabta volna az ajtószárnyakat. De fájdalom, ezek gyöngéknak bizonyultak, s egy irtozatos reccsenés után a kiváló író, a szerenádos trubadur az ajtóval együtt bennt volt egy boldogan alvó ifju pár szobájában, magával rántva zuhanásában cigányt és lovagokat, mindeneiket, akik közelében voltak.

Az „éjjeli zenére” ilyen formán ébredő szép asszony és a kevésbé szép, de annál dühösebb férj ébredését és a kimagyarázkodásokat nem kísérel meg leírni; maradjon ez örök titok. Annyit azonban az ügy érdekében mégis kénytelen vagyok, mint objektív krónikás, elmondani, hogy a szituáció hamarosan magától rendbejött, s néhány perc alatt már a nagy ebédelőben ült együtt az egész társaság, az asztalfőn a szép és nevető háziasszonnyal.

Az éjjeli zene, most már nyugodtabb környezetben, megismétlődött s Krudy újra és újra bizonykodott a zenélve:

„Megbánja mind amit vétett ellenem!” mire a gyönyörű asszony kacagva válaszolt:

— De Krudy, az Isten áldja, én a mai kedves estéig nem is ismertem magát, hát hogy vétett volna maga ellen?!

A válasz erre újra csak a szerenád bugása volt:

— „Te csak huzzad, én pedig majd könnyezem!”

Az iskolában sem tudtam a szerenád hatása alól szabadulni. Volt valami lenyitgöző és elfelejtethetetlen ennek az öserejű magyar írónak a mulatozásában. Valami letiporhatatlan energia s mégis puha ellágyulás, sirás és vigadás. S az iskolában, a különböző osztályokban, dolgozat írás közben (mert egész délelőtt csak ebből állt a tanítás),

Az öreg Pongrácz, amint épségben leért a földre, megcsóválta bus ősz fejét:

— *En már nem muzsikálok!*

Ugy is volt. Az öreg ur már nem igen tudott hegedülni; nagyon öreg volt, reszkettek a kezét „nem jól jött ki” már a nóta az ujjai alól.

— De ha nem is muzsikálok, hát majd dalolok egy szépet, csinállok egy új nótát nektek; mert nótát csinálni — mondta felvillanó tekintettel — *azt még tudok ám!*

— Megállj! — üvöltötte Krudy s odafordult hozzám parancsolón, mint egy fejedelem:

— *Te most rögtön írsz egy dalt, amit Laji bácsi megzenésít. Tudod mit? Írd egy cigánynak való szerenádot; mert ma éjjeli zenét adunk!*

Nem igen lehetett huzódolni, írni kellett s rövidesen meg is született a dalszöveg:

„Gyere velem fehérhaju
Nótáslelkű cigányom

Akinek a nótád huzod:

Az a legszebb lány a kerek világon

Megállunk egy ablak alatt csendesen

Te csak huzzad, én pedig majd könnyezem,
Rád borulva könnyezem.”

„Fehér ágyán álmai közt

Majd megérzi az a lány

Milyen bánat sir odakünn

A zokogó nótafán

S megbánja mind, amit vétett ellenem

Mig én érte kisirom a két szemem,

S rád borulva könnyezem!”

...A célnak megfelel, gondoltam s Krudy már vitte is Laji bácsihoz, aki egyszer-kétszer megköszöri a torkát, lehajtott egy-két pohár ménesít, majd odaszólt a várakozó primáshoz:

— Andris, fogd csak hónod alá a hegedűt, osztán pöngesd ki, amit énekelek...!

Az éjjeli zene

S öreg Pongrácz Laji elkezdett halkán, rekedten dudolni egy nótát, annyi érzés, bánat, a zokogó szívnek annyi keserve csendült ki, hogy egy kissé mindnyájan elérékenyedtünk. Pár perc múlva Andris cigány muzsikájára már mindnyájan daloltuk: a dalt, amíg egyszer csak Krudy az asztalra csapott:

— Lippai, te hazaviszed Laji bácsit, a többiek pedig, a bandával együtt: utánam!

Szép, kedves hangulatos éjszaka volt. Jóval éjjel után, az uccák már csendesek. Így érkezett el a társaság egy nagyon kedves, fiatal-pár otthona elé. A szobalány különböző rábeszélések, ígéretek és obulusok után kinyitotta az előszoba ajtaját s belopakodtunk a hallba. Krudy hatalmas természetével ráborult a fehér ajtószárnyra, a cigány rákezdte s a panaszkodó dol ott sirt egy gyönyörű asszony álmainak kapujánál...

folytonosan rajta kaptam magamat, hogy a szerenád melódiáját keresem. Próbáltam dudolni, összeszedni a hangfoszlányokat, összerakni a láthatatlan kottajegyeket... Nem sikerült.

— Talán majd este! gondoltam.

S este, lapzártá után, a kávéházban sorra vettem a fiukat, erőlködtek, próbálgattuk összeszedni a dal cifráit, rithmusát. Nem ment, sehogyse ment.

— Majd a cigány! — véltem. Hivattam Andrist, a primást, a bandáját.

Meghalt egy dal azon az éjszakán...

— Igen, igen, mondta s elkezdett játszani egy dalt, de ez már nem az a dal volt, amely tegnap éjjel született, egy mámoros éjszakán egy nagyszerű cigánymuzsikus szívéből egy nagy költő szuggerelője alatt. Üresen, hidegen hangzott az Andris cigány hegedűje.

— Semmi baj! gondoltam, mindjárt jön Laji bácsi, ő csak fogja tudni: ő „csinyálta...”

Nem! Laji bácsi már nem tudta eldudolni a nótáját. Betegen feküdt egy kis szobában, a pesti kórház fehér ágyán, hová hirtelen felszállították még a nótaszerzés éjjelén.

Mentem Krudyért. — Ej, felzörgetem, türelmetlenkedtem s megnyomtam szobája kilincsét. Vetetlen ágy, üres szomorú szállodai szoba. Hol volt már akkor Krudy?!

S a dal, mely egy szép aradi éjszakán született, el is hervadt, meghalt még azon az éjszakán. Addig élt, amíg kiszaladt egy öreg cigány szívéből s amíg szerenádoként eldalolta egy nagy magyar író egy gyönyörű asszonynak...

Egy dalnak, ha száz évig él, akkor se lehet szebb élete. Így volt ez rendjén!

ZOMBORY ANDOR

Miért irigyeltük mi az Aradi Közlönyt

Irta: Marót Sándor

a „Szabadság” felelős szerkesztője.

Az ötven éves ember szívesen néz vissza abba a tükörbe, ahol fiatalságának ködbevesző vonalait véli fölfedezni. Az újságíró számára a hozzá közelálló lapnak jubiláris átlomása az a tükör, melynek fényes foncsorlemezére merően tapad az elfáradt szem és a szarkalábakon, a szomorú barázdákon és elfakult hajszálakon túl a régi mosolyt keresi. Talán csak egy gaminmozdulatot. Pajkos, ravasz, csalafinta játékát a husz éves tavasznak. Ugrató, vesző bukfencező tornáját a nyakiglábu barátok kacagó versenyfutásának. A marathoni küzdelmet — a riport elsőbbségéért. A csatát, mely tán nem is a főszerkesztő elismerő vállveregetésért zajlott le, hanem ennél kecsgetőbb, fölemelőbb és szívetmelegítőbb díjért — a legjobb kollegák véres pukkanásáért.

Az „Aradi Közlöny”-nek, a néhai, veszedelmes konkurrens újságnak ötven éves jubileuma felett jó alkalom arra, hogy most, jó negyedszázad után végre kiönthetjük a szívünket. A dicséret, elismerések, szép és okos sorok ünnepi koncertjében végre hangot adhatunk vallomásainknak, hogy mi — a másik lap kötelékében állók — mennyire gyűlöltük ezt az Aradi Közlönyt. Hogy is ne haragudtunk volna, amikor már hajnali két óraker mérgekésérővé tette számunkra az öreg Pöltzl bácsi feketéjét. A torkunkon akadt meg a légpárnásabb, félbarnára sikerült vajspirítós. Tessék csak megérteni; hát ne szorult volna ökölbe a kezünk, amikor megzavarta legszebb „éjszakai alvásunkat”, reggel öttől—délután kettőig, az a nehéz lidércnyomás, hogy másnap a délután három órai konferencián, a szerkesztőknek az lesz első mozdulata, hogy gunyos mozdulattal az orrunk alá dörzsöli a Közlöny egy-két bekarikázott cikkét azzal a mefisztói kísérettel:

— Kollega urnak ezzel leméltotzatott maradni...

Ettől a régi tükörtől kérdem ma, a közel harminc esztendő meredt távlatából: mit is fájlaltunk, mi a husz éves emberek lobbanó és tűzetszikrázó temperamentumával.

A lapot, a szerkesztőket, a kajánul vigyorgó kollegákat. A magunk ügyetlenségét, vagy azt, hogy lebokszoltak bennünket?

Egyiket sem. Hiszen a ma kapott riporteri pofont, hónap igyekeztünk kamatosul visszaadni. Az újságírói lovagiatlanság összes meg nem engedett fegyvereinek felhasználásával. Visszaütöttünk és gáncsot vetettünk. Fogat — fogért.

Csak egyet nem tudtunk végkép legyűrni soha. Az Aradi Közlöny — *drilljét*.

A szerkesztőségnek ezt a fránya, kemény taktikai szellemét — mely az idegenből jött — esetleg ügyefogyott, helyi viszonyokat nem ismerő és

WOJTCZYK GYULA:

*En is..., te is..., ő is...**

En is, te is, ő is, mind valahányan
zarándokok vagyunk a sivatagban...
Szívünkben buzogó ring és pipacs
s megbuvik a kúvik-remény s riadtan
veri szárnyát a bíbor dalsirály...
De körülöttünk düll, zug a homok
s ha olykor szökken is derű:
üvölt a sivatagnak házörzöje a — sakál.

Sivatagélet! És n vak zarándokok,
kiknek szemében megrekedt a Távol.
Látjátok é, hogy kék egeknek partján
a nagy-keblű hegy lágy arany párája
nem angyal-csókszegély, se tündérfátyol,
nem égi szüzek játék-mágija!
Nem l vágyaink tükre az l szívünknek arca,
érrel-vérrel, száz lobogó lánggal é!
Szertehajszolt éveinknek zengő életharca,
amelyben héroszok leszünk mind valahányan:
en is, te is, ő is...!

* Szerző sajtó alatt lévő „Közvetők” című könyvéből.

tájékozatlan jámbor újoncból, néhány napra már kőrmönfont ravasz rókat faragott.

Az emlékezések ásójával, kegyeletes kézzel kell, hogy megnyissak két sirt. Hogy az apró történetem kísérje végig a két halott barát — még a földön lézengő harmadik társát.

A „Közlöny”-nek ezt a tűzön-vízen áthatoló szellemét, bozontos vészesen lobogó hajfürtjeivel Teller Kálmán imkarnálta. A riporteri mezőny aknáí és rejtett rókalukai között nem volt kisebb legény a druszája, az én kedves, testvéri jóbarátom. Sulik Kálmán.

Megvallva; a tavaszi napsütésben, mi ketten a déli korzón sétáltuk el a riportkörút idejét és két óra felé járt az idő, mikor a rendőrségre baktattunk egy kis anyagért. Green Nándor, az akkori főkapitány szobája előtt már ott állott a folyosón Teller Kálmán. Hideglelősen, fázósan nézett reánk. A szemei fáradtak, a hangja fátyolos volt.

— Az Isten szerelmére — könyörgött, kissé teatrális hanglejtésével — *hozzatok egy kocsi és kísérjétek haza. Halálosan beteg vagyok... A szívem...*

Az én naiv hiszékenységem mellett mégis a szemfülesebb Sulik volt, aki a baráti részvét mellett csak megkockáztatta:

— *Be kellene nézni mégis Greenhez...*

— *Az égvilágon semmi anyag* — sóhajtott Teller — elhaló hangon. És lemondóan legyintett hozzá.

Amire aztán karon is fogtuk az öreget, lekísértük, kocsiá tettük, talán hazáig is mentünk vele. Má erre pontosan nem emlékszem.

— De arra bizony ma is jól emlékszem — az

Isten nyugtassa derék Teller kollegánkat, — hogy másnap olyan két kolumnás rendőri szenzációval „huzott” le a Közlöny hasábjain, hogy karikák táncoltak a szemünk előtt és ki akartuk vakarni tehetetlen dühünkben a nyomdafestéket, a cikket, mely riporteri balekségünket hirdette.

Ime: az a drill, az a motorikus fütőerő, mely az Aradi Közlöny szerkesztőségében doppingolta, masszírozta és startba állította és a finis céltáblájáig lovagoltatta ki a riportert, mint a nemes paripát a derby-győzelemig, — ez volt a mi ekeseredett dühünk tárgya.

Nem a szoké kvaitása adta meg itt a hangsúlyt. Hiszen az újságírói versenyben az írást, a mesteresség tollát egyik-másikunk tán szebben és jobban is kezelte a konkurrens újság hasábjain is.

De a vezényszó, az indítás harsány lendülete és fanatizáló hajrája, a Közlöny redakciójából süvített ki győzelmes rohamra...

A harminc esztendő régen ólomba olvastotta már a fiatalságnak ezt a régi tűzét; kacagó, gondtalan, mókázó tavasz játékát. Marathoni futók, nyakigláb riporterek... Hol is bolyongtok a végtelen úrben. Hatalmas főszerkesztő, számonkérő vicedaktorok, álmok és becsvágyak színes ködnyelők, mely világban terelitek össze karimás kalapjával, lengő nyakkendőjével a tarka karavánt? Nagy és kis szenzációk, problémák és csaták: karddal és tollal. Lilás hajnalba uszó vigtivornyak...

Hol van már mindez? Hová tördelte ezt a világot az égi mettőr?

És mindenen: az élsárgult emléken, a hősi halálba ment régi újsághoz való ragaszkodáson túl és halott bajtársak szunnyadó sirja mellett — ez a tükör, most átpárasodó lapjával azt nógatja: na, ismerd be végre...

— Hát jó... Igaz. Elismerem... Sokszor lemarasztalt bennünket a Közlöny. Az a kemény, drilles szellem, meg a ravasz, öreg Teller koma...

De majd még egyszer visszaadjuk ezt a kölcsönt...

Első Erdélyi Általános Biztosító Részv.-társ. Cluj—Kolozsvár

Erdély legrégebb, legszolidabb és legkulánsabb biztosító intézete

Igazgatóság: Cluj

Alaptőke és tartalékok 200.000 000 lejen fölül

Főügynökségek: Alba-Iulia, Arad, Brasov, Bucuresti, Cernauti, Cluj, Oradea, Satu-Mare, Targu-Mures, Timisoara

Elfogad mindenféle tűz-, betörés-, élet-, üveg-, jég-, szállitmány-, bal- eset- és szavatossági biztosításokat

Aradi főügynökség: 9

Strada Horia 2.

SZTRIGÓJ

Kalandos kirándulás a középkorba

Irta: Pilisi Géza.

Az alábbi, Wallace-regénybe illő, fantasztikusan izgalmas eseményeknek leírása napokon át fekiúdt az íróasztal fiókjában. Annak idején ígéretet tettünk néhány érdekeltnak, hogy azt a különös kalandot „egyelőre” nem hozzuk nyilvánosságra. Ez annál is inkább könnyű volt, mert az események semmit sem veszítettek aktualitásukból és érdekességükből. Ígéretünk már nem köt és ezért ennek a „középkori” kalandnak pontos részleteit átadjuk a nyilvánosságnak.

A vonat elindul. Megy, megy, döcög, döcög, megáll, kitér és vizet vesz, lassít és nekilendül, hidak fölött kattog, alaguton bujik keresztül és alig 4 órai egyhangú zakatolás után megérkezünk. Ez a vonat, amelyről itt szó esett, nem száz kilométereket tett meg előre, hanem száz esztendőket visszafelé.

Egy aradi tanár keresett fel az Aradi Közlöny szerkesztőségében.

— Szerkesztő ur — mondotta — itt Arad megyében, Vata de jos mellett lévő községben hetek óta borzalmas dolgok történnek.

A „sztrigoj” megszállta ennek a kis falunak egész lakosságát és hiszterikus rémületben tartja az embereket.

Tessék kijönni oda, hátha Önnek sikerül elűzni a rossz-szellemet.

— Tanár ur, Ön hisz a sztrigojban?

— Én még nem láttam, nem találkoztam vele. De százan és százan vannak, akiket betegé tett, akik előtt megjelent és akik hallották beszélni, ordítani, ugatni...

És a vonat elindult az aradi állomásról. A riport, ugynevezett szenzációnak ígérkezett és a tanár ur ajánlatára elkísért egy kollégám is.

Elindulás a gonosz szellem felkutatására

Vata de jos állomáson, a fürdő igazgató-tulajdonosa, egykori aradi újságíró Polgár László fogadott.

— Igen én is hallottam a sztrigojról — mondotta — de nem ajánlom, hogy elmenjete, mert az éjszakát is a faluban kell tölteni és esetleg kellemetlenségek lehet. Az emberek félnek a sztrigojtól, de ragaszkodnak is hozzá. Ha elűzitek — folytatta nevetve — számon kéri tőletek.

Az érdekesség utáni vágy mindig győz és így, szép őszi időben, délután öt órakor indultunk el kicsin, a tizenhat kilométerre lévő községbe, „sztrigoj-üldözésre”. Hegyek, szakadékok között haladt szekerünk. Két községen kellett keresztül mennünk. Már mindenütt vártak bennünket. De nem köszöntéssel, hanem a község háza előtt tömegbegyűlve, valami félfőbizonytalansággal pislogtak felénk. Az első község Tomesti, a másik Ciulesd volt. Az utóbbi helységben a jegyző házához hajtottunk, ahol már várt bennünket a tanár ur, aki egy nappal előbb kiutazott.

Jubiláris üdvözet az 50 éves Aradi Közlönynek

Tolnai Világlapja

Ötven esztendőn át szolgált a kulturát és a sokrétű olvasóközönséget, félévszázadon át a krónikás szerepét betölteni, — nem könnyű feladat. Újságot csinálni, mindig az igazat írni, a közvéleményt irányítani, az eseményeket nyomkövetni és mindenről pontosan beszámolni, — nehéz feladat. Nehéz volt ötven évvel ezelőtt, amikor a hírek még „szójról-szájra jártak” és nehéz ma, a rádió korában. Az „ARADI KÖZLÖNY” félévszázadon át szolgálta olvasóközönségének érdekelt és munkáját mindig becsületesen végezte el. Mit ér az ünneplés, gratuláció, üdvözet a jól végzett munka tudata mellett? Mégis őszinte szívvvel csatlakozunk azokhoz, akik ezen a napon forró kézfogásra nyújtják jobbukat az „ARADI KÖZLÖNY” szerkesztőségének, amely az elmúlt ötven év alatt közel huszezerszer küldte harcba, a nyilvánosság frontjára az ölomhadserégeket.

Az újságíró sorsa, hogy másnapra még a legnagyobb szenzációja is semmivé törpül az új események mellett. Az „ARADI KÖZLÖNY” szép ünnepnaphoz, pirosbetűs dátumhoz érkezett, amelynél jó volna hosszasan időzni, de jó Kolléga Urak, „schluss”-t kell csinálni! Adják ezt a kéziratot is a nyomdába és kezdjék meg holnap az újabb ötven esztendőt.

Őszinte kollégialis üdvözzel:
TOLNAI VILÁGLAPJA
szerkesztősége és kiadóhivatala

— Hol a sztrigoj? — kérdeztük kissé gúnyosan — fülön szeretnénk fogni...

— Várjanak az urak — szölt a jegyző. — Este fél tizenegy órakor indulunk el a szomszéd községbe.

Ott garázdálkodik a sztrigoj. Éjféltől ott kell lennünk.

Amint végignéztünk társaságunkon, bevallhatjuk egy kis borzongás futott rajtunk keresztül. Csupa komoly, sőt komor arcok, idegesen kapkodó szemek. A szobában csönd van. Ugy látszik nem akarnak beszélni, mindent a bekövetkező eseményekre bíznak. Csak egy régi kakukos óra tempós ketyegése hallatszik. A falon egy-két olajnyomat és egy szentkép. Kintről sem szűrődik be semmi zaj. Az uccára nyíló ablak előtt gyakran tűnnek fel férfiak és nők, akik ideges kíváncsisággal tekintenek be. Kilenc óra. Magunkra hagynak bennünket és egy negyed óra múlva egy öreg asszony két pohár tejet, egy-egy darab szalonnát és kenyeret hoz be és gyorsan eltűnik. Ketten maradtunk. Két hitetlen újságíró. Hallgattunk. Olyan misztikus a csönd, olyan sejtelmes a hangulat, hogy tréfáink is elfelejtettünk az eddig történt események fölött. Természetesen izgatottan várjuk a féltizenegyet, amikor elindulunk a csodát megkeresni.

Egy kutyafalka visszavert éjfél támadása

A kutyák közvetlen előttünk megtorpantak és rémületes vonyítással húzódtak vissza a házak közé, ahol csakhamar eltűntek. Csupán ugatásuk hallatszott. Felkapaszkodtunk a domb tetejére, de kísérőinket nem láttuk sehol. Rövid keresés után rájuk akadunk, de magatartásuk különös módon megváltozott velünk szemben. Kérdéseinkre nem válaszoltak és amikor közelükbe mentünk, elhúzódtak tőlünk.

— Mi történt tanár ur? — kérdeztük.

A tanár, aki nem viselkedett annyira tartózkodóan, kijelentette, hogy

kísérőink gyanusnak találják, hogy a kutyák nem téptek szét bennünket.

Furcsa, ha a kutyák véletlenül széttépnek, úgy minden gyanun felülállunk volna.

— Arról van szó — folytatta a tanár — hogy ezeket a kutyákat úgy ismerik, hogy nagyon vadak és önkéntől mégis rémülten menekültek. Ezt nem tudják megérteni.

— Tessék kérem megmagyarázni nekik, hogy nekünk semmi közünk az üggyhöz. Mindennek a villanylámpa az oka. Kizárólag az tehet róla, hogy még most is épkézláb emberek vagyunk.

— Annál rosszabb kérem, mennél többet magyarázunk — nyugtatott meg bennünket a tanár.

Ebben a feszült hangulatban, szótlanul jutottunk el a falu szélére, ahol lementünk a dombról és egy udvarban találtuk magunkat, ahol lámpással kezükben már nagy csoport várakozott. Kísérőink teljesen elmaradnak mellőlünk, az emberek közé vegyülnek, csupán a tanár marad mellettünk. A tanár int, hogy kövessük. Felmegyünk egy

A stilszerűség rovására menne, ha nem kísérteties pontossággal, féltizenegykor jelentkeznének, hogy mehetünk a sztrigoj felé. Öten indulunk el egy-egy lámpással kezünkben; a tanár ur, a jegyző, a község bírája és mi ketten. Koromsötét az éjszaka. Mi megyünk vezetőink után, nem tudjuk merre és hová. Erdőkön, dombokon, völgyeken haladunk keresztül. Mint ilyenkor illik, a felhők közül kibujó holdvilág sápadt fényvel hinti be a környéket és távolról kutyavonyítás hallatszik...

Egy domb tetején haladunk. Megszöli a jegyző.

— Itt lent fekszik az a község, ahová igyekszünk, de ne menjünk végig a falun, mert sok a kutya. Az asszony, akihez el kell jutnunk, a község másik szélén lakik.

Ekkor furcsa kalandunk támadt, amely talán kihatással volt az expedíciónk további eredményére is. Kollégámmal együtt lementünk a domb tetejéről és a falu szélén mentünk tovább. Fent alig tíz méterre tőlünk haladt a társaság többi tagja. Egyszerre a kutyavonyítás és ugatás megsokszorozódott; a fülsiketítő éjszakai hangverseny mind közelebb hallatszott és

a lehunyszemű, alvó házak közül dühös kutyák rohantak felénk.

Fent a domb tetejéről rémült kiáltás hallatszik:

— Meneküljete, mert széttépnek a kutyák!

Nekünk már nem volt időnk a menekülésre.

— Elő a villanylámpát! — szölt rám a kollégám és már látom, hogy zsebéből kirántja zseblámpáját, amelynek éles fényét a felénk rohanó kutyákra vetíti. Követtem példáját. Földre dobtam a kézilámpást és felkattantottam a villanyfényt.

falépcsőn és nyitott verendára jutunk. A tanár bekopog egy ablakon, amely mögött halvány fény világít.

— Ki az? — kérdezte egy bágyadt beteges hang.

— Itt vagyunk, megérkezünk...

Motoszkálás hallatszik, csikordul az ajtó és belépünk a szobába. Félhomály. Aporodott petroleum-szag. Egy sötét nyugtalanszemű, halálsápadt asszony áll előttünk.

— Jelentkezett? — kérdezte a tanár.

— Igen! — szölt az asszony, — éppen most ment el.

Kiderült, hogy a sztrigojról van szó. Az jelentkezett a megszokott időben, éjfél tájban. Kopogott az asszony ablakán, jelezve, hogy holnap ismét valami baj éri a községet:

véres tejet ad valamelyik tehén, halva születik egy gyermek, vagy kigyulad egy ház.

Különös dolgok következnek. Az asszony, aki tipikusan beteges hiszterika, hirtelen az ágyra veti magát és zavarosan beszélni kezd. A kuszan egyremásra dobált szavakból nehéz kihámozni az értelmet.

Légyapapírosról beszél, férjéről, aki meghalt, férjének üccséről, akivel együtt lakik.

Ugy érezzük, hogy egy falusi arzenes tragédia bontakozik itt ki. A beteg idegzetű asszonyban megszöli a lelkiismeret és sztrigoj alakjában kopog időnként meggyötört idegzetén.

Lángokban az erdő

Igyekszünk az asszonyt megnyugtatni, bizonyítjuk, hogy sztrigoj nincs, nem kell félnie. De éppen ellenkező hatást érünk el. Az asszony sikolt:

— De van! Van! Most is hallom! Itt van a szobában!

Az ajtó előtt már a tömeg figyel. Elégedetlen morgások, megjegyzések kísérik próbálkozásainkat. Ugy érezzük, hogy

valami feszült, ellenséges hangulat alakult ki ellenünk.

Kimegyünk a tömegbe, de az emberek óvatosan elhúzódnak tőlünk.

Próbálunk nekik is magyarázni, de süket füleknek beszélünk. Elhatároztuk, hogy itthagyjuk ezt a lelkileg megfertőzött falut. Szólunk a tanárnak és indulunk visszafelé. Kísérőink is velünk tartanak, de tőlünk távolabb haladnak és semmi jelét nem adják annak, hogy hajlandók velünk szöba állni. A tanár sem beszél, kérdéseinkre sem válaszol.

Amikor a domb tetejére érünk, észre vesszük, hogy

vörös szin festi pirosra a keleti égboltozatot. Ciulesd felől egy ember rohan felénk, lámpással kezében. Már messziről kiáltja:

— Ég az erdő!

Kísérőink rémülten néznek végig rajtunk és

vad rohanással eltűnnek a sötét éjszakában. A tanár is velük tart.

Mi ott maradtunk ketten, egyedül, kicsit borzongva a kalandos éjszaka emlékeitől. Lassan botorkáltunk abba az irányba, amerre a falut sejtjük. Hajnalban, négy óra után értünk be a községbe. Egyenesen a jegyző házához megyünk, ahol a tanár fogad bennünket.

— *Ajánlom, — mondja a tanár — hogy minél előbb tünjenek el, mert a falu azt hiszi, hogy maguk szövetkeztek a sztrigojjal, azért gyuladt ki az erdő.*

— De mért nem magyarázta meg nekik tanár ur? — *Ezeknek az embereknek nem lehet magyarázni. még azt hinnék, hogy én is magukkal tartok.*

— Tanár ur, — szólt a kollegám, ha nem intézkedik azonnal, hogy kocsin Vata de josra jusjunk, úgy jelentést teszünk a felettes hatóságainak!

Veszedelemes barátság a sztrigojjal

Ez hatott. A tanár megígérte, hogy mindent megtesz érdekünkben. Ezzel eltávozott. Mi nagyon bizonytalan érzéssel, fáradtan és éhesen ottmaradtunk a jegyző udvarában. Egy lelket sem láttunk közelünkben. Vajjon, hogy fogunk hazajutni? Két falun kell keresztül mennünk és a két község lakossága úgy láttuk, nem viseltetik irántunk a legnagyobb bizalommal. Ilyen érzésekkel sétáltunk fel és alá, amikor úgy hat óra tájban megérkezik a tanár egy kocsival.

— Tessék beülni.

Felszállunk a kocsiba, a tanár ott marad. Ciulesen minden baj nélkül jutunk át, Tomestin azonban

fejsekkel, kaszákkal felfegyverezett embercsoport vár

a község háza előtt. Körülfogják a kocsit, leszálltanak bennünket és bekísérnek a község házára.

Mint később kiderült, a bíró, a jegyző és a pap tartotta vissza az embereket, hogy agyon ne verjenek. A község házában a bíró tudunkra adja, hogy a három község lakossága azt hiszi, hogy

mi barátságban vagyunk a sztrigojjal.

Bizonyíték erre az, hogy a kutyák nem bántottak és, hogy kigyuladt az erdő. Nem engednek addig tovább bennünket, amíg a sztrigojt el nem üzzük

a három községből. Erre két napot és két éjszakát adnak. Hogy azután mi lesz, azért nem vállalhatnak felelősséget.

Az emberek egyrésze betolakodott a bíró szobájába és fenyegető morgással kísérték a felvilágosítást. Mi tanácstalanul hallgattunk. Hogy nincsen sztrigoj, ha volna is, nekünk semmi közünk hozzá, azt hiába magyaráznánk. Itt rendszeres felvilágosító előadások kellenének. A fanatizált tömeggel szemben mit tehet két fáradt, éhes, összetört újságíró. Itt csak valami ötlet, vagy csoda segíthet rajtunk. Csodában nem bízunk, de az ötlet megjött.

— Nézzék emberek — mondtam — maguk valóban kitalálták, hogy mi cimborálunk a sztrigojjal. A sztrigoj azt teszi, amit akarunk. Most is azért jöttünk ki, hogy megvizsgáljuk, jól dolgozik-e. Most pedig, ha legkisebb bajunk esik, ha egy hajunk szála meggömbül, úgy holnap reggelre leég a három község, halva születnek a gyerekek és vér lesz a kutban víz helyet.

Bocsássanak meg nekünk a felvívagosodottak ezért a sötétséget hirdető tettünkért. De nem volt más utunk. Az életünket pedig kár lett volna feldozi.

Az emberek tanácskozni kezdtek. A bíró, a jegyző, a tanár, láttuk, hogy megért bennünket és igyekeztek megfélemlíteni a tömeget. Végre határoztak. Tovább mehettünk.

Menekülés a középkorból

Feltűntünk a kocsira és elindultunk Vata de jos felé. Utközben talákoztunk egy szekérrel. Benne három csendőr és Polgár László ült. Kitérő örömmel üdvözölt. Elmondotta, hogy hallott a dolgaimról, megtudta, hogy milyen bajba jutottunk és csendőröket vett magához, hogy kiszabadítson bennünket.

Csak a vonaton néztünk végig magunkon Cipőnkől lejtött a talp. Ruhánk csupa por és sár volt. Ugylátszik, hogy az izgalom fokozza az emberben élő vegetációt, mert egyetlen éjszaka kinőtt a szakállunk. Belenéztlünk zsebtükrünkbe és egy-egy fekete karikás szemű, félelmetes arcú sztrigoj nézett vissza reánk.

A vonat dőcög, megáll, kitér, vizet vesz, lassít és nekilendül és alig négy órai zakatolás után megérkeztünk a huszadik századba...

ANGOL AFORIZMÁK

'Az emberek olyanok, mint a halak; sok kellemetlenséget elkerülhetnének, ha idejekorán befognák a szájukat.

Jones annyira kacsal volt, hogy ha sirt, a hátán folytak végig könnyei.

'A férfi életében két időszak van, amikor az asszonyt nem tudja megérteni; a házasság előtt és a házasság alatt.

Ha autód van, nő is akad hozzá. Menj gyalog — s egyedül mehetsz.

'A pszichológia az a tudomány, amely valamit, amit mindenki ismer, olyan nyelven tanít, amelyet senkisért meg.

'A barátod az a személy, aki rólad és neked kellemetlen igazságokat mondhatna, de — nem teszi.

'A házasság szép és nemes dolog volna, ha a férfiak, akik a „szőkétet előnyben” részesítik, nem vennének mindig barnákat feleségül.

Ha egy pár megy az utcán s az asszony úgy néz ki, mintha éppen a fogházból jönne, akkor — házaspárról van szó.

Ha még akarod tudni, mi csoda értéket jelent a pénz, próbálj — kölcsönkérni.

Sokan vannak közöttünk, akik mindennek elment tudnak állni, kivéve — kísértésnek.

HASZNÁLJON CSAK

ALVANI

ELEMET és

IF ACCUMULATORT!

Érettségi találkozó...

Az erdélyi magyar ifjuság jövőjéről nyilatkozik Fischer Aladár, az aradi katolikus gimnázium igazgatója és beszélnek a diákok, akik a jövő előtt állanak

A karján szám. A fején egyensapka. Sietve halad végig az esti korzón. Tekintete lopva egy női lábra vetődik. Zsebében ott szorong, kis dobozban a tiltott cigaretta. Gyorsan halad el a kirakatok mellett. Lehet, hogy most éppen futballtréningről jön. Otthon — szükreszabott világának határt jelentő, feketebetti és diktandósoros falai: — könyvek és füzetek várják. Jövőre érettségizik. Aztán elhagyja a könyveket. Már szabadon tekinthet a női lábakra. Szájában a korzón is füstölhet cigaretta. Világa tágabba tárul. A diktandóvonalak határjelzése messze marad. Új keretek veszik körül. És, ami közvetlenül előtte áll, az kérdés: *Hova? Merre?*

Diák.

Itt járnak közöttünk, számmal a karjukon. Itt élnek közöttünk. Ők következnek utánunk. Együtt ülünk velük a családban. Milyenek? Ho-

Hogyan a pedagógus látja tanítványai helyzetét

Fordítottja ez az érettségi találkozó a szokásos találkozóknak. Ott a multról beszélnek, itt a jövőről. Ott emlékeznek, itt készülnek az érettségire. Ott egymás mellett ülnek az asztalnál, itt sorba járom őket, felkeresem mindegyiket a lakásán. De itt is, mint a többi érettségi banketten, az igazgató beszél elsőnek és az alábbiakban összegezi azt a láttelepet, amelyet

Fischer Aladár,

az aradi római katolikus gimnázium igazgatója az ifjuságról felvett:

— Az ifjuság — lelki összetételében — évezredek óta nem változott. A fiatal szervezet, a rugalmas izmokban serkenő erő, az ép szervek, jó étvágy, egészséges alvás oly bőségesen termeli az életörömet, a mosolyt, a jó reményt, önbizalmat és elégedettséget, hogy ezek harsogása hamarosan tulzeng minden panaszt és keserűséget, melyeket az élet fakaszt mindenütt a maga kérlelhetetlenségével s igaz, vagy vélt igazságtalanságaival. A 11—18 éves ifjak lelkében azelőtt nem volt, ma sincs huzamosabb ideig rossz időjárás. A lélek felhői abban különböznek az igazi felhőktől, hogy pontos menetrendjük van s e menetrendben ez áll: Ifjuság, 1 perc.

— Minden tavasz csupa ígéret, napsugárcsók és virág, a hernyó, aszály és jégverés csak később jönnek.

— Az érdeklődési kör? Az sem változott évezredek óta. A sok duzzadó erő megfelelő meg-

terhelést követel: ki akarja élni magát. A könyv mellett ülni — muszáj, szép dolog azonban csak egy van: rohani, ugrálni, rugni, birkózni és kiabálni. Amit a felnőttek életnek neveznek, az csak bóbiskolás, az ifjuság életét azonban látni és hallani lehet. Kepler ellesi a kozmosz törvényeit — ez is valami, de mi ez ahhoz a teljesítményhez képest, amikor az olasz kapus kivédi az angol 11-est! Igen, a sportnál vagyunk, amely — valamilyen formában — minden idők ifjuságát elsősorban érdekelte, amelyben kitűnni, testi erővel és ügyességgel bátorsággal, fortélyal bámulatot kelteni Adám óta minden ifjunak titkos álma volt. S ez az álom talán soha annyira indokolt nem volt, mint ma,

amikor kész vegyész-mérnökök boldogok, ha egy posztókereskedésben kereskedősegédi állást kaphatnak.

amikor matematika-tanárok borbélyüzletbe nőülnek be és doktorátust tett jogászok kopottan és munka nélkül ténferognak a korzón, félbenmaradt gimnázistákért azonban — ha történetesen jó futballisták — egymásra licitálnak a klubok s néhány játékerért 5—8000 lejes sine cura állást tudnak nekik biztosítani. Még szerencse, ha a tanulók javarészevel sikerül beláztatni, hogy a mai kor a történelem egy nagy kivétele, mely előbb-utóbb megszűnik, az élet normális menetében pedig mindenki megtalálja helyét, akinek jó szakismeretei vannak, aki a munkát jól bírja s akinek homlokán ragyog a tiszta becsület.

Igy látja a helyzetet a pedagógus.

Jubiláris üdvözet az 50 éves Aradi Közlönynek

Szegedi Napló

A „Szegedi Napló” szerkesztőségének nevében, mélyen meghatva kollégialis tisztelettel, meleg szeretettel köszöntöm a jubiláló nagy magyar ujságot, az ARADI KÖZLÖNYT.

Mikszáth Kálmán, Gárdonyi Géza, Tömörkényi István, Békeffy Antal és Móra Ferenc lapja a „Szegedi Napló” azok közé az organumok közé tartozik, amely a legjobban tudja értékelni és méltányolni egy fél évszázad zsurnalisztikai munkásságát. Felmérhetetlen becsü az ARADI KÖZLÖNY 50. éve. Egykor zászlóvivője volt a vidéki magyar ujságírásnak, ma Erdély vezető sajtója.

Mi innen Szegedről mindig bámulattal adóztunk a kitűnő magyar ujság teljesítménye előtt, hasábjairól tanultunk, lelkesen olvastuk kulturáva telített lapjait.

Az 50 esztendő megünnepléséből a Tisza partján fejlődő hatalmas metropolis legrégebb ujságja a „Szegedi Napló” egész szerkesztősége, de merem állítani, valamennyi olvasója is kéri a részét és bensőséges érzéssel tiszteleg az ARADI KÖZLÖNY előtt.

GABOR ARNOLD,
a „Szegedi Napló” főszerkesztője.

Es mit mond a diák? Néhány nyilatkozatot közlünk. Nem csupa tiszta jeles tanulótól és nem egy társadalmi osztályba tartozó ifjaktól. A terjedelmes nyilatkozatokból, egy-egy részletet adunk, mint egy fel-felvillanó reflektorfényt azokra, akik itt nőnek a szemünk előtt és, akiknek összefoglaló neve: erdélyi magyar ifjuság.

Erneszt Sándor, VII. gimn. o. t.

— A jövőm? Nekem csak egy célom van: a zene. A budapesti zeneművészeti főiskola III. akadémiai osztályu növendéke vagyok és hegedümművész szeretnék lenni. Minden gondolatom a hegedüm. Még egy akadémia és két év művészképző választ el attól, hogy hegedümművész legyek. Más szenvedélyem nincs,

sport nem érdekel, a futballt utálom és szeretek általában, mindent, ami szív, szenvedély és zene.

Szabó Gyula, VII. gimn. o. t.

— Nézetem szerint az erdélyi magyar ifjuság-nak érvényesüléséért nagy küzdelmet kell folytatnia. Ami jövőmet illeti, az többé-kevésbé még határozatlan. Tantárgyaim közül a matematikát szeretem a legjobban és így érlelődött meg bennem az elhatározás, hogy mérnök leszek.

Azt hiszem, hogy a jelen ifjuságnak a technikai pályákra való orientálódása a legcélszerűbb.

Hiszen több ízben hallottam, hogy hány meg hány végzett ember van állás nélkül s mennyien vállalnak hivatásukon aluli állást. Mindazonáltal

erős a meggyőződésem, hogy a nehézségeket le lehet győzni, ha meg van hozzá a kellő akaraterő, szorgalom és — ne feledjük — Istenben vetett szilárd hitünk.

Eddig tehát egy művészlelek és technikus szólaft meg, a következő nyilatkozó tornatanárnak küszül. Neve:

Régner Dániel, VII. gimn. o. t.

— Tudom, hogy a mai ifjuság nem néz a legrozsásabb jövő elé, de ennek ellenére nem szabad csüggednie és nem szabad megijednie a pályaválasztás problémájától sem. Tantárgyaim közül a számtant, földrajzt és

mindenekelőtt a sportot szeretem.

Greiner Béla, VII. gimn. o. t.

— Istenbe vetett hit, szorgalom, tudás

tisztesség, munka

az, ami szép és boldog jövőt biztosít ennek a sokat hánytatott és sok megpróbáltatásnak kitett ifjuságnak.

A legérdekesebb, legkomolyabb és legalaposabb válasz az alábbiakban következik:

Hüttner István, VI. gimn. o. t.

— A mai ifjuság, de ezek között főként a mai magyar kisebbségi ifjuság helyzete igen nehéz. „Valami akarok lenni”. Ez az indító rugója mindennek. De már az indulás is oly akadályokba ütközik, amelyeknek elhárítása rajtunk, diákokon, kívül áll.

Magas a tandíj, drágák a tankönyvek, stb.

A szülők csak legnagyobb erőfeszítéssel és lemondás árán képesek az áldozatra és mi nyomasztólag érezzük ezt az áldozatot. Ilyenkor fellesszük magunkban, hogy szorgalommal megháláljuk ezt, roppant energiát érzünk magunkban, de nem számítunk oly akadályokkal, amelyek leküzdése ismét rajtunk kívül áll.

Ezek azok a magas rendeletek, amelyek az ifjuság lelkét nem veszik tekintetbe.

Az a szent meggyőződésem, hogy tanulni kell, meg kell szerezni azt a képesítést, mely jogot ad arra, hogy megindulhassunk a létért való küzdelem útján.

Ha nehéz is az ifjuság helyzete, a jövőt még sem látom a pesszimista szemével.

Az indulás e nehézségei lesznek azok a körülmények, amelyek megedzenek és előkészítenek az élet küzdelmeire.

— Nézetem szerint

a magyar kisebbségi ifjuságnak a szabad pályák felé kell orientálnia.

Teljes optimizmussal tekintek jövőm elé,

bizom úgy magamban, mint abban, hogy a

AZ UCCÁN HEVERNEK A SZENZÁCIÓS FILMTÉMÁK

és mégis gicceses, valószínűtlen történeteket agyalnak ki a scenáriumírók

Néhány érdekes mese, amelyet az élet irt — romantikával és anélkül...

A nézőtén elsötétül, a közönség izgatottan fészkelődik, a hangszóró a bevezető zene akkordjait harsogja, már hallani a vetítógép recsegését is... pereg a film...

Wilde Oszkár szerint az élet utánozza az írókat s ez a bölcs megállapítás százszorosan megerősítést is nyert. Eltekintve Verne Gyula akkoriban még a csapongó írói fantázia számlájára irt technikai csodáinak valóráváltásától — ezen már rég túl vagyunk — ime, itt a legfrissebb eset, amikor Theodor Dreiser világhírűvé vált „Amerikai tragédia”-jának megdöbbentő pandanja játszódott le Amerika valamelyik városkájában. Az élet tehát hűségesen utánozza az írókat. A baj azonban ott kezdődik, hogy az írók egyik kategóriája: a scenáriumok alkotói nem utánozzák az életet. Sőt. Ugylátszik minden igyekezetük oda irányul, hogy a scenáriumoknak minél kevesebb közösgük legyen a való élettel, a realizmussal s így születnek meg százszámra gicceses romantikával, émeletítő valószínűtlenséggel és fantasztikus következetlenséggel teli filmtörténetek, amelyeknek talán egyetlen szerencsésük az, hogy néhány világhírű, kedvelt filmsztár igyekszik játékával elfelejtetni a scenárium megbocsáthatatlan sekélyességét. S még egy: revitik. káprázatos kiállítás, meg néhány kedves slágerszám menti meg valahogyan a szituációt.

Filmtémák az életből

A film leperog, s amikor vége az előadásnak, gyakran hallani ilyen megjegyzéseket:

— Nagy számárság, de a Silvia Sidney nagyon bájos volt s ezért volt érdemes...

— Rettenetes butaság, viszont jót lehetett mutatni Szöke Szakállon...

— Értelmetlen az egész, de a tánc-revü ragyogó volt...

És így tovább. Egy rendezői ötlet, néhány slágerszám, esetleg egy híres görli-csoport fellépése megmentette a darabot. De miért kell egyáltalában a mentőhorgony? Miért nem lehet épkezláb történeteket filmrehozni?

Az uccán hevernek a témák, csak le kell hajolni értük. Esetleg kis változtatás, egy csepp fantázia és kész a filmscenárium. Amely legalább a körülöttünk zajló, rohanó életet vetíti vászonra és nem a courtsmahleri, vagy heimburgi, érzelmes masamód-leányokat megrikató romantikát. Amelyet nem kell és nem szabad teljesen száműzni, mert romantika ma is létezik, él és virul... csak kissé átalakult, modernebb formában és hihetőbb méreteken.

Külföldi ujságok fekszenek előttem, amerikai és angol lapok, amelyeknek lepedő-oldalain szinte hemzsegek a témák, sokszorosan vonzóbbak és érdekesebbek, mint a mai filmtörténetek kilencven százaléka. Ime, néhány mutatóba:

Itt van mindjárt C. R. Keith, az amerikai banánkirály fiának esete. A 23 éves, kispórtolt, elegáns fiatalember feleségül vett egy ötven esztendő aggszüzet. Pár év múlva válópörre került

a sors. És ekkor kiderült, hogy a fiatalember egy ragyogó szép 17 éves leányba volt szerelmes, azonban a vénkisasszony hipnózis útján kényszerítette a házasságra. Az esküvő napján Keith akaratereje utolsó maradvánvát összeszedve szökni próbált, azonban az ifju vőlegény nagyszerű megfigyelés alatt állt. Lefogták, erőszakoskál taxiba ültették és visszavitték a türelmetlenül várakozó menyasszonyhoz, aki pár perc alatt megfosztotta az ifju milliost az utolsó akaratereje — maradványától is. Az esküvő után a hipnotikus hatás fokozatosan gyöngült és a fiatal férj két év múltán teljesen magához tért. S elmenekült. Szenzációs tárgyalás. Visszatérés az első szerelemhez. Happy end.

Nemde van olyan érdekes, mint például a moravurai hercegnő romantikus története a délcég szimpatikus sofförrel, akiről az utolsóelőtti jelenetben derül ki, hogy inkognitóban utazgató herceg...?

Más.

Charles William Ross dusszagdag 20 éves angol fiatalember, egy gyarmati őrnagy fia gyakran rándult ki az afrikai dzsungelbe, ahol teljesen a bennszülöttek hatása alá került. Tiszteletbeli főnöke lett a nakura törzsnek, meztelenül járkált közöttük, s részt vett a négerek titokzatos szertartásain, amelyek alatt együtt táncolt a varázslókkal. Sőt ezeken a szertartásokon emberáldozat is történt és a fiatal Ross együtt ivott emberi vért a vadakkal. Egy napon kirándult menyasszonyával, Margaret Keppiet, egy magarangu gyarmati hivatalnok leányával a dzsungelbe. Séta közben meghallotta a tam-tamok tompa dübörgését... a fiatalember percek alatt átalakult és — megfojtotta menyasszonyát. Elfojták. Az ügy tárgyalása alkalmával részletes vallomást tett és kijelentette, hogy ellenállhatatlan kényszer vitte a gyilkosságra. Kivégezték.

Kell ennél jobb dzsungel — tragédia? A rendezési lehetőségek végtelenségével...

Tragédia után romantika

Romantika? Az is akad. Ime:

A budapesti opera egyik szép ballerínája Amerikába ment. Revüasztár lett, majd a Broadway-i klubokban lépet fel, ahol az éjszakai élet körülrajongott szépsége lett. A dícsfény azonban csakhamar elhalványult, a Broadway-üdvöncöket kapott és a szép táncosnő ott tartott, hogy utolsó dollárja is elfogyott. Közben lejárt a tartózkodási engedélye is... Amerikában hamar tudnak a munkanélküli idegenek... Sor került a deportálásra, ami kényszerutlevéllel való kitoloncolást jelent. A sors azonban megkimélte ettől a megpróbáltatástól a Broadway egykori sztárját, amikor ügyében az Ellis-Island-i bevándorlási hatóságoknál járt, az egyik hivatalnok felismerte benne a sokszor megcsodált táncosnőt. És feleségül kérte. A táncosnő ottmaradt...

Romantika... revü... Broadway-i ragyogás... drámai momentumok, majd — happy end... mi kell még egy ügyes rendezőnek...?

Néhány hirtelenül előkapott példa csak. S mégis élet lüktet ezekben a történetekben, amelyeket a szenzációs sors irt.

Scenáriumíró urak és hölgyek! Hagyjuk már a nagyhercegnőket, hercegnőket, gépirókisasszonyokat és vezérigazgatókat, inkognitóban utazgató királyfiakat békében pihenni... Tegyük végre őket a mult múzeumába, valahova az első Ford-autó mellé.

S akkor nem szükséges Norma Shearer, Marlene Dietrich vagy Silvia Sidney ahhoz, hogy megbocsássa a publikum a mese vérszegénységét és gicceses, valószínűtlen romantikáját. Fordítsuk meg a wildeoscarit tételt:

Utánozzák az írók egy kissé — az életet...

(—rosi.)

a magyar kisebbségi ifjuságnak a szabad pályák felé kell orientálnia.

Teljes optimizmussal tekintek jövőm elé,

bizom úgy magamban, mint abban, hogy a jövőben újból méltányolni fogják a komolyan dolgozó embereket

és újból valódi fajsúlyuk szerint fogják megítélni őket!

Thold Imre, VII. gimn. o. t.

— Tudom, hogy az emberiség és

elsősorban a mai ifjuság válságos helyzetbe jutott.

Éppen ezért ma az emberiségnek munkát szerető ifjuságra van szüksége. Ebben a munkában három dolog fogja az emberiséget és az ifjuságot sikerre vezetni: Az Istenbe vetett erős hit, a jövőbe vetett remény és a testvéri szeretet. Ha minden ifju ezekkel a gondolatokkal indul az életbe, remélem, hogy az emberiség sorsa jobbra fog fordulni.

Megkérdeztük a legfiatalabb felsősök egyikét is.

Gellért László, V. gimn. o. t.

a következőket mondotta:

— Sokszor csüggedés fog el, ha látom, vagy hallok az idősebbek panaszát a mai gondokkal teli világban, de érzem, hogy kitartó szorgalommal és tanulással a mi generációnk is el fogja érni annak idején azt, hogy megfelelő módon és képességei szerint helyezkedjen el az életben. Igen fontosnak tartom az idegen nyelvek tanulását, mert csak ezek segítségével érheti el a magyar ifjuság, hogy kikerülve az életbe, kellőleg meg is állja ott helyét.

Ugyebár olyan az egész, mintha padban ül-nénk és leckét hallgatnánk?

A fiatalok állnak a katedrán

magyaráznak és mi hallgatjuk szavaikat. A fejünket lehajjtjuk, talán szégyeljük is magunkat. De oly nehéz ezt a leckét megtanulni. Pedig csak egyetlen szó, ami ezeknek a fiataloknak nyilatkozataiból kisugárzik: optimizmus.

Magunkra nézünk és ki, a környező világba, a milieube, ahol — ki tudja, miért? — az utóbbi években katasztrófálisan devalválódtak azok a fogalmak, amelyekről ezek az ifjak, mint szentségről beszélnek: munka és becsület.

Nehezen megy a lecke. Mi láttuk a világ-gazdaság izzó láztábláján a felfelé rohanó tüzes graffikon, amelynek az volt a neve, hogy: munkanélküliség. Hallottuk azt a kisérteties recsegést, ropogást, amelyet egyetlen, monoton szó kísért: leépítés, leépítés. Hallottunk az egyetemi ifjuság nyomoráról, éhező ügyvédekéről és orvosokról, válalatok összeomlásáról.

Nehéz ez a lecke az optimizmusból. Kissé szemlesütve nézünk körül. Szégyeljük ezeket a szavakat, amelyek az utóbbi évekre ráütötték bélyegüket.

És úgy érezzük — talán az optimizmus iskolájának fiatalos láza ragadott el —, hogy az alatt a moratóriumi év alatt, amelyet ezek a fiatalok kaptak, nekünk felnőtteknek, az életben kintlevőknek kellene elvégeznünk a csodaszerűen ható nagy műveletet: stabilizálnunk kellene, ragyogó, színiszta aranyalpra kellene emelnünk azt a két devalválódott, megviselt, rongyos és összetört szót, amelyet Ők még is olyan bizakodva, reménnyel, hittel és áhitattal ejtettek ki: becsület és munka...

Molnár, Tibor.

"COSMOS"

Birou de Transporturi internationale
Nemzetközi szállítványozási iroda
Internationales Transport-Bureau

Arad, Bulev. Regele Ferdinand No. 19.

Telegrame: } COSMOS SPEDITION.
Sürgöncim: }
Telegr.-Adr.: } TELEFON: 764.

Reprezentante: — Képviselet: — Vertretung:

BÜLOW, OTTEN & Co., BERLIN-HAMBURG

SCHIER & MUNSCH, WIEN

POLGAR, LEFKOVITS, & FEKETE, BUDAPEST.

Gyűjtőforgalmak: Budapestról, Wienből, Passauból, Brünnből, Berlinből, Hamburgból, Triestből, Mianóból s.b. — Mindennemű import- és exportküldemények vámolása és tranzitálása a lego'cs'bb díjtételek mellett.

Erdélyiek az uralkodócsalád szolgálatában

Aradmegyei földművesből — udvari szakács. — A Tóth-familia híres lovas tagjai. — Aki I. Ferdinánd király intelme dacára kiment a frontra és elesett

Ez a cikk nem azokról a rendkívül magas pozíciókat betöltő erdélyi személyiségekről szól, akiket az uralkodók azzal tüntettek ki, hogy fontos szolgálataikat az utóbbi időben állandóan igénybe veszik, hanem az egyszerű erdélyi nép ama fiairól, akik nagy akaraterejük, szorgalmuk és rátermettségük révén kerültek a királyi család közelébe és már hosszú idő óta jó állásokat töltenek be. Évtizedeken át sokezer román és csángó család költözött úgy Bucurestibe, mint a mégát más vidékére, ahol kitartóan dolgoznak és munkájukkal vagyont szereznek, azután öreg korukban szülőfalujukba térnek vissza pihenni. Az ilyen derék családok közé tartozik a turchesi Tóth Mihály, egykori földműves familiája is, amelynek tagjai kitünő lovasokként ismeretesek.

Tóth Mihály mindegy fél évszázaddal ezelőtt került Bucurestibe és néhai I. Károly király nagy istállójában mint lovasz kapott alkalmazást. Mivel nagyon jó lovasnak és pontos, szolid embernek bizonyult, az egyszerű földművelő gyorsan haladt előre és a fővárosban lakó földije pár év múlva már mint fölvaszt köszönthették a szoszében. Tóth Mihály egyfolytában 25 évig volt jó állásban és a királyi udvar szolgálati szabályainak megfelelően akkor teljes fizetéssel nyugdíjban volt. Bucurestiben szép házat vásárolt és öreg korában halt meg.

Tóth Mihály, a királyi lovasz

A már elhunyt Tóth Mihály évtizedekkel ezelőtt Bucurestibe hívta serdülőkorban levő, János nevű unokaöccsét, aki szintén jólismert kezdő lovas volt az ezer színben pompázó erdélyi fensíkon. A fiatal Tóth János gyors karrierjéről és megdöbbentő haláláról szomorúan érdekes részleteket mondott el nővére, a most 54 éves Tóth Sári. Ez a derék, csendes, munkaszerető öreg Sári több évtizedig a főváros

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Temesvári Hirlap

Az 50 éves ARADI KÖZLÖNY-t a Temesvári Hirlap magyar testvéri szeretettel üdvözlö. Ebből az 50 évből 30 évig a Temesvári Hirlap is mellette állt a magyar közéleti harcok porondján, tehát meg tudja érteni és méltányolni tudja annak a félszázadnak a jelentőségét, amely magába sűrítette a magyarság fellendülésének és drámai bukásának minden tragikus elemét.

Nagyon jól tudjuk mi is, hogy az elmúlt évtizedek rohanó árja gútatokat szakítva söpört el mindent körülöttünk, hogy egyszerűen egyedül maradjunk meg a magyar kultúra, a magyar nyelv bástyájának. Védvára katonái azok, akik az ARADI KÖZLÖNY szerkesztőségét asztalánál írják és hirdetik magyarul a becsületesebb és jobb jövő reményét, egy olyan jövőt, amely az embert értéke szerint és nemcsak nyelve szerint itéli meg. A kulturáértünkért, politikai jogainkért folytatott küzdelem pergőtűzzel ritkított élharcos vonalában azonban nincs idő érzelmességre és szólamvirágok gyűjtésére. Ezért csak annyit kiáltunk oda a szomszédvárnak: szívből gratulálunk a derék és tisztességes multhoz, erőt és kitartást kívánunk a győzedelmes jövőhöz!

Kartársi üdvözzel:

POGÁNY LÁSZLÓ,

a TEMESVÁRI HIRLAP, főszerkesztője

jobb családjainál mint házvezetőnő dolgozott és miután megrokkant, hazajött a szüleitől örökölt, a tarka hegyoldalra épült kis házba. Jellemző, hogy Tóth Sári még betegen is folyton dolgozik és azon a környéken ő a legjobb házilparos. Régi kis otthonában kerestem fel és elbeszélgettem vele testvére megdöbbentő tragédiájáról és nagybátyja feltűnő karrrierjéről.

Nagyon szépen indult, de borzasztó szomorúan végződött boldogult János testvérem életsorsa — kezdte elbeszélését sóhajtások között a megöszült öregleány. — Nagybátyám, Tóth Mihály először Marghiloman egykori miniszterelnöknek, majd azután Filipescu volt miniszternek a lovai mellé helyezte el János öcsémet, aki ott jól megtanulta a lókezelést. Ezután nagybátyám maga mellé vette őt a királyi udvari istállóba, amikor még boldogult Öfelsége, I. Károly király uralkodott. A fiu nagyon szépen haladt és amikor I. Károly halála után Ferdinand király öfelsége 1914. őszén elfoglalta a trónt, az öcsémet véglegesítették állásában, mert már előbb is ápolta Ferdinand király lovait, amikor a király még trónörökös volt. Később beosztották az öcsémet mostani királyunknak, II. Károly öfelségének — aki akkor trónörökös volt — az istállójába. Olyan jól és pontosan végezte a teendőit, hogy már a háboru előtt is nagyon szép fizetést kapott és mivel takarékosan élt, egy kis vagyont is gyűjtött, amelyet egyik barátjának adott kölcsön.

A sápadt Tóth Sári félresimitotta öszülő haját és könnyes szemmel folytatta:

A világháboru kitörésekor két testvérbátyámat behívtük a tüzerekhez és a galíciai harctérre kerültek, ahonnan többször írtak nekünk és János öcsémnek. Ők olyan szépek, regényesnek festették a harctéri katonaleletet, hogy a könnyen lelkesedő János öcsémnek is kedve jött a hadiszolgálatra, mert mindenáron együttl akart lenni két testvérbátyjával. Ezért váratlanul kihallgatásra jelentkezett Ferdinand király öfelségénél és arra kérte a felséges urat, hogy bocsássa el őt a szolgálatból, mert két testvérbátyja mellett akar lenni a harctéren. De ha az Isten visszavezéri onnan, akkor újból szeretné gondozni a felséges ur kedvenc lovait. Öfelsége valósággal apa jóakarattal hallgatta lovasza kérését és azt felelte, hogy természetesen teljesíti az elbocsátásra vonatkozó

kívánságot, de egyúttal arra is intette János öcsémet, hogy jól fontolja meg a dolgot, mert ha elmegy a harctérre, ott kockára teszi fiatal életét, pedig még hosszú ideig dolgozhatna és körülbelül husz évi szolgálat után nyugdíjjal vonulhatna vissza, mintahogyan a nagybátyám tette. Az öcsém lelke azonban — éppugy, mint a legtöbb fiatalemberé — tele volt a hadidicsőség reményével és ezért elment a galíciai harctérre, ugyanahhoz a tüzerüteghez, amelynél két bátyám szolgált. Szegény öcsém az első időben meg volt elégedve a sorsával és bizakodó hangú tábori levelezőlapokat küldött haza. De még a bevonulás esztendejében egy híres ütökötben haslövést kapott és meghalt. De érdekes véletlen, hogy két testvérbátyjának, akik ugyanannál a batallionnál szolgáltak, semmi bajuk se történt. Ilyen kiszámíthatatlan a fiatalok sorsa, — mondta fájdalmas hangon a beteg vénleány.

Tóth Sári lassan lehajolt a rokkájára, hogy elrejtse könnyes arcát, én pedig nesztelen lépésekkel a meghatottságtól hangtalanul távoztam az őszi színekben pompázó, kis kertben álló régi ház tornácáról. A hegyeken keresztül haladva, gyönyörködtem a secelei egybeépített falvak bíboros, aranyos, kék fehérszínű templomaiban, amelyekben e pillanatban éppen imára kondultak meg az ezüstszevű hangok...

Aradmegyei földműves a királyi konyha főszakácsa

Másnap hazautaztam és az aradi vasúti állomásra érkezve, barna bajuszu, nagyon rendes ruházatu, román fiatalember izgatott kérdészködése keltette fel figyelmemet.

— Melyik vonat megy kérem, Torna felé? — kérdezte és miközben az utasok megmutatták neki a vonatot, boldogan magyarázta utazása célját:

— Tornavárról kocsin megyek kis szülőfalumba, Diecl felé, mert ott vár az édesanyám, akinek kilencezer lejt viszek. A bátyám és én az udvari konyhán dolgozunk és én majdnem egész fizetésemet félreteszem azért, hogy otthon a farsangban megházasodjak. Már ki szemeltem a mátkámat, akivel a télen megesküszöm. Most már harmadszor viszek haza pénzt Bucurestiből, mert egy szép kis házat szeretnék venni.

Mialatt a vonatra felszállt a pirosarcu fiatalember, még ezeket mondta:

— A testvérbátyám a királyi konyha egyik főszakácsa és hál' Istennek jól megy a dolga. Az udvarnál is sok a szegény, de természetesen nagyon rendes erdélyi emberek. vannak állásban, mert ott kérem, nem nézik ám a származást, hanem csak azt kívánják, hogy aki ott szolgál, szorgalmas és nagyon megbízható ember legyen. (*)

„INTEREX“

vámolási és általános

ügynöki iroda

Arad, Str. Alexandri No. 5.

Kirendeltségek:

TELEFON: 3-67.

CURTICI, PECICA, ORADEA, EPISCOPIA-B, VALEA LUI MIHAI, SALONTA és JIMBOLEA.

Sürgöncim:

„INTEREX“ Vamuire

Pelikán Ferenc, aki hat nap alatt akar magatervezte gépével a Holdba utazni, dicsérő levelet kapott Oberth professzortól

„A mágneses rotortero-kísérletek nagyon érdekelnek” — Pénzt kér gépének finanszírozására a feltaláló, de csak kölcsön, mert returjegyek lesznek a Holdba

Hat nap alatt elérni a Holdat — ezt a célt tűzte ki maga elé Pelikán Ferenc nyugalmazott laboráns, akivel most beszéltem szobakonyhás lakásában kint a Váci-úton. Pelikán Ferenc nem kevesebbet forgat a fejében, mint azt, hogy Opperl, Max Valer és Oberth professzor kísérletei után megvalósítja Jules Verne és Flammarion álmát — a holdba repülést. Erről beszélt lendülettel és meggyőző erővel, szemében a fantasztika feltalálóra oly jellemző csillogással.

A furcsa nevű feltaláló ilyeneket mondott: — Meg kell oldani a világűrben történő közlekedés problémáját.

A beszélgetés kapcsán megkérdeztem tőle:

— Miért kell a Holdba repülni?

Csodálkozó arccal nézett rám. Miért kell a Holdba repülni? Hát hova repüljön az ember a világűrben? Hiszen a Hold van a legközelebb. Piccard eljutott a sztratoszférába, Pelikánnak el kell jutnia a Holdba.

És most mondjuk el néhány szóval, hogyan akar eljutni Pelikán Ferenc a Váci-uccából erre a fényes ábrázatu égitestre. Egyelőre elmélettel, később azzal a géppel, amelyet most az elmélet alapján szeretne megépíteni.

Az elmélet szerint Pelikán egy olyan mágneses rotorgépet akar szerkeszteni, amely legyőzi a gravitációt és a rakétamotornál is nagyobb sebességgel rohan célja felé. Részletesen elmondotta Pelikán a holdbarepülési elmélet minden fázisát, mert mint közölte, nem célja a találmány szabadalmaztatása. Azt sem bánja, ha elméletét valaki más hasznosítja és az ő felfedezésének lényegét alapulvéve, megépíti az első világűrhajót — ösztratoszférába, Pelikánnak el kell jutnia a Holdba.

Pelikán egyébként már kidolgozta az első holdrepülőgép terveit. Eszerint a készüléket torpedóalakban vagy gömbalakban kellene megépíteni, magát a gépet elsősorban acélanyagból kell készíteni és elektromos fűtéssel kell felszerelni. Laikusok kedvéért elárulta, hogy a világűrben ugyanis 200 fok hideg van, elektromos fűtés nélkül az utasok megfagynak. Pelikán tervébe gondosan belezajolt, hogy hova kellene elhelyezni a különféle nagyságú Diesel-motorokat, az elektromos fűtőtesteket és az utaskabinokat. A tengeralattjárónál használt komprimált levegőberendezéssel kell meg-

Einye, einye!

Két koldus diskurál az uccasarkon, egy vak és egy néma. Az asszonyaikat szapulják:

— Tudod kérlek, — mondja a vak, — nekem otthon sok minden fölött szemet kell hunynom.

— Az én helyzetem rosszabb, — legyint a néma, — a feleségem annyit beszél, hogy napok mulnak el, hogy a saját hangomat sem hallom.

oldani a világűrhajó levegő-kérdését. Pelikán mindent kidolgozott a legnagyobb gondossággal:

— A világűr — mondotta — mint tudjuk, sötét és tele van meteorokkal. Ha hasonlatot használhatok, úgy ezek a meteorok olyanok, mint a sarki kutatásoknál a jéghegyek. Ki kell kerülni őket, különben a világűrhajónak vége van. Erre is ügyeltem a szerkezet terveinél. A készülékre ugynevezett fotocellákat szerelnék, olyanokat, amilyenekkel a nagy tengeri hajókat szerelik fel. A tengeri hajókon reflektor van és a reflektor fényét olyan messzeségekről, amelyeket emberi szem egyáltalán képtelen belátni, az érzékeny fotocella felfogja. A készülék reflektorfényét visszaveri a meteor és a fotocellán ezt érzékelni lehetne.

Most közbevágtam és megkérdeztem Pelikán urat, hogy szerinte mennyi ideig tartana az út a holdba?

Habozás nélkül felelt:

— Eddigi számításom szerint hat nap alatt... Ugyanis az első út alkalmával csak óvatosan lehetne haladni.

— És hány személyt vinne magával?

— Tíz-tizenkettőt...

Pelikán Ferenc megmutatta azt a kis gépet, a mely első kezdetleges modellje a holdgépnek. Magától elspórolt pénzen, szájától elvont falatok árán vette meg a gép alkatrészeit és este, mikor hazajött munkájából, sokszor egész éjszakán át tartó munkával építette meg ezt a kezdetleges motort.

Pelikán Ferenc egy nagy fővárosi gyárban volt laboráns. Eleinte csak otthon dolgozott modelljén és a tervein, később bevitte rajzait és a gyár mérnökei sokszor azon kapták rajta, hogy terveit nézegeti. Elküldték Pelikán Ferencet a gyárból, hogy egyszerre nem lehet valaki gyári laboráns és világűrhajózó.

De Pelikán nem esett kétségbe. Szerkesztett egy villanygépet, amelynek segítségével különböző bűvésztükköket lehet bemutatni variété-színpadokon. Ezt a villanymasínát eladta négy artistának azzal, hogy a bűvészműtávközlésből befolyó pénz egy részét Pelikán kapja megélhetésére, egy másik részét a világűrhajó építési alapjára adják és csak az ezután maradó összeg a négy artistáé.

Együttal hosszú levelet írt Oberth tanárnak, a kivel közölte részletes terveit, elméletét és tanácsot kért arravatkozón, hogyan szerezhetne pénzt a holdjáró hajó megépítésére?

Oberth professzor komolyan vette a magyar laboráns levelét és a következő választ küldötte Pelikán Ferencnek:

Igen tisztelt Pelikán ur!

„Megkaptam levelét, amelynek igen örültem. Az Ön mágneses rotorkísérletei nagyon érdekelnek és nagyon megkaptak. Nagyon sajnálom, hogy ismét nem ejthetem utba Budapestet, mert feltétlen megtekinttem volna, hogyan működik az Ön motorja.”

Oberth professzor levele ezután különböző

apró utbaigazításokat ad Pelikánnak a további kísérletezéseihez. Levelét azzal fejezi be, hogyha az ő utmutatásai szerint folytatja kísérleteit, Pelikán és motorja abban az esetben is működik, ha ezeket az utasításokat betartja, akkor Pelikán egy igen nagyjelentőségű felfedezést tett mágneses rotorjával.

Oberth tanárnak ezt a levelét mutatja Pelikán és szomorúan teszi hozzá: hogy egyelőre sehogysen tudja folytatni a kísérletezéseket. A villanygépre alapozott bűvésztükkök bizony igen keveset hoznak és nem telik arra, hogy anyagot vásároljon az új modellépítéshez.

— Most azon töröm a fejemet — mondja — hogy Szalay bácsihoz, Endresz és Magyar volt mecénásához fordulok. Ő finanszírozta annak idején a magyar oceanrepülést, talán finanszírozni fogja a magyar holdbarepülést is.

Legyint a kezével:

— Ugylátszik a holdba könnyebb repülni, de könnyebb eljutni egy másik naprendszerbe is, mint pénzt szerezni a világűrhajó felépítéséhez.

Megkérdezem Pelikánt, hogy körülbelül mennyibe kerülne a mágneses rotorgép felépítése.

— Mennyibe kerülne — kérdezi vissza — magam sem tudom pontosan. Egy biztos, hogy én a magam részére egy krajcárt sem kérek. Azonkívül ugyanis csak kölcsönnek tekinteném az építési költségeket...

— Kölcsönnek?

— Igen, ugyanis értesülésem szerint egy társaság díjat tűzött ki az első világűrhajó számára. Ebből a pénzből vissza lehetne fizetni az építési költséget.

Elgondolkozik, majd később hozzáteszi:

— És az utasok viteldijából... természetesen már csak később kerülne erre sor, amikor a járatot már kipróbáltuk...

Azt már nem merem megkérdezni Pelikántól, hogy mibe kerülne egy tur-returjegy a földről a holdba és vissza. (—)

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Makói Friss Ujság

Az ARADI KÖZLÖNY-t még abból az időből ismerjük, becsüljük s szeretjük, amikor szorosabb kapcsolat állt fenn Makó és Arad között gazdasági és kulturális vonatkozásban. Már akkor a magyar vidéki ujságírás büszkesége és mintaképe volt e lap sokunk számára. Mindig nemes eszmékért küzdött, mindig tiszta tollal.

Most, az ötvenéves jubileum alkalmából el nem mulaszthatjuk meleg laptársi üdvözetünket küldeni az ARADI KÖZLÖNY-nek. Kívánjuk, hogy azok a nemes eszmék, erények és eszmények, amelyek az ARADI KÖZLÖNY ragyogó paizsát díszítik és páncélozzák, továbbra is diadalt és tiszteletet hozzanak Önöknek. Fogadják együttérző, Önökkel együttívendő, meleg barátságunk kézszorítását innen, a Maros-végről.

Laptársi üdvözetlettel:

MAKÓI FRISS UJSÁG

szerkesztősége

GYENGE MIKLÓS dr.

MAIROVITZ FATELEP

Arad, Calea Radnei No. 55.

Telefon: 667.

Látogatás Einsteinéknál

Beszélgetés Einstein Albert, a világhírű tudós magánéletéről

Einstein és a hagymakura — A nagy tudós tisztában van azzal, hogy nagyon kevesen értik tanait — Kiváló zenész és ki nem állhatja a moderneket — Legjobb barátja Rabindranath Tagore

Irtta: Siklós Ferenc

Budapest, december hó.

Létezik olyan műfaj, amelyet így neveznek: „Egy újságíró emlékei.” Ezek az emlékek különösen akkor érdekesek, ha azóta nagyot fordult a világ.

A mai Németország megtagadja a világ egyik legnagyobb tudósát, Einstein Albertet. Pedig büszke lehetne arra, hogy ez az Einstein német és Németországban élt, ott vetette meg alapját a relativitás elméletének, csodálatos csillagászati számításainak és mint német tudós jutott a legnagyobb tudományos kitüntetéshez: a Nobel díjhoz.

Einstein műhelyét egy más világban, még a régi Berlinben, 1931. januárjában kerestem fel. A nagy tudós akkor amerikai előadói körúton volt, talán éppen ezért sikerült bejutnom és ezért sikerült a leányával beszélnem. Ezért sikerül ma képet festenem arról, milyen „a nagy ember papucsban?”

Jegyzeteimet előveszem s ahogy most lapozgatók benne, ezeket olvasom ki belőle:

Különös érzés egy bérház harmadik emeletén ezt a nevet olvasni az ajtón:

PROF. A. EINSTEIN.

Furcsa az uriszobába lépni, amely az 6 család vonatkozású fényképeivel van tele, ahhoz az íróasztalhoz ülni, amelynél 6 dolgozik. Kevés név van, amikhez a hozzátartozó test mintha szférikus messzeségben lenne. Vannak nevek, amiknél már majdnem közömbös, hogy viselőjük él-e még, vagy nem. Eddig a magasságig jutott Einstein Albert. Einstein: egy tan, fogalom, forradalom... Furcsa, hogy élő ember is, még hozzá nem is öreg, felesége és két leánya van, mindennapi gondjai, dolgozószobája és a mappában, egy papírlapon apró számok, amik lehetnek egy hónapi bevétel és kiadás kicsinyes összegei vagy talán egy nagy agy működésének eredményei, amik ismét új perspektívákat nyitnak meg az emberiség előtt. ... Ittfelejtette a professzor, amikor átment Amerikába.

Egy darab papír és egy töltőtoll

A nagy lakásban most csak ketten vannak. Einstein professzor Margot nevű leánya, apró, törekeny szobrász, hosszú, fehér munkaköpenyben és Marianoff, a férje, akivel egy nappal Einstein amerikai útja előtt — tartotta esküvőjét. A nagyhaju, lágyhangú, melegszerű, csendes orosz író, amikor apósáráról beszélünk, nem szól közbe. Einstein leánya igazán nem mondható szépnek. Kis citromarcán kontraszt a nagy orr és homlokán a hosszú, vízszintes ráncok. De nagy szeméi létről tesznek tanúságot. Tehetséges szobrász, most van Prágában önálló kiállítása. Az uriszobában csak pár műve van, miniatűr, viasz szoborkarikaturák.

Juhiláris üdvözlét

az 50 éves Aradi Közlönynek

Békésmegyei Közlöny

Négy éve, hogy aradi hírlapírók megítváására a Fehér Keresztben banketten vettem részt. Ekkor alkalmam volt találkozni az aradi sajtóval. Sosem felejttem el azt a tökéletes hírlapírói munkát, amit Aradon láttam. Sosem felejttem el az Aradi Közlönyt, melynek főszerkesztőjéről: Stauber Józsefről oly sokat mesélnek pesti újságírók kávéházakban és vidéki redakciókban. Olvastam az Aradi Közlöny ragyogóan szerkesztett és kitűnően megírt számait. Ezek a számok tették lehetővé és kimagasló értékűvé az ötven éves jubileumot és ezek a számok a biztosségek az eljövő, újabb, boldog jubileumok megérésének.

Ezt kívánja kollégális szeretettel egy másik, a régi világból való lap, a hatvanéves Békésmegyei Közlöny nevében is

FISCHER FERENC dr.

Az apjáról is. Az íróasztalon egy nagyszakállas rabbi, mindkét tenyerén vöröshagymát tart. Marianoffné, amikor visszatérsz rá az üvegburát, nevetve magyarázza:

— Ez a papa kedvence. Akkor készítettem, a mikor a papa megkezdte hagymakuráját.

Einstein és a hagymakura!.. Kissé megdöbben, amikor megkérem, hogy az apjáról beszéljen:

— Ne haragudjék, de azt nem lehet! — jelenti ki határozottan. — Róla annyi mindent összeírnak, ami ellen nem tud védekezni. De, hogy a legközelebbi családjából valaki...

— Hiszen éppen ez az érdekes!

— Nem, szó sem lehet róla! Engem még nem kértek nyilatkozatra és ha megtenném, apám nagyon haragudnék rám. Nem, a papáról nem fogok beszélni!..

Ebben maradunk. Tea mellett diskuráltunk mindenféléről és a végén mégis csak szó esik a papáról. Az ablaknál hosszú messzeldtő mered a csillagok felé.

— Ez a professzor ur műszere... — jegyzem meg.

— Ó nem, — feleli — csak a vendégek kedvéért van itt. A papa munkájához semmi több nem kell, mint

egy darab papír és egy töltőtoll.

Soha egyebet nem vett igénybe. Jórészt nem is ennél az íróasztalnál dolgozik. A negyedik emeleten, fölöttünk van egy vasajtó. A mögött két szoba és benne szörnyű rendtelenség. Egész nap fent van

Einstein tehetséges zongorista és zenét komponál

— És miért ment most Amerikába?

— Azt még ő maga se tudja, miért hívták? Valószínűleg azért, hogy kint legyen!.. Allitóltag a kaliforniai Pasadenában van pár ember az obszervatóriumban, aki érti a tanait. Ők kérték meg, hogy tartson nekik előadást.

— Amerikában talán még népszerűbb az édesapja, mint Európában... A nagy lapok pályázatokat hirdetnek, a kultúra fokmérőjének tartják, hogy érti-e valaki a relativitást vagy sem. Mit irtak a szülei a fogadtatásról?

— A mama persze örült a nagy ünneplésnek, de a papa kétségbe van esve. Ő akkor érzi jól magát, ha békén hagyják. Idehaza is a magányt keresi. Szereti, ha csendben vagyunk és ő muzsikálhat. A muzsika mindenét!

A másik szobában nyitva áll a zongora. Alatta őt hegedű tokban. Ajándékba kapta Einstein a hangszereket a hegedűkészítőktől. A kottaállványon Bach...

— Hegedül az édesapja? — kérdezem.

— Hegedül és zongorázik. Ebben is rendkívüli tehetség... Aztán a zongorához ül és kotta nélkül improvizál. Komponál.

— Kik a kedvelt komponistái?

— Bachot, Mozartot, Schubertet, Schumannt szereti különösen.

— És a moderneket?

— Ki nem állhatja! Klemperer mindig meg-

a papa az asszisztentével és a titkárnőjével. Másnak nincs oda bejárása. Én csak az étkezéseknél találkozom apámmal.

— Milyen ember a professzor ur odahaza, a családja körében?

— Elragadóan kedves, közvetlen. Jóhangulatu, nagyokat szokott nevetni, hálás minden jó viccért. Soha még a munkájáról nekünk nem beszélt. Tudja, hogy ugysem értenék meg.

— Hogyan, ön nem érti az édesapja tanait? A relativitást, negyedik dimenziót?!

— Egy szót sem belőle!

— Az édesanyja sem?

— Persze, hogy nem!

— Hát lehetséges, hogy még sohasem kérték meg, magyarázza el tanait, amik az egész tudományos és laikus világot lázba hozták? — csodálkozom.

— A papa szívesen magyarázná, de ugysem értenék meg. Ő belenyugodott abba, hogy két-három emberen kívül senki sem érti gondolatait. Nagy felzudulást keltett, amikor egy tudós gyülekezet előtt megmondta:

„hlába uralm, én jól tudom, hogy önök csak bólogatnak, ünnepelnek — ez jól esik — de ugysem értik, amit mondani fogok...”

Akit ma még nem értenek meg

— És mit remél az utókortól? Azt, hogy ami ma még új, elképeszt és megdöbben, egyszer még általános, természetes lesz, a fizika alapítélei? Amiből új eredmények, új világnézet fog kinőni?

— Nem. Az ő tanai sohasem lesznek népszerűek és aligha folytathatók. A jövőben is csak ketten-hárman fogják megérteni.

— És a tanítványai?

— Nincsenek tanítványai. Csak az asszisztense és az a bizonyos két-három ember...

— Hát az egyetemen nem tart előadásokat a professzor ur?

— Nem is kötelezik rá! Őt csak azért tartja a német állam, hogy az övé legyen. (különösen cseng ez a mondat — ma...) Amikor hirdetett kollégiumot, az első előadásokon mindig zsufolt volt a terem. Aztán lassan elmaradoztak a hallgatók. Nem értetek.

hívja a koncertjeire. A multkoriban Schönberg átiratában játszottak Bachot. A papa azt mondta, „felháborító, hogy Schönberg hozzá mer Bachhoz nyulni!” Ő úgy érzi, én is, hogy a modern zene nem belülről jön, nem őszinte, csinált, valami mestersegesen előállított kutyvaszték, ami nem tud felmelegíteni. És ő gyűlöl minden eredetieskedést, feltűnési viselkedéset...

— Ez érdekes, hiszen a modern művészet sokszor hivatkozik Einsteinre!

— A szimpátia nem kölcsönös! — nevet Einstein Margot.

„En leszek az első zsidó szent”

— És színházba sokat jár az édesapja?

— Nem, pedig folyton küldik neki a jegyeket. Ő azzal magyarázza, hogy az előadások nagyszerűségét ugysem tudja méltányolni. Az előadóművészethez nem ért.

A mai darabokban pedig nagyon kevés az érték, a tartalom.

— Mi érdekli szűkebb terrénümán és a muzsikán kívül Einstein professzor?

— Minden a világon! Sokszor gondolkodtam én is ezen. Mint ahogyan az áruházak pályázatot hirdetnek: mi az, ami nálunk nem kapható? Mi az, ami nem érdekli a papát? Talán az egyetlen, amire rájöttem: a tánc. Einstein nem táncoll! De egyéb-

N. F. HÖNIGSBERG

Agrumen Import fruchte export.

KÖZPONT:

ORADEA (Roumanien) Piața Mihail Viteazul No. 2.

FIÓKOK:

CATANIA (Italia)

ARAD

CLUJ

Via Crisol 13,

BRAȘOV

Str. Hirschler 12.

Str. Alexandri 8.

TIMIȘOARA

Piața Mihail Viteazul.

SATUMARE

Bul. Carol 46.

SIBIU kirendeltség.

M

ként a technika, filozófia, filológia, kémia, művészet és különösen az orvostudomány, amit imád. Kész orvos!

Felállok és végignézek a hatalmas könyvvállványon. Marianoffné rámszól:

— Azt hiába nézi, nem jelent semmit! Sokat a mama olvas a könyvek közül! Meg aztán mindenféle könyvet küldenek a papának, amikre nem jut ideje. A franciában éppoly tökéletes, mint a németben. Az angol könyveket is megérti, de rosszul beszél angolul.

— És ezek? — kérdezem egy hosszú sorra mutatva. Héber könyvek és a zsidóság története minden nyelven.

Margót asszony hangosan felkacag:

— Tudja, a papa azt mondta multkor jókedvében: „*En leszek az első zsidó szent!*” Mindent, ami a zsidósággal összefüggésben van, elküldnek neki. Hálából, mert a papa sokszor sikraszáll értük.

— Vallásos ember a professzor?

— Egyáltalán nem. *Sohasem volt még templomban.* Az ő gondolkozása teljesen szabad, nem tűrné egyetlen vallás korlátjait sem. A háború végéig eszébe se jutott, hogy ő zsidó.

Csak amikor az üldözést látta, akkor állt ki a porondra, hogy erőt öntsön a zsidóságba.

Gerincességét követelt tőlük. De a nacionalista törekvéseiket, a zsidó államot nem helyesli. Ezt tudom határozottan!

— Mik az édesapja politikai elvei? Lehet következtetni abból, hogy maga Marianoff felesége lett? (Marianoff ugyanis a szovjet berlini kereskedelmi kamarájának volt sajtófőnöke.)

— Nem. Ha egy porosz tisztbe vagy egy úccseprőbe lettem volna szerelmes, ahhoz adott volna apám. Ő érdeklődéssel olvassa a nap politikai eseményeit, de egyáltalán *nincs meggyőződése, semmiféle politikai elve.*

„Legjobb barátja az öreg Tagore bácsi”

— Kik tartoznak a barátai körébe?

— Legjobb barátai: egy orvos, aki esténként el szokott jönni és *Rabindranath Tagore... Az öreg Tagore bácsi*, Marianoff (aki még akkor nem volt a férjem) és én, fél esztendővel ezelőtt együtt voltunk Oroszországban.

— Tagorén kívül melyik nagynevű emberrel van jó barátságban Einstein?

— Senkivel. Ő inkább a középembereket szereti és sznobizmusnak tartaná, ha csak nagyokkal barátkozna. Semmit sem tart borzalmasabbnak, mint tulokos emberek társaságát. Azt mondta:

„*ha egy szobába csupa nagyeszű embert zárnának be, onnan csak butaság derülne ki*”...

Már elmúlt a délután. A lámpafénynél még egy fotográfiát készítek és amikor elkészönök Einstein lakásától, Marianoffné kedvesen bucsuzik el:

— Igazán örülök a hosszú beszélgetésnek. De kérem, ne haragudjék, *a papáról nem beszélhetek. Nem szabad!*...

Nemzetközi szállítmányok, külföldi átköltözködések lebonyolítását, export-küldemények szakszerű elintézését vállalja:

GROSS ALBERT Szállítmányozási R.-T.

ARAD, Bul. Reg. Ferdinand 5. (Csanádi Bank-palota).

TELEFON: 380.

**Fiók: Timisoara, Decebal, Jimbolia
Budapest, V., Balaton-u. 2.**

14

„Mosolyogni, mindig mosolyogni”

írta: Dr. VUCHETICH ENDRE, a Dél Hírlap főszerkesztője

Szeretettel és kollegiális tisztelettel köszöntöm az *Aradi Közlönyt* fennállásának ötvenedik évfordulója alkalmából. Teszem ezt annál őszintébb és bensőbb érzéssel, mert ez az évforduló nekem is egy kicsit jubileumom. Most van tizenöt esztendeje, hogy néhai Stauber József főszerkesztő meghívására vállaltam az *Aradi Közlöny* felelős szerkesztői tisztjét. A Magyarországtól való elszakadás, az ottani vörös uralom véres napjaira és a román imperiumnak Arad megyében történt átvétele zavaros átmeneti idejére esett működésem, amikor csak nappal működő előzetes cenzura volt és minden hatalom a katonai városparancsnokság kezében összpontosult. A szerkesztés nem volt könnyű munka és valamivel több és nagyobb felelősséggel járt a mai ostromállapot lapcsinálásánál is.

Két epizód jut eszembe aradi lapszerkesztőkoromból. Néhai Stauber József főszerkesztőmmel együtt szoktunk volt sétálni a déli korzón és ilyenkor beszéltek meg az eseményeket, melyek a lapot és az olvasókat érdekelhették. A gyors egymásutánban halmozódó hatósági rendeletek bizony gyakran elkedvetlenítettek és nem egyszer morózus arccal róttam a korszó utját. Főszerkesztőm, akinek érthetően szintén nem volt kedvére az irányított lapszerkesztés, ennek ellenére is jókedvűen mosolyogva köszöngetett jobbra-balra.

— *Mosolyogni, mindig mosolyogni*, — mondotta. — *Az embereknek nem kell a gondtelt arc. Mindenkire mosolyogni és a lap írása is mosolygjon. A lap legyen amolyan bon repos-féle, ahová szívesen menekül az olvasó a mindennap ezernyi gondja és baja elől...*

Megtanultam mosolyogni akkor is, amikor talán belül minden fájt. Bevallom, nem volt könnyű. Legalább is nem mindig. Így különösen akkor

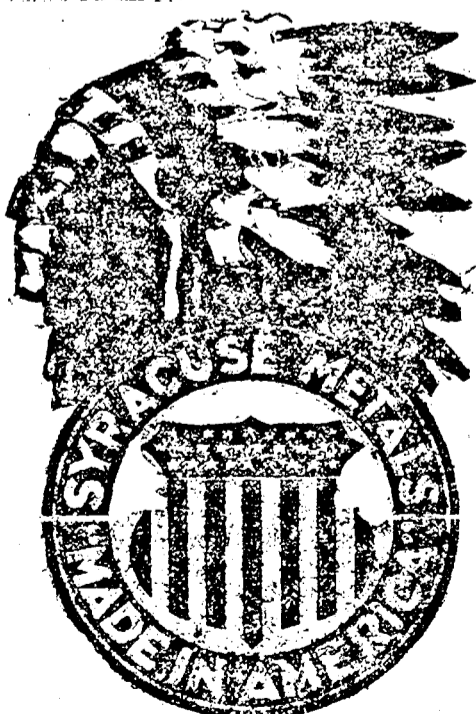
nem, — ez a másik aradi emlék — amikor egy szép napon *Pirici* ezredes, akkori várparancsnok egy vezércikkem miatt ad audiendum verbum rendelt. Akkoriban ez nem volt tréfadolog, mert egy ilyen városparancsnok a szó szoros értelmében élet-halál ura volt.

Pirici ezredes románul beszélt és én nem beszéltem. Eszembe jutott főszerkesztőm atyai intése és bemutatkozásomat barátságos mosollyal kísérem. Ez nemzetközi volt. Az ezredes dörgedelmes román dikciót tartott. Én mosolyogtam. Talán csak azért, mert nem érttem. A veleje az volt, hogy választhatok az aradi vár és illetőségi helyemre való toloncoltatásom között. *En ezek helyett a mosolyt választottam.* Tolmácsoltattam, hogy egyikhez sincs kedvem, sőt kétségbe vontam az ezredesnek azt a jogát is, hogy eltanácsolhatna Aradról.

Nem hiszem, hogy érvelésem hatotta meg az ezredes zord szívét, de tény az, hogy negyed-órás ide-oda tolmácsolgatás után barátságos kézszorítással váltunk el egymástól. Ma is az a meggyőződésem, hogy a főszerkesztőmtől tanult mosoly volt a megmentőm.

Azóta sok víz folyt le a Maroson is a Begán is. Magam is laptulajdonos lettem, a gondok bizony hűséges kíséretársaim nekem is, de azért soha nem felejtem el: mosolyogni, mindig mosolyogni.

Az ötvenéves jubileum alkalmából hálás szeretettel emlékezem meg én és kollegiális tisztelettel emlékezik meg az öreg harcostársról a fiatalabb Dél Hírlap egész szerkesztősége, amely a nehéz, felelőségteljes munkában most azt üzeni, amit annakidején az *Aradi Közlöny*től tanultam: a nem mosolyt fakasztó munkában is *mosolyogni, mosolyogni, mosolyogni...*

Ügyeljünk a „Syracuse” védjegyre.

A „SYRACUSE”

csapágyfémek a világhírű Stanley Process hufolyamat után lesznek előállítva és így minőségük

utolérhetetlen!

Különböző minőségek az összes üzemek részére. Speciális ötvözetek lokomotív-kisvasúti kocsik-Dieselmotorok és autómobliek stb. csapágyaihoz.

SYRACUSE csapágyfémek kizárólag Amerikában készülnek

Óvakodjunk silány minőségű utánzatoktól, mert a védjeggyel és a „SYRACUSE” névvel sok visszaélés történik.

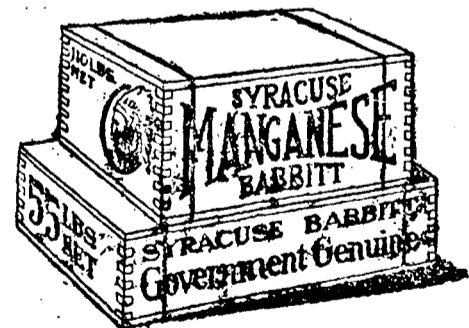
Vezérképviselőlet Kelet-Európa részére:

A. Kálmán Rész. Társ., Arad.

Telefon 8-99.

Távíráti cím:

K a l m a n a A r a d.

Ez a Syracuse fémek eredeti láda-csomagolása.

Ilyenek a Syracuse fém-tömbök.

Hid az Óceánok felett...

Képek és világok harca az Óceán-posta Kék-szalagjéért — Armstrong mérnök tervei: uszó szigetek — Francia-német versengés a dél-amerikai légiposta egyeduralmáért — A titokzatos ellenfél — Berlin—Rio de Janeiro: 48 óra — Vizre bocsájtották a Schwabenland-ot, a második német uszó szigetet

Hid az Óceánok felett...

Tudósok, mérnökök, országok és világok álma, mely ott szunnyad mindenik agyában, megvalósul-e valaha?...

Bennünket kerekén 11.000 kilométeres távolság választ el a dél-amerikai kontinentstől és a rendes leveleknek 24—30 napra van szükségük, hogy e hatalmas távolságot megtegyék és ezért már régen foglalkoztatta az embereket az a gondolat, hogy miképpen lenne lehetséges e több ezer kilométert a lehető legkisebb távolságra csökkentve, a világ-részeket közelebb hozni egymáshoz.

A transzocéán közlekedés tervei nem újkeletűek és már évekkel ezelőtt foglalkoztatták a szakembereket, a számtalan kivihetetlen terv között azonban csak egyedül Armstrong, amerikai mérnöknek újszerű elgondolása közelítette meg legjobban a valóságot.

Merész elképzelése alapján hat uszó szigetet akar létesíteni

az Óceánon Amerika és Európa között és így a hatalmas távolságot szakaszokra felosztva, remélte megoldani a nagy problémát. Kezdeményezésére egymásután alakultak a különböző társaságok, melyeknek feladata a gigantikus ötlet finánciális megszervezése volt, azonban csakhamar megbizonyosodott, hogy Armstrong nagy koncepcióju tervei is akadályokba ütköznek és így az Óceánposta terve — legalább is egyelőre — megbukott.

Ipari képek munkában

Alighogy a zseniális mérnök tervei a nyilvánosságra kerültek lázas versengés kezdődik az Óceánposta hegemoniájáért.

A világ legkitünőbb ipari kémei árasztják el az Uniót.

akik semmitől vissza nem riadva, kísérlik megkaparintani a sokatjelentő tervrajzokat. Ezek a vakmerő emberek, — kalandorok, zsenik és kitünő mérnökök — életüket semmire sem becsülve adták el magukat a többet ígérőknek.

Európában két ellenfél között indult meg a küzdelem. Az egyik Franciaország, mely új gazdasági területeket igyekszik meghódítani, a másik pedig gyarmataitól megfosztott Németország, mely a Brazíliába vándorolt német telepesekkel törekszik minél szorosabb kapcsolatot létesíteni. A franciák hamarosan rájönnek arra, hogy az Óceánposta megoldása transzocéán-repülőgépek nélkül lehetetlen és ezért a legnagyobb titokban egymásután több repülőgépgyárat létesítve, a legkiválóbb mérnökök vezetésével

a munkások ezrei kezdik építeni az első transzocéán postagépeket.

Ugyanekkor tárgyalások indulnak még különféle államokkal, míg sikerül az Azori szigeteken concessziót nyerni egy hatalmas transzocéán légikikötő felállítására, nemsokkal később gyorshajó járatokat létesítenek az afrikai Dakar és a dél-amerikai Natal között és így mindent előkészítve elindítják az első gépet. A postát Párisból Marseille-n, Spanyolországon keresztül a dél-afrikai Dakarig részben szárazföldi-, részben vízi-repülőgépen továbbítják, majd azt a délamerikai gyorshajóra átrakva,

kilenc nap alatt sikerült megteenniük a nagy távolságot.

Ha valaki azt hinné, hogy a két európai rivális tüzet egymásnak hadat, akkor alaposan csalódik. A versengés igaz teljes erővel folyt, azonban kizárólag csak technikai eszközökkel.

Egy csavar vagy egy grammnyi füzemanyag megtakarítás milliókat jelenthetett

és egy lépést a hegemonia felé, azonban a láthatatlan ellenfél drasztikusabb eszközökkel dolgozott, biztos kezű volt, nyomof sohasem hagyott és apróra kidolgozott tervek alapján haladt előre. Hosszu időn keresztül tehetetlenül állottak pusztításai szemben, míg végre a véletlen segítette helyes irányba a nyomozást. Egyik nap a dakari postagép indulása előtt a repülőter parancsnokságánál egy japán újságíró jelentkezett és engedélyt

kért a start lefotografálására, melyet minden további nélkül meg is kapott,

röviddel ezután az egyik hangárban bomba-robbanás történt.

mely három vadonatúj postagépet darabokra szakított és a helyszínre kiszállott bizottság egy megszenesedett holttestre akadt. Sokáig nem sikerült az ismeretlen személyazonosságát kideríteni, amikor valaki felismerte benne a néhány órával azelőtt engedélyt kérő sárga újságíró. Az összefüggés sejthető volt, azonban örökre megmagyarázhatatlan maradt.

Mig a franciák különleges transzocéángépek építésével kísérleteznek, addig a németek más módon igyekeznek megoldani az Óceánposta problémáját. Ők már régen tisztában vannak avval a körülménnyel, hogy a több ezer kilométeres távolság az európai és délamerikai kontinens között — legalább is egyelőre —

csakis közbeeső uszó szigetek felállításával lehetetlen.

Merész ötlettel kibérelnek egy 6000 tonnás tehergőzöst, melyet repülőternek átépítve, kísérletezéseket kezdenek a Keleti tengeren, majd mikor nagyszámu személyzetet kiképezve a gyakorlatban akarják tapasztalataikat értékesíteni, váratlan segítséget kapnak az angoloktól. Anglia ugyanis barátságos gesztussal a németek rendelkezésére bocsátja mindazokat a területeket, melyek egy transzocéán posta felállításához elengedhetetlenül szükségesek és így Bathurst, brit Gambia eddig jelentéktelen kikötője, egyik napról a másikra fontos légügyi göcpontra lesz.

Még az ősszel a Schwabenland — a második német uszó sziget — indulása előtt, alkalmam volt beszélgetést folytatnom egyik tisztjével, aki érdekes színekkel ecsetelve mesél az alábbiakban az uszó sziget életéről:

— Rengeteg megfeszített munka és kísérletezés eredménye az az ideiglenes győzelem, mellyel egyelőre sikerült megszereznünk a hegemoniát az Óceán felett. Természetesen mi is, akárcsak a

franciák először transzocéán gépeikkel kísérleteztünk, azonban csakhamar rájöttünk arra, hogy a probléma uszó szigetek létesítése nélkül egyelőre megoldhatatlan s a hosszú utvonal váltott gépekkel berepülve biztonságosabb.

Azután a hajó berendezését ismerteti. Elmondja többek között, hogy hogyan történik a kikötés és startja a brazilai gépnek. A hajó farán egy tizennyolc méter hosszú és nyolc méter széles fabordázatu vitorla van megerősítve, mely lefólya a víz felszínére a gépek leszállását viharos időben is lehetővé teszi. A hajó parancsnoksága, már a braziliai starttól kezdve állandó rádióutasításokkal irányítja a gép pilótáját, aki így a legrövidebb uton egyenesen a kikötő felé repülhet. A leszállás úgy történik, hogy a hajó lassan halad előre, miközben a vitorla által lecsendesített vízre ereszkedik, majd egy daru a katapultára helyezi. A hajó ezalatt teljes sebességet vesz fel és néhány perc múlva váltott gép és új pilóta viszi tovább az afrikai partok felé a brazilai postát, ahol már startra készen vár a hatalmas JU—52. Az óriási Junkers gép, mely jelenleg a párisi aviatikai kiállításon a német technika precizitását képviseli,

egészen a Kanári szigeteidig repül.

ahonnan a stuttgarti express-gép néhány óra alatt Berlinbe továbbítja a leveleket. Így a több ezer kilométeres utvonal megtételéhez már csak hat és fél nap szükséges.

Európa — Délamerika 48 óra

— És a jövő?...

Elgondolkozik és a messzeségbe néz a hullámok felett.

— A jövő?.. Igen... A jövő természetesen a transzocéán repülőgépeké, melyek leszállás nélkül lesznek képesek összekötni a világrészeket és nemcsak postát fognak szállítani, hanem utasokat is...

A beavatottak szerint a jövő év szenzációs meglepetéseket tartogat a nagyvilág számára: Eckener, a Zeppelin parancsnoka, rendszeres utaszállítást tervez az összes világrészek között és az ut, mely Európa és Dél-Amerika között eddig hat napig tartott, a számítások szerint — 48 óra lesz csupán...

STODOLNI DEZSŐ

Gázvédelem

- Mit szól hozzá? Föltalálták az altató gázt.
- Látja, attól nem félek.
- Miért?
- Remek wekkeróram van.

KÖNIG és LÁZÁR ARAD,

Szállítási vállalat. — Nemzetközi szállítások. — Vámiroda.

TELEFON:

Városi iroda 63 és 440. — Vasuti raktár 216.
Raktárház (Bulv. Regele Ferdinand No. 29.) 219.

Üzletágak:

BELFÖLDI GYÜJTŐFORGALOM (GRUPAJ)

Darabárak naponkénti továbbítása gyorsvagonokban.

COLLI-EXPRESS.

Belföldi csomagforgalom, 24 órás lebonyolítás az ország bármely rendeltetési állomására.

FUVAROZÁS.

Társzekerekkel és teherautókkal.

BUTORSZÁLLÍTÁS.

Párnázott butorkocsikkal, helyben, vidékre és külföldre.

BERAKTÁROZÁS.

Mindenemű kereskedelmi áruk, valamint butorok részére, száraz modern raktárházunkban.

IMPORT.

Gyűjtőforgalom a kontinens minden országából, valamint tengerentúlról.

HIRSCHPOSTA.

Csomagforgalom Európa összes országából.

EXPORT.

Vámolás az ország minden határállomásán.

VÁMIRODA.

Mindenemű import és exportáru részére.

TARIFIRODA.

Díjmentes ajánlatok belföldi és külföldi relációkban.

**A sighthisoarai szövetségár
vezérképvisellete:**

VAJDA BÉLA

ARAD, Str. Alexandri No. 1.

En-gros:

VAJDA & CZÉGKA

ARAD, Str. Eminescu No. 15.

**Szövetekben és
bélésárukban
legjobb és legolcsóbb!**

Igy haladunk az újév felé...

Irtta: Szántó György

Szeretünk jókedvvel bücsüzni a lehajtott fejjel tovasompolygó óesztendőről, mert reményteljesen akarunk átlépni az újévbe. Okos szokás, elvisselhetővé hazudja az életet. És ebben a hangulatban meg szoktunk bocsátani az elsomfordáló vén bűnösnek, az elmúlt évnek. Nem olvassuk fejére bűneit. De most nem tudok ily megbocsátó gesztussal a jövőbe nézni. Személyileg keserűbb volt nekem ez az év minden eddiginél, történt velem valami végzetes és helyrehozhatatlan, fellázító, amiért minden szilveszter gyásznappal lesz nekem ezután. De nem illik ünneprontónak lennem és csak keserű grimasszal tekintek az illuziókergetők farsangja felé. Lesz közben megbékéltető karácsony is annak, aki hisz a megbékélés lehetőségében. Én mégis rátaposok ezuttal az elsurranó óesztendő fekete frakkjának szárnyaira és számonkérek egyetmást ettől a baljós, sötét és zordon frátertől, aki az elmúlt szilveszteren még meg sem akart csalni, amint azt a szilveszterek szoktak.

Ezerkilencszázharmincnég, állj meg egy szóra. Két tizenhárom rejlik számaidban, ha felváltva adjuk össze őket. Babonás vagyok régen, tudtam, jót nem fogsz hozni és ha alattomosan tovaillansz, már a jövőbe is beléeresztetted méregfullánkodat. Utaztattál autón, acróplánon, expresszen és oceániárón államférfiakat, konferenciáztattál diplomátokat és politikusokat, szövetkeztél államokat, gyilkoltattál államfőket, sztrájkba és forradalomba kergettél dolgozókat, pompás évméreghez juttattál hadiipar-trustöket. Lehet-e számonkérés nélkül bucsuzni tőled, amikor sanda méfiszópfáddal el akarsz illani abba a sötétségbe, ahonnan jöttél, homlokodon a két tizenhárom ördögszarvával? Lehet-e buta és hazug illuziókergetéssel eléberohanni a megbékéltető karácsonynak, boldog újévnek és hahotás farsangnak? Lehet-e hamvazószerda előtt behunyt szemmel táncolni, ha ezen az adventen nem néztünk igazságotkeresőn utánad? Állj meg hát egy szóra, keserű bucsura.

Hónapjaid a merőlegesek abban a grafikonban, amelyben földünk térképe a vízszintes. Szeretném ezt a grafikon pontosan megrajzolni és jó volna minden elillanó bűnös esztendőnek effajta grafikonján adventi elmélkedést tartani a képmutatók karácsonya és az öncsalók szilveszteri dárúdója helyett. Rajzban két dimenzió ábrázolható ez pontosan, így szóban elégedjünk meg a térkép egy dimenziójával és kezdjük Herkules oszlopainál.

A gibraltári angol hyperdreadnoughtflotta kétszer kapott jelt az indulásra. Egyszer japán ügynökök lázítottak Pánázsia jelszóval az Indiánkon, máskor a török vasmörk golyók végzett öfelsége haditengerésztének egyik sorhajóhadnagyaival. Rádiogramok és sifrizott kábelogramok jöttek, mentek London, Gibraltár, Málta, Aden, Bombay, Calcutta és Honkong között, a csatahajók mégsem indultak. Csak Marseilleből és Cadixből vitték a csapatszallítókat az új gyarmati ezredeket Afrikába, a rifek ellen, mialatt kormányok váltogatták egymást Párisban és Madridban és újból fellángolt a második spanyol forradalom. Városok és csodás műemlékek pusztultak, a spanyol bika újra ontotta dus véré a politika arénájában, a párisi parlamentet is megrohmozták

a derék citoyenek, akiknek dedapát valaha a Bastille ellen mentek rohamra. Akkor Mária Antoinette szép feje hullott a fűrészporos kosárba a guillotin kése alól, most csak revolvergolyók furódtak Staviszky koponyájába és a barrikádok drótsövényekké váltak a parlament előtt. Röhm feketeinges terroristái sem akartak hátramaradni Madrid és Páris mögött, megkisérelték a jakobinus emlékeket felújítani és számonkérni a Führertől, mi is lesz hát a Kruppok és Huggenbergnek mammutvagyonai. De a barnaingesek kiengedték kezükből a fegyvert és a Reichswehrnek adták át, mialatt az egyházakkal megtörtént a végleges szakítás, az ifjusági sportegyletek és nudista szekták átalakultak ősgermán kultuszok hirdetőivé, a weekendes mezőkön fellángoltak Wotan tüzei és a mazuri győző a Führer vezényszavára már egyenesen a Walhallba vonult be a tannenbergi diadal-emlék alól. A kis osztrák kancellár már várt reá odafent és folytatták azt a vitát, amit a Balhausplatzon megkezdtek az automatapisztolyok. A le szerelési konferencia és a népszövetség ülészaká után a marseillei golyók tettek pontot két évtizeddel a sarajevói golyók fekete pontjai után. A Duce nyugalmába küldte Balbot, leiette új városok alapkövét, felavatott új városokat, megkezdte sajátkezüleg a lecsapolt mocsarak új földjein az aratást, hadtesteket küldött az Alpesebbe, megmarkolta a Dunamedencepolitikát, megkezdte a Quai d'Orsay-n egy latin szövetség nagy vonalainak kiépítését a Balkánszövetség ellensúlyozására, miközben erősen tulszárnyalta tonnatartalomban a legnagyobb földközítengeri francia hajóegységeket. Lengyelország függetlenítette magát a Quai d'Orsaytól, biztosítva nyugati határait és ezzel válaszolt a francia-orsz közzeledésre. A szovjet viszont számtalan mégnemtámadási szerződéssel biztosította nyugati határait, nagy haderőket vonultatva fel a távolkeletre, ahol Japán koreai mintára bekebelezte Mandzsuriát hadfelvonulási területté, fogyasztópiaccá és nyersanyagtermelő tartálékká. Ezt az Unio sem nézhette tétlenül és olyan flotta-gyakorlatokat rendezett a két Óceánon és az összekötő Panamacsatornán, hogy alaposan lehitűtötte Araki hadügyminiszter harci kedvét. Közben folytak a légimánőverek Páris, London és Tokió felett, bebizonyítva, hogy a támadóeszközök még mindig döntő tulsulyban vannak a védelmi berendezésekkel szemben. A háborus ipar infernalis utvesztőit azok a törvényszéki tárgyalások világították meg, amelyeket Roosevelt rendezett a gangsierek letörése után. Ezeknek egyenes folytatása volt az amerikai mamutsztrájk, amely megvilágította a harmadik tenger eljövendő korszakának szociális és gazdasági problémáit. San Francisco ostromállapotban,

Jubiláris üdvözet az 50 éves Aradi Közlönynek

'Az ARADI KÖZLÖNY fél százados évfordulóhoz ért. Ilyen fiatal és máris ötven éves. Rohanó események vitték a korbá, az időbe, 1934-be. Nem ért rá körülnézni s talán most sem állna meg, ha az 50 év nem lenne esemény, nem a saját, hanem a mások életében. Ötven év alatt a betűk milliós seregén, a gondolatok tömegén át befutott a népszerűségbe.

A fél százados fordulón szeretetteljes köszöntés száll a Dunántulról is az ARADI KÖZLÖNY felé, új boldogabb fél század őszinte kívánságával.

LINDER ERNŐ,

a „Dunántul” felelős szerkesztője.

HOTEL VENETIA

BUCURESTI I., Str. Pictor Grigorescu 12.
(a királyi-palota mellett.)

Uj vezetés. Modern kényelem.
Fürdő, telefon, lift, központi fűtés.
Szobaárak 80.— Leitől. 337

Upton Sinclair új regényét irt a választási machine-ről, amelyben megbuktatta őt a kaliforniai kormányzóválasztáson. Canada, Ausztrália és India György herceg esküvőjét tartották legalkalmasabbnak arra, hogy a British Dominionok együvértartozását dokumentálják. Kína csendben készül a japán hegemoniára, várva, hogy az angol flotta lesz-e nyomatékosabb érv, vagy az amerikai. Az operettek, revük és boxbajnokok iránt lanyhul az érdeklődés, az agonizáló német irodalom helyébe az ifju amerikai írók nyomulnak. Pirandello Nobel-díjjá vál, a kockaházak leegyszerűsödnek, a kék szalagért nyolcvanezertonnás hajót épít Anglia rekordhajászata. A halottnak hitt Basil Sacharov új üzletágakat nyit a délamerikai háborúkban és forradalmakban. Kirov szovjetvezért meggyilkolják és a Gepeu kezd újra Csekává alakulni. A marseillei golyók jegyzékváltó atmoszférája vibrál a pattanásig feszült békeakarát levegőjében. A hangosfilm nehézségekkel küzd, a repülőgépgyárak megfeszített erővel dolgoznak az új London—Sidney rekord tulszárnyalásán. Az őszi hadgyakorlatok távolról sem vetítik ki a jövő háborújának igazi képét és Bernard Shaw egyre keserűbb viccekkel szórakoztatja az emberiséget. Igy haladunk a bolgog ujesztendő elé.

Mintha roppant tűzvarázs lett volna ez az esztendő. Mintha rőthaju Wotan bucsuzott volna leányától, a Walkürtől. Világrészeken és tengereken, felhőkarcolókon és hegyóriásokon, gyárszírénakon és anténakon mintha felzogna a bucsu fájdalmas melódiája, mintha nemcsak a naptárlapon ugrana egy évszám, de az istenek hallatják magasan felettünk hatalmas érchangjuk fájdalmas, égi tüzekben megedzett és megtisztult szavát. Mintha nem egy tovaillanó, kibregedett óesztendőről bucsuznánk megbékéltető karácsony után és vidám farsang előtt, hanem egy korszaktól, amelyet háboruntáni két évtizednek nevezünk. Egy roppant kéz lapoz egyet a történclem lángbetűs könyvében és harsog az évezredek zenekarán a Bucsú véres és könnyes melódiája. A tűzvarázs fellobog, füstje a felhőkig gomolyog. Talán Freia, az ifjuság istennőjének tündöklő szüzi alakja fog kibontakozni belőle, talán a bucsu mindattól, ami Platont, Lionardót, Shakespearet, Göthét, Beethovent és Edisont jelentette.

Legyünk ismét babonások. Tulugrottunk a két tizenháromason és ezerkilencszázötven négy fatalis évfordulóján.

Dunántul

Száraz
PARKETTA tölgy bükk

Kornis Testvérek R.-T.-nál
A R A D, Strada Alexandri 1.
Telefon 501.

Harmincmillió európai ember sorsa

— Gyakorlati javaslat a kisebbségi kérdés megoldására —

Irta: Lord ROBERT CECIL

Az angol politika egyik európai tekintélye, Lord Robert Cecil írta az alábbi cikket a kisebbségi problémáról. A cikk annál nagyobb érdeklődésre tarthat számot, mert a kiváló angol politikus egyszerűen egy rendkívül érdekes gyakorlati tervet vet fel a kisebbségi kérdés megoldása érdekében.

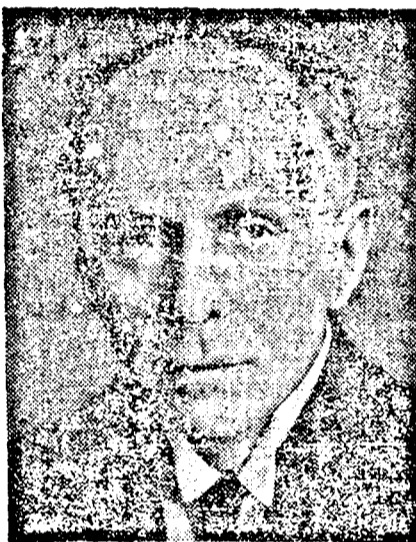
Sokan közülünk ösztönösen érzik, hogy az a felületes irányzat, amely a kisebbségekben terhet, vagy pedig szerencsétlenséget lát, természetellenes. Ez az irányzat egyébként kifejezésre jutott a Népszövetség legutóbbi, izgatott hangulatban lefolytatott kisebbségi vitája során. Angliában ezzel szemben erre a nézetre hajlanak: „Minél több a kisebbség, annál jobb!” A mi nézetünk szerint egy elégedett állam életelixirje a szabadság.

Mi, angolok, tehát könnyen hajlunk arra, hogy elfogadjuk azt a javaslatot, amely azt célozza, hogy a faji, vallási és nyelvi kisebbségek védelméről szóló intézkedéseket az egész világra kiterjesztésük és azok ne csak tizenhat államra vonatkozzanak. Ez volt egyébként a vejeje annak a javaslatnak, amelyet a lengyelek a Népszövetség ötödik bizottsága elé terjesztettek. Miért volt ennek a javaslatnak mindaddig balsikere? Ez — nézetem szerint — több okra vezethető vissza. Mindenekelőtt rendkívül kedvezőtlenül, szerencsétlenül hatott Beck ezredes fenyegetése, aki lengyel külügyminiszteri minőségében kijelentette, hogy ha a kisebbségekkel szembeni kötelezettségekről szóló rendelkezéseket nem általánosítják, akkor Lengyelország az ő kisebbségi szerződését holt betűként kezeli. A legtöbb kormány ellenséges reakciója elkerülhetetlen volt, éppen úgy, mint az is, hogy Sir John Simon, valamint francia és olasz kollegái ne adják meg hozzájárulásukat egy olyan egyezmény egyoldalú felmondásához, amelyet ők is aláírtak. A lengyel kisebbségi egyezmény különben is külön jelentőséggel bír: ennek az egyezménynek a békeszerződés 93. szakasza értelmében Lengyelország által való aláírása előfeltétele volt Lengyelország függetlenségének és szuverénitásának. És ennek a szerződésnek magva szolgált — Clemenceau kijelentése szerint — a többi kisebbségi egyezmények alapjául. Ennek a szerződésnek első tizenkét szakasza — lényegtelen és a helybeli viszonyokra alkalmazott változtatásokkal — megtalálható a szövetségesek és Románia, Jugoszlávia, valamint Csehszlovákia között megkötött egyezményekben.

Ezek az egyezmények alkalmazásai annak az 1878-as berlini kongresszuson elfogadott alapelvnek, hogy abban az esetben, ha egy állam határai kiszélesednek, vagy pedig új államok alakulnak, akkor az azok területén élő lakosok, természetes jogaik megőrzésében és tradicionális hitük gyakorlásában védelmet nyernek. Az 1919. június 29-iki egyezmény ennek az alapelvnek a népszövetségi szervezethez való alkalmazása. Az új tagok, mint például Albánia és Irak királysága szintén maguk-

ra vállalták ezeket a kötelezettségeket. A Lengyelország és Németország között létrejött felsőszülézi megegyezés ezeket a pontokat még kibővíti és részletesen alkalmazza a felekezeti és iskolai szervezetekre. És Ausztria, Magyarország, Bulgária, Törökország és Görögország szintén szerződésileg kötelezték magukat kisebbségeik polgári, felekezeti, nyelvi és nevelési jogainak elismerésére, illetve védelmére. Tehát valóságos nemzetközi jogrendszerről van szó, amelyre harmincmillió férfi és nő, mint szabadságjogaik biztosítékának „Magna Charta”-jára tekint, amelyet Beck ezredes politikája esetleg veszélyeztethet.

Ennek ellenére mégis van valami igazság abban az állításban, amelyet Lengyelország kissé ügyetlenül vitt a Népszövetség elé és amelyet a kisanant már valamivel diszkrétebben érintett — hogy bizonyos mértékben unfair az a helyzet, hogy egyes államok kisebbségei panaszaiikkal vagy ki-

Lord ROBERT CECIL

vánságaikkal a Népszövetséghez fordulhatnak, míg a nagyhatalmak esetében ez nem áll fenn. Ez a kifogás annál inkább jogosult, mert a népszövetségi tanács négy állandó tagja: Anglia, Franciaország, Olaszország és Szovjetország nagyobb tömegű kisebbségekkel rendelkezik, akiknek egy része szintén a békeszerződések intézkedéseinek következtében került az említett államok határai közé.

— A jelenlegi egyezményeket fenn kell tartani. Azonban abban az esetben, ha a kisebbségeket valóban becsületes elbánásban akarják részesíteni, akkor a védelmiükre vonatkozó intézkedéseket nem kényszer hatása alatt, hanem

önkéntesen kell vállalni.

LEGSZEBBEN

MOS

VASAL FÉNYEZ

Buttlinger Teréz

gőzmosódája

ARAD, Str. Consistoriului No. 35.

Nézetem szerint egyetlen év sem hat oly meggyőzően, mint a jó példa és ezért

azt javaslom, hogy Nagybritannia és Északírország egyesült királysága saját elhatározásából és kezdeményezéséből vállalja magára a birodalom keretein belül — beleértve a gyarmatokon és a letelepüléseken — lakó összes kisebbségekre vonatkoztatva mindazokat a kötelezettségeket, amelyeket a lengyel kisebbségi egyezmény tartalmaz.

Angliában egyébként ennek bekövetkezése után nem változna a helyzet. Az a tény, hogy Walesben az ottani nyelven tanítanak és hogy az állami iskolák mellett a legkülönbözőbb szekták is tanítást nyújtanak, kel rendelkeznek, élénk bizonyítéka annak, hogy — a tapasztalatokon okulva és azok eredményeire alapítva — Anglia mennyire tiszteli nyelvi és felekezeti kisebbségeinek jogait.

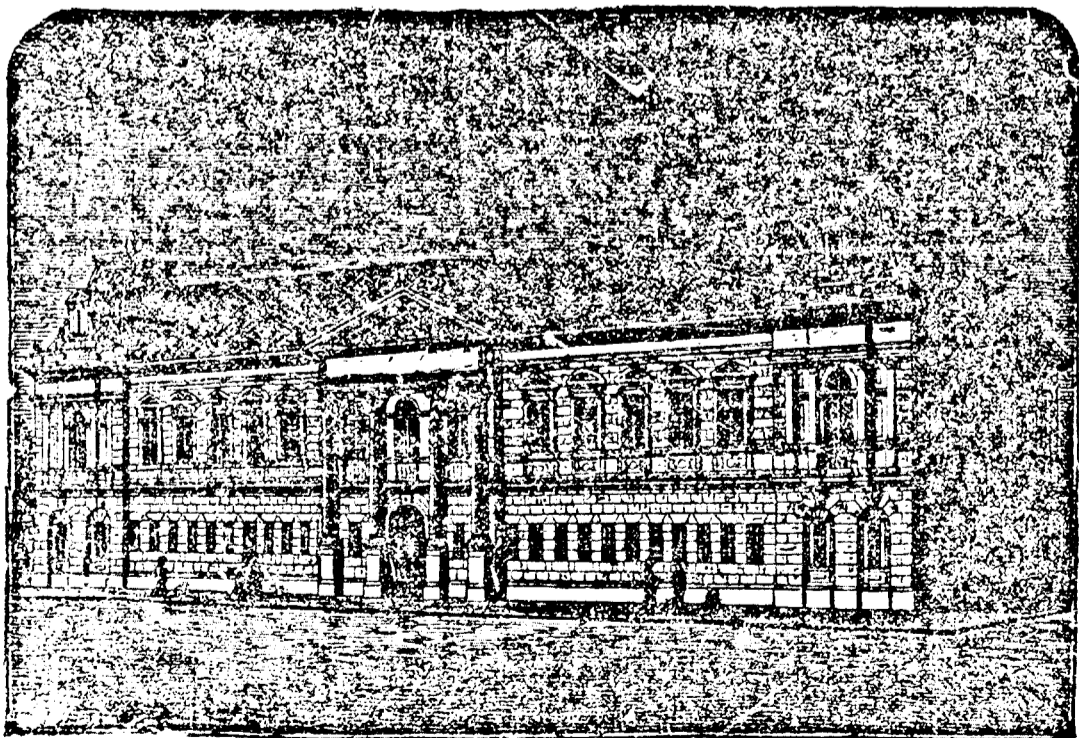
Ha minden állam ezeket a kötelezettségeket önként vállalná, akkor már fölöslegessé válna az a klauzula is, hogy a fenti egyezmények „a Népszövetség garanciája alatt állanak.” Helyes lenne az is, ha a kisebbségek beadványait nem egy ad hoc kinevezett és rendszerint nem szakértő hármast vizsgálna felül, hanem — a mandátum bizottsághoz hasonlóan —

állandó kisebbségi bizottságot létesítsen a Népszövetség.

Ennek a bizottságnak olyan kiváló férfiakból és hölgyekből kellene állania, akik a kisebbségi problémában jártasak és a nyilvánosság kéri fel őket ennek a tisztségnek vállalására. Az a tudat, hogy a kisebbségek beadványait, valamint a kormányok megjegyzéseit jogilag és teljes pártatlanságban tanulmányozzák át, nagy előny lenne mindkét félre nézve, mert mindkét fél számíthatna a döntés megbízhatóságára és hasznosságára. Ezt a régebbi esedékes reformot eddig — nézetem szerint — egyes államok és főleg azok, amelyeket a kisebbségi egyezmények kötnek — blokáltak. Abban az esetben azonban, ha

a kisebbségekkel szembeni kötelezettségeket a többi állam önként magukra vállalják,

vagy pedig egyelőre legalább egyetlen nagyhatalom megteszi ezt a döntő fontosságú lépést, az említett államok kifogása elesik és kedvező módon nyer megoldást a kisebbségi kérdés — ami viszont mindannyiunknak: egész Európának érdeke.

SIMAY-féle Artézi-fürdő

1. Gőzfürdő nyitva:

Nőknek: kedden egész nap és péntek délután.
Férfiaknak: keddet kivéve mindennap délelőtt, de szombaton délután is.

2. Hydroterapia, kénes és szénsavas fürdők:

Férfiaknak: délig.
Nőknek: délután.

Kádfürdők: reggeltől estig.

Hétfőn a II. oszt. kád egész nap féláron.

Hogyan lett a kis vidéki lapból fővárosi nivóju nagy lap...

Elmondta néhai STAUBER JÓZSEF az Aradi Közlöny egykori főszerkesztője.

A patinás mult aranykódén át elem tűnik boldogult *Staubér József* főszerkesztő markáns alakja, amint belép a szerkesztőségbe, a volöntörtől a felelős szerkesztőig mindenkivel barátságosan kezét fog és közvetlenül kezd beszélgetni:

— Na mi újság urak? Mit beszélnek a városban?

Erre mindenki szép sorjában elbeszélte híreit, értesüléseit és ő nagy újságírói gyakorlaton alapuló tudásal és kitűnő ítélőképességgel röviden megadta a direktívát:

— A kevésbé érdekes ügyekről röviden... Az igazi nagy eseményekről, bárhol történnek is azok, a legrészletesebben írjunk. Semmi felesleges sallang, mert az adatok tömege érdekli az olvasókat... Mindent művészettel megírni, a humoros cikkeket hosszúra nyújtva és poén nélkül nem érdekesek. Nagy súlyt kell helyezni arra, hogy első sorban az intellektuális osztály, közöttük természetesen a hölgyvilág is megkapja a maga szellemi táplálékát. Ezek nélkül a lap nem érdekli az olvasót. Sohase felejtsük el — hangsúlyozta néhai vezértünk — hogy mindent tárgyilagosan kell megírni, éppugy, mint ahogy a legnagyobb világlapokban látjuk. A művelt olvasónak ugyanis mindenről megvan a maga véleménye, ha az érdekes tudósításokat elővassza. Ha valamihez hozzá akarunk szólni, arról vezércikket, vagy önálló kritikai cikket írunk.

— És az aradvárosi ügyek?

— Azokat is az érdekesség arányában kell feldolgozni. A kis eseményekre felesleges hasábotkát áldozni, inkább más, színes és vonzó cikkeket közöljünk a kevésbé érdekes helyi anyag hosszú részletezése helyett. Nem vagyunk mi kis vidéki újság.

Igy adta meg a gyakori beszélgetések közben a redakciónak az irányelveket. Ha nagyon meleg hangulat fejlődött ki a szerkesztőségben, vagy valamely intim társaságban, akkor felejthetetlen főszerkesztőnk részletesen elmondta Aradra jövőtelének rendkívül érdekes történetét és azt: *hogyan fejlesztette a régen nivóllan volt kis vidéki pártlapot — az Aradi Közlönyt — világvárosi színvonalú, igazi fővárosi lappá. Jól emlékszem, hogy abban az esztendőben, amikor az Aradi Közlöny felelős szerkesztői állásával tisztelt meg engem, teljes részletességgel megismertette azt: milyen véletlen sorsfordulat hozta őt le Budapestről ebbe a kis vidéki városba, amely azonban 38 év alatt, amennyi időt Staubér József itt élte, igen jelentős kulturális és gazdasági centrummá fejlődött.*

„Lejöttem és itt maradtam“

— A lapot tudvalevőleg 1885-ben alapította a volt szabadelvű párt aradi tagozatának vezetősége, amely azonban nem érezte szükségét annak, hogy sajtója feltülemelkedjen a vidéki nivón. 1896-ban, mégis belátták, hogy a függetlenségi párt hivatalos lapjával csak úgy bírják folytatni a harcot, ha a szabadelvű párti Aradi Közlönyt is megfelelő szerkesztő redigálja. — kezdte elbeszélését a boldogult Staubér József. — Abban az időben én a Pesti Napló és a Szabad Szó egyesített szerkesztőségének voltam tagja, Méray Horváth Károly, a későbbi nagy regényíró pedig egyik szerkesztője volt az egyesített két budapesti lapnak. Egy ködös őszi napon ezzel nyitott be hozzám Méray Horváth Károly:

— Jóska barátom, készülj, mert Aradra utazol.

— Miért? Mi történt Aradon? Csak nincs valami nagy szenzáció? — kérdeztem.

— Szenzáció nincs, de te mégis *leutazol és ott maradsz lapszerkesztőnek.*

— Hát bizony, hogy őszinte legyek, én nem akartam lejönni, de Méray, akéhez szerkesztőért fordultak az Aradi Közlöny akkori tulajdonosai, ezer argumentummal kapacitált és biztatott. Én védekeztem, — folytatta Staubér József elbeszélését — de Méray Horváth Károly nagyon határozott ember volt és amit egyszer kimondott, attól nem tárgyított többé. Ugyyszólván erőszakkal tuszolt le Aradra. Mellém adta boldogult Kéry Gyulát, a Pesti Napló akkori segédszerkesztőjét, aki később

titkára lett a Petőfi-Társaságnak. Lejöttem és itt maradtam.

Ezután Staubér József elmondta, hogy az újságcsinálás akkor meglehetősen kezdetleges volt, az Aradi Közlönytől, éppugy, mint a vidéki lapok legnagyobb részénél. A közönség nem annyira eseményeket várt a helyi lapoktól, mint inkább hecceteket, botrányokat. Minden politikai pártnak meg volt a maga újságja, a szerkesztőségek tagjai pedig akkor feleltek meg legjobban feladatuknak, ha az ellenlapot és a körülötte csoportosult politikai érdekeltséget támadták, gunyolták és leleplezték. Az olvasóközönség aféle cirkuszi díj-birkózónak nézte az újságírókat, akitől elvárta, hogy hetenkint egyszer-kétszer végig hempergessen valakit a porondon és a diestelen tornából lehetőleg önmagára is fröccsentsen egy kis sarat. Lejövetelem utáni természetesen bemutakoztam a Közlönyt-fenntartó előkelőségek egyikénél. Az illető végignézett rajtam és ezzel fogadott: „Remélem, jól tud verekedni“. — És bizonyos kiábrándulást láttam az arcán, amikor azt válaszoltam, hogy „nem verekedő redaktornak, hanem tényleges lapszerkesztőnek jöttem Aradra“

— A lapvállalatnál csupa copf veit körül. Modern újságot kellett volna csinálni, de a megszokott rozsdás kerékvágásból semmit sem lehetett kikü-

Küzdelmes, nehéz idők voltak azok

— Erre az időre esik az Aradi Közlöny harca az önállóságáért, — folytatta néhai főszerkesztőnk — a szabadságáért. Azelőtt ugyanis a szabadelvű párt minden hangos tagja beleszólt a lap szerkesztésébe és anyagi ügyeibe. Az első nagy feladat volt tehát *kiverkedni a szerkesztőség függetlenségéért.* A lap akkor évi tizenkétezer korona segélyt kapott a kormánytól. A kiadóhivatal ezt Révész indítványára *visszautasította és ezzel lerakta a lap függetlenségének alapjait. Valami fanatikus hit vett erőt rajtunk, amely azt sugta, hogy meg fogunk mi élni a magunk lábán is, meg fogunk mi nőni a közönség támogatásából is.* És így is történt. Nagy esemény volt a magyar szabadságharc leveretésének felszázados évfordulója, 1899 október 6-ika. Akkor Aradra jött ünnepelni a félország. Itt Aradon pedig kopott ruhában várta a nagy napot mintegy ötven öreg negyvennyolcas honvéd. Mi kormánypárti lapot csináltunk; tehát tilos volt a Kossuth korszakról rokonszenvesen írni és az Aradi Közlöny mégis gyűjtést indított a szegény öreg honvédek felruházása céljából. A gyűjtést nagyobb adománnyal maga a lapvállalat nyitotta meg és néhány nap alatt annyi adomány gyűlt össze, hogy október 6-ra új ünneplőruhába öltöztettük az ötven aradi öreg honvédet. *Azután az újság három hónapi jövedelmét az aradi Kossuth szobor alap javára ajánlottuk fel.* Mindezek következtében és mert gondosan szerkesztett, jó lapot adtunk, a közönség mindjobban szeretetéhez fogadta az Aradi Közlönyt. Akkor már ugy tartalom, mint terjedelem tekintetében igyekeztünk felvenni a versenyt a fővárosi nagy lapokkal. Már csak mosollyal emlékeztünk vissza arra az időre, amikor a kiadótársaság szűkkeblűsége miatt a legnagyobb események idején sem bírtunk két oldallal nagyobb lapot sem adni. Például Erzsébet volt királyné meggyilkolása napján sem lehetett a rendesnél nagyobb lapot adni, mert a technikai helyzet és a szűkkeblűség nem engedte meg.

— A Közlöny szerkesztése néhány év alatt

kerentelt. A lapot úgy szerkesztették, hogy esti 8 órára be volt fejezve a munka, azontul már csak egy pár rövid távirat számára maradt hely. Az éjszaka érkezett sürgönyököt a technikai munkát végző korrektor gyömöszölte bele a lapba, vagy pedig legjobb esetben az egykori Hungária kávéházban billiárdozó fiatal újságíró. Rendszeres éjszakai szerkesztőségi munka nem volt, az éjszakai nyomdai munkától fáztak a betűszedők. A lap terjedelme a napi események számára hat oldal volt, a hirdetések számára pedig kettő. És ettől még akkor sem lehetett eltérni, ha világrészek pusztulásáról jött volna is távirat. Mindenekelőtt tehát a lap terjedelmét kellett megnagyobbítani. Nehéz kérdés volt ez. Néhánszáz előfizető és husz-harminc hirdető kedvéért nem lehetett sok ezer koronára menő kiadásokba bocsátkozni, főleg pedig akkor nem, amikor a lap csupán *Vásárhelyi Béla* bőkezűségének köszönhette, hogy él. Az igazgatóság több viharos ülést tartott és *Institoris Kálmán*, *Boros Vida*, *Vásárhelyi Béla*, — akik már szintén a temetőben nyugosznak — mégis keresztül vitték, hogy a lapot két oldalal nagyobb szöveggel jelentethetjük meg. A vállalat igazgatóságában ez volt az első győzelem. A továbbiakhoz csak ezután foghattunk hozzá. A fővárosi és vidéki tudósítás újjászervezése, a lap tipográfiájának modernizálása, a szerkesztőségi tagok számbeli szaporítása és egyéb újítások sok befektetést igényeltek. Ekkor vezette a szerencse a lapvállalathoz *Révész Adolf* volt aradcsanádi főfelügyelőt, a régi aradi írói gárda széleslátókörű, művelt tagját. *Vásárhelyi Béla* kérésére ő is belépett a kiadótársaság kötelékébe. Révész azonnal megértette, hogy az az újság amely a *zsurnalisztika haladásával nem tud lépést tartani, amely a fővárosi lapok gyors fejlődése mellett is megmarad a maga vidéki színvonalán, az a lap okvetlenül elpusztul.* Az Aradi Közlöny új korszaka *Révész Adolf* józanéletű üzleti, valamint egészséges újságírói érzékével szorosán összeforrt.

modern alapokra helyeződött. Budapesten boldogult Kéry Gyula vezetésével külön kis tudósítói szervezetet létesítettünk, amely éjjel-nappal telefonon és táviratilag adta le a friss értesüléseket. A Közlöny szerkesztősége este 9 órától hajnalig lázasan dolgozott, s gyakran meg is előztük szenzációs eseményekkel a budapesti és bécsi napilapokat, mert azoknál korábban volt lapzárás, mint nálunk. Határtalan volt a mi büszkeségünk, amikor néhány igazi világeseménnyel, például *Bismarck* halálával, *Dreyfus* kapitány felmentésével megelőztük a fővárosi sajtót.

Nyolc oldalról — kétszáz oldalig

— Ami azután következett, az már a legújabb koré. A szerény nyolc oldalas kis lap legelőször jutott el a vidéki újságok közül a *karácsonyi szám száz oldalig és a negyedszázados jubileum kétszáz oldalig.* A nyomda is óriási mértékben fejlődött, éjjel-nappal zugtak a gépek, csak úgy ontották magukból a lapot és más nyomtatványokat.

— Könnyelábad a szemem, ha visszagondolok arra a fővárosi kis szerkesztőségi szobára, ahonnan csak hosszú rábeszélés után jöttem le Aradra. Emlékszem azokra a derék férfiakra, akik engem, az idegenből idészakadt fiatal ember lelkesedését, ambícióját elég garanciának tartották ahhoz, hogy tetemes összegeket áldozzanak *autasztikusnak* látszó *zsurnalisztikai* tervek megvalósítására.

— Jól emlékszem arra a kiváló újságíró gárdára, amely sok éven át együtt dolgozott velem. együtt tervezgettünk, lelkesedve dolgoztunk, hogy a lap minél érdekesebb, szebb, tartalmasabb, nagyobb, szóval igazi nivós újság legyen, amit kitartó, folytonos munkával és tehetséggel sikerült is elérni, — fejezte be e lap egykori főszerkesztője, aki sajnos már csak a tulvilágról nézheti a lázas munkát...

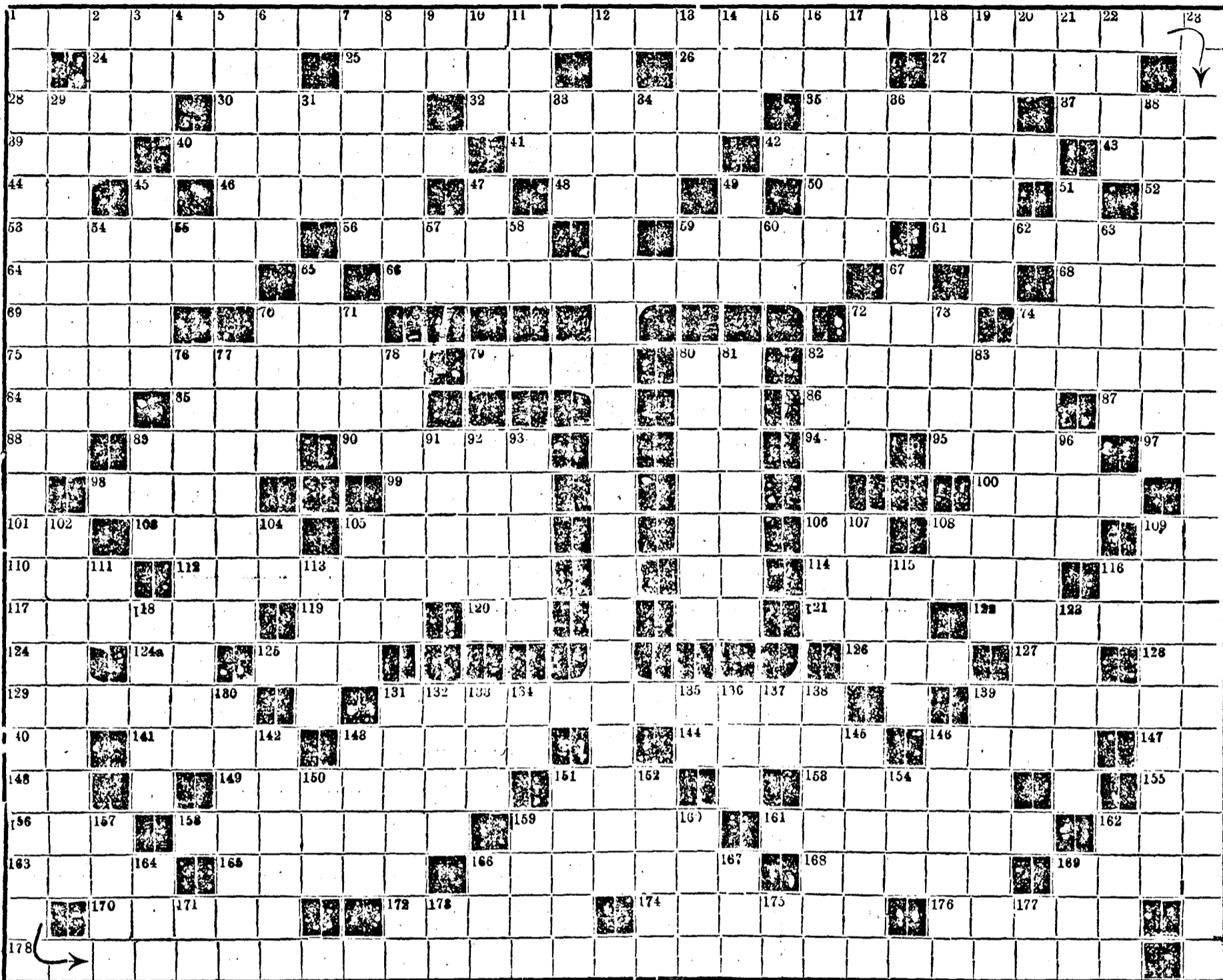
Naponta friss luxus sütemény, izletes kenyér, ünnepi kalácsok

KRISTYÓRY-sütődében

REJTVÉNY-KÖZLÖNY

Jubiláris keresztrejtvény

Megfejtésül a vissz. 1., a függ. 1, 12 és 80 küldendők be.
Megfejtése 20 pont.

Visszintes sorok: 1. Üdvözlünk olvasóinkhoz (a 23. függ. át folytatva). — 24. Ma már csak a kínai vizeken található. — 25. Népiesen egy virág. — 26. Feketlen multság. — 27. Tud rólam. — 28. Víz nem lehet benne elraktározni. — 30. Behagyja magát csapni. — 32. Földtelen földműves. — 35. Fehér holló. — 37. Mese. — 39. „Stb.” — latinul. — 40. Többek között alsós bemondás. — 41. Börös. — 42. Kurjantó. — 43. A mai élet nem más. — 44. Görög betű. — 46. Francia folyó. — 48. Lópástétom. — 50. Gyógykezelés. — 52. Igekötő. — 53. Könnyűedem emel. — 56. Római férfinév. — 59. Énekhar. — 61. Szombathely római neve. — 64. Hyen tárgy is van. — 66. Amire nem kell betyeg. — 68. Kártyában és futballban van. — 69. Enni ad. — 70. Szerb város. — 72. Idegen „három”. — 74. Élelem. — 75. Duhai mulatózó. — 79. Szánja-bánja büncit. — 82. Testvériség — idegen nyelven. — 84. Turista egyesület röviden. — 85. Híres japán uszó fenomén. — 86. Kire ezt kiáltják — azt nem igen éljenek. — 87. Nemzet. — 88. Az 51. függ. első két betűje. — 89. Több háziállat. — 90. Erre öntött fel a részeg. — 94. Fém. — 95. Ping-pong labda márka. — 97. Kaland kezdete és vége. — 98. Hivatások egymásközi levelezése. — 99. Nap — idegen nyelven. — 100. Megszólítás. — 101. S C — 103. Férfi becenév. — 105. Papi miscöltönyhöz tartozik. — 106. Nemzet. — 108. Görög betű. — 109. Utóirat latin rövidítve. — 110. Kettős mássalhangzó fonetikusan. — 112. Függőkertről híres ókori uralkodó. — 114. Társasjáték. — 116. Az érdem jutalma. — 117. Férfinév. — 119. Kérdőszó. — 120. Kettős mássalhangzó. — 121. Régi úrmérték. — 122. Volt munkügyi miniszter egyik neve. — 124. Egész egy része. — 124.a „Kend” közepe. — 125. Az ilyen leves fájdalmas. — 126. Művészet —

idegen szóval. — 127. Monte Christo vára. — 128. I. B. — 129. Csekély emelkedésű dombos vidék. — 131. Ami nem fejeződik be. — 139. Híres japán hadvezér. — 140. A 89. vízszintesből egy. — 141. Tréner. — 143. Férfinév. — 144. A legjobb japán teniszszó. — 146. Néger férfinév. — 147. Rangjelző. — 148. „Régi” vége. — 149. Bolond — népiesen. — 151. S L P — 153. Opera. — 155. Dupláza exotikus légyfajta. — 156. Villanykörte. — 158. Előkelő tisztviselő. — 159. Kerek számnév tárgyraggal. — 161. Szigetcsoport. — 162. Kínai név. — 163. Ebből él a szabó. — 165. Éktelen virágcsoport. — 166. Műkedvelő. — 168. Bört leicítő. — 169. Angol szoba. — 170. Török női név. — 172. Bridge műszó. — 174. Szellemes gnyv. — 176. Ilyen ruha is van.

Függőleges sorok: 1. A vízszintes 1 folytatása (a 178. függ. át folytatva). — 2. Illatos virágu fa. — 3. Helyez. — 4. Rangjelző. — 5. Az ugró teszi. — 6. Aromát ad. — 7. Elmezavar. — 8. Zulu hangszer. — 9. L. Z. — 10. Évszak. — 11. Hazárdjáték egyik ikerszáva. — 12. Arad zenei kulturájának ápolója 1890-ben alakult. — 13. Két szócskából álló kérdés. — 14. Egy „a” betűvel német bolond lesz belőle. — 15. Farész. — 16. Költői — közismert idegen szóval. — 17. Ez viszont hozzá nem értőt jelent. — 18. Csuszás. — 19. Az ilyen kert csak dudvát termel. — 20. Egymást előző betűk. — 21. Levegő — idegen nyelven. — 22. A „sztár”-ral rokon. — 29. A szájbetegségeket tárgyaló tan. — 31. Görög néptörzs. — 33. Német érc. — 34. Régi hossz mérték. — 36. Nagy eszem-izsom. — 38. Földi férgök. — 45. Görög bölcselő. — 47. Hangszer alkotórész. — 49. Két vége van. — 51. Az orosz forradalomból ismert pap. — 54. Megelőzőleg. — 55. Olasz névelő. — 57. Víz van benne. — 58. Németben gyakran előforduló kettős mással-

hangzó. — 59. Kin kezdte és vége. — 60. Helvathatározói rag. — 63. Hárun al. — 65. Ázsiai állam. 67. Német dicséret szó. — 70. Testrészt. — 71. Orrunk észleli. — 72. Román vonat. — 73. A 69. vízsz. azonos. — 74. Modern temető. — 76. Angol kapusról elnevezett védési mód. — 77. A játékosok egyike. — 78. Kivánság. — 80. A 81-en keresztül Dickens egyik aktuális regénye. — 82. Az USA legnagyobb nyaralóhelye. — 83. Elem — idegen nyelven. — 89. Női becenév. — 91. Angol szoba. — 92. Ókori görög város. — 93. Kőzet. — 96. Török méltóság. — 102. A gyermekek „tejet, vaját” igérnek neki, hogy kijöjjen házából. — 104. Mutatószócska. — 105. Csavar. — 107. Prémie értékes. — 108. Idegen összetételben „kettőt” jelent. — 109. Őt és feles keztyű illik rája. — 111. Egyszerű gép. — 113. Bizonytalanul áll. — 115. Nemrég elhunyt magyar író és régész. — 116. D. N. — 118. Az teszi, aki pofonút választ. — 123. Matrac-tölték. — 130. Ipari foglalkozás. — 131. A szögmérő is ilyen alakú. — 132. A 69. vízsz. népiesen. — 133. Vadászállás. — 134. Undort jelentő borzongás. — 135. Farkas vége. — 136. Méhlikás. — 137. Atom része. — 138. Ritka férfinév. — 139. Elfojtva nevető. — 142. Nemes ember kérkedik vele (két szó). — 143. Angol matematikus. — 145. Így fekszik az, ki az ég felé néz. — 146. Vadászkutya. — 150. Az 1. vízsz. 2, 15 és 16-ik betűi. — 151. Állat, de lehet férfi disze is. — 152. Idegen „ár”. — 154. Uj románul. — 157. Minden malon ilyen. — 159. Lábtól fej fölé visz. — 160. Tejtérme. — 162. Román könyvelési műszó. — 164. Latin dolog. — 166. Finn város. — 167. Francia király. — 169. Bockmaker műszó. — 171. Zamat. — 173. Ez is el minden cselekedetet. — 175. Azonos betűk. — 177. A 75. vízsz. 7. és 5-ik betűi.

Keresztrejtvény

Megfejtésül az 1 vízszintes sor küldendő be.
Megfejtése 10 pont.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14		
15									50	16			50	17	
18				50	50	19			20				50	21	
22				23	24	50	25			50	26		50	27	
28		50	29				30			31			50	32	
33		50	34		50		50	35				36		50	
50	37	38			39		40	50		50		50	41	50	
42						50	43	44		45	50	46		47	
48			50	49			50				50	51			
52		50	50			50	53					54			
	50	55	56			50	57			50	50	58		50	50
59	60	50	61									62	50	63	
64		65				50	66		50	50	50		50	67	68
69						50	50	70		71	50	72		73	
74						50	75						50	50	77
78		50	79	80			50	81			50	50	82	83	84

Vízszintes sorok: 1. Fontos esemény lapunk életében — 15. Modern művészeti irány. — 16. Vissza: a jó régi neve — 17. K. C. — 18. Nőnév — röviden — 19. Ádámot és Évát kiűldözte innen Gábor arkangyal. — 21. Rossz vajban képződik. — 22. Építési anyag — 25. Római üdvözlőszó. — 26. Tintában van. — 27. C. P. A. — 28. Ország határai — 29. Spanyol drámaíró, kb. 1500 darabot írt (1562—1635). — 32. Vaspálya — 33. Más-salhangzó — 34. Dela Lipinskaja monogramja. — 35. Padlásboltozat része. — 37. Elődünk, kinek életviszonyait számos tudós és kutató igyekezett és igyekszik kideríteni. — 41. Orvosi vényeken olvasható („recepte” rövidítés). — 42. Bibliai hegy a mai Örményországban. — 43. Szag — franciául, fonetikusán — 46. Vissza: himkészkék. — 48. Amerikai filmvállalat kezdőbetűi. — 49. Olasz város. — 51. Európa egyik legnagyobb folyója — 52. Árnny végei — 53. Így nevet az, aki a más bajának örül. — 55. Mesterember. — 57. Házállat — 58. AIP — 59. Részvénytársaság francia rövidítése. — 61. A mai Kossuth Lajos-ucca helyén volt Budapesten. — 63. Azonos betűk — 64. Bika teszi a szarvával. — 66. Vissza: növény — 67. Szükség van rá. — 69. Csillag — angolul — 70. Francia regényíró, híres műve: „A bolygó zsidó” — 72. Aldunai sziget — 74. Oroszlán, franciául — 75. Mérlegel. — 77. „garde!” — 78. Egyforma betűk — 79. Napszaka. — 81. N. E. E. — 82. Hírt küldött.

Függőleges sorok: 1. A világ egyik legnagyobb fel-találója vált — 2. Kiváló szobrászművész. — 3. Bibliai ország. — 4. Veszprémi püspök, számos egyházi és pedagógiai munkát írt (1806—78). — 5. Igenév végződés. — 6. Az ábécé vége. — 7. Homéros része — 8. Libád. — 9. Beszélget. — 10. Neheztelő szó — 11. Átereszt, lemond róla. — 12. Csukottan. — 13. NLT. — 14. Exotikus állat. — 20. Gyermekkel foglalkozik hivatás-szerűen. — 23. Így beszélgetnek azok, akik nem értik egymás szavát. — 24. Szikra monogramja. — 27. Vag-dosó — 30. Férfinév — 31. Német névmás. — 36. Fe-nyegetni — németül (betűhiány). — 38. Amerikai Sámuel. — 39. „Merész” mássalhangzó. — 40. Könnyű (?) délog, tekintve, hogy minden ut oda vezet. — 44. Ókori görög törzs — 45. Ráhelyez (ékezethibával). — 46. Kelme. — 47. Irene Duane egyik filmje volt. — 50. A földet szántja. — 54. Hus — franciául. — 56. Ornito-lógus (1865—1922) Főműve: „Magyarország madarai” — 60. Részvények — más nyelven. — 62. Vasmegeyel község. — 63. Vele szemben — 65. Kinai bölcs nevének fele. — 68. Latin személynévmás. — 71. Étké-zés. — 72. A V. — 73. D'Annunzio híres műve. — 75. E...rik (szétmegy). — 76. Areka magánhangzó. 80. Mássalhangzó 83. Fordított névelő. — 84. Egér eleje.

Betűrejtvények II.

Megfejtése 2—2 pont.

$\frac{Y}{\delta}$ <p>lakoma</p>
<p>C aaaaaaa S</p>
<p>Rokonok</p> <hr style="width: 50%; margin: auto;"/> <p>S</p>

$\frac{ÍLT}{GLOBUS}$
<p>846 154 jó</p>
<p>YOYO HAVAS</p>

Harminc kérdés

Megfejtése kérdésenként 10 pont.

1. Hol van a világ leghíresebb szabadságszobra?
2. Melyik nyelv a legtöbb ember anyanyelve a földön?
3. Ki a Csendes-óceán felfedezője?
4. Nagy Sándor udvari festője?
5. Melyik város van közelebb az Északi Sarkhoz: Danzig vagy Moszkva?
6. Melyik országnak legsűrűbb a vasúthálózata?
7. Hol és melyik században uralkodott Harun al Rasid?
8. Hány köbmilliméter van egy köbméterben?
9. A XIX-ik század melyik híres fizikusának a neve volt Artur?
10. Melyik darabból való: „Gyöngeség, asszony a neved”?
11. Ül vagy áll a Mona Lisa?
12. Meddig tart a farsang?
13. Az egyoldalu háromszög egy-egy szöge hány fok?
14. Napoleon anyjának keresztnéve?
15. Hol engedték a nőket először az egyetemre?
16. Hogy hívták Lindbergh repülőgépét?
17. Melyik földközítengeri szigetről neveztek el egy lovagrendet?
18. Ki volt Nero tanácsadója?
19. Melyik folyónak van a legnagyobb deltája?
20. Milyen hosszú egy angol yard?
21. Melyik francia gyarmatra küldik a bűnösöket?
22. Michelangelo család neve?
23. Kinek az ötlete volt a trójai faló?
24. Szentpétervár alapítója?
25. A Petőfi-Társaság első elnöke?
26. Melyik város van a Delaware torkolatánál?
27. Ki volt az a szerzetes, aki figyelmeztette a magyarokat a tatárok Európa elleni készülődésére?
28. Kt árult el Ephialtes?
29. Ki volt a magyar nyelvújítás vezére?
30. Európa leghosszabb folyója?

Vasutasok előnyben...

Megfejtése 1—1 pont.

1. A-ból B felé óránként indul egy-egy vonat és ugyanígy követik egymást a vonatok B és A között. Hány vonat találkozik egymással a vonalon 24 óra alatt, ha a vonatok A-ból B-be 24 óra alatt érnek?

2.

Az aradi pályaudvarról Simeriára 6 óra 50 perc-or indul egy gyorsvonat, mely 1 poggyászkocsiból és 8 személykocsiból áll. E vonat átlagos óránkénti sebessége 62 km. Ugyanebben az időben indul Simeriáról egy átlag 40 kocsiból álló gyorsvonat, melynek átlagos óránkénti sebessége 30 km.

Melyik vonat van messzebb Aradtól akkor, amikor a két vonat találkozik? (Ha nem válaszol erre a kérdésre azonnal, akkor már „vesztett”!)

3.

Egy vándor a vasúti töltés mellett gyalogol és tudja, hogy nem sokára utóléri őt egy olyan vonat, mely az ő végcélja felé visz. A vonat tényleg elrobog mellette, a vándor tovább megy, de néhány percnyi gyaloglás után pályaelágazáshoz érkezik, az egyik vágány éles ívben kanyarodik el.

Honnan állapíthatja meg a vándor a helyes utirányt?

Betűrejtvények

Megfejtése 1—1 pont.

1.

<p>Ponty a ddd</p>

2.

$M \frac{+}{i} \frac{n}{v} \frac{L}{u} k$

3.

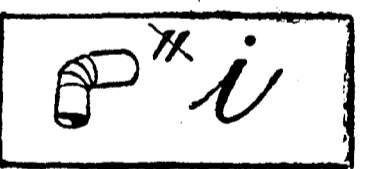
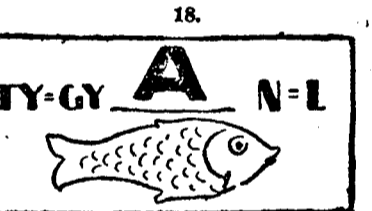
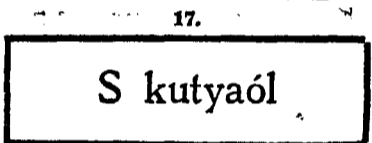
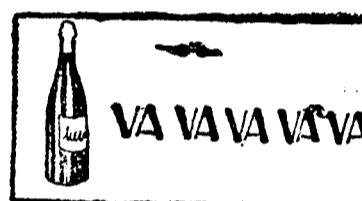
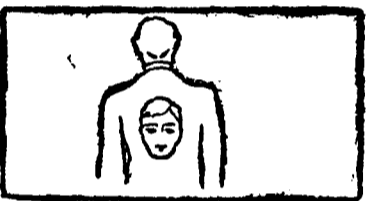
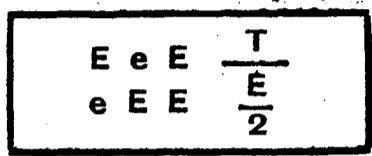
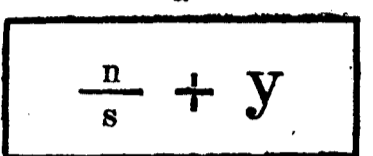
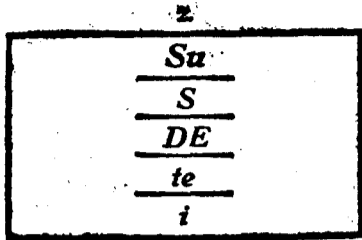
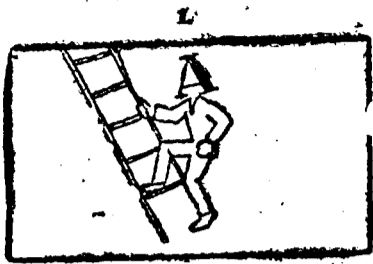
<p>Á G S</p>

4.

<p>Pó Kain É</p>

Betű- és képrejtvények

Megfejtése 2-2 pont

Kutban

Megfejtése 2 pont

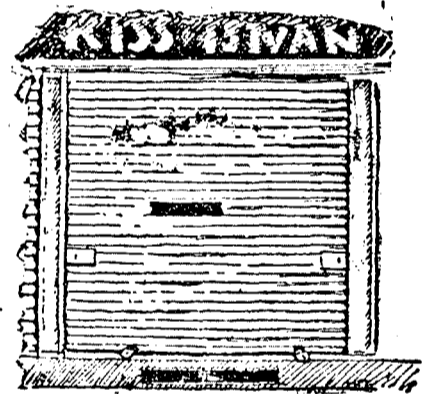

Két turista közül az egyik leereszkedett a 4 méter mély száraz kutba, mert kíváncsi volt, hogy mi van a fenékén. Talán kincseket rejtett el ott valaki (!!) Amikor aztán ki akart jönni, akkor vette észre, hogy rövid a kötél, melynek segítségével leugrott a fenékre. Sem kötél, sem más egyéb segédeszköz nem volt közel s távolban található.

Hogy jött ki?

Nyisd ki babám...

Megfejtése 2 pont

Kiss István ur, a Képen látható üzlet tulajdonosa, este hatkor annak rendje és módja szerint bezárta üzletét.

Szép nyári nap volt, kabát nélkül volt s minthogy hosszabb sétára készült, elhatározta, hogy a redőnykulcsát is tartalmazó hatalmas kulcs-csomót nem cipeli magával, hanem a redőny nyílásán bedobja. Tehette ezt annál is inkább, mivel odahaza volt kulcsa a redőnyhöz.

Képzeltetni Kiss ur másnap reggeli meglepetését, amikor kiderült, hogy a másik kulcsa is az üzletben van. Kétségbeesetten rohant az üzlete elé. Előbb sétatájjal kísérelte meg kipiszkálni az átkozott kulcsot, aztán spárgával próbálkozott, hasztalanul. Lakatost nem akart hívni, mert a nehéz Wertheim zár feltörése órákig tartott volna.

Ellenben a homlokára csapott és két perc múlva kezében volt a kulcs.

Hogyan csinálta?

Fertálykor

Megfejtése 2 pont

Be- vagy kilucröldés?

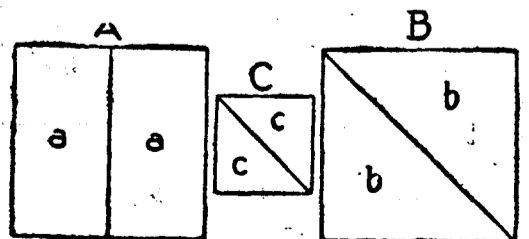
Egy kis nyári hangulat

Minden megtakált hiba 1 pont.

Számolja össze a hibákat e képen!

Összerakó

Ezekből az ábrákból állítson össze egy négyzetet!

LEVÉL A FOGSÁGBÓL. — Megfejtése 5 pont.

Kedves Ötör!
 Ha kitértem a főtől, csak meséltem falu
 cellámból a város ablakon, bizony leg
 zen fejelemhetem csak magam. Ártatlanság
 ülve itt, mi az élet hívna önként.
 De én bízom ártatlanságom kiderülésében!

Sajnos.
 Írtak a városban próbálták lenni egy jó
 tollal, az egyikem hegyes, mások a
 egy ha pártot is egyeték! Ötletük.

Schrenker Lajos némi nagybírási tettekkel vád
 hangoztatta. Az ötödik napon levelet írt egy barátjának
 tani, sőt még bizonyítékul használt föl ellene, a címet
 itt közöljük a levelet. Mi volt az oka a föntieknek?

olva vizsgált fogságba került. Ártatlanságát hiába
 . amit azonban az igazgatóság nem engedett továbbl
 tet pedig letartóztatták.

TUD TIZENNEGYIG SZAMOLNI? — Megfejtése 5 pont.

Vannak dolgok, melyekről egy-egy szám jut az eszünkbe. Például: egy futbalcsapatról a 11-es szám.
 E tizen négy kép mindegyikéhez egy-egy hozzáillő számot keresünk. Ha ezek megvannak, akkor 1-14-ig
 a körbe írt betűk egy író nevét adják.

Jubiláris rejtvényderbink

Ötven esztendő jubileumunk ünnepi fényéhez méltóan, ime jubiláris rejtvényderbivel kedveskedünk olvasóink rejtvényt kedvelő táborának abban a tudatban, hogy e szellemi tornával, kellemes karácsonyi szórakozást nyújtottunk. E kellemes szórakozást gazdag díjazással hasznossá is téve méltán hisszük, hogy olvasóink a szokottnál is nagyobb számmal és ambícióval startolnak az ész-torna derbiversenyén. A starter lövése elhangzott, a mezőny elindult! Győzzön a legkülömb!

Jubiláris rejtvényderbink feltételei a következők:

1. A versenyben lapunk minden olvasója részt vehet, tekintet nélkül arra, hogy előfizetője avagy példányonkénti vásárlója lapunknak.
2. A rejtvényderbi minden rejtvényének helyes megfejtője, a rejtvény értékeléseként feltüntetett mennyiségű pontot kapja, tehát győztes az, ki a legtöbb értékpontot éri el. Amennyiben egy-egy helyezéskor többen érnek el ugyanannyi pontot, tehát holtversenyben értek célba, úgy a sorsrend sorsolás után dől el.
3. A versenyzők megfejtéseiket zárt borítékban, legkésőbb 1934. december hó 30-án déli 12 óráig az Aradi Közlöny kiadóhivatalaiban elhelyezett ládába dobva, vagy postán küldve juttassák hozzánk annál is inkább, mivel a később érkezőket nem vesszük figyelembe. E borítékoknak a közlési sorrendben következő megfejtéseket és az alatt közölt „Pályázati szelvény”-t kell tartalmaznia, melyen a pontos név és lakcím tüntetendő fel.

A verseny eredményét, a megfejtések átvizsgálása után az 1935. év január hó 1-i újságszámbunkban közöljük.

Az ARADI KÖZLÖNY jubiláris rejtvény derbije.

PÁLYÁZATI SZELVÉNY.

Megfejtő neve

Lakása:

JUBILÁRIS REJTVÉNYDERBINK HELYES MEGFEJTŐI KÖZÜLT A KÖVETKEZŐ ÉRTÉKES NYEREMÉNYEKET SORSOLJUK KI:

1. 500 lej készpénz.
 2. 300 lej készpénz.
 3. 200 lej készpénz.
 4. Egy drb. pipere készlet (kölni, szappan, puder) gyönyörű etuiben.
 5. Egy drb. pipere készlet (kölni, szappan, puder) gyönyörű etuiben.
 6. Egy drb. pipere készlet (kölni, szappan, puder) gyönyörű etuiben.
 7. Egy drb. pipere készlet (kölni, szappan, puder) gyönyörű etuiben.
 8. Egy drb. pipere készlet (kölni, szappan, puder) gyönyörű etuiben.
 9. Egy drb. pipere készlet (kölni, szappan, puder) gyönyörű etuiben.
 10. D'OR Illatszertárból Str. Eminescu 10. 1 drb. Diversum doboz (1 szappan, 1 kölni, 1 fogpaszta, 1 sampon.)
 11. BÁRSONY kötöttzövvött divatruhából: 1 pár női selvem harisnya.
 12. FOTO-CENTRAL fotószaküzletből Str. Eminescu: 1 drb. gyermek fényképezőgép.
 13. MATUZ ANDRÁS iparművészeti Bulv. Regina Maria 13.: 1 drb. éjjeliszekrény lámpa.
 14. BÁRSONY kötöttzövvött divatruhából: 1 pár női harisnya.
 15. APPONYI TESTVÉREK divatruházából, a városházával szemben: 1 drb. finom nyakkendő.
 16. PILISINÉ kozmetikai szalonjában, Bulv. Reg. Maria 15.: Egy kozmetikai kezelés.
 17. VARGA TESTVÉREK rádió és villamosági szaküzletéből, Str. Alexandri 1.: 1 drb. zseb-lámpa „Dura” elemmel.
 18. BÁRSONY kötöttzövvött divatruhából: 1 pár férfizokni.
 19. KUN ISTVÁN optikai és fényképezési szaküzletéből Biv. Reg. Maria 18. 1 drb. finom szobahőmérő.
 20. FISCHER MÓR üveg- és porcellán áruházából: 1 drb. színes üveg hamutartó.
- Nyereménytárgyak felsorolásának folytatása a 64-ik oldalon.

Fleischer Testvérek vas- és rézbutorgyára ajánlja vas- és rézbutorait legolcsóbb árban

Arad, Strada Ioan Russu 15. sz. 35

21. SÁNDOR JENŐ fényképészeti szalonjából Lutheránus templom mellett: 6 drb. levelezőlap a nyertes lakásán felvéve.

22. BÁRSONY kötöttzövvött divatruhából: 1 pár férfizokni.

23. PILISINÉ kozmetikai szalonjában Buv. Reg. Maria 15.: Egy kozmetikai kezelés.

24. LOVROV nyomdából Csanádi Takarékpénztár épület: 100 drb. névjegy.

25. JÁGER TIVADAR fodrászszalonjában: Egy speciális női hajvágás vagy manikűr.

26. BÁRSONY kötöttzövvött divatruhából: 1 pár férfizokni.

27. GOLDSTEIN LAJOS divatruházából Str. Brațianu: Egy drb. diszszekendő.

28. LÖBL hírlapirodából Str. Romanului: Egy havi kölcsönkönyvtár.

29. BÁRSONY kötöttzövvött divatruhából: 1 pár férfi zoknitartó.

30. PILISINÉ kozmetikai szalonjában Buv. Reg. Maria 15.: Egy kozmetikai kezelés.

31. Az ARADI KÖZLÖNY egy hónapig ingyen.

32. Az ARADI KÖZLÖNY egy hónapig ingyen.

33. Az ARADI KÖZLÖNY egy hónapig ingyen.

34. Egy kötet regény, neves író műve.

35. Egy kötet regény, neves író műve.

estig és gyakran éjjeleken át is önfeláldozóan szolgálja a közvéleményt. Hogy az újságíró ezen magasztos hivatását kifogástalanul és kizárólag a nagyközönség érdekében teljesíthesse, ennek előfeltétele az, hogy egzisztenciája biztosítva legyen és anyagi gondok és kísértések nélkül végezhesse felelősségteljes munkáját és a meggyőződés és igazság útjáról soha le ne térjen. Ibsen mondja, hogy „az igazság és a gondolat szabadsága, a társadalom támasza”. Aranybetűkkel írt jelszava ez az újságírásnak a közvélemény becsületes szolgálatában. A túlzott takarékoság és szűkkeblűség a szellemi munkással szemben, nevezetesen az újságíróval, kihatását érezteti és ma-holnap a közönség is ráeszmél arra, hogy a minimumon alul is léptetett fizetésű munkaerőkkel és olyan újságírókkal, akik még nem járták az élet nagyiskoláját, nem bírnak a megkívánt képzettséggel, nem lehet közvéleményt irányítani.

Ma, amikor a nemzetközi sajtóforum is mélyenjáró eszközökkel és nagy felkészültséggel keresi a módot, hogy a sajtó szabadságát, kiváltképpen az újságíró szellemi és anyagi függetlenségét biztosítsa és az újságíró cím védelmét nemzetközi alapon, a föderációban képviselt államokra is kötelező törvényhozási intézkedésekkel keresztül vigye, módjában áll minden komoly lapvállalatnak igazi, tisztességes és hivatott újságírót megnyerni és megfelelő dotáció mellett megtartani. Csak ezen az úton vihetjük keresztül a purifikációt a sajtó birodalmában és ezzel kapcsolatosan természetesen a sajtó színvonalának és szellemi súlyának és értékének emelését is.

A közvélemény élén

— Az újságírók, az újságírás és a modern sajtó mai problémái —

Az Aradi Közlöny számára írta:

Sárkány Gábor,

a Népkisebbségi Újságírószervezet elnöke

Mi újságírók nehéz és küzdelmes pályánkon, minden erőnk és tudásunkat odaadjuk a közügynek, annak a molochnak, amelyet nagyközönségnek nevezünk, amely tőlünk és az újságtól várja naponta a világ tükrét és amely pontos és megbízható értesülést és orientálódást és a célkitűzések tisztaságában utmutatót kíván az újságtól abban az eszme és gondolat-, valamint fogalomzavarban, amely korunkat jellemzi. Erről a magaslatról nézve, az újságíró papja kell legyen a közvéleménynek, szent és törhetetlen szószólója az igazságnak, purifikálójá a közéletnek, annak mindennemű megnyilvánulásában, a nap-nap után felmerülő problémák tömege mindinkább súlyosabbá teszi az újság és az újságíró feladatát és ezzel párhuzamosan fokozott energiát és szellemi vértettségét követel. A közönség igényel folyton szélesebb körre terjeszkednek és ezért a vérbeli újságírónak szüntelen többlet és jobbat kell ennie a tudás almájából, hogy a nagyközönségnek is minél jobbat és értékesebbet nyújthasson. Ebben a nevelő és világosságot terjesztő munkában mindenáron és minden körülmények között meg kell őrizni az erkölcsi és erkölcsi alapot és az újságírás berkeiből kiűzni mindazokat, akik hivatlanul kerültek a sajtó szolgálatába és annak tekintélyét aláássák. Fontos és nagy feladat vár itt az újságíró-szervezetekre ebben a tisztító-munkában és ezért várjuk mi ebben a harcban a lapkiadók támogatását, hogy csak olyan újságírót ültessenek szerkesztőségük asztalaihoz, akik arra méltók és mindazon képességekkel rendelkeznek, amelyek az igazi újságíró lényét teszik. A toll tiszta és lelkiismeretes embereit, hogy ily módon lapjuk színvonalát biztosíthassák. Higgyék el a lapkiadók, hogy ez az egyetlen út a mai egészségtelen és kíméletlen konkurenciában, mert hiszen a gyakorlat

már is bebizonyította, hogy az újságíró dotálása diametrikus arányban áll a szellemi és erkölcsi teljesítménnyel. Régi tételű igazság, hogy csak arra hivatott, kellően felkészült és értékes újságírókkal lehet jó lapot csinálni.

Tudja meg végre a közönség és mindenki, aki újságot olvas és az akit az újságírás érdekel, hogy az újságíró szellemi és erkölcsi értéke, rátermettsége és etikája alapja az, amely az újság tartalmát, érdekességét és színességét és annak értékét meghatározza. Az a tisztességes és becsületes újságíró, aki a szerkesztőség idegőrlő munkájában reggeltől

„FITA“

Fabrica de Impleturi și Tricotage din Arad.

Ajánlja a téli és tavaszi szezonra szép és közismert legjobb minőségű cikkeket, mint: 31

**pullovereket, mellényeket,
polóingeket, netzingekeket,
beretisapkákat, fürdőruhákat,
harisnyákat és mindenféle más kötött cikkeket**

Versenyképes árak! !

Arad legrégebbi magán gyógyintézete

Therapia Szanatorium

Str. Iosif Vulcan 8.

Teljesen átalakítva, modernizálva, minden kényelem hideg-meleg víz, központi fűtés.

Napi ellátási díj klinikai osztályon 120 lei.

Olcsó pausale árak műtétknél és szüléseknél.

TELEFON 5-32.

5285

ARADI KÖZLÖNY

1885-1935

Az erdélyi magyar sajtó hivatása

Az Aradi Közlöny számára írta:
SZUDY ELEMER

Az újság az életnek egyik fő alkotó eleme. Kora ifúságom emlékel, a pálya indulása, legszebb reményeim és illuzióim, mind hozzáfűznek, ehhez a nagy és hatalmas gondolatváróhoz, amely a modern élet legnagyobb hatalmassága lett. De azért áll lelkemhez talán minden dolgok között a legközelebb az újság, mert benne látom azt az eszközt, azt a szinte legvéhetetlen és egyedülvaló szellemi mindenhatót, amely népeket és kultúrákat, különböző nemzeteket és civilizációkat közös nevezőre tud hozni, a köztük lévő ellentéteket kiegyenlíteni s így az emberiség egyetemes haladását, a humanizmus nagy eszméit, s mindennekfölött a béke gondolatát szolgálni.

Naponta újságok légióit olvasom, de ha irásztalomon a lapok tömkelegében kutatok, kezem először önkénytelenül is az erdélyi magyar újságok felé nyúl. Valami titkos sóvárgás, soha ki nem eléghetető nosztalgia él bennem Erdély után, amelyet hosszú-hosszú évek óta nem láttam. S vajon mi hozhatná hozzám közelebb a mai Erdély lelkét, küzdelmét, munkáját, törekvéseit, egész mai életét, mint az erdélyi újságok az ottani magyarság szellemének küldöttei?

Valamikor magamnak is az erdélyi sajtó volt ezzel a sajtóval, hosszú esztendőken át róttam a betűket Aradon, ebben a nagyvárosban, amely nemcsak történetben gazdag múltjával, hanem a nagy egyetemes európai műveltséghez való tartozásával is egyik ékköve volt a régi Magyarországnak. Azóta engem is másfelé vezért a sorsom, távol Aradtól. Eltávoztam e kedves város vendégszerető falai közül, amelyek egykor oly szeretettel és megértéssel fogadták maguk közé.

Romániai újság lett az ARADI KÖZLÖNY is, amely most jubileumot ül. Ennek az újságnak a múltja tele van ragyogó emlékekkel, egy hatalmas történelmi korszak legszebb küzdelmeinek trofeáival, de jelene és jövője is méltó ehhez a múlthoz, mert hiszen a feladat, a hivatás, amelyet most be kell töltenie, semmivel sem kisebb méretű a réginié, az elmúltnál. Amidőn a maga szellemi, kulturális készségével megismertetni igyekszik azokat a kultúrörökléseket, amelyek megteremtik két egymásra utalt nép barátságát.

Mindennap megújuló tüköriap számomra az Aradi Közlöny meg a többi erdélyi újság is, amely hiven és becsületesen beszámol nekem reggelenként arról, hogy az elmúlt huszonegy órában mi történt erdélyi magyar testvéreimmel.

A napi kenyér- és egyéb gondok ott sötétlenek ezeken a hasábkokon, de ezek mellett az árnyékok mellett felsugárzik egy nemes és bátor önmegmentő ki-

delem színjátéka is, amely örökkévaló értékeket rejt el a magyarság szellemi magasságának és faji öntudatának.

Amit az erdélyi sajtó az erdélyi magyarság sorsából napról-napra megmutat nekem, abban minden felszínes látszat ellenére is több a hit, több a világgóság, gazdagabb a remény. Ma még, sajnos, csak célkitűzés, csak eszmény az, amiért az európai gondolat legjobb szellemi frontharcosai küzdenek: a békességért. Azonban minden erőt, minden akaratot egyesíteni és összpontosítani kell valamennyiünknek abban, hogy testet, alakot ölthessen és taralmat nyerhessen ez az ideál.

Amíg ez a kürt el nem némul, amíg gazdagon ömlik belőle másfél-milliárd magyar küzdelmes, de belső tartalmában gazdag életének áramlása, addig nincs csüggedésre ok, addig az erdélyi magyar sajtó is élni fog és teljesíteni tudja önmaga és népe iránt való legszentebb köteleseit.

E kötelesek közé sorolom azt is, hogy keresse és egyengetse a román néphez, a román nemzeti értelemiséghez vezető megértés útjait. Nem hiszem, hogy elérhetetlen álom, meg nem valósítható ideál lenne a románság és magyarság találkozását a kultúrában, a művészet, irodalom, tudomány és társadalmi együttműködés magasabb célkitűzéseiben előkészíteni és kimunkálni. Az ehhez való háttér-dózsát igen előkelő pozícióban lévő román politikusok, írók és művészek is kinyilvánították, nem is egyszer, s miután ez magyar részről mindig a legmelegebb visszhangra talált a politikai határon innen és túl egyaránt, azt hiszem, semmi akadály sem lehetne annak, hogy ezek a törekvések egyetemessé, általánossá tétessenek. Mint ahogy pedig a kulturális együttműködés által önmagától elintéződik és megoldódik a teljes emberi és polgári egyenjogúság kérdése, azt hiszem, csak bizonyos politikai elfogultságokat kellene kiküszöbölni ahhoz, hogy ez a szolidaritás valóban létre is jöhessen. Tartsuk tisztelőtlen egymás nemzeti és kulturális egyéniségét, vétkedjünk a szellemi és művészeti torna nemes versenyében, — mert hiszen ez a valódi cooperation intellectuall, — s akkor maguktól fognak ledőlni a politikai válaszfalak. Azokban a magas régiókban, ahol az eszme székel, nincsenek kicsinyes torzalkodások, ott csak egy gondolat és egy igazság van: megadni minden népnek és minden kulturának a megbecsülést és tiszteletet.

Szudy Elemér.

I. évfolyam.

Arad, 1884 decemberhó 20. Vasárnap.

1-ső Mutatványszám.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI, TÁRSADALMI és KÖZGAZDASÁGI NAPI LAP.

Szerkesztőség: Főúr, Hermann-udvar I. emelet, a Gőzpórnál. Bérmunkálat levélnek csak levél küldés fogadnak el. Kéziratokat vissza nem küldünk.	Kiadóhivatal: Főúr, Hermann-udvar I. emelet, a kálós folyosón. Hirdetéseket díjazásból szerint. Egyes szám 5 kr. árszáma és vasárnap utáni szám 3 kr.	Előfizetési árak: Helyben kézben bors: Egyes évre 12 ft., Fél évre 6 ft., Negyed évre 3 ft., Egy hónap 1 ft. Vidékre postán küldve: Egyes évre 14 ft., Fél évre 7 ft., Negyed évre 3 ft., Egy hónap 1 ft. 20 kr.
--	---	---

Felhívás előfizetésre

ARADI KÖZLÖNY
politikai, társadalmi és közgazdasági napi lap
1885 első évfolyamára.

Az arad-városi és arad-megyei szabadelvű pártok közlönye.

Lapbizottság: *Székely György, Kádár Gyula, Kádár Gyula, Kádár Gyula és Jászay Gyula.*

As új lapra minden bővebb ajánlás nélkül hívjuk fel a közönség figyelmét és kérjük támogatását. Azt hisszük, elegendő program az, hogy a szabadelvű párt közlönye, de ha nyitlan beállunk is, hogy pártközönyt, ezzel még korántsem kívánjuk azt mondani, hogy mindent alá fogjunk a pártérdekeknek. Azt fogjuk írni, a mit meggyőződésünk a közérdek szempontjából leghelyesebbnek talál, s az igazságot, higgadságot és méltányosságot sohasem tévesztjük szem elől. A polemikát nem fogjuk keresni, de nem is fogjuk kerülni, abban a reményben, hogy a mint mi a tisztesség hangján írunk, azaz a hangunkkal találkozni a másik oldalról is. Arra pedig éppen nem fogunk igyekezni, hogy az elvek harcra személyek harczára fajuljon, mert az mindig ártalmas van a közügynek.

Képviselet fogjuk úgy Arad városának és Aradmegyének, mint az ezen város és megye közvetlen érdekességébe tartozó egész vidéknek érdekeit s híj szászólói lennünk politikai, kulturális és gazdasági mozgalmaknak.

Tudósításainkat az ország központjából mindig a legjobb forrásból szerítjük, s a mint arról az alább közölt névsor is tanusodik, munkatársakul a legkiválóbb irodalmi és politikai erőköt nyertük meg, s birjuk igérattéket, hogy már lapunk első számaiban is fel fognak keresni dolgozataikkal, mert — nyilatkozataink szerint — szívt fektatunk arra, hogy pártunk a vidéken is birjon oly közönségekkel, melyek az elénk tárták nagy feladatokat hiven és méltóan képviselők.

A külföldi eseményeket is figyelemmel kísérjük, s távirati értesítéseink ezekre is kiterjednek. Az előzetes közönség és irányban a mai viszonyok között fokozott igényekkel lépünk fel, s mi az igényeknek igyekezünk megfelelni.

Társaságunkot úgy szerkesztjük, hogy az mindig érdekes és tanulságos olvasni valót tartalmazzon. A fővárosi társadalmi eseményekről a színházi újdonságokról rendszeren közlünk eredeti tárcákat. A közgazdasági rovatra szintén kiváló gondot fordítunk, s most csak annyit említenek meg, hogy a jelentékenyebb értékpapiroknak a budapesti tőzsdén esti 6 órakor jegezett utolsó árfolyamairól is közlünk távirati tudósítást.

Mint ahogy lapunk minden nap, tehát hétfőn és ünnepek után reggel is megjelenik, olvasó közönségünk megszokhatta nálunk értesül az események folyamáról.

Dolgozni fognak lapunkba: Adorján Sándor, dr. Báltaszéki Lajos, Boksic Gusztáv, Berceik Árpád, Borostyáni Nándor, Csernátony Lajos, dr. Falk Miksa, György Aladár, György Endre, Halász Sándor, Hegedűs Sándor, Helldi Ferencz, Horváth Károly (Orosháza), Jókai Mór, Komocsa József, dr. Láng Lajos, Mikszáth Kálmán, dr. Neményi, Négy László, Rakovszky István, Szabó Tamás, Szathmáry György, P. Szathmáry Károly, Szerb György, Tóvölgyi Titusz, Vadnai Károly, Vertessy Arnold, Vizi Imre, Zsillinszky Mihály.

Aradról és vidékéről, a lapbizottság tagjai kívül: Abay Lajos, Antolik Károly, Adler Lipót, Antalffy Endre, Botlik László, Goldie János, dr. Jancsó Beuadek, gr. Károlyi Tibor, dr. Kell Lipót, Leindvay Sándor, Máday Matyás, dr. Mandorfi Géza, dr. Márki Sándor, dr. Mező Sándor, Monti Alajos, Némethy Károly, Ormós Péter, Paradoiser Lajos, dr. Pozsgay Lajos, Roxnyay Matyás, Sanka Lajos, Szalay Antal, Szathmáry Gyula, Szerberényi Andor, Szöllősy Károly, ifj. Takácsy Sándor, Steinitzer Felix, dr. Tenner Pál, Varjassy Árpád, dr. Weesmer Adolf, dr. Weidenfeld István.

Az előfizetési feltételeket alább közöljük.

Arad, 1884 decemberhó 1-én.

Birly Árpád,
főúri szerkesztő.

Nemzeti bajok.

Aki különböző nemzetiségeink mai ingerült hangulatát figyelme méltatja, aki farságot vesz magának kutatni azon okokat, melyek az ingerültséget okozták, az kétségen kívül azon eredményre fog jutni, hogy azon okok nem régi keletűek.

Lapunk mai száma 16 oldalra terjed.

Mit tegyen az író a háborúval szemben?

Az Aradi Közlöny számára írta:

Zilagy Eajos

— Persze... neked mindenről ideális elképzeléseid vannak!

Nem első eset, hogy ugynevezett legkomo-lyabb helyekről kapom ezt a megbocsátó mosolyt. Utána mindig alapos vizsgálatnak vetem alá magam: hol van bennem, szavaimban, gondolataimban és írásaiban az a holdfényű idealizmus, a melyért nagy politikusaink és nagy pénzembereink olykor elnézően veregetik meg a vállamat, mintha csak azt mondanák: na jól van, nincs semmi baj, azért nem kell megijedni... egyelőre nem adunk rendőrkézzre.

Ez persze nem személyes ügy, csupán azért indultam ki önmagamból, hogy jobban szemügyre vehessem ezt a kérdést. Mi, írók, akik a huszadik század derekán élünk és gondolkozni próbálunk (amennyire ezt rengeteg gátlásunk megengedi), akik hivatásszerűen utánvetjük magunkat az egész emberiségben felmerülő új gondolatoknak, lassankint arról győződünk meg — és ez a meggyőződésünk napról-napra mélyebb — hogy az emberi társadalomnak a földgolyó minden pontján igen nagy lehetőségei vannak — a jólétre. Amennyire nem látszik újszerűnek, vagy zseniálisnak ez a megállapítás, hogy ne mondjam kinyilatkoztatás, annyira alapját képezi minden olyan gondolkozásnak, amely a világ mai sorsának mélységeibe merül el.

Ez az egyszerű igazság csodálatos homályban fekszik az emberi köztudat számára. Vigasztalásnak egyelőre kevés, hogy ma már nem csupán ködös írói ábránd vagy regényes közgazdasági elképzelés és részleteinek felderítésére — akár a Georgeizmusból, akár a kommunizmusban, akár a fascizmusban, akár az amerikai technokraták mozgalmában, akár a csökevényes európai telepítési mozgalmakban nyilatkozzék meg — ma már bonyolult és roppant arányú expedíciók indultak meg.

Vigasztalásnak kevés, de ez a kevés vigasztalás még mindig több, mint ami a másik oldalon áll. A másik oldalon ugyanis a nagy pénzemberek, nagy politikusok és nagy katonák elszigetelt csoportja áll, akiknek hatalmi elhelyezkedésénél fogva módjukban van a gazdasági feszültség egyetlen módját: a háborút kieroszakolni. Ma már kétségtelen, hogy végső fokon ez az embercsoport, sokkal inkább tudatosan, mint öntudatlanul, a hadiipar szolgálatában áll. Nem mese az, hogy az amerikai szenátusnak a hadiipar megvizsgálására kiküldött bizottsága kétségtelenül megállapította, hogy a washingtoni külügyminisztérium és kereskedelmi minisztérium bizonyos ellenszolgáltatások fejében a hadiipar érdekeinek vetette alá

magát. Angliában is hasonló vizsgálat indul meg és egyre jobban tisztázódik: a kormányoknál hatalmasabb erők működnek a háttérben. Holmi kofferes gyilkosságnál igazán nagyobb méretű gátlások előkészítése olyan emberek segédletével folyik, akiket a boldogtalan és legjobbjainak tömeges kivégzésére ítélte nép valami társadalomszerkezeti üzemzavar folytán „atyai vezéreinek” tekint.

Ha az irodalom és benne külön-külön és személyenként a mai író jogot tart arra, hogy az emberiség gondolkodó részének tekintsék: szembe kell szállnia azzal a rendkívül gyanús forrásból eredő megállapítással, hogy a háború szükségszerű rossz, elkerülhetetlen természeti jelenség. Hogy mély és rejtélyes okokból keletkezik az emberi tulszaporodás meggátlására.

Ez csak akkor volna igaz, ha minden francia vagy német, vagy külpolitikailag egymással szembeállított nép és nemzet fiában egyénenként és személyenként valami olyan ösztönös és dühös vágy élne az egymás kiirtására, mint például a vörös hangyákban és a természetben. De jól tudjuk, hogy ez nem igaz, sőt közönséges hazugság. Ember és ember között, akik a modern élet-lehetőségek között való elhelyezkedési vágyaikkal az egész földgolyón meglepően egyformák, ma már nincs egyéb lelki különbség, mint amit a pénzemberek, politikusok és katonák a saját önös érdekeikből szítanak.

A „tárgyilagos” gondolkodás árnyalati engedményeket tehetne ezen a megállapításon, a mai kor írójának azonban hívő léleknek kell lennie hinni abban, hogy a világ mai sorsát olyan embertípus intézi, amelynek erkölcsisége és szelleme ellen minden vonalon könyörtelenül fel kell venni a harcot.

Szenvedélyesen kiáltanunk kell minden betűnkben ellenük: hazudtok és közönséges gyilkosok, sőt bizonyos vonatkozásban rablógyilkosok vagytok!

Nem igaz, hogy az emberi szaporodás szabályozására a modern (és a nagyipart hizlaló) technikai fegyverek tömegirtása az egyetlen eszköz. Vizsgáljuk meg előbb a születési ellenőrzés és az eugenika lehetőségeit.

Nem igaz, hogy a művelésre alkalmas földterületek és a rendelkezésünkre álló és egyre fejlődő gépek ne volnának képesek igen magas színvonalon álló életet biztosítani a mainál sokkal nagyobb méretű népességnek.

Ellenben igaz, — nem szabad megijednünk a demagógia vádjától — egészen közönséges és piszkoslelkű kalmárok, Basil Zacharoff és társaik intézik a háttérben a mai világpolitikát.

Jubiláris üdvözlét
az 50 éves Aradi Közlönynek

Keleti Ujság

Nem is tudnám szavakkal érzékeltetni, mi volt mindig előttünk, a „békebeli” ujság-írók előtt az Aradi Közlöny? Magyarország legnagyobb és legkitünőbb vidéki lapja: ezt a büszke címet érdemelte ki. Stauber József neve pedig fogalom volt. Mert nem olyan egyszerű dolog egy közepes nagyságu vidéki városban — fővárosi szinten álló lapot megteremteni, még pedig korántsem szubvencióval, hanem az ujságírás mesterségének szinte művészi magaslatra emelt, előkelő hangjával, a kereskedelmi vezetés komoly szakértelmével és hozzáértésével. Ezt csinálta Stauber József Budapest helyett — Aradon és körülbelül ez az egész titka az Aradi Közlöny sikerének és annak, hogy ötven év után sem öregedett meg és frissességben, a hirszolgálat fürgeségében meg tudta őrizni tekintélyét és népszerűségét.

Ha őszinte akarok lenni, azt is elárulhatom, hogy az Aradi Közlöny alapítója és haláláig főszerkesztője, Stauber József nagy potentát lehetett a pátriájában, bizalmas embere Tisza Istvánnak, kedvelt vezércikkíró, akinek lapja közönsége minden sorát nagy érdeklődéssel várta — de az ujságírók nem nagyon szerették. Akárhogy is köntörfalazunk, az igazság az, hogy: félték tőle. Már a mesterséghez tartozik, hogy sokszor kivallattam az Aradi Közlöny-nél dolgozó kollegáimat:

— Mi a baj Stauberrel? Nem fizet, nem becsüli meg a tehetséget, lenézi az ujságírókat?

A kollega rendszerint ötlöni-hatolni kezdett:

— Nálunk a hónap utolsó napján mindig ott van borítékban a következő havi fizetés. Tehát pontosan fizet. A tehetségeseket pedig dehogyan is nem becsüli meg. Éppen ellenkezőleg! Lenézésről pedig szó sem lehet, mert a szerkesztőségben pontosan úgy dolgozik ő is, mint a legutolsó volontőr.

— Hát akkor mi a panasz?

— Stauber főszerkesztő ur olyan nagy fizikum, olyan munkabíró ember, hogy azt hiszi, mindenki más olyan. Ő dolgozik a legtöbbet és ugyanazt a munkamennyiséget követeli meg mindegyikünkötől.

Ime, így derítettem én ki, hogy a Stauber József elleni „panaszok” féligmeddig — dicséretszámba mennek.

Hogy az Aradi Közlöny ma erőssége a kisebbségi ujságírásnak, az annak a soha ki nem fogyó szellemi tőkének köszönhető, amit Stauber József munkabírása, szorgalma és lelkesége gyűjtött össze és ami többet ér, mint a legnagyobb vagyon.

Cluj.

SZÁSZ ENDRE,
felelős szerkesztő.

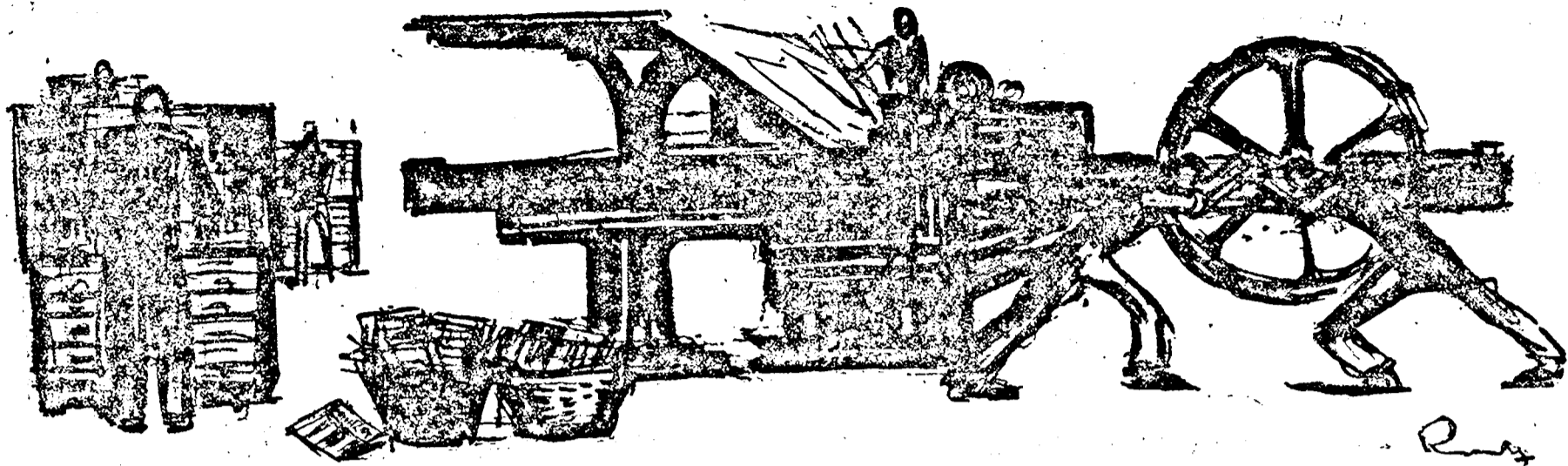
Uj ásványviznagykereskedés nyílik meg 1935. január 1-én

ROTHBART és SALGÓ

oradeai cég aradi fiókja

a „Málnási Mária” és paptamási „Lithynia”

ásványvizek kizárólagos egyedárusága. ARAD, Str. Eminescu 24--26. Telefon: 923.

(Ruzicskay György rajza)

FÉLSZÁZAD MUNKÁJA

1885—1935.

Egy emberöltő története és alkotásai az ARADI KÖZLÖNY ötven esztendejének lapjain

A fáklya önmaga ég, de másoknak gyújt világot. Önmagát emészti, de másokra sugározza fényeragyogását, a lángja lobogását. Az ARADI KÖZLÖNY fáklyája ötven évvel ezelőtt gyuladt föl Arad horizontján, hogy fényt sugározzék maga körül, a felvilágosodás lángjait lobogtassa és az igazság tiszta ragyogásában töltsse be hivatását, a melyeket a legnemesebb eszmei célkitűzések szabtak meg eléje félszázadévvál ezelőtt, a kötelességteljesítés útján.

A félszázadforduló ünnepi napján a magunk iránti kötelességünknek és ötven év lankadatlan lobogásának parancsszava int számunkra megállást: ime egy nap, ötven esztendő után, ami újra a miénk. Magasra emelt fáklyával köszöntjük mindazt, ami emberöltők mértékegységével mérve maradt mögöttünk a megtett uton, amelyet becsülettel tettünk meg: és magasra emelt fáklyával köszöntjük a jövőt, amely előttünk tornyosodik a kötelességek ismert útjának ködbevesző horizontján. A múlt, a jelen és a jövő találkozásának ünnepi pillanatában ez az egyetlen egy perc, ez az egyetlen egy óra, ez az egyetlen egy nap legyen a miénk, a mi ünnepünk felragyogó kis idő-darabja: aztán tovább indulunk a kötelességteljesítés útján, amely fölött céljaink tisztafényű csillagai virrasztanak.

I.

Az Aradi Közlöny bölcsőjénél

Félszázadév messzeségéből int üdvözlőt felénk a legelső szerkesztő: a költő, aki innen melkedik egy ország rajongó tömegei fölé: *Reviczky Gyula*. A nyolcvanas évek magyar szabadelvű pártjának erőfeszítései állítják az aradi posztra és 1884. tavaszán indul az *Aradi Közlöny őse, az első négyoldalas nyomtatvány*, hogy összefogja a párthiveket, szellemi közösséget teremtsen, melyből egykor egész tábor sarjadt. *Márki Sándor*, Aradváros és Aradvármegye historikusa jegyzi fel (Aradvármegye és Arad szabad királyi város története. II. kötet 794. lap.), hogy a költő és a politika frigyéből bizony gyöngécske gyermek született: pár hónapi megjelenés után, miután a párt jelöltje, *Falk Miksa dr.* Arad képviselőjeként bekerült a parlamentbe, a kis lap pályafutását befejezte. *Reviczky* Budapestre távozott. A nyomdafesték varázsa azonban már elcsábította, megejtette azoknak a férfiaknak lelkét, akik Arad ekkori közéletének élén *Tisza Kálmán*, a „generális” lelkes hiveiként tovább kívánták állani a közéleti harcot a mérsékelt ellenzéki sajtóorgánium, az „*Alföld*”-el szemben. A Tisza-gárdát egyik oldalról a negyvennyolcas függetlenségi párt, másik oldalról a nemzeti-pártiak ostromolták s hiába hangoztatta a nagyhirű „generális”, hogy „nem az az erős ember, aki üti, hanem aki állja”, az aradi kormánypárti urak inkább visszaadni vágytak, mint továbbra is „állani” a naponta megújuló, nem mindig izléses politikai támadásokat. Az akkori nagyhatalmu főispán, *Tabajdy Károly* állott a szabadelvű pártlap újjászervezésének mozgalma élére és csakhamar össze is gyűlt az a tizezer forint, amit elégségesnek érezték egy

napilap megalapozására. Mi tagadás, akkoriban nem került olyan sokba egy napilap fenntartása, mint most és így 1884. december hó 20-án az *Aradi Közlöny* újra megjelent, most már nagy formátumban, öthasábos beosztással, az akkori „*Pester Lloyd*” legmodernebb technikai példáját másolva. Felelős szerkesztőként a párt *Hindy Árpádot* nveri meg, az akkori budapesti „*újdondász-gárda*” egyik legkitünőbb munkabírásu, rokonszenves tagját, míg a segédszerkesztő *Törös Tivadar*, aki az akkori *Ellenzék* napilap szerkesztőségéből érkezik át, mint *Bartha Miklós* tanítványa. *Törös*, nevének megfelelően, szurós természetű ember volt és így szerencsésen egészítette ki principálisának, *Hindy* „papának”, ahogy ezt az aranyshivű, régi táblabíró-típusu embert elnevezték rövidesen Aradon, tulságosan is békés természetét. Az akkori zsurnalizmus levegője afférektől volt villamos és az újságíró „*harci*” készségét nemcsak tollával, de gyakran fegyverrel is be kellett, hogy bizonyítsa. Izzó szenvedélyek hevítették az akkori politikai légkört, a pártok guerilla-harcokat vezettek egymás ellen és az ilyen háboruszkodások különösen a vidéki városokban éleződtek ki. Aradon tehát, ahol a kormánypárt rohammal kívánta elfoglalni az ellenzéki pártok sajtó hadállásait, a kellemetlen tollpercegetéseket nem egyszer kardcsattogások vagy pisztolydurranások követték a Csálai-erdőn vagy a kisszentmiklósi kaszárnyában...

Az *Aradi Közlöny* tehát a harc jegyében született. A nagy formájában megújult lap legelső oldalát — amint olvasóinknak képen is bemutatjuk — hasábszámra töltötte meg a

munkatársak díszes névsora, akik természetesen mind megígérték, hogy a lapot mindentelképpen támogatják. Annyi bizonyos, hogy a szerkesztőségnek nem volt nehéz dolga a reprezentatív névsor összeállításával, hiszen az ötven év előtti Arad intelligenciájának háromnegyed része természetesen már akkor is „*kormánypártinak*” vallotta magát és kedvenc szójárása volt a jobboldali riportnak, ha például egy kormánypárti képviselő vagy városatya-jelöltre volt szó: „*Arad művelt köreinek jelöltje*” stb. Kiadás-módja volt a dicsekvésnek, mert bosszantotta is az ellenpártiakat, ami bizony — akkoriban — sokat ért...

Szépszámu előfizetői és egyáltalán nem kicsinyelhető hirdetői tábor gyűlt rövidesen a halottaiból megelevenedett lap köré, amíg *Tabajdy* főispán élt. A szerkesztőség, a kiadóhivatal és a kézi nyomdászemélyzet azonban hovatovább megtanulta megismerni *Tabajdy* halála után, hogy mit jelentett addig, amíg élt.? A szépszámu pártolók tábora lassankint fogyatkozni kezd és a nyomda, ahol a lap készül, *Hauser* „apó” üzeme, néhány kéziszedővel és egy kézzel hajtható „*sajtóval*” egyre türelmetlenebb. Elkövetkezett az az időszak is, amikor a kézisajtó kereke csak akkor mozdult meg az *Aradi Közlöny* számára, ha „nem maradt kenetlen”, azaz, ha a lap egyes példányának előállításai költségét a szerkesztő urak szépen letették előre, sőt arra is volt eset, hogy a nyomdatulajdonos *Hauser* apót éjszakának idején zörgették fel legédesebb álmainak közepéből, hogyhát tessék intézkedni, hogy a nyomda vállalja a lapot, mert sikerült valahogy összezedni a szükségelt költséget... A szabadelvűpárt helyi korifeusai már-már beletörődtek a lap csöndes kimulásába is, sőt — feljegyezte a krónika — akadtak egyes pártpolitikai diplomataik, akik csöndes tárgyalásokat kezdeményeztek a konkurrens „*Alföld*”-el is, hogy a lap szüntesse be egyrészt a „*testvérharcot*”, másrészt pedig állapotnának meg abban, hogy az „*Alföld*” milyen feltételek mellett adna helyet a helyi szabadelvűpárt „*belső életéből*” folyó egyes közleményeknek... A tárgyalások azonban nem vezettek a kívánt eredményekhez. A szakadás ugyanis a balközép és a kormánypárt között ebben a pártolitikailag elmergesedett atmoszférában sokkal szélesebb volt, semmint áthidalni lehetett volna, másrészt pedig sokkal fájdalmasabbak voltak a kölcsönösen ütött „*sebek*”, semmint belőlük a mérget elvezetve, behegedhetek volna. Ezenfelül per sze oly nagy volt az öröm a nemzetiekül az

aradi kormányparti lap bukása felett, amely egyben a párttagozat vezetőinek kudarcát is jelentette; oly biztosra vették a veszteség helyrehozhatatlan voltát, a talpraállás reménytelenségét, hogy a teljes leveretés, a tehetetlen vergődés feletti kegyetlen gyönyörűséget meg nem tagadhatták maguktól.

Ezek a pszichológiai momentumok változták meg az akkori Aradi Közlöny sorsát. Az ellenpártban észlelt fölényes és kaján öröm mihamar megteremtette a természetes visszahatását a kormányparti helyi korifeusok között. Tabajdy utóda, Fábrián László főispán az Aradi és Csanádi Egyesült Vasutak Rt. vezérigazgatójával, Boros Bénivel, Institoris Kálmán

aradi polgármesterrel, Végő Aurél aradi pártelnökkel és Vásárhelyi Bélával egyetértőleg egy szövetséget hiv életre, melynek érdekében az aradi közigazgatás főtisztviselői, valamint a megyei birtokos-társadalom kormányhü tagjai fejenként háromszáz forint biztosíték nyújtására kötelezték magukat. Váltak és kötelezvények alapján állott az ügy mellé az Arad-Csanádi Gazdasági Rt. akkori igazgatósága, amely a megfelelő összeget folyósította Hauser Károly nyomdájának megvételére. Hauser apó kész örömmel adott tul kézisajtóján, pár betűszekrényén és csakhamar Vásárhelyi Béla, majd Boros Vida felelős jegyzése mellett új fellendülés köszönt az Aradi Közlöny-re.

Régi harcok, régi küzdelmek

Csak hogy a lap olyan terhet vállalt már újjáélesztésének pillanatában, amely ólomsúlylyal nehezedett rá és kezdettől fogva megbénította szárnyalását. Ez az atlaszi teher: a politika. Ez a magyarázata annak, hogy az új vállalkozásnak több volt a politikai, mint az üzleti sikere, bár az utóbbi iránt vérmes reményeket tápláltak. Mindezt fölemésztette a kölcsönbe vett pénz kamatterhe. Ezenfelül drágán vették a nyomdát, amely már akkor (1890), ócskavasnak volt tekinthető: a németesen góthikus metszésű betűk nagyrésze elkopott volt és ráadásul egy másik lap is használta: a „Neue Arader Zeitung”, Hauser apó lieblingje, szívéhez nőtt lapja. Mindezt vállalni kellett s mindez veszteséget hozott. A szerkesztőség sem birkózhatott meg a feladatai leküzdhetetlen akadályával. Egy kormányparti lap akkor sem népszerű, ha anyagilag minden veszélyen felül áll: hát még egy olyan kormányparti lap, amely a bukás és a csőd Scyllái és Charibdiszei között laviroz.? A negyvennyolcas-párt programjának fokozódó népszerűsége a lap politikáját tette népszerűtlenné: mint üzleti vállalkozás: szembetalálta magát az aradi nyomdavállalatok frontjával, amely nem tudta megbőcsítani, hogy a hivatalos Aradi Közlöny nyomdájára szivja fel a hivatalos nyomtatványrendeléseket is. A királyi táblának Aradra való helyezése érdekében indított párt-akció, hiába írta az Aradi Közlöny dörgedelmes nagy cikkeit, — kudarccal véződött. Ezidőre esik az az elkeseredett harc is, amely az Aradi Közlöny és az Arad és Vidéke között tört ki és oly tragikus véget ért. Már azelőtt is állandó csatározások folytak a két lap között. Az ellenzéki lap szerkesztője jó fegyverforgató ember volt s a polémikában használt fölényes hangja csak még jobban elmérgesítette a helyzetet. Már Hindyvel is késhegyig menő vitát folytatott s az egykori veszőhely-telepen Ba-

rabás Béla dr. akkori negyvennyolcas képviselő által felállított emlékoszlop átvétele körül kitört szobrász-harcban is élénk részt vett az érdekelt művészkörök oldalán. A feszült viszonyt végképpen elmérgesítette az Aradi Közlöny segédszerkesztőjének, Törösnek csipkelődése, amelyért az Arad és Vidéke szerkesztője a Közlöny felelősszerkesztőjét, Vásárhelyit tette felelőssé és egy súlyos inzultusokat tartalmazó nyilatkozattal megkísérelte párbajra kényszeríteni. Arad egész társadalma, mely nagyon is jól ismerte a szerkesztő krakélerkedéseit, egy emberként mozdult meg erre, hogy meghiusítsák a beteges Vásárhelyi meghurcoltatását. Röviddel az eset előtt történt ugyanis, hogy egy aradi újságíró megsértett egy magasrangú katonatisztet, aki viszont kitért a párbaj elől. Erre Aradváros társadalma nagy szabású ovációban adott elégtételt a katonatisztnek és ennek az esetnek analogiájára kívánt eljárni ez esetben is a szabadelvű-párt több korifeusa. Számos ívet bocsájtottak tehát ki, amelyeket Arad társadalma osztálykülönbség nélkül irt alá, biztosítva Vásárhelyit változatlan nagyrabecsüléséről. Az ügynek ilyen alapon való megoldása azonban az utolsó pillanatban meghiusult. Egy este ugyanis a Fehér Kereszt vendéglőben, valamilyen alkalomból nagy multság volt. Itt az aranyifjúság egyik tagját, — Vásárhelyi rokonát — szintén felszólították az egyik iv aláírására, mit a fiatal ember azonban kereken megtagadott.

— Jobb, — mondotta, — ha Berti bácsi megverekszik, semmint, ha egész életére diszkvalifikálják.

Ez a szerencsétlen eset végképpen háttérbe szorította a higgadtabb férfiak akcióját. A kihívás nyomában megtörtént és a kisszenfriklosi tüzértáktanyában lezajlott a párviadal is az elképzelhető módon legsúlyosabb feltételek mellett. Három-három régi típusu, óriási kalí-

Harisnyák, keztyük, kézimunka hozzávalók

előnyös áron

CONSUM könyvre is.

5359

WEISZ és BENJAMIN cég

Bulev. Regina Maria No. 8.

berü huszárpisztoly fekiúdt a földön megtöltve, akkora golyóbisokkal, mint egy-egy nagy olasz mogyoró. Feltétel volt, hogy míg „ez a készlet tart”, a párbajnak nincsen vége. Az első golyóváltás során, — a véletlen folytán, — a gyöngéfizikumú Vásárhelyi golyója ejtett súlyos sebet ellenfelén, aki hónapokon át vivódott ezután a halállal, míg felépült.

Am voltak a kezdeti idők szerkesztőségének másféle „esetei” is. Így megtörtént, hogy Törös segédszerkesztő estefelé, lapzárta előtt ugy nyolc óra tájban egyszerűen lezárta a szerkesztőséget és valami magánügyben eltávozott. Multak az órák, de Törös nem mutatkozott. A nyomdászemélyzet a haját tépte, a mettőr a kezeit tördelte, a táviratkihordó az ajtó hasadékan át alul dugta be a legfrissebb táviratokat, a munka megállott. A szerkesztőség tagjai, majd a nyomdászemélyzet egész este, sőt éjszaka is Töröst vadászták, de sehhol sem volt megtalálható. Horribile dictu: előfordult az eset, hogy az Aradi Közlöny másnap reggel nem jelent meg. Persze, az esetben súlyos következményei lettek Törösre nézve: másnap hiába magyarázkodott, a történetek után le kellett vonnia a konzekvenciákat és ki kellett válni a lap kötelékéből. Budapestre ment, ahol később, mint jőnevü tárcaíró szerzett nevet és megbecsülést magának. Törös helyét Vass Géza foglalta el, akiről megemlékezéseink mint „minden idők segédszerkesztőinek ideáljáról” szólnak. Vass Géza egyszerűen véget vetett annak a rendszeres rendszertelenségnek, ami az Aradi Közlöny szerkesztőségét inkább kávéházhoz, mint szerkesztőséghez tette hasonlatossá. Zaj és fennakadás nélkül készült a lap egyik napról a másikra: oly biztosan, mint ahogy napra éj és éjszakára nappal következik. Mindenről tudott, mindent feljegyzett, nyilvántartott, adminisztrált. Ekkor már nemcsak az a tiz-husz sornyi aktualitás képezte, — kövér betűtípussal szedve, — a lap szenzációját, hanem a részletes munkával megbízott fővárosi tudósító távirati jelentései: Bródy Ernő, a Pester Lloyd munkatársa, majd Illés István látták el ezt a felelősségteljes feladatot. Legelső budapesti tudósítónk Szócs Pál, a „Nemzetör” szerkesztőségének tagja, parlamenti jegyző: e minőségben sok olyan titoknak vált tudójává, melyeket a budapesti lapok sem nem ismerhettek, sem nem közölhettek. Ezek a szenzációk „expressz” levelek útján érkeztek az esti vonattal Aradra: parlamenti tudósítások, melyeknek végét már távirat hozta az ülésteremből. Hol volt még akkor a telefon...? A legelső szerkesztőség tagjai Hindy vezérlete alatt a már ismert Törös segédszerkesztőn kívül Solyom Andor aradi törvényszéki jegyző, aki mint a győri királyi tábla elnöke fejezte be pályáját és Meszlényi Antal, a később kassai királyi táblabíró. Vass Géza, aki innen a Szegedi Napló felelős szerkesztői székét foglalja el. Dr. Vörös László, Hatos Tivadar, Wittinger Ernő, majd Hrabovszky Lajos, Koszta Mihály, Guly Ede, majd Szöllösi Zsigmond dr., Szöllösi István, Lengyel Sándor, Edvi-Ilés László, Radó Károly, még később pedig Heltai Hugó, Hegedüs Lóránt, Hunyár Algernon, Zima Tibor, Faragó Rezső, Losonczy Zoltán, Kaszab Géza, Kempelen Béla, még később pedig Szóts Pál, Adorján Sándor, Alköldy Béla, Kéry Gyula neveit jegyzi fel. Pekár Károly a kiadóhivatal ősz vezetője, Lövey Nándor a mettőr, Budai Gyula a faktor. Tengernyi irás, rengeteg epizód jegyezte el e nevek tulajdonosait az Aradi Közlöny legrégebb évfolyamaival. Miaz az azonban csak az uttörés küzdelmes időszak volt. Az igazi Aradi Közlöny még megteremtőjére várt.

Erdély, Tündérország..!

Az Aradi Közlöny számára írta:

Nékám Lajos dr.,

egyetemi professzor,

a budapesti bőrgyógyászati egyetemi klinika igazgató-főorvosa.

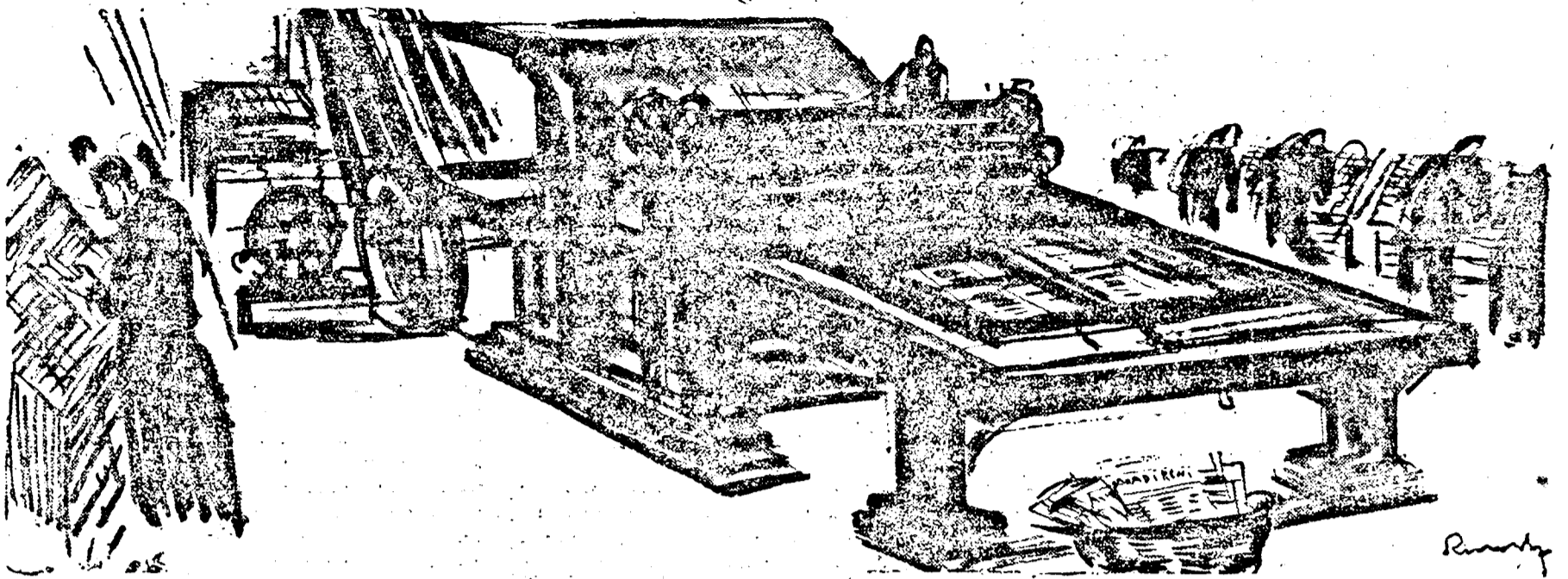
1884-ben indult meg az Aradi Közlöny. Ez az év reám nézve is nagyjelentőségű volt: akkor tettem le az érettségi vizgát és, mint 16 éves ifju, felejtethetlenül szép erdélyi utazással léptem be a világba. Az egyik nagybátyám valami vasuti építkezéseket vizsgált felül Simeria környékén. Magával vitt az akkor divó verandás szalonkocsiján, amelyet a vonat végére kapcsoltak és én, mintha páholyban ülnek, tágranyilt szemekkel, szabadon élvezhettem a mellettem elrohanó gyönyörű vidéket.

Nagybátyám tárgyalásai mintegy 2 hétig tartottak; én ezalatt szabadon kóboroltam a környéken az ottani mérnökökkel. Ahol lehetett, dresszinán jártunk, megállva a legszebb pontokon. A természet káprázatos pompája, a sötét erdők, a virágos rétek, a Bóli-barlang, a Jiul zöld vize, a vadregényes Surduc-hasadék mélyen bevésődött az emlékezetembe. Mintha az imént álltam volna Deva várának

elvadult fügefákkal és rózsabokrokkal borított romjain, ahonnan végiglátni a Marosnak kanyargó, csillogó völgyén. A petrosani-i szénbánya, a péterfalvi papírmalom, a hunedoarai vasgyár mind csupa új, csodás élmény volt a számomra. Megrészegedve az új benyomások tömegétől, kábultan jöttem haza és még ma is, ötven év múlva el vagyok telve a látottak szépségétől.

Azóta álltam az Alpeseik, a Pireneusok, a Nord Cap szirtjein — láttam az éjjeli napot, a Jotumheim jégmezőt, Cattarónak, Selinontónak háromezer éves romjait, de azt, amit fél-évszázaddal ezelőtt, soha többé nem éreztem — Erdély rabbá tette a lelkemet. Kincses föld! Tündérország! Erdély...

Nékám Lajos

(Ruzicskay György rajza)

II. Hogyan lett naggyá az Aradi Közlöny

Az Aradi Közlöny sorsára nézve elhatározó fordulat akkor következett be, amidőn a szerencsés végzet Révész Adolfot, a régi aradi intellektuális világ e nagyképzettségű, széles látókörű egyéniségét a vállalat érdekkörébe vonzotta. Révész Adolf, mint az *Arad Csanádi Egyesült Vasutak Rt.* főfelügyelője, kitűnő üzleti érzékkel rövidesen átlátta, hogy a lapvállalat adminisztrációja gyökeres átszervezésre szorul. Ugyanekkor azonban ahhoz, hogy maga a lap is jó legyen, szükséges, hogy szakítva a vidéki lapkiadás hepehupás, döcögő módszereivel, fővárosi nivóju reorganizációra térjen át. Átlátja, hogy olyan szerkesztői gárdára kell támaszkodnia az üzleti organizációnak, amely képzettségben, kvalitásban is valóban vezető helyet foglalhat el Arad szellemi életében és nagy gonddal tűzte ki maga elé a célt, hogy e kiválasztandó intellektuális gárda élére egy olyan szerkesztőt is találjon, aki ugy egyéniségének súlyával, mint képzettsége tökéletességével valóban méltán reprezentálhassa a szabadelvű-párt hivatalos aradi organumát és ezen felül az akkori lapkiadás nivójával arányosan teremthesse ujja az egész lapvállalatot. Révész körütekintő érdeklődésének, fáradozásainak eredményeként 1896-ban Méray-Horváth Károly ajánlására a *Pesti Napló* egyik fiatal munkatársára osik a választás. Nyílt, bátor tekintete, délceg tartása már az első pillanatokban megnyerték tetszését. A fiatalember, *Staubert* József igyekezett udvariasan elhárítani a váratlanul nyakába hulló megtiszteltetést, hiszen karrier előtt állott az akkori Magyarország legnagyobb fővárosi lapja szerkesztőségében. Méray-Horváth azonban hajthatatlan volt és Staubert József, az Aradi Közlöny új szerkesztője egyik kollega kíséretében — nehogy valahogy másra szánja el magát...! — szinte „örizet alatt” érkezett Aradra...

ciók, amelyekről csak az Aradi Közlönyből értesült a budapesti sajtó is utólag. Staubert József neve rövidesen felelősszerkesztőként tűnik fel a lap élén, aktív részt vállal a város társadalmi, politikai, kulturális közéletében és személyi kvalitásainak fénye rásugárzik a vállalatra is, amelyet irányít. Az olvasó jubilaris számunk további hasábjain színes visszaemlékezést talál arra az időre, mikor Staubert József felelősszerkesztő, később főszerkesztőnk

Staubert József kivételes publicisztikai, szerkesztői és organizátori képességei itt bomlanak ki az akkor közel hatvanezer főnyi lakossággal rendelkező város szemei előtt. Energiájának lendületével csak munkabírása áll arányban: hatalmas fizikuma játszva győzi le az időt és a feltornyosuló akadályokat. Megnyerő egyénisége az ellenfelekből is barátokat varázsol és a barátokból leikes rajongók táborba sokasodik. Staubert látja át, hogy a *párt-politikai függetlenség csak béklyó a fiatal lapvállalat szárnyain*; kitűnő diplomáciájával szabadul ki e béklyók közül, hogy a lap önmaga irányíthassa röptét felfelé. *A cél: friss, modern újságot adni az olvasó kezébe!*

nagydoroghi Staubert József

1897-1932

és vállalati vezériünk Aradra jött és munkához látott: mi itt nem időzhetünk soká e szerencsés korszak derűs verőfényű napjainak emlékeinél. Bizonyos azonban az, hogy 1897-től kezdődőleg válik az Aradi Közlöny valóban azzá, amit vártak tőle: hangadó napilappá, melynek szavára felfigyelnek nemcsak Aradon, de mindentelék, ahol magyarul irnak és olvasnak.

A nyomda öreg, gothikus metszésű betűi csakhamar lomtárba kerülnek, hogy új, modern típusu betűk tűnjenek fel a rohamosan megsokasodó szedőszekrények rekeszei között. A kézisajtó lomha monstruma leáll, hogy bugó dinamók vegyék át helyeiket a gépi sajtó flach-gépei mellett, amelyek ütemesen egyenletes tempóban nyomják a nyolc-tíz-tizenkét oldalas, friss napilapot. A nyomda kereskedelmi üzemei, kilépve eddigi kereteikből, nagyüzemre rendezkednek be rövidesen. Az Arad-Csanádi palota egész földszinti traktusa forrongva alakul át az Aradi Közlöny birodalmává. Végig a városházi fronton a flach-gépek sorai dolgoznak glédában: mögöttük könyvkötészet működik, virágozik. A főucca felőli fronton a kiadóhivatal helyiségei rendezkednek be a fellendülő hirdetési és előfizetési forgalom kielégítésére. A hatalmas épület szívében, az udvar csendesebbik részén nyerne elhelyezést a szerkesztőség helyiségei, külön telefonfülkével, gyorsíróasztályal, riporter-szobával és főszerkesztői fogadóval... Staubert József szerencsés érzékkel válogatja össze munkatársait és biztos villanásu szeme ritkán csalja meg: a leglelkesebb írói és újságírói gárda tömörül köréje, hogy célkitűzéseit elérésében segítse, akkor forradalmi sajtó-reformjait keresztülvigye. A lap, amelyet a jó Hindy „papa” már este félnyolc felé,

csöndes pipaszó mellett lezárt, tulajdonképpen csak este kilenc órakor kezdődik. Staubert József — fővárosi mintára — az éjszakai redakciót munkát vezet be, amelynek tartama gyakran a késő hajnali órákba nyúlik: de a legfrissebb világeseményeket már más nap reggel az Aradi Közlönyből olvashatják az aradiak. A szerkesztőségi gárda egyik leg-

nagyobb erőssége *Bolgár Lajos* segédszerkesztő, majd a későbbi felelősszerkesztő, aki *Vass Géza* hagyományainak még pedánsabb és lelkiismeretesebb örököse. Szerkesztői nyilvántartása legendásan tökéletes: a miniszteri interpellációktól a teke-társaság társasvaesorájáig minden benne szerepel, semmi sem kerül el figyelmét, pontos napi beosztásban. Mint szerkesztő, a fiatal munkatársak Mentora: oktat, nevel, tanít, napi tizenkét-tizennégy órán keresztül. Mellette *Teller Kálmán*, *Horovitz Gusztáv*, *Bródy Béla*, *Kéry Gyula*, *Vécsei Miklós*, *Faragó Rezső* írják a lapot. „A nagy szerkesztőség” — így él ez a gárda az aradi ti-

ságírás hagyományai között. — És hogyan lett volna nagy, amikor egy *Zombory Andor*, egy *Hunyady Sándor*, egy *Csécsei Imre*, egy *Parrecz Béla dr.*, egy *Hoványi Kornél dr.*, *Avarffy Ferenc*, *Vas Gusztáv*, *Monay Ferenc dr.*, *Szondy Géza*, *Bedő Árpád dr.* írták kiüüllik a legfrissebb cikkeket...? Az Aradi Közlöny olvasói 1897-ben már ajándékot kapnak karácsonyra: az Aradi Közlöny *Milleneumi Naptárát*, az Aradi Nyomdatársaság kiadásában. 1909. december 25-én *Staubert József* neve az Aradi Közlöny főszerkesztőjeként tűnik fel a lap élén, míg a felelősszerkesztés kötelességét *Bolgár Lajos* veszi át.

Az Aradi Közlöny és a modern újságírás

*Az újjászületett és újjászervezett Aradi Közlöny hasábjai kizárólagosan a közügyek szolgálatába állottak. *Staubert József* egyszer s mindenkorra kiküszöbölte a Hindy-éra és a Boros Vida-korszak szenvedélyteljes, de méltatlan sajtó-polémiait és az Aradi Közlöny példáját csakhamar feltegyelve követte az egész akkori vidéki magyar sajtó. A lap elterjedtségét és népszerűségét évről-évre növelték azok a társadalmi, karitatív célú akciók, amelyeket a lap szerkesztősége és kiadóhivatala folytatott, szervezett, hozott létre. Ötven aradi régi honvéd felruházása érdekében, az aradi vértanúk szobra ügyében indított sajtókampányainkra a visszhang az egész országból felelt és az Aradi Közlöny téli melegedőinek intézményes felállítása az aradi szegény néposztályok szívében keltett hálát gondoskodója iránt. Két segélyakciót szerveztünk az aradi és aradmegyei árvíz-károsultak felszegélyezésére, intézményesítettük az Aradi Közlöny karácsonyfájának karácsonyi segélyakcióját, míg az idők folyamán szépségkirálynő-választásaink népszerűsége a fiatalokat is észrevétel nélkül vonzotta a lap komolyabb célkitűzéseinek segítségére. Tehetségpályázatunk sikerére az egész magyar nyelvterületen felfigyeltek, mert új formáját adtuk a tehetséges fiatalok érvényesülési lehetőségeinek. De ki tudná mind felsorolni ötven esztendő hasonló mozzanatait...? És mennyi hely volna szükséges hozzá, hogy egyenként méltathassuk vagy csak emlékezhessünk mindazokra a cikkekre, amelyek új irányt szabtak a város közléte számára, intézményeket varázsoltak elő semmiből, vagy máról-holnapra irtották ki a közélet káros, roncsoló kinövésait...? *Hány vezércikkét kellene felemlenünk éppen a lap-építő Staubert Józsefnek*, a nyelvektől napokig visszhangzott a politikai napisajtó...? *Staubert József*, a toll hívatott, istenáldott tehetségű mestere, mindig elsősorban is a felvilágosultság és a teremtő radikális szabadelvűség eszméinek jegyében vezette a lapot, amely mind jobban és jobban összeforrott

egyéniségével és szellemi tanítványainak sorából így, ezekkel a hagyományos elvekkel nevelt ragyogó készütségű él-gárdát a mindenkori magyar zsurnalisztika számára. Az Aradi Közlöny szerkesztőségéből az ut vagy közéleti méltóságok felé, vagy a budapesti redakciók előkelő íróasztalához vezetett és ez volt az oka annak is, hogy nagyobb öröm volt az újságíró számára az a tény, hogy az Aradi Közlöny gárdájába léphetett, mint az, hogy attól a pillanattól kezdve biztosabb lehetett any-

Politikai célkitűzéseink

Mi volt hát az Aradi Közlöny politikája? Igen szerencsés szavakkal fogalmazta ezt meg Aradmegye egyik akkori országgyűlési képviselője, *Nagy Sándor dr.*, a mai aradi magyar párttagozat és a városi közigazgatás kitűnő vezéregyénisége. *Nagy Sándor dr.* ellenzéki képviselő volt, egy egész világ választotta el az Aradi Közlöny szabadelvű párti orientációjától és mégis a leghelyesebb, a legmarkánsabb formáját találta meg, hogy az Aradi Közlöny híres 25 éves jubileumi számában a lap politikai hitvallását megszövegezte:

„Az Aradi Közlöny soha rideg pártpolitikát nem követett, soha a nagy, nemzeti célok, eszmék és törekvések védelmét és kultuszát pártpolitikai érdekeknek alá nem rendelte. Az Aradi Közlöny hasábjain bárki szót emelhetett, ha nézetét tárgyilagosan, józanul kifejezni óhajtott, habár a legmerevebb ellentétben állottak is azok a lap álláspontjával. A leghevesebb politikai küzdelmek között is megőrizte a lap a maga nagy objektivitását, amely kizárta azt, hogy akármilyen intenzíven védte is a nézetét sértő, vagy bántó legyen az ellentét. Ez az oka, hogy az ellenfél szívesen állott vitába és csak tisztelettel honorálta a lapnak azon igazán nemes és gyengéd gondolkozásra valló eljárását, amellyel saját hasábjain adott helyet mindenkor a vitának és az ellentétes felfogások kifejezésének.

Ennél nagyobb dicsőretet lapra mondani és

gl egzisztenciájában, mint akármelyik hivatalos köztisztviselő. Az Aradi Közlöny, rövid tizenhárom évvel azután, hogy *Staubert József* átvette vezetését, 1909. karácsonyan ünnepelte meg fennállásának negyedszázados évfordulóját amely alkalomból a vállalat 200 oldalas ünnepi számot jelentetett meg, amelyben egyúttal díszes seregszemlét adott a köréje tömörülő és hasábjain megnyilatkozó politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális élet reprezentánsairól. A kétszázoldalas, reprezentatív jubileumi karácsony-ünnepi szám híre a legmagasabb körökig eljutott, mert az egész magyar újságírás csúcsteljesítményeként hatott. S mert huszonöt esztendő felvilágosodást hirdető eredményes és példás munkáját dokumentálta, az egykori államfő, *I. Ferenc József* a lap főszerkesztő-tulajdonosát, érdemei elismeréséül arra kérte fel *Tisza István* gróf akkori magyar miniszterelnök után, hogy fogadja el a királyi kegy által felajánlott magyar nemességet a „nagydorogi” előnévvel úgy a maga, mint egész családja részére. Az Aradi Közlönyt és főszerkesztőjét ért királyi kegy megnyilatkozása, amerre csak ismerték, figyelemmel kísérték *Staubert József* hatalmas munkáját, országos visszhangot keltett és általános örömmel találkozott.

megállapítani alig lehet annak, aki figyeli lapjainknak politikai cikkeit és harcait. Ma, midőn sajnos látjuk és észleljük, mily kíméletlenséggel, mily vad fanatizmussal és gyűlölettel ront egyik politikai nézet a másik ellen, telemelő látványt nyújt az a lap, amely amellett, hogy megvédi egyenes nyíltsággal a maga politikáját, soha sem bánt, soha sem sért, és soha nem téveszti szem elől az igazságnak és a kölcsönös megbecsülésnek parancsait.”

„Fényes erkölcsi győzelem”

A fenti, 25 év távlatából visszaidézett sorokon ma sincs semmi változtatni valónk. Az Aradi Közlöny politikájának erkölcsi elvein nem változtathattak a történelmi események, mint amilyen a világháború és ezt követőleg az imperium változása volt. Megtartotta magyarságát, felvilágosultságát és tárgyilagosságát, talán még jobban, mint addig. Am hadd idézzük itt, a magyar képviselő szavai után az egykori nemzetiségi vezér, *Bocu Sever* — azóta volt miniszter. — levelét, amelyet, mint a Tribuna szerkesztője az Aradi Közlönyhöz küldött — negyedszázadévvál ez előtt:

„Magam is, — írja *Bocu Sever*, — ki bár az ellenfél tisztelem az Aradi Közlönyben, számtalan barátaihoz csatlakozom, hogy velük egyetemben igaz szívből üdvözlöm.

„Az „Aradi Közlöny”-nek egy nagy és fényes erkölcsi győzelme ez. Mivel érte el? Mert az bizonyos, hogy az ilyen alkalmakat rendszeren nem szoktuk észrevenni, ha rosszat nem akarunk róluik írni. Azok a mély, áthidalhatatlanoknak látszó okok, amelyek ma bennünket a magyar sajtótól elválasztanak, fennállanak az Aradi Közlönnyel szemben is. Ő sem engedékenyebb a többinél, de öntudatosabb, készületebb, és intellektuálisabb valamennyinél. A nemzetiségi kérdésben, mondhatom, a legtöbb készületséget s tájékozottságot bizonyítja az egész magyar sajtóban. Lehet, hogy ez a körülmény övja meg ennek a kezelésében a sablonos közhelyek és durvaságok alkalmazásától Bizonyos azonban hogy ez szerezte meg számára a közmegebecsülést a románság körében.

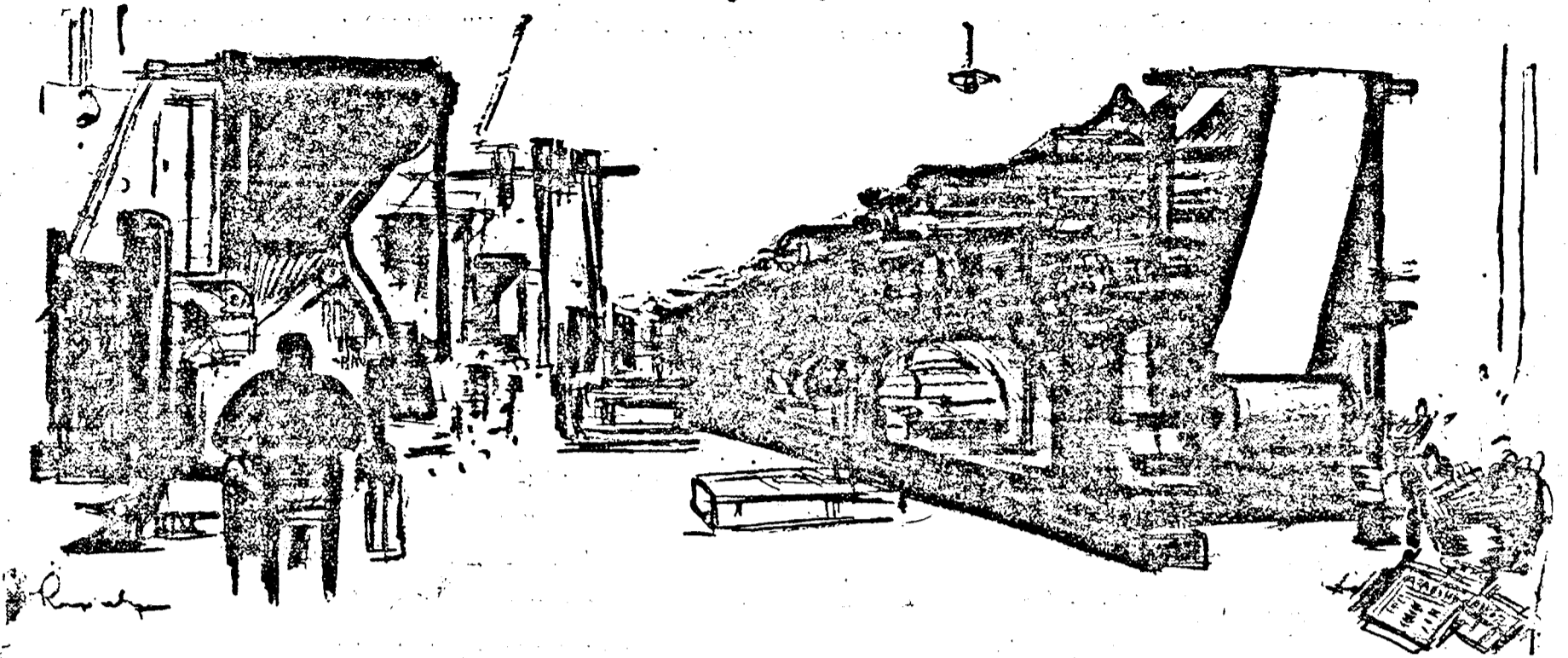
„Én is úgy hiszem, minden igaz ember csak örülhet ennek. Mert mit bizonyít ez? Azt, hogy egy kicsit a műveltség kérdése is az az ugynevezett nemzetiségi kérdés. Okos, objektív és tisztességes kezelése bizonyára nem távolítandó el annak mélyebb okait, de kétségtelen, hogy el sem mérgestené azt olyannyira, hogy még a konvencionális kötelességeket is megtagadhatnassuk egymásnak. Épp ezért, kedves karárs ur, — írta *Bocu* 1909-ben *Staubert József* főszerkesztőnek, — kérem, fogadja ismételtén igaz szívből jövő üdvözlőmet és szerencsekívánataimat a vezetése alatt álló Aradi Közlöny jubileumának alkalmából. Ha alkalmasnak tartja a közlésre, kérem e pár soraimat, mint bizonyítékot az Önök iránt táplált érzelmeinknek, közzétenni.”

MOR-COC

svájci sapka:

**a legolcsóbb,
a legjobb,
a legszebb.**

**Kapható minden jobb kötöttáru
üzletben.**

(Ruzicskay György szénrajza.)

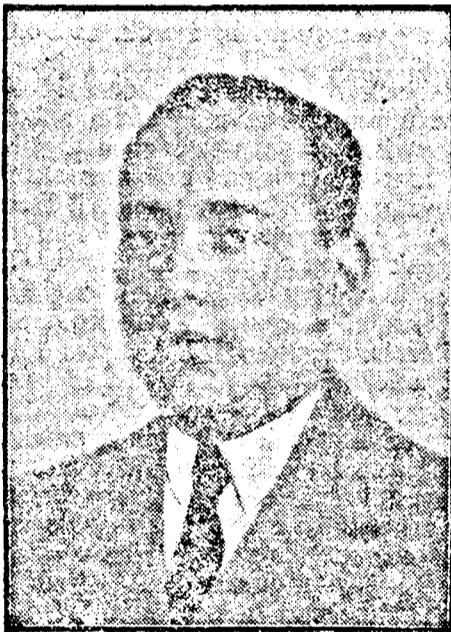
III.

A kisebbségi front élén

A negyedszázados jubileum után az eleven hírszolgálatlall rendelkező Aradi Közlöny fejlődésének új stádiumába lépett: a *technikai fejlődés nagyvívi lendületének korszakába*. A jubiláris számot követi az Aradi Közlöny nagy képes naptárának megjelenése Teller Kálmán praktikus szerkesztésében, közel négyszázötven oldalon. A naptárt az Aradi Közlöny előfizetőinek karácsonyi ajándékként nyújtotta át. Az Aradi Nyomdavállalat áldozatkészsége rövidesen meghozza a kiadó részéről is az Aradi Közlöny kuttató elhatározását és rövidesen a háboru kitérése előtt Aradon az *Aradi Közlöny nyomdájában kerül felszerelésre a legelső tízenhatoldalú nyomásu rotációs gép-monstrum*. Kora reggelenként a rotációs a lappeldányok ezreit ontja magából azóta is, míg a szedőtermek betűszekrényei mellé, külön helyiségbe *négy darab modern szedőgép költözött*. A nyomdatechnika e lelkes gépezetei mindennap a betűsorok ezreit alkotják ujja, hogy a gondolat ezernyi ólomkatonái ragyogóan friss vértzetben induljanak a maguk küzdelmeit megvívni. Hírszolgálatunk a világháborus évek li-dércnyomásos tartama alatt azt a nimbuszt tartotta meg, amelyet szerkesztőségi és tudósítói szervezeteink a béke nyugalmas éveiben, Stauber József főszerkesztő irányítása alatt kivitak maguknak. Az Aradi Közlöny harctéri tudósítóink sorából meg kell említenünk Bolgár Lajost, aki, mint a lap felelősszerkesztője, *az első vonalakig nyomult előre a hadműveletek területein*, hogy az újságírói ötletesség minden eszközt felhasználva juttathassa el szenzációkat jelentő riportjait az aradi szerkesztőségbe. A harctéren érte az a baleset is, amely hosszú időre arra kényszerítette, hogy elhagyja helyét a szerkesztői asztalnál és kevésbé viharos elfoglaltságot találjon magának az aradi Kereskedelmi és Iparkamara titkárságán, ahol az Aradi Közlöny két másik régi munkatársa dolgozott: Zima Tibor és Dr. Falus Lajos, Kócsy Jenő, Károly Sándor, majd Réthy József követték Bolgárt a felelősszerkesztői székben hosszabb-rövidebb ideig és itt nem szabad megfeledkeznünk Dr. Vuchetich Endre, Dr. Olasz Pál neveiről sem. A világháborut követő nehéz történelmi idők zűrzavarai között az Aradi Közlöny, tradícióhoz ragaszkodva virrasztott, dolgozott, intett és óvott a jobb napok, a nyugalmasabb időszak eljöveteleiben bizva, az építőmunka szükségességére emlékeztetve.

Az új államkeretek között az *Aradi Közlöny* gárdája 1925. karácsonyán ünnepelte a lap *születésének negyvenedik jubileumát* és a karácsonyünnepi szám vezércikkének írója Barabás Béla dr., az egykori politikai ellenfél, az

aradi magyarság ittmaradt vezére. Szimbólum volt ez, a kisebbségi sorsba szakadt erdélyi magyarság összefogásának mélységes, iránytmutató szimbóluma. A negyvenéves jubileum ünnepi számában jelenik meg Gyártás Elemér dr. magyarpárti szenátornak bölcs cikke is „*A partium hivatása*”-ról, amelyben — közel tíz esztendővel ezelőtt — olyan politikai programot ad, melynek aktualitása éppen most forr

Dr. Stauber János

felelős szerkesztő

az országos politikai boszorkánykonyhia forrongó katlanában.

„Az erdélyi magyarságra — írta Gyártás dr. — nagy és nehéz feladatok várakoznak a mi új államjogi helyzetünkben. Nekünk érvényre kell juttatnunk Erdély harmónikus lelkét elsősorban idehenn, Erdély bérci között és azután ki kell sugározni ezt a harmónikus szellemet keletre és nyugatra, ahol Erdély öslakóinak fajrokonai élnek, hogy őket rajtunk keresztül egymással is szeretettel kapcsoljuk össze. Ez Erdély magyarságának nagy történelmi hivatása. Ennek munkálására adott nekünk segítő társat a Gondviselés akkor, amidőn Erdély magyarságát egy sorsközösségbe fűzte össze, hogy ne legyünk annyira egymagunkban”.

Az *Aradi Közlöny* ezt a nemesszellemlü kisebbségpolitikai programot vállalja és vállalja ma is, ötvenedik születése napján s bárhogyan is változott számtalanszor gárdája, az irányító elve változatlan maradt. Az Országos Magyar

Párt *bnkéntes közkatonaiként* vett részt minden közigazgatási, minden parlamenti választáson és az *Aradi Közlöny* hasábjain keresett és talált mindig kellő publicitásu megnyilatkozást a párt országos és aradi vezérkara.

Az impériumváltozás után tehát nagydoroghi Stauber József a kisebbségi magyar élet szolgálatába állította élete nagy művét, a modern *Aradi Közlöny*-t. Ugyanaz az objektívítés, amely a multak nagy feladataiban lankadatlan erőt biztosított számára, az elfogulatlan-ság harcosává avatta őt továbbra is szeretett fájának érdekében. Ez a soha el nem tántorodó, önmagához és egész élete munkájához következetes hitvallás szerezte meg számára az államhatalom képviselőinek, a többségi politikusoknak őszinte nagybecsülését. Férfikora délen, sokréti közéleti aktivitásának higgadt erejében, a *Senior* jelzésű, nagy visszhangot keltő vezércikkeinek ragyogása teljében talált rá a betegség, amely tolla letételére kényszerítette. 1932. augusztus 29-én, *mozgalmas életének hatvanegyedik évében a Wien melletti Badenben érte a végzetes agyhűdés*, melyet a leglelkismeretesebb orvosi kezelés sem tudott elhárítani, mert mellette tüdőgyulladás lépett fel, amely megtörte hatalmas fizikumát és a halál fekete fátyolát borította világító szellemére. Családia Aradon temettette el a nagydorogi Staubermauzoleumban és egész Arad osztatlan részvéte kísérte ki utolsó útjára, melynek alkalmából úgy a belföldi, mint a külföldi sajtó mély együttérzésének adott kifejezést. A temetés napján a gyászkeretes *Aradi Közlöny* vezércikke helyén hozta nyilvánosságra az elhunyt főszerkesztő szellemi „*Végrendeletét*”, melyben megszabta halála után élete művének, az *Aradi Közlöny*-nek további útját. Ime, idézzük:

„Munkám örökét vannak, kik átvevők. Vér a véreből, szív a szívemből mind a kettő. Utódaim, akik életem munkáját firi kegyelettel és szerető gondossággal veszik át: akik letéteményesei mindazoknak a céloknak, melyek az én életemet vezérték és őrizői azoknak az eszméknek, amelyek megacélozták munkámat a jog és az igazság védelmében... Utódaim tudatában vannak feladataiknak, melyeket kitűztem és ismerek azt a nyilegyenes utat, melyet eddig együtt tettünk és amely továbbra is kitérő nélkül vezet előre a magyar sors csillaga után... Tovább élök életem hajtásaiban: azoknak eszelekedteiben, akik az én szememmel tanultak látni, akik az én lelkemen keresztül tanultak bírlónbseget tenni a jó és a rossz, a nemes és a nemtelen között és akik így folytatják életemet... Ugy akarom, hogy utódaim legyenek jövődönök acélkapcsai, amelyek továbbra is összefűznek titeket velem... Adhat hármilven új talányt számotokra az élet, az egyedüli helyes utat, mely mindíg nyitva áll és ame-

lyet követni kell, továbbra is meg fogom mirtatni... Átadom a tollat, mely hiúságos bajtársam volt: nyugodt lélekkel bucsuzom tőle, mert jó kezekre bízom: fiaim kezére. Ti pedig, fiaim, vegyétek át életem művét és féltő gonddal, kegyelettel szeretettel, a kitűzött céltól soha el nem tántoruló akarattal őrizétek meg és építsétek tovább a jövőd számára".

A nagy temetés után Stauber József idősebb fia, nagydoroghi Stauber István, mint felelősszerkesztő 1931. tavaszától 1933. májusáig jegyzi a lapot: tőle veszi át a felelőség rendkívüli súlyát dr. Stauber János, aki azóta is édesapja helyén vezeti a szerkesztőség munkáját, míg az adminisztratív ügyek irányítását fivére, Stauber István vette át. A jelenlegi szerkesztőségi gárda doyenje az 1932-ben reaktívált Bolgár Lajos, szerkesztői és munkatársai Bérczi György, Jakab Géza, Marosi Rudolf, Molnár Tibor, Pülsi Géza, Weinberger István, a lap tudósítói gárdáján kívül, míg az adminisztrációs ügyeket 1931-től kezdve Zádor Antal vezeti. A lap mettőre Kozsinek Sándor, korrekora Gellért Gyula, gépmestere Koncsek Jakab, öntőmestere Palásthy Ferenc.

A kegyelet hálás kötelezettségének teszünk

Halott újságírók tisztelgése

(Uj legenda)

Arad, Komáromy Antal

Ma este, szent Karácsony este
Megállnak mind az Úr előtt:
A szerkesztők s a munkatársak
S éjjelre kérnek — kimenőt,
Szokatlan ez ott fenn a mennyben,
Oly ritkán nyílik ott a zár,
S az Úr megkérdi: — Merre mentek?!

„Redakciónkban munka vár
Uram! lapunk ma ötven éves,
Mig éltünk lelkiünk kincse volt
Ez volt a végső sóhajunk is,
Amíg testünk haldokolt:
Minden során parancsod izzott,
S ez ég most is, mint fátylatény,
Igazságod megvívunk lelni
Fladnak legszebb tünepén!”

„Az Úr szemének fénye villan,
Távol zoltárok zengenek,
Kezével int, felhők szakadnak
Kapuk kinyílnak: Menjétek!

Repül a régi, büszke gárda
S a szerkesztőség ajtaja
Előttük felpattan magától:
Mind hazajöttek ők, haza!

S már zeng is a Vezér parancsa,
Bár élő nem hallhatja azt:
— „Leheljétek a toll hegyére
Betűkötőn át örök vigaszt,
Hadd égjenek az emberszívek,
Mint csipkebokros szent hegyek
S egymást szeressék végre itt lennt
Az emberek s a nemzetek!”

S ime: az Irótoll hevétől
Az írók lelke lánggal ég...
Csodák jövének! És megérti
Egymást az ifju nemzedék
Szeretet szól a vezércikkből
Boldogságról zeng száz riport,
Nincs többé szenvedés a földön
Se elesett, se megtiport!

„Az óra üt! A régi gárda
Már ismét ott az Úr előtt.
Ki angyalok közt, égi fényben
Fogadja a sok érkezőt
A hangja, mintha áldva zengne,
Mig csillagszeme felragyog:
— Jöjjetek trónom zsámolyához,
Iők vagytok s jól dolgoztatok!”

eleget, amidőn félszázadéves évfordulónkon megemlékezünk az Aradi Közlöny-nek azokról a lelkes, lelkiismeretes munkatársairól, akik nincsenek többé. Idézzük a fáradhatatlan Teller Kálmán emlékezetét, ki a forradalmi időben hunyt el, távol Aradtól, ahonnan elköltözött. Vass Gézát a Szegedi Napló főszerkesztői székéből ragadta el a halál. A mindig vidám Horovitz Gusztáv vajjon milyen szinikritikákat ír, ha néha lenéz odafönről a mostani „előadásra...?” Az 1913-beli szerkesztőség a háboru után veszítette el Zádor Jenőt, az orosz front nagyszerű haditudósítóját és 1931-ben temették Salgó Henriket, aki oly lelkesen és fáradhatatlanul vezette kiadói hivatásunk ügyeit. Réthy József tíz éven keresztül lángolt és lelkesedett az Aradi Közlöny érdekéért; 1928-ban az ő energiája segítette létrehozni az azóta gyászos véget ért aradi Újságíróklubot, melynek korai ha-

lálíg (1929.) igazgatója volt. Nyugodjanak békében.

✱

Az ötvenedik Karácsony ünnep reggelén a régi hittel és a régi szeretettel köszöntjük az olvasót, előfizetőink, hirdetőink, híveink és barátaink hatalmas táborát. Adja az ég, hogy a technikai külsejében megújodott, de szellemében változatlan Aradi Közlöny további évtizedeken át szolgálhassa híveinek, olvasóinak önzetlen javát. S mint egykor az „expressz”-levelek, a telefon, a távirat és külön futárszolgálat idején, úgy most dübörgő rotációsunk, katódogó szedőgépeink, kiépített külföldi és belföldi tudósítói és rádióhírszolgálatunk modern eszközeivel segítségével terjeszthessük százéves jubileumunkon is túl, a felvilágosultság, a jogegyenlőség és a békés építőmunka minden idők változásával dacoló, örökéletű eszméit!

Arad — tengeri kikötő

Az „Aradi Közlöny számára írta:

Mosóczi Institoris Zsigmond,

a budapesti Magyar-Román Kereskedelmi Kamara főtitkára.

Valahányszor Arad jut eszembe, szívem a tűnő esztendő távlatában is melegséggel telik meg. Nekem Arad jelenti mindazt, amit a családi fészkek és annak tradíciói jelentenek az ember életében. Ezért, mint lokálpatrióta, mindig fájlalom, ha azt hallom, vagy olvasom, hogy a nagykulturájú Arad, mely régen a statisztika szerint Budapest után a legtöbb könyvet fogyasztotta, amely a zene oly Istenáldott virtuózeit adta a világnak, mint egy Berger Károly, egy Vas Sándor, egy Telmányi Emil, mióta határváros lett, hanyatlak, az ominózus mondás szerint: Arad marad.

Az bizonyos, hogy a gazdasági élet hanyatlása mindig maga után vonja a kulturális hanyatlást is. De éppen ez a gazdasági hanyatlás az, amelybe a legkevésbé sem szabad belenyugodnia Aradnak. Igaz: afflavit Deus és a történelem forgószéke Arad gazdasági haszonterületeinek tetemes részét elsodorta. Kétségtelen tehát, hogyha Arad régi nivóját meg akarja tartani, új gazdasági haszonterületeket kell feltárnia. De hogyan? A fizika törvénye: haladni a legkisebb ellenállás irányában. Arad jelenlegi gazdasági helyzetére vonatkoztatva: kiaknázni azokat a lehetőségeket, amelyek épp a speciális határmenti jellegből adódnak. Arad ma a nyugatról keletre vonuló egyik legjelentősebb nemzetközi szárazföldi utnak romániai kapuja, melyet észak-déli irányban is fontos kereskedelmi utak metszenek. Olyan csomópont tehát, melynek a be- és kilépő forgalom sok kereskedelmi- és ipari lehetőségét kell megragadnia és hasznosítania. Vámszabadrak-tárok, gabona- és gyümölcsstárházak, hűtőházak, exportvágóhidak, konzervgyárak, gyűjtőtelepek, exportvásárok, stb. szervezése jelölhetné azt a vonalat, melyben haladva, Arad gazdaságának ezer és ezer új forrása nyílnék. A sokat emlegetett „szárazföldi kikötő” gyakorlati megvalósulása volna tehát Arad újabb gazdasági haszonterülete.

A szárazföldi kikötőről jut eszembe, hogyha kísétálunk a csodálatosan bájos Mures partjára, előttünk van Aradnak egy olyan fejlődési lehetősége, mellyel sem a bánáti metropolis, Timisoara, sem a crisulparti Páris,

Oradea, Arad régi riválisai, nem rendelkeznek — a Mures.

A békeszerződés, úgy tudom, tartalmaz bizonyos rendelkezéseket azoknak az államoknak részére, melyeknek a területén a Mures átfolyik, a folyó hajózhatóvá tételére vonatkozólag. Ugy hallom, Románia is beilleszt költségvetésébe erre a célra évente bizonyos alapot. Ha egyszer a Mures hajózhatóvá tételére ténylegesen is lesz pénz és az érdekelt államok előveszik ezt a szép tervet, Arad soha nem álmodott új gazdasági jelentőséget nyer. Mióta a szükség és az emberi találékonysággal párosult technikai tudomány megalkotta a kis tonnatartalmu tengerjáró folyami hajót, Budapest tengeri kikötő is lett, mint ahogy azt a nevéből elnevezett hajó sikeres utjai igazolják. Ha a Murest hajózhatóvá teszik egyszer, Arad nemcsak hogy bekapcsolódik Európa meglévő és majdan még kiépülő olcsó víziut-hálózatába, hanem ügyes kis hajói a messzi tengerpartokra is kifutva, fogják majd vinni és hozni az árukat. S Arad is tengeri kikötővé válik.

Persze, ma ez még a fantázia délibábos játékának látszik csupán, mint ahogy Titulescunak, Románia nagy külügyminiszterének a határok devalorizálásáról és spiritualizálásáról való elképzelései is. De ami ma fantázia, az holnap már lehet reális valóság is, különösen Magyarország és Románia közt, melyek mint két rokontalan népsziget Európa keletén az idegen népek tengerében, tulajdonképpen egymásra vannak utalva. Ha pedig ez így van, akkor Arad olyan adottságok birtokában van, hogy gazdasági jelentőségét el nem viszitheti, nem marad, hanem, ha úgy akarja és maga is mindent megtesz érte — halad.

Órlási választék zománczott edény-
áruban és összes háztartási cikkekben

CSETEY és SEITZ cégnél
ARAD.

92
CONSUM könyvre hat havi hitel.

PÉCHY

TÜKÖR ÉS ÜVEGCISISZOLDA

ORADEA,

Strada Saguna 20. sz.

TELEFON INTERURBAN 637.

Bűn és bűnhődés...

Kétszáz méteres mélységben, földi bűnösök földi purgatóriumában

Látogatás a Targu-Ocnai sóbányában, ahol rablók és gyilkosok vezeklik le bűneiket — Hogyan élnek a kényszermunkára ítélt fegyencek?

— Az Aradi Közlöny kiküldött munkatársától —

Trap... trap... trap... trap...
Tompán dübörögnék a léptek a keményre fagyott talajon.

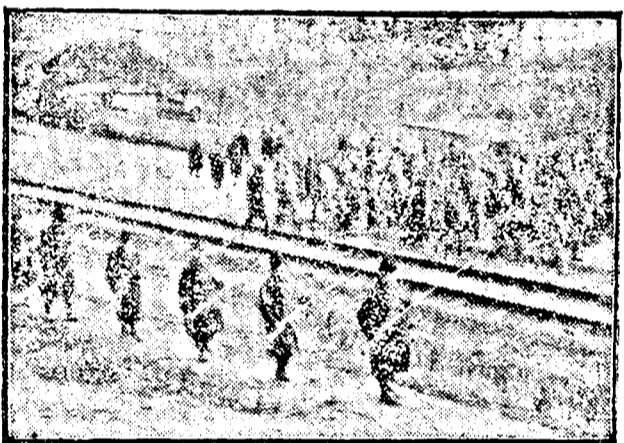
Az élőhalottak országában vagyunk. S a kik itt menetelnek jókedvű, közömbös, vagy elkeseredett sötét arccal, emberek. Akiknek bűnhődniük kell kiontott véreért. Akiket hosszú esztendő vezeklésére ítélt a megsértett társadalmi rend. Akik bűnhődnek, mert bűnösöknek találtattak...

Targul Ocna. Sóbánya. Csikosruhás fegyencek purgatóriuma...

Lomhán kanyarodik a hosszú menet a sóhegyek felé. A napfény játékosan megcsillan a szuronyokon... egész szuronyerdő övezi körül a csikos ruhákat... a puskacsó a fegyencekre irányítva, egy gyanus jel csupán és eldördülnek a halálhozó lövések...

Éles hangon kiált szólal meg.

Egy szembejövő parasztkocsi bevágat az

A FEGYENCEKET RAJUKSZEGEZETT FEGYVERREL KISÉRIK A SÓBANYÁBA

utszéli földre. Messzire a szomorú menettől, a hőnyékbellek jól tudják, mit jelent a figyelmeztető kiáltás. Amelynek engedelmkedni kell. Senki sem haladhat szemben ezen az úton, kocsinak, autóknak messzire le kell térniük, amikor felharsan a kiáltás. S az utasok borzongással, félelemmel szemlélik az elvonuló arccokat.

Fegyencek...

Az Aiud—Petru Rares-i vonalon fekszik az állomás. „Tg. Ocna—Salina”. Többnyire a fegyenceket hozó páncélvonatok állanak itt meg néhány percre. Hogy újabb bűnhődőkkel szaporítsák az élőhalottak szomorú világát. Háromszázötven-négyszáz ember él abban a hatalmas börtönépületben, amely az állomástól körülbelül másfél kilométernyire fekszik. A sóbányáig újabb egy kilométer a távolság.

Először a börtön legendájával ismerkedem meg. A tgcocnai sóbánya története évszázadokra nyulik vissza, ide küldötték mindig a legveszedelmesebb gonosztevőket. Akkoriban nyugodtan állhatott volna ez a felírás a purgatórium bejáratán:

„Aki ide belépsz, adj fel minden reményt” Mert innen élve alig került ki valaki. A fegyencek a bánya mélyén laktak, sokszor esztendőig nem láttak napvilágot. Lent a kövön aludtak és valósággal állati életet éltek. Kétszer egy esztendőben, karácsonykor és húsvétkor hozták fel azokat, akiknek a magaviselete ellen nem merült fel panasz. A szerencsétlen, elyadult külsejű emberek eltakarták

szemüket, amely már nem bírta el a napfényt és minden ilyen alkalommal három-négy fegyenc áldozatul esett a látogatásnak... szervezete nem bírta el a szabad levegőt. A legnagyobb büntetés hét esztendő volt. Egyenlő a halálos ítélettel, mert senkisémet bírta ki ennyi ideig. S 1851-ben, Grigorie Ghica fejedelem felesége látogatta meg a szomorú birodalmat. Sirva távozott onnan. Megesküdött arra, hogy nem nyugszik addig, amíg emberibb sorsot nem teremt a szerencsétlen embereknek. Célját el is érte. A sóbányák rabjait kihozták a föld mélyéből...

Ez a múlt. S ime: a jelen:

Hatalmas, modern épület emelkedik előttünk. Nagy, tiszta hálószobák, konyhák, könyvtárszoba, kápolna, műhelyek sorozata... mindenütt mintaszerű vezetés. A kinzókamarából az ország egyik legmodernebb fegyintézte lett. Husz-huszonnégy ember alszik egy-egy hálóteremben. Amelynek kulcsa az esti sötétség beálltakor az igazgatónál van. Még az ör sem léphet be.

Ejszaka ezekben a hálótermekben senkisémet teheti be a lábát, bármi történik, a reggel beállta előtt nincs ember, aki ide beléphet,

Még akkor sem, ha a hálótermek lakói özszeverekednek. Ez a tgcocnai tégyszáz iratlan törvénye, amelyet eddig még senkisémet szegett meg.

Fegyvertelen örök a sóbánya mélyében

Utközben az egyik örrel beszélgetek. — Gyakran előfordulnak szökési kísérletek?

Az ör mosolyog.

— Nagyon ritkán. Vigyázunk. Ilyenkor utközben lenne az egyetlen alkalom, de jól tudják, hogy az első gyanus jelre azonnal belevölünk a tömegbe. Két bandita próbálkozott meg ezzel, még évekkkel ezelőtt. Egy Gaetan nevű — nem a bucuresti kalapácsos — és valami Vaduva nevű rablógyilkos. Egyik sem jutott messzire, mind a kettőt elfogtuk.

Érdeklődésemet egy félszemű cigány köti le, aki mogorva arccal halad a csoport szélén s akire különös gonddal ügyelnek. Az ör követi tekintetemet.

— Az egy nagyon veszedelmes gazember, tíz emberélet terheli lelkiismeretét. Valahol Besszarábiában kiirtott egy családot, apát, anyát és négy gyermeket s kirabolta a lakásukat. A csendörök nyomába jutottak. Üldözés közben négy csendört lőtt agyon. Csak úgy tudták elfogni, hogy fejbeltették... akkor vesztette el a félszemét. Pacurár Ionnak hívják...

A cigány megérzi, hogy róla beszélünk. Sötét tekintettel fordul felénk. Ilyennek képzelem el az ember a gyilkosokat. Életfogytiglani fegyház a sorsa...

Völgybe ér a menet. Épület emelkedik előttünk. Azután alagut következnek. Kis iparvasut vágányai húzódnak végig. Itt szállítják fel a sót. A csoport az alagutba megy. A fegyveres örök kint maradnak, néhányan pedig leteszik minden fegyverüket és belevegynének a tömegbe.

Sohasem megy be a fegyencekkel fegyveres ör a bányába. Teljesen fegyvertelenül, rablók és gyilkosok kénye-kedvére bizva haladnak közöttük... pár ember száz gonosztevő sorában

Furcsa események színhelye sokszor éjszakánként ez a hálóterem... beavatkozni nem lehet...

Reggeli hat óra. Az ébresztő hangja végig zug a nagy épülettömbön... háromszázötven ember készülődik a napi robotra. A sóbányára kijelölteknek még várniuk kell, mert csak akkor indítják utnak őket, amikor teljes világosság lett urrá a tájon. Minden héten más csoport megy a bányába... a többi az egyes műhelyekben dolgozik. Végre világosság van. Az udvaron készen áll a százas csoport a negyed-órás gyaloguttra.

Indulás.

Csikorogva tárul ki a fegyház kapuja. A szomorú menet megindul. Négy oldalról veszi őket körül a fegyőrök lövésre készen álló, élesre töltött puskája. Egyenesen feléjük irányítva. Közömbösen siklanak végig a tekintetek a csillogó szuronyokon és felhuzott ravasz revolvereken... ők már megszokták ezt a látványt, amely megrendíti a betévedt idegent... Furcsa ez a menet és még furcsább az arcok különös kaleidoszkopja. Van, aki vidáman menetel a bánya felé, mások sötét fenyegető arccal húzódnak meg a tömegben... a veszélyesen bilincs csörren... fiatalok, öregek, szimpatikusarcuak, Lombroso-típusok, szerencsétlenek és hivatásos bűnözők... mind egy tömegben haladnak esztendőről-esztendőre, tompán ütemes lépésben a sóbánya felé.

Azt a fehér sót, amely asztalunkon naponként helyet foglal, emberi szenvedések könnye izesíti meg...

Néha felharsan a kiáltás. És messze oldalra elhúzódnak az éppén szembejövő jármű. Ha aszszony, vagy leány ül a kocsin... száz vágyó szempár öleli körül tekintetével a Nőt... s éles, fülhasító füttyszóval köszönti száz férfit — az asszonyt...

Furcsa, megrendítő látvány...

A menet a temető mellett kanyarodik el. Ebben a temetőben évszázadok óta csak a sóbányai rabokat helyezik örök nyugalomra. Még a vidámak is elcsendesednek a kereszt-hadsereg meglátásakor...

nül, rablók és gyilkosok kénye-kedvére bizva haladnak közöttük... pár ember száz gonosztevő sorában

és mégsem történik semmi bajuk. Jól tudják ott bent, hogy nincs menekvés, néhány ártat-

A SZOMORU MENET. HATUL AZ IGAZGATÓ KISÉRI KOC SIN A SÓBANYÁHOZ A FEGYENCEKET.

lan ember vére semmitsem segít rajtuk, mert a bányából csak egyetlen kijárat vezet a napvilágra... s ott a szuronyerdő...

Az örök bent inkább megfigyelők. Erre is szükség van. Kevesen tudják csak, hogy

a sóbányák rabjainak sorsát nem a bíróság dönti el, hanem a fegyházigazgatóság. A bíróság megfelelő számú évet ró ki, a végleges számot azonban ott állapítják meg, a fegyenc magaviselete alapján.

Ezektől a fegyvertelen öröktől függ a fegyencek sorsa, az ő jelentésük nyomán állapítják

meg véglegesen a bányákban eltöltendő esztendőök számát.

Az egyik kis vagonra ülünk s haladunk lejtősen a mélybe. A fegyenceket nyolcas csoportokban gyalog indítják utnak. Kétszáz métert haladunk... *a levegő mind sósabb, mind hidegebbé válik.* Fázósan húzom fel bundám prémgallérját. Mindenütt erős villanykörték árasztják szerte a fényt. A katakombák megpillantása furcsa, szorongó érzéssel tölti meg a látogató szívét... most itt vagyunk, bent, a föld mélyében, száz bünözővel összezárva. Nem kellemes érzés.

Nagy zökkenéssel megáll a vagon. Hatalmas csarnokba értünk. Az impozáns sópalo-

Lopott dinamitot keresnek az örök

— *Atentione!*

Riasztóan végigharsog, visszhangzik a sópalo legtávolabbi zugáig a figyelmeztető szózat. Mindenki tudja mit jelent. Ismét szaladó emberárnyak. Engem is egy távolabbi zugba húznak. Azután tompa dörrenés. *Dinamit robbant.* S hatalmas sóblokk zuhan a földre. Már darabolják a csákányok és serényen rakják a kis vagonokba. Csak egyes részeken fejtik ma már csak csákánnyal a sót, a legtöbb helyen dinamitot használnak. A villamos furóval rést ütnek a kőben, elhelyezik a dinamitpatront, amelyet azután villamossággal robbantanak fel. Modern eszközökkel dolgoznak ma már itt...

És dolgoznak. Nem kell biztatás. Pár lejt keresnek naponként, de ezen is lehet néhány jó falatot vásárolni a fegyház kápolnájában...

Lift magaslik elöttünk. Ez viszi fel a sóval megrakott vagonokat. A lift kettős, egyik része felfelé halad, míg a másik lejön a mélybe. A lift megindulása előtt *az egyik ör feltelegonálja a házikészüléken:*

— *Vigyázat, szállítmány jön!*

Addig egyetlen vagon nem hagyhatja el az alagutat, amíg tartalmát tüzetesen át nem vizsgálják. Hátha valaki elrejtőzött a só alatt. A vizsgálat után a vagon tovább halad az udvarj épületbe, ahol feldolgozzák a sót.

Lent, egy csukott, kabinszerű helyiségben egy hivatalnok jegyzi a vagonok számát. S jegyzi az egyik megbízott rab is. Vigyáznak, nehogy kevesebbet kapjanak munkájukért. *Egy ember, erős munkával átlag tíz köbméter sőt produkál naponként.*

Tizenkét óra. Ebédszünet. Az ételt a bányába viszik le: leves, főzelék, kenyér. A fegyencek ebéd közben beszélgetnek. S az örök szívesen elegetnek bele a beszélgetésbe. Szinte meghitt viszony keletkezik az évek során a fegyencek és öreik között. Egy óraszünet, vannak, akik cigarettára gyujtanak, nem szabályszerű, de elnézik nekik. S azután folytatódik a munka. Estig. Illetve késő délutánig. *Mert még a sötétség beállta előtt kell visszajutni a fegyházba.*

Visszafelé indul a menet. Most már egyenként lépnek az alagutba, ahol az örök tetőtől-talpig megvizsgálják őket. *Kutatják, nem rejtett el valaki egy kis dinamitot.* Amivel bajt okozhat. *Három fegyőr kutat... a többi lővésre készenálló fegyverrel áll...*

Indulás. A csoport most már nem olyan friss, mint reggel... fáradtan ballagnak visszafelé. Negyedórás gyaloglás. A fegyház kapujában már várják őket. *Ismét egyenként kutatják át a fegyenceket,* hátha mégis sikerült elrejtetni valamit, egy kis robbanó anyagot, vagy valamilyen acélszerszámot.

Minden rendben. Irány: a hálóterem. Vacsora. Lefekvés. Az acélajtók rácsattannak a termekre. Reggelig ezek az ajtók nem nyílnak ki.

Egyhanguan kopog a kövezeten az ör bakancsa...

Igy telnek el napok, hetek, hónapok, évek és évtizedek...

Kivételesen csak szombat és vasárnap. Szombaton délből ér véget a munka. A fegyencek pihenhetnek, olvashatnak. *De a könyvtárat*

tába, ahol emberi tragédiák hosszú sorozata játszódott már le. Fent a magasban szórják fényüket a villanylámpák. De lent mégis félhomály uralkodik. *Husz méteres távolságban már csak sejtelmes árnyak láthatók,* a csikosruha összefolyik a homállyal, az arcokat nem lehet felismerni. Csak árnyak, árnyak, mindenféle...

Ez a sópalo legtávolabbi zugáig a figyelmeztető szózat. Mindenki tudja mit jelent. Ismét szaladó emberárnyak.

Oly aprók vagyunk ezekben a dimenziókban...

A sóhegy szürkén csillog a villanyfényben.

Az emberek szerteszélednek. Kezdődik a munka.

csak egy-kettő veszi igénybe. Nem olyan emberek kerülnek ide, akiknek életszükséglet lenne a betű...

Vasárnap mise a fegyház kápolnájában.

Az egyhangú életet hosszú esztendőök alatt

A TG. OCNAI-I FEGYHÁZ BEJÁRATA A SÓBANYABÓL HAZATÉRT FEGYENCEKET A KAPU ELŐTT MÁSODSZOR KUTATJAK AT.

ritkán zavarja még különös esemény. Például — fegyencelázadás. Ilyenkor legtöbbször bejelentik, hogy *nem hajlandók kijönni a sóbányából, amíg panaszukat nem orvosolják.* A fegyházigazgató a főügyessel kikocsizik a bányához. Meghallgatják a panaszokat. S többször orvosolják.

A műhelyekben is serényen folyik a munka. Számos megrendelő érkezik a városból. Cipőre, butorra, kősből készült dísz tárgyra. A fegyencek jól ismerik a városbeli árat. És nem hajlandók olcsóbban dolgozni. Egyszerűen kijelentik:

— *Nem rontom az árakat, miért konkurraljak a városiakkal?*

Időnkint nagyszerűen sikerült kiállításokat rendeznek. Sokan ott lesznek mesterré egy-egy iparágban.

Egyéni sorsok?

A legérdekesebb lakó *egy volt középiskolai tanár. Husz évre itélték, amiből már ötöt töltött ki. Neamt megyei, neve nem fontos. Négy leány-növendéke ellen követett el erőszakot...*

Egy másik, Ion M. Costin. Két gyermeke van. Boldog családi életet élt, amíg rá nem jött arra, hogy felesége megcsalja. Megölte a hűtlen asszonyt. *Tizenöt esztendőöt kapott.*

Furcsa esete van Muler Vasil Soroca-megyei legénynek. Tizenöt évet kapott, mert meggyilkolt és kirabolt egy zsidó házalót. *Ma is ártatlannak vallja magát.*

— *Esküszöm, nem én öltem meg,* — mondja fanatikus elhatározottsággal — két falubeli ember a tettes. És a két gyilkos felesége rámvallott, megmentették a férjüket, de engem ártatlanul idejuttattak...

Ha az ember végighallgatja őket, csupa ártatlanul elítélte kerül szembe.

Egy hírhedt bandita: *Balmuc.* Tíz évet töltött már itt. S újból rabolt s újból gyilkolt. Egy év múlva visszakerült. *Most élje végéig a sóbánya robotosa marad...*

Szinte jólesik újra vonaton ülni. S nem látni a csikos ruhák tömegét. Visszatérni a rövid látogatás után a rohanó életbe, ahonnan esztendőkre számítotték ezeket a szerencsétlen bünösöket.

Még mindig szemem előtt táncolnak a sópalo kisérteties árnyai s hallom a csákányok csattanását.

Ott kétszáz méter mélységben földi bünösök földi purgatóriumában. Ahonnan mégis oly kevesen kerülnek tisztult lélekkel vissza a dolgozó emberek társadalmába...

A vér örök foltot hagy...

MAROSI RUDOLF

az „ARADI KÖZLÖNY”
jubileumi számának
kliséi

fényő istván

timisoarai
cinkográfiai
műintézetében
készültek.

Erdély régi művészete

Az „Aradi Közlöny” számára írta:

Gersevich Tibor

Erdély művészetéről közöl az alábbiakban értékes kulturtörténeti tanulmányt Gersevich Tibor, a budapesti Tudomány Egyetem művészettörténeti tanára, a Római Magyar Intézet kurátora, a Műemlékek Országos Bizottságának elnöke, a Nemzetközi Régészeti Szövetség főtitkára, aki tudományos tevékenysége révén méltán szolgált rá a kulturdiplomata címre.

Erdély ősi kulturterület. Az őskortól kezdve gazdag leletek tesznek róla hitet. A rómaiak s később a népvándorlás népei kulturát és művészetet hoztak oda, amit később a barbár századok futóhomokja eltemetett.

A török hódoltság idejéig, illetve a török szultán által 1541-ben életre hívott erdélyi fejedelemség megalakulásáig nem volt külön erdélyi művészet. Az erdélyi részek éppoly beletartoztak a magyar művészet egységébe, mint az ország más vidékei. Ugyanazok a stílusáramlatok járták át és kovácsolták át a nagy nemzetközi stílusokat. Erdély művészete a XVI. század közepéig ugyanannak a szellemi közösségnek volt megnyilatkozása, ugyanakkor a nagy és szilárd földrajzi és gazdasági egységnek eredője, mint az ország többi részeinek művészete. Ebben a nagy korszakban Erdély nem mutat nagyobb különbséget, több egyéni szint, mint az ország egyéb stílusvidéke.

Az erdélyi művészet sorsára mindjárt kezdetben nagy hatással volt az, hogy Szent István az első tíz püspökség egyikét Alba-Iulia-n alapította, amit a mai székesegyház alatt 1916-ban végzett ásatások is megerősítettek, amidőn a XI. századi templom maradványai előkerültek. Az ásatások tanúsága szerint a háromhős első albaiuliai templom elrendezése rokon Szent István többi bazilikájával. A jórészt most is álló s a XII. század utolsó évtizedeiben román stílusban épült, a következő században gótikusan átépített második templom alaprajza a hosszanti hajók és kereszthajó találkozásánál emelt francia típusú toronnyal a kalocsai második székesegyházhoz áll közel. Sok viszontagság érte, 1277-ben tűz pusztította, franciás negyzedi középső tornya bedőlt. A mai homlokzati tornyot olaszos stílusban a XIII. században kezdték építeni, Széchy püspök, majd Hunyadi János folytatta s 1620-ban a főpárkánnyal a református Bethlen Gábor fejezte be, sisakját pedig a XIX. század közepén Haynald Lajos akkori erdélyi püspök tette rá.

Az albaiuliai ősi székesegyház a magyar történelemnek is megszentelt helye, fejedelmek, a Hunyadiak, Izabella királyné és fia, János Zsigmond temetkezési helye, Pantheonja.

A magyar művészet sulypontja

A XIII. század első felében épült harinai (Szolnok-Doboka-megye) románkori templom bazilikális elrendezése a régi esztergomi székesegyház alaprajzának kisebbített másolata. Dunántúli hatást árul el a két hatalmas homlokzati toronnyal ékeskedő akosi román stílusú templom, míg a falfestményekkel díszített s ugyancsak XIII. századi román stílusú óraljboldogfalvi templom, a XIII. század elejéről származó és Szent Istvánról elnevezett búrszőnyi templommal (Hont-megye) rokon.

A gótika korában a Dunántul elveszti vezető szerepét. A magyar művészet sulypontja Erdélybe, majd a Felvidékre kerül. Ekkor épül Erdélyben, Hunedoarán, a Hunyadiak fészakében, a legpompásabb magyar várkastély, amely építészeti szerkezetében rávall ugyan a Loire-menti francia mintákra, főmőr falaival, egyszerűbb tetőszerkezetével, takarékosabb díszítésményeivel ezektől mégis különbözik. Ekkor épül a brasovi Fekete-templom, a régi ország legnagyobb gótikus temploma, amelynek némely része, különösen a kapu kiképzése rokon a

kassai Szent Erzsébet egyházzal és a garamszent-benedeki apátsági templommal.

A magyar gótikus építészetnek az ország különböző vidékein elszórt emlékeit sok rokon vonás köti össze egymással. A Dunántultól a Felvidéken keresztül Erdély délkeleti részéig (Dej, Sibiu, Sebes, stb.) gótikus templomainkra, s némelyütt a városi óratoronyokra jellemző karcsu, magasbaszókő, gulaalaku toronysisak négy sarkán emelkedő fiatorony. Ez a toronyforma a kőépítészetből átment a fatemplomokra, amelyek leginkább Erdélyben terjedtek el, de találkozunk velük a Felvidéken is, különösen a Ruténföldön. A mult század második felében a Dunántul is állt fatemplom. Erdélyben többnyire román vidékeken maradtak meg. Fatemplomokkal Skandináviától kezdve Kelet-Ausztrián át a Balkánig minden olyan vidéken találkozunk, ahol az anyagi, gazdasági és néprajzi körülmények létrehozták, s ahol a kőépítészet magasabb kulturfejlődése azokat még meghagyta. E széles zónában elhelyezkedő fatemplomok az anyagból folyó közös sajátságai mellett vidékenként a liturgiától, a kőépítészeti környezettől és a népművészettől befolyásolt különbözőségeket is feltüntetnek, amelyek azonban inkább regionális, mint nacionális jelleggel bírnak. Magyarországon a fatemplomok építésére vonatkozó legrégebbi adat egy 1204-ben kelt oklevél, amely szerint Szent László király Szent István jobbánának őrzésére Szent Jobbon fatemplomot építtetett. A magyar vidékek fatemplomai jórészt elpusztultak, hogy helyet adjanak a kőépítésnek. Leginkább csak a román fatemplomok maradtak fenn, amelyeken bizonyos helyi, nemzeti sajátságok tényleg kialakultak, az alaprajzot illetően a liturgia meg a népszokások következtében, a külső megjelenés, különösen a torony és a magas tető tekintetében a magyar kőépítészet, a díszítésben pedig a román és mellette a magyar népművészet hatása folytán. Számos román fatemplom emelkednek az erdélyi építészetre jellemző sisakos, nem ritkán fiatornyokkal is ellátott tornyok, amelyeket a fatoronnyal bíró gótikus rendszerű székely kőtemplomok, a „fatornyos ház”-nak ezek a kedves és arányaikban, világos szerkezetükben, egyszerűségükben is megkapó magyar szimbólumokká nemesedett emlékei közvetítettek. A román templomokon gyakran előforduló magyaros virágdíszítés és magyar feliratok szintén amellet szólnak, hogy építésükben magyarok is közreműködtek. Külön csoportot alkotnak azok a román kolostorok és templomok, amelyek bizánci stílusú a Balkánról, vagy Oroszországból

Injekció nélkül, fájdalommentesen belsőleg gyógyíthatók, szájon keresztül véve

a Syphillis: Trepalgyil-al,
az Impotencia: Ugijil-al.

A párisi **Lacroix** laboratórium valódi francia gyártmányai kaphatók az ország valamennyi gyógyszerárában és drogueriájában. Kér en dímentesen prospektust a romániai vezérképviseléstől:

Laboratorium Lacroix.

Bucuresti, Str. Academiei No. 2. 337

jutott el ide, s amelyeken nem ritkán a nyugati építészet hatása is kiütözik.

A szász vidékre jellemző az erődtemplom, amely az istentisztelet mellett a tatár és török elleni védelmet és vagyonbiztonságot is szolgálta. Szerkezetük lényegileg gótikus, s javarészüket a XV. és XVI. században épült. Igen gyakoriak a székelyeknél is (Szent Tamás, Szent Mihály, Mindszent, Szentkirály, Karcfalva, Csikménaság, Kászon, stb.) de más építészeti megoldással erődített templomok a Felvidéken is előfordulnak, sőt a Dunántul a pannonhalmi apátsági templomon is fellelhetők az erődítés nyomai.

A gótikus építészet és díszítőművészet Erdélyben mély gyökeret vert s jóval túlélte saját stíluskorát, annyira mint sehoh másutt, Magyarországon vagy akár a külföldön. A reneszánsz feltűntével még javában virágzik, majd századokon át ezzel együtt él tovább.

A fejedelemség korában a kimulni nem tudó gótika a szászok, az ugyancsak elhuzódó reneszánsz a magyarság, a bizánci stílus pedig a románok kedvelt stílusa lesz.

A legkiválóbb művészek Erdélyből

Az erdélyi művészet fénykora a gótika, Nagy Lajos és Zsigmond idejére esik. A román korszakban a Dunántul stílusfölénye uralkodik rajta, a gótikában azonban már maga kezdeményez, kapcsolja a magyar művészetet az új európai áramlatokba. Kulturájának dus televényéből olyan művész-zsenik nőnek ki, akik a korművészetnek az egyetemes művészettörténetben is kimagasló, uttörő egyéniségei. A hunedoarai várral, a földvári domborművekkel közvetlenül kapcsolódik a gótika francia hazájába. Székelyföldi freskóinak izes magyar epikájával érdekesen gazdagítja középkori falfestészetünk sajátságos stílusát. A Kolozsvári testvérek szobrászatával megelőzi az európai fejlődést, Kolozsvári Tamás képei pedig a nagy festő-nemzetekkel egyidőben indítják el a magyar festészetet, a leáldozó gótika és a felkelő reneszánsz kritikus határmesgyéjén az új stílusfejlődés útjára. E három mester személyében Erdély a magyar középkor legkiválóbb művészeivel ajándékozta meg a közös hazát.

A szárnyasoltárok divatja Erdélybe ugylátszik Felső-Magyarországból került. Az erdélyi szárnyas-

ÉPÍTETŐK FIGYELMÉBE!

CONSTRUCTIA ÉPÍTŐIPAR R.-T.

Strada IOSIF VULCAN No. 6.

Tritthaler Ferenc és Nachtnébel Odön főmérnök

műszaki vezetése alatt cállal mindennemű új építkezést, tervezést, művezetést a legkisebb átalakításoktól a legmodernebb kivitelig. 71

Zseb Fali Ebresztő **Órák és javítást,** anyékszer, ezüsttárgyat legjobban és legolcsóbban **GARTNER JOZSEF** órás és ékszerésznel Piata Avram Iacu 1 sz., volt Losonczy-üzlet. 49 Modern női és férfi karórák nagy választékban.

oltárok szorosan összefüggnek a felvidékiekkel. Sokáig megtartják a gótikus formákat, kivált a szász vidéken, még akkor is, amidőn eleinte a keresztiszményekben és a szárnyképek aranybrokátos háttérben megjelenik az olasz reneszánsz, amit éppúgy, mint a Felvidéken 1510 körül történt. Az új stílus főként a székely szárnyasoltárokon átterjed a figurális ábrázolásra is. Ez a reneszánsz irányzat megfelelt a magyar lelki alkatnak és stílusérzésnek, s jobban érvényesült a szárnyasoltárok székely, semmint a gótika szárazabb, aprózó szegletes, németes formalizmushoz ragaszkodó szász csoportjánál. A szász földi szárnyasoltárok németes elemei többnyire a felsőmagyarországi, elsősorban

szepességi művészet közvetítésével, már átdolgozva kerültek Erdélybe, s ott helyi stílust hoztak létre a közvetítésben részük volt a német metszeteknek. A szász szárnyasoltárok nem kerülhették el a szomszédos székely oltárképek hatását sem, s emlékeztetünk rá, hogy a legrégebb erdélyi szárnyasoltár, az Apafi-családtól rendelt almakeréki: magyar munka.

A legtöbb erdélyi siremlék szász, bár a legkorábbiak s művészileg leggazdagabbak és legkülönbek, a fejedelmi siremlékek, magyarok. Olaszok is dolgoztak erdélyi siremlékeken a XVI. és XVII. században, Bethlen Gáborét, Antonio Castello faragta.

A reneszánsz téchódítása Erdélyben

A reneszánsz első hulláma a XV. század második felében Budáról, majd a XVI. század elején Firenzei Jánossal Esztergomból érkezett Erdélybe. Eleinte díszítő faragványokban, egyes épületrészekben főként kapukon jelentkezett. A reneszánsz kapuk és ajtók divatja különösen Clujon terjedt el, amely jóideig az erdélyi reneszánsz művészet központja volt. Az olasz mestereknek mihamar magyar segédei és követői akadtak, építettek és kőfaragók, akik közül többet névszerint is ismerünk, s akik az új stílust helyivé formálták. Cluj magyar kőfaragók nevei fennmaradtak már a XV. századból; a XVI.—XVII. században gyakran visznek innen mestereket, sőt készen faragott köveket vidékre. A cluj reneszánsz kapukon magyar feliratokkal is találkozunk.

A reneszánsz stílust elsőnek a főpapság karolta fel, s az uralkodók közül Szapolyai János, aki Uioara építését Domenico de Bolognára bízta. A vár építését később Martinuzzi György folytatta és ő építette az vintul de josi kastélyt is, ahol később meggyilkolták. Az vintul de josi kastélyt a magyarra honosult erdélyi reneszánsz építészet első emlékének kell tekinteni, bár nem tudjuk, hogy az épület eredeti alkatából mennyit őrzött meg.

Az erdélyi fejedelemség megalapítása változást hozott Erdély művészi életére.

Az elszakadt Erdély mecénásai, elsősorban a középnemesi sorból felemelkedett fejedelmi dinasztiák továbbra is megtartották a Corvin Mátyás és közvetlen utódai idejében a királyi udvartól és a nagy magyar főpapoktól kezdeményezett olasz műveltségi és művészeti orientációt.

Az olasz kulturának Erdélyben igazi meghonosítója Izabella királyné, Bona Sforza leánya volt, aki olaszokkal vette magát körül éppúgy, mint fia, János Zsigmond. A Báthoriak udvarában is ottho-

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Kereskedők Lapja

Az ARADI KÖZLÖNY 50 éves jubileuma alkalmából kifejezésre öhajtom juttatni azt az őszinte elismerést, amellyel az ARADI KÖZLÖNY szerkesztésével szemben viseltetem.

Mint a Kereskedők Lapja szerkesztője, naponta elejétől végig olvasom az ARADI KÖZLÖNY-t, elsősorban természetesen az engem speciálisan érdeklő információkat, közgazdasági tudósítást és híreket. Meg kell állapítanom, hogy az ARADI KÖZLÖNY egyike azoknak a kivételes magyar nyelvű lapoknak, melyek a közgazdasági híreket is szinte bámulatra méltó szakértelemmel, megbízhatósággal és alaposítással közlik az olvasóval. Gyakorlatból tudom, hogy milyen nehéz feladat ez a napilapok számára. Hiszen a szerkesztőség lázas munkájában állg nyílik az újságíróknak alkalom arra, hogy a közgazdasági természetű törvények, rendeletek, utasítások áradatában, az ARADI KÖZLÖNY-nél megszokott lelkiismeretességgel ellenőrizhesse az ellentétes értesüléseket és az igen nehéz törvények népszerű ismeretetésével néhány óra alatt készüljön el.

Őszintén bevallom, hogy a diadalmas ARADI KÖZLÖNY szerkesztősi munkájában éppen az imponál nekem a legjobban, hogy közgazdasági rovatában is mindig legalaposabban tájékoztatja a közönséget, hiszen a legtöbb napilap éppen ezt a területet hanyagolja el.

Fogadja Főszerkesztő ur a Kereskedők Lapja nevében legőszintébb szerencsekvánataimat. Az 50 éves ARADI KÖZLÖNY-t az erdélyi újságírás legnagyobb diadalának tartom.

Oradea.

Kiváló tisztelettel:
Dr. BÜSZÖRMÉNYI ANDOR
felelős szerkesztő.

nos volt az olasz humanizmus, az olasz művészet és különösen a zene

Olasz mesterekkel még a XVII. század folyamán is találkozunk. A névleg is ismert magyar építésszek és kőfaragók közül a cluj Kakas Istvánt, Seres Jánost, Diószegi Istvánt, Szilágyi Jánost, Magyar Benedeket, Molnár Albertet és az Olaszországban tanult Palóczi Horváth Jánost említjük, akik sok más társukkal és az olasz mesterek oldalán működött magyar segédekkel vitték véghez a XVI. század második felében és a XVII. században a reneszánsz erdélyi stílusváltozatának lassu folyamatát.

A magyarrá vált erdélyi reneszánsz építészet legérdekesebb emlékei a kifelé zárkózott és komor, belül derűs kastélyok. Az erdélyi urak emelkedett kulturéletéről és ösztönös tehetségéről tesz bizonyítást, hogy a legszebb erdélyi reneszánsz kastélyt, a Bethlenszentmiklósi 1668—1673 közt, a kastély ura, Bethlen Miklós építette, más művét nem ismerjük, de ez az egy is elég ahhoz, hogy neve a magyar művészettörténet egyik fényes lapjára kerüljön.

A Principatus idejében sem szakadt meg teljesen az erdélyi építészet kapcsolata a régi közös országgal. A keresdi Bethlen-kastély elegáns tornáca a sárospataki Perényi-vár loggiájának visszhangja, míg a hatalmas bátyatorony felső szakaszának díszítése a felsőmagyarországi reneszánszra emlékeztet, amelynek pártázatos sgrafittós, oszlopos stílusát Töröcsvár és a gyergyószárhegyi Lázár-kastély is átvette s amelynek hatását az egyházi építészetben a magas attikájú védőfalloal övezett s eredetileg XIII. századi prázsmári erődtemplom, Erdély legnagyobb ilyen típusu temploma képviseli.

A reneszánsz meghódította Erdély népművészetét is, amelynek virágos derűje nem egy világi építményen, de méginkább a templomokban s kivált a Székelyföldön ellepi az építészeti formákat. A népies virágos reneszánsz eljutott a legkisebb és

Horváth József

elektrotechnikai vállalata
Str. Bratianu 10 szám

Ganzgyári elektromotorok és dinamok lerakata. Raktárt tart csillárokat és mindennemű villamossági felszerelési cikkekét. 69

Részletes tervvel és költségvetéssel díjtalanul szolgál.

legtávolabbi falvakba s divatja belenyulik a XVIII. századba. Ennek a gyökeresen erdélyi stílusnak számos szép példáját ismerjük még a XVIII. századból is. A késői virágos reneszánsz legkiválóbb mestere Sipos Dávid, akinek számos műve közül felemlítjük a hadadi ref. templomnak báró Wesselényi Ferenc megbízásából 1754-ben készült székét. A reneszánsz keveredése a népművészettel Erdély XVII—XVIII. századi művészetének egyik legjellemzőbb, legrokonszenvesebb vonása.

A reneszánsz építészet századokon át alig változó formáival, lapos ívű, tömzsi oszlopos tornácaival még a XVIII. században is él, mint a vargyasi Dániel-, az uzoni Mikes-kastélyon és székely falusi kurián. A barokk és rokokó iránt alig bírt érzékel, idegen volt tőle amannak retorikája éppúgy, mint ennek játszi könnyedsége. Méltán mondta Bocskai: „Sem az dialektikához, sem az retorikához nem tudunk.”

Erdély és a magyar művészet

A Principatus korának ez az elzárkózása az új stílusáramlattól engedett a Gubernium alatt. Az önálló fejedelemség megszűntével, amidőn Erdély újra a magyar királyok jogára alá került, újra megnyíltak a sorompók, az új művészet, a barokk, bevonult Erdélybe, amiben az ellenreformáció hullámverése és Mária Terézia kulturpolitikája is segítette. Erdély ezzel újra bekapcsolódott a magyar művészet vérkeringésébe, amely ebben a korban, különösen a Dunántul és az északnyugati Felvidéken éppúgy, mint Erdélyben az osztrák és délnémet barokk erős, ha nem is kizárólagos befolyása alá került. Az előzményekből s a földrajzi helyzetből is érthető, hogy Erdély távolról sem hódolt be annyira az osztrák barokknak, mint Magyarország nyugati vidékei, aminthogy ezektől különböző és önállóbb volt a barokk stílus alakulása az északkeleti Felvidéken is. Annál szivesebben fogadta a XIX. század első felében a neoklasszizmust, amely nehézség nélkül illeszkedett a hosszúéletű erdélyi reneszánsz hagyományaihoz.

Cukor

Gyufa

NAGY FARKAS

KERESKEDELMI és IPARI R.-T.

A R A D.

Cukor

Gyufa

Tánc Kalotaszegen

— Történelmi regényrészlet Erdély XVII. századából —

Az „Aradi Közlöny” Aradban írtá!

Kós Károly

KÓS KÁROLY, az Erdélyi Szépmíves Céh és az Erdélyi Helikon vezető-egyéni-sege, az erdélyi történelmi regény cserzőgoshirű művelője küldte jubiláris számunk részére az alábbi, pompás történelmi regényrészletet.

Télen áll a külső munka és az asszonyok, leányok fonóba járnak, az emberek pedig, ha az erdőre nem mennek, akkor lustálkodnak otthon és ténferegnek a faluban. Ilyenkor ér reá pletykálni mindenki. Azon a télen többek közt azt beszéltek a nemes atyafiak portáin, hogy a gyalui viceporkoláb Maksai László, ama székely tiszt, mintha erősen járná az utat, ami Gyaluból Monostorra éppen a Basa-portára vezet. A rossz nyelvek azt is beszéltek, hogy egyszer Maksai László a pányiki tisztartónál erősen megrésze-gedett, úgy, hogy hazamenet lefordult a lóról és szépen elaludt a hóban. Valami szánkák kapták meg, úgy vitték Gyalura. A lova pedig másnap a Basa porta pajtájáról került elé: jobban tudta az utat oda, mint haza, Gyalura. Vagy, hogy ott jobban tartották? Varju Gáspár is hallotta ezt a históriát.

Szép vidáman kezdődött a Basák mulatsága ünnepe harmadnapján, de csuful végződött. Az idő jó volt, fekete karácsony ugyan, de friss, fagyos és derűs nap. Jó ebéd, jó bor. A környékbeli kurtanemesek jórésze összejött és a muzsikás sem volt utolsó.

Ebéd után szokás szerint táncot kezdtek a fiatalok, a nagy ebédlőházból kihordták a butorokat, csak a fal mentén maradt meg a hosszú pad. Az öregurak a kisszobába huzódtak és ott csendes beszélgetés közben hajtogatták egymás egészségére a bort. Ide kerültek be az öregebb rendű asszonyok is és a kemence körül telepedtek meg. Mézes süteményeket és holmi török édességeket szopogattak és, ahogy az már szokás, azokról beszéltek, akik nem voltak éppen itt. A fiatalok a kiürült nagy szobában mulatoztak. Nóta nóta után, tánc tánc után: a muzsikusok nem igen pihentek. Sirt a hegedű, sikoltott a sip és egyik-egyik legény hamar hamar elkezdte a kurjongatást. Varju Gáspárnak tetszett a dolog, ilyesmi-lyen addig nem igen volt része. A zsidongó zajba beleszórt zene, a sok tarka, forgó leány, a szabadon lobogó élet. A forróság is nagy volt, a levegő vastag. Leült a falmenti padra éppen a végére, az ajtó mellé. Idő multával kezdte megszokni és kezdte egyenként ügyelni a táncolókat, beszélgetőket, éneklőket. És észrevette, hogy Basa Anna sokszor táncol ama Maksai Lászlóval. Azt is észrevette, hogy jól táncol mindakettő. Mert tudott táncolni ő is. Az iskolában tanula a többiektől. Szép pár voltak így együtt: mint a virágzó élet maga. Magas és karcsu és hajlékony mindakettő. Mint a kicsattanó élet. Kacag és ujong belőlük az ifjuság, mint a levélbehajtott tavaszi nyírfából, ha rásüt a reggeli harmatos nap. Valaki kiáltott valamit a muzsikásnak, mire az egyszerre félbeszakította a nótát és másikat kezdett.

— A legényes, — kelt a szó és a táncosok körbehuzódtak. Középen szabad maradt a térség és Deritei István, a híres táncos egyedül maradt ott.

— No lássuk, ki járja velem? — kiáltotta el magát, mire ketten ugrottak melléje. Egy még kellett volna, mert úgy szép az a tánc. A három legény hát lassu léptekkel járt körben:

— No hiresek, akad-e valaki?

A szomszéd szobából is jöttek né emberek, asszonyok. Ezt a táncot érdemes látni.

A három legény lassan sétál körbe, a muzsika is tempós még. Egyik-egyik legény menésközben cifrált egyet egyet, aztán csak tovább, körben.

A török sip hirtelen belesikolt és a három sar-

kantus, patkós csizma egyszerre csörren és koppan, a három pár tenyér egyszerre csattan. A nézők püsszegés, mozdulás nélkül nézik: Gáspár is ott szorong, Maksai is az első sorban. A muzsika mind sebesebb és hangosabb. Deritei István megtorpan és nagyot kurjant:

— Héj!

És erre indul meg aztán a tánc. A három legény egymással szemben, egy helyben járja. A muzsika sebes, mind sebesebb, a hegedűs vonójával járja a hirt, a sipos mintha rajta-rajtára sípolna. Ennek a szemek, nyitva a szája, forró a levegő és borzongás fut végig a bőrön, a lángoló vér felett.

— Hairó! Héj!

Deritei István ugrik és csattan a mestere-genda, ahogy meötl és dobban a föld, ahogy reá-dobban. A muzsika mintha kettészakadna. Aztán tempósan, halkán szól tovább és a három legény lépked ismét körben csendesen.

Deritei István mosolyog, a másik kettő törli az izzadságát.

Körül zsidongás kél és mozgolódás. Aztán egy sóhajtással meghal a muzsika, a táncosok állnak.

Ekkor mozdul meg Maksai László. Belép a közepre.

— Ezt nálunk is járnak, én is tudom. Még egyszer.

Deritei István biccent:

— Én is állom még egyszer.

De a másik kettő kilépett.

A muzsika szól újra és ketten kezdik a sétát és a biztatást:

— Nó, ki vállalja még, hiresek?

Nem vállalta senki.

Ketten táncolták és az tánc volt. Az egyik erős és nehéz, mint a bika, a másik hajlékony és karcsu: magas mind a kettő és értette mind a kettő. Ilyent

Vigyázat!

Paplan vételnél!

és készítésnél!

Ha ön tényleg elsőrendű paplant akar beszerezni, akkor csakis speciális paplankészítőhöz menjen. Arad legrégibb, 53 éve fennálló modern berendezésű speciális papplan készítő üzem.

HAUBENREICH-cég

Str. Horia 3 sz. — Sarok épület.

nem látott még Kalotaszeg. Ebbe belébomlottak nemcsak a fehérenépek, de az emberek is.

Gáspár elszomorodott kicsit:

Itten te vagy az ur — gondolta. Láta, hogy lángol a leányok szeme, ahogy nézték a táncoló két deli legényt. Vége volt ennek a táncnak is és az emberek összekeveredtek. Gáspár a kisszobába ment és egy csupor hideg bort hirtelen felhajtott. Kicsit megszédült ettől, kiment hát a tornácra levegőzni. Amikor visszatért a házba, szembetalálkozott kis Annával.

— Egész nap alig láttalak. Táncoltál-e?

— Nem.

— Miért?

— Nem volt kedvem.

— Aztán jön-e már a kedved?

Zsidongott a fiu fejében a bor:

— Ha te táncolnál egyszer velem, talán megjönne.

— Ezért kár volt eddig gunnyasztani a padon.

Gyere.

A muzsika szól és ők beállottak a táncosok közé. De még jóformán el se kezdték, csak odaugrott Maksai László és elkapta a leányt. Gáspár magához sem tért, azok messze jártak már. Hallotta, hogy kacagnak és a vér a fejébe szállott. Aztán nyelt egyet és a tűzhely felé indult. Ott, a szegeltben, a padon ült egy leány. Gáspár számontartotta, hogy a leány felé egy legény se közelített. Ösmerte. A kapusi Vitéz János leánya volt. Ilona. Az apjának malma volt. Hosszu, sugár, szélesvállu leány volt Ilona: mint a fenyőszál. Különb a legtöbbször. De Gáspár tudta, hogy Vitéz Ilona ülni fog mégis és mindenki tudta ezt. Édesanyjáról csu-

„MAJESTIC“

Samuel Motzen, Oradea

Finombörgyár

Különlegességek

Chevreaux

Velourcalf

Övvelour és

Newbookcalf

nya pletykák mondódtak és a leányt is belekeverték. Senki sem tudott semmit bizonyossággal, talán sok el se hitte, amikor tovább mondta és tódította. Vitéz János jó familiából való jámbor ember volt, szerették az atyafiak, tartották vele a barátságot, de a leánnyal mégsem táncolt senki ezen a télen.

Gáspár hát egyenesen a leány felé indult és leült melléje szó nélkül.

— Nem félsz?

— Mitől?

— Nem tudod, hogy egy idő óta belpoklos vagyok? Nem látod, hogy mindenki kerül, mint a veszett ebet?

Barna szemében keserűség és dacos harag.

— Vagy azért ülsz ide, mert téged is kinéznék innét? Veled se táncol senki? Láttam jól, hogy az a vári katoná hogy elrapta a kezdeből kis Annát.

Gáspár nem szólt, nézte a lányt.

— Nem tudtál odavágni néki? A szeme közé éppen. Hej, micsoda szép felfordulás lett volna itt egyszerre.

A fiu hallgatott és a mérge enyhült. Már nem bántotta a maga baja: a más keserűsége olyan, mint az orvoság.

— Látod, Gáspár, én tudom, hogy különb vagyok, mint itt ezek a vékony, hitványpénzü, festett-képi leányok. Különb. Szébb. Egészségesebb. És én mégis ülök ma. Azt hitték, nem jövök el: nem jövök el: nem merek. De szembe akartam nézni velük. Mindegyikkel és ők sütötték le hamarabb a szemüket, nem én. Nekem nincsen miért.

Ilona elhallgatott. Talán szégyelte is, hogy így hirtelen egyszerre kiöntötte minden keserűségét. Elforgult, be, a tüzhely felé és Gáspár látta, hogy megtörülte a szemét: Ez fájhat keservesen. És nem segíthet ezen egy leány. Ülnie kell tovább, mindenké szemeláttára.

Gáspár hirtelen felállott:

— Te, Ilona, tudod mit? Táncoljunk mi is egyet.

A leány ijedten pillantott fel. Csufolódik ez is. Bántja ez is. De ahogy Gáspár orcájába nézett, elkacagta magát:

— Nem bánom.

Táncolni kezdtek. Elsőbben szép lassan, vigyázva próbálták egymást, melyik mit tud. Gáspár régen táncolt, de azért nem felejtett el mindent és sorban a lába is rájárt. A muzsikás felé huzódtak. A muzsika szólott és ők belejöttek. Gáspárnak melege lett: a bor a fejébe ment. Már a süvege a kezében, és csak félkézzel fogja a leány derekát. Aztán egészen eleresztette és csak úgy magukban rakták: a szemük fogózott össze csak és egymásnak táncoltak. Szép az, aki tudja. A muzsika mind sebesebben, ahogy az már szokás és Ilona haja kibomlott, belőle a pántlika kihullott. Meg kellett állania.

— Héj, az utból — kiált valaki.

Gáspár odapillantott: Maksai. És kis Anna a párja most is. Ilona lehajolva és fogja is már a pántlikát.

— Mozdulj hát — hallotta megint a hadnagyot és aztán Ilona lebukott.

— Megállj!

Mint a menykőcsattanás és megtorpant mindenki.

Gáspár belemarkolt Maksai karjába:

— Megállj, eb!

Mire az fordult és öklével szó nélkül a fiu arcába vágott. Gáspár megtántorodott és térdre bukott. Maksai a muzsikásnak kiáltott:

— Rajta, héj! Nó kis Anna?

De kis Anna csak állott és nézett. És mindenki állott. Mi lesz most?

Egy kurta szempillantásig.

Aztán csak látták, hogy Varju Gáspár felugrik és balkeze beléragad a hadnagy nyakravalójába, jobb keze magasan és öklében csillog a kétélű vadászkés.

Halálos, nehéz csend. A hadnagy arca vere-sedik, ahogy a nyakravaló mind jobban szorul a torkára, két karja kettéterjesztve és szeme a késen.

— Jézus, Isten! — és Gáspár ösmeri a hangot.

Jobbkarja még mindig fenn, balkeze csavarja össze a hurkot. A hadnagy hanyatt hajlik, arca egyenesen felfelé fordul, térde összecuslik.

Ujra hallja Gáspár:

— Ne öld meg, ne öld, — és jobbkeze a késsel lehanyatlik. Másik kezével még felemeli a hadnagyot, hogy a lába a levegőben lóg, aztán levágja a földre. Szeme találkozik a kis Annaéval:

— Ne félj! Nem vagyok gyilkos.

Tekintete körüljár, aztán megfordult és ki. Csak haza. Fel a hegyre, az erdők közé. Szégyelte magát.

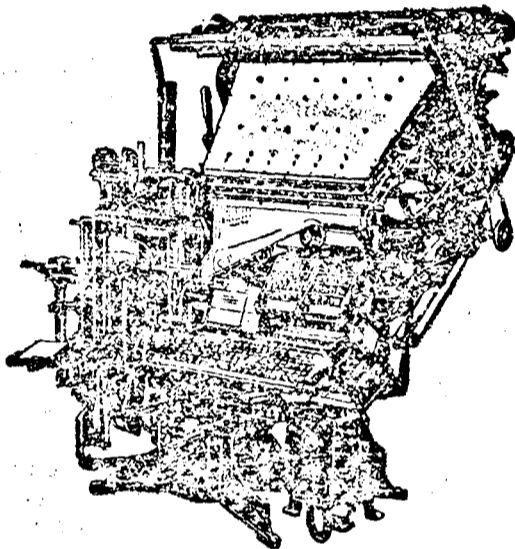
Szürküldött és a hold éppen jött fel a hegyek mögül.

Hideg, száraz idő volt.

A Linotype-szedőgép

— Hogyan folyik le egy napilap modern szedése —

Az új idők új embereket hoznak, az új emberek új gondolatokat, az új gondolatokból pedig új tettek származnak. Időnkint egy különösen ragyogó csillag tűnik fel a tudomány égboltozatán. Így történt ez 1885-ben is, amikor is az amerikai Baltimore városban egy Németországból bevándorolt egyszerű órási, Otmar Mergenthaler (született a württembergi Hachtelben, 1854. május 11-én) az első olyan szedőgépet, a „Linotyp”-et hozta üzembe, amelyek működéséhez csak egy ember kellett. Valóban egyike a legnagyobb találmányoknak, amelyek gazdagabbá tették kulturánkat, különösen a grafikai gépek technikáját. A legfőbb ideje volt már ennek, mert a fáradságos kéziszedés, amely addig már majdnem öt évszázadon át állt a nyomdászat szolgálatában, nem volt többé alkalmas arra, hogy a hatalmas technikai átalakulásokat kövessék, amelyek előbb a gyorsajtó, később a körforgógép feltalálásából adódtak. Mindenesetre már több mint kétszáz feltaláló küzdött a géppel való szedés problémájának megoldásáért. Dollárok millióit áldozták fel hiába; egy különösen hi-

LINOTYPE SZEDŐGÉP

ressé vált feltaláló: Paige, több mint nyolc millió dollárt vesztett el kísérletezésén. Sokan a tébolydába kerültek szabadalmi ügyvivőjükkel együtt. Mindezek dacára a feladat nehézségei csak nagyobbak lettek és a szedőgép története ennek folytán a megrázó emberi tragédiák sorozatát mutatta fel.

Mergenthaler sikere főként abban állott, hogy elődeivel ellentétben, nem egyes betűket szedett, hanem úgynevezett egyes matricákat. Matricák alatt ebben az esetben kis rézlapocskákat kell érteni, a

melyekbe a megfelelő betű be van metszve. A szedés módja a legegyszerűbben folyik le. A szedőgép, az írógépéhez hasonló billentyűzet előtt ül, csak az a különbség, hogy sokkal több (90-től 124-ig) billentyű van rajta. Minden billentyű-ütésnél a gépen levő, 90—124 csatornával ellátott tartóból leesik a kívánt réz-matrica egy gyorsan futó szijon, amely minden matricát a gyűjtőbe vezeti. Minden szó után egy különös kizáró kettős ék ugrik az egymásmellé sorakozó matricák közé, amely által a szavak közötti ürességek származnak. Ha egy sor megközelítőleg ki van töltve, ekkor ezek az ékek automatikusan, anélkül, hogy a szedő hozzányulna, a szavak közti megkivánt, egyenletes távolságokat beosztják. Éppen úgy következik a folyékony ólom segítségével történő öntés. Az egyes betűk helyett egy tömör sor keletkezik. A munka az ilyen sorokkal természetesen sokkal könnyebben, gyorsabban és főként biztosabban végezhető, mintha a szedés egyes betűkből állana. A szedésnek minden kezdő előtt félelmetes szétesése nem következik be, a szedőnek nem kell foglalkoznia a matricák visszatevésével sem, mert minderről gondoskodik a gép. Az se fordulhat elő, hogy szedés közben a betű elfogy, mert a szedő a saját maga betűöntőjévé vált és korlátlan mennyiségben állíthat elő új betűket. A szedés tartama alatt a matricák a gépben szakadatlan körforgást végeznek. Mialatt egy sort szednek, az előző már az öntőben, míg az azt megelőző sor már a matrica-tartóban van. Minden matricát egy öleletes készülék, az osztórud megragad a kiálló kis fülecskénél fogva, azokat a fogazatos rud hosszában vezeti addig, míg minden matrica a saját csatornájáig ér és ott önmagától visszaesik saját helyére. A megöntött sor a megtörtént nyomás után az olvasztótégelybe megy, amely a tisztított ólomot egy kis négyszögletes tömb alakjában adja vissza.

Igy él Gutenberg János, a könyvnyomdászat halhatatlan felfedezőjének gondolata modernizált alakban és meg nem gyengült életerőben a mai óriási sajtótörmelékben, mint a monda szerint mindig ujjáéledő fönix-madár, amelyet a nyomdászok parányi népe jelképének és talizmánnak választott.

És most áruljuk el kedves olvasóinknak, hogy a mi üzemünkben is már két évtized óta négy ilyen Linotype-szedőgép működik az Aradi Közlöny mindennapi előállításán.

Ezzel a kis technikai ismerteélssel azt akartuk megmutatni, hogy a technika fejlődése az utóbbi évtizedekben a nyomdaüzemek szedő-osztályán hihetetlen problémákat oldott meg és ezzel magvarázható meg az olvasók előtt egy napilap gyors előállítására.

A Linotype-szedőgépet, a ... példányát képben mutatjuk be olvasóinknak.

ZWACK, Likőr, Rum és Cognacgyár ::

Arad, Strada Mircea Stanescu 1 szám.

Világhírű „Unicum“

gyomorerősítő-ital és összes gyártmányai az ország legelőkelőbb márkája, minden szármottevő csemege kereskedésben és ital-mérésben kapható.

Aszódy János:

Pár szó az „Arany Internacionále“-ról

A fegyveripar háborualatti viselt dolgai — Adatok, érvek, bizonyítékok

A nehézipar üzemeiről sokat írtak és írnak, főleg a nyugati sajtó eddig még le nem pénzelt orgánumi foglalkoznak sokat korunk eme jellegzetes rákfenéjével. Ismerjük a Krupp és Schneider-Creusot dinasztia történetét, tudjuk miként tértek át a tulpacifista szerszámiparról a fegyverek gyártására, mert ez utóbbi jövedelmezőbbnek bizonyult. Sokat olvashattunk Sir Bazil Zaharoff-ról, „a hirtelen halál királyáról“ és vele kapcsolatban egy kevés betekintést nyertünk az angol Wickers-üzemek kulisszái mögé. Tudjuk azt, hogy már a háboru előtt is nagyhatalomként számított a fegyvergyártók kasztja, amely képviselőket, szenátorokat küldött a parlamentekbe. Különböző nemzetközi alakulatok jöttek létre, ami természetes tünet volt az ipar berkeiben — béke idején.

Azokban ezeket a „halálkereskedőket“ a kiterő világháboru olyan szoros érdekközösségben találta, amelyet egykönnyen nem lehetett szétszakítani. Sőt! a marne-i csata után, a német flotta vereségének idejében, a központi hatalmak szárazföldön is, tengeren is az antant gazdasági blokádja alá kerültek és ha ez a zárlat olyan szigorú lett volna, mint azt híresztelték, úgy Németország már az első hat hónap után kénytelen lett volna feladni a küzdelmet.

A barrikád töltésén levő nehéziparosok jóvoltából azonban minden hiányzó szükségletet fedezni tudta.

Mindjárt meglátjuk hogyan.

Nyílt kereskedelem folyt a hadviselő államok között.

Nem töltjük az időt sokat idézett statisztikai adatok halmozásával, amelyekből például kitűnik, hogy Hollandia és a Skandináv államok Amerika, Anglia felőli bevitel, illetve Németország felé irányuló kivitele bizonyos cikkekben — olaj, gyapot, alumínium, kémiai cikkek, stb. stb. — megtízszereződött a háboru éveiben. Sokkal meggyőzőbb adatok állanak rendelkezésünkre, amelyek világosan bizonyítják, hogy a háboru alatt — hallgatlagos beleegyezéssel — nyílt kereskedelem folyt a hadviselő országok között, egyes esetekben még a közvetítő semleges államok — Hollandia, Dánia, Svédország, stb. — megkerülésével közvetlenül is.

A német vezérkarnak alumíniumra volt szüksége, mert ebből készültek a Zeppelin és repülőgép alvázak. Szénben sem nagyon bővelkedtek és a robbanó anyagok gyártásához szükséges szerek is kifogytak már az első időkben. Cynamidban

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Brassói Lapok

Az ARADI KÖZLÖNY ötvenéves fennállása kettős bizonyágtételt kristályosít ki. Igazolja a lap rátermettségét, hivatottságát és szolgálatainak értékes voltát; tanúsítja a közönség megértését és megbecsülését. Ha ez az újság megszületésének első pillanatától kezdve nem állott volna magas színvonalon; ha a köz szolgálatában nem bizonyult volna törhetetlennek és hasznosnak; ha munkájával nem aratott volna elismerést és tiszteletet; nem köszönhetett volna rá az ötvenedik Karácsony. És ha az olvasók tábora nem ölelte volna körül a kiérdemelt szeretettel és nem állott volna szívós kitartással melléje, akkor magyarságunknak ez ez értékes harcospapír nem törhetett volna előre a magyar sajtó göröngyös útjain a félszázados határköig.

Igaz, meleg baráti szeretettel és bajtársi együttérzéssel köszöntöm a jubiláló ARADI KÖZLÖNY-t. A jövő, melynek kapui most tárnak fel előtte, hozza meg kitűzött céljainak diadalát!

SZELE BÉLA dr.

a Brassói Lapok főszerkesztője.

például 1914. elején 3.644 tonnát importált Svédország. Ez a behozott és természetesen Németország felé azonnal importált mennyiség 1915-ben 19.302 tonnára emelkedett. Kruppékat nyíltan vádolták azzal, hogy a háboru kitörése után,

közvetítők segítségével eladtak egy kézigránt-típust az angoloknak.

A német Thyssen gyár pedig a francia gyalogságnak szállított bajonetteket, még pedig olcsóbban, mint azt saját hadseregének szállította! Ezzel szemben a német acélkészítmények és kárburátorok nagy keresettségnek örvendtek az antant államaiban.

Igy azután eredeti Krupp szabadalmu kárburátorokkal ellátott repülőgépek bombázták a német városokat.

Krupp-féle gyutaccsal voltak ellátva azok a gránátok, amelyek a német állásokat pusztították. A Dardanelleknél harcoló angol gyalogos valódi Wickers gépfegyver golyója által esett el, a Verdun alatt rohamra induló német katona hullája pedig porosz márkájú drótsövényen akadt fel, amelyet a „Magdeburger Draht und Kabelwerke“ szállított két hónappal előbb Svájcban keresztül.

Évekkel ezelőtt nyomtatásban is megjelent, hogy: „Svájc különlegesen berendezett gyárat tartott üzemben, amelyekben a hadviselő országokból érkezett árukról tüntették el az eredetiüket jelző nyomokat“. (Arthur Saturnus: „A nehéz ipar a háboru alatt és utána“). A közvélemény számára persze hoztak néhány szemfényvesztő ítéletet, hogy ezáltal az átlagpolgárok érzelmeit megnyugtassák. Így pl. Franciaországban egy Menton nevű illatszerkereskedőt majdnem halálra ítélték, azért, mert egy svájci cég közvetítésével a Johann Maria Farina-cégnél bizonyos esszenciákat szállított. Kivételes kegyelemből csak 5 évi börtönrre ítélték és 20.000 frankot fizetett vele. Mindezt azért, mert parfümöt szállított a németeknek, amivel igazán mindent lehetett csinálni, csak háborut folytatni nem.

Most pedig lássuk egyikét a legmeggyőzőbb erejű bizonyítékoknak:

„Ha a thionville-i (Briey) völgykatlant nem ürítettük volna ki, mindjárt a háboru első napjaiban, úgy Németország arra a 7—8 millió tonna vasércre lett volna utalva, amelyhez határain belül hozzájuthatott. Ilyenképpen a Központi Hatalmak még 6 hónapos háborut sem bírtak volna ki.

(Weiss bányagazgató memoranduma 1926. május 26-án a francia hadsereg nehézipari kiüldöttségéhez).

Ezzel szemben mi történt? Az említett vasvadék már 1914. augusztus 4-én német megszállás alá került. Ezáltal a központi hatalmak kimeríthetetlen nyersanyag forrást kaptak a kezükbe a megmunkáláshoz szükséges magas kemencékkel, öntőműhelyekkel, gyártelepekkel együtt. 1919. január 25-én hivatalos francia közlemény szerint Barthe képviselő felszólalásában két kérdést intézett a kormányhoz: 1. Miért adták át a francia csapatok a briey-i medencét ugyyszólván puskaöves nélkül a németeknek? 2. A háboru alatt egyetlen offenzívát sem indítottak a bányavidék visszafoglalására és nem is bombázták a gyárat. Miért?

Megdöböntő leleplezések

Miért?! Egyszerűen azért, mert vasérc nélkül nem folytatódott volna a háboru. Háboru nélkül pedig nem kereshet igazán a halálkalmárok nemzetközi együttese. A briey-i vidéket alig 15 kilométernyi távolság választotta el a német harcvonalától. Amikor azonban a francia frontparancsnokok saját kezdeményezésükre támadást indítottak ezen a vonalon, hangos dorgatórium érkezett felülről. „Felülről“...

A 11. számú repülőraj tisztjei pl. kijelentették, hogy határozott tilalmuk volt a briey-i medence bombázását illetőleg és amidőn egy ízben bombákat dobtak erre a területre, szigorú büntetésben részesültek. (Mélot alezredes: „Háboru igazságok“).

Végezetül adjunk egy kevés izlelőt a fegyveripar nyereséglehetőségeiből. A Krupp-művek a háboru első évében — bevallott mérlegadatok szerint — 86 millió tiszta nyereséget mutattak ki, a másodikban 110-et, a harmadikban 140-et, a negyedikben 155-öt vallanak be. Az angol Hotchkiss géppuska vállalat az 1913. évi 1 fonttal szemben 1917-ben részvényenkénti 52 fontot fizetett osztalékként.

Befejezésül álljon itt egy érdekes idézet:

„A háboru azonnali befejezése nemcsak a nehézipar kereseti lehetőségeit vágta volna el, de elébe vágott volna a vezérkarok terveinek is. Ezeknek ugyanis katonai győzelemre volt szükségük és ezért adtak módot arra, hogy az ellenfél kerülő uton hozzájuthasson mindazon anyagokhoz, amelyek a háboru folytatásához szükségesek“. (Francis Delaisi: Fegyverkereskedelem magánkézből).

JUHÁSZ vasöntőde

és gépgyár

Tulajdonos: JUHÁSZ J. ÁRPÁD

ARAD, Strada Abatorului No. 1.
Gyermekórház mögött.

Vas, bronz, réz, alumínium stb. öntvények.

Motorok, gőzgépek, mezogazdasági gépek és ipari gépek gyártása és javítása Malomhengerek rovátkolása

TELEFON: 666.

Az én büszkeségem

Irta: DÉNES SÁNDOR,

a „Szamos“ felelős szerkesztője

Nem vagyok híve azoknak a jubileumoknak, amelyek során öröm-fáklyákat szoktak gyújtani az elmúlt idők emlékére, mert nem tartom indokoltnak, hogy olyan nagyon örvendezzünk az éveknél, amelyek elmúltak fölöttünk és amelyek — minthogy ezuttal rólunk, újságírókról van szó — elkoptatták az idegeinket, amelyekkel lapjainkat, lapjainkon keresztül a közönséget szolgáltuk. Legdrágább kincsünket, minden vagyonunkat: az életünket, az agyunkat, a szívünket herdáljuk el ebben a szolgálatban és évek fordulóján még örvendezünk is, hogy amnyi sokat tudtunk adni a magunkéból.

Mit ünnepelünk? Azt, hogy olyan nagyon sokat elosztogattunk? Vagy azt, hogy ebben a nagy osztogatásban milyen kevesünk tudott megmaradni? Ki látta már, hogy a gazdag ember hejehűrával ünnepelje annak a fordulóját, hogy sikerült javainak nagy részét elkótvavetvélnie?

Pedig mi most — veszitek észre? — ezt cselekedjük.

El tudjuk felejtani, hogy egy ilyen jubilaris ünnep mögött magunk lassu elmúlása, javaink fogyatkozása szomorkodik.

De azért ünnepelünk, örvendezünk együtt a lappal, amelynek életét enmagunk vérével tápláljuk, ünnepeljük, hogy ez a lap ötven év alatt hány újságíró életterét ette meg.

Mert az újságíró — és ebben különbözik a mi hivatásunk minden más mesterségtől — elfeledkezik saját magától, ha a lapjáról van szó.

Nekem például, mint a hatvan éves „Szamos“ című satumarei napilap huszonhat éve felelős szerkesztőjének, egyik legnagyobb büszkeségem ez az itt elmondandó, megtörtént kis eset.

Szép Ernő, a kitűnő magyar költő Satumaren járt, hogy itt meglátogassa édesapja sírját. Együtt mentünk ki a temetőbe.

A sírhantok közt a temető őrle vezető benünket megboldogult Szép Sámuel sírához.

Közben a maga életfelfogása szerint magyarázott:

— Ez itt kérem a Krausz ur. Rossz halott, smucig halott. Nem szeret fizetni. Na, ha nem fizet, úgy is néz ki a sírja.

— Ez a Grüné. Hol fizet, hol nem. Nagyon egy rendetlen halott ez, kérem.

— Na, a Blau ur! A Blau ur igen ravasz halott. Tetszik tudni, úgy gondolkozik, hogy télen ugyanis minden halottnak egyformán hófehér a ta-

Az éjszaka

Irta: Arnstein Sándor

Éjszaka mély, holdtalan, nehéz.
A sóhajtás a néma csöndbe vész.
Szajna hid, alatta gyors habok,
Istenem, de egyedül vagyok!

Mintha a végtelen, néma csöndbe,
Valami mégis belenyöngne,
Vaiami, valaki kósza lélek?

Hé! ... Emberek! ... Emberek! ... Én félek!

De üres a hid, üres a város,
Csak messzi lángol mint égi pháros
Egy torony karsu tiiz csodája
Kivágott erdő végső bája.

Csend. Csend. Aztán újra
Felsir egy szív széttépett hurja,
ki az, ki jár az éjszakába?
Örök kesergő, gondvivő, kába?

A Szajna sír ... az éjszaka nehéz,
A sírás is a néma csöndbe vész,
Öreg hid, alatta gyors habok,
A Szajna sír, ... már kettesbe vagyok!

Sportlady - kölniviz!
Brillant - surulópor!
Hellazol - kékitő!

HEL-LA laboratorium cikkei!

karója, így aztán a több hónapokat mindig elblicceli. Hanem mikor aztán jön a tavasz, akkor siet fizetni. Mert mégis csak ad rá valamit, hogy rendesen nézzen ki a sírja.

— A Klein ur., az már megjárja. Nem mondom én, kérem, fizet, fizet de annyiszor kell kérni, hogy az ember már restelli magát. Az ilyen nehéz fizetőnek nem is kellene meghalni. Az ilyen inkább maradjon életben.

— Nem mondom én, kérem, van itt rendes ember is. Hazudnék, ha azt mondanám, hogy nincsen. Itt van, tetszik látni, a Weisz ur. Még a sírkövét is megsimogatom, ha elmegyek mellette. Ilyen halott kéne sok, akkor gyöngy volna az élet. A Weisz ur gavallér halott, pontos halott. Amint az Isten megadja a hónap elsejét, itt a pénz a markomban. A Weisz urra minden elsején biztosra tudok számítani. Ősszel még egy kis búzát, krumplit is kapok. De meg is látszik a sírján. Passzió egy ilyen rendes sírban fekiadni.

— Nna kérem, itt vagyunk. Ez a megboldogult Szép ur. Rendben van a sírja takarosan. Mert gondoltam én, kérem, hogy egyszer csak el tetszik jönni meglátogatni, jó helyen van itt a pénzem. Meg aztán nem szeretném, ha Budapesten azt olvasnák az újságban, hogy a satumarei temetőcsősz himmi-hummi haszontalan, hanyag ember. Mert megmondták nekem instállom, hogy a megboldogult Szép urnak a tisztelt fia Szamos-szerkesztő Budapesten.

Hát erre voltam én olyan nagyon büszke és vagyok még máig is: hogy a derék csősz itt, a jól és rosszul fizető halottak birodalmában el sem tud képzelni más újságot még Budapesten sem, mint egy ottani Szamost.

— Hogy gondomat fogja ez nekem viselni, ha a keze alá kerülök!

A háziasszony öröme a tükörfényes világos parketta. Elérheti, ha kizárólag

K R A Y E R

Parkettpastát

használ. Minden jobb fűszer- és festékkereskedésben kapható.
Ha 12 darab üres elhasznált

Krayer-parkettdobozt

a kereskedőnek visszaszolgáltató, úgy

egy értékes ajándékot kap.

IGY KESZÜL A SZENZÁCIÓS UJSÁG

Képeit karrikaturák az ötven éves Aradi Közlöny szerkesztőségéről

Allandóan lázas izgalom van a szerkesztőségben s rémesen vibrálnak az idegek...

— Mi lesz az ötven éves jubiláris szám-mal? Sohasem készül el? Rettenetes!

— Lemaradunk a New-York Herald és a Daily Mail mellett. Ezt nem lehet túlélni.

Ilyen kétségbeesítő káosz előzi meg azt a tartalmas, nívós, érdekes, vaskos ünnepi számot, amelynek mi szerényen csak a „jubiláris lap” nevet adjuk. Napról-napra jobban kialakultak a karácsonyi szám óriási körvonalai és alattunk a rotációs gép már egy hét óta ontja is a példányokat. És ekkor a fiúk fáradt arcára is visszatért a bizakodás derüje. *Stauber István* és *Stauber János dr.*, a lap tulajdonosai — szellemi és pénzügyi vezérei — nagy gondok között jönnek-mennek, súlyosan nehezedik rájuk a lap előállítására és ők is idegesen várják a körforgó-gép szobájából felkerülő, friss festékilatú oldalakat. Méltán gyönyörködhetünk az ötven éves *Aradi Közlöny*-ben és többször visszatér a tulajdonosok ajkára ez a megjegyzés:

— Ha legalább minden hónapban egyszer ilyen lapot bíránk adni, akkor mi is derüesebbnek látnánk a világot.

Havonként egyszer ilyen nagy lapot adni? Ahogy a bozontos hajú *Pilisi Géza* szerkesztő ambícióját ismerjük, biztosan meg is lesz, sőt talán minden vasárnapra is adhatunk 100 oldalas lapot. Ő ugyanis hasonlít XIV. Lajos volt francia királyhoz. Hogy hasonlíthat egy ádám-csutkás szerkesztő az egykori francia uralkodóhoz? Ugy, hogy XIV. Lajosnak ez volt a

jelmondata: „Az állam én vagyok”. *Pilisi* szerkesztő is így szokott szónokolni:

— A lap én vagyok! Aki bennünket nem támogat, az nem ember, aki pedig az ellenlapokat szenzációkkal támogatja, arról beszélni sem érdemes.

Pilisi nagy szeretettel foglalkozik a szenzációkkal, a véres és izgalmas eseményekkel, a tűz- és repülőkatasztrófákkal, a kémnők kalandjaival, a tűzhányó-kráterbe ugró csinos amerikai nőkkel és általában kedveli a misztikumokat. Lelkes művelője volt az okkult tudományoknak és ezen a téren is ugyanolyan sikereket aratott, mint a lapszerkesztésben.

Pont az ellenkezője neki a leányosan szende arcú fiatalos *Jakab Géza*. Szabadalmazott kül- és belpolitikus, költő, publicista, városházi és vármegyei rovatvezető, ő az egyik éjjeli szerkesztő, az összes pályázatok pecsétőre és ezt a sok munkát annyira angolos hiedelgvérrel végzi, hogy állandóan fázik is.

— Imre, rakjon a tűzre — buzdítja a derék szerkesztőségi szolgát, aki régebben mozdonyfűtő volt és ezért gondoskodik róla, hogy mindig türethetetlen hőség legyen a szerkesztőségben. Emiatt a redakció fele állandóan influenzás és a végletekig izgatott.

Jakab színes és tartalmas vezércikkeiben megfenyegeti a nagyhatalmakat és keményen odavágja nekik: „Változtok meg, mert különben velem gyűlik meg a bajotok!” Az orvosi tudományban elért sikereit is a külpolitika szolgálatába állítja és azt

Modern, ujszabású füzök, melltartók, gyógyhaskötők legjobb és legolcsóbbak
Pilcz Irma fűzőspecialistánál
Str. Eminescu 14.

reméli, hogy vezércikkeivel véglegesen kigyógyítja ezt a vén, beteg Európát is.

Egyébként nagyon szorgalmas történész, tehetséges munkatársa neki *Márki Sándor*. Ő is buzgalommal kutatja a négy-öt száz év előtti családi régiségeket és ezért írta meg pár évvel ezelőtt a nevezetes *Chorin*-család történetét a családalapítás 129-ik évfordulóján. (Ez a szám nem téves! Ausgerechnet, kerekén 129 év.)

Marosi Rudolf szintén ellentéte *Jakab*nak, aki nagyon nyugodt, *Marosi* pedig, mint a legtöbb szenzi-ember, örökké izgatott és naponta többször is szorgalmasan bejárja a várost. Nem csoda, ha mindig melege van a gyors munkától, pedig az általa leleplezett sikkasztóknak, hamisítóknak kellene lázasan várni a sorsukat, no meg a *Marosi* leleplezései nyomán — a váltó-lázat. Törvényszéki tudósító, regényfordító, tehetséges színes riporter, nagy interjú-mester, szóval: igazi ezermester. Ujában azon töri a fejét: hogyan repülhetne fel a sztratoszférába és onnan ejtőernyőn térne vissza. Igazi vérbeli újságíró, aki a mesterséges iránti szeretetből még a *mások életét is* hajlandó volna feláldozni. Ez természetes is, mert Amerikában született és tizenhárom éves koráig az amerikai gangster-világot tanulmányozta, amelynek nyomait már regénye is született. Nagyon szomorú, ha a szerkesztő megkérdezi tőle: „Van-e már valami szenzációs ügy?” és ő csak ennyit bír rá felelni:

— Sajnos, majdnem semmi. Két adótárnokot tíz évre, egy kasszafurót nyolc évre, egy kerékvetőre rablót hat évre, tizennégy gyilkost negyvennyolc évre ítéltek, de nincs köztük igazi szenzáció. Beteg vagyok az unalomtól, mert holnapra csak négy oldalt írhatok, de egyik alá sem írom a nevemet.

Ki tudja, meddig folya még a szerkesztő és *Marosi* között a párbeszéd, ha *Bérczi Gyurka*, a fiatal, fürgé rendőri riporter ugy

HAPPY END

Irta: MAURICE DEKOBRA

Az Imperial Hotel terraszán ültem és a brandy flipemben sárgálló szalmaszállal játszottam szórakozottan. Élveztem az isteni semmittevést itt, Annecyben és hosszan bámultam a tenger türkizszínű tükre.

Most váratlanul felkelt a szomszéd asztalnál ülő ur, egyenesen felém tartott és köszönés nélkül leült asztalomhoz. Halkan kezdett beszélni:

— Uram, könyörgöm, tegye meg, amire kérem... az életem, a családi boldogságom függ az ön szíveségétől... Tegnapelőtt érkeztem ide kis barátommal... azzal az édes hölgygel, aki ott ül a szembenlevő asztalnál. Uram, meg kell önnek magyaráznom, bár azt hiszem nincs sok szóra szükség, ön is férfi, megért engem: két évvel ezelőtt nősültem, de van egy barátnőm is és ilyenkor, nyáron az ember nehezen tud ellentálni a csábító kirándulásnak — kettesben... Az előbb azt hittem, föld alá süllyedek ijedtemben, amikor egyszerre csak azt láttam, hogy sógorom és sógorom jönnek fel a terraszra. Uram, ön bizonyára megérti, milyen kellemetlen helyzetben vagyok s egészen biztosan segítségemre lesz. Keljen fel asztalától, menjen át barátnőmhöz, kezdjen vele beszélgetni, mintha hozzátartoznék s menjen el vele együtt.

Mosolyogva nyugtattam meg az ismeretlen uriembert:

— Uram, olyan csekélység, amit kér tőlem, hogy a legnagyobb készséggel állok rendelkezésére.

S már fel is álltam az asztaltól, könnyedén megemeltem a kalapomat s átültem a szembenlevő csinos hölgy asztalához.

— Milyen véletlen! — kezdett csacsogni a kedves hölgy. — Képzeld, idejöttünk egy kicsit Annecybe Edouard-ral, hogy végre egy kis nyugtunk lehessen feleségemmel, erre megjelenik a sze-

gény fiunak a sógora és a sógornője... Nézze, azok ottan, az a két szörnyű vidéki alak.

Néhány udvarias, kedves mozdulattal folytattam beszélgetésünket és percről-percre jobban örültem a váratlanul érkezett, furcsa kalandnak. Mosolyogtam kellett azon, hogy ismeretlen barátom, a bizonyos Edouard mily látszólagos nyugalommal nézi a messzefekvő havasok orrát. Olyannak tűnt előttem, mint a dühös házörző kutya, amelynek tehetetlenül, odaláncolva kell egy helyen ülnie. Az a biztos érzés, hogy barátom nem jöhet oda hozzánk, egyre jobban megérlette bennem az elhatározást: a különös ismeretséget gyümölcsöztetni fogom a magam javára s igyekszem meghódítani a mellettem ülő fitosorru mademoiselle szívét.

Emilienne — így hívták a drágát — úgy csipelt, mint egy édes, jókedvű madár. Őt nem nagyon érdekelt a két szigorú vércse, a sógor és sógornő, akik kíváncsi szemmel nézték végig az asztaloknál ülő vendégeket s bizonyára észrevették már Edouard-ot. Percek kérdése és rá is szóltak: „Szervusz, hát te, hogy kerülsz ide?”

— Hiába mondtam Edouard-nak, — beszélt kedves szomszédom, — hogy ne utazzunk Annecy-be. Itt nagy forgalom van, mindenki idejön nyaralni, könnyen találkozzhatunk ismerősökkel. Én különben sem szeretem ezeket a felkapott, divatos fürdőhelyeket. Ha az a csacsi Edouard hallgat rám, nem kerültünk volna ebbe a kellemetlen helyzetbe, amelyből, hála Istennek, ön rántotta ki az utolsó pillanatban barátomat. Én a magam részéről külön is hálás vagyok önnek ezért...

Majdnem egész délután együtt voltam Emilienne-nel és úgy beszéltek meg, hogy másnap reggel együtt megyünk le a strandra.

Kora hajnalban kopogtak szobám ajtaján s és dühösen kiáltottam igent. Legédesebb álmomból riasztott fel Edouard. Korareggeli látogatóm pizsamában szaladt át szobájából hozzám, szorongatni kezdte a kezemet és hálásan nézett rám.

— Uram, önnek fogalma sincs arról, milyen szolgálatot tett nekem. Nem is tudom, mivel viszonozzam ezt önnek... Rettenetes! Rokonaim két hetet akarnak Annecy-ben tölteni. Ezek után nagyon valószínű, hogy amint feltűnés nélkül elutazhatom barátnőmmel, összecsomagolunk és elmegyünk, valami nyugalmasabb helyre. Mindenesetre nagyon kérem, — és kérésemet ne tekintse tolokodásnak, — hogy addig, amíg elutazunk, gardírozza az én kis Emilienne-met.

— Ó, ezer örömmel, uram.

Nagyszerűen töltöttük a délelőttöt Emilienne-el a strandon, délután együtt mentünk tenniszezni és este az Argentina Band muzsikájára együtt táncoltunk tangót.

Alig tudtam magambafojtani fel-feltörő kacagásomat, amikor láttam, hogy Edouard barátunk sápadtan, kétségbeesve, ásitva kénytelen együtt ülni kedves rokonaival.

Gyönyörű, holdfényes este volt odakünn, kimentünk a terraszra, pezsgőt rendeltem és móhón, szerelmesen csókoltam Emilienne kezét. A kis hölgy nem nagyon tiltakozott udvariásom ellen, sőt turbékolva ismételtette:

— Ó uram, ha tudná, milyen szíveséget tett ön nekem és Edouardnak. Mivel is hálálhatnám meg kedvességét?

Kissé mámorosan, boldogan, jókedvűen fűtyörésze indultunk sétára a szálloda parkjába s én egyre jobban feltűzelve suttogtam forró, hódító szavakat a mademoiselle fülébe. Most megálltunk egy hatalmas platánfa alatt, Emilienne közelsimult hozzám s én simogatni kezdtem puha, finom haját. Két meztelen karja derekam köré fonódott, ajkunk ott remegett egymáshoz közel, hogy aztán hosszú-hosszu boldog csókban forrjon össze.

Emilienne egyszerre csak összerezzenve bontakozott ki karomból: tisztán lehetett hallani, hogy jön valaki felénk a kavicsos uton.

— Azt hiszem, Edouard... — sügta Emilienne

nem gurulna be a szerkesztőségbe, mint a higany. Észrevétel nélkül és köszönés nélkül lép be és lihegve újságolja:

— Most jövök a Maros-parti villából.

— Rablógyilkosság történt? — hörgi izgatottan Pilisi szerkesztő és izgalmában ledobja magáról felsőkabátját, hogy ingujjban fogadja az esetleges szenzációt.

— Sajnos, nem rablógyilkosság — feleli a riporter. — csak egy falbontó betörés.

— Mit beszél össze-vissza. Falbontó betörés? A huszadik században ilyen már nem létezik. Senki sem ír ma már betörésről, lopásról. Irja: „Ma a kora déli órákban tizenegy óra 38 perckor vakmerően felfegyverezett rablók behatoltak Standard Kamil vezérigazgató pazarul berendezett villájába, stb. stb. Most pedig lefutok a nyomdába — fejezte be gyorsan a szerkesztő.

Bérczi is nekivetkőzik, hogy megírja a falbontást, de alig, hogy leül az írógéphez, a belső szobában megszólal a telefon.

— Hallo. London beszél? Nem? Akkor Genf. Igen. Genf. — Bérczi azonnal vegye fel a genfi tudósító jelentését. — mondja a helyettes szerkesztő.

Bérczi erre dühösen felugrik az írógéptől és szomorúan ül a telefonhoz.

— Rémes dolog — sóhatja — egyszer van egy Maros-parti szenzációm és akkor is bekapcsolják Genfet és most a népszövetségi jelentéktelen híreket kell felvennem.

És ilyen váratlan balesetek miatt nem jelenhetnek meg a Maros-parti képzelt rablógyilkosságról szóló riportok.

Beszélnék most arról a halk szavu, kedves fiatal kollégáról, Molnár Tiborról, aki egyformán otthonos a közgazdasági tarlóknál, a szépirodalom napsütötte domboldalain és az iskola padjai között is. Szenvedélyesen szereti a gyerekeket és gyakran ír róluk, ami érthető is, hiszen még nem érte el születésének negyedszázados jubileumát.

— Ilyen fiatal és máris gróf — mondták a régi világban, amit nála így lehet megkorrigálni: „Ilyen fiatal és olyan komoly, mintha öreg volna“.

— és gyakorlott, gyors mozdulattal igyekezett rendbehozni székuszált haját.

Tényleg Edouard jött. Izzadó homlokát törölgette:

— Végre! Aludni mentek s én megszabadulhattam tőlük... Kicsikém, még az éjjeli vonattal utazunk. Egy percig nem maradok tovább Annecy-ben!

Mégegyszer megszorította kezemet:

— Uram, nagyon köszönöm, hogy segítségemre volt és nagyon kérem, ne haragudjék, hogy kérésemmel háborgattam.

Gyorsan odaloptam még egy csókot Emilienne kezére... s aztán elindultam a park belseje felé, hogy egy kicsit kiszellőztessék mámoros fejemet. Számon ott éreztem még Emilienne ajkának (vagy ruzsának) kellemes ízét.

— Édes kaland volt... de gyorsan fejeződött be — gondoltam.

A kellemes érzésekből, a szép álomból csak szobámban ébredtem fel.

Amikor ki akartam rakodni szmokingom zsebéből, meglepve vettem észre, hogy hiányzik a pénztárcám. S hiányzik az arany cigarettatárcám.

Most már egy kicsit keserűbbnek éreztem az édes Emilienne csókját s izgatottan rohantam le a portáshoz.

— Kérem, az a hölgy és az az ur... Emilienne és valami Edouard...

— Felőrával ezelőtt kifizették számlájukat és elutaztak.

— Nem hagyott véletlenül a hölgy valami üzenetét számomra?

— Igen... azt hiszem, ez önnek szól.

Idégesen téptem fel a borítékot, amelynek belsőjében néhány hirtelen odavetett sort olvashattam:

„Maga nagyon kedves fiu, Victor! Csókjait legkedvesebb emlékeim között fogom őrizni. Igazán már, hogy csak — üzleti összeköttetésbe kerültem magával. Csókolja Emilienne“.

Néha álmosan, fáradtan jön be a fiatal kolléga és a rosszmájúak ilyenkor a veséjét döfködi:

— Hol töltötted az éjszakát?

— Biztosan egy bájos angyallal szórakoztál valamelyik szeparéban.

Erre már felcsillanó szemmel felel a fiu:

— Eltaláltad, csakugyan angyalokkal töltöttem az éjszakát.

— No és más is hozzájuk juthat?

— Megsugom neked, hogy igen.

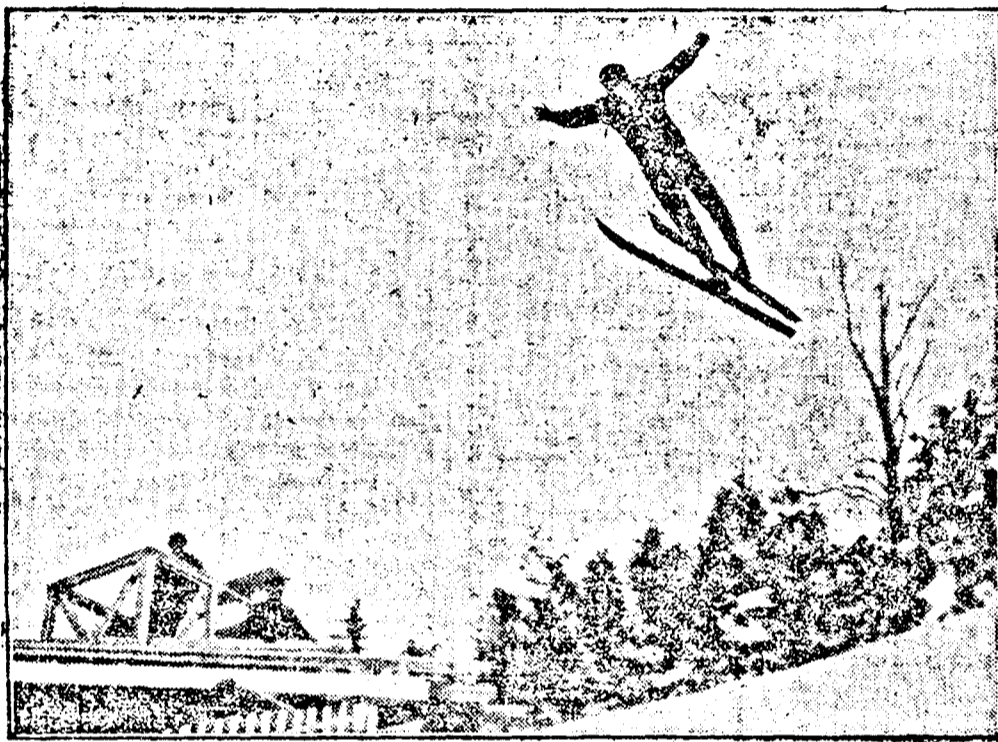
— És hol kaphatom meg?

— Kerpelnél — feleli Molnár — vedd meg te is Anatole France *Pártütő angyalok* című gyönyörű regényét és olvasd el.

A szépirodalom mellett a mezőgazdasági

irodalom, különösen a Soya-bab tenyésztés irodalom is állandóan foglalkoztatja Molnárt, aki legutóbb is — mert angol órákat vesz — angolosra sült humorral világította meg a Soya-bab nagy gazdasági jelentőségét. Beavartott forrásból szerzett értesülés szerint legközelebb *Guliver utazásainak* mintájára több kötetes gyermekregényt ír ezzel a címmel: „Soya-babszem Jankó világkörüli utazása“. A hatalmas mű első részének közlését lapunk százéves jubileumi számában kezdjük meg, de az első kötetre előjegyzéseket máris elfogad — az angol Cook-utazási iroda.

Hátra volna még a szerkesztőség legrégebb, háborúelőtti tagja, ő azonban az utóbbi hetekben erősen influenzás volt és emiatt az általa elképzelt karrikaturák számára sem tud „barátságos arcot“ csinálni.

AZ „EUROPA“

utazási irodák útján megismerheti

ROMANIA

téli fürdő- és sporthelyeit.

Egy téli kura frissítő hatása felér egy nyári üdüléssel.

Az „EUROPA“ olcsó télikura napiárai:

Baia Herculane	— — — — —	Lei 200
Tusnad	— — — — —	„ 200
Sinaia	— — — — —	„ 200
Vatra-Dornel	— — — — —	„ 200
Ghilcos	— — — — —	Lei 160—200
Felix	— — — — —	Lei 160
Baia Episcopul	— — — — —	„ 140

Baia Episcopul-on kiváló iszappakkolások, orvosi előírásra Lei 45.

Kérjen ingyen felvilágosítást és utiterveket az EUROPA irodáktól vagy kiadóhivatalunktól.

Európai fiókok:

Arad, Braşov, Bucureşti, Bălţi, Bistriţa, Botoşani, Constanţa, Cernăuţi, Cluj, Chisinau, Craiova, Galaţi, Lugoj, Medias, Oradea, Ploesti, Sibiu, Satu Mare, Sighet, Sighişoara, Tg.-Mureş, Timişoara.

A „coco” rabszolgái...

**A Fehér Halál nyomában —
Bucuresti éjszakájában**

**Hogyan élnek a kokain örültjei? — A fehér-méreg a főváros
lokáljaiban. — Uj trükkök, amelyek nyomán — új leleplezések
születnek. — Háromszáz lej csak...**

Bucuresti, az Aradi Közlöny kiküldött munkatársától

A lokálban seftelmes félhomály. A zene halk tangót játszik... a melódiák simogatva körülölelik az asztaloknál ülőket. Valami furcsa impresszió vesz erőt az emberen, ha ebbe a lokálba lép. Valahogyan különbözik a többitől...

Hervadtarcu nő lép be. Nonchalance-al veti le bundáját, majd halkán sug valamit a pincérnek. Figyelem a jelenetet, mert jól tudom, hogy annak, aki a Fehér Halál nyomában jár, itt kell körutját megkezdenie. A pincér egy félreeső fiúke felé int, alig észrevehetően, fejével. A nő közömbös léptekkel, mint akinek egyáltalában nem fontos, megindul a fiúke felé. Pár perc múlva, talán két-három percig lehet bent, újra kilép. Egészen átalakult. Megfiatalodott. Szeme különös fényben égett, könyved, sietős léptekkel halad asztala felé. Jöképpen szüresülte azt a zöldszínű italt, amelyet a pincér eléje tett.

Hajza a kokainért

Elérkeztünk a Fehér Halál első stációjához...

Két elegáns férfi ül a lokál hátulsó részében. Az egyik időnkint a toilette felé megy, eltűnik, majd pár perc múlva ismét visszatér. A másik vizsgálódva néz körül. Ha ismeretlen megy a toilette felé, a második férfi néhány pillanattal megelőzi. S ketten lépnek most ki. Az első, aki esetleg abban az időben bent volt s asztaltársa. Veszedelmes dolog a kokainárusítás, börtön jár érte. De vannak, akik a jó kereset reményében kockára teszik szabadságukat.

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

**Erdélyi és Bánsági Sport-
újságírók Egyesülete**

Engedjék meg, hogy b. lapjuk ötvenéves fennállása alkalmával szívből üdvözljük Önöket és elismerésünket nyilvánítsuk azért a szép és értékes munkáért, melyet az egyetemes sport fejlesztéséért évtizedeken át kifejtettek.

Az „Aradi Közlöny” a sportrovat rendszerezésével igazi propagálója lett a sportnak és nagy mértékben járult hozzá, hogy a sport nagy tábora állandó kontaktusban áll a sportvilág eseményeivel.

Mi, akik állandóan benne élünk a sport mozgalmas életében, tudjuk a legjobban értékelni azt a megértő szellemet és korrallal való haladást, amit a sport népszerűsítése terén az Önök lapja tanúsít. Az „Aradi Közlöny” egyéb nagy misszióján kívül talált módot arra is, hogy istápolója legyen a sportnak és ezzel méltán kiérdemelte azt a nagybecsülést, amely most a jubileum pillanatában minden tisztelője részéről megnyilvánul.

Hisszük és reméljük, hogy a sport b. lapjuk részéről a jövőben is támogatásban fog részesülni és ez a pártfogás éreztetni fogja hatását minden vonalon.

További közhasznú munkásságukhoz sok sikert kívánunk, az Erdélyi és Bánsági Sportújságírók Szindikátusa nevében őszinte tiszteletünk kifejezésével

STENGL IMRE,
főtűkár.

HENTSCHEL ISTVÁN,
ügyvezető-elnök.

Odaintem a pincért.
— Jó borralalót adok, ha egy kis kokaint szerez nekem. Hallottam néhány ismerősömtől, hogy itt lehet kapni.

A pincér szem gyanakvóan megrebben.
— Az illető ismerőse tévedett. Ilyen áruval nem kereskedünk.

— Legalább mondja meg hol és kitől. Nem leszek hálátlan.

— Nem tudom, uram. Nem vagyok ismerős ebben a szakmában. Nálunk nincs.

A kísérlet csődöt mondott. A pincér eltűnik a konyha irányában. Nyilván újabb megrendelést ad le. Bár senkisémet rendelt. A toilette közelében ülő két férfi pár perc múlva fizetett s elhagyta a lokált....

A kokainárusok nagyon vigyáznak...

Egy ismerős magyar botlik a helyiségbe. Oradeáról ismerem meg, egyike azoknak, akiket évekket ezelőtt magáhozragadott a főváros forgataga, aki reményekkel, illúziókkal érkezett s ma már mindkettőből kifogyott. Egy letört magyar, a bucarestii lokálok éjszakai

vendége. Aki ismerősöket kémlél a fővárosi éjszakában, ismerősöket, akikkel még akkor találkozott utoljára, amikor ruhája új volt és elegáns, cipője sem volt annyira kopott s az a sötétkék felöltő is még fénykorát élte. Sokan vannak ilyenek, letört magyarok a bucarestii éjszakában.

Az asztalhoz hívom. Őszintén megmondom, mit akarok.

— Kokain? Nehéz ügy — mondja szakértellemmel. — Amióta Stanescu vizsgálóbíró annyira ráfeküdt erre a szakmára, alig mernek idegennek eladni. Csak régi, megbízható vevők remélhetnek. Hiszen itt is kell lenni...

Odainti a pincért. Ugyanazt, akivel az előbb beszéltem.

— A gyógyszerész ur itt volt már? A pincér gyanakvóan rámered.

— Már napok óta nem volt itt — feleli hidegen.

Félgramm százötven lei

Amikor a pincér elmegy, megkérdezem, ki az a gyógyszerész.

— Csak volt. Most már nem az. De vannak még régi összeköttetései és ezeknek révén tud kokainhoz jutni. Ugy hallom, hogy néhány fogtechnikussal van jó barátságban s ott is egyszer-egyszer egy kis árut szerez. Elővigyázatosak ezek most, amióta a rendőrség úgy vigyáz. De várjon, szerezek magának.

Ismerősöm feláll, kimegy az ajtón. Körülbelül negyedóra múlva tér vissza.

— Allig tudtam szerezni, összesen félgrammot kaptam. Tessék. Százötven lei...

Átveszem az apró csomagot. Tapogatom. Cigarettaformájú.

— Cigarettafütyében van. — nyugtat

MAUTHNER ÖDÖN

Román Magtermelő és Magkezelési R. T.
ARAD, Bulev. Regele Ferdinand 42. Telefon 269.

Ha nagy színérzékenységű, magas érzékenységű lemezt, filmet Verax lemezre, filmre fényakár, csak is Verax képezzen. — Lerakat FOTOCENTRAL Arad, Str. Eminescu 4 sz.

Kérjen árjegyzéket. — Vidéki megrendeléseket azonnal eszközölünk.

67

meg az ismerősöm, aki köszönettel teszi el a két fénylő százelejest. A többit kiérdemelte fáradságáért...

— Most meséljen valamit az itteni kokain-életéről...

— Rengetegen vannak. A társadalom minden rétegéből, de legtöbben az artisták. S főképpen nők. Az asszonyok egészen megbolondulnak ezért a fehér vacakért... pedig milyen drága, háromszáz lej grammja. Hogyan hozzák forgalomba? Figyelje meg. A toalettefülké közelében egy asztal áll. Ott szoktak ülni. Az „áru” csak a toalettefülkében kapható, az egyik adja, a másik kint ül, hogy ha gyanusát észlel, vagy ha valamelyik detektív belép a terembe — ezek mindenkit ismernek — azonnal tudatáshassa társának. A mosdó a közelben van, megereszti a csapot s a kokain pillanatok alatt elűti. Sok kokain uszik egy-egy razzia alkalmával a Shone-ban. Nagyon nehéz tettenérni őket, mert elővigyázatosak és mert mindig mosdó közelében dolgoznak. Bünyel nélkül nincs letartóztatás. Az egyetlen bizonyíték, ha náluk találják s száz eset közül, alig háromnegyben sikerül ez. A sikert csak akkor tudják elérni, amikor a nyomozók rábeszélnek valamelyik elkeseredett kokainistát az árulásra. S ez főképpen akkor történik, amikor a szerencsétlen ember már nem tud pénzt szerezni és hitelben nem kap. A düh, az elkeseredés, a bosszu ilyenkor egy-egy kokainárust juttat a rendőrség kezébe.

A ritkább eset az, amikor az egyik ugyan akar megszabadulni a konkurenciától s a rendőrség kezébe juttatja. Alig fordul elő egy-egy ilyen eset esztendő alatt, mert jól tudja az illető, hogy az árulás kétélű fegyver. S

könnyen halált jelenthet annak, aki tulsokat beszél. Volt már ilyen eset... a tetteseket ma is nyomozzák...

— Honnan hozzák a sok kokaint?

Ismerősöm nevet.

— Istenem, annyi forrás van. Gyógyszertárak, orvosi receptek, kórházak — ahol nem kontrolálják oly szigorúan a készletet — s azután a zugáru. Azelőtt nyugatról hozták vasuton, azonban ez túl sok veszéllyel járt. Most ujabban a hajók hozzák a kikötőbe. Men-

A Fehér Halál előszobájában

A Fehér Halál vigan arat a fővárosban. Bent az elegáns, drága lokálokban s kint a piszkos, füstös külvárosi korcsmában. Először a kíváncsiság uralja az embert, azután a szenvedély... a coco ölelő karjaiból nehezen menekül az áldozat...

A csillogó fehér port a kezefejére szórja. S egyetlen hatalmas szippantással az orrlyukakba kerül. Kezdő kokainista jórészt széjjelfujja. De a gyakorlott már tudja, hogy minden kis szemért kár. Valami furcsa hidegség vonul végig az orrcsővön, azután valami sós érzés az ember torkában. Pár perc múlva hat. A pupilla kitágul, a szem különösen ragyogó fényt kap, az agy kitisztul, rejtélyes hatalom kényseríti a kokainistát, hogy beszéljen és soha szebben nem roppan a fantázia, mint ilyenkor. Oly könnyű lépkedni, oly nagyszerű beszélgetni, nevetni, szellemeskedni... a szerény, szürke kisemberből elegáns, ragyogó fezőt lesz...

Azután tompa fájdalom az agyban, elviselhetetlen a szürkeség, az unalom, oly rossz

tővekbe, matróztelszerelésekbe rejtve. S a kikötőkől, Constantából, Galatiból kerül azután Bucurestibe. Rengeteget fogyasztanak itt belőle... s hányan kerülnek az örültek házába... Pedig drága. Talán el sem hiszi, ha azt mondom, hogy vannak szerény fizetésű emberek, akiknek éjszakánként két, sokszor három gramm kell... háromszáz lej grammonként. Sokan vannak itt, akik ezen gazdagodtak meg. Itt azután különbözőképpen hozzák forgalomba. Vannak egészen kis pudriék, egy gramm fér egybe, azután belegyömöszölik cigarettahüvelyekbe s kétoldalt vattával zárják el, sokan azonban megmaradtak a régi, primitív módszer mellett: egyszerű kis sárga ladobozban adják el.

Fizetünk és megyünk. A Calea Grivitei felé. Egymás mellett sorakoznak a kis, külvárosi korcsmák.

— Majdnem mindegyikben lehet kapni. De csak ismerősnek.

felállni s járni, a lábak megtagadják az engedelmességet...

S azután, pár év múlva már mindent odavadunk a csillogó fehér porért, egzisztenciát, becsületet, szabadságot, családot...

Az orrcsővön különös sebek keletkeznek. A tompa fájdalom az agyban mindig nagyobb.

Az utolsó állomás: az örültekháza... Vagy: az öngyilkosság...

Sok áldozata van a Fehér Halálnak, a melynek nyomait kutattam a bucarestii éjszakában. Ahol oly sok rabszolgája, szerencsétlen, szánandó lovagja él a coconak. Hány rejtélyes tragédia háttérben szerepel ez a csillogó fehér por.

Háromszáz lej grammja. Nagyszerűen lehet rajta keresni...

Azért kell embereknek tönkremenni, megörülni, öngyilkosnak ienni és gyöttrődés közepette meghalni...

A Fehér Halál hajói pedig egyre jönnek felénk a tengeren... (MAR.)

BANATER

BANKVEREIN

A.-G.

HAUPTANSTALT ARAD
Bulevardul Regina Maria
No. 8.

KARÁCSONYI SPORT KÖZLÖNY

A sport napszámósai

Irta: Hentschel István.

A nagyközönség, amely a sport megnyilatkozásait éber szemmel figyeli, de a kulisszák mögé ritkán láthat, nem igen tudja, kik a mozgatói az eseményeknek, kik azok a személyek, akiknek ambíciója és elgondolása által születnek meg a legéletrevalóbb ideák. Nem tudom korunk melyik nagy gondolkodója vélte a világ legfőbb bajának, hogy kevés az idealista, a mindennekeftől csak az eszményekért küzdő férfi, aki nem a saját érdekeit védi. Én éppen az ellenkezőjét állítom, igen vannak idealisták, még hozzá közöttünk is sokan, akik saját érdekeik háttérbeszorításával hosszú évtizedek óta dolgoznak az egyetemes sport érdekében. Akik tehát benne élnek és lépésről-lépésre figyelemmel kísérik a sport fokozatos fejlődését és akik lelkesítenek és szükségszerűen kritizálnak, időt és fáradságot nem kímélve önzetlenül végzik hivatásukat, azokat általában sportújságíróknak tekintjük, de inkább nevezhetők a sport „napszámósainak” is. Az egyetemes sportterdek lebegnek szemünk előtt, amikor magasztos, nemes feladatunkra gondolunk. A legelfogulatlanabb egyének is el kell ismernie, hogy világszerte a sportújságíró végzi a legtekintélyesebb nemzetfejlesztő kultur munkát! Mégis ezt a munkát nem méltatják sokra és holmi firkoncoknak nézik azokat a lelkes sportbarátokat, akik akciót kezdemenyéznek, irányítanak és lelkesítenek, fátylavivőként járnak az események előtt és a rekordok számadatait alapos pontossággal jegyeztetik az utókor számára. Véleményem szerint a sportújságíró és rovatvezető éppen olyan tekintélynek kell örvendjen, akár a közgazdasági rovatvezető. Hozzáértés és alapos szakísméret nélkül nem tud egyik sem reuzálni. A mai korban joggal mondhatjuk a sportújságírókat „modern diplomatáknak” mert finom érzékekkel kell hogy megáldva legyenek, sőt, igen sokszor még annál többel is. Nagyot nézne a sporttársadalom, ha a rekordokat találmokra ismertetnék a lapok, elferdítve és összecsérélve. A modern sajtószolgáltatásban már jelentős szerep jut a sportrovatvezetőnek és fontos tényezője a szerkesztőségnek. Évtizedekkel ezelőtt a napilapok nem nagy súlyt helyeztek a sportrovat állandósítására, a fejlődés parancsoló szükségessége azonban a redakciókban is áttörte a konzervatívumot és ez a rovat elfoglalta méltó helyét.

A sportot a lelkes barátok és pártfogók kivül a sportújságírók segítették nagyrafejlődni, talán azt is mondhatnám: javították a sportoló ifjuság szellemét. Kétségtelen, amikor ugyszólván az egyén és az összesség érdekeit védi, vagy szükség esetén kritizálja a helytelen utakon járókat: közügyet szolgál. A sport és a sajtó munkásai minden olyan helyen, ahol sportesemény lejátszódik, kötelességteljesítésből jelennek meg s mint ilyenek elvárják, hogy megfelelő támogatásban részesüljenek és munkájuk megkönnyíttessenek, e helyett minduntalan elgáncsolják őket.

A sportújságírók nem akarnak senkit sem támadni, nem akarnak senkitől semmit elvenni, csak a helyes utat keresik, mely a fejlődés biztos kiakadásához vezet azokat, akik a sportolást kultúr- és egészségügynek tekintik. A sportoló tehát saját sportbeli teljesítményét növeli, ha a sportújságíróban nem ellenséget, hanem lelkes támogató barátot lát. Sajnos, mostanság a sportolók jóformán alig figyelnek fel a sportújságíró figyelmeztető és oktató munkájára. Nem érzi, hogy azt a lelkes és nehéz munkát, melyet gyakran az átlagon felül kell végezniök, egyedül az sportújságírók tudják méltányolni. A sport barátai és drukkerai többet kívánnak tőlük, mint amennyit produkálni tudnak, a sportújságíró csak szabályos sportolást és tiszta sportot vár s ilyen különbség dacára sem tudnak megbarátkozni a felügyeleti szolgálatot végző újságíróval. Zugolódnak, ha bonckés alá veszik teljesítményüket. A sportújságíró le akarja szoktatni a rossz „szokásokhoz” ragaszkodókat és rá akarja vezetni a sportolót a helyes útra és szabályismeretre. Szeretném szemtől-szembe beigazolni, hogy nem minden balsikerért kell okvetlenül „bűnbakot” keresni. Legkevésbé a sajtó munkásai között, akiknek csak az a bűnük, hogy nyitott szemmel nézik az eseményeket. Különbösen is a sporteseményekről közölt beszámolóknak az volna a rendeltetése, hogy a kritika gyakorlásával abba a

Emlékezzünk régiokról...

Az aradi sport keletkezése félévszázaddal ezelőtt

Nagy Sándor, az aradi sport apostola — Az Aradi Torna Egyesület keletkezésének története

— A legrégebb aradi sportember a multszázadbeli sportról —

Több mint félévszázaddal ezelőtt, amit ma sportnak neveznek, teljességgel ismeretlen fogalom volt vidéki városokban a nagy nyilvánosság előtt. Sport alatt közönségesen a lóversenyt értették és az embersportot csak „kiváltságosok” üzték, akiknek nehéz küzdelmet, valóságos apostoli munkát kellett kifejtetniök, hogy a ma oly hallatlanul elterjedt különböző embersportágakat népszerűsítsék.

Uttörő munkájuknak gyümölcseit a mai ifjuság már maradéktalanul élvezheti.

Steinitzer Pál dr., a legrégebb aradi sportember, szintén egyike azoknak, akik az aradi sport bölcsőjénél jelen voltak és az uttörők nehéz munkáját elvállalták. Hozzá fordultunk tehát, mint a multszázadbeli sport legtekintélyesebb ismerőjéhez és Steinitzer dr. beszámolóját a sport aradi meghonosodásáról, valamint a legrégebb aradi sportegylet keletkezéséről alább adjuk:

— Köztudomásu dolog, hogy a tornászás, mint a sport alapvető ága, Aradon a mult század hetvenes éveiben kezdet tért hódítani és hogy az egyleti tornászás néhány lelkes ifju apostoli működéséből táplálkozott. Buzdítottak, lelkesítettek, fáradtak áldoztak, de lelkesítő szavuk csak nehezen talált meghallgatásra.

Az aradi sport apostola

Egyik ilyen lelkes apostola a sportnak Aradon Sz. Nagy Sándor, az aradi liceum tornatanára volt, akinél még 1878. december havában jelentkezünk, hogy a tornászást — miután előzőleg Svabi Pál, az akkori liceumi igazgató ezt engedélyezte — a liceumi tornacsarnokban gyakorolhassuk. Nagy Sándor óriási lelkesedéssel fogadott. Kijelentvén, hogy már többen is jelentkeztek és rövid időre rá, megkezdtek a gyakorlati működést. Nagy Sándor az akkori lapokban a tornászás üdvös hatásáról cikkezett, aláírási ivateket bocsájtott ki, amelyet az akkori kaszinó-egylet ifjusága nagyrészen aláírt és 1879. február hó 3-án, a megtartott gyakorlati óra után, megalakult az aradi első és legrégebb sportegyesület: az Aradi Torna Egyesület. Ideiglenes elnökül Péterffy Antal volt aradi ügyvéd, pénz- és szertárnoknak Sarlot Domokos és titkárnak Fényes Kálmán, jelenleg Aradon élő volt ügyvéd választottak meg. Az ideiglenes elnökség az alapszabály-tervezetet elkészítette és midőn az elfogadtatott, az alakuló közgyűlést 1879. március 25-re tüzték ki, amely közgyűlésen az ideiglenes vezetőséget véglegesítették.

Ezzel az aradi tornaegyesület az alakulás nehézségein tulesve, most már megkezdte rendes működését és azon reménnyel nézett a jövő elé, hogy megfeleljen a várakozásoknak, amelyeket mindazok tápláltak iránta, akik a férfias testedzést, társas összejövetelt és a nemes szórakozást elérni óhajtották.

Az 1880-ik évben, tehát az alakulás utáni év

mederbe terelődjék a fejlődés folyamata, amely ugy az egyén, mint az általános sportterdek nívójának megfelel. Más országban a sportsajtó észrevételeit és kezdeményező lépéseit figyelemre méltatják és azzal honorálják, hogy barátságos eszmecsere által igyekeznek valamelyes formában simítani ott ahol tényleg szükséges. Ez minden tekintetben helyes eljárás, ami éppen nálunk nem tud meghonosodni.

Miután a sportújságíró hivatása sportterdek-

márciusában Aradot árvízveszedelem fenyegette Az egyesület elnöke rendkívüli közgyűlésre hívta egybe a tagokat, akik nagy lelkesedéssel alakultak át mentő-csapatá és fáradhatatlan közreműködésükkel a veszély elhárításában nagy érdemeket szereztek.

Ugyanezen év jun. havában Nagy Sándor művezetőnk megrendezte az első 30 kilométeres távgyaloglást Aradról Radnára, abból kiindulva, hogy a testületi élet fokozására fontos tényezőknak tekinthetők a koronként meg-megújuló társas kirándulások és versenyek és ezért a távgyalogló versenyt összekapcsolta egy társas-kirándulással. 1880. június hó 6-án öten jelentkeztek a távgyalogló versenyre, amelynek győztese Fefekt Ferenc liceumi tornatanár, második helyezettje pedig szerény személyem volt.

Még ez évben megalakult az aradi tornaegyesület kebelében a vívó-szakosztály.

amelynek vezetője és mestere az egyesület körül elvülhetetlen érdemeket szerzett Sz. Nagy Sándor volt.

Az 1888-ik év fontos szerepet játszik az aradi tornaegyesület történetében. A MOTESZ méltányolva az aradi tornaegyesületnek a tornasport népszerűsítése körül szerzett érdemeit, megbizta, hogy a II. országos tornaünnepélyt Aradon megrendezze. Ugy a helybeli, mint a vidéki lapok dicsérettel emlékeztek meg ezalkalomból az aradi tornaegyesület, de különösképpen Nagy Sándor érdemeiről. A vidéki sportegyesületek közül az aradi tornaegyesület volt az első, a legtekintélyesebb és annak bizonyágaképpen az országos szövetség a VII. országos tornaünnepély rendezésével ujából az aradi tornaegyesületet bizta meg. Azt hiszem még igen sokan vannak Aradon, akiknek emlékezetében élnek ama felejthetetlenül szép napok, a mikor 1904-ben a 25 éves jubileummal kapcsolatban Aradon tartottuk meg a zászlóavatási országos tornaünnepélyünket és az országos vívóakadémiát.

Az első női tornaszakosztály

Az aradi tornaegyesület, a vidéki városok közül elsőnek alakította meg női torna-szakosztályát és meghonosította női tornászást, birkozási tanfolyamot vezetett be és amikor a labdarugás még embrióban volt a mi vidékünkön, az alsótemető és a nagyerdő közötti mezőn elsőnek gyakoroltatta a futballt és a fúleslabdázást. A nyári hónapokban a tagjaink sportszerűen üzték a futást, ugrást, súlyemlést, súlydobást, diszkosz- és gerelyvetést, egyszóval a nehéz- és könnyű atletikának nem volt egy ága sem, amelyet az aradi tornaegyesület nem honosított volna meg.

Megalakította az aradi tornaegyesület az evezős-szakosztályt.

meghonosította a turisztikát és évkönyveink tesznek

védelem, fontos kulturmissziót végez, éppen ezért nem lehet a társadalom és közte válaszfal, mert aki ilyen mesterségesen állit, az ellensége a sportnak. Tessék csak egy kissé körültekinteni, milyen másképpen néz ki a sport ott, ahol az irányító szervek megértéssel dolgoznak és a sportsajtó munkáját fokozzák. Nálunk is megvannak az előfeltételek, csak őszintébben kellene közeledni ahhoz a táborhoz, amely ha ostoroz is, igazságosságával mások érdekeit szolgálja és mozditja elő.

tanúságot arról, hogy milyen szép kirándulásokban volt része az egyesületi tagoknak. Ugyancsak annakidején megalakította az aradi tornaegyesület a kerékpár-szakosztályt is.

Visszaemlékezve a multszázadbeli időre, midőn felolvasások, újságcikkkel kellett küzdenünk, hogy a sport iránti közönyt legyőzhessük, nagy harcot kellett vívunk a lapokkal is, amelyek a löversenyeknek sokkal nagyobb teret engedtek hasábjakon, mint az embersportnak, de végre sikerült itt is eredményt elérnünk.

Szükségesnek tartom még megemlíteni, hogy az aradi tornaegyesület és az időközben alakult újabb sportegyesületek politikával nem foglalkoztak és az aradi tornaegyesületben a különböző nemzetiségű tornászok egy sorba állottak vallás, nemzetiségi és rangkülönbség nélkül és egymást támogatva törekedtek a közös cél felé: a testi épesség, erő és egészség megszerzésére és fenntartására. A közös gyakorlatok, az akkoriban uralkodó nagy fegyelem közel hozta egymáshoz az ifjút és öreget és a különböző társadalmi osztályok egyikét a másikához.

Az alakulás utáni 15 esztendő alatt az egye-

sületnek elnökei Péterffy Antal, dr. Robicsek Agost és Urban Iván volt főispán, alelnökei Boros Vida, dr. Sallay Béla, Illmann Ottó és Avarffy Ferenc voltak. Ugyanezen idő alatt a titkári tennőket dr. Fényes Kálmán, Dömötör László, dr. Kell Lipót és dr. Simon Ákos végezték. Az alakuló közgyűlésen megválasztott választmány tagjai közül megemlítem Reicher Károlyt, Széll Ernőt, dr. Vuia Györgyöt és Zikó Jánost. A tornaórákat a legszorgalmasabban Haász Sándor, az aradi ügyvédi kamara volt elnöke, Isztray Géza, Maresch Lajos, Matusik Márton, Nicoara Aurel, Telmányi Emil és Weiss Izidor látogatták. Ugyancsak lelkes tagjai voltak az együletnek és hívei a sportnak: Márta Sándor, Alt János, dr. Anghel István, Arjoca Vazul, Kmetykó Lajos, Dálnoki Nagy Lajos, dr. Reisinger Ferenc, dr. Simó Károly, dr. Schmidt János, Szilárd Győző, Tüdös Béla, dr. Fischer Jenő, Momák Döme, dr. Alexy Sándor, Darányi János, Kopriva Vince, Nádray Aurel, Földes Soma, dr. Gabos Jenő, dr. Marsieu Justin, Mudin István, dr. Somló Armin, dr. Grossmann Alfréd, dr. Goldis János, Holländer Emil és dr. Vajda Iván.

Arad — marad...

Ötödrangu szerepet játszik Arad dekadens futballsportja a Nemzeti Bajnokságban

Az aradi futball visszaeséséről tanuskodik a Nemzeti Bajnokság táblázata — A szezon leggólképesebb csatársora

A közelmúltban még jelentős szerepet játszott az aradi futballsport és országsszerte mindenütt eseményszámba ment egy-egy aradi csapat vendégjátéka. Olyan játékosok kerültek ki Aradról akik ma válogatott csapatok erősségei (Albu, Auer, Teleki, Burdán stb.) most pedig olyan gyenge a játékosanyag Aradon, hogy még a mai — gyengébb — konkurenciában sem tudják a csapatok megállni helyüket. Ma az aradi csapatokat mindenütt kézlegyintéssel intézik el és — joggal, mert azok a teljesítmények, amelyeket az aradi vezető csapatok éz év őszén produkáltak, nem sok jóról tanuskodnak.

A nemzeti bajnokság őszi szezonja a timisoarai csapatoknak, a Ripensianak és Chinezulnak hozott babért, ugyanis

a két timisoarai csapat foglalja el a bajnoki tabella első helyét.

Az első helyet elfoglaló timisoaraiak után közvetlenül a cluji csapatok következnek, amelyek közül az „U” a harmadik, a Romania pedig az ötödik helyen fordul tavaszra. Az „U” a finisben majdnem „meglepetést” csinált és ha utolsó meccsét a Juventus ellen nem veszíti el — bajnokként végzi az őszi idényt. Oradea élcapatai a Cri-

sana és a CAO szintén gyengébben szerepeltek a szokottnál. A Crisana így is több szerencsés győzelmet aratott, a CAO-ból pedig hiányzik a küzdőképesség és a nagy csatársorának a fénye is megkopott már. Rangsorban a negyedik helyet a fővárosi csapatok tartják megszálva, amelyek közül a Venus szerepelt a legkevésbé rosszul és a hatodik helyen kötött ki. A többiek bizony gyengécskén működtek és a kilencedik, tizedik és tizenegyedik helyen fekszenek CFR, Juventus és Unirea-Tricolor sorrendben.

A listát az aradiak zárják be, amelyek ötödrangu szerepet játszanak a főváros és a négy erélyi futballgócpont konkurenciájában.

A Gloriának még volt a szezon közepétáján egy periódusa, amikor a játékosok kifogástalan kondíciója pótolta a játékkészésgbeli hiányokat, de a jó kondíció csak átmenetinek bizonyult, mert a szezon végére a Gloria is visszaesert gyengeségi periódusába. Az AMEFA helyzete lényegesen kilátástalabb, mint a Gloriáé. A munkáscsapat ugyanis — részint balszerencséje, de főként azonban csatárainak góliszonya miatt az utolsó helyen kullog.

	Ripensia	Chinezul	Universitate	Crisana	Romania	Venus	CAO	Gloria	CFR	Juventus	Unirea-Tricolor	AMEFA	Mérkőzést				Pontszám
													nyert	döntetlen	vesztett	adott kapott	
Ripensia	A	5:6	0:1	2:2	2:1	4:1	2:2	3:0	2:0	3:0	3:2	4:3	7	2	230	18	16
Chinezul	6:5	R	1:2	5:3	1:1	4:2	3:2	5:3	2:3	2:2	3:1	4:2	7	2	236	26	16
Universitate	1:0	2:1	A	2:4	0:1	2:1	0:1	3:0	2:1	0:1	3:0	2:1	7	—	417	11	14
Crisana	2:2	3:5	4:2	D	0:2	4:1	1:3	2:4	4:3	2:0	3:2	1:0	6	1	426	24	13
Romania	1:2	1:1	1:0	2:0	I	0:1	1:2	2:2	2:1	1:0	2:2	2:1	5	3	315	12	13
Venus	1:4	2:4	1:2	1:4	1:0	K	2:0	7:0	2:3	3:2	3:2	4:0	6	—	527	21	12
CAO	2:2	2:3	1:0	3:1	2:1	0:2	Ö	1:2	0:1	4:0	2:1	1:1	5	2	418	14	12
Gloria	0:3	3:5	0:3	4:2	2:2	0:7	2:1	Z	3:2	1:2	2:2	2:0	4	2	519	29	10
CFR	0:2	3:2	1:2	3:4	1:2	3:2	1:0	2:3	L	2:1	1:4	0:1	4	—	717	23	8
Juventus	0:3	2:2	1:0	0:2	0:1	2:3	0:4	2:1	1:2	O	3:3	3:1	3	2	614	22	8
Unirea-Tricolor	2:3	1:3	0:3	2:3	2:2	2:3	1:2	2:2	4:1	3:3	N	4:2	2	3	623	27	7
AMEFA	3:4	2:4	1:2	0:1	1:2	0:4	1:1	0:2	1:0	1:3	2:4	Y	1	1	912	27	3

Karácsonyra kötöttárak, pulloverek, szettek, harisnyák, keziyuk, ridikulók és nyakkendők

Parsony

Szivjatók

a Casa Autonoma a Monopolurilor R. R. kellemes aromájú gyártmányait.

82

Alább adunk néhány statisztikai adatot, amely a táblázat vizsgálatánál szembetűnik:

A legtöbb mérkőzést a három vezetőcsapat: a Ripensia, Chinezul és Universitate nyerte, számszerint hetet-hetet, a legkevesebbet az AMEFA (egyet.)

Az erők kiegyenlítetttségére mi sem jellemzőbb, hogy nemcsak hogy veretlen csapat nincsen, de a két vezetőcsapat is 6-6 pontvesztéssel foglalja el az első helyeket, az első helyezettet pedig mindössze négy pont választja el a hetedikétől. A legtöbb gólt (számszerint 36-ot) a második helyezett Chinezul rugta, amelynek támadókvintettje valóban az egész mezőny legjobb csatársorának bizonyult, a legkevesebb gólt pedig az AMEFA érte el, amelynek csatárai a Chinezul góljainak egyharmadát rugták. A legkevesebb gólt a cluji csapatok, az „U” (11) és a Romania (12) kaptak, ami a cluji védelmek kiválóságát bizonyítja. A legtöbb gólt a Gloria kapta (29-t) és ezt a nem éppen dicső rekordot a Venus ellen szerencsétlen körülmények között súlyosan elvesztett meccsnek tudhatja be.

Alább adjuk az egyes csapatok góllövőinek névsorát, amelyből kitűnik, hogy az őszi góltrekorrekerek 10-10 góllal Dobai, a Ripensia tankja, valamint a Chinezul két erőssége: Zelenák II. és Glasz. Az elért gólokat zárójelben közöljük.

Ripensia: Dobai (10), Schwarz (7), Bindea (5), Ciolac (4), Lazar (3), Beke (1.)

Chinezul: Glasz (10), Zelenák II. (10), Török (4), Zelenák I. (3), Gruin (3), Komáromi (2), Szilárd (2), Weisz (1), Huszti (Gloria, öngól.)

Universitatea: Ploesteanu (5), Orza (3), Baci (3), Surlasiu (2), Tabac (2), Ionasiu (1), Gain (1.)

Crisana: Matei (8), Lakatos (8), Barátky (5), Cionca (2), Stetz (2), Varjassy (Gloria, öngól.)

Romania: Felecan II. (5), Farcasan (3), Cobarzan (2), Criza (1), Muresan (1), Matei (Crisana, öngól), Ujlaki (CFR, öngól), Csajka (AMEFA, öngól.)

Venus: Volodea Valcov (7), Colea Valcov (7), Petea Valcov (4), Vogl (3), Manola Dumitrescu (2), Stanciu (2), Motoroiu (1), Spei (1.)

CAO: Bodoia (8), Chiroiu II. (4), Kovács (2), Kocsis (2), Glanzmann (1), Bartha (1.)

Gloria: Barbu I. (5), Mercea (3), Igna (3), Dobra (2), Marienut (2), Pecican (2), Aliman (1), Sicutulescu (Unirea Tricolor, öngól.)

CFR: Attila (7), Medve (3), Wetzler II. (2), Tepeneag (1), Barbu II. (1), Georgescu (1), Ströck III. (1), Boblea (1.)

Juventus: Palmer (5), Major (3), Barlea (2), Cristescu (2), Zainescu (1), Vogel (1.)

Unirea Tricolor: Niculescu (6), Schileru (6), Bogdan (4), Seifert (3), Calaras (1), Carjean (1), Florea (1), Steinbach (1.)

AMEFA: Szinder (4), Karabell (3), Cucula (2), Kovács (1), Blaskovits (1), Dvorzsák (1.)

Fenti statisztikai adatok alapján tehát a leggólképesebb csatársor a következő volna:

Bindea (Ripensia, 5 gól), Zelenák II. (Chinezul, 10 gól), Glasz (Chinezul, 10 gól), Bodoia (CAO, 8 gól), Dobai (Ripensia, 10 gól).

Áruházban, Plata Avram Iancu 18. sz. szerezhetők be legjobban és legolcsóbban. Consum tagok készpénzzel.

Kenyeres Árpád:

„Magyar szempontból ütközne legkevesebb akadályba Románia bekapcsolódása a Középeurópai Kupába“

Meisl Hugó:

„A román futball a közel jövőben minden küzdelemben tiszteletreméltó szerepet fog játszani“

Külföldi sportvezérek nyilatkozata Románia futballsportjáról

A romániai futballsport ma kétségtelenül igen magas fejlettségi fokon áll az évekkel ezelőtti labdarugósport nivójához mérten. A román válogatott együttes respektábilis ellenfelekkel szemben, pompás eredményeket ért el, a klubcsapatok is sikeresen szerepeltek külföldön és csak az intenzívebb nemzetközi érintkezés hiánya következtében fennálló rutinbeli fogyatékoság az, amely a középeurópai futballklasszis mögé utasítja a román futballt.

Néhány év óta szeretett volna Románia, illetve a román vezető csapatok bejutni a középeurópai kupáért küzdelmet folytató nemzetek sorába, de a kísérlet — sajnos — meghiúsult. A nemzetközi futballélet két vezető korifeusának tettük fel a kérdést: — Miért nem jutott be Románia a Középeurópai Kupába? és Kenyeres Árpád, a Magyar Labdarugószövetség főtitkára, valamint az osztrák és ez egész középeurópai futballsport atyamestere, Meisl Hugó, érdekesen fejtegetik Románia nemzetközi futballhelyzetét a Középeurópai Kupával kapcsolatosan. Alább adjuk a két nyilatkozatot, amely megvilágítja a kérdést, hogy miért nem került be eddig Románia a Középeurópai Kupába:

„A román labdarugásnak a Középeurópai Kupa résztvevőinek sorába való bekapcsolódása, nem a legegyszerűbb kérdések egyike.

A középeurópai államok e díjat sportjuk fejlesztése és egyesületeik anyagi helyzetének feljavítása céljából alapították,

tehát minden újabb résztvevő bekapcsolása előtt azt kell megvizsgáljunk, hogy az alkalmas-e és szolgálja-e a két cél előmozdítását. Az 1927. és 1928. évben már a kupáért küzdők sorában találtuk a jugoszláv és a román egyesületeket, nevezetesen a Chinezult Timisoaráról, a Gradjanskit, a Beogradskit és a Hajdukot pedig Jugoszláviából, azonban az időközben megszakított sportérintkezés lehetlenné tette a további részvételt. Ma már, amikor a kupamérkőzések jól bevált rendszere annyira

kiépült, hogy az országokénti négy-négy résztvevő, tehát 16 egyesület létszámának emelését csak egy új lebonyolítási rendszer bevezetése mellett lehet elképzelni, igen nehéz újabb országok, illetve egyesületek bekapcsolására gondolni.

Ez év folyamán felvételre jelentkezett Svájc is, de éppen az elmondott okok tették lehetlenné kívánságuk teljesítését. Ha azonban, egy új rendszer bevezetése mellett, lehetne is a résztvevők számát szaporítani, igen súlyos akadályként jelentkezik az idő, mert hiszen

a kupamérkőzésnek lebonyolítására legfeljebb másfél hónap áll rendelkezésre.

Már ma is, figyelembe véve az országok bajnokságait és az egyesületek másirányú kötelezettségeit, valamint azt, hogy a csapatoknak pihenésre is kell időt engedni, nagy nehézséggel jár a kupamérkőzések megrendezése. Hasonlóképpen az is igen nehezen képzelhető el, hogy a mai, országoként négy egyesületi szám csökkentése keresztülvihető legyen anélkül, hogy az új jelentkezők valami különös nagy előnyt ne nyújtanának a kupaküzdelmeknek. Ha erről az oldalról vizsgáljuk meg a kérdést, őszintén meg kell mondani, hogy a román csapatok bevonása egyelőre sem sportbelileg, sem pedig gazdaságilag nem nyújtana annyi előnyt, mint amennyi nehézséget a jól bevált rendszer megváltoztatása okozna. Tisztán

magyar szempontból nézve a kérdést, ki kell jelentenem, hogy még a mi részünkről ütközne Románia bekapcsolódása a legkisebb akadályba,

feltéve, hogy ez szövetségünk közötti barátságos viszonyt megalapozná“.

Kenyeres Árpád

Nem kell
tétovázni!

Veszélymentesen
biztosítjuk a gyógy-
nyórt, de csakis ha-
eet használjuk:
500

„Tökéletesen ismerem és méltányolom a futballsport nagyszerű fejlődési folyamatát Romániában. Nem kevésbé ismert előttem az a tény is, hogy a román válogatott együttes a cseh válogatottal az ezévi olaszországi világbajnokságok során egyenlő ellenfele volt.

Biztosan számítok arra is, hogy a romániai futballklasszis néhány év elteltével, az eddighez hasonló fejlődés mellett, a vezető futball-nemzetek csapatainak több mint méltó ellenfeleivé emeli a román csapatokat. Talán csak a földrajzi viszonyoknak és a messi futballvilág előtt való ismeretlen voltának tudható be, hogy a romániai futballsport magas színvonala nem talál kellő méltánylásra mindent.

Ha eleddig a vezető román csapatok nem kerülhettek be a Középeurópai Kupáért vívandó küzdelmekbe, ez kizárólag azon körülménynek tudható be, hogy a kupaküzdelmek kibővítése terminushiany és anyagi okok folytán nem volt lehetséges.

Az utóbbi időben Svájc is jelentkezett a Középeurópai Kupára, arra való hivatkozással, hogy az Európa Kupáért folyó küzdelmekben amugy is részt vesz (itt Csehország, Olaszország, Ausztria, Magyarország és Svájc válogatottjai mérkőznek). Amennyire a svájci egyesületek bekapcsolódása kedvező földrajzi fekvésüknél, valamint anyagi okoknál fogva előnyös is lett volna, jelen pillanatban nem áll fenn a valószínűsége annak, hogy a kupaküzdelmeket nyugat felé bővítsük.

Valóban igen nehéz a jelenlegi négy országbeli 16 résztvevő mellett, valamint az olaszországi nyári szünet figyelembevételével, a küzdelmeket új résztvevők bevonásával kibővíteni.

Előbb, vagy utóbb azonban, meg vagyok győződve róla, hogy Románia futballcsapatainak kitünő teljesítményeivel erkölcsileg fogja kiényszeríteni az összes nagy nemzetközi küzdelmekben való részvételt. Ezt kívánom is a román futballsportnak és biztosra veszem, hogy

a román futball a közeljövőben minden küzdelemben tiszteletreméltó szerepet fog játszani“.

Hugó Meisl

Erdély legnagyobb és legszerencsésebb osztálysorsjáték főarúsítása

Banca Ilescu S. A. Cluj

Képvisele az egész országban.

A TUBERKULÓZIS

bármely formájának gyógyítására
Dr. Adr. Széchéhaye Genfből
és más orvosok az

„UMCKALOABO“

gyógyszert (Stevens Kurát)
ajánlják.

Kapható minden gyógyszerárban.

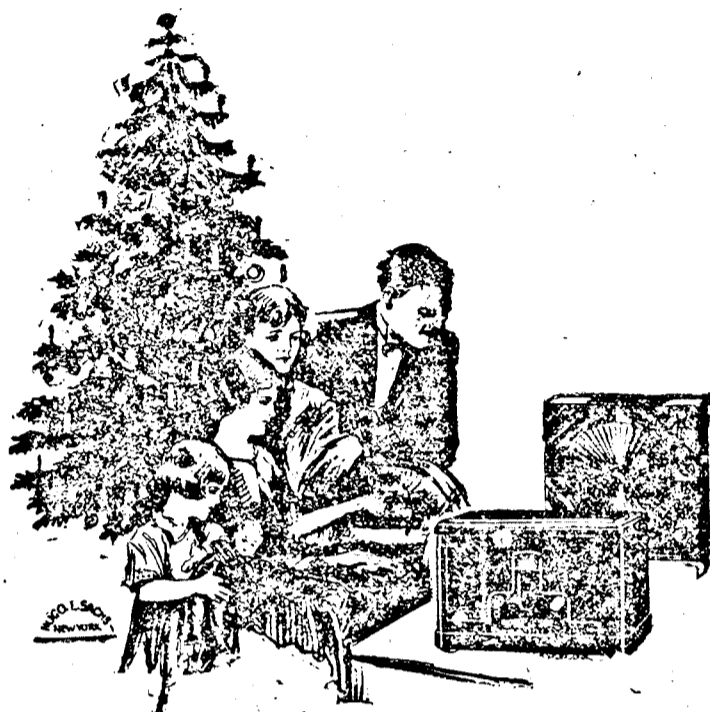
Képviselő: UMCKA S. A. R.
Bucuresti, Stirbey Voda 108. 5263

BELMONT RADIO

CHICAGO U. S. A.

1935
TYPUSAI
AZ
AMERIKAI RÁDIOTECHNIKA
CSODÁS ALKOTÁSAI

UNIVERZÁLIS ÉS VÁLTOÁRAMU
SUPERHETERODYN

5 + 1
10-200 m.

51

VÉRTES VILMOS mérnök, ARAD.

STIASZNY JÓZSEF

R.-T.

kaptata-, sarok- és faárugyár

ARAD,

Str. Capitan Ignat 9.

INTERVJU

Az Aradi Közlöny számára írta:
MARKOVITS RODION

A mi lapunknál az a rend, hogy minden délelőtt, mikor megjelent a lap, összejövünk értekezletre a szerkesztőségben. Megbeszéljük a másnapot, aztán van egy néha, hogy beszalad egy riport, ezt a legjobb ilyenkor kifogni. Kapunk valami előkelő látogatót, mint például a mult nyáron, mikor itt járt a feleségével meg a kisautójával Mackartney angol újságíró; eljön a szegény öngyilkos hozzátartozója, esetleg betéved valami panasz, vagy netalán meglátogat bennünket városunk szülőtte, aki most külföldön arat babérokat. Hát ez a legjobb, a legkönnyebb dolog. Nem kell utánajárni, nem kell szaladgálni, direkt szórakozás, ha egy ilyen riport beszalad az uccánkba.

Jövök egy ilyen déli értekezletre és már az előszobában érzem, hogy valami vendég van; tulinagy nekem a csendesség. Csakugyan, ahogy bemegyek, látom, ott ül egy nagyon kedves szőke pófa az egyik karosszékben, benn a belső szobában; persze köszönök mindenfelé, hát oda is meghajtom magam. A kis hölgy, aki ott ül a karosszékben, barátságosan mosolyog rám, int is nekem, ismerős az arca, biztosan láttam valahol, de nem tudom hová tegyem, csak szertartásosan és bizonytalanul hajlongok feléje; de hol is láttam ezt a helyre Anita Loos-frizurát, ezt a kedves, okos kis fejet, nagy szürke szemeket? ...

Látják jól a kollegák tanácsalanságomat, kiségitenek zavaromból, odasugár: Komár Juliska, nem ismered meg? ...

Hát persze, hol is volt a szemem, persze, hogy Komár Juliska, most már emlékszem rá, bár csak képen láttam, persze. Idevaló a Pacsirta-uccára, most hazajött, így szokta és már viharzik is Komár Juliska felé és:

— Kezét csókolom művésznő, — mondom — tudja, alig ismertem meg, ahogy a világságról jöttem ...

A művésznő barátságosan néz rám, amit nem is csudálok, elvégre milyen szép riportot írtam a multkor a pacsirta-uccai családi otthonról; kérdezi: hogy vagyok mindég? Mondom: regényt próbálok írni és a művésznő?

— Legjobb, ha mindjárt egy kis interjút csinálsz a holnapi lapnak Komár Juliska művésznővel — mondja főszerkesztőm. — Az csak természetes — válaszolom és már előttem van a noteszem, meg az öntöltőtollam is munkára csavarva, a művésznő meg tapsikol:

— Jaj de jó lesz, jaj de jó lesz, nagyon szeretem, ha idehaza olvasnak rólam, aztán jegyezze alá, majd Pesten is leadom az interjút ...

Ezzel elkezd beszélni a művésznő, csak úgy sístergék a gyönyörűségtől, ezek aztán tudják, az ilyen pesti primadonnák; ömlik belőle a szó-zuhatag és pontosan azt mondja, ami leginkább arravaló:

— A darab lekerült a műsorról, az új darabban meg nem kaptam szerepet, azaz, hogy kaptam, de nem nekem való, nem talál egyéniségemhez. Hanem februárba jövünk ki egy darabban, akkor végre azt hiszem, kiugrok életem legnagyobb alkotásával ...

— És mi lesz az?

— Hát tudja — megirhatja — Zsolt Béla-

nak egy darabját fogadta el a Király Színház, ott fogok játszani, ebben a darabban végre magamat játszhatom. Egy rajongó, lelkesedő kislány szerepét kell adnom, tudja olyasféle lányt, mint a Nádas Sándor könyvében, a „Redakció lányában“ Angéla, aztán persze szerelem... nagy, lázadó, forró, mindent lebiró szerelem, ez az én esetem, ezt naívnul és pár kis énekkel, sok öltözködéssel — remek ruhák, finom kalapok — szóval: igazi magas, stílusban megjátszani ...

— Zsolt Béla a Nádas könyvéből vette volna Angéla alakját? ...

— Ja, ez fontos magának? Nem hiszem, hogy onnan vette volna, mindenesetre emlékeztem rá. Tudja ugy vagyunk ezzel a Nádas-könyvvel, — Pesten most nagy divat olvasni, — hogy a férfi-főhőst ki nem állhatjuk. Nem perzseli meg a szerelem, több finomságnak kellene lenni benne; mondja, mért nem méltányolja ez a rideg hírlapíró, ennek a redakció anygalkájának a tüzet és lelkességét? Nem lehet megbocsátani annak a lánynak azt a kis elbukását, na hallja?

— Nagyon kedves, hogy irodalomról is nyilatkozik, kedves művésznő ...

— De ha már irodalomról nyilatkoztam, akkor színházról is beszélnem kell. Darvas Lili most nagy szenzáció, mit mondjak, ilyen még nem volt! megbüvölve ültem a nézőtérben, ezt okvetlenül írja meg, lássák, hogy van szívem kolleganómról is szépet mondani ...

A művésznő itt kíváncsian beletekintett jegyzeteimbe és, hallatlanul szomorúan azt kérdezte:

— Mindent feljegyzett, pontosan, lelkiismeretesen?

Készségesen válaszoltam, szinte méltatlankodva:

— Hát hogyne... az csak természetes ...

A művésznő mély lélegzetet vett, nagyot sóhajtott és lassan, fulladozva tagolta:

— Akkor még csak egyet írjon a riporthoz... de ezt aztán okvetlenül írja meg, hogy milyen nagy fájdalom azt tudni és érezni: Ime elég, ha az ember csak kimondja valami pesti primadonna nevét és máris lelkesen mozdul meg a toll a zsebben. Csak annyit mondtam, hogy „Komár Juliska“ és máris káprázik a szem, máris elködösül a tiszta látás, szolgálatkészen ugrik Markovits Rodion, hogy interjút csináljon vele, kész minden csacsogását gyöngyszemként tálalni... És annyira elködösül, annyira káprázik egyszerre a szeme, meg a lelke a művésznő illúziójától, hogy fel sem ismeri bennem kollegáját, Udvarny Gyöngy-

vért, a husz éves rajongó újságíróleányt, aki vel egész délután együtt ült a nyáron a váradi újságíróklubban, aki már akkor elmondta, hogy vérrel és könnyel imádja ezt a pályát. ... És hiába önfeláldozásom, hiába intelligenciám, hiába szorgalmam, hiába tudásom, érettségim és rengeteg éjszakai tanulásom és hiába dolgozom a redakcióban, mindez hiába... nem érhetem el, hogy áldozatomnak ez a nagy lelkesedés legyen a bére... Én is újságíró vagyok, mint maga Rodion, maradjunk most együtt és szomorkodjunk ezen egy percig, egy percig legyünk némák ennek a gyásznak a tiszteletére, aztán rohanjunk mindketten a művésznő tömjénezésére ...

... így szólt Udvarny Gyöngyvér újságírókollegám, aztán mindketten lehajtottuk fejünket és tényleg egy percnyi hallgatást rendeztünk ...

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

„Zsilvölgyi Napló“

Szívvvel, lélekkel köszöntöm az ARADI KÖZLÖNY-t ötven éves fennállásának jubileuma alkalmából. Ötven esztendő egy erdélyi napilap életében olyan nagy idő, amelyet csak akkor lehet kellően értékelni, ha úgy az olvasó, mint az újságíró, tisztában van azzal, hogy mit jelent egy lap egy nép életében, ha egy lap ötven esztendeje áll ott a közönség frontján, örökdió a közélet tisztasága felett és nem törődve azzal a nehézséggel, amely nehéz utján elébe kerül, bátran, gerincesen és megnehezítve hátrálva harcol tovább az igazságért. Az ARADI KÖZLÖNY és annak elhunyt érdemes főszerkesztője és alapítója: Stauber József, valóban minden alkalommal az elsők között volt, ha arról volt szó, hogy verekedni kell a köz érdekeiért és ellentárolt minden időben, minden olyan gyűlölethullámnak, amely az igazságot és a becsületet akarta eltáposni. Ezen a fronton az ARADI KÖZLÖNY első volt minden időben. Ötven esztendő alatt nem egyszer mutatta meg, hogy miként kell a nép érdekeiért sikraszállni és hogyan kell diadalra juttatni az igazság lobogóját. És ez a harcos készség nemcsak, hogy nem lankadt az ötven év közelében sem, hanem erősödött, izmosabb lett és bátrabban s férfiasabban indult harcba mindenkor, ha azt a kötelesség úgy parancsolta.

Nehéz és felelősségteljes harc volt ez, amely egy a lap főszerkesztőjére, mint annak kitűnő munkatársaira nem egyszer kellemetlen is volt. Nehéz harc volt ez és ebben a harcban kitűnő irdnyitónak bizonyult. Ezen a téren az ARADI KÖZLÖNY megtette kötelességét. Vagyis: megtette azt, amit egy igazi, őszinte és harcos lapnak a közélet terén, annak érdekében cselekedni kell. Ötven esztendőre igen kevés lap tekinthet vissza Erdélyben, valamint kevesen mondhatják el azt is magukról, hogy ugyanolyan kötelességet teljesítettek ez alatt az idő alatt, mint az ARADI KÖZLÖNY, amelyet ime nemcsak hogy nem tört meg az ötven esztendő nehézsége, a harcok rengetegie, hanem frissen és elevenen. Őszintén és gerincesen ott áll ma is, azon a fronton, amelyen állni kötelesség, büszkeség és harcos akarat.

Az ötven éves jubileum alkalmából fogadja Főszerkesztő ur szívből jövő jókívánságaimat, legyen ez az üdvözet egy darab erősítő jóakarattal az ARADI KÖZLÖNY részére, amely legerősebb és legrégebbi harcosa az erdélyi magyarságnak s egyben pedig támogatója mindenféle testvéri mozgalomnak is.

Petroseni.

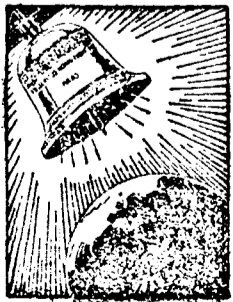
MOLNAR SANDOR,
a Zsilvölgyi Napló főszerkesztője.

Olcsón, jót vásárolhat!

Női-férfi pulloverek, harisnyák, keztyűk, férfi ingek, női és gyermek reformok, retikülök etc., etc. 78

„Arno“ áruházban

St. Eminescu 3. Vadászúrt-szálló mellett

HÖNIG FRIGYES

harangöntőde,

Alapított: 1840.

ARAD,
Strada Gheorghe Baritiu 10—21

mű-, érc- és
szoboröntőde

Telefon: 376.

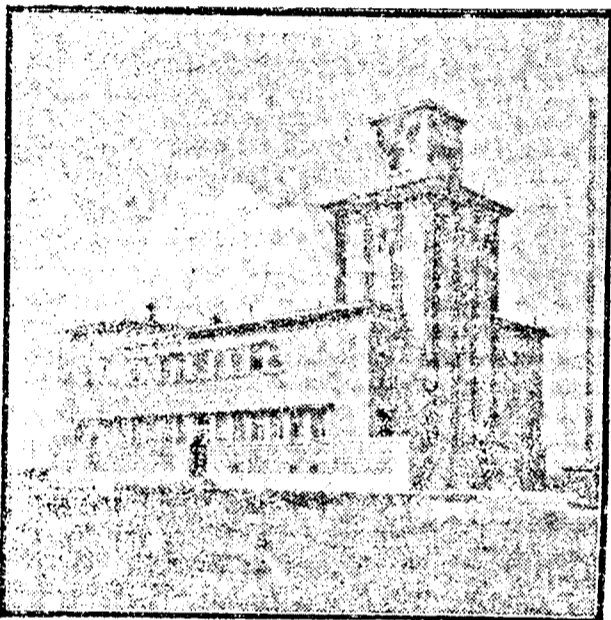
Halló, rádió Bucuresti...

Igazgatósági ülés elé kerül a bucuresti-i rádió magyarnyelvű hirszolgálatának problémája

A jövő év tavaszán felavatják az új 150 kilowattos, Brasov melletti leadót — Ezer levelet kap hetenkint a bucuresti-i stúdió népszerű és titokzatos „postása” — 120.000 előfizetője van a rádióknak —

(Bucuresti, december hó.) Strada General Berthelot... kétemeletes, modern épület... a bucurestii stúdió székháza. Az ország számos titkos tehetségének reménye szállong körülötte, sok álom hullott össze gyenge kártyavárként ennek az épületnek próbatermeiben, mindenki akinek írói, zenészi, felolvasói ambíciói vannak, ma már színpad helyett a mikrofon elé vágyik...

A szabadságon levő Muntean vezérigazgató helyettesével: H. Blabian-al, az ismert

A BUCURESTII RÁDIÓ-ÁLLOMÁS

városi íróval és a *Radio-Journal* vezetőjével haladunk át a termeken. A városzobában hatvan ember, férfiak, nők, sőt még gyermekek is... várják, amíg bemutatathatják tehetségüket a stúdió valamelyik vezetőjének. Éppen szerdán van, az a nap, amelyen bárki felkeresheti a stúdiót és bemutathatja mit tud.

A próbaszereplők

— Sokan jönnek hozzánk, de egy-egy ilyen csoportból — meséli — legfeljebb három-négy kerül próbaszereplésre. Ha azután tetszik a közönségnek, beszélhetünk a további meghívásokról. Egyébként csak elismert tehetségek kerülhetnek a mikrofon elé, ami csak természetes, nem vehetjük el hallgatóink kedvét ezekkel a kísérletezésekkel.

— Sikerült legalább egy nagyobb tehetséget felfedezni a rádióknak?

— Őszintén megvallva, nem. Arról lehet csupán szó, hogy egyes, csak a fővárosban ismert tehetségeket országosan ismertté tettünk.

— Ki a legnépszerűbb a bucurestii rádióknál?

— Egy névtelen — hangzott a nemvárt felelet. — Rádiópostásunk az ország egyik ismertnevű írója, aki azonban különböző okokból nem óhajt nyíltan szerepelni. Neve csak ennyi: „postásul”... Ő a legnépszerűbb, amit bizonyít az a körülmény, hogy hetenkint átlag ezer levelet kap. A legtöbben azért ostromolják, hogy fedje fel inkognitóját, erre azonban nem hajlandó.

Végigmegyünk a stúdiókon. A nagystúdió ötszáz személyt fogad magába, a második emeleten levő kisstúdióban pedig rendszerint a jazz-zenekar játszik. Ma már nemcsak szimfonikus, hanem saját jazz-zenekara is van a bucurestii rádióknak. A körut során megismerke-

dem a rádió egy másik népszerű előadójával: Acinteanu Györggyel, aki a falusiak számára tart hetenkint konferenciákat. Acinteanu regényét most fordítják magyar nyelvre, az egyik nagy budapesti napilap számára. Februárban vagy márciusban jelenik meg a „Convoul Flamanzilor” című regény magyar nyelven... Hogy mi lesz a magyar címe, egyelőre még bizonytalan...

A bucurestii rádió terveiről beszélgetünk. — A jövő év tavaszán felavatjuk a Brasov melletti bodi leadót, amely százötven kilowattos lesz s amelynek munkálatai már folyamatban vannak. Egyelőre ugyanazt a programot adja, mint a baneasai — tudnia kell, hogy a leadónk Baneasan van — de később külön programja lesz.

— Miért nem adják a híreket magyar nyelven azon erdélyiek számára, akik nem bírják az állam nyelvét és mégis szeretnék hallani a belföldi híreket?

— Őszintén megvallom, eddig még senki sem vetette fel ezt a kérdést. De feltétlenül megfontolást érdemel.

Blazian igazgató nyomban bemegy irodájába, ahol előjegyzzi magának.

— A legközelebbi igazgatósági ülés elé vi-

szem ezt a kérdést. Szó lehetne természetesen arról, hogy a Brasov melletti leadó közölje esténként magyar nyelven is a híreket, a magyar hallgatók számára. Természetesen az igazgatóság határozatától függ, keresztülvihető-e, én a magam részéről nem látok olyan akadályt, amely ezt a tervet meghúsítaná. Mert közelebb hozza az erdélyi magyar rádiózókat — Bucurestihez...

Az igazgató elmondotta ezután, hogy ujabban nagy súlyt fektetnek — külföldi mintára — a helyszíni közvetítésekre. Így Duca temetéséről, a külföldi körrepülés résztvevőinek megérkezéséről, valamint Belgrádból Sándor jugoszláv király temetéséről adtak helyszíni közvetítést. Három-négy vezetője van a bucurestii rádióknak, akinek feladatává a helyszíni közvetítések rendezését tették.

— Nemrégiben látogattam meg a budapesti stúdiót — mondja Blazian — igyekszünk minél jobb és barátságosabb kontaktust tartani a szomszéd államok rádióállomásaival.

Amnesztia a fekete-rádiósoknak

Kérdésemre az igazgató közli, hogy a bucurestii rádióknak százhuszezer előfizetője van.

— De legalább ugyanannyi „feketerádiós” is működik. — teszi hozzá — remélem, hogy a nagy karácsonyi amnesztia őket is megtéríti. Azoknak ugyanis, akik jelentkeznek és kifizetik januárban a jövő év első negyedét, teljes amnesztiát biztosítunk a múltért.

A próbaterem mellett haladunk el. A szobában egy nő énekel. Eryhén szólva — igen gyengén. Blazian elmosolyodik.

— Szegény Alesandrescu...

A rádió zenei vezetőjét sajnálta. Akinek hetenkint sokmindent kell végigszenvednie, amíg valamelyik tehetség a mikrofon elé jut...

(Marosi)

**CSALÁD-
ÉS TULAJDON-
VÉDELME**

**NYUJTA
PHOENIX**

ÉLETBIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Milliárdosok nászéjszakáján

Novella

Írta: HUNYADY SÁNDOR

Gazdagnak lenni nagyon jó dolog. De „iszonyatos gazdagnak“ lenni már nem olyan kellemes ügy. A túlméretezett vagyon és reflektorfénybe helyezi a pénzes embert. Nem bujhat el sehová, nem csinálhat semmit egyedül. Pedig vannak az életnek olyan örömei, amelyeket csak diszkrét félhomályban lehet élvezni.

Ezért nem volt zavartalanul boldog a fiatal Bennetnek és miss Bettinának a mátkasága sem. Tul gazdagok voltak, a familiájuk tulságosan híres. Mind a két család tündöklő gyémántja a „legfelső négyszáz“ szűk társaságának.

Ők maguk még nem is voltak egészen tisztában az érzelmeikkel, amikor a „Sun“ társasági rovatában már megjelent a finoman fogalmazott intim hírecske, amely szerelmük bimbózásáról tájékoztatta hárommillió olvasóját. A nevük természetesen nem volt kiírva. De ezért pompásan rájuk lehetett ismerni. És ők is remekül magukra ismerhettek néhány tapintatos, de félremagyarázhatatlan jelző kapcsán.

Kényes, ostoba, ideges emberek, akik hozzászoktak a régi kultúra előítéleteihez, talán elveszítették volna a kedvüket egymástól e nyomdafesték ízű bevezetés miatt. De a fiatal Bennet és miss Bettina nem volt sem ostoba, sem ideges, sem ősdi főfogásu.

Egészséges, modern testükben, egészséges, edzett lélek lakott. Kissé talán még gyorsította is szerelmük kifejlődésének ütemét, hogy olvastak róla az újságban. Mert a cikkeske valami gépies kényszerrel hajtotta a fantáziájukat, hogy valóban olyasvalamit csináljanak, mint amit feltesznek róluk.

Tennisz után jelölték egymás mellé a padra.

— Láttá a Sunt? — kérdezte a leány és a kezét könnyedén rátette a fiu térdére.

Az érintés nyomán, a nadrág fehér vászon-szövetén át villanyos meleg sugárzott szét a fiatal Bennet lábában:

— Láttam! Ne cáfoljuk meg ezt a kitünőt lapot!

Mind a ketten nevetek. Nagyon derült és tiszta dolog volt, ahogy pár szó után összecsókolóztak a napsütött padon.

— A maga szája olyan, mint a cseresznyevirág! — mondta hizelegve a fiatal Bennet. És ez a négyszemköztinek szánt mondat másnap már meg is jelent a „Sun“-ben Sőt a nagy cikk, kövér betűkkel szedett főcímekeppen, amely az eljegyzési hírt bejelentette.

Ebben a frigyben éppen az volt a szép, hogy olyan regényességmentesen tökéletes. A fiatalok ideálisan illettek egymáshoz, mint a sróf és csavarmentete. Egyforma a pedigrijük. Mindkét familia őse a Mayfloweren érkezett Amerikába. Bizonyos részvényekben még egy kis tőzsdei konjunkturát is csinált a házassági hír, hogy a két egyforma nagy vagyon most még inkább meg fog nőni és föl fog frissülni az egymással való találkozásban.

A lapok borzasztóan szeretnek milliomosok családi dolgairól írni. A két nagy familia is ropant aktuális lett a fiatalok közhírré tett mátkasága révén. A magazinokban megjelent azoknak a telepeknek a fényképe, ahol Bettina szülei acélsíneket gyártottak. Közölték az összegek listáját, melyeket az öreg Bennet az utolsó három évben jótékonycélokra adott.

Nyilatkoztak az örömszülők, a rokonok, a barátok, a barátnők, a házi orvosok, a házitánítók. Nyilatkozott a fiatal Bennet elhagyott metressze. Szenátorok nyilatkoztak, politikusok, masszörök, boxtrénerek. Egyedül Miss Bettina meztelen hátáról körülbelül háromszázféle fotográfia keringett az illusztrált lapokban. Népszerűsítve és megismertette a tömeggel minden árnyalatában ezt a bájos, finomvonalu hátat, amelyen egészen lent; majdnem a deréknél, a dekoltázs szélén egy katicabogáralaku anyajegy kacérokodott a nézővel.

A nyilvánosság elől nem lett volna hasznos dolog visszavonulni. Ez ártott volna a szülők vállalatainak. De nem is lehetett. A riporterek zsenialitása felülmúlt minden képzetet. Miss Bettina menyasszonyi ruhájának pontos leírása és ára már megjelent a sajtóban, amikor maga a menyasszony még nem is látta a kosztümöt.

Az esküvő napján ezer zsurnaliszta keze jégyezte egyszerre a meghívottak névsorát, a hölgyek toalettjének részleteit. Valamint azokat az apró eseményeket, amelyek mindig együttjárnak az ilyen dologgal. A diszes vendégsereggel megtelt templom homályoshajójában minduntalan magnéziumfények lobbantak a fotografáló masinák mellett.

Az ifju pár — attól a két perctől eltekítve, a melyet a pap előtt töltött — csak távolról szeretthette egymást. El voltak foglalva mind a ketten azzal, hogy interjú adjanak külsejükről, belsejükről, vágyaikról és szándékaikról az újságírók kifogyhatatlan sorának, akik mind olyan rendkívüli erővel hittek mesterségük szentségeiben, hogy lehetetlenség volt elhárítani őket.

A nagy ebéd után a fiatal férj a safofba kacsintotta feleségét. És a fülébe sugta, olyan hal-kan, mint a darázsdünyögés:

— Most pedig el fogunk tünni. Bet. Öltözz át. Tegyé föl sűrű fátyolt, autószemüveget, hogy meg ne ismerjen senki. Lent a cselédkapu előtt áll egy kis, csukott sárga gép. Ül be a sofför mellé. Csókold meg nyugodtan. Ne félj, én leszek a sofför. Elmegyünk valahová. Szeretném négyszemközt tölteni veled az első esténket!

Bettina szíve könnyedén megdőbent. Az első este, az első éjjel. A világegyetemben úgy hívják ezt a dolgot, hogy „nászéjszaka“. A szabályos értelmű és egészséges lelkű Bettina jól tudta, hogy ebből az alkalomból valóban szakítani kell egyidőre a „társasággal“, amely eddig együtt volt vele életének minden félórájában.

Nagyon szép időben, sebesen haladtak az országúton. A város már régen elmaradt. Kétoldalt veteményeskertek zöld csikjai huzódtak. A láthatár dombjain fák tüzkösödtek.

Valami koppant. Az autó szédítő rohanásában elűtött egy kis cinegét. Nedves vörös folt volt a szelvéduővegen. A madárka összetört teste előttük feküdt a hűtőn. A nászutasok szeme felvillant. A fiatal Bennet lenézett a sebességmérőre:

— Százhuszonötlet megyünk! Szabad országúton ez már valami! — mondta diadalfasan.

Délután hatkor érkeztek a rejtett dombhajlásba épített kis villához, amely Bettina édesatyjának halászháza volt. A tengerhez zárt ut vezetett. Az elkerített öbölben néhány vitorlás, motoros és evezőcsónak horgonyzott ezen a „privát“ tenger-részleten.

A villa kicsiny volt, de nagyon komótos. Volt három hálószobája, két szalonja, ebédlője, nappalija, hallja. Az alagsorban a konyha és a cselédek lakása volt elhelyezve.

Fél hétig a fiatalok mindent megnéztek. El kellett ismerniük, hogy az „öregek“ igazán gyöngéden gondoskodtak róluk. A fák közé bujtatott házacs-kából semmi nem hiányzott, ami egy ideális vikend-hez szükséges. Kicsiny, de nagyon megbízható személyzet. Kedves meglepetések. A fiatalasszony hálószobájában, az ágy előtt rendes pávazöld papucs. A takaró az a selyemmel szegett, könnyű flannel, amelyet úgy szeretett.

A megvetett nászágy előtt az ifju házastársakat finom bizsergés fogta el. Ha csak egy csöpp van bennük a régifajtájú szerelmesek nehéz, malváziai véréből, tüstént lehocsátják a függönyöket, sőtétet csinálnak. Lefeküsznek és csipegetni kezdik az édes szőlőfürtöt, amelyet számukra Isten törvényes kegyelme kínált.

Dehát ők nem voltak régifajtájú szerelmesek. Ezért mosolyogva utasították el maguktól a fülledt gondolatot. Majd este. Ha a szabályszerű ideje elérkezik.

A csillagokig három tétlen óra állott előttük. Kimentek a tengerre. A férj a motorral bajlódott. Az asszony a csónak orrában ült s egy kicsit unatkozott, bár remek volt, ahogy a sós szél szertefujta a haját.

Vacsora alatt végighallgattak három vidám gramofonlemez, ittak néhány pohár keserű cocktailt és pezsgőt. A szesz a fejükbe ment.

— Azt hiszem nagyon szeretlek! — sugta ábrándosan Bettina.

— Hát még én téged! — kelkesedett az ifju

A karcsu vonal

az ésszerű divat, egyesíti a szépet az egészségessel. — A fölösleges zsírlerakódás esunyává, öreggé, nehézkessé és beteggé tesz.

IGYON

Dr. Ernst Richter-

féle reggeli gyógytea ártalmatlanul fogyaszt, vérfrissítő hatása van és emeli az életerőt.

Osomagja... .. Lel 90.—
Extra koncentrált Lel 110.—

Kérje drogueriákban és
gyógyszertárakban 132

**Dr. Ernst Richters-féle
reggeli fogyasztó tea.**

Bennet és kirohant a fürdőszobába, a zuhany alá, hogy hamar átessék az esti toalett formáigain.

Félfóra mulva egymás mellett ültek az ágyon. A fiatal férj ajkához emelte felesége kezét:

— Sohasem láttalak, drágám, még ilyen súlyosan felöltözködve. Csupa csipke vagy. Kérlek, mutass valamit a bőrdőből! — mondta gyöngéden és a fésülködőköpeny ujját nyugodt, kedves mozdulattal könyökig feltúrta Bettina karján.

Aztán másfél percig csak az orrukon át vehettek lélekzetet. Am az első, megilletődött hitvesi csók tiszta csöndjét valami halk, de mulni nem akaró külső zörej zavarta meg. Mintha srófot csavarnának valahol, vagy zsinórt huznánk át figyelmes lassúsággal egy fogas órakereken.

Az ifju Bennet idegesen fölemelte a fejét. Pompás „Sportfüle“ volt. Sötétben megismerte az autót a motorzugásukról. Most is megállapította rögtön, hogy a nyugtalanító zaj forrása az egyik falbaépített, nagy öltözőszekrényben lehet. Ránézett a szekrényre és észrevette, hogy százhetven centiméter magasban, kis. kerek nyílás van, az ajtó fájába fűrészelve. És a nyílásból, hideg kíváncsisággal, villogó üveglencse tekint a nászszobába.

Gangszterek? Bosszuálló munkások pokolgépe? A veszélyek eshetőségeit sem gondolta végig az ifju Bennet, oly gyorsan és férfias lendülettel cselekedett. Leemelte válláról Bettina barackfagy-laltszin karját, a szekrény elé pattant és egyetlen, energikus rántással kinyitotta az ajtót.

Bricseszbe és pulloverbe öltözött fiatalember hunyorgott a hirtelen világozágtól a szekrény mélyén. Mellette csavaros tololábain a mozifelvevőgép kamarája.

A szvetteres fiu ijedten és derülten szólt rá a fiatal férjre, aki fölemelte ökölbeszorított kezét:

— Halló! Meg ne üssön! Csak a kenyeremet keresem! Stubbs operatőr vagyok. Mindössze film-újságom, a „Világ szeme“ számára szerettem volna fölvenni pár métert ebből a nászéjszakából!

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Uj Kelet

Nem minden meghatottság nélkül üdvözlöm a kitünő ARADI KÖZLÖNY-t ötvenéves jubileuma alkalmából. Bár kor tekintetében a lap, amelynek élén állok, csak gyermeke lehetne az ARADI KÖZLÖNY-nek, mégis jól tudom, mit jelent öt évtized a vidéki sajtó szolgálatában, amelyből másfél évtized már a kisebbségi sorsra esett. Az ARADI KÖZLÖNY mindig az élvonalán haladt az erdélyi sajtónak és a lap munkásai a jól végzett kötelesség tudatával tekinthetnek vissza erre a sokszorosan történelmi korra, amelynek hűséges krónikásai voltak.

Kívánom, hogy az ARADI KÖZLÖNY ugyanazzal a fiatalos frissességgel, amellyel ötvenéves jubileumát ünnepli, érje meg a további jubileumait.

Cluj.

Öszinte kartársi üdvözléttel:
Dr. MARTON ERNŐ,
főszerkesztő.

Ujévre Naptárak

Irodaberendezések,
Praktikus irodaszerek,
mélyen leszállított árért

MAX MOLNÁR & Co.

papiros áruháza **ARAD**,
a Színház főbejáratával szemben (Bohus-palota)

144

Pénzügyi ujjaépítés

Irta: Tauszk Jenő,

az Aradmegyei Takarékpénztár vezérigazgatója

Az 1934. április 7-i Monitorul Oficialban megjelent adósságrendező, ugynevezett konverziótörvénynek közgazdasági életünkre gyakorolt hatását egyelőre — tapasztalati uton — csak a november 15-én lejárt első fizetési terminus tanúságai alapján állapíthatjuk meg. Öröndetes tény, hogy — amint most már statisztikailag ki van mutatva — a törvény intézkedései alá eső adósok igen tekintélyes hányada, országos átlagban kb. 70 százaléka sietett eleget tenni törvényes kötelezettségeinek. Öröndetesnek tartom e tényt elsősorban azért, mert hosszú évek óta ez az első biztató jele a különféle külső és belső okok által megbolygatott fizetési morál megújulásának és azt hiszem joggal számíthatunk most már annak további megerősödésére, valamint a közgazdasági élet minden vonatkozásban való kiterjedésére.

Ami a konverziós fizetések erőteljes megindulása által a forgalomba visszakerült, ezideig természetes rendeltetésüktől elvont tőkék nagy-

ságát illeti ez, noha szintén meghaladja az eredeti várakozásokat, összességében még sem olyan jelentékeny, hogy az új tőkéknek a gazdasági életbe való bekapcsolódásától a hitelélet azonnali erősebb iramban való fellendülését lehet várni. Kétségtelen azonban, hogy a hitelintézetek trezorjaiba befolyt tőkék lehetőségét nyújtanak a konverzió által kevésbé érintett intézeteknek ahhoz, hogy mobilitásuk

ezen további megerősödése mellett újabb mobilizációkat eszközölhessenek, másrészt a konverzió kedvezményeit igénybe vett pénzügyintézeteknek lehetővé teszik betétvisszafizetési kötelezettségeik teljesítését. Mindkét uton-módon a konverziós adósoktól befolyt összegek visszakerülnek a gazdasági körforgásba.

A hitelintézetek számára az aránylag jól bevált november 15-i terminus még azt a belső előnyt is jelent, hogy az adósságrendező törvény várásában évek óta megmerevedett kintlévőségeik, legalább is ezen törvény által megszabott keretekben, meglevenedtek. Az ilyen módon előállott tisztább kép siettetni azt a kiválasztási folyamatot, melynek végső eredményben a *bizalom megerősödéséhez kell vezetni* azokkal a pénzügyintézetekkel szemben, melyek a konverzió megpróbáltatásait saját erejükkel bírták ki.

Ez a megújuló bizalom, a vele járó természetes tökéleződés, a konverzió által megkönnyebbült adóssáregyek vásárló erejének növekedése, az ennek folytán megerősödött pénzügyforgalom és a hitel igazi fellendülése lennének a konverziós törvény távolabbi, a törvény megalkotói által is szem előtt tartott következményei, amelyek eddig, alkalmazásának egész rövid ideje alatt, természetesen még nem jelentkeztek, melyeknek megvalósulását azonban mindannyian bizalommal reméljük.

Jubiláris üdvözet az 50 éves Aradi Közlönynek

Erdélyi Lapok

Egykor nagyon biztam a kisebbségi sorsra utalt magyar sajtó jövőjében. Most, az ARADI KÖZLÖNY eltelt ötven esztendőjére gondolva, ismét átjárja lelkemet ez az egykori önbizalom. Köszönöm ezt az ARADI KÖZLÖNY-nek, s ezzel a hálaérzettel köszöntöm öt történelmi évfordulója alkalmából

Oradea.

Dr. PAAL ÁRPÁD,
az „Erdélyi Lapok” főszerkesztője.

Fabrica de ghete

S. A.

Telefon 47.

Cipőgyár R. T.

Táviratcím:

Carmenshoe Oradea.

ORADEA.

Ajánlja férfi-, női- és gyermekcipőgyármányait, valamint

különbéle anyagokból készült házicipőit.

Gyártmányaink kaphatók Aradon kizárólag:

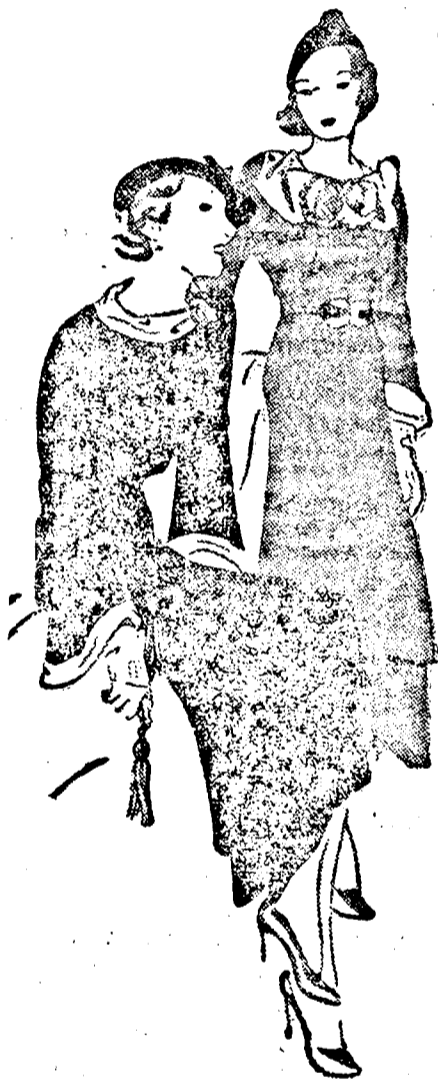
Apponyi Testvérek, Iványi Menyhért és
Szigeti Oszkár cégeknél.

Karácsonyi frontjelentések a női és férfidivatról

Merész ujitások a női divatban

Az Aradi Közlöny számára írta: GÜTHY BÖSKE

Alig okosodtunk ki az őszi és téli divatbe-mutatók után, hogy vajjon mi is a divat, mit kel-lene csináltatnunk, ha pénzünk volna és mit kel-lene viselni, ha alkalmunk volna, máris Páris újabb kollekciót mutatott az egész világ számára. Az új kollekciót demikollekciónak hívják, mert az őszi és tavaszi szezon közötti időben mutatják. Bátran keresztelhetnék azonban ezt a kollekciót luxuskollekciónak is, mert amit most mutatnak, az nem a minden napi szükségletet fedező elegáns szövetruha, kosztüm, vagy estélyi toilett, hanem majd-nem kizárólag nagy estélyi toilett (legtöbbje olyan, hogy azt egy elegáns polgári asszonynak egész életében alig van módja egyszer vagy kétszer vi-

selni) és néhány világos szövet, vagy triko en-semblé, amely a Riviera luxushelyei, Svájc és Franciaország téli sporthelyei számára készül.

De a demikollekció mégis fontos. Az új modellek előhírnökei, irányjelzői annak, hogy milyen lesz az új tavaszi divat. Azokból a modellekből, amelyeket Páris most mutatott, kiderült, hogy nagyon sok jumper és egyenes szövetruhát fognak viselni ta-vasszal. A demikollekció szövetruháit érdekes szörmekepek egészítik ki. Barna, zöld, drapp szövetruhát ocelot, nutria, és valódi barna sealskin-kepekkel, fekete szövetruhát breitschwanz kepekkel készítik. Ezeket a kepeket Párisban egész télen viselik, mert a normális időjárás nem nagyon hideg. Nálunk azonban az első hó biztos eltünteti őket az uccáról.

Az új szövet- és selyemruháknak legérdeke-sebb diszük az övük. Ismét egészen széles, majd-nem két-tenyérnyi széles öveket is látunk ruhákon, a legszélsőségesebb változatokban. Selyemruhán éppen olyan elegáns a fekete széles lakk-öv, mint a naturszinű nyers disznóbőr, ugyanilyen bőrből csavart gombokkal. De látunk selyemruhát szép arany-, vagy ezüstbrokátkövekkel is.

A ruha hosszában merész ujitások várhatók tavaszra. Már most rengeteg sok a rövid ruha. Nemcsak a nappali viseletben, hanem az estélyi ruháknál is. A legpompózebb estélyi ruhákat lát-

hatjuk bokáig, vagy éppen földigérő hosszal. Uszá-lyos estélyi ruha alig van, vagy csak egészen nagy ünnepi alkalmakra.

A kivágásokban is sok az érdekes változás. A magas, zárt, kivágás nélküli nappali ruhák mellett némelyik párisi divatkreátor olyan merészen dekoltált délutáni ruhákat mutat, amelyek bizony beil-lenének bármelyik nagyestélyi ruha dekoltage-nak is. Sok érdekes ruhadereket látni kivágás alatt egészen sűrűn behuzva. (Vionnet egyik legszebb fekete szövetruhája egészen nyakig ér, alatta sűrűn huzott, a vállon két-két nagy bársonygombbal gombolódik és az öve is fekete bársony egészen sima angolos.)

Az estélyi ruhák kivágásában is sok újszerűsé-get látunk. Nagyon divatosak az ugynevezett hajó-alaku kivágások elől, amelyek hátul hegyes ék alakban, vagy u alakban fejeződnek be. Sok négy-szögletes kivágást is mutatnak. Újdonság estélyi ruhán egészen kicsi kerek kivágás. De nem kell hinni, hogy ezek a kivágások száműzték volna a már megszokott teljes meztelenséget. Van olyan estélyi ruha, amely most is egészen diszkrét, majd-nem szerénykivágású elől és teljesen meztelen hátul.

A kivágás, a ruhahossz és az érdekes ismét puffos, gyakran szabályos sonkaújjak azonban még mindig nem lennének elegendők arra, hogy új ruha rendelésre inspirálják azokat, akik gardero-bjukat már szezon elején ellátták jónéhány délutáni ruhával. Ezt jól tudták a divatkreátorok és ezért anyagban produkáltak olyan sok újat és meré-szet, hogy azoknak még a leggazdagabb gardero-bu dáma se tudjon ellentállni.

Az új demikollek-ció anyagszágera az üveganyag. Tökélete-sen átlátszó, csillog, ragyog, főleg estélyi-ruhát készítenek belő-le, de Schiaparelli dél-utáni ruhának is hasz-nálja.

Nagyon érdekes a cellofánanyagból ké-szült délutáni ruha, amely világitás mellett ugy csillog, ragyog, mint a legszokrázóbb fekete szén. Vionnet mutatott ilyen anyag-ból egy egészen sima, szűk ujjú egyenes ru-hát, minden dekoltage nélkül, széles, elől ér-dekes csattal záródó lakkövel és egy fe-kete selyemmel bélelt egészen oroszos erősen gloknis szürke szövet-kabáttal, amelynek két ujjnyi széles álló szövetgallérján kívül egyet len disze a széles lakköv és az ujjnyi nagyságu szivaralaku lakkgombok voltak.

Nagyon divatos dél-utáni ruha anyag a moiret. Patou egész ensembléket mutat be-lőle, ruhát és kabátot, vagy kosztümöt. A moiret mellett egyik legnagyobb favorit a taft. Elegáns délutáni ruhák készülnek taftból, kazakkal. Lanvinnál a kazak-nak a széle éppen úgy, mint a szoknya széle majd-nem minden modellen sűrűn sleppelt, úgyhogy a ruhát egészen kitartja. Érdekes aranyozott fa-gombokkal diszítik őket.

Az új anyagok mellett még mindig nagyon sok bársonyruhát és erősen krepeztett cloqué ru-hát mutatnak délutánra. Ez utóbbiakat eclestickus

hatás alatt vastag zsinórövekkel, némelykor kapuc-nival diszítik. A papi hatás egyébként is érvé-nyesül a divatban. A kardinálvörösek és bibor-lilák soha sem voltak olyan divatosak, mint most. Páris legnagyobb divatszínei a püspöklila, a bi-borlila és a kardinálslila. Ezeket a színeket kom-binálják estélyi ruhának és estélyi kabátnak.

Az estélyi divat szinte utópisztikusan gazdag. Anyagokban a legpompózebbet a legdrágábbat produkálja Páris. Olyan krepes cloquirozott kéz-aranylamékat mutatnak, amelyek árban még a kézzel himzett flitterruhákkal és a renaissance drága brokáttjaira em-lékeztető fémbrokatok-kal is konkurálnak.

Az estélyi ruhák vo-nala rendkívül rapszó-dikus. Megint csak azt mondhatjuk, hogyha végig néztük a párisi kollekciókat, hogy nem tudjuk mi a divat. Egyik ház ragaszko-dik a szoborszerűen testhez simuló vonal-hoz, a másik erősen gloknis rövid dereku stilszerű taft és faillet ruhákat mutat, a har-madik a lenge csipke-és tüllruháknak hódol, szóval ahány ház, any-nyiféle vonal. Legnép-szerűbb talán Moly-neux stílusa, aki egyébként az angol hercegi esküvőre a ke-lengyét készítette s aki egy bizonyos modern klasszicizmust terem-tett meg. A régi ró-mai és etrusk vonala-kat modernizálta. Ezek inspirálták az új es-télyi ruhák készítésé-nél.

A klasszikus hatás egyébként az egész divatban érezhető egy bizonyos mértékig. Biztos, hogy a párisi masamódok sokat máskáltak a Louvre-ban, hogy mielőtt

kollekciójukat összeállították, ott tanulmányozták a mithologia klasszikus isteneinek sapkáit, sisak-jait és frizuráit, mert az új kalapok vonalaikban teljesen a Merkur és Minerva sapkára emlékez-tetnek.

De térjünk vissza az estélyi ruhákra. Moly-neux nagyon merész volt a modelljaival. A drappirozott klasszikus stílusú ruhákat fényes satenből (ez is rendkívül divatos anyag most télen) olyan csontgombokkal diszítették, mint amilyen a férfi öltönyökön van. Ki merészelte volna ezt eddig megtenni. A csontgombok angoios hatását mindössze azzal enyhítette, hogy ugyan-olyan színűre festette őket, mint amilyen a ruha-selyem. Kollekciónak van egy tündéri fiatalos stílusruhához hasonló csipkebetétes puffos ujjú kis sárga satenruha, amelyet ő egy párisi színész-nő számára korhű kosztümnek tervezett és amelyet a párisi nők most mint favoritot karoltak fel.

Molyneux kollekciója mellett rendkívül érde-kesek Lelong modelljai. A testhez simuló fénytelen szoborszerű ruhákat (gyakran használják hozzá a satenak és a bársonynak a fordított matt-felét. óriási merev tüll gallérokkal és tüllboákkal diszítik), van egy párisi ibolyaszínű érdekes nagy selyemruhája, befelé szegőzve, egy kocsikeréknél nagyobb huzott tüllboával, ami az összes pesti divatszalonoknak is a slágerévé tett. Az ő kol-lekciójában csipkeruhát is látunk, világoskék csipkéből. alul a ruha szélén nagyon gazdag hu-zott tüll-fodorral és ugyanilyennel a kivágás kö-

A legszebb bucaresti és párisi modelleket

állandóan raktáron tartja a legolcsóbb árért

Pappné Schweiger Anna

Piața Avram Iancu 21. sz., az udvarban

Ahol a legjobb alakítások legolcsóbb áron készülnek. 116

rül is. Tessék elképzelni, hogy aki már egy ilyen ruhát megcsináltatott, kénytelen keppet is csináltatni hozzá. Mert hiába van a legszebb estélyi kabátja, azt ehhez a ruhához felvenni, nem lehet. A sok elálló merev taft, túll és faillet inspirálta a divatkreátorokat az estélyi keppre. Az estélyi kabátok ugyszólván teljesen eltűntek az új kollekciókból és helyettük öt-hat rókával szegélyezett estélyi keppet mutatnak. A róka lehet ezüst, vagy kékróka, de sokkal szebb, ha fehér-róka. Ez a sokáig mostohasorban sinylődő prém idén egyszerre kedvenc lett. Kedvenc, ha olyan a színe, mint a leesett hó és a magassága legalább kétszerese a megszokott ezüstróka szálak hosszúságánál.

Hát ez ugy-e eddig meglehetősen vigasztalan volt azok számára, akik mégis azt gondolták, hogy illene farsangra valami új estélyi toalettet csináltatni. Szerencsére akad egy kis oázis ebben a gyöngyös-flitteres, brokátos, szörnyű divatszungenben. Ez az oázis a színes muszlinruha. Mainbocher játékos jókedvének köszönhetjük. Gyönyörűek a kollekciójában a lenge, fiatalos, arany színű, citromsárga, rózsaszín, levendulakék, de főleg piros muszlinruhák, dus, fodros túll-keppekkel, a ruhával megegyező színű satenszalagdísszel. Ilyen ruhát bátran csináltathat akár fiatal lány, akár asszony, nemcsak azért, mert mindenkinek előnyös, hanem mert még arra is gondolhat, hogy esetleg tavasszal vagy nyáron is felveheti, vagy ha meguntta befestetheti. A másik megközelíthető estélyi ruha a saten.

Sokan fogják kifogásul felhozni, hogy a saten erősít. Ez attól függ, hogy milyen fazonnak van megcsináltatva. Akinek jó alakja van, bátran csináltathat rózsaszínű, vagy levendulakék, testhez simuló satenruhát, a vállon nagy rózsacsokorral, amelynek tövises szárai a derékig érnek (minden virág a megtevesztésig hasonlít az élővirághoz), akinek azonban rosszabb az alakja, csináltasson húzott szoknyát kis testhez simuló derekat, elől strassgombokkal, csipkebetéttel, vagy csipkegallérral éppen olyan fazonnal, mint ha csak egy dirndlit csináltatna. Biztosan sikere lesz vele. A saten dekoratív, szép és főleg olcsó. Lehetne még szó a bársonyruháról is, amelyből soha sem produkált még olyan szépet a divat, mint az idén. Vannak bársonyruhák, öt-hat nagy taftfodros alsószoknyával kitarított szoknyával, halcsontos, kapcsos, selymderékkel a bársonyderék alatt, nekünk fiataloknak egészen újszerűek, merészebbek ezek a toalettek, mint a legmeztelenebb estélyi ruhák, viszont a felvevőkhöz olyan asszisztencia szükséges, amilyent a

háború utáni hölgygeneráció eddig elképzelni sem tudott.

Tehát amint látjuk hölgyeim, választék akad bőven a divatban, ehhez a választékhoz csak egyéni ízlés és ötletesség szükséges.

A női cipők divatja

A cipődivat általában éppen úgy foglalkoztatja a hölgyeket, mint bármilyen más, ruha, vagy kalap kreáció. A cipő divatja is éppen úgy változik évente, sőt többször évente, mint a kalap és a ruha divatja. Éppen ezért hallgassuk meg TRIZNYA József budapesti cipőkereskedőt, akinek a Váci-uccában van igen elegáns szalonja és aki egyike a szakma legképzettebb embereinek. Triznya József a következőkben foglalja össze a cipők divatját:

— A cipők divatja, hiszen ez köztudomású, állandóan változik, de különösen a női cipőké. A divat kedvéért, hölgyeink sok kényelemről mon-

Izlésesen összeállított közimunkák, „PINGOUIN” védjegyű speciálgapju és más gyapjufonalak, rövidárak kaphatók 68

SCHERHAG H. és FIA cégneél

Str. Eminescu 20-22. — Alapított 1874.

dottak. Ie. Azt azonban el kell ismerni, hogy a mostani cipő divatban éppen úgy megtalálni a szépet, mint a praktikusot. Például a szandál-viselet, amely most rendkívül divatos. Készítik ezüstben, aranyban, de éppen úgy feketében vagy más színben krepdesinből, estélyi toalettekhez. Természetesen az estélyi ruháknál, a ruha anyagával kell egyeznie a cipőknek is. A délutáni, vagy a kis estélyi ruhákhoz igyekeznek olyan cipőket csináltatni, amit minél több ruhához lehet hordani. Vagy egészen sima cipőket, vagy pedig egészen diszkrét vonaku kombinált cipőt.

Ami a Nőszakaszból kimaradt

Mint a cikk címe elárulja, ezúttal, nem mint a divat szakértője óhajtok a hölgyek előtt szerepelni, nem divatötleteket, nem divattanácsokat akarok adni, hanem néhány kedves kis pletykát átnyújtani, a divathölgyek és a divatszalonok életéből.

Hiszen a divathírek között is az a legérdekebb, amit nem lehet megírni. Ami a Női szakaszból kimaradt.

Vannak megirhatatlan hírek, mert az ember nem akar sérteni, nem akar bántani, nem akar hízelegni és igen gyakran nem akar reklámot csinálni az illető szalonnak. Hiába írom le, hogy X vagy Y-né milyen elegáns toalettet kapott egy belvárosi szalonban, az a közönséget csak akkor érdekli, ha tudja, hogy ki az X vagy Y és tudja, hogy melyik Belvárosi szalonról van szó?

Kezdjük talán azzal, hogy minden szalonban van néhány Leading Ladyje. Néhány olyan hölgye, akire büszke, ha felvesz egy ruhát. Ezek a hölgyek legtöbbször, sőt majdnem mindig a legelegánsabb társaság dámái, a legjobb körökben fordulnak meg, kitűnően viselik a ruhákat és a ruhákhoz a legelőkeltebb accessoirjeik vannak. Természetes tehát, hogy ezeknek a szalon szivesebben dolgozik, mint a gazdag, de elhízott, a ruhát rosszul viselő, de jó árat fizető dámáknak. Bármily furcsa és bármily paradox is, mégis igaz, hogy a

gazdag, előkelő és szép nők minden szalonban féláron öltözködnek, mint a többi vevők.

Hányszor előfordul, hogy az ilyen jókölsejű hölgy nem is veszi meg a ruhát, csak kölcsön kéri s a szalontulajdonos szívesen kölcsönzi neki a drá-

Női kalapujdonságok

eredeti modellek, fejdíszek

„GIZI”-SZALON

ARAD, Strada Horia No. 2.

ga bársony, brokát vagy flitter ruhát, csak azért, mert az illető kitűnően tudja viselni. Másnap aztán rengetegen jönnek a szalonba elmondani, hogy milyen remek volt X Y grófnő, vagy primadonna toalettje. Mert ne higgyék, hogy csak a primadonnák kérnek kölcsön ruhát, a grófnők is kérnek. Ha egy-egy nagyobb premier vagy koncert után le szabadna írni azt, hogy a megjelentek közül mennyien voltak kölcsön ruhában és mennyien viselték saját toaletteiket, bizony furcsa számadatok kerülnének nyilvánosságra.

A kölcsöntoalettek között legnagyobb kedveltségük az estélyi kabátoknak van.

Ha valaki egy nagy premier vagy hangverseny napján kölcsön akar kérni estélyi kabátot, korán keljen, mert az élelmesebb stammgasztok már előtte való nap lefoglalják a legszebb modelleket. A szalontulajdonos kénytelen-kelletlen odaadja a kabátokat, mert esetleg ruhát vett már az illető. Ha

most nem kapja a kabátot, megsértődik és a következő ruhát máshol veszi.

Hogy pedig milyen harc van a vevőért, azt a tisztas polgári kundsafotoknak szállító divatszalon tulajdonos el sem tudja képzelni.

Egy-egy bemutató előtt valóságos ostrom indul meg minden ugynevezett vevő ellen. Nincs olyan előkelő szalon, amelyik ne hívná fel telefonon a vevőt, amellet, hogy nyomtatott meghívóval is megtiszteli. Hatvany Liliért, Tascher grófnéért, gróf Khuen-Héderváry Sándornéért, gróf Wenckheimné Hoffmann Miciért, gróf Khuen-Héderváry Károlynéért, Josua Richardnéért, gróf Bethlen Andrásnéért, Minkus Richárdnéért, Sorg Antalnéért, valóságos közelharcot folytatnak a divatszalonok.

Ki hol dolgoztat? Vegyük talán elsősorban a színésznőket. Színésznőknek dolgozni reklám, de

Hölgyek! kalapért

Nem kell Párisba menni
Jól és olcsón lehet

A „Kalapház”-ban
venni

Str. Eminescu 7.

128

szörnyű rizikó. A Női szakaszban bizony nem szabadna kiírni, hogy a legtöbb színésznő öltözködésre fele annyit sem költ, mint a polgáraszony. Részben azért, mert sajnós, a színésznőknek nem megy jól, részben pedig azért, mert nagyon kevés az elegánsan öltözködő színésznő. A legjobban, a legelegánsabban Gombaszögi Frida öltözött. Rengeteget költött ruhára, valóságos mecenása volt a divatszalonnak (Fischer Juliának). Külön kollekciókat hoztak számára Párisból, amelyet csak neki mutattak be. Sajnos, ő visszavonult és ma rendkívüli egyszerűséggel öltözik, még mindig a megszokott divatszalonban.

A ma szereplő színésznők között a színpadon talán Titkos Ilona a legelegánsabb.

Ő játsza mindig a legmodainebb szerepeket, neki van szüksége a legmerészebb, a legújabb toalettekre. Fischer Juliánál dolgoztat. Nem nehéz vevő, mert feltétlenül megbizik a szalon tulajdonosnőjének ízlésében. Ruhái minden darabban, amiben fel lép, eseményt jelentenek.

A privát életben nem sokat költ ruhára. Rendszerint átveszi a színháztól azokat a ruhákat, a melyekben a darabban játszott, vesz egy-két ruhát a szalonban és a többi egy nagyon tehetséges kis szabónővel csináltatja. Bizony hölgyeim ma még a primadonnák is háziszabónővel dolgoztatnak. A ruhákhoz gyönyörű szörméi vannak. Garderójában legalább tíz bunda szerepel. (Ezt ne számít-

Ne kísérletezzen az életére veszedelmes fogyasztó kurákkal!

129

Ha kifogástalan alaku akar lenni, keresse fel Mikóné Ecsedy Teréz fűzőspeciálistát Arad Str. Eminescu 81. az udvarban, ki elismerten a legjobb fűzőket, melltartókat, csipőszorítókat a legújabb divatu princesszeket és orvosi rendeltre egészségi haskötőket készíti legjutányosabb áron. — Vidéki megrendeléseket soron kívül eszközöl.

Női, férfi és gyermek harisnyát, pullovert, szvettert, kötött- és bőrkecstyüt, selyem reformmót és combinét legolcsóbban BOGYO A. üzletében

Str. Eminescu 1.

56

Corsó-mozgó mellett!

Nem mindegy milyen szappant használ.

Használjon Heinrich-féle gyógy-szappanokat, melyek pattanást, szöplőt, bőrtkát, májfoltot eltüntetnek, a bőrnek fiatalos üdeséget kölcsönöznek. Dus választék 17

D'Or illatszertárban Str. Eminescu 10.

sák luxusnak, mert akárhány elegáns polgárszónynak is van legalább öt-hat bundája.)

Nagyon jó izléssel és finom eleganciával öltözködik

Gaál Franciska. Rettegett réme a divatszalonoknak.

Alig van pesti szalon, ahol ne dolgoztak volna neki és ahol a modell-szekrényben ne lógna néhány toalett, amelyet nem vett át. Nagyon pedáns, kitűnő izlése van és sokszor teljesen átalakítja a modellt, az egyénisége szerint. Privát ruháit most kinyitja nélkül Neumann Berta csinálja. A filmruháival rengeteg baj van. Legutóbbi filmjéhez vagy négy divatszalon cipelte ki a filmgyárba egész kollekcióját, de nem tudott választani. A végén tervezettek neki egy ruhát, az sem sikerült. A rossz ruha miatt abba kellett hagyni a felvételeket, ami csekély tizenötezer pengőjébe került a gyárnak. A milyen nehezen veszi a ruhát, olyan könnyen választja a kalapot. Roth Margitnál vásárol, aki annyira tudja, hogy mi kell neki, hogy akár telefonrendelésre is a legjobbat szállítja neki. Igaz, ha ruhában „nehéz ember is Franciska”, azt aztán, a mit kiválasztott, jó sokáig viseli. Van egy fekete maroken ruhája, ezt tavaly óta látom rajta, színházban, koncerten, étteremben, úgy ragaszkodik hozzá, mint valami ereklyéhez. Az egyszerű fekete ruhát, mindig nercbundával viseli. Most a demikollekcióból kilenc privát toalettet rendelt Neumann Bertánál.

Berlinből való hazatérése óta valóságos drága kincse a divatszalmának **Alpár Gitta**.

Rengeteg ruhát vesz, sohasem alkuszik.

mindenben a legdrágábbat, a legszebbet választja. Fischer Julia demikollekciójából most *csak estélyi ruhából tizenkét darabot rendelt*. A ruhákat privát célra szánta, de lehet, hogy Bécsben színpadon is visel közülük néhányat.

Ugyancsak Fischer Julia hívei közé tartozik **Lázár Mária**. Mindig remekül öltözködik, *imádják a divatszalonban*, mert egyszerűen egyéni izlése van és a ruha remekül mutat rajta. Ha valaki darabhoz készül, megjelenik a szalonban és egy óriási paksamétát hoz magával. Csupa fecni papiros, amit a divatlapokból tépet ki. Bármely divatlapban meglát egy szép ruhát, azt rögtön kitér, hátha szükség lesz rá és néha csak egy-két év után használja fel. Színpadi ruhái rendszerint nem a kollekcióban szereplő modellek után készülnek, hanem vagy külön tervezik neki, vagy pedig valami divatlap fantasztikus modellje után készítik el. Ő ugyanis viselheti azt a ruhát, amit normális kollekcióba besorozni lehetetlen volna. De nemcsak a színpadon, a privát életben is nagyon elegáns. Sokat jár társaságba, ilyenkor a toalettjei mindig decensek, finomak, nincs bennük semmi primadonnaszerű.

Ideális vevő (Greténél) Bársony Rózsi. A legszerényebb, a legkedvesebb primadonna. Minden jó neki, mindennek örül, mindenként hálás. A ruhák remekül mutatnak rajta, mert rendkívül karcsu, magas és szőke. *Mindig pasztellszínű világos ruhákat kap a szőke hajához*. Ugy szeretnék már egy fekete dámás ruhát, — mondta a multkor nekem — mert mindig bálozó urilánynak öltöztetnek, pedig már igazán komoly idős hölgy vagyok. Ő az, aki

Közismert tény
hogyan 116
olcsón jól vásárolni
GOLDSTEIN LAJOS
divatruházában lehet
Str. Bratianu 2.
Tegyen ön is egy kísérletet

még olyan fiatal, hogy nagylánynak szeretne látszani.

Bajor Gizé inkább csak a privát életének „öltözködik.” Ő a Nemzeti Színházban játszik és itt nem olyan fontos a ruha, mint egy magánszínházban. Egy-egy darab előtt rendszerint egy bizonyos összeget szavaznak meg a ruhára s ez bizony kevés ahhoz, hogy azt mind a megszokott divatszalonjában, **Förstneréknél** készíttethesse el. Rendszerint csak egy modellt rendel meg a szalonban, ahol úgy szeretik, hogy

a többi szükséges ruhákhoz szívesen adnak neki ötletet.

sőt szabást is és ő azt otthon *kis szabónővel elkészíti*. Ez az oka, ha néha a ruhái nem olyan szépek, mint amilyeneket privát társaságokban visel.

Honthy Hanna operettprimadonna. Az ő ruháit nehéz kritizálni. Szerepekben rendszerint operett toaletteket visel, amelyeket színpadi szabó készít és amelyeket bizony civil hölgy nem vehetne fel. A privát életben sem költ sokat ruhára, néha, *ha fontos, egy-egy remek ruhát vesz Förstneréknél*, egyébként nagyon egyszerűen öltözködik.

Egészen sportszerűen, frissen, fiatalosan, azt lehet mindani fiusan öltözik **Muráthy Lili**. Egy-két év előtt csináltatott magának egy olcsó kisszabónál egy hosszú, bő férfi felöltőhöz hasonló kabátot és azzal valóságos iskolát teremtett, **Szokolay Oly**,

Estélyi, cocktail, nccal, délutáni TOILETTEKET a legújabb divat szerint legolcsóbban Nussbaum - szalonban
Str. Consistoriului 32. 158

Hercegnők, grófnők és a többiek

A színésznőknél még talán nagyobb reklámot jelentenek a divatszalonoknak az elegáns társasági dámák. Van olyan divathölgy, aki, ha egy ruhát megrendel, *ezzel már márkázta is a toalettet*. Mindig akadnak néhányan, akik ugyanazt a ruhát akarják.

Tascher grófnő például a legjobbját reklámja a ruhának.

Rendszerint ugyanakkor van Párisban, mikor a szabónők és együtt megy a divatbemutatókra pesti szabónőjével, Fischer Juliával. S a vele való szakosított megbeszélés után kiválasztja a kollekció legjobb darabjait. De a ruhát Pesten csináltatja meg, mert itt a harmadába sem kerül, mint Párisban. Bemutatók után, mikor a modelleket kiválasztja és megpróbálja, valósággal közelharcot vívnek néhányan, ugyanazért a modellért.

Dédelgetett kincse a divatszalonoknak **Hatvany Lili** bárónő, aki rengeteget vesz, kitűnően fizet, ép-

Mégis a legolcsóbban vásárolhat

OCSKAY EDE

női divatruházában **Str. Metianu 7**, hol paplan, szövetek, vásznak, pyjama anyagok stb. nagy választékban állnak rendelkezésére. 21

Tegyen egy kísérletet, meg lesz elégedve.

pen olyan jó kundsajtja Fischer Juliának, a Józsa-szalonnak, mint a **Susanne**-szalonnak.

A **Susanne**-szalon sportruhákkal kezdte, de most már estélyi dolgokat is csinál. **Herceg Odessalchi** Béláné csak az ő ruháit viseli. Rajta kívül még nagyon sok remekül öltöző arisztokrata asszonynak dolgozik. **Szapáry Erzsébet** grófnő minden ruháját **Susanne**-nál csináltatja.

Rengeteget költ ruhára a **Haggenmacher-család** és a báró **Weiss-család**. Mindketten **Förstnerék** vevői. Mindig nagyon elegáns s a legújabb és

Ha jól vásárol, olcsón vásárol!

Miért?

Mert finom áruban rejlik

az olcsóság!

Ezért keresse fel

S Z M U T N Y

divatruházát Arad, Str. Metianu 2-4. 5293

Szőrmebundák Szőrmemunkák I. J U G A
legolcsóbban legmegbízhatóbban 5234 szücsmesternél Str. Marasesti 1

Turay Ida, **Erdélyi Mici** rögtön utánozták ezt a kabátot, amiben lapossarku cipővel, lehajtott filcklossal szaladgáltak a Váci-uccában. **Muráthy** mindig egyszerűen, sportosan öltözködik, mert egyedül ez illik egyéniségéhez. **Diszes**, nagystélyi toalettben el sem lehetne képzelni, azt a sneidig, uri pesti primadonnát.

Nagyon sokat költ ruhára újabban **Turay Ida**. Rajong a szép ruháért, de ő is inkább csak egyszerű *angolos holmikot visel*. **Muráthy Lilivel** együtt a **Polette** szalonban dolgoztatnak.

Az elegáns primadonnák közé tartozik **Makay Margit**. Ő is nagy súlyt helyez a ruhára és némelykor igazán szép toalettjei vannak. Legutóbb a **Hatvany**-darabban remekül sikerültek a ruhái. Ezeket **Józsa** csinálta, akihez most hűségesskü köti.

A többi primadonna, illetve színésznő ruháiról nem sok jót mondhatunk, néha sikerülnek, néha nem, akárcsak a civil asszonyoknál. Sokan dolgoztatnak kisebb szalonokban, sokan dolgoztatnak otthon. Cserélik a ruhákat, egyik kölcsönadja a másíknak, hogy leszabja. Sokszor nemcsak a színésznő, de

a gazdag s előkelő dámák között is valóságos konzorcium alakul meg egy-egy modell megvételére, amelyet aztán sorban kopiroznak.

Becstelen dolog nagyon — jaj, ha megtudnák a szabónők, na de sokszor egy ruha 450 pengőbe kerül, ami még egy primadonnának is sok.

legszebb toaletteket viseli gróf **Bethlen** Andrásné. Ő a **Grete**-szalonban dolgoztat. Ugyancsak **Grete** vevője **Josus** Richardné. A legnagyobb rendelő, egyszerre öt-hat ruhát is kap.

Nagyon elegánsan, nyugodtan és finoman öltözik herceg **Hohenlohe** Ferencné. Egy kisszabónő: **Mauthner Vigi** csinálja a ruháit.

A szerény egyszerűséggel öltözködő hölgyek között talán első helyen gróf **Bethlen** Istvánné áll. Rengeteget jár, nagyon sokat kell megjelennie és az egész garderoobjában talán nincs több, mint három estélyi ruha. Azt is kisebb szalonokban csináltatja.

Befejezésül pedig egy mondatot kell írnom ar-

„EDITT”-Salonban
leszállított árak mellett a legelegánsabb estélyi és nccal ruhák készülnek.
Str. 29. Decembrie 13a. 165

ról, aki mindig, mindenkor a legszebb, a legelegánsabb az asszonyok között: **Horthy** Miklósnéról. Tizenöt év óta dolgoztat egy kis szalonban, **Varga Annánál**. Ő megy fel próbálni, gyakran ő maga választja ki a belvárosi üzletekben az anyagot, annyi izléssel, annyi hozzáértéssel, mint a legműnőzöttabb divatdéma. Ha egy diszelozáson, Operában vagy színházban megjelenik, minden asszony az ő ruhájáról beszél. Mindig tudja, hogy mi való neki, soha még nem viselt olyan ruhát, a mi nem illt az alkalomhoz, vagy az egyéniségéhez. Legjobban szereti a feketét, a lilát és az ezüstszürkét. Kalapjait már tizenöt év óta mindig **Gergely** Vilmánál veszi, aki jogosan büszke rá, nemcsak mint az ország első asszonyára és a legkedvesebb és szerényebb vevőre, hanem mint egy olyan divatdémára, kinek ideálisan áll minden kalap, amit kiválaszt.

Arad 147
legjobb fehérnemű és paplan üzlete a
Ruttkay & Botye cég
Megyeházzal szemben

Az úridivat szenzációi

Irta: **Sarlós Miklós,**

a Beretvás és Sarlós budapesti cég beltagja

A Váci ucca szerepe a híres pesti divatvilágban mindig elsőrangú fontossággal bír. Már évtizedekkel ezelőtt is egy ur csak a Váci utcában sétált, ott kereste, látta és tanulta a divatot. Természetes tehát, hogy a divat forrása is onnét ered. Bár ez a híres Váci ucca is Londonból merítette és még ma is Londonból gyűjti össze a divat alapjait, azonban egy kis pesti izzel vegyítve tökéletessé és a magyar uri közönség részére is használhatóvá teszi.

Operabál, nagy főúri estélyek, királydíj vagy más az uri közönség divatjelentőségű találkozója mindig komolyan érezteti magát az öltözködés szempontjából ebben az örökké divatvezető uccában, amelyek célja sőt hivatása, hogy öltözködés terén az angol szokásokat elég észrevehetően és határozottan átvigye a budapesti divatélethez.

Azt a régi szokást, hogy dinner jaquet vagy tail coat (dress) kivételével egyformán színes inget főleg rávarrott gallér és 1 gombos szimpla kézelővel viseljük mi is átvettük. Ezt délután sötét kis intimabb összeállításokra este is viselik, melyet csak a szmoking vagy frack vált fel.

A pesti izlést ma már mindenütt Európában elismerik és igen sok külföldi csak azért

vásárol Budapest Bond Streetjén, hogy tökéletes szabásu inget pesti izlésű nyakkendőt vihessen magával.

Ugyanígyen híre van a cipőnek, amely a Váci-uccából kerül ki. Érdekes megemlíteni, hogy az egyik előkelő cipőszalonban, milyen internacionális világhírességek elismerő levelei és fotográfiai tanuskodnak a megérdemelt sikerről.

Szívesen fogadják a jól öltözködő urak azt a hirt, hogy a szakett viselet mindjobban viszszer, jóllehet csak esküvő, lóverseny, látogatás vagy más délelőtti ünnepélyes alkalmakra fehér vagy fehér-fekete sávós puha ing, szárnyasgallér és fekete fehér echarpe nyakkendővel.

Több ízben volt alkalmam megfigyelni, hogy százalék arányban mily kevés annak van érzéke az öltözködés iránt.

Egy nyakkendő vásárlásakor például tudomásul veszi és elfogadja a jóízű kereskedő tanácsát, hogy az alkalmazkodó ruha színe a nyakkendőben domináljon, azonban ha odahaza sajátmagának kell összeállítania, úgy igen sokszor szemétszerűen minden harmóniát nélkülözően öltözködik. Éppen ezért leghelyesebb a kereskedő tanácsát elfogadni.

Színes ingekhez saját vagy fehér gallér az eddigieknél kissé magasabb, alig észrevehető, spitz, a nyakkendő alatt az inggombra gombolandó és a gallér lapját leszorítandó 2 kis fül van. Ezáltal a nyakkendőt is fixirozzuk és a bosszuság, hogy a nyakkendő elfordul vagy leesik a gomb alá, elmarad. A nyakkendőben igen vegyes a divat, kis és nagy stráf, kis és nagy minta egyaránt viselhető. Tavaszra főleg skót kockás nyakkendőt hoznak az angol gyárosok, melyek úgy a sávós mint a favorizált kockás ingekhez igen jól hatnak. Mindenestre tény az, hogy a ruha, ing, nyakkendő színeinek, ha kissé eltérő árnyalatúak is, de harmonizálniuk kell.

Mózer István

elsőrendű uri szabósága

ARAD,

Strada Moisa Nicoara 2. 156

SZÉKELY LÁSZLO

speciális beretvapenge raktára
ARAD, STR. METIANU.

Beretvapengék német, svéd, francia és angol gyártmányok minden minőségben és árban. Beretválkozó ecsetek, gilette készülékek, beretvák hajvágó gépek nagy választékban, olcsó árakon. 34

Alapítva: 1902.

MÁRTON

JAKAB

angol uri szabó

ARAD, Piata Avram Iancu 10

Állandó nagy raktár
kül- és belföldi
szövetekben.

CHIC
— ÁLLANDÓ ÚRIDIVAT-UDJONSÁGOK —
HEGEDÜS & GOLDMANN
ARAD ARAD

Harcsa Béla divattudósítása

*

Harcsa Béla, a budapesti belvárosi legelőkelőbb férfiszabó-szalón tulajdonosa a következőket mondotta a legújabb férfidivat-udjonságokról:

A legfontosabb, hogy a szabó a vevő alakját és társadalmi állását összhangba tudja hozni a divattal és kikeresse a neki legmegfelelőbb formát. Például: egy corpulens alakra nem lehet kockás vagy nagy mintájú szövetből ruhát csinálni.

Tekintettel a közelgő farsangra, a fracknál és a szmokingnál kell kezdenem. A fracknál egészen forradalmi újítás van. Egészen hosszúra szabják. Jóval a térdhajlás alatt kell végződnie a szeszli hosszának. A kihajtása nem túl hosszú és már nem oly lapát szélességű, mint eddig. Vállban egészen széles és bő, derékban egészen sveifolt, úgy, hogy a kövér ember is fessnek látszik benne.

Weisz István

uriszabó

Strada Eminescu No. 15.

Kiváló szabás.

Szolid árak.

Szövetkülönlegességek állandóan nagy választékban. 16

A szmoking ugyancsak vállban bő, derékban sveifolt, a kihajtása nem túl hosszú és már nem túl széles.

A nadrágok egészen bővek, elől 1—2 berakott ráncsal készülnek, azonkívül a fracknadrág külső varrásán selyem szalagot tesszünk. Látni elvéve két soros szmokingot is, de ez nem általános divat.

Az egy soros zakkók hosszú kihajtással készülnek 2 gombra. Nagyon divatos itt az úgynevezett spitzes fazon. Egyébként ugyanolyan szabásuak, mint a két soros kabátok.

A legszebb vonalú ruhák

RENDY P.

uriszabónál

Piata Avram Iancu No. 21.

készülnek. 114

Divatiparunk a ma világában

Az „Aradi Közlöny” számára írták.

Vadász József,

a Magyarországi Nőszabók Egyesületének elnöke

Elmondtak és megírtak már mindent a divatról. Ha mindazt újból emlékeztetbe akar-nám idézni, ez annyi volna, mint feleleveníteni magát a történelmet, mert az emberiség minden mozgalmá összefüggésben van bizonyos szokásokkal, öltözködéssel, melyek annak a kornak jellemzői. Egy muzeumi, melyben kosztümök vannak, époly biztosan tájékoztathat egy pszichológust, akárcsak egy leíró költemény és a mai modern idők sem hazudtolják meg a kulturirányoknak, a korszellemnek és a megvalósított izlésnek ezt az oly fontos visszatrögződését. A divat eme hatalmas érvényesülésében különösen érdekes lesz megemlíteni, hogy mit jelentett a mi nemzedékünknek a nő szépségre törekvés mai általános korszellem. Mert valóban a mi generációnk az, amely látta megszületni a mai értelemben vett divatot, vagyis egy egész világ parancsoló urnóját, mely divat egy végtelen gazdasági forrása első sorban Párisnak, amely az ő presztizsétől ragyog. Páris adja az izlést, alkotja a legmagasabb fokon álló tudományát a ruhakészítésnek.

Ez az a tudomány, mely a mindennapi élet indító szeszélyeinek, felfedezéseinek izléstörvényeit kinyilatkoztatni meri, mely döntőbíróul lép fel és elsöpri a cicomákat, sőt a divatjátmult toiletteket, melyek csak egy-egy szezonra csináltattak és ez behajította a nőt az állandó felfrissülések folytonos mozgó kerekébe.

A divat az, amely el merete dobni a régi szokásokat, mint ahogy eltüntette a halcsontokkal kidolgozott magas nyakakat és a nehézkes kapcsolásokat.

Ez a tudomány megteremtette a divatot, az élő divatot, mely alkalmazkodik a test harmóniájához és amely divat több gondot fordít arra, hogy az alakot érvényesítse a vonal tökéletességében, mintsem, hogy ezt béklyóba kösse, vagy esetleg elfojtsa zavaros és felesleges anyag halmazata alatt.

Ez a ruhakészítési tudomány a józan észt szolgálja akkor, amikor bevezette szalónjaiba az élő próbababákat, mert ahhoz, hogy valami kreáljunk, képzelőtehetség kell. Természetesen ahhoz pedig, hogy valamit megrendeljünk, azt viszont látni kell. A mai életnek és kulturkövetelményeknek hü megfigyelője a divatiparosság és a sportot egy külön megtisztelő polcra helyezte és átnyújtotta ezt is az eleganciának.

A szalontulajdonosnak első kötelessége, hogy tájékoztassa hölgyeit, hogy mit hordjanak a nap különböző szakáiban és megtanítja a hölgyeket arra, hogy alkalomellenesen öltözködni olyan hiba, mint egészen elhanyagolni az öltözködést. Hogy ma egy nő jól öltözködjék, ahhoz nemcsak egy bizonyos számú toilettre van szüksége, hanem mindarra, amit magában foglal ez az ujonnan elfogadott szó: *ensemble*, vagyis együttes: tehát szigoruan összeválogatni kabátot, kalapot, harisnyát, cipőt, sőt táskát is.

A mai divat tudományos alapokra van fektetve és visszatért azokhoz a vonalakhoz, amelyek testhez illők és annyira odatapadnak, illetve simulnak a testhez, amennyire csak engedj az a körülmény, hogy most nem viselnek a hölgyek hosszú fűzőt. A divatiparosság eltávolodott a könnyen hatásos dolgoktól és így a legnagyobb nehézségeknek van kitéve, mert meg kell birkóznia a tökéletes kivitel mellett a merész elgondolások és kerációkkal.

Többször hallom a komolykodókat nyug-

talankodni azon, hogy pénz és idő nagy pazarlással van a divat szolgáltatába állítva sőt sokszor frivolitásnak és a divat hiábavalóságának is nevezik, de azok könnyen elfelejtik, hogy az egész divatipari társadalom sulyos összefüggésben van a frivolitások termékeivel és sok sok ezer ember él belőlük.

A szalonok az ő kézimunkásaikkal maguk után vonják a többi munkások, munkásnők és

tisztviselők végtelen seregét. S ha egy csapásra kimúlna a frivolitások szükségessége, nem csak a divatipart, de annak rokonszakmáit is megölné.

Legyünk tehát kibékülve a divattal és szabadon válaszoljunk az oly gyakran hangoztatott szemrehányásokra, hogy a régi idők kiváltságosainak nagy eleganciája eltűni látszik. Ismerjük el, hogy adva van az a magasabb színvonal, amelyre ma már csaknem minden nő törekszik.

Az egyetemes divatiparosságnak minden igyekevése, hogy fenntartsa azt a nívót, mely a kulturális izlés klasszicizmusát jelenti. Ez az, ami elfogadott elv a szakmáját igazán szerető, ép ezért a mindennapi élet szeszélyeihez és a divat érvényesüléséhez alkalmazkodó nőruhakészítő iparosságnál.

Alapítva: 1906.

Alapítva: 1906.

MEISL & ADLER

Kalap- és uridivat üzlete

ARAD, Bulev. Regina Maria 24 sz.

Fehérneműek, Gallérok, Nyakkendők, Harisnyák, Keztyük nagy választékban.

„Fővárosi színvonalon áll az 50 éves Aradi Közlöny”

Ha Fenyő Miksa

FENYŐ Miksa dr., a magyar kulturális és szociálpolitikai építőmunka egyik legkiválóbb vezetőegyenisége. Publicisztikai és társadalomtudományi téren évtizedekkel ezelőtt kezdte meg működését; egyik megalapítója volt a *Nyugat* folyóiratnak, amelynek írógárdájával 1909-ben ő is ellátogatott Aradra és szintén felolvasást tartott. Közgazdasági működésével nemzetközi viszonylatban is a legelső köze jutott és nemcsak a közgazdasági irodalomban, hanem gyakorlati téren is nagy eredményeket ért el. Az utóbbi években például ő propagálta legintenzívebben, hogy a középeurópai államok — így Magyarország is — teremtsék meg a kereskedelmi összeköttetést a mai Oroszországgal.

Régi és erős kötelékek fűzik a Magyar Gyáriparosok Országos Szövetségét Arad városához. Innen indult el fényes pályájára boldog emlékü dr. Chorin Ferenc, a Szövetség megalapítója és első elnöke, ki egészen ifjan képviselte szülővárosát a magyar parlamentben. Magam ifjúkorom legszebb éveit töltöttem oldala mellett s az ő szuggesztív egyéniségén át tanultam meg nagyrabecsülni az aradi közszellemet, annyi művelt, kiváló elemnek, oly sok széles látókörű férfiúnak, nyugodtan mondhatom el: államférfiúnak nevelőjét.

Igy alkalmam volt megismerni az aradi sajtó termékeit is s megbecsülni azt az újság-irodalmat, melyet soha nem volt jogos vidékinek, provinciálisnak mondani. Ha sajátos viszonyaink között a Budapesten kívül megjelenő magyar lapok jelentőségükben nem is érhettek oda, ahová elért sok nem berlini német és nem párisi francia lap: kvalitásban az aradi napisajtó termékei, élükön az „Aradi Közlöny”, ugyanott állottak, mint fővárosi lap-társaik, melyek általában mégis csak sokkal nagyobb olvasóközönségre számíthattak. Az aradi sajtónak ez a fejlettsége első sorban az

ottani közönséget tünteti fel a legkedvezőbb világításban. A helyi szellem megbecsülésének magas foká s minden sznobizmustól való mentesség, ezen felül igen erős polgári önérték szükséges ahhoz az érdeklődéshez mely naponta pontos beszámolót kíván a sajátos aradi eseményekről. De szükséges persze megfelelő sajtó is; olyan napilap, mint az Aradi Közlöny, melynek mélyrenyúló gyökereire vall fennállásának 50 esztendeje. Nagyon tekintélyes idő ez a félszázad, még országos jelentőségű és külföldi lapoknál is, amelyek nyilván kevesebb vihart és megpróbáltatást kellett, hogy kiálljanak az elmúlt öt évtized alatt, mint az Aradi Közlöny. Ha nem is közvetlen tapasztalatból, de nagyon jól ismerem azokat az anyagi és szellemi nehézségeket, melyek egy ilyen napilap elismerten magas nivójának fenntartásával járnak. Fokozottabb feladatok, mondhatnám megpróbáltatások előtt áll ujságíró, kiadó és szerkesztő egyaránt. A szerkesztéshez, az újságcsináláshoz kevés az idő; a terjesztés lehetőségei korlátozottak; s mégis teljeselet és nívósat kell produkálni. Aki ismeri e nehézségeket, az külön tisztelettel kell, hogy meghajoljon az Aradi Közlöny pompás eredménye előtt.

A megváltozott viszonyok között én az aradi helyzetet természetesen kevésbé ismerem, mint régente. De ha abból indulok ki, amit itt magam körül látok, akkor azt kell felennem, hogy a Középeurópa egyaránt ránehezedő kedvezőtlen viszonyok között, itt is, a határokon túl is, nehéz küzdelmet kell, hogy folytasson a közélet minden tényezője: gazdasági testület, érdekképviselő, újságírodalom, sajtó egyaránt. A magyar gyáripar nevében a kulturális küzdelem ritka s nevezetes etappjánál köszöntöm az Aradi Közlönnyt s szívből kívánom, hogy a jövőben is változatlan erővel, lendülettel és eredménnyel folytassa misszióját.

A. Sámson uriszabóságában

Arad, Str. Alexandri, Közponyi szálloda épület. 54

Az ujonnan beérkezett téli szövetekből ruhák a legszebb kivitelben készülnek. Szabásban a legújabb vonalak! Mérsékelt árak!

HARCSA BÉLA

uri szabó

frakkja és szmokingja
feltűnést kelt

BUDAPEST,

IV. Városház ucca 16 szám. I. emelet.
(Párisi ucca sarok.)

187

BERETVÁS ÉS SARLÓS
BUDAPEST, IV., Váci-ucca 20.

FEHÉRNEMŰ KÉSZITŐK
NYAKKENDŐ KÜLÖNLEGESSÉGEK

MÉCS LASZLÓ:

**Most tanul járni
egy kis rokonom**

Most kezdett járni egy kis rokonom
otthon. Parketten.
Vérem patakja hajtja életét de
leszünk-e tényleg rokonok mi ketten?

Amerre kis tejszinü lába lép:
parkett, meg aszfalt
elvágyja attól, ami ősi élet
s terítve lel majd lelki-testi asztalt.

Nem ámul a kész kenyeren, boron,
valláson, liszten,
nem borzad az ő vegyész mihely
előtt, hogy égis felsóhajtson: Isten!

En ott tanultam járni, a csodák
titkában lesvén,
hol még babona, mese és legenda
borzong a Föld mezitlen anyatestén.

Gyerek-fák, gyermek-állatok között
kezdődött, tip, top,
Elindulásom és gyerek-folyóban
tudtam meg a Testről a szörnű titkot.

Szántáskor láttam a mezitelen
barázda titkát
s az Anyag titkos átlényegülését,
midőn csirák, fák fény-pezsögjük itták.

A temető templomdomb tetején
a halál titkát
láttam, midőn embernek holdsugarból
csinálta a csapdának szánt kalitkát.

Külön természetrajzom volt: mikor
vörösbegy zörgött
bozót között, tudtam, hogy ott a kigyó,
a kigyó meg nem volt más, mint az ördög.

Varázs-versecskét tudtam mondani
árvízre, tüzre,
a gyíkot, mint kis urnót kérni tudtam,
hogy közeleből a kigyót elűzze.

Tudtam kísértetek és babonás
borzalmak titkát:
éjjel lidérc járt ott, hol a legyilkolt
bakter vérét az ut-rögök feliták.

És tudtam, hogy midőn a gyorsvonat
a Hernád hidján
átvágta Amort, a kutyát, az: éjjel
az átmenőknek megjelent vonitván.

Láttam bikák, kosok játékaikat,
megörült rajban
a méhkirálynő csók-zenéjü röptét,
pillangók nászát rózsán és parajban.

Az ősmühelytől jöttem s életem
legenda-lombu:
sürgönyt virágok én az őstavaszból,
mig Aszfaltország jég-harangja kondul.

Talpam gyökért rejt, dugványozható
vagyok, akár a
füzfának ága, mit karónak szurtak
s kizöldül az első napfény szavára.

Ha járdán járok, talpam gyökere
vasat, cementet
átüt s megérezem földanyánk szívében,
hogy menetelnek titok-regimentek.

Most tanul járni egy kis rokonom
otthon. Parketten!
Vérem patakja hajtja életét, de
leszünk-e tényleg rokonok mi ketten??

Mécs László

extase

KÖLNIVIZ

fényűző csomagolásban, a legideálisabb ajándék, amit fölajánlhat. 131

NORTIER

parfömgvár készítménye. 131

Iványi-Grünwald Béla
— az Aradi Közlönynek

A magyar képzőművészet kiválósága a művészet mai problémáiról

Kedves Szerkesztő ur!

Boldogan küldöm soraimat, hogy azokat a jubiláris számban leközöljék. Most talán nem nagyon érdekli az olvasóközönséget, ha művészetről és művészi kérdésekről írok, de egy festő a jelen pillanatban legbölcsebben teszi, ha nem igen foglalkozik egyéb napi dolgokkal.

Nos tehát! Talán legérdekesebb kérdés, mi az oka, hogy a művészek megélhetése és gazdasági helyzete ennyire leromlott, hogy a művészet iránti érdeklődés ennyire megszűnt? Sokan azt mondják, hogy rosszak a viszonyok, mindenütt nehézségek vannak, így a festőknek is rosszabb a soruk. Nem így van! Ez csak csekély részben járult hozzá a bajok előidézéséhez. Az okok másutt vannak. Először is: tulsok a kiállítás. Furcsán hangzik, de így van. Az emberek megunták a tárlatokat, csak Budapesten minden héten három-négy kiállítás nyílik. Már én magam is unom ezeket sorra járni. A kritikusok dühöse, egy-egy nap sokszor három-négy kiállítást kell végigloholniok és miért? Hiszen ilyen bőség mellett kézenfekvő, hogy az anyagnak csak igen kicsi része üti meg a mértéket. Eltávozván alig egy-két emléke marad még. Budapesten például elég lenne egy évben két-három kiállítás, de az aztán válogatott művek gyűlekezete legyen. Nemcsak nálunk, az egész világon így van. Páris! ott napon-ta negyven kiállítás is nyílik. No már most tessék a művészetben gyönyörködni! Igen, megundorodnak a képektől, már a jó sem kell, már a jó sem izgat.

Ha a látogatóknak ünnepszámba menne a tárlat, akkor igen, akkor lenne izgalom, lenne érdeklődés és vásár is. Valaha így volt.

A művészek adják el képeiket, műkereskedők révén, vagy a műtermükből. A kiállításra pedig küldjék be évi termésük legjavát. Három-négy képet. Ennyi lenne a kiállításokról.

Volna ezenkívül még egy jó tanácsom kollégáim részére: Ha jót akarnak, ne szidják egymást. Ha a vevő bevezet lakásába egy művészt, megmutogattja képeit, a jó kolléga vagy hallgat, vagy lerántja a másik művész — irányát.

Nincs irány! Csak jó, rossz és kevésbé jó kép van!

IVANYI-GRÜNWARD BÉLA.

Kellemes karácsonyi ünnepeket kíván

igen tisztelt vendégelnek és barátainak 79

AUER JÁNOS

az „Éden“ étterem tulajdonosa.

Kertes magánháiban

orvosnak, vagy ügyvédnek kiválóan alkalmas

ötszobás modern lakás

KIADO. Strada Mărășești 21. szám alatt. 5449

Alkotó építészet és harcos építészet

Aradi Közlöny számára
írta Pogány Mór

POGÁNY MÓR a legkiválóbb műépítészek egyike, aki több évtizedes működésével európai hírnévre tett szert. Általános feltűnést keltett a turini nemzetközi kiállításon az általa tervezett magyar épület, amely Pogány művészi nagyráhatóságának egyik bizonyítéka. Ő építette a budapesti Adria palotát, a Batthyányi-örök mécsesét és Sátoraljauhelyen is több jelentős alkotás hirdeti kivételes képességeit. De nemcsak az építőművészet, hanem a szakirodalom terén is nagy sikereket aratott „Egy építész álma” című magyar, angol és német nyelven megjelent művével. Pogány Mór a szoros rokonai Szabó Sándor dr. és Szabó Miklós tekintélyes aradi nagykereskedőknek nővére.

I. Az ember semmi, a mű minden

Ha az ember életének egy csendesebb álmásáról visszatekint a maga mögött hagyott évtizedekre, hozzászokik az összefoglaló látáshoz. Így vagyok én avval a három évtizeddel, mely hol az alkotások gyönyörében, hol a harcok szikrazáporában telt el. Rég megszoktam, hogy az elmélkedés perceiben is szám adást gyakoroljak munkáim és cselekedeteim felett. Tiszta, könyörtelen számvetést, melyben pontosan vannak felsorolva az összes adottságok: az egyéni akarat, a környezethatások, a társadalmi visszhang, minden. Nos, ha így visszatekintek egyrészt végzett munkámra, másrészt a nagy mesterekre, kiknek példája serkentett, azt mondhatom, hogy egészben köszönettel tartozom a sorsnak, mely részesévé tett az alkotó és harcos építészetnek egyaránt. Azt jelenti ez, hogy az alapozástól a tetőhuzásig minden munkában segíthettem, mellyel a század fordulójára körül főlemeltük az építészetet Európa légkörébe. De azt is jelenti ez, hogy szóval, tollal és körző hegyével küzdenem lehetett. Küzdeni olyan eszmékért, amik a mának és a hozzája tapadó jövőnek követelése. Ilyeneknek gondoltam: a nemzedékek testi és szellemi életének fejlesztését, a gazdasági kutúra alátámasztását építészeti munkával. De még a művészképzés előmozdítását is minden módon.

Mindjárt le is szögezem itt a tény: ha valami boldog sorsszeszély folytán az egészet újra kezdeném, akkor sem lehetne más erkölcsi rugója az én építészeti tevékenységemnek. Semmi más, mint amit címül irtam ide fel e fejezetre: „Az ember semmi, a mű minden”.

II. A munka laboratóriumai

Visszaugrok harminc évet az életemben. Egy huszéves ifjút találok emlékelmben. Az az ifjú kolozsvári inaséveiből egyszerre csöppen bele a fővárosi élet művészi forgatagába. Nagy akarással és briliáns tehetségek városába. Telve az újjáépítés hatalmas szenvedélyével. Talán még két évet sem töltöttem itt, amikor egy műcsarnoki kiállítás építészeti terveknek sorozata előtt bemutattak a királynak.

A munka, melyre a király figyelmes lett „Egy fejedelmi sírbolt” című tervem volt. Új formavágy, fiatalos szenvedélyesség gyuladt ki ennek a vonalaiban. Ma is az akkori szeretettel nézek rá, bár tisztában vagyok fogatékosságaival.

Ahogy ránézek, felidéződnek az akkori élet jellemző képei. Pályázatok, pályázatok

után. Szobrok, közterek, emlékművek, Krematóriumok, uccák rendezése, vásárcsarnokok építése. Pezsgő életkedv, mely minden építész magával sodort és a régi, nagy alkotók között a friss, fiatal hevületek is nagyrészt szóhoz jutottak.

Az én induló pályám a cluj Pákey Lajoson és Tóry Emil irodáján keresztül vezetett engem a hazai és külföldi pályázatok erdejében. Már első munkáimon mutatkozott erdélyi származásom és a későbbiekben pedig ugyancsak erdélyi (aradi) házasságom. Mind-egyikbe tudatosan vittem bele valamit az ősi emlékezetű formákból. Bizonyára ez volt a magyarázata annak is, miért tetszett annyira az emlékezetes turini kiállításon Tóry Emillel készített pavillonunk.

Szenvedélyes keresések ideje! Elgondolom: micsoda buzgalommal igyekeztünk akkor összehangolni mindazt, ami ősi forma, azokkal az új építőanyagokkal, mint a vassal, a vasbetonnal, a kerámiával, amiknek a lényege kozmopolita. Eszembe jut mindaz és meghökkenek a bátorságunkon.

Ugyanebben az időben látom Koós Károlyt, ezt az izig-vérig kiváló építőművészt, egész rajongásával művészi kutatásaiban, lelkes barátkozásunkban, de aki már azóta régen Románia Erdélyében telepedett meg. Hittel, hűséggel szolgálta mindig ideálját: művészetét.

Annakidején minden tervpályázat egy új probléma-tömeg. Minden középület sok-sok munkás nappal jelent és egy sereg — átvirrasztott éjszakát. Bizony kemény munkával, erős ellenfeleken aratott győzelemmel kellett kiverkedni a dicsőséget! A sikernek jóleső elégtétele öntudatot adott. Tehetség dolga volt az érvényesülés, nem az élelmességé. Az építé-

Königstorfer cukrászdák

minden legkisebb rendelést is
házhoz szállítanak.

Telefon 252.

108

szeti erkölcs tudásra volt ágyazva, nem az erőszakosságra.

Ma, ebben a világgazdasági krízisben, nem sok helyen fordulnak elő nagy építészeti feladatok és azok közt, akik a viszonyok ilyen fordulatát előre sejtették, volt e sorok írója is.

Tudtam, hogy az építészeti munka laboratóriumaira is ráteregeti majd sötét szárnyait ez a krízis. Komor sejtelveim hamar elvezettek egy szűz, tiszta világba. A rajzlapok és vázlatmappák megnyugtató világába. Szobám négy fala közt, csendes órákban itt alakult ki bennem egy távoli világ képe. Konturjaikban ott éltek: a nagy irodaépületek, az egészséges lakásokat magukban foglaló toronyházak, az óriás kulturpaloták, az átvilágított zenepaloták, vizpartj gyógyszállók, napfényben nyüzsgő tömegekkel.

Minden egyébnél jobban érdekelt az ember és az ő civilizációjának világa. Emberi művoltomnak azonban föléje kerekedett az építész, aki felügyel az új idők technikai adottságaira. Talán sikerült is felismerni nekem az új szellem mellett az anyagi világképet is. Elkezdtem ébren álmodozni, de ezek a kor álmai voltak.

Igy keletkeztek azok a munkáim, melyekben szintetikus foglaltam össze és alkalmaztam addigi építészetemnek alkatelemeit. Így keletkeztek egy új városnegyednek átfogó tervei. Óriási komplexum ez és egy félszázados munkaprogram van a tervekbe belesűrítve. Ezen legutóbbi tervem egy egyetemi, sport-és kiállítási város terve, a legalaposabb számítások szerint felrajzolva.

Azt gondolom, hogy ezek a tervek életkedvet, frissességet és példaképet fognak adni a fiatalságnak a magasabb értelemben vett építészeti feladatkörök számára.

ARADO

divatáruházában

Női télikabátok
Szörme bundák
Női ruhák

Legnagyobb választék
Legolcsóbb árak
Legjobb minőség

Consum-tag.

ARAD—TIMISOARA

Végét járja a Válságok Kora

Arad egyházi vezetőinek megnyilatkozásai a mai kor embereinek lelki válságairól

Gazdasági válság... erkölcsi válság... halljuk naphosszanta. EZ A KOR A VÁLSÁGOK KORA. Nem hisszük azonban, hogy túl ne juttunk volna a mélypontra és ezt a hitünket igazolják azoknak az aradi egyházi vezetőf-

fiaknak nyilatkozatai is, amelyeket alább adunk közre. Bátor kézzel vetettük fel a kérdést: „Nővekedik-e, vagy csökken a mai ember vallásos gondolatvilága?” Ime, a következő nyilatkozatok megadják a hivatott választ:

Comsa Gh. Gergely dr.
aradi orthodox román püspök:

— A szentírásnak egy részletére emlékezem, amely arról szól, hogy Keresztelő Szent János egyszer két tanítványát küldte el Krisztushoz azzal a kérdéssel, hogy vajon valóban Ő-e az a Messiás, akit a próféták megjövendöltek? A Megváltó nem válaszolt azonnal, mert még számos beteg várt rá, akiket meg kellett gyógyítani. Később pedig ezt a feleletet adta a két tanítványnak: „Ha visszatértek, mondjátok el Jánosnak azt, amit hallottatok és láttatok: a vakok látnak és a sánták járnak, a leprások megtisztulnak és a süketek hallanak, a halottak feltámadnak és a szegények számára jó hír érkezik”. (Máté 11-4-5.)

A Megváltó példáját követve én is késtem a válasszal, mert sok elrendezni való dolgom volt. Most pedig így felelek: a világháború sok nagyon sok embert fosztott meg hitétől, de ezek szemei is kinyíltak, hogy lássák, hogy az Istenben való hit hiánya egyet jelent azzal, hogy megszünt a hit és bizalom a házastársak, gyermekek és szülők, alattvalók és kormányzók között. Az emberek lassan-lassan magukhoz tértek és ma már belátják, hogy nem a gazdasági és technikai eszközökkel lehet a válság megoldását elősegíteni, hanem mindenekelőtt a lelki egyensúly helyreállítása: a hit által. A politikai és szociális realitások nem rögzíthetők, nem láncolhatták az ember szemét és tekintetét csak a földre. Megértették az igazságot: ad maiora nati sumus — magasabb célokra születtünk.

Az embereket nemcsak végcélok szemmel tartása — mint például a kulturális értékek egységének megőrzése — készítette a vallásosságúra, hanem tisztán vallási okok, mint az emberi természet eredetileg vallásos volta is. Az utóbbi időben alkalmam volt megfigyelni a párisi, berlini, bécsi és budapesti lakosság életét. Mindezekben a városokban a templomok zsúfolásig telve voltak és azoknak a megállapításai-ból, akik a többi országokban is hasonló jelenségeket tapasztaltak, leszögezhető, hogy a templomok látogatottsága a többi országokban is mindennél többet mondó jelenség.

Magasabbrendű szükség viszi az embert a templomba és ez készteti arra, hogy az élet más területein is megnyilvánítsa a végtelen iránt érzett vágyát, szomjúságát. Nálunk, Romániában az orthodox keresztény vallási érzelem nagy lendületet vett az „Orthodox Testvériség” megalakítása által, amelyben a legkiválóbb román intellektuelek tömörültek.

Az iskolákban, valamint a cserkészetenél és a premilitáris kiképzésnél különös figyelmet szentelnek a vallásos nevelésnek. Bucurestiben egyetemi tanárok és más intellektuelek vallásos konferenciákat tartanak, míg a többi városokban és a vidéken is növekedőben van az egyház iránt érzett szeretet.

Mi, személy szerint, azt reméljük, hogy a vallásos érzés egyre inkább növekedni fog és a vallással szembeni közönyösség csökken. Azt kívánjuk, hogy mindenki megértse: csak a keresztény vallás biztosítja az emberek boldogságát. Csak Krisztus mondta: „Égen és földön nekem adatott minden erő”. Az ő erejét bebizonyította a történelem. Ennek az örök erőnek ignorálása pedig egyet jelentene azzal, hogy az emberek ne ismerjék az egyedüli utat, amely boldogságukhoz vezet.

Dénes Béla
ágostai evangélikus lelkész:

A beteg Frint Lajos püspök helyett az evangélikus egyházi iroda vezetője nyilatkozott.

„Négy év óta, tehát 1930. óta az aradi ágostai evangélikus egyház belső vallásos élete emelkedő tendenciát mutat. Öröndetes ez a tény mindenféleképpen, de különösen ha tekintetbe vesszük, hogy más vidékeken a vallásos élet nagy nehézségekkel küzd. A belső vallásos élet emelkedő tendenciáját nemcsak a hívek fokozottabb és nagyobb számban való templombajjárása mutatja, hanem az a szociális, karitatív szeretetmunka is, amit ennek a kis aradi evangélikus egyház női és férfi tagjai kifejtnek. A kis egyházközséget nem érintik azok

RHEIN BOR

Ugy a régi szakértők, mint azok, akik először izlelik meg, egytértenek abban, hogy a Rhein pincészet borai egyesítik magukban a legkiválóbb tulajdonságokat: egészségesekek, tiszták és izletesek.

1892-től máig tudta megóvni kitűnő hírnevét a Rhein pincészet. A Rhein pezsgők és borok valóban a jól sikerült mulatság kulcsa úgy otthon, mint a mulatókban.

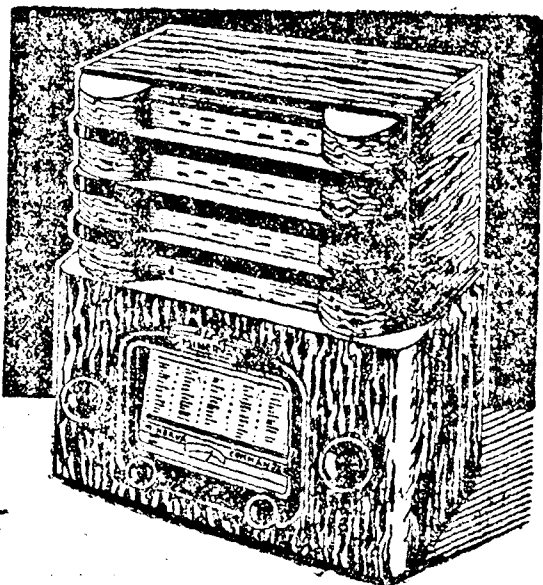
az egyházpolitikáj küzdelmek, amelyek például a németországi evangélikus egyházakban folynak jelenleg.”

Kovintyity Uros
szerb főesperes:

— Határozottan növekvően van a hívők száma, akik résztvesznek a templomban tartott közös imában, ugyancsak növekvően van a hívők száma, akik résztvesznek az egyház szentségeiben.

— Mindennek dacára nem mondhatni — sajnos — hogy növekvően van a fentivel párhuzamosan az embertárs iránti szeretet isápolása is. Kevés a szeretet, amely önzetlenül szeret, amely mindenkiben testvért lát, amely megbocsájt s amely embertársai hibáit nem gyűlölettel támadja, hanem türelemmel és szeretettel akarja eltüntetni.

— Hogy mily kevés a szeretet a mai emberekben, ezt a legjobban bizonyítja a mai állandó fegyverkezés, ami minden, csak nem a szeretet növekedése.

1934 1935

Ne vásároljon más rádiót, mert 6000 lejtől 20.000 lejig

minden árkategóriában beszerezheti a jelenkor legjobb márkáját. Electrodinamikus hangszóró, Trio-Tron oszlopok, rövid-, közép-, hosszú hullámú erősítés, kiváló hangszínezet garantálják a

MINERVA RÁDIÓ

utólérhetetlen teljesítményét 208

Beszerezhető minden jobb szaküzletben. Követelje ezen kiváló gyártmány bemutatását!

ARAD

Fehér Kereszt

nagyszálló:

207

Központi fűtés, hideg, meleg víz. Legtisztább! — Legjobb! Tehát legolcsóbb! — Hall!

Lakatos Ottó dr.

szentszéki tanácsos, római katolikus plébános:

„Mikor e kérdésre válaszolni akarunk, elgondolkozunk a feleleten, feltűnő, egymással ugyszólván homlokegyenest ellenkező jelenségek ötlenek szentünkbe. Egyrészt ugyanis azt látjuk, hogy a templomok a köznapokon, de különösen vásár- és ünnepnapokon szinte a szorongásig megtelnek ájtatos hívekkel, s ami még örvendesebb, látunk közöttük igen sokat, akiknél a templom rendes látogatása s az Istentiszteleten való aktív részvétel — azelőtt valami ismeretlen dolog volt. Mikor ennek a jelenségnek az okát kutatjuk, megtaláljuk abban a sok szenvedésben és megpróbáltatásban, melyet a háboru és az azt követő nehéz idők a világra hoztak. Ezeknek a szenvedéseknek ugyanis tisztító hatásuk van a lélekre s a megtisztult lélek szinte természetesen emelkedik az Ég felé.

De a háboru nemcsak szenvedéseket hozott, hanem kedvező alkalmakat is a hirtelen és szabálytalan utakon való meggazdagodásra és alkalmat a hatalomra való emelkedésre. A gazdagok és a hatalmasok pedig sajnos, tisztelet a kevés kivételnek ritkán tudnak maguk fölé emelkedni. Azoknak ilyenkor Istenre szükségük nincs, embertársaikra is csak annyiban, amennyiben azok eszközül szolgálhatnak az ő önző céljaik elérésére. Így születik meg a másik jelenség is: a vallástól való elszakadás, legfelsőfokban pedig, amint Oroszország, Spanyolország és Mexiko példája mutatja, a vallás és a vallásukhoz ragaszkodó emberek üldözése. És e két jelenség között ide-oda hányódik a szentpáli ember, aki látja a jónak a törvényét tagjaiban, de a kis érzésekkel megküzdeni nem tud — és követi a rosszat. — Karácsonykor ezért imádkozunk, hogy az Isten szeretettel és a belőle fakadó tiszta erkölcs arasson végső győzelmet a vallásgyűlölet és az erkölcsi nihilizmus felett, mert csak akkor,

ha ez bekövetkezik: lesz béke és boldogság a világon.”

Papa József,

görög katolikus főesperes:

— A hitélet egyre emelkedő tendenciát mutat. Nem tuzozok, ha azt állítom, hogy a hitélet aranykorát éli. Templomunkban mindennap reggel szentmise kezdődik és ettől fogva állandóan látogatják a hívők a templomot. A gyónások száma feltűnően emelkedett, különösen az intellektuelek veszik ki részüket az ájtatoskodásból. Örvendetes tények ezek és a hitélet fejlesztését nagyban növelik a különböző vallásos egyesületek, ilyenek az Actio Catolica (Katolikus Szövetség) és az aradi Szent Máriáról elnevezett görög katolikus nőegylet. Talán még egy évben sem adakoztak a hívők úgy, mint az utóbbi időben, az áldozatkészség rendkívüli módon nyilvánul meg.

Vágvölgyi Lajos dr.

neolog izraelita főrabbi:

• Megoldhatatlan problémák, vészes válságok terhével küzdő, mindent helyéből kimozdító zavaros időnek velejárója, hogy benne fény és árny egymást taszító jelenségei zürös összevisszaságban tárulnak a szemlélő tekintete elé. Tiszta képet igazán csak későbbi kor távlatára nyújthat. Bizonyos ma csak az, hogy szélsőségek világát éljük a legnagyobb zavarok közepette.

Vallási szemszögből nézve a márt, talán ennyi mondható róla: A végletekig vitt materializmus, az általa kitermelt cinizmus, a szenvedések okozta pesszimizmusra hajló életszemlélet, a népek és társadalmi osztályoknak egymás ellen folyó elkeseredett harca, a küzdelmek módszerrel mind: olyan tünetek, amelyek éppenséggel nem kedveznek az igazságosságot, szelidséget, türelmet, békét hirdető vallási eszmének.

De az a vigasztalás, az a példátlan

boldogtalanság, amelybe a ma komponensei a világot beletaszították, kiáltóan ellenük vall — nem hoztak jobbat a vallás helyébe. Ennek vissza kell vezetnie oda, ahonnan eltávolodtunk, a megismeréshez, hogy nem a gyűlölet, nem a külső erőszak az élet megoldásának kulcsa s hogy az emberiség megmentője csak az lehet, ami az ember erkölcsi nemesülésére vezet.

Tagadhatatlan viszont az is, hogy a fejlődő műveltség, a szabad tudományos kutatás, tehát a mai kor, az elmék megvilágosodását igen hatalmasan előmozdította. A valláshoz tapadt egynemű fantasztikus képzetek tartáhatatlannak váltak és jobban domborul ki, mint valaha a vallás lényege, igazi rendeltetése. Tisztultabb fogalmak növelik méltóságát. Féltemet voltának, türelmetlenségének, a máglyáknak kora letűnt és tiszta tündökletességében felragyog szelidségének, fenséges etikájának napja. Ez a kor tehát mégis a hitvilág belső megnövekedésének világa.

Schreiber Joachim

orthodox izraelita főrabbi:

— Sem azt nem mondhatom, hogy általánosságban növekedőben; sem azt, hogy apadóban van a vallásos érzelem. Az öntelt, gögös hatalmasok, üldözők, erőszakosak a vallás gyönyörű eszméit ledöntötték, szétrombolták, összezúzták. Vészes viharok zugása morajlik mindenünnen. Nap után megkonditják a gyűlölet halálharangját a világ felett. A prófétai eszmény az egész világot átfogó és felmagasztosító szeretetről távolabb van, mint valaha. Itt a vallásos érzelem nem apadóban, hanem veszendőben van. Viszont a szenvedők, üldözöttek, jogfosztottak, porbasujtottak — és ezek tábora elég tekintélyes — mérhetetlen fájdalomokban keresik, sóvárogják a hit enyhítő balzsamát. Vonagló, szétmarcangolt szívüket feltárják a vallásból fakadó remény áldásos sugarainak. Ezeknél és a velük érzőknél növekedőben van a vallásos érzelem.

Bene & Comp. BUTORKÖZPONT

ARAD, Bul. Reg. Maria No. 22.

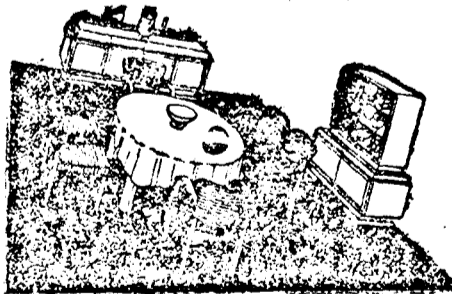
TELEFON No. 626.

Modern
műbutorok:

u. m.: háló-, ebédlő-, szalon-, uri-, kombinált-, háló és előszobák, különálló buordarabok, kényelmes kárni-
tozott ülő butorok, különböző furnirozott és lakkesiszolt
kivitelben, legnagyobb választékban, termelő áron!

Világító testek:

Chromnikkel csillárok,
modern ampolnák, álló-
és hangulatlámpák,

éjjeli szekrény lámpák, falikarok, mennyezetvilágítók,
gyári lerakata!

Oriási készlet! 20%-al le-
szállított szenzációs áron!

DAC gyermekkocsik gyári képviselője

Mindenkinek legkellemesebb ünnepeket és boldog újévet kívánunk!

Tíz tárgyilagos perc — Trancu-Iasival

Egy miniszteri csákány, amely egy kicsit szimbólum, egy kicsit reményteljes valóság — Egy kérdés és egy — elmaradt válassz

Csendes elhagyott kis mellékuca. Csak nagyritkán mártja meg magát sötét emberi árnyék a ritkán elszórt lámpák halvány, sárgás fényében, hogy azután halkán, nesztelenül suhanjon tova és elnyelje a párás, ködös téli alkonyat. A sarkon gyönyörű barokk stílusban épített magánpalota vonja magára azonnal a figyelmet. A csengő felett kicsi réztábla: Gr. L. Trancu-Iasi, avocat. A csengetésre szertartásos, elegáns szobaleány nyit kaput és felvezet a volt miniszter szimpatikus fiatal titkárához.

— Remélem, nem valami szélső jobboldali lap részére kíván interjút szerkesztő ur? — kérdezi ijedten már messziről.

Mintán sietve megnyugtatom, örömmel kifelé fel kedves, rossz magyar kiejtéssel.

— Oh! Az Aradi Közlöny! Azt ismerem.

Először körülvezet a hallban és különböző szobrokat, festményeket mutat. Van közöttük néhány magyar munka is. De jóformán nincs is időm körülnézni, — máris nyílik az ajtó és Trancu-Iasi, az első román munkaügyi miniszter siet elém barátságos mosollyal az arcán.

Alig ülünk le a könyvekkel tulzsufolt dolgozószobában, máris nekiszegezem az első kérdést:

— Milyen álláspontot foglal el Kegyelmes Uram a romániai kisebbségekkel szemben?

— Én mindig objektív voltam, — feleli szilárd hangon. — Soha sem tettem különbséget a román állam polgárai között, — hármiféle nemzetiségűek is voltak azok.

— Különben is kár lenne üres frázisokat mondani és elcsépelet közhelyekkel tölteni az időt, — mondja rövid szünet után és már újra mosolyog.

Nehéz, finom munkájú csákányt emel fel az asztalról, felém nyújtja.

— A legjobb bizonyíték. Ez beszél helyettem is.

Kezembe veszem a szépen cizellált, művészi faragott ébenfanyelű csákányt. Apróbetűs magyar írás van rajta:

„Durva kőből faragom a házat, hogy benne az ember lelke épüljön. Trancu-Iasi miniszter urnak, Marosvásárhely, 1927. február hó.”

— A targulmuresi magyar építőmunkások ajándékozták, az ottani inasotthon felváltása alkalmából. — Jegyzi meg halkán és szeretettel megsimogatja a becses suvenir. Azután lassan, óvatosan visszateszi az asztalra, — a bronzból készült — Romulust és Remust szoptató farkas mellé.

Az előszoba zsufolásig telve van várakozókkal. Mindenki a Miniszter Urral akar beszélni. Százszámra keresik fel naponta az emberek ügyes-bajos kérelmeikkel és Trancu-Iasi mindenkit szívesen fogad.

A kedves, fiatal titkár a kapuig kíséri. — Hogy tetszik Bucuresti? — kérdezi mikor elbucszunk.

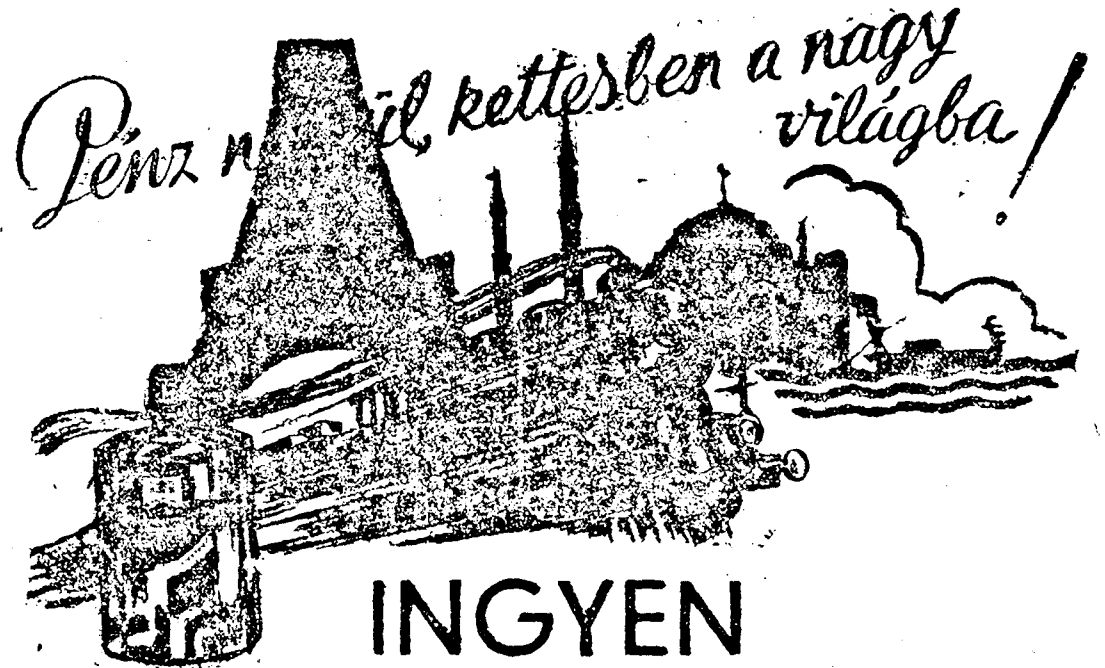
— A város fejlődik és a nők gyönyörűek, felelem röviden.

— És mi a véleménye a kormány kisebbségi politikájáról? — folytatja tovább az interjút.

Szónélkül megszorítom a kezét és sietve távozok.

A válasszal adós maradtam neki.

Kerekes Iván.

INGYEN

A NAGY VILÁGBA KUTAZHAT PÁRJÁVAL BÁRKII

Hittetlennek tűnik és mégis valóság: Páris, Velence, Bécs, Konstantinápoly, Budapest várják Önöket. Mindenestre sokkal költségesebbek e kirándulások, semhogy bárki megvalósíthatná. Ezúttal azonban minden

költséget vállal a LEGRAIN gyár, mely rövidesen fennállásának 20-ik évfordulóját ünnepli, s ez alkalomból oly külföldi utazásokat készít elő vevőinek, amelyekről eddig még legelőbb csak álmodni mertek.

Közkedvelt kölnivizeit:

- ROYALE ANDRÉE, GUILLANDE DE FLEURS, NAIADA, FLEURS D'AVRIL, TULIPE NOIRE, RUSSE, valamint új kreációkat, A NIL VERT, stbit.

művészi jubéiumi üvegekben bocsátja vevői rendelkezésére anélkül, hogy különleges csomagolását megfizetné, vagy árait a legcsekélyebb mértékben is emelné. Minden vevő, aki e jubéiumi kiadású kölnivizből legalább 1/4 literes eredeti Legraint vásárol, egy szelvényt talál, melynek száma részvesz a sorsuzásban, amit Legrain egyetlen egyszer rendez hivatalos személyek jelenlétében. Fél literes, vagy literes üveg vásárlása a nyeresé esélyét növeli, mert ezekben kettős, illetve négyes számozású szelvényt talál. És ha a szerencse kedvez, gyönyörű utazás vár Önökre: kényelmes II. osztályon, elsőrangú lakás és ellátással, két személy részére teljesen ingyen.

- I. nyereség: B.-pest-Bécs-Páris-Velence (2 szem. 14 nap.)
- II. " " Budapest-Bécs " " " " (2 szem. 8 nap.)
- III. " " Konstantinápoly " " " " (2 szem. 5 nap.)

Az első nyereség tulajdonosának jogában áll utazás helyett 2 szoba kényelmes bútorberendezését választani. Legrain ezenkívül 100 vigaszdíjat sorsol ki, és pedig egyenként 10 eredeti Legrain különlegességet luxusdobozban, 600.— lejes minimális értékben. A vigaszdíjak kisorsolásában azok is résztvesznek, akik csak 100 grammos üveg jubéiumi csomagolású kölnivizet vásárolnak.

[A LEGRAIN]
kölniviz csak lepeasított
eredeti csomagolásában
fizet és valódi!

Rajta hál!

„Fortuna szekeren okosan ül, úgy forgasd kerekét, hogy ki ne dülj!”

Az illatszertárakban már most kérjék a sorsuzásokra vonatkozó LEGRAIN prospektust!

Legrain

Jubiláris üdvözlét az 50 éves Aradi Közlönynek

ELLENZÉK

„Az ötven éves Ellenzék szeretettel köszönti jubileumán legidősebb erdélyi öccsét, az ötven éves Aradi Közlöny-t. Kívánom, hogy a második ötven évet is érjük meg mindketten friss erőben és sok-sok előtizedvel.
Cluj.

Tisztelt híve:
SZENTIMREI JENŐ
felelős-szerkesztő.

SZILVESZTERRE

kérjük a n. é. közönséget, sziveskedjenek idejekorán asztalt foglalni, mert csak az előre lefoglalt asztalokat tartjuk fenn a **Palace Kávéházban**.

Kör

Zabpehely és Zabliszt

Schweiczi gyártmány

izletes, könnyen emészthető, tápláló.

134

Gyengélkedők, betegek, lábadozók, szoptatós anyák és csecsemők, nő-
vésben levő gyermekek, cukorbeteg, ideg- és gyomorbeteg részére.

A HAPAG nagyszerű tengeri utazásai

Modern luxushajók szállítják a közönséget a föld legszebb tájaira

Minden túlás nélkül lehet állítani, hogy az egész világ előkelő közönségének körében szinte példátlan népszerűségnek örvendenek a Hamburg—Amerika Linie (HAPAG) tengeri utazásai. A Hamburg—Amerika Linie-t 1847-ben alapították, egyike tehát a legrégebb hajózási társaságoknak. Hajójáratok behálózják az egész földgömböt és több, mint 30 rendszeres járata tartja fenn az összeköttetést Észak-, Közép- és Délamerikával, Afrikával, Hollandiával, Kelet-Ázsiával és Ausztráliával. A HAPAG vonalain a legmodernebb és legtökéletesebb modern luxus-hajók közlekednek, mint a „Resolute” és a legnagyobb német motoros hajó, a „Millwaukee”, valamint az új luxus-motoros, a „Cordillera”.

Az 1935. évre a HAPAG remek programot dolgozott ki. Elsősorban kell megemlékez-

nünk a HAPAG, világszertei utazásáról, amelyet a „Resolute” luxuszóros bonyolít le. A modern közlekedési eszközöknek ez a csodája 136 napos világszertei útján — New-Yorktól New-Yorkig — hatvanezer kilométert tesz meg és negyven kikötőt érint. A „Resolute” ezuttal tizedszer indul világszertei utra, így tehát az általa megtett utak megfelelnek a föld és a hold között lévő távolság kétszeresének.

A tradicionális HAPAG-utazásokhoz tartoznak a szép Földközi-tengeri utak is. A „Millwaukee” februártól kezdve június elejéig a következő utakat teszi meg: tavaszi utazás a Földközi-tengeren, nagy keleti utazás, második keleti utazás Görögországba, Törökországba és a Fekete-tenger partjaira és utazás a Földközi-tenger nyugati partvidékén. Júniusban és

augusztusban bonyolítják le a „Resolute” és a „Millwaukee” híres északi utjait, amelyeknek során érintik Norvégia romantikus fjordjait, Skóciát és Islandot is. 1933-ban, mint ismeretes, a spitzbergai utazáson résztvett Mária román anyakirályné is. Ileana hercegnő és Antal főherceg kíséretében. A magas vendégek elragadtatással nyilatkoztak a látottakról, valamint az elsőrendű rendezésről és kiszolgálásról.

A HAPAG őszi programjának gerincét az Atlanti Óceán szigeteire való utazások képezik. A Kanári-szigeteket, Madeirát, valamint Spanyolországot látogatják meg ezuttal az utasok. Télen pedig karácsonyi utazást rendez a délvidékre a HAPAG. Ha hozzátesszük még azt is, hogy a részvételi díjakat az utóbbi esztendő árának hatvan százalékára szállították le, érthető, hogy miért örülnek oly rendkívüli népszerűségnek a HAPAG híres utazásai. Részletes felvilágosítással és utalgazítással bármelyik HAPAG-képviselő szolgál.

Államsorsjáték

AZ ÁLLAMI OSZTÁLYSORSJÁTÉK NYUJTJA A KÖZÖNSÉGNEK AZ EGYETLEN ALKALMAT MILLIÓK NYERÉSÉRE.

Az új tervezet szerint, amely nagyszerű eredményeket nyújtott az I-ső osztály huzásánál, az Osztálysorsjáték milliomosai száma nagyobb lesz mint a múltban. A fősorsjegyet minden negyedére egy pótsorsjegyet van ragasztva, minden egész sorsjeggyel játszó egyének 5 nyerési lehetősége van, minden osztályon. Nyerhetnek 1 milliót, 200 leiel, megújítási ára ¼ sorsjegyet, vagy 600 leiel

¼ sorsjegyet megvételre ára a III-ik osztályra. A III-ik osztály huzása 1935. január 15-én lesz megtartva. Addig ujtassa meg sorsjegyet. Tartson ki szerencsésje mellett bizalommal és reménnyel, nyerni fog. A III-ik osztályon 5 drb. milliós és számos más nyeremények kerülnek kisorsolásra Lei 31,426,400 értékben.

A „Fundatia Carol I” ezen impozáns épületében lesz megtartva 1935. január 15-én az Állami Osztálysorsjáték III-ik osztályának huzása.

Államsorsjáték

A születésszabályozás problémája

Az Aradi Közlöny számára írta: **Dr. Radó János, nőorvos**

A születésszabályozás, mely ma már nemcsak a női társadalom problémája, hanem az egész emberiségé, — olyan régi eredetű, mint maga a bibliai ember. A kérdés életbevágó, mert az ember legdrágább kincsével, az egészségével függ össze s alig van emberi probléma, amelyhez annyi testi és lelki kín, nyomorúság és bűn tapad, mint ehhez... Tulzás nélkül állíthatjuk, hogy nem volt még kor, melyben ennek a kérdésnek megoldása aktuálisabb lett volna, mint ma, mikor a szociális nyomor-kényszerítő sulya alatt összeroppan, minden vallási, etikai és erkölcsi megfontolás. Éppen ez okozta, hogy a társadalom arra hivatottjai, orvosok, jogászok, teológusok, szociológusok, sőt a bíróságok legkiválóbb képviselői — összefogtak, hogy felvilágosító szóval, céltudatos tettel segítsenek e probléma megoldásában.

Ez alkalommal a kérdést orvosi, jogi, etikai és társadalmi szempöngből óhajtom boncolgatni.

Az orvos a születésszabályozás kérdésében elsősorban, mint szociális kutató szerepel, aki megfigyeléseit, tapasztalatait a nő társadalmi viszonyaira is kiterjeszti és a terhességet ezek szerint ítéli meg. Csak másodsorban kerül abba a helyzetbe, hogy, mint tanácsadó, vagy mint aktív végrehajtó szerv is működhesse. Az orvostudomány nem elégedhet meg azzal a szűk lehetőséggel, mely szerint a terhesség csak akkor szakítható meg, ha a gyermek kihordása, vagy a szülés az anya életét veszélyeztetné. A fennálló törvény az

anya életének veszélyeztetésében csak a halál lehetőségével számol, de az orvos az anya életét veszélyeztetve találja nemcsak a halálban, de a betegségben, a munkaképesség csökkenésében, kereseti viszonyainak leromlásában is. Az u. n. orvosi indikációkon kívül tehát tekintetbe kell jönni a szociális okoknak is, ha a család szaporulása a meglévő családtagok egészségi viszonyait rontja le, avagy a gazdasági körülmények az újszülött egészséges felnevelését akadályozzák meg. A csecsemőhalandóság ugyanis egyenes arányban áll a szülők jövedelmével. Még súlyosabb a házasságon kívül született, törvénytelen gyermekek sorsa, akikből az első életévben 36%-ot ragad el a halál, ami a rossz egészségügyi, táplálkozási viszonyoknak, valamint a szeretet és gondosság hiányának a következménye. Ezek a számok nem győzték meg az illetékeseket, hogy az amugy is halálra ítélteteket megóvjuk a születéstől, hogy az észszerű születésszabályozás helyett, a magzatehajtások (abortus) száma ijesztően szaporodik, évenként sok tízezer értékes anya életét követelve áldozatul. Már Aristoteles és Plátó az ideális államról szóló művében egyenesen in-

A születésszabályozás csökkenti a halálozások arányszámát

A születésszabályozás kérdését azonban még a lényegesen kiterjesztett indikációk sem merítették ki orvosi szempontból. Oroszországban ugyanis dr. Szemaszko híres rendelete értelmében, 1920. óta az abortus bárki számára államilag meg van engedve, de ennek dacára, a következményes megbetegedések száma rendkívül nagy. Tehát a szabadabb abortus sem vezetett ideális megoldáshoz. Mert amíg lesz magzatehajtás, addig lesznek áldozatok! Az abortus következményeképpen a néperő és népegészség pusztul, a halálozási arányszám emelkedik, a népszaporodás pedig csökken. Ha a magzatehajtás veszélyeit el akarjuk kerülni, úgy hypokrizis nélkül nincs más mód, mint a legszélesebb néprétegek kitanítása a fogamzás megelőzéséről. Jobb megelőzni, mint gyógyítani! Mindig veszélytelenebb és egészségesebb egy nem kívánatos terhességet megelőzni, mint egy már meglévőt megszakítani. A „tiltott mütét“ dzsungeljében az egyedüli célravezető út tehát a preventív intézkedés. Az abortus népbaj, melynek gyógyítására elsősorban profilaxisra van szükség. Ilyen irányu mozgalom először Angliából s vele egyidőben Amerikából indult ki 1917-ben. Londonban 1921-ben megelekedik az u. n. „Birth Control League“, melynek célja a fogamzás elleni felvilágosítás. 1926-ban a lordok háza szabaddá teszi a preventív szerek forgalomba hozatalát, 1930-ban pedig az angol egészségügyi minisztérium Birth Control klinikát állít fel, ahol contraceptív szereket önköltségi áron adnak ki. Ma már minden kulturállamban tanácsadó állomások vannak, melyeknek egyetlen feladata a hozzájuk forduló kioktatása a fogamzás elleni védekezés módjairól. Saját kárán okulva, erre a rendszerre tért át a mai Oroszország is. Stöckel, híres nőgyógyász 1931-ben hatalmas tanulmányt ír, melyben kifejti, hogy a jövődő orvosgenerációt már az egyetemen kell kioktatni a fogamzás elleni védekezés módjairól. Mert ne gondolja senki, hogy a védekezés eszközeinek ismerete által a szülések száma csökkenni fog. Ellenkezőleg, a halálozási szám s a nem kívánatos törvénytelen gyermekek légióinak száma fog kedvezően megcsappanni! Népszaporodás ugyanis sem mézes madzaggal,

**Rheuma
Törökgyulladás**

Igen gyakran a hülés következményei. Minek kinlódik? Egy néhány aspirin-tablettra Önön is gyorsan segít!

ASPIRIN

minden tablettán rajta van a Bayer-kereszt

tézményesíteni akarta a népesség számának mesterséges korlátozását. És több, mint 2000 év mulva, 1916-ban a berlini női klinika világhírű vezetője, Bumm professzor az egyetemen tartott hivatalos rektori beszédében így szól: „Vajjon mi értelme az esztelen szaporodásnak, ha a tovább élhetéshez legfontosabb hiányzik s az újszülöttek több, mint harmadrésze egy éven belül elpusztul, levegő, világosság és tálalék hiányában“.

sem csendör-szuronnal, vagy törvénytelen nem érhető, csakis megfelelő gazdasági viszonyokkal. Mert az a nő, akinek terhessége valóban „teher“ a számára, mindenkor talál és talál módot, hogy attól megszabaduljon, sajnos oly sokszor még élete árán is. Francia- és Németországban évente 1 millióra becsülik az abortusok számát s ebből 5% (50.000) halálos kimenetelű, pedig minden nő egészséges ösztönében ott él a vágy a gyermek után, ma éppugy, mint azelőtt.

Nemzetközi panasz a büntetőtörvénykönyvek egyik paragrafusára ellen

Jogi szempontból vizsgálva a kérdést, elmondhatjuk, hogy nincs a büntető törvénykönyvek paragrafusára, mely ellen öt világ részben több panasz esnék, mint az abortust tiltó szakasz ellen. A magyar Btk. nálunk is érvényben lévő 258. szakasza ugy érvel, hogy a magzat élete olvasvalami, mint az emberé s ezért illeti meg a büntetőjogi védelem. A helyzet azonban az, hogy még a katolikus egyház dogmatikája szerint is a magzat csak 40 napos korától lelkes lény. A természettudomány szerint csak az anya testének egy része, nincs öntudata s így a jogvédelemre nem tarthat e címen számot. Érdekes, hogy a szülések szabályozása mellett, a legkonzervatívabb jobboldali Anglia és a legszélső baloldali Oroszország foglalt állást. A anglikán püspökök és angol bíróságok több ízben elvként mondták ki, hogy „minden nőnek meg van a joga, hogy maga szabja meg akar-e, mikor és mennyi gyermeket, a világra hozni“. Az abortus kérdésében érdekesen találkozik össze a római jog az orosz joggal. A klasszikus római jog a magzatehajtás bűncselekményét generaliter nem büntette, vagy csak kis mértékben. Ha abortus hajadonnal történt, egyáltalán nem büntetett; ha férjes nővel, a férj tudtával, a cenzor fenytést alkalmazott; ha pedig a férj tudtán kívül, akkor ez nem is tartozott a cenzor hatáskörébe, hanem az esetleges megtorlás a férj házi fenytéke alá esett. Az évezredek római jogi kultúra tehát ebben a kérdésben a fejlődésnek olyan magas fokot mutatja, melyet az orosz jogon kívül egyetlen

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Szabadság

Mióta a vidéki újságokat olvasom, mindig úgy ismerem az ARADI KÖZLÖNY-t, mint a legjobb vidéki lapot. Nem kell szögyélni a „vidéki“ jelzöt. Elvégre a Frankfurter Zeitung, a Corriera della Sera, a Depeche de Toulouse szintén vidéki lapok és nem maradtak el a fővárosi sajtó mögött. A háboruban, jól emlékszem, az ARADI KÖZLÖNY hozott olyan szenzációkat, amiket pesti lapokban hiába kerestünk volna. A magyar kisebbségi lapok mai zsvajvos versenyében és káros konkurenciájában minden bizonyonnyal nehéz megállni a helyét annak a sajtónak, amelyet a múlt és a tradíciók köteleznek. Sokszor felteszem magamban a kérdést: meddig lehet a hivatást odaadóan és becsületesen teljesíteni akkor, amidőn a magyar sajtót a viszonyok és politikai erők naponként az elé a probléma elé állítják, hogy engedelmeyket tegyen.

A publikum is feledékeny. Éveken át csupán néhány organum volt a magyar kisebbségi érdekek harcosa, olyan időkben, amikor valóban meg kellett felelni a „firlessly“ fogalmának, amint az angol nyelv a félelemnélküli való közérdekű küzdelmet jelzi. Olyan lapoknak, mint az ARADI KÖZLÖNY is, ötven esztendő piramisa alatt kötelességei, jogai vannak: joga van a publikummal szemben ahhoz a hithez, hogy lehet hanggal és önérzet-tultengéssel tulleltálni őt, de nem lehet vele a meggyőződés hűségében, a magyar kisebbségi érdekek komoly felismerésében és átgondolt szolgálatában és a felkészültség és újságírói tradíció noblesz-szében sikerrel megbirkózni.

Oradea,

HEGEDÜS NÁNDOR.

Hőfer hintőpor

1 sz. gyermekeknek
2 sz. hölgyeknek (3 színből)
3 sz. testizzadás ellen
a régi, jó minőségben, új csomagolásban
ismét kapható!!!

1 doboz lei 16, nagy doboz 24 lei.

kulturállam jogrendszerére sem ért el. Az abortus igazolt voltát a jogirodalom a következő négy indikáció alapján igyekszik megoldani. 1. Orvosi indikáció (ha a terhes nő élete forog veszélyben); 2. etikai indikáció (erőszakos nemi közösülés, vérfertőzés); 3. szociális okok; 4. eugenikai indikáció (ha a születendő gyermek testi, vagy lelki bajjal jön a világra). Azt, hogy a fennálló törvények egyszerűen végrehajthatatlanok, legjobban Magnus Hirschfeld, a világ legismertebb szexuálpatólóga jellemzi, amikor azt mondja, hogy ezer abortusból legfeljebb 3 eset kerül a bíróság elé. Egy törvény csak akkor állhat fenn állandóan, ha azt a népakarat tartja fenn s ha igaz, hogy „a nép szava Isten szava”, akkor az abortus-törvénynek meg kell változni. A problémáról egyébként a jogász álláspontja csak az lehet, amit Mantegazza ír: „Legyen kevesebb gyermekünk, de ezekben valósítsuk meg erőnket és szerelmünket”.

A legnagyobb probléma

A születésszabályozás a legéletbevágóbb társadalmi probléma. Ennek dacára, a társadalom uralkodó osztályai ezt mindeddig örömitó hazugságba burkolták. Ugyanaz a társadalom, melynek felfogása szerint a születen-

dő méhmagzat szent és sérthetetlen, lelkiismeretével össze tudta egyeztetni, hogy emberek millióit vigyék a háboruk vágóhidjára s miként pusztulnak ma is sorra az egzisztenciák. A meglévő törvények nem képesek sem a magzat, sem az anya életét megmenteni. Ha az újságokban öngyilkos nőről olvasunk, 60%-a a bennük csirázó élet miatt válik meg saját életétől... Ennek pedig nagyrészt a társadalom az oka. Mind értékes nő az ilyen, legyen az cseléd, vagy dáma, önértékes és finom lelkű és érzékeny szívű. Ki kell küszöbölni azt a felfogást, hogy a házasságon kívüli szülés becstelenség, mert az anyaság szent misztériuma semmi körülmények között nem lehet az! A nőt pedig anyaságra kényszeríteni asz-nyiszor, ahányszor a véletlen szeszélye akarja s még ráronni a létienntartás ezernyi munkáját, — igazságtalanság! Bernhard Shaw mondja: „Annak az országnak, mely nem tudja gyermekeit eltartani, nincs joga gyermeket követelni”.

A születésszabályozás tilalma etikai szempontból nem annyira erkölcsi, mint vallási alapokon nyugszik. De nem minden vallás és nem is minden keresztény felekezet vallja ezt a tanítást. Az amerikai, angol és skandináv protestáns egyházak felfogásával nagyon is összefér Birth Control gyakorlata. Anélkül,

hogy a katolikus felfogás etikai jogosultságát vitatnók, látnunk kell azt a tényt, hogy a vallási norma és a gyakorlat között áthidalhatatlan ellentét van. A tiltó törvény pedig erkölcsileg sem igazolható, mert vajjon a protestáns kulturnépek kívül állanak az egyetemes erkölcs határain? Ez az irracionális vallási tilalom képezi az állami tiltó rendelkezések alapját is, noha az egyes törvényhozások az állam érdekeinek védelmi elvét vallják az elnéptelenedés veszélyével szemben. A születések szaporodása nem nemzeti vívmány, különben is XX. századi értelemben, a háborus technika mai fejlettsége korában nem az embertömegek, hanem a gépek és kémiai felkészültség a döntő faktorok, a fölös emberanyag pedig nem olcsó munkaerőt, hanem komoly szociális veszedelmet jelent. A jövő nemzedék nem mennyiségi, hanem minőségi probléma, a társadalom és egyén boldogulása, egészséges fejlődése pedig parancsolólag követeli a kérdést érintő törvények gyökeres megváltoztatását.

Ha az elmondottakat egybevetjük, le kell szögezni, hogy hiábavaló minden meditálás, a születésszabályozás kérdésének tökéletes megoldására sem törvény, sem vallás, sem társadalom nem alkalmasak! A rejtély kulcsa az orvostudomány kezében van. Olyan felfedezés kellett, hogy többé soha ne legyen szükség magzatelhajtásra, hanem a születésszabályozást minden nő úgy alkalmazhassa saját magán, amint azt egészségi állapota és életviszonyai követelik — ha akarja legyen gyermeke, ha akarja, ne legyen... S talán ma még hihetetlenül hangzik, de a modern orvostudománynak két évtizeden át szakadatlanul folytatott kísérletei eredményeképpen sikerült ezt a már örökösnek látszott problémát is tökéletesen megfejteni. A nemi élet terén végzett ezen korszakalkotó felfedezésről a közeljövőben könyvem jelenik meg, hogy ez az áldásos felfedezés — mely az új anyák új utait szolgálja — a köztudatba is bekerülhessen.

Az Ismeretlen Nő

Irta GARDOS SANDOR

*

Rosszkedvűen mászott fel a sötét lépcsőn, egyik gyufa a másik után égett a körmére, amíg felérkezett a második emeletre, ott percekig keresgélte zsebében a lakáskulcsot, ügyetlenül manipulált a keztyűvel, gyufaskatulyával, az égő gyufával és a kulccsal, amíg végre megtalálta a kulcslyukat. De a kulcs nem ment a zárba. Ujrakezdte. Nem ment. Gyufát gyújtott, megnézte a névjegyet az ajtón: „Kecsege Andor író.” Mégegyszer nekiesett az ajtnak. Hiába. Talán elcserelte a kulcsot? Tanácstalanul állt a sötétben és halkán káromkodott. Egyszer csak mozgást, zörgést hall a lakásból.

— Talán csak nem vagyok otthon? — gondolta és kinosan elvigyorodott az önviccre. Mintha valaki meztláb tipgne az ajtón túl, az előszobában. Gyufát gyújtott, benézett a kulcslyukon, látta, hogy belülről kulcs van a zárban. A szive kissé izgatottan dobogott a sötétben. Kellemes női hang csendült fel a bezárt ajtó mögül.

— Ki az? — kérdezte dallamosan.

— Ki van odabent? — válaszolta ellenkérdezővel Kecsege ur, aki most már teljesen zavarban volt.

— Maga az Andor? Kinyitom az ajtót, de figyelmeztetem, hogy a biztonsági láncot amugy sem tud bejutni. Csak egy feltétellel engedem be a lakásba...

A női hang is el-elcsuklott izgalmában, Kecsege ur pláne magánkióvult.

— Halljuk a feltételet!

A kulcs megfordult a zárban, egy arasznyi rés támadt, a biztonsági lánc megfeszült.

— Adja ide a gyufáját. És ha van villany zseblámpája, azt is adja ide.

Parancsolóan hangzott ez és Kecsege ur önkéntelenül engedelmesskedett. A gyufadobozt elkapták a kezéből, megnyitott az ajtó és nyomban be is csukódott Kecsege mögött, aki ott állt a vaksötétben a saját előszobájában egy idegen nővel és nem tudta mi történik. Hallotta, amint alig egy lépésnyire tőle liheg és lélezkzik valaki. Andor a villanykapcsolóhoz nyúlt. A taszter csettent egyet, a villany nem gyult fel. Kuncogó kacagás.

— Ne fáradjon Andor, elrontottam a villanyt

— De mi ez? Kicsoda maga? — riadt fel Andor most már dühösen, de kissé még ijedten is.

— Fázom — hallatszott a sötétből. — Menjünk be.

Sima, forró kis kéz nyult a keze után és húzta a szoba felé. Kecsege ur hipnotizálva lépegetett a sötétben és orrával nekiment az ajtófélfának.

— Hopplá — mondta a nő és idegesen nevetett.

Nagyon otthonos lehetett már a lakásban, mert egyenesen a pamlaghoz vezette Andort. Leültek.

— De most már gyorsan magyarázza meg, kicsoda maga, hogy került ide és mit akar?

— Nem fontos, hogy ki vagyok, kulcsom van a lakásához és magát akarom.

Kecsege ur hülyén meredt a sötétbe erre a precíz és kategorikus válasza.

— Nem értem — dadogta.

— Pedig egyszerű. — és most ellágyult a női hang — Fialat vagyok, szép vagyok, szeretem magát és most elföttem ide, hogy a magáé legyek...

Kecsege ur egész közel érezte magához az illatos női testet, kinyúlt felé a sötétben és a keze möhön, sietve tapogatta körül a tökéletes formákat. A nő már ingben volt és a kemény rugalmas test meg-megvonaglott a férfikéz ismerkedő érintése nyomán. Kecsege urnak melege lett ettől a sötétben való tapogatózástól. Megsimogatta a nő arcát, közben ravaszul megtapasztalta, van-e orra a hölgynek, mert már hallott olyan esetet, hogy a gyönyörű természetű delnő orr nélkül a sötétben randevuzik. De mindent a helyén talált. Az arc bársonyos, jóformájú, a haj selymes és bizonyosan szikrázna a sötétben, ha féstülné, kemény kis mellek feszültek a tenyerében, — az ismerkedő kéz egyre türelmetlenebb és gorombább — letépte róla a selyminget és bomlottan, lázasan futkosott a forró, sima asszonyi testen. Kecsege ur teljesen elvesztette az esztét, már nem gondolt semmire, csak csókolt, harapta, ölelte az ajándéknőt, aki idepottyan hozzá a sötét szobába szerelmesen, odaadón elomolva... istenem lehetséges? — bukott fel egy pillanatra az eszmélet a mámor tengeréből Kecsege ur fejében.

Sokáig csend volt aztán és az író csak nehezen ébredt kábulatából. Mikor már teljesen felébredt, akkor értette csak legkevésbé, hogy mi történik itt vele.

— Ki vagy?, felel... követelem...

— Szeretlek — mondta a nő lágyan és hozzábujt — régóta figyellek, olvasom az írásaidat, mindennap látlak, lesek utánad, gyűjtöm az apró adatokat rólad, de te semmit sem tudsz felőlem. Nő vagyok, aki szeret téged. Nincs nevem, nincs rangom, nincs arcom, nincs ruhám. Én vagyok a szerelem... Gyakran eljövök majd hozzád, váratlannul itt találsz az ágyadban, amikor nem is sejtjed, de mindig csak így, teljes és tökéletes sötétségben találkozhatunk. Nem akarom, hogy meglásd az arcom, megtudd a nevem, megismerd a ruhámat az utcán, hogy úgy köszöntsd: „kisztihand”, hogy megkérdezd: „szabad elkísérem?”, hogy tüntető hencsegéssel vacsorázz velem egy lokálban, vagy ijedten félrenézz, ha szembejövök veled a népes korzón. Lehet, hogy utolsó bestia vagyok, lehet, hogy kormányfőtanácsosné, de lehetek szende urilány, vagy elárusító a boltban, esetleg művésznő, kontesz, vagy nevelőnő, gépirókissasszony, vagy kereskedő felesége, kóristalány vagy direktisz. Mindegy. Nem fontos, hogy Zsizsinek, Bibinek, Titinek, Kitinek neveznek. Csak az a lényeges, hogy szép vagyok, fiatal vagyok, szerelmes nő vagyok. De ha csak egyetlenegyszer bármily praktikkával, kíváncsiságból, vagy szerelemből, világozságot gyujtasz, amikor veled vagyok, abban a percben eltűnök az életemből és soha sem látsz többé. Engem csak egyszer láthatsz — utoljára... Akarod így?

Kecsege ur szédült. Tulromantikusan találta az egészét, de tetszett neki az eset. Nem mindennapi kaland ez és nagyon izgalmas játék. Szeretni egy láthatatlan nőt, akiről azt sem tudja, szőke-e, vagy barna, szürke szeme van-e, vagy fekete, asszony-e, leány-e, urinó-e vagy kokott, gazdag, vagy szegény. Érdekes...

Reggel, mikor felébredt izgatottan rántotta szét az ablak gondosan bezárt spalettáit, a napfény behugott a szobába, ráomlott a szédült ágyra. A nőnek semmi nyoma. Kecsege ur egyedül volt és bután pislogott az ablakra. Almodott? Nem, hiszen a paplanon egy szál rózsza fekszik. A rózsának olyan illata volt, mint az Ismeretlen Nőnek.

Azóta Kecsege ur úgy járkal az életben, mint egy holdkóros. A Nő már többször volt nála, csakugyan ott találta az ágyában, a villany elrontva, a gyufa már belépésnél elkobozva, az ablaktáblák lezárva, vaksötétben, viharosan szerelmes éjszakákon Kecsege ur könyörgött, sirt, fenyegetőzött, de

Rejtélyek egy világhódító találmány körül

Egy román feltaláló utódai szerint a Zeppelint nem gróf Zeppelin, hanem Popescu Demeter találta fel

Dumitru G. Popescu muscelmegyei mérnök tragikus regényz Campo lungtól a bécsi kórházi ágyig — Hatvanezer márkáért vette meg Zeppelin gróf titkára a találmányt — Kompromittáló levelek az utódok kezében

— Az Aradi Közlöny Bucurestibe küldött munkatársától —

Elsárgult régi papirlapok fekszenek előttem. Egy sokathányatott és sokatcsalódott feltaláló hátrahagyott levelei, amelyek furcsa fényt vetnek egy világhódító találmány születésének titkaira és valahogyan megtépzák azt a nimbuszt, amelyet a földgömb sokmillió lakójának csodálata fűzött egy ősz férfiú homlokára. Az idők távlatában az elsárgult dokumentumok hitelességét nem lehet százszázalékosan megállapítani, de mindenestre sok érdekes és fontos körülmény szól amellett, hogy mindaz, amit Dumitru G. Popescu, a Bécsben elhunyt román feltaláló meghatóan tragikus írásában elpanaszol, nem a szabadon vágtató fantázia születtje, nem a feltalálónál gyakran észlelhető agyrém — hanem reális valóság.

Közvetlenül a háború kitörése előtt egy sokatcsalódott, megtört szívű ember hunyta be örökre szemét a bécsi Barmherzigen Spital egyik kórházi ágyán. Popescu Demeter, a román származású feltaláló bucsuzott el

a Nő kegyetlenül ragaszkodott inkognitójához. Kecsege ur különféle ravasz tervet eszelt ki, hogy egy pillanatra is meglássa a Nőt, egy-két szál gyufát és a gyufásdoboz foszforos részét a zsebébe rejtette, hogy majd adott pillanatban... de nem mertte felgyújtani a boldogságát. A Nő szavából érezte, hogy az nem tréfál és eltűnik, soha többé nem csókolhatja a sötétben vadul, eszeveszetten. Mert tudniillik Kecsege ur most már komolyan szerelmes volt és nem tudta, hogy kibe. Az izgalmas kalandból sebzetten került ki a cinikus író. Egész nap főbeütötten szaladgált, kereste a Nőt. Kereste az uccán, a villamoson, kávéházban, hangversenyen, színházban moziban. Ugy nézegette a nőket, hogy már több afférje támadt, felkapta a fejét egy hangra, egy kacagásra, ha rózsailatot érzett valamely nő ruháján, utánament, nehányat meg is szólított, egyik már rendőrért kiáltozott... botrány volt, Kecsege ur a rendőrbíró elé került. Szimatolt és fülelt mindenütt, ahol nők voltak.

Éjszaka sirt és rimázkodott a Nőnek, de az hajthatatlan maradt Végre annyit elért:

— Andorkám, nekem nemsokára el kell utaznom messze, nagyon messze, másik világrészbe, örökre. Kell.

— De mi lesz velem?

— Te itt maradsz és tovább kutatod az Ismeretlen Nőt, akit szeretsz... De mielőtt elutaznék, itt hagyom neked a fényképet, emlékül. Ezt megígérem.

Hetek, hónapok multak boldogan, szerelmesen, kinlódva, kutatva és Kecsege ur egyre szerelmesebb lett. Minden nőben az Ismeretlenlét vélte felfedezni. Az egyiknél a hangját hallotta, másiknál az illatát érezte, az ötödiknek az arcfarmáját találta ismerősnek, a huszadiknak az alakja volt ugyanaz... Kinlódott és szerelmes volt valamennyibe.

Egy reggel, amikor az Ismeretlen Nő távozott: virág helyett levelet talált a paplanon. Izgatottan tépte fel a borítékot. Pár szó volt csak a levél:

„Emlentem örökre. Isten veled és szeresd mindig az Ismeretlen Nőt”.

Mellelte fénykép, a Nő pompás aktja, de a fej hiányzott a képről. Ollóval vágták ki. Kecsege ur sirva borult az ágyra.

örökre a küzdelmekről, a nélkülözésekről és csalódásokról. A haldoklók jövőbelátásával talán megpillantotta néhány pillanatra a jövő képét — amikor sokmillió ember ujjongása közepette egy Graf Zeppelinnek nevezett karsu léghajó szeli át a végtelen óceánt...

Ki is volt ez a titokzatos haldokló a bécsi Barmherzigen Spital kórházi ágyán?

Hatvanhét esztendővel ezelőtt látta meg a napvilágot először a muscelmegyei Títesti községben Dumitru G. Popescu. Szerényálású szülők gyermeke. Popescu már egészen fiatalon a technika iránt érdeklődött és iskolái elvégzése után teljesen a repülés problémájára vetette magát. Mint sok kortársa, ő is megérezte, hogy a levegő meghódítása jelentős lépése lesz az emberiség történetének. Amennyire szerény anyagi eszközei megengedték, modelleket épített és kísérletezett. Pontos adatok vannak arról, hogy 1907-ben Títestiben érdekes és fontos kísérleteket végzett a kormányozható léghajóval. Popescu hamarosan belátta, hogy valamelyik nyugati világvárosba kell mennie, ha folytatni akarja találmánya tökéletesítésére irányuló kísérleteit. Elhatározását keresztül is vitte és hamarosan Bécsbe került.

Az osztrák fővárosban folytatta munkáját és hamarosan ráirányult a szakkörök figyelmére. Ez azonban legfeljebb erkölcsi elégtételt jelentett Popescu számára, aki hamarosan a legsúlyosabb anyagi körülmények közé került. Kis, sivár padlásszobában szötte álmait a feltaláló, aki

éhenhalt volna, ha a Bécsben tanuló román egyetemi hallgatók nem állanak mellette és tőlük telhetően nem segítenek.

„Zeppelin gróf ki akar játszani”

A diákok azonban teljes lelkesedéssel és odaadással támogatták zseniális honfitársukat. Popescu találmánya érdekében audienciát kért egy napon Ferenc József császártól, aki teljesítette is a feltaláló kívánságát. A császár érdeklődéssel hallgatta meg Popescu előadását és megígérte, hogy tanulmányozni fogja az ügyet. Azonban egyes udvari méltóságok meg nem értésén és közönyén megbukott a terv. összeomlott a szépen felépített álomvár.

Popescu Demeter már azt hitte, hogy végleg elbukott, amikor előkelő látogatója érkezett a kis padlásszobába: gróf Zeppelin titkára és bizalmasa: Gross őrnagy kereste fel a feltalálót. A kormányozható léggömb tökéletesítésének híre eljutott Berlinbe is, ahol a gróf ugyanazzal a problémával foglalkozott. És gróf Zeppelin elküldötte bizalmasát a császárvárosba, látogassa meg Popescut és igyekezen megtudni, mennyire haladt előre munkájával. Az őrnagy látogatása, ugyilátszik eredményes volt, mert nemsokára Popescu Demeter hirtelen Berlinbe utazott. Tárgyalásai a német fővárosban ugyilátszik jó eredménnyel végződtek, mert optimista hangulatban érkezett vissza Bécsbe, ahol most már kényelmesebben, gond nélkül élhetett.

A jótét azonban nem tartott sokáig, Popescu újra anyagi zavarokba jutott, ismét nélkülözött és elkeveredve panaszkodott el ismerőseinek, hogy félrevezették és becsapták.

Bucurestii rokonainak levelet is írt, amelyben megismételte mindezt és elkeveredett hangon emlékezett meg gróf Zeppelinnél, akit azzal vádolt, hogy súlyosan becsapta.

Egyik levelében — többek között — szóról-szóra ezeket írja:

— Zeppelin gróf gazember, aki ki akar játszani és meg akar fosztani sokesztendő munkám eredményétől. Nem elég, hogy a dicsőséget mindenért ő aratja le...

A csalódás súlyos beteggé teszi Popescu Demeter, aki a Barmherzigen Spitalba kerül. És többé el sem hagyja a kórházi ágyát. Életének utolsó idejében egy bécsi zsidó bankár: Birembach Henrik a bizalmasa, aki sokat segít a megtört szívű feltalálón és igyekszik megvigasztalni a csalódott embert. Popescu Demeter azzal a meggyőződéssel hunyja le örökre szemét, hogy elvesztette életének legzebb és legnagyobb játszmáját...

Eddig a regényes és tragikus élettörténet a muscelmegyei községtől a bécsi kórház halottas házáig. Mi bizonyítja, hogy az elkeveredett feltaláló vádjait az igazság bélyege hitelesíti...?

Gross őrnagy leleplezése

Néhány nagyon érdekes körülmény azonban a leveleken kívül, amelyeket Popescu az osztrák fővárosból hazairt. A feltaláló hagyatékában, amelyet Birembach bankár gondjaira bízott, azzal, hogy továbbítsa Títestiben élő családjának.

egy hatvanezer márkás nyugta szerepel, amely összeget Popescu gróf Zeppelintől felvett.

Bizalmasai úgy tudták, hogy ezért az összegért adta el Popescu találmányát gróf Zeppelinnél, a gróf titkára Gross őrnagy közvetítésével, azonban ezt a pénzt sem kapta teljesen kézhez, csupán egy részét. És ígéretet arranzva, hogy a fennmaradt részt Bécsbe utalják át számára, azzal a feltétellel, hogy

soha senkinek nem szabad megtudnia a létrejött üzlet részleteit és soha semmiféle igényt nem tarthat a találmányra,

amelyről egyszer és mindenkorra lemond. Ez a feltevés valószínű is, miután egészen bizonyosra vehető, hogy Zeppelin gróf elkészült szolgálata nélkül hatvanezer márkát — akkoriban egész vagyon — senkinek sem ad. Ez a nyugta ma is a Títestiben élő utódok birtokában van.

Még egy érdekes körülmény: a sors úgy akarta, hogy Gross őrnagy az évek folyamán összevesszen gróf Zeppelinnel és kilépjen szolgálatából. A Zeppelin-léghajó akkor már régen a világhódító találmányok sorába tartozott és elismerés, uralkodói kitüntetés jutalmazta gróf Zeppelin munkáját. S Gross őrnagy

nyíltan megfenyegette a gróft, hogy leleplezi. Berlinben városzerte hirdette, lapoknak nyilatkozott és kijelentette, hogy a Zeppelin — nem a gróf találmánya

A gróf — mondotta — idegen zseni találmányát használta fel. Gross őrnagy azonban nem nevezte meg Popescu Demeter, sőt később — nem tudni mi okból — teljesen elhallgatott leleplezéseivel.

Ezek a mindenesetre figyelemreméltó jelenségek támasztják alá a kórházi ágyon elhunyt feltaláló vádjait. S ezek borítanak némi homályt a Zeppelin születésének titkaira. Mindenesetre a kutatóknak néhány olyan adat áll rendelkezésére, amellyel érdemes foglalkozni.

A rokonok kegyeletteljesen őrzik az elsárgult lapokat, amelyek egy zaklatott élet regényes tragédiáját zárják magukba...

Egy kis muscelmegyei községben ösökről utódokra száll a legenda egy zseniális emberéről, akitől a sors megtagadta a siker és a világhírnév ajándékát... M. R.

HOGYAN DOLGOZIK AZ AMERIKAI REKLÁM?

Leleplezések az amerikai reklámötletekről — Villanyvarrógépen varr Faust Margitja, áramvonalas kocsin jár Hamlet, villanyreklámok a színpadon és egyéb ismeretlen furcsaságok — Milyenek az amerikai sírfeliratok? — Ötletek, melyek milliókat hozhatnak — A különös hirdetés —

Hallottak már valamit az amerikai reklámokról?

Bizonyára csak keveset, mert hiszen több ezer kilométer választ el bennünket ettől a lázas tempójú földrésztől, ahol a modern világ egyik legérdekesebb eszköze dolgozik — a reklám. Az európai reklámokat ismerjük, legalább is részben, azonban az amerikai reklám hatványozott ötlet, szín és humor. Ime:

New York egyik leghatalmasabb színházában Hamlet kerül színre, azonban ha a nagy angol költő véletlenül jelen lehetne ezen az előadáson, aligha ismerne rá saját darabjára. Már maga a kezdet is meglepő, annál is inkább, mert a régi eredeti párbeszédében mitsem változtatva a cselekmény modern milliőben játszódik. Hamlet a híres sportférfi, aki mellesleg és civilben királyfi is, versenykocsin rohog a spiritiszta szeanszra, hogy apja szellemével találkozzon. Az elhalt király valóban megjelenik, elbeszélget fiával, de ugyanakkor nem felejt el figyelmeztetni, hogy a G.W.B. Motors új típusu áramvonalas kocsijai a legjobbak. A híres „Lenni vagy nem lenni?...“ jelenet is teljesen a reklám céljaira alakult át. Mikor a kísérteties reflektorfényben felhangzik a nagy monolog, a színpad sötét hátterében vörös és sárga neon betűk hirdetik felvillanva: *Emberek, ne filozofáljatok, mint Hamlet a halálról, hanem hosszabbítsátok meg életeteket az Alboin életelixirrel...*

A „Pillangókisasszony“ a reklám szolgálatában

Hamlet újszerű előadása csakhamar rengeteg követőre talált. Philadelphianál Faust egyik előadásán Margit szövöszék helyett egy modern, új típusu villanyvarrógép mellett ül, de közben Mefisztó, frakkban és angol eleganciával a színpadra beletjve, nem mulasztja el megemlíteni, hogy a látható varrógépet olcsó részletre bárki beszerezheti magának. Los Angelesben egyik nagy hajózási és utazási iroda a Pillangókisasszony előadására a színház előcsarnokát japán teaháznak építette át több ezer dolláros költséggel és a következő plakátokat helyezte el: *Amit itt láthat az nem más, mint jól sikerült kulissza és kitalált mese zenei kísérettel, azonban, ha meg akarja*

ismerni az igazi Japánt, még ma váltsa meg körutazási jegyét irodánkban.

Nem utolsó az alábbi hirdetés sem: „Kocsijaink gyorsak, megbízhatóak és elpusztíthatatlanok. Tegyen próbát velük. Bal eset esetén elsőrangú kórházak, a legkiválóbb sebészek, halálos kimeneteli szerencsétlenség esetében pedig művészi kivitelben készült dísz sírhelyek állanak nagybecsű vevőink rendelkezésére“. És alatta egy nagy autógyár címe.

Mindenesetre nagy figyelmesség, azonban meghalni sem éppen tanácsos, mert még a temetőben sem lehet nyugodtan pihenni a hasonló feliratoktól:

Élve fogják eltemetni, úgy mint azt, aki itt nyugszik. Siessen és vezetessen kriptájába telefonon, hogy ne járjon hasonlóképen. The Telephone Co. Chicago.

Az alábbi sírfelirat sem utolsó: *Itt nem nyugszik senki, de éppen azért siessen és foglalja le még idejében magának ezt a kiváló tevéssé kriptát. Négy, hat és tíztagú családoknak nagy kedvezmények, díjtalan képes prospektus és a legelőnyösebb fizetési kedvezmények.*

A New York Herald egyik számában a következő hirdetés látott napvilágot:

Megtanítom zongorázni, boxolni, gépen írni, könyvelni, autót vezetni, beavatom a tulvilág titkaiba, a világ összes nyelvein tanulhat tőlem, előkészítem a színpadra, kioktatom a szerelemben, tenyérből jósolok és grafologizálok, lefogyasztom, vagy meghizlalom, W. L. Harding Corp. és a pontos cím, emelet, telefonszám. A lap egyik riportérének felkeltette kíváncsiságát a nem mindennapi hirdetés, elhatározta, hogy látogatást tesz a különös vállalatnál, de mindjárt az elején meglepetések érték. A jelzett házban senki sem tudott a nagyhangú vállalatról, telefonkönyvben nem volt megtalálható és több napig tartott, míg sikerült a helyes címre akadni. A jelzett helyen egy előkelő üvegajtón ott állott a sokat jelentő cég neve és az a szó, hogy: Direction. Az újságíró kopogtatására valaki belülről szabadot kiáltott. Az igazi meglepetés azonban csak ekkor következett. A szoba, melynek közepén egy széken egy fiatalember ült, teljesen

üres volt és egyetlen bútor, vagy kép sem volt található. Az újságíró már vissza akart fordulni, mikor a fiatalember mosolyogva marasztalta:

„Jó helyen jár kérem, — mondotta. — Mivel szolgálhatok...?“

— Szeretnék hinduul tanulni... — figyelgette az újságíró.

— Sajnos, azt én sem tudok — válaszolta — De hiszen a hirdetés... —

— A hirdetés szerint mást is tudok — vágtott közbe az ifjú, — de ne fáradjon... Én nem tudok se boxolni, sem énekelni, zongorázni még annál kevésbé... De ha már itt van és felfáradt hozzám, legyen szives és adjon nekem egy dollár és husz centet kölcsön... Egy év múlva visszakapja kamatostul... —

Az újságírónak tetszett az ötlet és odaadta a pénzt.

— És a husz cent? ... kérdezte.

— Az a hirdetés ára — válaszolta a fiatalember, akinek ötletes hirdetésével sikerült is annyi pénzre szert tennie, hogy üzletet nyithatott és hamarosan meggazdagodhatott.

Tyukok a jégsekreányben

Két előkelő jégsekreánygyár versenyzett egymással. Naponta jelennek meg a new-yorki lapokban a hasábos hirdetések, melyek nem győzik dicsérni a Samson-gyár gyártmányait, de ugyanakkor a Goliath-gyár sem hagyja magát. Az egyik nap a következő kis beszámoló jelenik meg:

„... a Samson-gyár gyártmányainak kiválóságát semmi sem bizonyítja jobban, mint az a körülmény, hogy egy szakemberekből álló zsüri előtt élő tyukokat zártunk a jégsekreány belsejébe, amelyek teljes 48 órát éltek a kiválóan hűs levegőben...“

Mire másnap ugyanazon a helyen:

„... csak a Goliath-hűtők az igaziak. Nyolc szakemberekből álló zsüri tanúsítja aláírásával, hogy a mi gyártmányaink a legjobbak, mert míg a Samson-gyár tyukjai 48 órát éltek, addig a mi sekreányunkba bezárt tyukok tíz perc alatt tökéletesen jéggé fagytak...“

Stodolni Dezső.

Jubilaris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Kárpáti Magyar Hírlap

Innen, a messzi Kárpátok tövéből, ahol a csehszlovákiai magyar kisebbség számára is csak a regösök énekének ama szomorú melódiáit zengik az erdőrengetegek, mint Románia magyarsága fülébe az erdélyi havasok, — a kisebbségi sorban tengődő testvér csak mezezerszerte jobban együttérző szívével-lelkével küldjük felétek meleg, magyaros üdvözlőnköt, írjuk meg remegő kezünkkel gratulációnkat az „Aradi Közlöny“ 50 éves fennállása alkalmából: a lap illusztris szerkesztő- és adminisztrációs gárdájának és a lap minden jóakaratu munkatársának, támogatójának, olvasójának.

Hogy mi az, Romániában is kisebbségi, ellenzéki magyar lapot szerkeszteni, azt talán csak mi, kisebbségi újságírók tudjuk igazán megérteni és ezt az egész embereket kívánó nagy, szép, nemes, istenes munkát a maga súlyával értékelni. Adja a Mindenható, hogy a „Aradi Közlöny“ egész szerkesztőség és adminisztratív munkaejeje az Idők végtelenségéig vihesse tovább felelősségteljes munkáját. Mert: nem csak a háborús élet, — harc a dicső, de szép a békék építő munkája is, ahol szintén elhivatása van a komoly sajtónak. Legyen meg munkátokhoz a szükséges erő, bizalom, kitartás!

Magyaros meleg kézzel: Kárpáti Magyar Hírlap — Ungvár és a Kárpáti Magyar Gazda — Beregszász, mint Kárpátalja (Podkarpatska Russ) Magyar Pártszövetsége hivatalos lapjai szerkesztőségeinek nevében:

KOVÁTS MIKLÓS
szerkesztő.

Furnisor al

Curtii Regale

ALEXANDRU DOMÁN

Királyi udvari szállító — Königlicher Hoflieferant
MAGAZIN de COVOARE — TEPPICHAUS
SZÖNYEGHÁZ

ARAD.

ROMÁNOK, MAGYAROK A PÁPAI UDVARBAN

Monay Ferenc dr. pápai magyar gyóntató a modern Vatikán-állam román és magyar vonatkozású intézményeiről, életéről, kincseiről és célkitűzéseiről — Hogyan kelt életre Rómában a román nemzeti öntudat..? — Hunyadi Mátyás Corvinái és — husvétii himes-tojások Aradról a pápa gyűjteményében — Hú másodpéldányát őrzik Szent István koronájának a Vatikánváros egyik kápolnájában

I. Ferenc József és Erzsébet királyné eddig ismeretlen, fejedelmi ajándékai a Sixtus-kápolna kincseskamrájában

A római Szent Péter-templom déli kereszthajójában van egy talpalatnyi hely, ahol — a világ bármely tájáról is érkeztek a hívó zarándok — lé-

lekben igaz otthonra talál. A pápai magyar gyóntatószék ez, melynek gyóntatópapa, Monay Ferenc dr. évről-évre mindig hazalátogat Rómából Aradra, a minorita-atyák csöndes rendházába. Itt kerestük fel az Örök Város életének kitünő tudósát legutóbbi

aradi pihenése idején, hogy a Vatikánváros és általában az új pápai állam életének román és magyar vonatkozású történelmi, egyházi és kulturális emlékeiről, intézményeiről, kérdézősködve feljegyezhesük mindazt a sok, rendkívül érdekes és gyakran egészen ismeretlen adatot, amelyeknek oly hivatott tudósa Monay Ferenc.

— Az Örök városban — mondotta Monay dr. — van temploma Romániának és volt a régi Magyarországnak. A mai Vatikán-városban, közvetlenül a Szent Péter-templom déli oldala mellett, attól csak ucca-szélességgel elválasztva állott valamikor a magyar zarándokok házána temploma. Ősi bazilika volt ez, a VIII. század derekán még III. István pápa emeltette. Amidőn az első magyar király, Szent István, 1007. körül Rómában járt és ott a magyar zarándokok számára otthont alapított, XVII. János pápa ezt a templomot adja át a szent királynak, hogy ott imádkozhassanak a messziről Rómába zarándokoló magyarok saját anyanyelvükön.

Több, mint hétszáz éven át folyt ez így:

zarándok-házban otthont, az ősi templomban lelki megnyugvást, áhitatot találtak Rómát-járó eleink. Hanem az idő kikezdte a kemény falakat is. Bodrogi Fülöp kanonok, II. Ulászló magyar király állandó római követe az 1500. jubileumi évre még rendbehozatta az öreg templomot; de aztán jött Mohács, majd a másfél évszázados török uralom. A roskadozó épületet 1776-ban VI. Pius pápa bontatja le és helyén felépítteti a Szent Péter hatalmas sekrestyéjét, a magyarok templomának márványoszlopait pedig a sekrestye folyosójába építik be. Ezek a szürke márványoszlopok, amelyek ma is ott állanak, sok magyar arcot, sok mosolyt, még több könnyet láttak az alatt a 770 év alatt, míg az ősi magyar templom boltozatát emelték... A magyarok temploma nem épült fel többé.

A romániai görög katolikusok temploma Rómában

— A romániai görög szertartású katolikus testvéreinknek van külön templomuk Róma 400 temploma között. A múltban az egész Ókirályságban alig volt 30—40.000 római katolikus, görög katolikus pedig nem volt s így a csaknem egészben ortodox országnak nem is volt a Szentszékekkel diplomáciai összeköttetése. A világháború után azonban egy milliónál több római katolikus és közel megegyszerannyi görög katolikus lakossal gyarapodott az ország. A kormány felismerte azonnal az ujonnan előállott helyzet szükségét és okos tapintattal keresni kezdte a Szentszékekkel az összeköttetést. A diplomáciai viszony csakhamar életbelépett a Vatikán és Bucuresti között és az új követ, helyesebben pedig még az előzetes tárgyalásokat folytató

Lucaciu László közbenjárására XV. Benedek pápa átengedte a romániai görög katolikusoknak a Cappelle-téren levő San Salvatore della Pieta nevű szép templomot.

a hozzákapcsolt épületekkel együtt. A nem nagy, de nagyon csinos templom még 1196-ban épült: egy Abbasia nevű római nő építtette, akinek Rómában zálogháza volt és így szerzett vagyont.

— Emelte Főtisztelendőség a magyar származású pálos-szerzetesek templomával kapcsolatosan, hogy a Santo Stefano Rotondot XIII. Gergely pápa magyar papnevelő intézetnek szánta. Mi történt ezzel az érdekes intézménnyel..?

— Magyar papjelöltek — válaszolta Monay dr. — már a XIII. században is megfordultak Olaszország különböző egyetemein. Miután a tridenti zsinat nyomán kialakul a rendszeres papnevelés, Loyolai szent Ignác, a jezsuita-rend alapítója, aki Rómában életrehívja a német papnevelő intézetet, felveti azt az eszmét is, nem volna-e jó, egy hasonló magyar intézmény felállítására..? XIII. Gergely pápánál az akkori pápai magyar gyóntató, közel négy évi fáradhatatlan munka után kiviszi, hogy az említett pálos-kolostorból, — a melyben akkor már csak egyetlen, egy 90 éven felüli öreg magyar szerzetes élt. 1578-ban magyar papnevelő intézetet alakítsanak. A terv azonban nem bizonyult életrevalónak. Mindössze 3 magyar ifjú jelentkezett felvételre, a hely sem volt iskolai célra megfelelő, úgyhogy a következő évben a pápa az intézetet a szépen fejlődő német papnevelővel egyesítette. Így született meg a máig is virágzó Collegium Germanico-Hungaricum német-magyar papnevelő intézet, melynek eddigi, körülbelül 6500 növendéke között több, mint 800 volt magyar. Hogy csak egy nevet mondjak, amelyet az aradiak is jól ismernek:

itt tanult hét éven át a nagy tudós és szónok, Prohászka püspök is.

A világhírű vatikáni gyűjtemény történelmi emlékei

„Pro Hungarica lingua” — így szól a Szent Péter-templom magyar gyóntatószékének felírása, melyre most ráterelődik a szó. Monay dr. pápai magyar gyóntató elődeiről beszél a kitüntető egyházi tisztségben:

— A magyar nyelvű gyóntató állása a legrégebbek közül való a lengyel, az angol, a portugál, a spanyol, a francia, a horvát, a holland, a német és az olasz nyelvű gyóntatószékek között. A magyar gyóntatószék közel hétszáz éves multtra tekint vissza.

A pápai magyar gyóntatók sorában gyakran találkozunk erdélyiekkel is:

csak éppen, hogy neveket említsek, az erdélyi ellenreformációnak nagy alakja, Szántó (Arator) István (1580—1588), aki a római gyóntatószékből jött az egykori Kolozsvárra, ahol akkortájt már évtizedek óta nem hallottak a katolikusok magyar prédikációt. Aradról ment gyóntatónak Rómába 1774-ben Hajdu Mózes minorita, vagy akit elsőnek kellett volna említenem, az albaiuliai székes-egyház mellé 1512-ben emelt renaissance-kápolna építtetője, a jeles humanista Lázai János, akinek sírfelírata a S. Stefano Rotondóban négyszáz év óta máig is hirdeti:

„Utaz, ha látod, hogy az, aki a hívős Duna mellett született, római sírban nyugszik, ne csodálkozz: hiszen Róma mindnyájunk háza.”

— Voltak-e, Főtisztelendő uram, a német-magyar papnevelőnek Romániából is növendékei?

— Az ország valamennyi latin szertartású egyházmegyéjében van több-kevesebb pap, aki az Örök Városban végezte tanulmányait. Némelyek ezek közül magas állásokat töltenek be. Nagyobb részük valóban a Collegium Germanico-Hungaricum növendéke volt annakidején, néhányan azonban a Propaganda Fide főiskoláján tanultak, illetve a Collegium Urbanum, (VIII. Orbán pápa által 1627-ben a missziós területek papjelöltjei számára alapított nevelőintézet) növendékei voltak. A görög katolikus papjelöltek inkább a görög kollegiumot keresték fel, amelyet XIII. Gergely pápa 1577-ben a latin egyházzal egyesült, bizánci szertartású egyházak papnövendékei számára alapított volt. Amikor ugyanis az erdélyi románok egy része a XVII. század végén a bizánci szertartású keleti egyházból kiválva, Rómával egyesült, — sietett jelesebb növendékeit az Örök Városba küldeni, hogy nagyobb látókört, emelkedettebb átnézetet, kitünőbb kiképzést nyerjenek, mint itthon. Így kerül Rómába a XVIII. század elején.

Micu (Klein) János Ince is, aki itt tanulmányozza Róma nyelvét, történetét

itt alakul ki benne a tudat, hogy a román nyelv a latin nyelv leánya. Rómából hazatérve ő hirdeti először mindezt Erdélyben.

XV. Benedek 2.000.000 lírát adott egy Rómában építendő papnevelő céljaira, ahol 60 romániai papnövendék találna otthonra. A pénz értékcsökkenése folytán azonban előre áthatólag csak a görög katolikus papjelölteket fogják az új intézetben elhelyezhetni. Az épület alapkövét egyébként két évvel ezelőtt Sincero biboros, a keleti szertartású egyházak kongregációjának vezetője tette volt le, valamennyi romániai görög katolikus püspök jelenlétében.

— Főtisztelendő Uraim, milyen művészeti és tudományos vonatkozásaink vannak Vatikánvárossal? — kérdeztük Monay dr.-tól, aki kifogyhatatlannak tetsző alapossgal és tudással azonnal válaszol:

— A római román akadémia, amelyet két évvel ezelőtt a Banca Nationala Petre Antonescu, a jelenlegi igazságügyminiszter ur tervei szerint neoclassikus izlésben emeltetett,

a négy romániai egyetem: Bucuresti, Cluj, Iasi és Cernauti kiküldött 4—4 növendékét fogadja be. Van két hely művészek számára is

A fiatal intézet máris 7000 kötetes könyvtárral rendelkezik. A Rómában kutató magyar tudósok számára az 1927-ben alapított Academia d'Ungheria áll rendelkezésére, amely a Fraknoi Vilmos kanonok által alapított római történelmi intézetből fejlődött ki. Ez az intézet az ősi, nagy hírű Falconiéri-palotában nyert elhelyezést. Eredetileg 50 tanuló számára tervezték: a gazdasági leromlás folytán azonban ma jóval kevesebb lakója van.

— Hogyan vagyunk képviselve a világhírű vatikáni gyűjteményekben..?

— Románia szépen nyert képviseletet a Laterán néprajzi muzeumban — nyerjük a választ. — Az 1925-iki missziós kiállításra a moldovai minoriták gazdag népviseleti és használati anyagot küldtek, amely aztán a muzeumba került. A festő-

A tudomány diadala a

„DORAMAD“ egyedüli radioaktív gyógyfogpaszta!

Csecsemő és gyermekápoláshoz:

„ALSOL“ POWDER

„ALSOL“ CREME felülmulhatatlan!

44

„SANITAS“

Chemical Laboratorium S. A.

ARAD

Str. Greceanu No. 21

népviselőt, a különleges házi-eszközök, a szöttesek, a különféle képek, egy egész termet megtöltöttek. A nagy pápa-teremben pedig, ahol 1929. február hó 11-én a nemrégiben elhunyt *Gasparri* bíboros-államtitkár és *Mussolini* olasz miniszterelnök a híres lateráni béke-okmányt aláírták, ahol az egész világ minden tájáról összegyűjtött apró ritkaságokat őrzik díszes szekrényekben, —

az egyikben ott díszleg egy izlősen összeállított husvétii himestojás-gyűjtemény is, a melyet pár évvel ezelőtt éppen egy aradi zarándoklat vitt ajándékol.

Hogy aztán mindjárt a Lateránnál maradjunk, ott van a magyaroknak is emléküik, benn a templomban: *Dankó* szobrászművész márvány-domborműve *II. Szilveszter* pápa sírja fölött, aki 1000-ben a koronát adta Szent István magyar királynak. Kevesen tudják viszont aránylag azt, hogy a *vatikáni könyvtár egyik termében közszemlére van kitéve a pápa által ekkor küldött magyar szent korona hű és milliméternyire pontos hasonmása, a királyi palca és az országalma hasonmásával együtt.* Ezeket az érdekes történelmi ereklye-másolatokat a magyar katolikusok ajánlották fel *XIII. Leo* pápának 1900-ban, a királyság kilencszázéves jubileuma alkalmából. Ugyanitt látható egy pergamenlapokra kézzel írott és festett, gyönyörű misekönyv: *I. Ferenc József* ajándéka, míg a könyvtár nagytermében ugyancsak *I. Ferenc József* egy másik ajándéka: *pompás márványalapzaton, valódi aranyból „Jézus, a jó pásztor”, kétarasznyi magasságu szobra*, keblén „az elvesztett, de megtalált bárány”, míg a nyáj hűséggel követi nyomát. Végtelenül bájos, lélekmelegítő hatású csoportozat. Ugyancsak a könyvtár *négy Corvinát is őrzi*, melyek *Mátyás* király szétkallódott, világhírű könyvtárából kerültek elő. Művészi kötés, de még művészibb kézírás, pompásan színe-

zett miniatűrökkel ékesíti mindeniket; még ennek a könyvtárnak is igazi díszei. A könyvtárban nyert elhelyezést az az ezerkötetes magyar kiadástú könyvsorozat is, amelyet *XI. Pius* pápa pappaszentelésének 50 éves évfordulója alkalmából ajánlott fel a magyar kormány.

A *Sixtina-kápolna* kincstárában viszont egy csodálatos finomságu, brüsszeli csipkével ékesített karinget őriznek, egy fehér selyem-alapon himzett mészrubával és dalmatikával együtt. Domborn himzése valódi aranvionakkal készült és *Szűz Mária* életéből vett jeleneteket ábrázol *Raffaello* festményei után. Ezek *Erzsébet* magyar királyasszony egykori ajándéka!

A vatikáni képtár három magyar vonatkozású képe: *Salvatore Nobili* (1905). nagy vászna a boldog kassai vértanuk mártírszenvedéséről, csodás színhatásokkal, második *Cesare Fracassini* alkotása és *Canisius* sz. Péter találkozását ábrázolja *II. Ferdinánd* magyar királlyal, míg a harmadik kép, csupa élet, mozgás: *Capistran* sz. János vezeti rohamra a magyar kereszties-hadat *Belgrád* alatt, hogy visszavegyék a várat a pogánytól...

Vissza az örökvárosba

Az idő siet. A rendház ablakára már esti félhomály ereszkedik, mire bucsuzásra kell gondolnunk. A *minorita*-atyák templomából az esti ajtósságra hívó orgona bugása hallik, mintha melodramai kíséretet kívánna adni a művészeiről és a tudományos intézményekről elhangzott értékes fejtegetésekhez. *Monay Ferenc* dr. ajkain mosoly játszadzik, szeme csillog: őt is szeretett *Örök Városából* szólítja vissza az aradi orgona szava. *Ime: Rómát nemcsak magyarázni, nemcsak csodálni, de szeretni is lehet.*

JAKAB GÉZA.

Jubiláris üdvözlöt

az 50 éves Aradi Közlönynek

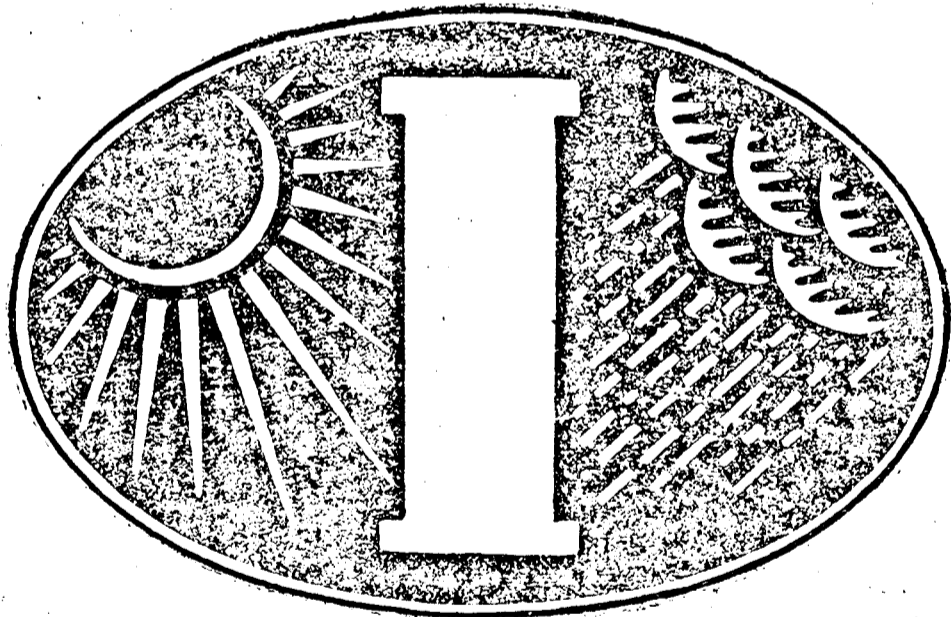
Szegedi Friss Ujság

A napi sajtónak egyideig csak megtűrt jellege volt, hangzatos címeket, szenzációs eseményeket, felfújt hirtartalmat tartalmazott, minden etikai tartalom nélkül. Lassan azonban kötelességére ébredt s a társadalom lelkiismerete lett. Egyes lapok csakhamar kiemelkedtek az átlagból s az objektív érvényesség igényével léptek fel. Az ily lapok között egyike az elsőknek az *Aradi Közlöny* volt, mely a publicisztikai lélek mélyére tudott hatolni. A kötelességérzet szelcsendjében fölébresztette az alvó lelkiismeretet. Ha kellett *közvédelő* volt, mikor tisztességes emberek meggyőződésére támaszkodott. Ha kellett, akkor *közvélemény* volt, amely kormányokat buktatott meg. Amí szükséges volt, azt védelmezte, az ellenkezőjét pedig gunyolta. Szóval előmozdított, vagy gátolt, de soha semmitsem másított meg. Hamar felismerte, hogy az igazságnak két arca van: tükre a valóságnak az egyik oldalon, s tükre az alkalmazhatóságnak a másik oldalon. Az *Aradi Közlöny* az igazságnak ezt a kettősségét mindig használatba vette hasábjain. Ilyen értelemben a *Relativitás* alapján állott, amennyiben az ujság nem pusztán hirharang, hanem a helyes cselekvésre való ösztönzés.

Az igazság ne csak tükör legyen, hanem egyuttal motor is, mely az igazság útjára vezeti az embert. Az *Aradi Közlöny* úgy tesz, mint a bíróság, az igazságot nem önmagáért kereste, hanem az igazság-szolgáltatás érdekeit szolgálta vele. Az *Aradi Közlöny* mindig megtalálta lapjának egységes arcélét, amelyben a dolgokat összefoglalta és egységesen fejezte ki a sokféleséget. Éppen ezért szívesen üdvözljük az *Aradi Közlöny* ötvenéves évfordulója alkalmából, mert e Lap sohasem volt más, mint erkölcsbírói szék, ahonnan az igazság sugara szóródnak szét.

Szeged.

Dr. HUNYADI-VAS GERŐELY,
a Szegedi Friss Ujság
felelős szerkesztője.

Indanthren

vásárlásainál mindig indanthrenfestésű, az egész világon ismert indanthren-védjeggyel ellátott árut követeljen, mert ez felülmulhatatlanul mosható, szintartó, időjárásnak ellentálló.

Aradi bankbukások félszázadév reflektorában

Az Aradi Közlöny számára írta: SZÉKELY LAJOS,
az Aradi Általános Takarékpénztár cégvezetője

A világválság és a konverzió által felidézett bankkrízis idején nemcsak az egyszerű krónika szemszögéből érdemes visszatekinteni Arad elmúlt félszázadára, hanem érdekes az is, ha az aktualitás oldalába állítjuk a kérdést: mely bankkrízisek voltak a lefolyt ötven év alatti?

Addig az ideig csak az 1873. évi bécsi krach emléke élt Aradon, amelynek hatását azzal enyhítették, hogy Atzél Péter főispán közhenjárására az Osztrák-Magyar bank az aradi pénzügyintézeteknek négyszázezer forint visszeszámitolási hitelt szavazott meg. Jó világ volt még ekkor. Ezzel az aránylag csekély összeggel sikerült Arad pénzügyi életéről a tornyosuló feihöket eloszlatni.

A nyolcvanas években egy valóságos bankkrízis következett be Aradon. Az 1868-ban alakult *Aradi Kereskedelmi és Iparbank*, mely Aradnak második intézete volt és a legjobb neveket foglalta magában, vezető hivatalnokainak visszaélése folytán válságba került. A bünös hivatalnokok, *Spitzka* és *Bettelheim* bíróság elé kerültek, az intézet pedig likvidált. A betétesek természetesen megkapták teljes követeléseiket (akkor még ez volt a divat), a részvénytöke azonban elveszett.

Szokatlan események egy bank likvidálása körül

Nagy hullámokat vert a kilencvenes évek végén az *Aradi Polgári Takarékpénztár* krízise. Az intézet kis kezdetből szép fejlődésnek indult és áthozta vezetőjéül az *Aradi Ipar- és Népbanktól* Pless Mórt, akinek ambícióját nem elégítette ki a lassu fejlődés, az intézet mellé megszervezte a *Gazdasági Bank Rt.*-ot, amely nagyméretű parcellázásokba kezdett. A *szederhátj és környéki* földek azonban, közbejött viszonyok folytán nem voltak eladhatók, viszont az intézet egyre nagyobb terheket vállalt magára. Eleinte csak suttogtak, hogy valami baj van a Polgárinál, később az igazgatósági tagok egyenletlensége robbantotta ki a válságot. A szanalást az összes aradi intézetek közreműködésével kezdték meg, elsősorban az igazgatósági tagok, valamint budapesti pénzügyintézetek támogatásával. Először kifizették a betétet, s azután kimondták a likvidálást, *Tedeschi* Viktor vezetése mellett. Néhány év múlva megtörtént a pénzügyi életben egészen szokatlan, talán azóta sem ismétlődött esemény: a Polgári Takaréknak künnlevőségei tulnyomórészt befolytak, a szederhátj és kocsóhátj földek nagyszérien voltak értékesíthetők, ami azt a tervet érlelte meg, hogy az intézetet rekonstruálják. Ez meg is történt és az újjáalakított intézet élére az *Aradmegyei Takarékpénztártól* *Nattland* Bernátot hívták meg. E tranzakció által a Polgári részvényesei is alig szenvedtek veszteséget. Az Aradi Polgári Takarékpénztár, mint ismeretes, a timisoarai *Sváb Központi Bankkal* való fúziója után *Bánati Bank* egysülletté alakult át.

Megrázkódtatás érte 1900-ban az *Aradi Ipar- és Népbankot*, amikor kiderült, hogy vezérigazgatója, *Böhm Adolf*, a tőzsdéüzleteken szenvedett veszteségei pótlására az intézet könyveiben fiktív számlákat nyitott és ezeken néhány százezer koronát utalványozott ki magának, amit pótolni nem tudott. *Böhm Adolf* a börtönbe került, az intézet tartalékaiból fedezni tudta a veszteségeket és a bizalom vele szemben nem is rendült meg.

Hosszu időre a prosperitás indult meg, az intézetek nemcsak fejlődtek, hanem meg is sza-

porodtak. Aradon voltak a legnagyobb alapítókéjű, konzervatív híriú intézetek, amelyek nemcsak a maguk igen széles rayonját látták el hitellel, hanem az ország messze vidékeire is kiterjesztették működésüket.

Azután jött a világháború, a forradalom, a látszatkonjunktúra és az infláció. Az első intézet, amely Aradon a dekonjunktúra közeledésére áldozatul esett, az *Aradi Közgazdasági Bank* volt. Ez a pénzügyintézet a bécsi és budapesti *Merkur Bank* affiliációja volt, amelyek a nagyobb veszteséges üzletek megállapítása után nem voltak hajlandók aradi affiliációjukat tovább fenntartani, illetőleg további áldozatokat hozni. Az intézet likvidált, betétesei egész pénzüket megkapták, a részvényeseknek azonban semmi sem jutott. A budapesti *Merkur Bank* állítólag nagyobb összeget vesztett.

Bár a szakkörök informálva voltak, a nagyközönség előtt váratlanul jött az *Aradi Ipar- és Népbank* krízise 1927-ben. Az intézet, amely Arad legnagyobb bérházának, a *Bohus-palotának* lett igen kedvező körülmények között tulajdonosa, azonkívül az övéi voltak az *Aradi Termény- és Áruraktár* és a hasonló *csabai* intézmény nagyértékű objektumai, az immobilizálás kátyújába jutott, amelyből a báró *Solymossy Lajos* által nyújtott segítség emelte ki. Az intézet likvidációját az aradi pénzügyintézetek egy része vállalta magára, miután arra az igazgatóság legvagyonosabb tagja, *Tagányi Sándor* hatalmas ingatlanait fedezetül adta. A likvidálás során a betétesek 80 százalékot kaptak meg, a tisztviselők nyugdíjigényeit hosz-

Csődök a konverzió előtt és a konverzió után

A megyében a konverzió előtti időkben elbuktak és csőddel fejezték be pályafutásukat az egyidőben nagytekintélyű *Pankotai Népbank*, a *Nadlacana*, a *Semlaci Gazdasági Bank* és a *Santnai Gazdasági és Iparbank*. A konverzió előtt moratóriumot kért betéteseitől az *Aradul-Noui Takarékpénztár*.

Közben szinte észrevétlenül mult ki az *Aradi Hitelbank és Takarékpénztár*, amely zálogházzal próbálta tengetni életét, de ez sem sikerült és az intézet csődbe jutott.

Ami ezután következett, az már a mezőgazdasági adósságok problémájának előrevetett árnyéka volt. Az egyik román pénzügyintézet még néhány évvel a konverzió előtt kénytelen volt betevőitől moratóriumot kérni, de a konverzió nélkül, a kapott hatalmas állami segítség révén bizonyára teljesen talpra állt volna. A konverzió által erősebben érintett többi intézetek helyzetét súlyosbította, hogy a mezőgazdasági adósságok rendezésének problémájával egyidejűleg, a szomszédos országokban elrendelt bankzárlat és a bucuresti-i *Marmorosch Bank* válsága hihetetlen arányban fokozta a bizalmatlanságot. Szinte bizonyossá vehető, hogy a megrohanások nélkül, ha több idő áll a megszorított bankok rendelkezésére, az ügyek likvidációjához, még ezt a radikális

konverziót is könnyebben kibírták volna, mint aminővel Románia a világon előljárt.

Az *Aradi Közlöny* félszázados jubileuma idején azonban nyugodt és biztató helyzet mutatkozik az aradi pénzpiacra. Két erős pénzintézet minden külföldi patronizálás segítsége nélkül, tisztán a maguk erejére utalva, állandóan és változatlanul kifizetik a jelentkező betéteket, konverziós veszteségeiket saját maguk fedezik, zavartalanul folytatják folyóüzleteiket és új mobil kihelyezéseket eszközölnek. Olyan mozzanat ez, melyre Romániában egyetlen vidéki városban sincsen példa.

A konverzióval érintett intézetek minden külső beavatkozás nélkül, békésen kiegyeztek betevőikkel, akiknek megkezdtek az első részletek kifizetését.

Az *Aradi Közlöny* közgazdasági krónikásai a következő ötven évben bizonyára boldogan és büszkén fogják feljegyezni az aradi pénzpiac, régi tekintélyéhez méltó újjáéledésének mozzanatait.

Olaszok egymás között

- *Luigi!* Adj kölcsön tíz lírát!
- *Nem adhatok, fordulj Carlinohoz.*
- *De hiszen nem ismer.*
- *Eppen azért!*

Aradiak kedvenc találkozóhelye Timisoarán a
Lloyd taverna étterem

LUMBAGO
NYAKSZIRTHERVEDEÉS
MELLKASNYILALÁSOK

hamarosan elfűnnek, ha egy

THERMOGENE

kötést alkalmazunk.
Revulsiv és fájdalomcsillapító vatta, mely a tüdő és bronchiák vértódlását meggátolja.

Kapható az összes gyógyszerárakba és drogeriákba.

Vidám epizódok a nagy színész életéből

Írta: Szendrey Mihály

A színészek életében ezer és ezer apró színes epizód, kaland játszódik le. Különösen áll ez a régi időkbeli való, nagy színészekre, akiknek apró eseteikről hetekig mesélgettek. Kivel is lehetne mással kezdeni az epizódok színes csokorba kötését, mint a bohémok királyával: Ujházy Edével. Nagy művész, bohém és a legmelegebb szívű ur volt Ujházy Ede. Mindenki szerette és becsülte ezt a kiváló tehetségű embert, akinek azt a különös gorombáskodását szinte dícséretnek vette minden színész. Beszédében állandóan használta a „marha” jelzést, de nemhogy megsértődtek volna miatta kollégái, de egyenesen meg voltak bántva, ha nem így szólította őket.

A „mester” ha Aradra jött, a Fehér Kereszt-szállóban szállt meg. Éjszakánként a Fehér Kereszt-kávéházban (téli kertben) alszott fél három óráig és ilyenkor jutott eszébe, hogy másnap reggel nyolckor próbája van. Egyizben felkászolódtott és odaszólt nekem: „Cingi fiam, reggel háromnegyed nyolckor itt reggelizem a kávéházban, gyere értem...” A hátsó kijáraton mentünk a portásfülkéhez, itt szokta megmondani, hogy hánykor keltsék fel.

Reggel pontosan beállítottam a „mesterért”. Ő már ott állt. Arca bosszús volt.

— Mi baj Mester? — kérdezem.

— Az, kérlek, hogy nem aludtam semmit.

— Miért?

— Kérlek, az a vén marha portás az oka, amikor én hajnalban meg akartam mondani neki, hogy mikor keltsenek fel, aludt. Nem akartam szégyent felkelteni és ezért felírtam a táblára, hogy

„hét órakor keltés”. Ismersz, ha lefekszem, nyomban elalszom, de ha álomból felkeltenek, nem tudok újból elaludni. Alig alszom el, zörögnek az ajtómon. Kérdezem ki az, hát ez a vén marha portás volt. Bekiabálta, nem tudja elolvasni, mit írtam a táblára! Hát persze, hogy azután nem aludtam már semmit.

Hogy ismerkedett meg egy aradi ügyvéd Ujházyval

Egy reggel próbára készült a mester. Sietett, lármázott a színészekkel és bizony alaposan odamondogatott a későn jövőknek. Egyszerre csak az egyik sarokból odaszól valaki: „Lassabban vén marha, más is van itt!” Ujházy nem haragudott meg, sőt inkább megtetszett neki a bátor hang, visszaszólt: „Gyere ide, te marha, ki vagy?” A sarokból előkerült egy aradi ur.

— Dr. N. N. ügyvéd vagyok — mondta az idegen.

— Hát szervusz, te marha. Szerencséd, hogy azt kiáltottad, hogy vén marha, mert te fiatal marha vagy és az mindig marhább, az öreg marhánál.

Szoros és igaz barátság volt kettőjük között egészen Ujházy haláláig.

A régi időkben az aradi színház kedvenc nyári állomáshelye Hódmezővásárhely volt. Miután azonban Ujházynek rengeteg ráérő ideje volt télen is, átrándultunk nem egyszer a mesterrel egy kis vendégszereplésre. Amikor első ízben vittük át Ujházyt, megérkezésünk után a kávéházba mentünk, ahol megjelentek a tisztelgők. Ott

volt egy Arany János (azelőtt Auspitz) nevű ur és vele jött egy jóarcú, kisbajuszos fiatal papirkereskedő is, aki a jegyeket szokta volt árusítani a színházi szezonban. Mindketten meghajoltak a mester előtt és Auspitz bemutatkozott:

— Arany János vagyok.

Tovább nem mondhatta, mert Ujházy megszólalt:

— Na nézd csak! Arany János! Akkor az a másik marha biztosan Petőfi Sándor.

Bölcs Náthán Hódmezővásárhelyen

Egyik átrándulásunkkor a Bölcs Náthánt játszottuk, a mester leghíresebb szerepét. Váratlanul nagyon kevés közönség gyűlt össze és bizony a mester, meghuzta a darabot. Színész nyelven szólva „ugrottunk”, hogy hamar vége legyen a darabnak. Így is történt és az előadás után vacsorára gyűlt össze a társulat, mert ilyenkor Ujházy vendégei voltunk. A vacsorán megjelent a színházi bizottság elnöke, a bizottság három tagjával. Az elnök pohárköszöntőre állt fel és így szólt Ujházy felé:

— Mester, a hódmezővásárhelyi közönség nevében hálásan köszönjük a műélvezetet!

— Jól van, kedves marháim — vágott a szavába Ujházy —, ha legközelebb eljövök, elmondom a darab másik felét is.

Tisza István és a mester

A Keleti pályaudvaron szállt vonatba egyizben Ujházy. Éjszaka szeretett utazni Arad felé, hogy reggeli próbán már jelen legyen. Az éjszakát át akarta aludni és ezért üres fülkét keresett magának. Egyik fülkében csak egy ur ült: Tisza István gróf, aki sosem használt szalonkocsit. Amikor a mester meglátta Tiszát, vissza akart húzódni, aki azonban nem hagyta:

— Maradjon kedves mester, — mondotta — megtisztelő, hogy velem utazik. Én is Aradra megyek a fiamhoz. Itt kényelmesen fog utazni azt hiszem.

— Kégyelmes uram, — felelte a mester — én nagyon kényelmesen fogok utazni, de ha egyszer én elkezdek horkolni azt nem bírja ki senki.

Tisza István csak nevetett és legyintett. Helyét csinált a művésznak, aki nyomban lefeküdt és elaludt. Reggel egyedül érkezett meg Aradra...

GYAPJÚIPAR Rt.,

TIMISOARA.

2000 alkalmazott.

Gyártja legfinomabb női és férfi szövetujságokat, a legmodernebb kötött és kötszövött cikkeket, fonalat, szallagot a legolcsóbb áraikon.

Niék és eladási helyek (Serilana Rt.) az ország összes nagyobb városában.

A R A D, Palatul Minoritilor.

Egy év az ötvenből

Milyen volt huszonnégy évvel ezelőtt az Aradi Közlöny?

Az Aradi Közlöny számára írta:

Láng János, a budapesti Az Est-lapok titkára.

Ötvenéves lett az „ARADI KÖZLÖNY”. A lap tisztelőinek és ünneplőinek hódoló diszfelvonulásában dr. Stauber János főszerkesztő ur kedves invitálására helyet szorítottak nekem is, az újságírás egyszerű közvitézének, akinek egyetlen jogcime erre a kitüntetésre az, hogy valamikor réges-régen az Aradi Közlöny szerkesztője volt az, ahol, mint kezdő újságíró megtanították az újságírás mesterségére. De megtanították arra is, hogyan kell szeretni szép mesterségünket és most ennek a szeretetnek és tiszteletnek érzésével szívemben köszöntöm az Aradi Közlönyt, a jubiláló lap szerkesztőit és munkatársait.

Maholnap egy negyed évszázada már annak, hogy bevonultam az Aradi Közlöny szerkesztőségébe, mint fiatal gyorsíró. Bolgár Lajos volt akkor az Aradi Közlöny felelős szerkesztője, igen jószemű újságíró, aki mindössze egy-két kérdést adott fel és a bemutatkozásomat követő második percében már tisztában volt azzal, hogy sztenografálni ugyan jól tudok, de mint újságíró... (Bocsánat, talán ne részletezzük véleményét, most már huszonöt év után be merem vallani, hogy ez a véleményem nagyon lesújtó volt!)

Miután pedig Bolgár Lajos egyáltalában nem elégedett meg azzal, hogy a Budapestről adott telefonújságot gyorsírással fölvegyem és leírom, Zádor Jenő kollegánk mellé osztott be azzal, hogy vezessen be az újságírás elemeibe. Hogy Bolgár Lajos mennyire lelkes volt a fiatal újságírók sorsát, arra talán legjellemzőbb az az utasítása, amit Zádornak mondott:

— Tanítsa meg ezt a fiút mindarra, amit a szerkesztőségben tudni kell; de ha kártyázni is megtanítja, leütöm a maga derekát!

Szegény Zádor Jenő barátom a legaranyosabb kollega, akinek azonban gyöngéje volt a kártya, mégis becsülettel állta ezt az utasítást. Soha eszébe nem jutott, hogy kártyázni is megtanítson, úgy hogy azt hiszem, ma én vagyok Budapesten az egyetlen élő ember, aki nem tudja megkülönböztetni a makk tizest a makk huszástól.

A leglelkesebb tanár

Soha még lelkesebb tanárom nem volt, mint Zádor, de azt hiszem, neki sem lelkesebb tanítványa. Tényleg az újságcsinálás ABC-jénél kezdte az oktatást, mert tőle tanultam meg ilyen titkokat, hogy mi az a „cicero”, „garmond”, meg a „borgis”, mi különbség az „antikva” és a „kurziv” között, hogy „mettörnek” hívják azt a haragos embert, aki mindig murizik és folyton azt kiabálja: „Szerkesztő ur, eluszik a nyomda!” Zádor Jenő, a fanatikus szerelmes lelkesedésével magyarozta a lapcsinálás ezernyi apró titkát és közben dolgozott szakadatlanul: rendőrség, vármegyeháza, törvényszék; közben egy-egy interjú, színes hírek, külföldi lapok, apróságok; ez mind-mind órá várt. Zádor ur a „Tarkában” tegnap megint egy öreg vicc volt, ma ujat kérünk! Zádor ur, menjen el a színházba, mert Horovitz beteget jelentett! Zádor ur, segítsen a Lángnak, mert legalább két kolumnája van és elusznak.

Ha magam elé idézem a régi szerkesztőséget, bizony az akkori emberek közül már nagyon sokan elmentek a nagy utra. Onnan felülről nézi ezt a jubilaris számot néhai jó főszerkesztőnk, Stauber József is, aki amikor bemutatkoztam, ezzel fogadott:

— Fiam, két dolgot kötök a lelkére: legyen uriember és dolgozzék becsületesen!

Stauber evvel a pár szóval egész életreszólo programot adott; egy gentleman felfogását az életről, a munkáról. Stauber külső megjelenésében is mindig igazi ur volt, imponáló fellépésű, határozott, energikus; reá találták ki azt a mondást, hogy már pusztán megjelenésével is tekintélyt parancsol.

A tulvilágról nézi az Aradi Közlöny jubileumi számának tördelését Zádor Jenő barátom is, akivel nyolc-tíz esztendő múlva ismét összekerültem, ezúttal „Az Est” szerkesztőségében. Az Estnek volt nyomdai szerkesztője és itt nálunk a szerkesztőségben és a nyomdában még ma is csodálattal beszélnek arról a boszorkányos ügyességéről és gyorsaságáról, ahogyan a lapzárta pattanásig feszülő izgalomban dolgozott, vezényelt — és percek alatt elkészítette a lapot.

A halottak listáján szerepel már Teller Kálmán

barátunk is, aki akkoriban a Közlönnél a város-háza és rendőrség ügyeiről írta tudósításait. Furcsa ember volt ez a Teller. Megjelenése bizarr: hihetetlenül széles karimájú művészkalapja alól fantasztikus fürtök göndörödtek elő. Örökké cigarettázott, szuszogott.

— Kérlek, Bolgár, óriási szenzációt hoztam! — Ezzel köszöntött be minden nap.

Később vele is összehozott ismét a sors Az Est-lapoknál, de akkor Teller már csak árnyéka volt a réginek: bibliába illő göndör haját levágatta, kalapjának karimájából is hiányzott vagy félméter...

Horovitz Gusztáv volt a színházi kritikuskunk. Ő is elment már jobb hazába, ahol a mennyei szintjétekomban gyönyörködhetik.

Faragó Rezső írta a vezércikket. Ez volt az Aradi Közlöny legnagyobb sikerű műfaja. Ha az Aradi Közlöny keddi számába Faragó írta a vezércikket, biztosak lehetünk abba, hogy szerdán, vagy csütörtökön ezt a vezércikket viszontlátjuk egy csomó szegedi, oradeai, debreceni, cluji lapban — mint eredeti vezércikket. Megtörtént azután egyszer az a malőr, hogy az Aradi Közlöny egyik vezércikket, természetesen a forrás megnevezése nélkül közölte az egyik debreceni lap, ahonnan hasonló elvek alapján kölcsönkérte és közölte az egyik konkurrens aradi lap. Micsoda gaudium volt a Közlönnél, amikor megállapítottuk, hogy a konkurrens lap vezércikke öt nappal azelőtt nálunk jelent meg!

Az akkori időkben dolgozott a Közlönnél Rudnyánszky Endre is, akit a háború forgetege azután Oroszországba sodort.

A régi gárda tollforgatói közül már csak Bolgár Lajos van az Aradi Közlönnél. Rőla nehéz elfogultság nélkül írnom, rendkívül hálás vagyok iránta, mert a szerkesztő ezernyi teendője közepette mindig maradt annyi ideje, hogy velem is foglalkozzék. Csodálatosan értett ahoz, hogyan kell az újságíró ambícióját ébrentartani, fokozni. Sohasem felejttem el, két-három hónapja voltam már a Közlönnél, amikor az első önálló cikkemet megírtam. A cikk jól sikerült. Bolgár nagyon megdicsért. Másnap reggel természetesen legeelőször az én cikkemet kicestem a lapban. Majd elájultam a boldogságtól, amikor a cikk alatt megpillantottam a nevemet. Bolgár Lajos írta oda. Alapjában véve apróság, azonban biztos, hogy aki ezt csinálta, okos ember és jó pszichológus volt, mert tudta, ha a fizetésemet fölemeli, talán még az sem ambiciójánál jobban, mint ez a kis jóleső figyelem.

Szép volt, szép volt, nagyon szép. De nem csoda. Fiatalok voltunk!

Az emberek után beszéljünk kissé a lapról, az Aradi Közlönyről. Milyen volt ez a negyedszázad-előtti újság? Egészen különös típus. Ma a magyar zszurnalisztikában teljesen ismeretlen. Vidéken jelent meg, azt azonban nem lehet mondani, hogy „vidéki lap” lett volna. Aki reggelije mellett az „Aradi

Közlönyt végigolvasta, annak nem kellett budapesti lapot a kezébe vennie: pontos, részletes tájékoztatót kapott mindarról, ami nemcsak Aradon és a környékén, hanem Budapesten, az országban, az egész világon történt. Az eseményeket olyan részletesen közöltük, mint akármelyik fővárosi napilap, a politikai eseményeket pedig nagyon sokszor részletesebben, alaposabban. Hétköznap 16—20—24 oldalon jelentünk meg. Hol van ma az a budapesti újság, amelyik ezt a lukszust megengedhette! Milyen büszke volt Bolgár Lajos az Aradi Közlöny 1911. évi karácsonyi számára! Listát készített arról, hogy a fővárosi lapok milyen terjedelemben jelentek meg. Első helyen állott a „Pesti Hirlap”, második helyen „Az Újság”, harmadik helyen az „Aradi Közlöny” és csak miutánunk következett a többi budapesti lap.

De nemcsak a lap külseje volt imponáló, tiszteletet parancsoló, hanem kalaplevéve szabad beszélünk a tartalmáról is. Ami Aradon és környékén történt, arról nagyon természetesen az Aradi Közlöny hozta a legrészletesebb tudósítást. Az országos eseményeket Budapestről kaptuk napjában két expressz-levélben és két-három, négy telefonjelentésben. A telefonjelentéseket én vettem föl. Walikowszky Károly barátom volt a telefondrót pesti végén és becsületünkre legyen mondva, sokszor megtörtént, hogy két-három kolumna anyagot kaptunk, illeive vettünk fel.

Merénylet a parlamentben és az újságcsinálás

Amikor Tisza István ellen Kovács Gyula a parlamentben merényletét elkövette, Walikowszky órákon át ontotta a féltelmes mennyiségű anyagot. Mint a Niagara-zuhatag, úgy ömlött belőle a szó, adta az anyagot roskadásig éjjel után három óráig. Ekkor két ok miatt kellett abbahagynia, először azért, mert a lapot lezártuk, másodsor pedig, mert már egyetlen egy szót sem értünk abból, amit mondott; a telefondrót mellett tökéletesen berekedt.

Az Aradi Közlöny információja, hirszolgálatja tökéletes volt, tekintélye páratlan, amit legjobban bizonyít az, hogy abban az időben a fővárosi napilapok többször citálták és nemcsak híreit reprodukálták, hanem gyakran közölték állásfoglalását, vezércikkeit is.

A lap szellemét Stauber József szabta meg. Ezt a szellemet legjobban az a mondása jellemezte, amivel bemutatkozásomkor fogadott: Uri gondolkodás, becsületes munka.

Hogy milyen aprólékos gondnal csináltuk a lapot, még csak ennyit: Jaj volt szegény fejünknek, ha valamelyikünk írásában az akkori szerkesztő Bolgár Lajos germanizmust, elcsépett frázist, vagy semmitmondó üres közhelyet fedezett fel. Egész biztos, hogy az illetőt huszonnégy óráig ezzel gyilkolta. De az is biztos, hogy inkább a kezünket engedjük volna levágni, de másodsor már nem estünk ebbe a hibába.

Egy évig voltam az Aradi Közlönnél, azután Budapestre kerültem. Előbb a „Budapesti Hirlaphoz”, majd „Az Esthez”, ahol már több mint másfél évtizede dolgozom. Nagyon sokszor látom az Aradi Közlönyt és ahányszor kezembe veszem, mindig szeretettel nyulok hozzá. Ezt a szeretetet érezheti a vén diák, ha elmegy az Alma Mater kapuja előtt és felnéz a régi falakra. Eszébe jutnak a boldog idők szép emlékei...

Hócipőket és cipőket

legjobban vásárol

80

APPONYI

Testvéreknel

ARAD, Városházával szemben. Külön férfidivat osztály

Hatvan bérházat szerzett egy bucurestii külvárosi korcsmáros

Érdekes karriernek születnek a főváros forgatagában — Szabóból — milliomos utépitési vállalkozó — A kompenzációs rendszer arivéja — Hogyan lesz a „gratar”-ból ötemeletes palota?

— Bucuresti, az Aradi Közlöny kiküldött munkatársától —

A fővárosi élet rohanását meg kell szokni. Vannak, akik hamar hozzáidomulnak és a sok törtető között akad néhány szerencsés ember, aki meg tudja ragadni a kedvező alkalmakat. S kiemelkedik a rohanó tömegből. Nem kell többé rohannia... már rendelkezésre áll — az autó. Sokan kerülnek Bucurestibe vérmes reményekkel, virágzó illúziókkal és fantáziával kiszínezett álmokkal. És sokan törnek le a nagy versenyfutásban, amelynek célpontjánál hétjegyű számok várják a szerencsés arivét. Eltűnnek a vérmes remények, megfakulnak az illúziók és álmok... a főváros rengetegében egy kopott szerencsétlennel több lesz...

De vannak, akiknek sikerül bejutni a célponthoz. S ez a néhány példa hajtja előre a többi, hajszoja — a milliók felé... Amelyeket annyian soha el nem érhetnek...

A zajló forgatagban érdekes karriernek születnek. Karriernek, amelyeknek bölcsőjénél számszerűen ott álltak s amelyek azután oly hirtelen ivben száguldottak felfelé, hogy a lentmaradtak már nem tudják követni az emelkedő pályafutást. Tanulságos mesék ezek, a ma emberének, akit szüntelenül hajszoja előre a megállást nem ismerő élet.

Pár esztendővel ezelőtt egy ambiciózus rádiókereskedő érkezett a fővárosba. A rádió ma már nem olyan cikk, amely vagyont jelent. Legjobb esetben is, fáradságos munkával, szerény megélhetést. Az erdélyi kereskedő azonban többet akart. Éveken át küzdött, de alig tudott kiemelkedni a harcoló sokaságból. Két esztendővel ezelőtt kínálkozott az alkalom. Amely minden ember életében egyszer kínálkozik csupán s amelyet annyi ember elmulaszt. Az erdélyi kereskedő azonban nem tartozott ezek közé.

Ezt az alkalmat kompenzációs rendszernek nevezték el a közgazdászok. Az erdélyi kereskedő kivételi vállalatot alapított, amelyet kizárólag a kompenzációra alapozott. A kereskedő ma közgazdasági faktor Bucurestiben, a legtekintélyesebb romániai gyárak képviselője.

És két esztendő alatt több, mint száz millió lejt keresett a kompenzációs rendszeren. Nem szabad félreérteni. Teljesen legális és becsületes uton. Felismerte a lehetőségeket és nyomban kiaknázta azokat — ez a karrier magyarázata.

Az illető kereskedő magyar. S híres arról, hogy minden magyart, aki támogatásért fordul hozzá, a lehetőséghez képest segít. Nem irom meg nevéért. Mert nem a név fontos itt, hanem — a karrier...

A másik történet hőse — szabó volt. Rendes, tisztességes ipar, csak éppen arra nem alkalmas, hogy valaki milliókat szerezzen vele. Ez még 1927-ben volt. Ekkor került ugyanis az eset hőse a fővárosba, ahol csakhamar rájött arra, hogy foglal-

kozást kell vákkoztatnia. S., aki Cluj környékéről került a fővárosba sokáig gondolkodott, amíg kiokoskodta a megoldást. De rájött. Megállapította, hogy a fejlődő és egyre terjeszkedő fővárosnak új utakra lesz szüksége. És először kis arányokban, majd egyre nagyobb méretben ilyen munkákra rendezkedett be. *Utépitési vállalatot létesített... az egyből kettő lett... a kettőből hatalmas részvénytársaság, amelynek részvénytöbbsége S. kezében van. Ma ő aszfaltozza és kövezi Bucurestit.* A lapokban gyakran szerepel a neve, ujabban hevesen támdják vállalatát, valamint a főváros vezetését és egyes munkákkal kapcsolatosan panamát emlegetnek.

S. I. ma a főváros milliomosai sorába tartozik. Aki nyugodt megelégedéssel tekinthet vissza az utóbbi esztendők munkájára... felismerte ő is a lehetőséget és jól megragadta. Ennyi az egész...

Vannak helyi karriernek is. Ezek között elsősorban meg kell emlékezni Iordache Minculescu pályafutásáról. A Serban Voda-uccában van vendéglője. Nívóban körülbelül olyasmi, mint valamelyik aradi külvárosi korcsma. Közönsége hasonló. Ez a vendéglő azonban a szó szoros értelmében aranybányának bizonyult, amennyiben

az évek során Iordache Minculescu nem kevesebb, mint hatvan bérházat szerzett korcsmája jövedelméből.

Egész uccasorok az övé. S aki szemtől-szemben látja ezt a természetes urat, nem is álmodik arról, hogy a főváros egyik milliomosával került össze.

Különbén ez érdekes bucurestii specialitás. *Piaci árusok, zöldségkereskedők, akik naponként kínálják Bucuresti uccáin portékájukat — többször háztulajdonosok. Gyakran sokszoros háztulajdonosok.* És hajnalban, télen-nyáron végigházzalják a külvárost száritott hallal, gyümölcscsel, zöldséggel...

Milliók vagyonok birtokosai...

A könnyen szatírúra hajló bucurestiek egy nemrégiben épült, elegáns ötemeletes bérházat „Gratar-palotá”-nak neveznek el. Mindenekelőtt tudni kell, hogy a gratar nem más, mint — rostonsült. Hogy mi köze a sültnek a palotához — az alábbiakból kiderül:

A *Lipscani* szomszédságában egyszerű kis vendéglő áll: a *Iancu*-féle gratar. Szimpla helyiség, elegánciának, kényelemnek nyoma sincs. Az asztalokon papirabrosz, a vendégeket ingujjas pincérek szolgálják ki. Mintha valahol a Grivitein lennénk. És ez a helyiség mégis egyik híressége a fővárosnak.

naponként harminc negyven elegáns magánautó állomásozik előtte. Bucuresti elegáns közönsége idejár

s papirabroszok, ingujjas pincérek között fogyaszt-

ja a divatossá lett *Iancu*-féle gratárt. A nagyszerű rostonsültet oly buzgón fogyasztotta Bucuresti közönsége, hogy a hirneves *Iancu* — keresztnevét homály fedi —

nemrégiben ötemeletes, elegáns, minden komforttal ellátott palotát épített a jövedelméből.

Amelyet a bucurestii rossznyelvek „Gratar-palotá”-nak neveznek. A palota boldog tulajdonosa tud erről, de mosolyogva türi. Neki végeredményben az a fontos, hogy a bérházat felépítette, hogy a rostonsült éppen olyan mennyiségben fogy, mint azelőtt és ha *Divat* Őfelsége továbbra is kegyelmes lesz hozzá, *nemsokára nyugodtan hozzáfoghat — a második ötemeletes palota építéséhez.* Mit jelent ez a kis szatira mindemellett...?

Néhány érdekes és jellemző karrier. A névsor természetesen nagyon hiányos, de ki tudja felkutatni a főváros összes új gazdagait. Sokan vannak. És napról-napra szaporodnak, még a mai krízis közepette is. Konjunkturák ma is vannak, csak ügyesség és éleslátás kell a kínálkozó alkalom megragadásához.

A cél mindenütt ugyanaz. Százak, ezrek, tízezrek és százezrek rohannak feléje, tülekednek, tapossák egymást... az ut végén várnak a milliók, vár a kényelem, az autó, mondain élet és mindaz, ami a karrierhez tartozik. Csak oly kevesen vannak, akik elérkeznek ideig...

MAR.

Jubiláris üdvözlöt

az 50 éves Aradi Közlönynek

Szalontai Lapok

Abból a sorstársi nagyközösségből, amelyben békes és laptársi együttműködést követel tőlünk Erdély szelleme, mi is meleg üdvözlöt sorainkat küldjük abból az alkakomból, hogy az ARADI KÖZLÖNY ötvenéves fennállását ünnepli.

Az ARADI KÖZLÖNY fényes jubiláris ünnepében mi is részt óhajunk venni, mint ahogy az összes erdélyi magyar sajtónak is ünnepe ez, de részese akar lenni az erdélyi kisebbségi újságírógárda is.

Mi, akik kortársai vagyunk negyvenhat évi fennállásunkkal az ARADI KÖZLÖNY-nek, most, az újrágíró mesterségen túl, ahol a tollforgatás csak a liktető élet pulzusának megfigyelése, tul az írógép kattogásán, ahol az események pergőtűzében mindig életek, drámák, történelmi vajadások kerülnek papírra, most, ebben a pillanatban elcsendesül a vágató élet pergőtűze, ünnepi meghatottság ül az arcunkra és ebben a meghatódott érzésben örömmünnet jelent számunkra is az ARADI KÖZLÖNY ötvenéves fennállásának jubileuma.

Vállunkon érezzük mi a közelgő ötven évet. Így visszapihantva, még egy emberi életben is tekintélyes és tiszteletreméltó korhatár: Ötven esztendő. Annál jelentőségteljesebb ez a jubileum egy tradíciókban gazdag sajtó életében. Különösen ez a félszázad érdemel elismerést, amikor a géptechika csodálatos kultusza kitermelte a rotációt és a változó történelmi idők irányt adtak az erdélyi magyar sajtónak. Ötven évvel ezelőtt, amikor az ARADI KÖZLÖNY megindult, a magyar fővárosi lapokkal szemben erős harcot kellett vívnia a vidéki városok szerkesztőségének. Aztán jött a világháború, forradalom, ellenforradalom és impériumváltozás, amely súlyos és felelősségteljes szerepet rótt egyaránt a kisebbségi sajtó számára.

Az ARADI KÖZLÖNY szerkesztőségének kitünően összeválogatott gárdája aszkétás hittel fogadta a Szó örök imádatát és könnyel és vérrel adta önmagából azokat a magábarabolt érzéseket és meglátásokat, amelyek a kisebbségi magyar életnek előretörtető hadálásai voltak.

Ez a jubiláris ünnep az erdélyi kisebbségi újságíró-társadalomra is fényt áraszt. Minden áldozaton keresztül az újságírók tették nagyvívá, közismertté és népszerűvé az ARADI KÖZLÖNY-t, amely különösen a magyar kisebbségi harcban mindig frontarócs.

Nemcsak üdvözlöt meleg sorainkat küldjük laptársi szeretettel ünnepi köntösnek, de egyúttal szerencsokivánatunkkal árasztjuk el az ARADI KÖZLÖNY egész együttesét és kívánjuk, hogy a további célkitűzés harca és a lap egész szelleme azon a nívón maradjon tanorithatatlanul tovább, amelyen az erdélyi magyar sajtóorganumok között az elsők közé számítható.

A „Szalontai Lapok” szerkesztősége és kiadóhivatala őszinte szerencsekívánatait fogadják tőlünk kollektív szeretettel, külön megkülönböztetett gratulációkat, ötvenéves jubileumuk alkalmából.

Salonta-Mare.

SZÉKELY ARMIN.

**Zsák, zsineg, kötél, ponyva, tömlő.
kender, len- és juta-gyártmányok.**

**Kókusz-szőnyeg, lábtörlő, grádlí, butorszövet,
plüss, afrik, butorrugó és mindenféle kárpi-
tos-kellékek.**

**Ajánljuk versenyen felülálló géphajtó és tömitő-kö-
teleinket, malom- és transport-hevedereinket.**

SCHÖNBERGER és GRÜNSTEIN R.T.

ARAD (Uj Neuman-ház.)

58

Amikor bíró voltam Abessiniában

Az Aradi Közlöny számára írta: KÖNIGSEGG LAJOS gróf

Az ARADI KÖZLÖNY kegyelettel hozza jubiláris számában első ízben nyilvánosságra KÖNIGSEGG Lajos gróf alábbi irodalmi értékű írását, amelyet az aradmegyei származása, nemes vadász személyes impressziói alapján írt Abessiniáról. Néhai, híres külmunkatársunk szingazdag és eredeti megfigyelésekkel telt írása egy modern riport szuggesztív erejével hat ma is és posthumus közzététele minden bizonnyal mély hatást gyakorol éppen arra a válogatott izlésű olvasóközönségre, amely egykor Königsegg gróf artistikus írásainak oly lelkes rajongója volt.

Vége az esős évszaknak. Igaz ugyan, hogy naponta, — rendszerint a délutáni órákban, — nagy ézengéssel, cikázó villámoktól kísérve, elsüvit a főváros fölött az égiháború; de egy rövid félórás tobzódás után tovaszáll.

Itt most öltözik új mezbe a természet: most van a tavasz. De a természetnek nem egyenlő hiru minden gyermeke. Az egyiknek haragos-zöld, börszerű, vastag lombruhája szinte azért van így alkotva: hogy bőven raktározhasson el éltető nedvet. Mert tudja jól, hogy a hosszú, perzselően forró nyárban szüksége lesz rá. Ezek nem is öltöznek át. A másik a forró napsugarak perzselő tüztől megkopaszodik, de az első esőcseppek üde zöld hajtásokat csinálnak ki belőle; akár csak a mi erdeink fáiból a tavasz langy melege.

Szép, langy meleg reggel volt, midőn ösvéren mentem a „Gibi“-be, azaz császári palotába. Oly kellemes volt az idő, hogy a hosszabbik odavezető utat választottam; és ezt annál inkább tehettem, mert a császár előtt csak tíz órára kellett megjelennem. Most pedig még csak kilenc óra.

Ali, a szürke ösvérem, egykedvűen poroszkál, midőn az uton — nem messze előttem — megpillantok két keservesen gesztikuláló amharát. Már pedig az amhara, ha beszédét élénk taglejtéssel kíséri, úgy: haragszik. A szóáradat csak úgy ömlött belőlük, de oly gyorsan beszéltek, hogy egy szót sem értettem, pedig akkor már jól beszéltem nyelvüket.

Észrevéve engem, elcsendesednek: de a sugdosást folytatják. Midőn hozzájuk érek — a tőlük már megszokott udvariassággal, — üdvözölnek. Örömmel nyujtok kezét, hiszen mindkettő régi ismerősöm. Nem csak „ismerős“, hanem majdnem „rokon“, mert hiszen szomszédok vagyunk. Még pedig a felső „Ató Masasa“, ki foglalkozására nézve takács; az alsó „Ató Berbisz“, aki naiv idegeneket szokott vadászatra kísérni. Mindkettő elég jól keres, mert hát a gyapotváson még ezalatt az éghajlat alatt is szükséges és a pénzes naiv vadászok száma, nemhogy fogy, de állandóan gyarapodik. Saját házában laknak, ösvérral, asszonyval rendelkeznek, szóval amhara felfogás szerint: polgári jólétnek örvendenek. Midőn már — a kölcsönös udvariaskodásban — megérkeztünk a csirkék és galambok egészségi állapota utáni tudakozódáshoz, azt mondja Ató Masasa:

Egy tallér a biráskodásért

— Géta, egy nagy kérésünk volna. Közöttünk, — erre a barátjára mutat. — egy vitás kérdés van. Te már annyiszor szolgáltatást igazságot — és annyira megvolt mindenki ítéletteddel elégedve, — hogy mi elhatároztuk ennek a kérdésnek megoldását rád bízni. Kérünk, fogadd el!

Ez az, amitől féltem. Ugyanis ismerni kell az itteni furcsa szokásokat. Az igazságszolgáltatás teljesen modern. Az igazát kereső benyújtja keresetét az első foku bírósághoz, a „sum“-hoz. A hozott határozatot megfellebbezheti a főbíróhoz, azaz „nagadrasz“-hoz. Ha nincs megelégedve, úgy apellálhat a birodalom főtörvényszékéhez, hol az „afa, ne-

gus“, azaz a császár szája meghozza a végítéletet.

Azonban mindenki tudja, hogy bizony nálunk is nagyot nő a gvermek, amíg egy per a három fő fórumot befutja; hát elképzelhetjük, hogy itt: hány termést hoz addig a kókuszdiófa?

Pedig évente csak egyet érlel.

A nép ezt a várakozási időt túl hosszúnak találta és kialakult a gyakorlatban egy sokkal rövidebb eljárás.

Ez a pörös felek által közös akarattal választott „bíró“.

Bíróvá választható bárki és annak erkölcsi kötelessége a reá bízott ügyet, — a legjobb tudása szerint — letárgyalni. Ok nélküli visszautasítás; halálos megbántása mind a két félnek. Természetes, hogy a magasabb intelligenciájú európai jogérzete, erősebb, látóköre nagyobb és tisztább; úgy, hogy a pörlekedők — már a saját jól felfogott érdekükben is: — rendszeren őt keresik.

Azonban ez az eljárás sem díjtalan.

Egyrészt azért, hogy az, — akinek személyében mind a két fél bizalma összpontosul, — „drága“ idejét hiába ne vesztegesse; másrészt pedig, hogy a közönség vissza legyen lehetőleg tartva kicsinyes pörlekedésektől: felenként és ülésenkint egy tallér díjazás van megállapítva.

Hogy ez elég magas, kitetszik abból, hogy: a kapitány évi fizetése „husz tallér“. És még belőle tisztességesen; családdal együtt. Sőt hogy tovább menjek, egy közlegény évi zsoldja: „öt tallér“; s ebből ő magát elég jól élmezsi és ruházza.

Kinos helyzet, amelyből nehéz a menekülés

— Mondom, nagyon csuszós volt a kertem utja, Hamu nevetve fütyürészve közeledett, midőn a sikos agyagon megcsuszott. Ijedten kapkod előre-hátra; de bizony az egyensúlyt nem bírja helyre állítani: a gambó ivben lerepül a sárba — ezer darabra törve — és az Ató Berbisz tecs-it...

— Masasa tecs-it — veti közbe határozott hangon Ató Berbisz. Leintem, hogy Ató Masasa folytathassa.

— ... Beissza a föld.

— Géta, én megfizettem a tallért és nem láttam sem pénzt: sem tecs-et; sem gambót. Hát nem jogos az én kívánságom, hogy Ató Berbisz pótolja az okozott kárt?

Elhallgatott és — igazától áthatva — kérdőleg nézett reám.

Nekem kezdett melegem lenni. Hogyan fogok én ebből kimászni, anélkül, hogy a tekintélyem csorbát szenvedne?

Ató Berbisz eddig guggoló helyzetéből hirtelen feláll, marokra fogva botját egyet üt a földre, mintegy jelezve, hogy: én teszem le a garast.

— Igaz Géta, minden úgy történt, mint azt az általam nagyrebecsült Ató Masasa előadta. Én, mint kereskedő csak előzékeny voltam akkor, midőn — amire nem lettem volna kényszeríthető, — az általa megvett árut a lakásába küldtem. Tettem azt a lemegebizhatóbb szolgálommal. Mit tehetek én róla, hogy ő

Tág lelkiismeretű emberek, — akik e bizalmi állásból főleg jövedelmet akarnak maguknak csinálni; — egy ügyből kifolyólag lehetőleg sok ülést tartanak. Új tanukat idézve, helyszíni szemlét tartva. Az egy tallért azonban, minden ténykedésért beszedik. Sőt az államhatalom is elismeri ezt az intézményt, mert ha egy tanu — makacsságból, vagy az egyik fél által lekenyerezve — nem akar meghívásra megjelenni; úgy a laikus bíró azt, — itt a rendőrség szolgálatát végző, — szomálikkal előállítja.

Alig, hogy Ató Masasa barátom kibökte kérését, már is nyomták markomba a „tallért“.

Láttam itt nincs menekülés, bele kell nyugodnom a megváltozhatatlanba. Megnézem az órámat: még csak negyed tíz. Van időm. Leszálok az ösvéremről, leülök az út mellé egy köre. Elibem áll Ató Masasa, megmarkolja botját és rákezdi:

— Te tudod, Géta, hogy a méti Sekerbuli az Ató Berbisz felesége, — nem hiába török nő volt, — de nagyon ügyes asszony. A mi egész hegyünkön senki sem tud olyan jó tecs-et (mézbor) készíteni, mint ő. Még gesót (bóditó gyökér) is tesz bele. Nem is fájdul meg a feje annak, ki abból iszik.

Vita a mézbor körül

— Az már igaz — veti közbe büszkén Ató Berbisz.

— Nem is veszek én senki mástól már évek óta. Aztán nem is adja drágán. Egy tallér: egy gambó. (nagyhasu kőgyagy edény). Hisz te tudod, Géta, te is mindég tőle hozatsz. Szombat este, — éppen mikor a vasárnap miét beharangozzák; azt mondom az asszonynak:

— Te Méti, nesze egy tallér, hozass a Sekerbulitól egy gambó tecs-et, hadd legyen vasárnapra. Látom mikor a Kibu, — a turkanadza rabszolgám — elmegy: a hátán a gambóval. Nem telik bele egy negyed óra: jön vissza üres kézzel és azt mondja:

— A méti Sekerbuli izeni, hogy a tecs ma még nem érett. Holnapra jó lesz s akkor ő fogja átküldeni. A tallért ott tartotta.

— Belenyugodtunk.

— Vasárnap délután zivatar volt. A hirtelen záportól az utak sikossá váltak. Alig szünt meg az eső, midőn nyílik a kertem ajtaja és belép a Hamu — az Ató Berbisz rabszolgája: a gambóval a fején.

olyan csuszós állapotban tartja kertjének utjait?

— Aztán mije csuszott meg Hamu-nak? Ugy-e bár a lába. Már pedig azt tudod te jól Géta, hogy: az ember csak térdig ember, azon alul láb.

— Schol sincs a törvénykönyveinkben megírva, hogy a gazda felelős volna a rabszolgája „lábainak“ tettért.

— Azonkívül ez az eset nem egyéb, mint egy: véletlen. Már pedig a nagy géz törvénykönyv szerint: „A véletlenért, vagyis azért, ami előre nem látható, senki sem felelős. Ugyan e könyv mondja, hogy: „a véletlen annak árt, akit sújt“.

Egy mentő ötlet

— Már most mond Géta, nincs e nekem igazam; ha nem akarok Ató Masasának semmit vissza pótolni?

Befejezte, megtörülj izzadságtól gyöngyöző homlokát és büszkén néz reám.

Most már én is elkezdtem izzadni. Ur isten, hogy menekülök én ki ebből a csávából? Mélyen gondolkodó arcot csináltam és folyton azon töprengtem: hogy lehetne az ítélethozatal elől meglépni?

Végre támadt egy gondolatom. Kivettem az órámat és megnéztem. Mindketten feszült figyelemmel és babonás tisztelettel néztek reám. Mintha arról olvasnám le az igazságot. Kész

voltam a haditervel. Elibük tartottam az órát és így szóltam:

— Lássátok már háromnegyed tizre. Nekem tíz órára a Negus előtt kell lennem, mert fontos tanácsülés van. Menjete nyugodtan haza, én majd este megízenem, mikor folytatjuk a tárgyalást.

Mindketten beleegyezőleg bólintottak. Megkönnyebbülve ültem az öszvéremre, kezét fogtunk és ők mentek dolgaik után, a legjobb egyetértésben.

Alig értem fel a Gibibe, már lohol felém egy küldönc. Siessek: mert a tanácsülés megkezdődött. Szaporán lépkedve megyek fel és csendesen foglalom el helyemet az asztal végén.

A koronatanácsok érdekesek voltak. Teutu a császárné elnökölt. Jobbján ült a Negus, balján az abuna Josef — a hercegérsek — és

Határrendezés Abessiniában — tokaji bor mellett

A nemrég anektált tartományról „Kaffáról” volt szó. Ennek nyugati határa — az angolok felé — még nincs véglegesen megállapítva. Valakinek oda kellene utazni, ezt a kérést az angolokkal megtárgyalni. Láttam, hogy a ras-ok nem nagyon ajánlkoznak; más megfelelő ember nincs és így nem marad más hátra: mint nekem ajánlkozni erre a nem kellemes utra. Rövidesen meg is kaptam a megbízó levelet.

Este megízenem sürgős utamat a két szomszédomnak és őszintén örültem, hogy ügyükben nem kell ítéletet hoznom. Hogy a jövőre is biztosítva legyek, megtoldtam izenem még azzal a jó tanáccsal, hogy én ugyan midőn visszatérek szíves-örömet lejárnyalom ügyüket; de miután az igen bonyolult: legjobb lesz, ha a rendes bírósághoz fordulnak.

Lerázva ezt a gondot magamról, könnyű szívvel indultam másnap utnak. Háromszor újult meg a hold, mire szerencsésen vissza érkeztem. Az angolokkal aránylag könnyen boldogultam. Amíg a tárgyalások alatt szódát ittunk whiskyvel, addig mindég ellentétekkel küzdöttünk. — sehogy sem akart a dolog előrehaladni; — midőn azonban áttértünk — az általam hozott — tokajira: szinte magától oldódott meg minden fogás kérdés.

Ajánlom ezt a körülményt minden határrendező bizottság figyelmébe.

Alig, hogy megérkeztem, másnap már jelentti az én hűséges Gavraszilacsem: itt van a szomszéd a jó Ató Masasa.

— Deneisterli Géta, deneisterli, Isten hozott! Milyen volt az utad, hogy szolgál egészséged?

Nem engedem folytatni a kérdéseket, előre biztosítva róla: hogy minden hozzám tartozóm vaseségységnek örvend. Beszélgetünk. Egyszerre átvillan agyamon a pör.

Tapogatózunk egy kicsit!

— Hát a vitás ügyel hogy vagytok?

„Nagy szerencsétlenség történt...”

Halálos komolyság ül az arcára. — Géta, nagy szerencsétlenség, hogy nem te hoztad az ítéletet. Amint ajánlottad, beadtuk az ügyet a sumhoz. A múlt héten volt a tárgyalás. — Egyet sóhajt.

— A pört megnyerte az Ató Berbisz. Nekem ráment a költségekre: a lovagló öszvérem meg a juhaim. — Majd sóhajtva folytatja: — most járhatok gyalog. De van igazság Habes országában. Az ítéletet természetesen megfélebbeztem.

Nagyot fohászoktam.

Most már teljes biztonsággal éreztem magamat. Iparkodtam szegényt vigasztalni, de nehezen sikerült jókedvre deríteni.

Futott az idő. A szép nyári napok már csak emlékekben éltek, helyet adva a borongós ősznek. Körülbelül egy fél év múlt el, midőn egy nap szembe jön velem az uton. — a rég nem látott — Ató Berbisz. Kalap nélkül, szürke piszkos ruhában — mi a gyász jele — gondterhesen lekonyult fővel.

PFOMA S. A. ARAD

Gyárt Martin evőeszközöket: Kanál, villa, kávékanál és gyermekvilla, vasnyelű zsebkéseket festve és nikkelezve és mindenféle konyhakéseket.

tarka össze-visszaságban az ez időszerint itt időző ras-ok. Ilyen volt rendszeren öt vagy hat. Európai most én voltam egyedül. A tárgyalás már előrehaladott volt, mire én megérkeztem; úgy hogy a ras Mikhael — a wallói alkirály — szükségesnek tartotta velem — rövid kivonatban — az ülés tárgyát ösmertetni.

Sóhajtva köszön.

Ismerve a szokásokat, részvétellel kérdem: kije halt meg? Lemondóan int.

— Nem Géta, nem halt meg senkim. Nagyobb bajom van nekem annál. Elvesztettem a nagdras előtt a pörömet. Pedig szin igazam van, csak ő nem értette meg az ügyet. Hia — folytatja nagyot sóhajtva — még is csak kár, hogy nem te ítélkeztél az ügyben. Ráment öszvérem, kecském, minden lábas jószágom. De nem baj — mondja fanatikus arccal — meg is felebbeztem, mert rendületlenül bizok az amhara bíróság igazságérzetében.

— Igazad van. — Vigasztaltam a következő fórum ítéletével és tovább mentem.

Az idő homokórája gyorsan pergett. Az évszakok egymást kergették. Nehéz idő következett reánk. A negus egészsége megrendült. A kormányt Teutu császárné vezette és hogy én mindég kéznél legyek, részemre is a Gibiben jelöltek ki lakást. Már el is feledtem volt szomszédaimat, midőn egy reggel szolgám jelenti, hogy egy kéregető van itt — ki nem fogadja el a szokásos könyöradományt — hanem velem óhajt beszélni.

Kimentem. Ámulva ösmertem fel: Ató Masasát. Furcsán nézett ki. Rendetlen, piszkos ruhája csupa rongy, ősz szakállá kuszált; jobb kezén és lábán bilincs: melyek egy nehéz láncal vannak összekötve.

— Mi az! Mi történt veled? — kérdem ijedten, kezemet nyujtva feléje. — Hálásan csókolja azt meg: megtörli rongyaiba könyvtől vizes szeméit és zokogástól elfulladó hangon mondja:

— Kérlek, nagy sora van annak. Azt az átkozott pörömet az ananegus előtt elvesztettem. Pedig biztos voltam, hogy megnyerem, annyira igazam volt. Hisz te legjobb tudod Géta. Aztán jött a sokféle költség. A kis házam utána ment. Egy szép napon kitétek az uccára.

— Igen ám, de ez nem volt elég. A házam eladásából befolyt összeg nem fedezte a per költségeket, és engem becsuktak: az adós börtönébe. Te tudod, hogy aki ide becsuktatja az embert; az viseli az ellátási költségeket. Ezeket előlegezte is vagy két hóig Ató Berbisz, de, azután ő is tönkre ment. Titokban eladta a házat és elszökött Kairóba hazudni a frenkiknek: hogy hol van az oroszlan.

A pereskedés átha

— És engem ott felejtett a börtönben. A kosztpénz pedig többé nem jött. A kegyaz mács (börtönparancsnok) egy ideig csak várt. Midőn meggyőződtek róla, hogy az többet nem is fog jönni: kidobtak.

— Azaz, hogy feltételes szabadságra bocsájtottak; azzal a kikötéssel, hogy addig köldök némes szívű ösmersöktől, míg az államnak a mástél havi étkezési díjára vissza nem pótolom. Ennek a kötelezettségnek jeléül hordom a láncot. — Megcsörgeti láncát, szeméit lesüti és elhallgat.

Hirtelen rossz előérzetem támadt. Elkezdtem gondolkozni. Jobb lett volna — akkor mikor felkértek reá — meghozni az ítéletet. Két családot megmentek a szétzállástól — és az nekem nem is került volna pénzembe.

Nemzetközi
gyűjtőforgalom.
Vámolások,
Beraktározások

„INTERCONTINENTALA”

Bánáti Szállítási Vállalat R.-T.

ARAD.

A nagypolitika kulisszái mögött

Emlékezés három volt magyar miniszterelnökről

Az Aradi Közlöny számára írta:

Jakabffy Elemér

a „Magyar Kisebbség” főszerkesztője, v. országgyűlési képviselő.

Alább közöljük dr. Jakabffy Elemér v. országgyűlési képviselő érdekes visszaemlékezését a régi magyar politikai életről.

1898. nyarán atyám, Jakabffy Imre, a magyar belügyminiszterium politikai államtitkára lett. Az ősz elején a jugói megyeházból felköltöztünk tehát a fővárosba és miután atyámat rövidesen képviselővé is megválasztották, könnyen szerezhettem a képviselőház karzatára állandó beléptijegyet és így az üléseknek szorgalmas látogatója lehettem. Akkor a képviselőház üléseit a Sándor-uccai szerezény Ház-ban tartották, ahol szinte családias közelségben lehettek a terem szereplői és a karzat látogatói. Jogászveimben tehát az egyetemi előadások után mindig az ülésekre siettem, hogy a déli órákban a viták legérdekesebb részét végighallgassam azután az ebédnél atyámmal elbeszélgessek rólok és tőle magyarázatot kérjek azokról a politikai kulisszatitkokról, melyek sokszor egy-egy érthetetlennek látszó felszólaláshoz magyarázatot adtak.

Mélységes benyomással voltak reám azok a politikai küzdelmek, melyek szerepvivőit így nap-nap után magam előtt láthattam és akiknek egyéniségéről atyám révén érdekes felvilágosításokat nyerhettem. Talán valamikor mindezeket az emlékeket papírra teszem, most, csak három volt miniszterelnökről közlök néhány olyan epizódot, amelyek tudomásom szerint nyilvánosságra még nem jutottak.

Fejérváry Géza báró, a „darabani” miniszterelnök

Fejérváry Géza bárót a bus magyarok nemzetárulónak minősítették. „Darabani”-nak, aki csak a császárt szolgálja a nemzet érdekei ellen. Való

Jubiláris üdvözet

az 50 éves Aradi Közlönynek

Prágai Magyar Hírlap

Az ötvenéves ARADI KÖZLÖNY-t a tizenhároméves Prágai Magyar Hírlap forró nemzettestvéri és sorsársi szeretettel üdvözli.

Amikor az ARADI KÖZLÖNY elindult, a dicső emlékü lapalapítók lelki szemei elé még a legmerészebb fantázia sem rajzolhatta föl az eljövendő kisebbségi sors lehetőségének képét s amikor ez, az akkoriban hihetetlen sorsváltozás elkövetkezett, az ARADI KÖZLÖNY háta mögött már több évtizedes, becsülettel és dicsőséggel megfutott életút állott. Amikor a Prágai Magyar Hírlap utnak indult, már évek óta a kisebbségi sors kenyerét ette, ugy a szlovenszokól, mint az erdélyi és bánáti magyarság. A Prágai Magyar Hírlap azzal a tisztelettel tekint ma az ARADI KÖZLÖNY-re, mint amilyennel a kisebbségi sorsba beleszületett magyar ifju néz fel idősebb és tapasztaltabb férfirokonára, aki ifjuságát és férfikorának javarészét a magyar államiság keretei között élte le.

Ezidén karácsonykor, amikor az ARADI KÖZLÖNY ötvenéves jubiléris száma napvilágot lát, a Prágai Magyar Hírlap a másodszori kényszerszünet után immár harmadszor indul meg. A csehszlovákiai magyarság ujjászületett napilapja igazi nemzettestvéri szeretettel ünnepli a romániai magyarság jubiléris napilapját s mély tisztelettel hajlja meg elismerésének, csodálatának és rokonszenvének tiszta zászlaját az előtt a nemes tradícióju, gerinces, magyar szellemű erdélyi és bánáti kisebbségi újságírás előtt, a melynek főképviseleje az ARADI KÖZLÖNY.

Prága.

FORGÁCS GÉZA,
a Prágai Magyar Hírlap
felelős szerkesztője.

tény, hogy az uralkodónak szolgálatra később katonája és lojalisabb hiva aligha lehetett, mint amilyen Fejérváry Géza volt.

Fejérváry Gézát atyámhoz szívélyes, baráti viszony fűzte. Családi irattárunkban sok-sok levelét őrzöm, amelyeknek stílusa is elárulja, hogy bármilyen pozícióba jutott, mindig katona maradt.

Fejérváryt a képviselőház ellenzéke állandóan és sulyosan támadta. Amikor azonban a nagyhangú képviselő urak a folyosóra jutottak, és itt ezzel a talpig uriemberrel találkozott, nagyon is szívesen szóbaállottak vele és örültek a személyes érintkezés lehetőségének.

Egyszer az ülésteremben nagy szócsata folyt. Fejérváryt szörnyen felbosszantották és mikor szokása szerint kurtán-furcsán választ adott és erre az ellenzék tomboló dühre fakadt. Fejérváry felállt és a folyosóra sétált. Itt aztán Thaly Kálmánnal, a nagyságos Rákóczi-kutatóval találkozott, aki így szólította meg: Kegyelmes Uram, nem érdemes bosszankodni az ilyen parlamenti viták miatt! „Bosszankodni” — felelte Fejérváry — szó sincs róla, iszom egy pohár keserűvizet és minden rendben lesz.” Thaly pedig mosolyogva szólt: „De kegyelmes uram, azt ajánlom, tessék Rákóczit inni, mert a Ferenc József neked már nem segít.”

Fejérváry a legnehezebb politikai helyzetbe akkor jutott, amikor az úgynevezett „Darabankormány” élén miniszterei is sorban elhagyták a közvélemény nyomása alatt. Ekkor volt egy rövid idő, amikor négy tárca is kezébe került. Mint ilyen „halmozó” Ischl-ben töltött néhány hetet, ahová postáit utána küldötték. Valaki ekkor tőle egy trafik-envedélyt kért. Fejérváry a levelet a társához küldötte néhány sor utasítással: „Szóljon a pénzügyminiszternek, teljesítse ezt a kérést.” A titkár nagy zavarba jutott, de mégis csak figyelemzetnie kellett a kegyelmes urat: „Pénzügyminiszternek lenni ezidőszertint Excellenciád kegyeskedik.”

Amikor Khuen-Héderváry gróf kinos helyzetbe került

1910. év tavaszán nagy sürgés-forgás támadt az öreg Lloyd-klub hatalmas termében. A „Nemzeti társaskör” csendesen tarokkozó és billiárdozó tagjaiból ismét miniszterek és államtitkárok lettek. Jóbarátjaikból és rokonaikból pedig főispán- és képviselőjelöltek. Miután azonban több volt a jóbarát és rokon, mint törvénytartó és mandátum, megindult a szelekció itt a név fal között. Ez a választási harc sok esetben elkeseredettebb volt annál, melvet június másodikán kellett megvívni, hisz az itt elbukottak jól tudták: a szeretetfiszelt munkapárti választók bizalmát egészen bizonyosan a másik nyeri el. Nagyon fontos volt tehát, hogy a főispán- és képviselőjelölteket ki mutatja be a miniszterelnöknek, a jelölő-bizottság elnököknek, Voinits István bárónak és a többi hatalmasoknak. Az is életbevágó lett, milyen fellépést mutat a jelölt a kritikus percekben és milyen hatást tesz Khuen-Héderváry grófra, a körülraiongott ui miniszterelnökre. Esténként hét és kilenc óra között teltek ezek a sorsdöntő pillanatok. A jelöltek tömege lepte el a nagy terem közéjét, soknak protektora is itt tartott terepszemlét és leste a bemutatás esélyeit. A jelöltek csevegtek, szellemeskedtek, nagy népszerűségükkel hengeztek, közbe-közbe pedig odasandítottak a nagy ajtóra, mikor lép be azon politikai vezérük, de egyben sorsuk eldöntője is.

És minden este megjött ez a pillanat. Khuen-Héderváry gróf belépett, körültekintett és mosolygott, közben néhány ismerősével szót váltott. Egy ilyen alkalommal vagy nyolc-tíz kézfogás után Orosdy Fülöp bárót szólította meg. A báró mellett egy szikár, előkelő külsejű férfi állott, akivel a

TUNGSRAM

**DUPLASPIRÁLLÁMPA
DEKALUMEN SOROZATBAN**

miniszterelnök kezét nem fogott, sőt pillantására sem méltatott. A báró megsajnálta ezt az alighanem szintén jelöltet és ezért, mielőtt a miniszterelnöknek választ adott, így szólt:

„Kegyelmes Uram, kérek, engedd meg, hogy bemutassam barátomat, Worasitzky grófot!”

Ekkor a miniszterelnök ajkán megfagyott a mosoly, szinte tiszteletteljesen hajolt meg, kezét adott és szólt: „Gróf ur, nagyon örvendek a szerencsének.” Most azonban a körülálló mosolyogtak, sőt hangosan derültek, hisz Orosdy a miniszterelnöknek a vele együtt kocsin érkezett sógorát mutatta be.

Wekerle Sándor pénzügyminiszter „dohánycsempészt” leplez le

A lapokban most olyan sokat szereplő Juhsbirtok tulajdonosa egykor Janicsáry Sándor volt. A temesmegyei Brestrovác azért kapta a magyar időkben az Aga nevet, mert az öreg Janicsáryt, aki a mult század végén több ciklusban a rékási kerületet képviselte, ezen a néven szólították a klubban és a Ház folyosóján. Nagyon népszerű volt az öreg, 1892-ben és 1895-ben az országgyűlés megnyitásakor a korelnök tisztét is betöltötte, a politikába azonban nem nagyon keveredett. Az egyházpolitikai viták nem izgatták, de Wekerle Sándornak soha el nem felejtette, hogy mint pénzügyminiszter életbeléptette azt a törvényt, amely összeférhetetlennek minősítette a képviselőséget a dohánytermeléssel és a termelőknek megtiltotta, hogy saját szükségletükre visszatarthassák a dohány egy részét.

Amikor ingoni kezdett a Wekerle-kormány, Janicsáry Wekerle előtt is szoba hozta a dohányügyet. Helytelenítette a rendelkezést, azután pedig hozzá fűzte: „Dehát azért nekem van még szűz-dohányom, parancsolsz talán egy kicsit?” Ezzel előhuzta zacskóját és Wekerle elé tette. A miniszterelnök nem szólt, de nem is vett a dohányból. Néhány nap múlva, amikor Janicsáry már hazautazott, fináncok jelentek meg az agai kurián. Fel-sőbb renDELETEre hívatkoztak, házkutatást tartottak és elvittek egy csomó megtalált dohányt. Janicsáry Pestre utazott. A klubban, amikor Wekerlével találkozott, közölte vele a fináncok látogatását, azt is, hogy mennyi dohányt vittek el, azután így szólt: „De azért nekem mégis van szűz-dohányom, parancsolsz talán egy kicsit?” Wekerle most már erőlyesen ráirt a pénzügyigazgatóra, hogy Agán tartasson uj házkutatást, ott valahogy szűz-dohány ne maradjon. Közben felt az idő és Wekerle a király bizalmát vesztetten 1895. január 14-én lemondott. Nagy nyüzsgés volt a klubban. Mindenki a politikai helyzetről beszélt, amikor Janicsáry megint Wekerle elé állt, kihuzta zacskóját és szólt:

„Kegyelmes Uram, nekem még mindig van szűz-dohányom, de neked már nincsen — fűnd-cod!”

Mindazok, akikről szóltam, kilétek ma az élők sorából. Többen közülök a kerepesi temetőben alusszák örök álmukat, ahol atyám is emihen. A mikor felkeresem őt, meglátogatom a régi magyar politikai világ e kiválóságainak nyughelyeit is, a kik közül Wekerle Sándor még mindig — ideiglenes sirban pihen.

Egy közgyűlési tudósítás, amely történelmi erők terhelése folytán nem tudott megszületni

Egy abbahagyott cikk a Fiumében kitört forradalom miatt

Az „Aradi Közlöny“ félévszázados jubileuma alkalmából feleleveníti: Gyulai Zsigmond, a Targu-Mures-en megjelenő „Reggeli Ujság“ felelős szerkesztője.

Szorongó emlékek cikáznak fel lelkemből, mikor a megtisztelő felszólítást kapom, hogy az „Aradi Közlöny“ fennállásának félévszázados jubileumán vegyek részt. Ezt annál kellemesebben tehetem meg, mert az én pályafutásom során is akad egy kapocs, amely engem a Közlöny életéhez fűz.

1918-at irtuk. Fiumei ujságíró voltam. Szerkesztőségünk egy épületben volt az „Il Popolo“ című olasz lappal. Táviratainkat az olasz lap is fordította. Ezek a fordítások azonban élesen különböztek a mi jelentéseinktől. Éjfél tájt pedig előkelő vendégek vitatták meg a harctéri jelentéseket. Ezek a vizitek önkéntelenül is felkeltették figyelmemet és közöltem észleleteimet a kormányzóval.

— Sötét szemüvegen át nézi a dolgokat! — mondotta Jekelfalussy István kormányzó. Aztán megtörtént a fiumei revolúció. Most már érzem, hogy valami rendellenes erő rengeti alattunk a talajt. Elhatároztam, hogy illetékesebb helyeken is szóváteszem megfigyeléseimet. Ugyanakkor elhatároztam, hogy ha lehet, visszatérek Erdélyben lakó hozzátartozóimhoz. Így kerültem átutazóban Aradra. Szendrey Mihály szinigazgató, akihez évfizetes barátság fűzött, mutatott be néhai Stauber Józsefnek, az Aradi Közlöny érdemes szerkesztőjé-

nek. Abban az időben az egyik munkatárs kiválóban volt, a másik hirtelen beteg lett.

— *Jöjjön be a szerkesztőségbe!* — invitált a jovialis főszerkesztő — *délután meg is kezdheti munkáját, egy érdekes közgyűlés lesz, melyről tudósítást kell csinálni.*

Örömmel tettem eleget a megbízásnak, amely számomra külön élmény volt, mert valóban történelmi idők előszele bontakozott ki a közgyűlés lefolyásában. Néhai jóemlékű Barabás Béla dr. főispán nyitotta meg az ülést. Előlátomások vonultak keresztül beszédén.

— *Talán utolszor elnökölök ebben a gyűlelésben!* — mondotta elérzékenyülten. Majd Mülek Lajos szólalt fel, aki a közgyűlés osztatlan bizal-

máról és szeretetéről biztosította a vármegye vezetőjét... Azt hiszem, ennél több nem is történt, legalábbis emlékezetem irattárában többet ez ülésről nem raktároztam el.

Este kilencóra tájt hozzákezdtem a közgyűlési tudósítás megírásához. Pár perc múlva csilingelt a telefon. Budapest közölte, hogy Fiumében kitört a forradalom. Abbahagytam a tudósítást, amelyből az én tollamból csak 20—25 sor látott napvilágot. Rohantam haza Targu-Muresre, hogy az elkövetkező események a családi tüzhelynél találjanak, enyéim védelmére. Ezért nem jelent meg az Aradi Közlönyben az a közgyűlési tudósítás, amelyet történelmi erők villamos ütése szakított meg és lehetetlenné tette, hogy azt én fejezzem be.

Most, hogy az Aradi Közlöny félévszázados ragyogó pályájának ünnepi megállóhelyéhez érkezett, ezt az elmosódott epizódot küldöm őszinte és meleg szerencsekívánataim kapcsán, az Aradi Közlöny felbecsülhetetlenül értékes munkatársai emlékére.

Gyulai Zsigmond

SIMON BIRNFELD

Alapítva: 1895.

Alapítva: 1895.

Rövid-, kötött-, szövött | diszmű és játékaru nagy-
norinbergi | kereskedés.

A G. B. C. cérnaipar r. t. vezérképviselője

ARAD, Piata Avram Iancu 14.

Postacsekk: 87056.

Telefon: 550

„FILIT“

luxus cipőgyár rt.

TIMISOARA

Aradon beszerezhető:
Apponyi Testvérek, Szigeti Oszkár, Iványi Menyhért
cipőáruházakban.

Emlékek a régi Bucurestiről

Beszélgetés SZÉPLAKI SÁNDOR bácsival, a legöregebb bucuresti-i magyarral

Földbe süllyedt, düledező székely ház előtt állok. A környező magánpaloták előkelő csöndjét csak a vad kis kutya ugatása zavarja — nem éppen halkán adva tudtomra ellen-szenvét. A szomszédos kapuból halk bugással suhan ki egy vadonutaj gépkocsi, belezuga a Buzestini futó villamosok tompán ideszűrődő csilingelésébe. Jólöltözött fiatalember áll meg mellettem.

— Tessék csak erősen zörgetni, — mondja megemelve a kalapját. — Széplaki bácsiék mindig idehaza vannak.

Végre megnyikordul az ócska üvegajtó és töpörödött öreg anyóka dugja ki rajta a fejét. Ijedt mentegetődzéssel bevezet a ház egyetlen kis szobáscskáján át a konyhába.

— Oly rendetlen itt minden, — mondja siránkozó hangon. — De hát mind a ketten betegek voltunk, — azután kevés a pénz is.

Megnyugtatom, hogy nem baj, — nem fontos. A fő az, hogy egészségesek és jó szívvel fogadják az embert. Még valósággal le sem ülök a gondosan letörölt nádszékre, — amikor nyílik az ajtó és halkán belép

Sándor bácsi — a legöregebb bucuresti magyar.

Ráncos, barázdált arca sárga, beteges. Jóságos szemei fáradtan, megtörtén csillognak. Kilencven esztendő buja, bánata ragyog ezekből a kedves, — gyermekiesen kíváncsi szemekből. A piacról jön Sándor bácsi. Az őszi hidegben kopott kis kabátját feltürve, — ócska, rongyos piaci táskát cipel kérges, kidolgozott kezeiben, — mely kezekből nem is olyan régen vidám kalapácsütés szállt, csilingel, nevetve, — hogy Sándor bácsi erejét és

büszke szaktudását kenyérre váltsa fel az asszony és az öt apró gyerek részére.

A Calea Victoriei — évtizedekkel ezelőtt

— Lakatos voltam kérem. — Csap a mellére nagyot az öreg. — A vasutnál dolgoztam 41 évig. Hej de szép idők voltak azok. — Lopva, titkon könnyet dörzsöl el a szeme sarkában. — De persze most már régen nem dolgozom. Az apám jó módu gazda volt. Háza, földje, kocsija, lova, tehene volt. De hat fiu között kellett széjjelosztani. Így hát egy szép napon én is felkötöttem a vándortársaságomat és — fiatal 14 éves gyermek — elindultam ide Romániába. Egyik bátyámmal már jólmenő lakatos műhelye volt itt Bucurestiben, a Calea Victoriei-n. Csakhogy akkor még azt is másképpen nevezték, Strada Podul Mogosioalei-nek hívták.

Tulajdonképpen az volt az egész város.

A mostani Bulevardtól a pénzügyminisztériumig. Itt álltak az első házak. A Sosseau felé nádasok és mocsarak terpeszkedtek. — a Cizmigiu-parknál pedig sűrű erdő volt. Bizony hideg téli éjszakákon, nem egyszer a Calea Victoriei-ig merészkedtek a farkasok. A református temetőhöz mély mocsarak között vezetett az út. Nem volt tanácsos télen, egyedül utnak indulni arrafelé. Persze akkor még nem voltak ilyen óriási házak. Mikor megépítették a királyi palotát, az is csak földszintes volt. Még kerítés sem választotta el az uccától.

— Sok magyar élt Bucurestiben abban az időben? — kérdeztem tőle.

— Hogyne! — mondja Sándor bácsi. — Az iparos elem mindig magyar volt. Építők.

lakatosok, kerékgyártók, tímárok. Estenként mindig ott találkoztunk szemben a királyi palotával, — ahol most a Fundatia Carol van. Ott azelőtt híres magyar kocsmá volt.

magyar bor, magyar nőta járta.

Az ócska bódé deszka oldalai csak úgy rengtek a kacagástól. Sok magyar iparos vérrel szerzett pénze vándorolt oda. De jól is lehetett ott enni! — csettint nagyot, hunyorgatva Sándor bácsi. — Négy évig dolgoztam a bátyám műhelyében. Mikor felszabadultam, lementem Galat-ra. Az ottani vasutnál dolgoztam öt évig. Vissza már az asszonnal jöttem és két kicsi gyerekkel. Ott találkoztunk kérem és bizony akkor még nem volt egyke. — Nevet nagyot az öreg, kissé vállon lóditva a piruló asszonyt. — Azután jött a többi. Négy leány és egy fiu.

Amikor Ferenc József Bucurestiben járt

— Itt Bucurestiben szintén a vasúthoz kerültem és részt vettem a vasuti állomás építésénél. Jól fizették akkor az iparosokat és lámpással kerestek mindenfelé lakatost.

— Na most mondja el Sándor bácsi, emlékszik-e még a román szabadságharcra? — kérdezem.

— Emlékezem, emlékezem — mondja agyát erőltetve Széplaki Sándor. De öreg ember vagyok én már kérem. Nem friss az én fejem. Sokat el is felejtettem.

Néhány percig töpreng magában, — majd megszólal:

— Bátyám mesélte, hogy az öreg Bratianu II. Sándor cárhoz utazott segítségért és együtt verték azután ki a törököt. De Romániát rászedte a muszka, mert három járást is átcsatoltak Oroszországhoz, az akkor még Román Hercegségtől, — amit a román közvélemény sokáig nem tudott megbocsátani.

— Látta I. Károly király bevonulását az országba? — kérdeztem tőle.

— Hogyne láttam — mondja csaknem sértődötten. — Hosszu fekete hintón jött, melyet hat fehér ló húzott és lovon kísérték a bojá-

Tovább nem folytathatta, mert pókné kárörvendően így intette le:

— A darázsfejedelem ne legyen szoknyavadász.

A selyempincsi és a komondor

A híres tenorista pazar villájából kifutott a dédelgetett selyempincsi és a rejtelmes serpentin utakon az őserdők mélyéig jutott. Kétségbeesetten szaladgált s mégsem birt visszatalálni az otthonába. Már alkonyodott, amikor az egyik erdei deszkaházhoz érkezett, amelynél hatalmas komondor e szavakkal fogadta:

— Mit keresel itt te furcsa alak?

— Eluntam magamat ideális gazdánál és gondoltam, hogy még feljebb jövök egy kicsit szétnezní, de sajnos eltévedtem.

— Bizonyára a kalandvágy hozott erre?

A selyempincsi nevette vakkantott:

— Tréfás kedvében van bátyám. Én is mondok hát egy-két viccet. Miért nem dobja le már azt a nehéz bundát? Hiszen látja, hogy milyen szépen ragyog a nap a hegyek tetjén.

— Nálunk nem lehet ám eben subát cserélni. Mihelyt lemegy a nap, olyan hideg van itt, hogy te meg fogsz fagyni a selyem kimonódban — felelte a komondor és megviccsorgatta éles fogsorát.

— Nálunk már régen kimentek a divatból az olyan borzasztó nagy fogak. Nincs itt valami jó fogorvos, aki leköszörülje?

— Itt nincs arra szükség! de az éles fogakra nagy szükség van, mert azok a foglalkozásunkhoz tartoznak. Azokkal szoktuk átharapni a medvét torkát, ha el akarják rabolni a hasznos juhokat, a teheneiket.

— De a szeme is furcsa magának. Vérben forog. Biztosan azért, mert nem hord monoklit, mint nálunk a pepita öregurak. Aztán a maga bajusza is tulhosszu, tüskés. A mi társaságunkban már nem igen viselnek bajuszt. Ha akarja felküldöm a fodrászunkat.

— Szivesen látjuk, ha jó csontokat hoz magával — vetette oda dühösen a komondor.

— Ki az ott, az a dühös fiatalember, akinek a nyakán az a nagy fakolonc lóg? Mi az? talán ér-

Erdőzugás a havasokon

(Falusi képeskönyv-városi embereknek)

Irta: BOLGAR LAJOS.

A pók és a darázs

Nyári alkonyat az ősfenyvesek között. A bágyadt napból vérpatakok folynak szét a havasok fehér csucsára, amelyet színes koronával díszítenek. Az erdő mélyén éjszakai pihenőre készülnek.

Két fenyőfa között hatalmas hálót szőtt a Pók-házaspár és nyugodtan leste a zsákmányokat. A mesés csöndben vidám melódiák között egyszerre csak odavágódott egy fantasztikus nagy darázs. A bujázöld fensik virágos réteim teleszivta magát a nap melegével és a természet pezsgőjétől kábultan belezuhant a pókhálóba. A házigazda abban a pillanatban átkarolta és a nagy rém hiába kapálódzott.

— Engedj utamra — kiáltotta haragosan.

— Eszembe sincs — felelte a pók hidegen.

— Ugy látszik, hogy te nem tudod, kivel beszélés!

— Látom, hogy nagy darázs vagy. De hogy kerültél erre felé?

— A réten szórakoztam és meg akartam ismerkedni egy elragadóan gyönyörű, szőke fiatal szitakötővel, aki azonban gyorsan ellibbent előlem és azt hiszem, erre repült.

— Ahá, tehát futókalandra vágytál, te bitang donzsuan.

— Tehetem, mert hatalmas és erős vagyok. Ne szemtelenkedj velem, mert én és társaim elpusztítjuk gyenge háló-váradat — vágta oda dőlőföven a darázs.

Ettől a pók haragra gerjedt:

— Ugy? Ezennel hadifoglyomnak nyilvánítalak, te elbizakodott, gögös teremtes! — szólt és keményen megszorította a nagy darázs derekát.

— Mégegyszer figyelmeztetek, hogy ne

bánts, mert kegyetlenül elbánunk veletek — szólt a fogoly parancsolóan.

— Hát olyan nagy ur vagy te a darázsak birodalmában?

— Meghiszem azt — válaszolta fölényesen az óriási rovar. — Tudd meg, hogy nekem és társaimnak hatalmas méregtelepeink vannak, amelyekről rengeteg anyagot szállítunk az erdei lakóknak. Nemcsak a méhekkal, hanem a madarakkal, sőt olykor az emberekkel is könnyen elbírunk bánni. Egy jó dőfés és végűk van. A kisebb lényeket mérgeinkkel és fegyvereinkkel tömegszámba tudjuk elpusztítani. Jó lesz hát, ha azonnal elengedsz, mert én főnök vagyok a mérges darázsok között.

— Ne szónokolj annyit, te hitvány méregkeverő, te kegyetlen halálgyáros, te léha szoknyavadász, te tudatlan élvhajász. Ti még az embereket se kíméletek? Az embereket, akik gyönyörű házakat, szobákat építenek, amelyeknek sarkaiban a mi pók-rokonaink jól megélhetnek. Na, most meglakolsz te elbizakodott hitvány elősdi! — kiáltotta a pók dühösen.

— Öld meg! — biztatta a pókot a felesége. — Én is segíték neked.

És erre mindketten nekiestek a fogságba jutott törzsfőnöknek, aki hirtelen meghunyászkodott és könyörögni kezdett:

— Ne pusztítsatok el. Még élni szeretnék. Inkább megígérem, hogy mindig eltartalak benneteket finom zsákmányokkal. Raktárainkban sok jót halmoztunk össze és becsültszavamat adom arra, hogy munka nélküli megélhetésekről állandóan gondoskodom, ha szabadon engedtek.

— Elég volt! — kiáltotta pók ur. Többszörös gyilkos vagy és még bennünket is szeretnél lekényerezni.

Ezután a darázs még halkán duruzsolt, nyögdecsett, de hangját elnyomta a sötétedő erdő hideg esti sóhaja... Majd néhány pillanat múlva ezt makogta a halálraitól:

— Rettenetes, hogy a darázsak nagy fejedelmek közönséges pókoknak válik martalékává...

rok az állomástól a királyi palotáig. A házakból kicsődültek a népek és úgy csodálták a szépséges Erzsébet királynét. Azt is mondták, hogy a király Hohenzollern herceg és így rokona a német császárnak.

— *Azután láttam Ferenc József királyt is.* — mondja büszkén. — Kivonult a fogadtatására minden itt élő magyar. Még Pitestiből is seregestől jöttek a kivándorolt magyarok, hogy lássák a királyt. I. Károly román király az állomáson várta a császárt, az egész királyi családdal. És mikor befutott a vonat és megjelent az ablakban Ferenc Jóska kopasz feje — olyan éljent kiabáltunk, hogy csak úgy rengtek az ablakok. Az emberek sorfalat álltak az uccákon, — az ablakokból pedig virágosót szórtak a magyar királyra.

Néhány percre megáll, majd áttüzesedett szemekkel a térdére csap.

— Hát amikor a király és a királyné karofogva sétáltak Ferenc Józseffel a Calea Victoriei-n. Folyton azt mondták egymásnak: Bruder...

— *Rudolf trónörökös is járt itt.* — Mondja büszkén emlékezőtehetségére. — Amikor megnősült Konstantinápolyba utazott látogatóba és természetesen Bucarestben is kiszállt egy napra. De szép ember is volt kérem a trónörökös. Sok minden másképen történt volna talán, — ha nem öli meg magát olyan fiatalon. — Teszi hozzá fejét csóválva.

— De emlékezem még Koós Ferencre is. — Csap át más témába az öreg. — Meg az evangélikus templom építésére, — amikor Cuzza voeda letette a templom alapkövét. Én is dolgoztam az aranyozott rácsozaton.

— A háboru alatt mit csinált?

— Két hónapig internálva voltam. — Mondja csendesén. — A fiam meg két évig.

— *És most miből él?*

— A nyugdíjamból, — feleli halkán. — 1000 leit kapok havonta a vasutól

— És a gyerekek?

— A gyerekek? — kérdi nagyot sóhajtván. — Egy meghalt, a többi pedig szerteszéledt. Csak nagy ritkán látom őket. De ők már nem beszélnek magyarul. — Teszi hozzá szomorúan.

demrend? Nálunk selyem szalagokat kötnek a nyakunkra, ezüstös csengőkkel.

A komondor ezt felelte:

— Az ott az én legszilajabb fiam és azért kapta azt a nyaknehezéket, hogy ne birjon nagyon gyorsan futni a birkák után. Ne ingereld őt, mert egy harapással felfal — dörögte a házőrző kutya.

Selyempincsi megrémült és könyörögni kezdett:

— Légy szives bátyám eligazítani, mert egyedül nem találok haza.

— Még annyi eszed és szaglásod sincs, hogy a saját nyomaidon arra menj vissza, amerre jöttél. Te dologtalan, te haszontalan. Különböznem velem, nem akarom, hogy éjszaka itt széttépjenek a medvék, vagy dühös testvéreim. Majd levezetlek egy meredek mellékösvényen. Jól vigyázz, hogy le ne zuhanj.

Ezzel megindultak és a pincsi visszanyerve vidám, szemtelen hangulatát, újból tréfákat faragott a komondor ellen.

— Juj, mikor fürdött maga?..

— Én csak akkor fürdök, ha harmatozik az ég, de leggyakrabban a saját verejtékemben fürdök, amikor az erdei vadakkal birkozom, ha el akarják rabolni a bárányokat, akik közül egy is többet ér, mint közületek ezren — vágta oda a nagy kutya.

— Ujjé öregem. Engem naponta parfümben fürösztének. De mondja, miért visel olyan fene nagy körmöket, bizonyosan nincs odafent pedikűröző?

A nagyerejű kísérő ekkor hirtelen hátrafordult, dühösen kaparni kezdte a földet, amitől a selyempincsi úgy megrémült, hogy egyensúlyát veszítve, lezuhant a meredek széléről és néhány pillanat múlva eltűnt a feneketlen mélységben. A komondor kis ideig kedvetlenül bámult utána, azután gyorsan hazafelé indult és egykedvűen mormogta:

— Nem kár érte, hiszen csak szerelmi vitrin-disz volt a kutya-társadalomban, és ha nem vágyott volna ilyen magasra, akkor odalent még most is élhetne.

HUTCHINSON

hócipők, sárcipők

párisi világmárka.

Aradon beszerezhető:

Apponyi Testv., Szigeti Oszkár,
Iványi Menyhért

38

Közben az asszony kirakja az almákat egy tányérra és igazi magyar vendégszeretettel elem tartja. Sándor bácsi erőnek-erejével kezembe nyom két almát és arra kér, hogy hozzak neki helyette valamit hazulról, ha visszamegyek Erdélybe. Hiába szabadkozom, — hiába háritom el a szives vendéglátást, az öreg kitart amellett, hogy ezt a két almát nekem szánta. Csak nagy nehezen sikerül elértenem azokat Széplaki néni ráncos kezeibe.

Sándor bácsi csak bólogat.

— Így élünk ketten elhagyatottan. Nem nagyon jön ide látogató, — mondja szomorúan. Azután halkán sutogja maga elé:

— Voltak barátok, jöttek, elmentek. Megismertük az embereket, megszerettük, vagy megutáltuk őket. Elmult a nyár, jön a tél. Majd befutok a kicsi kályhába. Nekünk már az is jó, ha egyedül vagyunk, csendben, békességben, a petróleumlámpa gyenge, halvány fényében.

KEREKES IVÁN.

A költő és a piperkőc

A zöld hegylejtőn az illatos bokrok között gondtalanul dalolt a szürke édes kis fülemüle. A végtelen fenyvesek igéző testéről, mint ezüstös füstfelhő szállt a magasba hajnali gőzfürdőjük bódító párája...

Ifjak és öregek gyönyörködve dicsérték a fáradhatatlan énekest, aki olyan szerény volt, hogy még a hívó tapsokra sem jött ki a bokrokból.

Egyszerre csak mintha az égből pottyant volna le, odarepült egy cifra fiatal papagáj, aki az erdőn átvonuló vándor állatseregletből szabadult ki. A cifra szökevény kevélyen leintette a daloló fülemülét.

— Mit kornyikálsz éjjel-nappal? Jobb volna, ha a ruházattal is törődnél egy kicsit. Szintelen, szürke vagy és én szégyenlem magamat, hogy te is a madarak közé tartozol.

— Ejnye, de rosszmájú vagy szép papagájom. Azért, mert téged cifraságokkal ruháztam fel a természet, még nem kell hencegni, nem kell folyton rázni a selymeket és csillogtatni az aranytollakat. *Jobb volna, ha te is tanulnál valami mesterséget, mert mihez fogsz, ha esetleg elveszited csillogó tollazatodat, ami az egyetlen értéked.*

— Fogd be a szájad, te koldus énekes — sipította az ifju papagáj.

— Én éjjel-nappal dolgozok, dalaimmal gyönyörködtetem a népeket és mindig megkeresem a kenyeremet, nem vagyok hát koldus. De te csak naiv kis piperkőc vagy és ha esetleg elveszitenéd aranytollaidat és ruzsos szárnyaidat, bizony kiállhatnál a forgalmas erdei utakra, hogy morzsákat kunyorálj a kirándulóktól...

Sápadtan, a haragtól reszkette lépdelt el a diszmadár, hogy a legközelebbi patak tükreben nézegetse önmagát és kissé rendbehozza felborzott ruházatát. De ebben a pillanatban beleragadt a lába a csaléteknek kitétt édes lépbe, amelyet lelketlen madárfogók tettek oda. Az egyik kiránduló azonnal megfogta a siránkozó madarat s könyörtelenül lecsavarta ezerszínű szárnyait.

— Ne bánts — rikácsolta a szerencsétlen.

— No ne félj — felelte az erdei kalandor. —

Csak a cifraságaidat viszem haza disznek az ideálmom új kalapjára.

És ezzel otthagya az eléktelenített zokogó papagáj.

Néhány perc múlva lassan odasompolygott a szerény, szürke fülemüle és bánatosan vigasztalta beteg testvérét, akinek sivalkodása tette őt figyelmessé.

— Megcsonkítottak, megfosztottak a szépségemtől. Nem élhetek tovább, megölöm magamat, beleugrok a patak vizébe — jajveszékelt a diszmadár.

— Ezt nem engedem meg — mondta a jószívű énekes. — Légy erős, meg fogsz gyógyulni és te is megkeresed a mindennapi kenyeredet, úgy mint én és mások. De mivel neked nincs szép hangod, énekelni nem taníthatlak meg, azonban mégis befoglak tanítani az én melódiáim szövegére és mint csendes mesemondó fogod velem járni az erdei utakat. Nem kell tehát koldulnod. Hallgass csak, megtanítalak az első mesére.

— Kiváncsi vagyok — válaszolta megvigasztalódva a papagáj.

— Tehát halld: *A jólét és a szépség még nem adnak teljes boldogságot, ha hiányzanak mellőle a jöttek, a tisztesség, a tudás, a szorgalom és az egyszerűség.*

Majdnem értelmetlenül hallgatta a cifra madár.

— A második lecke ez: *Tilos a kritizálás, de a dicséret is tilos. Ha kritizálsz, menten rád süthetik, hogy kötekedő, gáncsoskodó vagy, ha pedig dicséretre nyílik az ajkad, azonnal rádfogják, hogy megfizetett, koncleső vagy és rögtön elítél a társadalom.*

— Érdekes. Miről szabad hát büntetlenül dalolni a mai világ számára? — kérdezte álmétkodva a sebesült madár.

— Miről? *Leginkább érzélgős, vagy üres hangulatokról, például a szerelemről, a lírai vágyakról, a szívek harcáról, mert mindezeket nagy gyönyörűséggel és kritika nélkül hallgatiák az ifjak és az öregek is. Ezek ugyanis nem okoznak fejtörést.*

Arad ipara és iparosai 1884-ben

Az Aradi Közlöny számára írta:
Reinhart Gyula

Tartsumk egy kis szemlét és nézzünk körül az 1884-évi városban. A városháza, a színház, a lyceum már megvoltak, mert ezek 1872-73-ban épültek. A törvényszéki épület még nem volt meg, a törvényszéki a megyeházán volt elhelyezve. Börtönül a megyeház pincéi szolgáltak. A járásbíróház a színház hátsó bejáratával szembeni bérházban volt elhelyezve. A római katolikus templom egytoronyú volt, alig egy negyed része a mainak, mellette az egy emleletes klostrom épület. A pósta a mai helyén állott ugyan, de földszintes volt. Nem volt még a Bratiani uccai Polgári fiu- és leányiskola, a Hermann udvar 1885-ben épült, a Domány ház a régi városháza helyén — még később. A pályaudvar perronját egy fa-vázás indó-ház képviselte. Nem volt kulturpalotánk, földmivelésügyi palota, pénzügyigazgatóság, Neuman palota, Arad-Csanádi egyesült vasutak palotája, üzletvezetőség. Nemzeti Bank, Kereskedelmi iskola. Az egész Kis körút üres volt, a lyceumtól a városházáig felfelé és lefelé az Ovártérig pusztaság terült el.

Nem volt a városnak aszfaltja, sem kockakövekkel, sem keramittal borított utjai, hanem tört kövekkel flaszteroztak.

Az Avram Iancu tér egy mély gödör volt. Nem volt villanyvilágítása, a főutakon ugyan gáz kandelláberek álltak,

a többi uccákon petróleumlámpa pislá-kolt.

Hogy nem volt rádió azt minden gyermek tudja. Hogy az első magán telefont Rózsa Géza 1885-ben létesítette 10 állomással, arra kevesen emlékeznek. A városközi telefon mely Budapest-Béccsel kötött össze csak 1893-ban létesült.

Nem volt hegyaljai motoros vasut sem, a Csanádi vasutak 1882-ben épültek és Chisineura csak ugy lehetett utazni, hogy előbb az államvasuti vonalon Kétegyházára utaztunk és onnan vissza Chisineura. A Cris-völgyi vasut csak Ineuig volt kiépítve, a Sf. Ana-Chisineu vasutj rész 1887-ben nyílt meg. Végül nem volt meg az Arad-Chichindaj vasut sem. A Weltzer vagongyár csak 1891-ben létesült.

Nem volt a városnak vízvezetése és csatornázás sem. A fürdőszoba akkor ismeretlen fogalom volt Aradon.

Az uri közönség az akkor megnyílt Simay fürdőbe járt.

Az esővíz az uccák közepén nyílt csatornába folydogált.

Arad ipari intézményei közül akkor már állott a Kereskedelmi és Iparkamara, amely 1872-ben alakult, elnöke Grünwald Ferenc üveg- és porcellánkereskedő, titkára pedig Gál Jenő volt. A kamarai illeték-lajstrom abban az időben 1300 iparost tartott nyilván, akik között 956 képesítéshez kötött ipart üzött. A képesítéshez kötött iparosok ipartársulatokban voltak megszervezve, melyek az 1872-ben megszűntetett céhekből alakultak és azok vagyonaát kezelték. A legelső volt közöttük az Első Általános Ipartársulat, amelynek Kristyóry János volt elnöke és Edvi-Ilés László a titkára. Helyisége az Eminescu-uccai Heim-ház udvari részében volt elhelyezve. Ez a társulat tartotta fenn az iparos rajziskolát és ez kezdeményezte

Lysolform

a nők megbízható és hű barátja az intím testápolásnál! Fertőtleníti, megöli a baktériumokat és csirákat, megvédi a nőt a háros követhexményektől, védelem váratlan meglepetések ellen!

az Ipartestület megalakítását, amely 1885. március 25-én alakult meg. Volt egy második általános ipartársulata is, melyben főképpen a ruházati ipar képviselői tömörültek. Külön ipartársulatuk volt az ácsoknak, mézesbábosoknak és a csizmakészítőknek, amely még ma is fennáll.

Az ipari oktatás igen gyenge lábán állott, mert iparostanonciskola akkor még nem volt és így a tanoncok a vasárnapi ismétlőiskolába jártak, ahol délelőtt elméleti, délután rajzoktatásban részesültek. A fentemlített első aradi ipartársulat által fenntartott rajziskola tanárai a középiskolákból kerültek ki és pedig Dömötör László, Medgyesy Ödön és Nesznara Aladár. Az iparostanonciskola 1885-ben létesült, a fa- és fémpariskola pedig csak 1891-ben.

Az iparral foglalkozók létszáma abban az időben 7311 volt és pedig 5885 férfi és 1426 nő. Nagy, igazi gyárnak mondható ipartelepek voltak a négy szeszgyár és pedig a Neuman Testvérek, Első aradi gyártelep, a Mittelmann- és Gutzjahr-féle, két gőzmalom, a Széchenyi és a Neuman Testvéreké, a Pannoniakeményítőgyár, Walder-féle fűrészgyár, a többi inkább nagyobb műhelynek beillő ipartelep. Könnyebb áttekintés végett most szakmák szerint nézzük végig Arad iparát és iparosait.

Vas- és fémpar

A vas- és fémparral kamarai kimutatás szerint száz önálló iparos foglalkozott, akik közül nevezetesebbek a Hendl Ödön-féle gépgyár és öntöde, mely 1872-ben alakult. Wiedermann Vilmos vasöntődéje. Solymos Testvérek rézöntődéje, Assael Jakab és Mauer Ferenc gépjavitó műhelye, Heincz Gábor, Stoll Károly, Tesényi Zsigmond, Barthel János és Müllig Mátyás lakatosműhelyei. A kovácsmesterek közül kiváltak Boros József, Schmidt Ferenc, Walkó Károly, Scheer János, Török Márton, akikhez csatlakoztak a kocsigyártók: Miksits Alajos, Fischl Pál és Hidvéghy Pál. A mai generációban mint utódok folytatják apjuk iparát Hendl János és Ödön, Assael Károly, Barthl János fia, a Fleischer-testvérek vasbutorgyárának tulajdonosa és, hogyan jár el az idő fe-

lettünk, mutatja, hogy Gartner Márk tekintélyes lakatosmester 1884-ben született.

A fémpar körébe tartozó rézművesek voltak Steinitzer I. Jakab, Schütz Vilmos, Gröner Károly. A későbbi szeszgyári berendezéseiről híressé vált Rudkowsky Ferenc 1888-ban jött Aradra.

A bádigosok közül Fey Péter, Fiola Mihály, Well Alajos, Csóti Nándor voltak a vezetők. Husserl Manó, a Holló Testvérek most fennálló üzemének alapítója 1880-ban lett önálló. A késes-iparban Náder Gyula 1862-ben alapította üzletét. A reszelővágó-ipart Aradon Jorga Miklós alapozta meg 1836-ban, akitől Hints Péter 1851-ben vette át, amely üzem Strigán Ferenc név alatt még most is működik. Harangöntő csak egy volt Aradon, Hönig Frigyes, amely még mindig fennáll.

Az aranyműves-, ékszerész- és órásiipart 1884-ben Pollák C. Rudolf, Assael Hermann, Sommer I. és a bécsi Granichstädter cég, melyet később Geller Izidor vett át, reprezentálták. Brauswetter János műorásnak országos híre volt. Érckoporsógyártással Rauner Miklós és Limbeck József foglalkoztak. A nemrég elhunyt Kohn József akkor Párisban segédeskedett és később ő honosította meg Aradon a kocsilámpa-készítést. Schaeffer Richárd 1884-ben tanoncéveit töltötte Budapesten, míg Bauer Miklós bádigos 1884-ben született.

Nagy szerepet játszott Dangel Antal és Fia orgona készítő, aki a budapesti operaház, zeneakadémia és Mátyás templom orgonáit építette. Zongorákat Neumann Antal készített, Faix Jaques pedig tanonc volt 1884-ben.

Föld- és kőipar

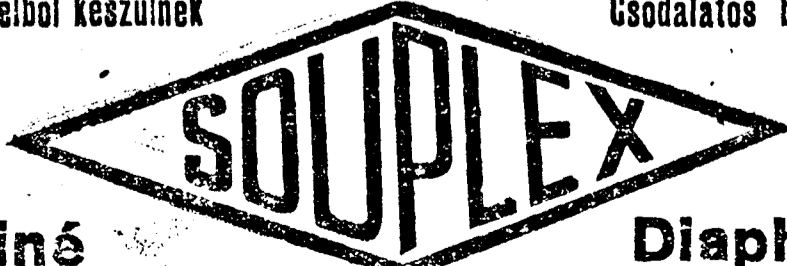
Áttérve most a föld- és kőiparra, nagyon szomorú képet találunk. Téglagyára mindössze kettő volt: az Első Aradi Téglagyár, amely még most is meg van és „Vulcan” név alatt működik, a másik a Nikollts-féle, amelyet most Probst Mihály birtokol. Azonban ha Aradon jó téglára volt szükség, akkor azt Csaháról hozták. Kályhakészítő csak az egy Bittner volt. Agyagpipákat pedig Flamm Lipót készített. És ezzel ezen iparcsoporttal végeztünk is.

Fa-, butor- és csontipar

Az asztalos és butor ipar akkoriban kizárólag kézi ipar volt, mert egyetlen műhely sem volt gépekkel felszerelve. A faipari szakmában 117 vállalat működött, legnagyobb számban asztalosok, kik 76-an voltak, a kádárok száma 17, az esztergályosoké pedig 16 volt. Az épületasztalosok közül Eckstein György, Czeiler István, Koditek Vincze, Kenderessy László voltak elsőrendűek, a butorasztalosok közül Reinhart Fülöp, Varga József, Verbos Ádám, Kehrer Károly, Gartner Mátyás, Késnárky

A legjobb acélból készülnek

Csodálatos borotvapengék

Platiné

Diaphane

István és Körössy Mihály tüntek ki és alapozták meg Arad ma is híres butoriparát. A butoriparral kapcsolatos kárpitos ipar reprezentánsai *Rozmanith Albert, Fialovits Károly, Francz Károly és Weiszberger Jakab* voltak.

A kádár ipar igen fejlett volt, mert a hegyalja és a szeszgyárak részére szükséges hordók mind dongából készültek. Nem volt akkor még sem vas hordó, sem pedig cziszterna-vagon a bor és szesz szállítására. *Kraemer, Prolich, Luffer, Udvardi, Gartner, Lénárt, Répássy* tüntek ki. A kádárok udvarán a dongák emeletmagasan voltak felhalmozva. A butoriparral még összefüggésben álló esztergályos ipar üzöi közül *Simek, Helmy, Havetics, Binder és Bauer Gyula* említendők. *Czeiler István* bátyánk csak 1890-ben vette át apja műhelyét és lett önálló. A nem rég elhunyt *Tóth János* asztalos mester 1886-ban szabadult fel. *Fock Gábor* esztergályos 1880-ban ment inasnak. *Jónás Aladár* pedig 1884-ben született. *Franck István* a most nyugalomba vonult kárpitos mester csak 1883-ban szabadult fel.

Bőripar

A bőr-ipar terén bőrgyártással akkoriban *Eckstein Frigyes* foglalkozott, aki a régi *Winkler*-féle gyárat szerelte fel modern berendezéssel. Kizárólag csak felső bőroket készített, azonban az osztrák versenyt nem bírván, 1886-ban üzemét beszüntette. Kisebbségi iparosok a Maroson áztatták a nyers bőroket.

A cipész ipart 110 önálló iparos gyakorolta, akik többnyire mérték után magánosoknak dolgoztak, a nagyobb része azonban a piac, illetve a vásár részére termeltek. Kiváltak közülük *Mihalik József, Leitner János, Gorzó Antal, Beyer Ferenc, Bolezni Antal, Bogsán Károly, Beyer Sándor*.

A csizmadiaik szám szerint 96-an voltak, saját ipartársulatukban tömörülve és csaknem kizárólag a vásárok részére dolgoztak. Mint-hogy a csizma csak ősszel, az esős idő beálltakor volt kelendő, egész éven át előre kellett dolgozni s vagy a bőrkereskedő pénzelte őket vagy pedig az *Ipar- és Népbankban zálogosították el a csizmákat és a felvett előleggel tovább dolgoztak, mert az őszi vásárok komenciójában minden gazdasági cseléd megkapta a pár új csizmát.* *Muntján György, Rajta György, Sztankovits István, Tóth József, Havancsák Lajos* nevei jutnak eszembe a szakma mesterei közül. Az első disz-csizmadia *Bozsik*

György kőműves mester volt. Együtt jártak a vásárra a csizmadiaikkal a patkókészítők, akik többnyire cigányok sorából kerültek ki és a csizmadia soron rögtön felverték az új csizmára a patkót.

A szijgyártók igen keresett mesterek voltak. Ugyanis akkoriban autó sem volt és az uraságok parádés kocsijai részére, ékes, ezüsttel kivert lószerszámokat ők készítették. *Jónás és Radocsányi* mesterek messze földön híresek voltak.

A kefekötők disznósörtéből és lószőrből készítették nemcsak egyszerű keféket, hanem diszes ruha és hajkeféket, továbbá meszelőket és ecseteket. *Szablóczky és Egartner* mesterek jó nevet vívtak ki maguknak. *Itt kell megcáfolni azt az általánosan elterjedt hiedelmet, hogy a kefekötők ittak volna. Ez a hagyomány már 1884-ben megdőlt.* Ámbár jogosultsága a szomszágban kívül is megvolt, mert az apró szőrök igen csiklandozták a torkot és azt csak sűrű öblögetéssel lehetett lemosni.

Bőrkesztyüket *Albrecht Ágoston* kezdett készíteni Aradon. 1862-ben nyitotta meg üzletét, jó nevű keztyűs volt akkoriban *Deák* is. Bőröndkészítéssel 1884-ben *senki sem foglalkozott Aradon.*

Szövő- és fonóipar

Szövő és fonó ipar tekintetében Arad városát 1884-ben valóban az utolsó hely illette meg. Ugyanis Aradon akkor mindössze két takács volt, az egyik a Pesti-uton lakott és ha a temetőbe mentünk gyermekkorunkban mindég megállottunk az ablaka előtt, bámulva néztük a szövő széket, hogy csattog az orsó és milyen lassan haladt a szövő. Engem különben azért is érdekelt a takács ipar, mert nagyapám szintén takács volt és onnan ismertem a szövőszéket. A köteles ipar 6 mesterrel volt képviselve, a mezőgazdaságoknak és uradalmaknak sok istráng és kötél kellett, de a Mureson a hajó kikötése és vontatása sok kötelel igényelt. *Fiker József* kötelesmester az 1885-ben alakult ipartestület alelnöki tisztjét viselte.

A képfestő iparnak, mely kartonokat nyomott *Müller József* volt a mestere. Többnyire a vásárokon értékesítette készítményeit. Fia még most is vezeti a régi üzemet megnagyobbodott méretben.

A gombkötő ipar igen el volt terjedve, mert a magyar ruhákhoz, mentékhez és női pruszlikhoz sok zsinor és sujtás kellett. Azonban a divat változásával teljesen lehanyatlott ez az ipar. A régi mesterek nevei közül *Herczeg Dávidné* és *Engelhardt* neve maradt fenn. A kötsző iparban az akkori viszonyokhoz képest elég nagy gyár mű-

ködött, nevezetesen a *Spiroch* József féle a Cuza Voda-uccában, mely messze vidékre küldötte szét áruit. A gyár már 1867-ben alakult és 1884-ben 10 szövősékkal dolgozott. Az évi termelése meghaladta a 150 métermázsát. Ha most ezeket az adatokat összehasonlítjuk a ma működő textil és tricotage gyárakkal, hol a gépek százai és munkások ezrei dolgoznak, tudjuk csak felmérni a haladást, amelyet a fonó, szövő és kötsző ipar megtett.

Ruházati és pipereipar

A ruházati iparág egyike volt a legerősebbeknek, mert már akkor igazság volt, hogy a ruha teszi az embert. 1884-ben 123 férfi és női szabó volt Aradon.

A női szabóságot többnyire a nagy divatkereskedések üzték, *Probst Károly* és *Társai* üzemében 40 leány dolgozott, nem sokkal kisebbek voltak *Rosenberg* és *Klein*, valamint *Wadowszky* és *Illmann* üzemei. *Kell Ignác* és *Keller* voltak ezeken kívül nevesebb női szabók. A férfi szabók két részre oszlottak. A magyar szabókra, akik többnyire népviseletű ruhákat készítették, és az ugynevezett német szabókra, akik a polgári osztály részére rendelésre dolgoztak és többnyire részletekre, *Inokai Tóth Lajos, Rarth, Schaeffer, Münz Ferenc, Messlinger, Tóth Mihály* voltak jobb úri szabók. A színház épületében volt műhelye *Banátz I. Demeter* úri szabónak, aki a rosszul fizető adósk nevével kitette a kirakatba.

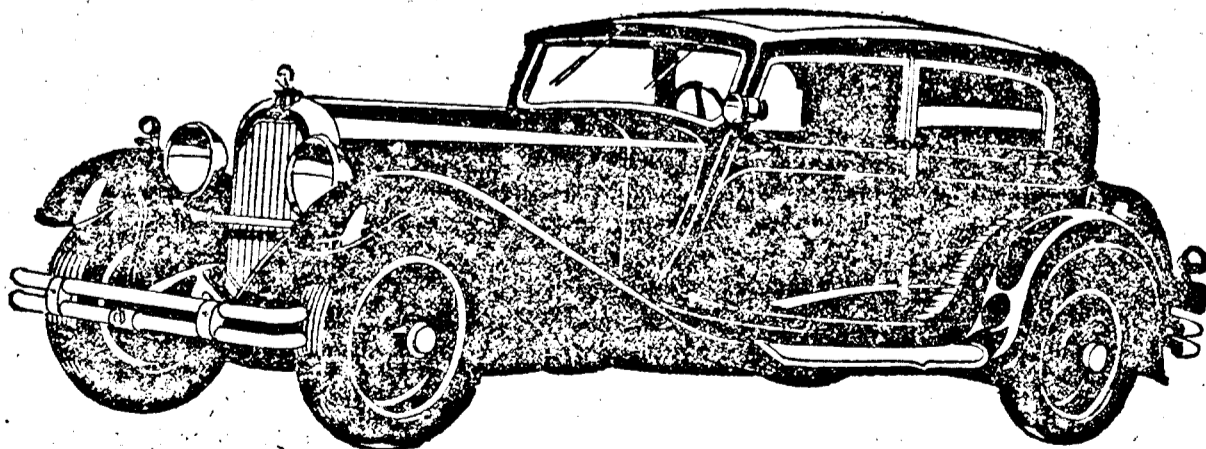
A lapok akkoriban vezércikkben foglalkoztak ezzel az eseménnyel. Sokat szenvedtek szabóink, hogy a budapesti szabók utazói a jobb közönség részéről vettek fel rendeléseket. A másik nagy versenyt a készruha üzletek okozták. A színházépület *Avram Iancu*-téri oldalán két nagy készruha üzlet volt. Az egyik sarkon *Kohn Dávid*, a másik sarkon *Moskovitz Jakab*, a *Petőfi-ucca* sarkán, a régi *Király-kávéház* helyén *Holzer Mihály*, ki Szegedről került ide és az 1879. évi nagy árvíz után nyitotta meg üzletét. *Karácsonyi Márton*, a mostani szabók dojenje 1884-ben szabadult fel.

A szűr-szabó iparnak reprezentánsa *Nikolits Péter* volt, aki akkoriban a második általános ipartársulatnak volt elnöke és később az ipartestület elnöki székébe került. A szűcs iparban igen előkelő nevekkel találkozunk. *Illmann, Krausz Pál, Szlavek Miklós, Kiarszki* képviselték a szakmát. Legfiatalabb volt közöttük *Joanovits Antal*, ki, 1883-ben nyitotta meg üzletét.

A női piperészek, női kalap készítőik már akkor felvették a versenyt a fővárosiakkal. *Gruber Edéné* és *Kapdebó Kristóf* szalonjai kielégítették a legkényesebb női ízlést is.

Férfi kalaposok már csak a vásárokra dolgoztak, városban csak javítással és formázással foglalkoztak. Igazi urak csak ausztriai *Pichler* és *Habig* kalapokat hordottak, legfeljebb megelégedtek

Az
Austro-Daimler és Steyr automobilok
minősége, kivitele és eleganciája
utolérhetetlen!

Telefon 8-99.

Táv. cím: Kalmana Arad.

88

Vezérképviselő:

A. Kálmán, Kereskedelmi és Ipari Részv. Társ. Arad

a budapesti Gyulits-kalapokkal, amelyeket **Mar**sch-nál vagy **Kuttn**-nál vásárolták.

Papiripar

1884-ben a szalma papirgyár még nem volt meg, mert csak 1895. végén épült fel és tette illafosszá a mostani cukorgyár környékét. A papirt feldolgozó iparok közül a könyvkötő **Skolnik** és **Veser** Alajos voltak a nevesebbek. Később a nyomdák rendeztek be könyvkötő műhelyeket és akkor már csak az iskola-beírások idején voltak a könyvkötők munkával elhalmazva. A könyvnyomdák közül **Réthy** Lipót és **Fia**, **Gyulay** István, **Bloch** Hermann, **Keppich** Zsigmond, **Muskát** Miksa és az 1884-ben alakult **Aradi Közlöny** nyomdája voltak legkiválóbbak.

Élelmezési ipar

Az élelmezési ipar, mely leginkább van helyhez kötve, egyike a legfontosabbaknak és már akkor méltó büszkesége volt Aradnak. Csak korcsmáros volt 79, vendéglős 23, kávéház és kávéház 39.

A Fehér Keresztben Zemplényi utóda, **Pohl** Károly székel. A Metianu-ucca sarkán **Wittmann** Károly, a Goldis-uccai Vadász Kürtben **Nagy** Lajos, a színházi sörccsarnokban **Kánya**, a Városi-kávéházban **Zemplényi**. A Corvin-ucca sarkán volt a **Weitner** Kávéház. A kis **Weisz** „Király kávéháza a Moise Nicoara ucca sarkán. Novotni „Jó pásztor“, a „Három nyolcas“, a „Magyar Király“, a Saguna uccal „Mókus“ voltak az iparos polgárság borozó helyei, ahonnan a **Huzó** István **Hazám-kávéházába** vonultak vissza a fáradalmakat kipihenni.

Nyolcvanhét mészáros és bentes gondoskodott a hus ellátásáról: **Weisz** Mór és **Fiai**, **Glück** Károly és **Testvére**, **Koch** Mór mészárosok, **Rothmüller** Ferenc, **Schváb** Antal, **Kruppa** Károly, **Szriba** Antal és **Wild** János bentesek voltak az előkelőségek. A pékek elit-társaságához tartoztak **Kristófy** János, a későbbi kamarai elnök, **Klein** Ignác az ipar-testület alelnöke, **May**, **Ternay**, **Angyal** Dezső és **Hoffmann** János. A mézskalácsosok élén az öreg **Barthel** haladt két fiával, **Baruch** és **Kalap** János előtt. A cukrászok közül **Domonkos** Testvérek, **Mihály** viták ki maguknak elsőrendű helyet.

A két nagy gőzmalom mellett, melyek világhírűvé tették az aradi lánglisztet, a vízi molnárok játszottak nagy szerepet. Mikor május 16-án a **Nepomuki Szent Jánost** usztatták a **Maroson** kivilágított csolnak serral, több ember volt a **Maros partján**, mint a mostani regatta versenyeken.

A szállodák közül első helyet a Fehér Kereszt foglalta el. A Központi csak sokkal később épült. Elsőrendű volt a Vas-szálloda, a Főtéren az emeletes Pannonia és Három Király és a földszintes Arany kulcs, melynek ivojában akkor a legjobb bort mérték. A **Boczkó** uccában a „Magyar Király“, **Vörös ökör**, Arany csillag és a **Fekete sas**, mely utóbbi látta vendéglill **Kozareket** az állami itéletvégrehajtó mestert, amikor **Aradra** jött hivatását teljesíteni.

Vegyészeti ipar

Az Aradi Légszész Gyár R. T. 1868-ban alakult és világító gázon kívül kokszoft, kátrányt és amoniakot termelt. A keményítő-gyár, amelynek helyét később a Vasipar r. t. foglalta el, akkoriban virágzott. A **Dóbiási**-féle robbantószer és gyujtó-zsinór-gyár 1883-ban alakult. Viaszgyertya gyártással a mézskalácsosok foglalkoztak, fagygyertyát **Belgráder** állított elő, finomabb szappant akkor még nem készítettek. A szappanfőzők közül **Mallár** és **Sárga** Károlyné nevei maradtak fent.

Építőipar

Utóljára maradt az iparágak legfontosabbika: az építő ipar. Az a tény, hogy Aradváros az akkori időben rohamosan épült, igazolja, hogy derék építő-iparosok voltak, akik izléssel, csinnal tervezték meg és építették fel a sok középületet, iskolát, kátrányt és temérdek emeletes házat és ezáltal tették Aradot igazi várossá. Arad építő iparosai messze földön vállalkoztak építkezésekre, mert kifűnő munka mellett versenyképes áron dolgoztak. Nagy építész cégek voltak: **Jirasek** Lajos, **Regdon** Sándor, **Ureits** Lipót és **Fia**, **Kondorossy** és **Slavicsek**, **Kotsis** Lajos, **Mizera** József és **Iparos** Ott-hon jelenlegi alelnöke akkoriban a **Slavicsek** és **Kondorossy** cégnél dolgozott, mint kőműveslegény, és 1885-ben a **Hermann**-palota építkezésénél az akkori viszonyokhoz képest horribilis nagy, napi egy forint huszonöt krajcár bérért. Acs-mesterek voltak: **Probszt** Mihály, **Hack** és **Vollák**, **Wessely** Ferenc.

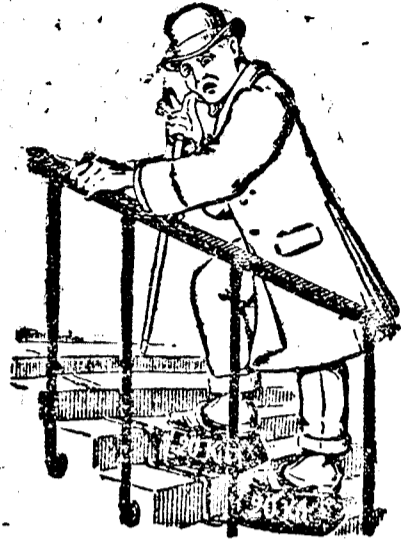
A szobafestők közül **Irmer** Henrik, **Fischer**, **Braun** Adolf és **Goron** voltak a nevezetesebbek. **Glück** József, a mai legöregebb mester 1884-ben a 33-ik gyalogezred 12-ik századának volt virtikli

A sok huygsavat tartalmazó vér veszélyt jelent? MIÉRT?

A vér állandóan kering a szervezetünkben és ellátja az összes szerveket a további életéhez szükséges anyagokkal. A tüdőből jövő oxigén, a tápszerekből kivont tápnedv. A vér további feladata az, hogy elősegítse a toxikus anyagoknak és az anyagcsere végtermékeknek a szervezetből való eltávolítását, ami az izzadás, vizelet és széklet útján történik. Feladata tehát, amint látjuk, nagyon fontos és éppen ezért szükséges, hogy a vér tiszta és bőséges legyen. Sajnos, azonban a felnőttek 70%-ának a vére fölös mennyiségű huygsavat tartalmaz, aminek következtében vérük, ahelyett, hogy az egészség forrását jelentené, a betegség forrásává válik.

A huygsavat naponta el kell tavolítani a szervezetből olyan mértékben, ahogyan kepzodik.

Az URODONAL tökéletes huygsavoldó szer, megov az arthritismus kifejlodesetol es meg-orzi egészségunket es fiatalagunkat.

A SZERENCSETLEN KÖZVÉNYBEN SZENVEDŐ, FŐLEG A 40-ES ÉVEN FELÜLI, VALÓSÁGOS SÜLYZÓKAT KÉNYTELEN MAGA UTÁN VONSZOLNI

CHATELAIN KÉSZÍTMÉNY MEGBIZHATÓ GYÁRTMÁNY

Kapható gyógyszerárakban és drogériákban.

zugsfűrerje és a virginia szivar már akkor is mindig szájában volt. Mázoló mesterek voltak: **Blázi** Alajos és **Czeiler** István, ez utóbbi cimfestő munkákkal is foglalkozott. Kőfaragó munkákat **Steiner** és **Franck** készítették, a cserepes munkákat pedig **Vandracek** Mihály.

A kisebb iparágak közül megemlítendők a könyvnyomdászok, amelyben **Lengyel** Lipót állított elő művészi dolgokat. Elsőrendű fényképészeti műtermek voltak: **Auerbach** Miksa, **Drescher** Mária, **Ravasz** Imre és **Klapok** Alajos. Fésűket idősebbik **Riedl** Ödön készítette. Két nagy kertészet volt Aradon: a **Scherhag** és **Keller**-féle. Rózsái keresettek voltak, azonban a temesvári **Mühlét** nem tudták utólrni és nem tudtak versenyezni az aradul-noui sváb asszonyokkal, kik jóval olcsóbban árulták a piacon a virágokat.

A borbélyok és fodrászok céhe 40 tagot számlált, többnyire szerbek voltak, kik ezt az ipart csaknem kisajátították: **Illics**, **Milnavics**, **Tabakovics**, **Duganies** mellett **Gruber** István, **Kristóf** György és **Duka** nemcsak borotváltak és haját vág-tak, hanem **hajmunkákat is készítettek, sőt egészségügyi szolgálatot is végeztek.**

Nem olvastuk akkor az újságok nagyhangu reklámjait: „Ingyen szerelem“ felhívásokat, mert sem vízvezetéki, sem villanszerelő nem volt.

Ezzel a szakmák szerinti ismertetését Aradváros iparának és iparosainak be is fejezhetném, azonban Arad iparosai nemcsak hivatásuk gyakorlatában, hanem a társadalmi életben is kivették részüket. Kivették részüket Arad iparosai a szórakozásból is, kávéházak, vendéglők bormérések mindig hangosak voltak, mert akkor volt kereset és aki dolgozni akart, mindig kapott munkát és a keresetből jutott szórakozásra is. Dél-előtti söröző asztaltársaságok, ebédutáni billiárd-pártik, néha kártyacsaták, majd estefelé egy-két halb seidli és vacsora utáni asztaltársaság és a politikai pártok összejövetelei erősen igénybevették az iparosokat. Sok iparos csak azért vál-

laltá a tíz forint ötven krajcár évi adót, hogy ezen alapon választó polgár lehessen és leszavazhasson a függetlenségi párt jelöltjére. Jaj volt annak aki kormánypártira mert szavazni, kimarták a társaságból.

A kultúra is érdekelte az akkori iparost. A színház látogatói között feles számmal voltak iparosok, különösen vasárnapokon töltötték meg teljesen a színházat. Az 1882-ben alakult **Kölcsey**-Egyesület alapítói között nagyszámban találunk iparosokat.

Hogy teljes legyen a beszámoló, szükséges tudni, hogy 1884-ben Aradváros főispánja a vaskezi **Tabajdy** Károly, alispánja **Ormos** Péter, Arad polgármestere a pedáns **Salacz** Gyula és főkapitánya **Urbányi** János volt. Országgyűlési képviselőjévé pedig 1884. szeptember 25-én először választották meg **Falk** Miksát, a „Pester Lloyd“ főszerkesztőjét. A hatóságok fejéi keveset érintkeztek az iparossággal, legfeljebb a főkapitány, mint a rendőrség feje.

Ötven évi távlatból így emlékszem Aradváros iparára és iparosaira, akik szorgalmas munkájukkal tették nagygyá ezt a várost, mely legtöbbjének csak második otthona volt, mert közeli és távoli vidékekről jöttek ide, hogy azután igaz fiaivá legyenek ennek a városnak, amelyet soha a felsőbb hatóság kegye, hanem mindig polgárai szorgalmas munkája és áldozatkészsége vitt előre a haladás útján.

POMPIER

a legjobb és legolesobb tűzoltó készülék BUCURESTI, Str. Carol No. 24. Telefon 3-23-48.

Kérje mindenütt a

Golf borotva-pengét!

(Az acélipar legtokéletesebb alkotása) és öröme lesz a borotválkozásban. Vezérképviselő: **FRIEDMANN ARMIN** Oradea, Promenáda Eminescu 13.

Az áruló porszem

Látogatás a világ legérdekesebb
bűnügyi muzeumban

Hires büntettek emlékei, százezer névtelen levél, középkori kinczeszközök és egyéb érdekességek a lyoni rendőrmuzeumban — Hogyan dolgozik a francia Sherlock Holmes, dr. Locard, aki a tárgyakra rakódott porrétegről következtet a büntett körülményeire — A nizzai országot rejtélye — Egy lány, aki kétezer névtelen levelet írt egy francia városka lakóinak

— Egy pillanat, a tanár ur azonnal itt lesz...

Az asszisztens, aki bejelentette látogatásomat és belépési engedélyemet átadta, hellyel kínál meg a kis szobában, mely már az első pillanatban látnivalókkal köti le az ember figyelmét. A falakon híres bűnesetek hőseinek figurái, sokszorososan felnagyított ujjlenyomatok, körözések függnek, a keskeny asztal valóságosan roskadozik a levelek és könyvek tömege alatt, a fal mellett elvonuló polcon pedig magas halomban a kartotékok és különféle iratok hevernek széjjelszórva. A világ egyik legérdekesebb bűnügyi muzeumának előszobája nem éppen valami vonzó ebben a pillanatban, az igazi ok azonban, mely a látogatót idecsábítja, dr. Locard személye, akit jelenleg a kontinens leghíresebb bűnügyi szakértőjének ismernek. A híres francia kriminalista annál is inkább nevezetes személyiség, mert zseniális nyomozásai s páratlan fantáziával kieszelt kombinációi

az alvilág legkérlelhetlenebb ellenfelévé tették.

A következő percben már személyesen kalauzol végig az érdekes muzeumon keresztül.

— Ma már — beszél, miközben a könyvben lapozgat — egyetlen gonosztevő sem kísérli meg a tagadást, ha tudja, hogy ismerjük ujjlenyomatát. Avval nagyon is tisztában van, hogy ne található a földön két ember, akinek az ujjlenyomata teljesen megegyezne egymással. Természetesen akadnak kivételek s az első pillanatban talán megoldhatatlannak látszó esetek és ilyenkor valóban elsőrangú megfigyelőnek kell lennie a nyomozást vezető tisztviselőnek, ha nem akar téves utakra kerülni. Hiszen előfordulhat például, hogy olyan személyek kerülnek valamely bűneset középpontjába, akik teljesen ártatlanok és csak a véletlen játéka sodorta őket abba. Néhány évvel ezelőtt érdekes eset történt Párisban s majdnem egy ártatlan ember bűnhődött egy olyan tettért, amelyet más követett el. Egy májusi éjszakán meggyilkolva találták villájában S. W. párisi bankárt és

az ismeretlen tettes az áldozat fejét egy konyhakos palackkal valósággal szétforgácsolta.

A nyomozás azonnal megindult, azonban semmi pozitívumot nem sikerült találnia, az egyetlen tipp az inas vallomása volt, aki a rendőrségen elmondotta, hogy a kérdéses éjszakán a

4,800 leiert

nem kimustrált készüléket, nem amatőr gyilkományt, nem ismeretlen márkát, hanem

egyik legnevesebb német gyárnak 1935-ös típusu

3 lámpás Lumophon

legmodernebb rádióját vásárolhatja meg.

HA JÓ RADIÓT AKAR OLCSÓN: EZT KELL MEGVENNIE!

Az új 4 és 5 lámpás októdás Lumophon készülékek nappal is minden állomást biztosan behoznak. 196

TELJESÍTMÉNYÜK MAXIMALIS,
ARUK MINIMALIS!

Képviselő!

GELLER RADIO

A R A D, STRADA ALEXANDRI Nr. 7.

bankár egy fiatal barátja volt a villában látogatóban. A festő, aki a párisi társaságok és a művészvilág ismert személyisége, bevallotta, hogy a kérdéses éjjelen valóban a villában tartózkodott, azonban látogatása céljáról nem volt hajlandó nyilatkozni. A festőt letartóztatták és midőn a nyomozás folyamán a konyhakos üvegnyakánál ujjlenyomatokat fedeztek fel és ezek a festőével voltak megegyezők, a rendőrség egy pillanatig sem kételkedett abban, hogy az igazi tettest sikerült kézrekeríteniök. A tárgyalás napja a legnagyobb várakozás közepette érkezett el és érdekes fordulatot hozott. Közvetlenül az ítélet hozatala előtt a hallgatóság sorában felállott egy fiatal hölgy, a szerencsétlenül elhunyt áldozat egyetlen leánya, aki zokogva vallotta be, hogy

a vádlott a kérdéses időpontban nála tartózkodott és így kizárt dolognak tartja, hogy ő legyen a tettes.

A bíróság ugyan nem sok hitelt adott a kijelentésnek, de mégis elnapolta a tárgyalást és újabb bizonyítékok beszerzését rendelte el. Csakhamar meglepő fordulat következett. Kiderült, hogy a kérdéses éjszakán az inas volt az egyetlen, aki a szalonban tartózkodott és ugyanabból az üvegből adott a bankárnak, melyből a festő előző nap magának töltött. A szolga csakhamar ellentmondásokba keveredett és végül is bevallotta, hogy ő követte el a borzalmas tettet és mivel szerelmes volt az áldozat leányába, ezután akart megszabadulni riválisától...

Kísérőm most egy másik terembe vezet.

Porréteg, mely elárulja a gyilkos leányt

— Még kísérletezésem legelején történt, — mondja kísérőm, miközben tovább vezet, — hogy egy érdekes esetben kérték a közreműködésemet. A nizzai országon egy hatalmas turaautóban ismeretlen holttestre találtak, melynek a személyazonosságát nem lehetett megállapítani. A nyomozás eleinte semmi pozitívumot nem produkált, azonban elhatároztam, hogy mindent alapos vizsgálat tárgyává teszek s a soffőrülést átkutatva, valóban érdekes felfedezést is tettem. A mikroszkópom alatt a többszázszoros nagyítás az országot porával együtt, egy különleges színű és finomságú második porréteget mutatott, melynek összetételéről egy női ruhaanyagra következtettem. Mivel az illető szóbanforgó szövet külföldi minőség volt, a tettes egy fiatal, féltékeny leány személyében hamarosan kézre is került.

Egy női fénykép előtt állunk.

— Itt láthatja — mutat a tudós a képre — több mint kétezer névtelen levél íróját, egy bizonyos Angele Lovai kisasszonyt, akinek esete a kriminalisztika érdekes fejezetét képviseli. A fiatal leány, aki egyik kis francia városkában lakott, a város lakóinak fenyegető és figyelmeztető leveleket küldözgetett széjjel, szerelmeseiket választott el egymástól, házasságokat tett rágalmával boldogtalanná, míg végre sikerült kinyomozni és ártalmatlanná tenni. Később egyik elmeegógyintézetben végezte be életét, azonban még ma sem derült ki és talán örök titok marad, hogy a szerencsétlenül teremtés elborult aggyal követte-e el ezeket a leveleket, vagy pedig teljesen normális volt-e a cselekvés pillanatában?

A másik teremben a középkor rettenetes vallatószközei sorakoznak egymás mellett. Elmúlt századok véres emlékei.

Egyik sarokban egy majom képe függ tel-

Üzlet a lakáson

KISEBB REZSI! ALACSONYABB ÁRAK!
Három sor csupán, de mégis sok pénzt takaríthat meg, ha nem felejt el, amikor

RADIÓT

akar vásárolni és meghallgatja most érkezett újdonságainkat. 196

GELLER RADIO,
ARAD, STRADA ALEXANDRI Nr. 7.

A nagy tudós beletekint az előtte álló mikroszkópba, majd nekem is int, hogy nézzek bele. Kíváncsian hajlok föléje és valóban érdekes dolgokat látok. Sokezerszeres nagyításban egy újságlap fekszik előttem és a fehér lapot finom, szabad szemmel láthatatlan porréteg lepi be, mely kísérőm szerint minden külső behatásra erősen reagál. Most az asszisztens kiveszi a lapot és hozzádörzsöli köpenyéhez, majd újra visszahelyezi a nagyító alá. Mikor ismét belenézek, csodálkozva látom, hogy az előbb még barnás színekben csillogó porszemecskék teljesen eltűntek és helyettük finom, fehér szálak ragadtak a papiros lapjaiba s ezekről a szálakról kísérőm állítása szerint, egy szakértő könnyen tovább következtethet egy esetleges büntényben, annak körülményeire és időpontjára.

A francia kriminalista ezen kísérletek alapján olyan nyomozási rendszert dolgozott ki, mely az eddigiektől merőben különbözik és a jelek után itélve, hamarosan fontosabb szerepet fog játszani a nyomozásnál, mint a híres ujjlenyomat-analízis. Dr. Locard, aki évek hosszú során tanulmányozta a különféle nyomozási segédeszközöket, kutatásai során rájött arra a körülményre, hogy minden egyes ruha, tárgy, vagy személy közvetlen környezetére különleges színű és minőségű porréteg rakodik le, melynek jelenlétét csak a legfinomabb mikroszkópokkal lehet kimutatni. Ezen alapfelfedezésből kiindulva, nem sokára azt is megoldotta, hogy miképpen lehet ebből a tárgyra lerakódott porrétegből nemcsak a tettesek személyére következtetni, hanem

ezek segítségével a büntett közelebbi körülményeit is kimutatni.

jes életnagyságban. Kérdően állok meg előtte.

— Ez is bűnjel?

Locard mosolyogva válaszol:

— Igen... De tettes is egy személyben...

Egyik jóbarátom tulajdona volt, akinél egyik nap ismeretlen tettesek betörték és elvitték ékszerét. A nyomozás során azután váratlan és mulatságos fordulat következett, mert általános megkönnyebbülésre kiderült, hogy a tettes nem más, mint — a majom. Mikor az állat kimúlt, emlékül kaptuk ezt a képet...

STODOLNI DEZSŐ.

Ön nem hallotta még, mert csak most került forgalomba

A MODERN TECHNIKA CSODÁJA A
„PAN-PRESIDENT“

OKTÓDA-SZUPER VEVŐKÉSZÜLÉK.

Szelektivitása: Garantáltan 9 kHz.

Érzékenysége: 10 lámpás készülékét felülmulja.

Hangereje: Óriási.

Hangszínezete: Eddig soha nem hallott módon élethű.

Kiállítása: A modern iparművészet remeke.

Kezelése: Egyetlen tárcsa.

Zörejmentes hangolás, tökéletes automatikus hangerőszabályozó, precíziós „Abstimm Indika-

tor“. — Négy hullámkörzet (13—2000 méter).

Biztos Amerika-vétel. — Szabadalmazott, gyönyörű, állomásokkal beirt és hullámhosszra hite-

lesített skála. — Beépített tökéletes zavarszűrő.

PHILIPS-lámpák

HA ÉLVEZNI AKARJA RADIÓJÁT, NEM VEHET MÁST!!!

Képviselő:

196

GELLER RADIO

A R A D, STRADA ALEXANDRI Nr. 7.

Nehéz ívászomű

Az „Aradi Közlöny” számára írta:

Jaragó Rezső

Egykori belmunkatársunk, aki sűrűn van zavarban, hogy dicsekedjék-e a hírlapírói multjával, amit sokan snobságnak vennének, vagy pedig titkolja el azt, ami viszont a hálátlanság gesztusa lenne és azt parvenü eljárásnak is minősíthetnék — meghívást kapván a jubileumi szám szellemi tartalmán való közreműködésre, személyesen elfáradt a szerkesztőség irodáiba. Hallott valamit a genius loci-ról és abban bizakodott, hogy a témát, amelyet hasztalan hajszolt a hivatali szobájában és épp oly eredménytelenül az otthona keveset használt íróasztalánál, ott fogja elfogni, ahol régi mesterségének hangulatai és emlékei ujulnak fel. A szerkesztőségben egyes udvariassággal fogadták, de természetesen a szerkesztőségi titkár, aki az ünnepi szám felszólító leveleit szignálta, emlékezett rá és a aot-el-igazgatókat is megszágyenítő kedvességgel üdvözölte és méltányolta szándékát. Sajnos, azt a szobát, amelyben a huszonöt esztendő előtti illusztris kartárs többedmagával dolgozott, a kiadóhivatal propaganda-célokra foglalta le, de rendelkezésére bocsájtják az éjjeli szerkesztő kabinetjét, amely a kora délutáni órákban aránylag a legjobban ki van szellőztetve és amelyből Liczit, a gépirókiasszonyt erre az időre kiköltöztetik.

„Mégis, szerkesztő ur, mit gondolsz, miről kellene írnom?” „Ó, ez csak nem probléma. Aki oly sokoldalúan és annyi műfajban ért el sikereket lapunknál, az ezek bármelyikében is csak szépet és jót alkothat...” „Nagyon kedves, Például jó lenne, ha a jubileumi számra verses heti tárcát írnék?” „Nem, a heti verset nem ajánlanám. A heti versek az utóbbi évtizedek során kissé kimentek a divatból és bár kétségtelen, hogy Ön ezt a régi ötletességgel írnia meg, a zsáner avult volna lerontaná közvetlen hatását.” „Vagy hát, — talán csak aktuális strófákat írjak, poénnel a végükön?” „Nem, azt sem. Föl kell tételeznem, hogy Ön ezeket rimes versekben írnia meg és az előzetők többsége, sajnos, ma már csak a rimtelen verseket szereti.” „Hát nem muszáj épp versnek lenni. Talán már nem is igen menne. Hát gondolkozzunk valami vezércikk-témán...” „Igen, igen, ez jó lenne. De, méltóztatik tudni, hogy a jubileumi szám ünnepre esik s ilyenkor a vezércikket csak közigazgatási vezető férfiu, vagy pedig exponált politikai személy szokta írni. Mi gyűlöljük ugyan ezt a sablont, de méltóztatik tudni, a konkurrencia ragaszkodik hozzá és nekünk is ehhez kell tartanunk magunkat.” „Kérem, a világért se akar-nék tolakodni. Vegyünk akkor talán egy párbeszédes karcolatot, valami társadalmi ferdeségekről, divat-hóbortokról. Ez ugyan nem az én reszortom volt, de hát a jó újságírónak mindenhez kell értenie, — még a volt újságíróknak is.” „Nem mondom, hogy ez híjjával lenne némi eredetiségnek, de őszintén szólva, a párbeszédes karcolatnak rezervált hasábjaink már le vannak foglalva — három példányban. Talán, ha korábban...” „Már látom, nehéz lesz a dolog. Városrendészeti szatira?” „Ha ebben a nemből valami új felfedezhető lenne, nem bánám. De nem gondolja, hogy se a viadukt, se a városi üzemek problémája, se pedig az uccakövezések ügye már nem tudna különösebb izgalmat kelteni...” „Igazán van. Végül is legjobban lenne valamelyes uti emlékekről merengeni. Ha nem is érdekel mindenkit, egy csöpp eredetit be lehetne hozni.” „Jó, de akkor lesz szíves azokról a külföldi helyekről írni, amelyek benne szerepelnek a kiadóhivatal által fénnyezett társas utazások programjában. Taorminát, Máltát szívesen reklámozunk, de Barcelonát és San Sebastiant mellőzni kérjük.” „Akkor inkább hagyjuk. Tudja mit, csináljak egy úgynevezett színes riportot. Az úgy-e még

mindig szokásos?” „Tréfálni méltóztatik... nekünk a kegyed nevére és az egyéniségével aláfestett megnyilatkozásaira van szükségünk! És emellett, ha komolyan gondolta volna, — a szerkesztőségben vannak, kik az ily színes riportokat még meg tudják írni”. „Ez esetben tényleg nincs mit csinálnom. Ha önök, az aktualitás mesterei és az ötletek bűvészei nem tudnak témát elővarázsolni, akkor nem rajtam mulik, ha...” „Azt ne tegye velünk. Biztosra veszem, ha néhány percig még gondolkodni méltóztatik, közösen találunk valami belső cikkre való témát”. „Tehát próbáljuk: „Miért nincs igazi béke”. „Azt mégse”. „Autarchia”. Elhasznált”. „A színház és a mozi versenye”. „Jaj”. „A fajnemesis és a...” „Ehhez se tessék ragaszkodni.” „A nőkérdésről, amilyen oldalról akarják”. „Semmilyenről, ha megengedi”. „Vá-

Mindenütt
szeretet,
öröm
és
Diana
sorsorszerű
legyen.

logassunk a lakás és az építkezés problémáiban?” „Ha nem írtak volna már annyit ezekről!...”

„Ha tehát azt nem akarja, szerkesztő ur, hogy egy keresztretjvényt szerkesszek, — akkor nincs egyéb hátra, mint hogy épp úgy, mint most harminc éve, a rossz pénzügyviszonyokról írjak egy cikket.” „No végre, egy friss, aktuális téma! Erről, igen, erről méltóztatnék írni!” „No, pedig ha már ez olyan örökbecsű téma, akkor tegyük el talán a legközelebbi jubileum számára. Akkor is még alighanem időszerű lesz”.

A föld karácsonyfája

A hegy már téli ködbe öltözött
S egy fenyő állt a többi sok között,
A koronája mindnek égre néz,
Csak ez az egy nem volt oly merész.

Talán mert kissé hajlott volt a törzse
Féldoldt dölve révedt rá a földre,
Sok görbe karja porig hajladoz,
ha öreg fákról ráhull egy toboz.

Karácsony hete minden évben eljő,
A sudár fáktól már ritkul az erdő,
Fejsze csattog, röppen varjuhads
s a kopár hegyen, egyedül marad

a korcs fenyő. A szíve ott a kéreg
alatt dobogva kérde: Miért is élek,
örömet szerezni a küldetésem
s hogy fényem emlékét szívekbe vésem.

Boldognak tudja többi társait,
kiket a sors gyermekszobákba vitt
S mig széltől üzött felhő fonja át,
Karácsonyának álmodja magát.

Nem szobában áll, de itt a földön.

S az így szól: Most az ünneplőm felöttöm,
Diszes fát eddig nem kaptam soha,
s nem volt a földnek ily karácsonya.

Kis csomagban a jószág és a szépség,
égből küldtek, mert a földre kérték,
A sok dió itt nincs arannyal festve,
Imákból van, mit elrebegnek este.

Csillagot szóró szellem van elég,
Minden ágon a hit gyertyája ég.
Bármilyen korcs e fa s az égtől távol,
A mennybe küldi fel a fényt magából.

Szeretéből a sok cukorka rajta,
Begöngyölítve szivárvány-kacajba,
És lám a békecsillag csillog ott
a koronán — mit Isten rádobott.

Uram! Szívesen mennék nappal, éjjel,
Megküzdenék az uton száz veszéllyel,
Ha letérdelhetnék pompája előtt,
S beállíthatnám az éjszótét világba
a fényben fürdő, drága korcsfenyőt.

GOLGA.

Eladom a csontvázamat

Írta: Bodó Béla

(Fogorvosi emlék: az ember beleül a viaszkosvásznas, ördögös fogorvosi borbélyszékbe, kitátja a száját, az orvos szorgalmasan babráll benne, két lépésnyire gőzölgő edényben, forró vízben fő egy acéljóság. Injekció — mondja kedvesen az orvos — és az ember nem tud felelni, mert a szája tele van a fogorvos kezével. Éles tű szur a tehetetlenül fájó nyibe, a forróvízes edényből előkerül a kegyetlen fogó, egy reccsenés — Istenem, nem is dől össze a világ — s az orvos egy csontot mutat diadalmasan orrod elé... Egy darabot a csontvázadból, egy darabot, amit fognak neveznek. Kicsit meg fog dagadni — hangsúlyozza szeliden az orvos — vegyen be aszpirint, ha esetleg fájdalma... Na még marad elég, gondolja az ember a lépcsőházban, miközben nyelvvel nem akar odanyulni, ahol a fog volt, optimistán, mert ilyenkor még tart a fájdalomszelidítő injekció. S aztán, ahogy a hatás elmúlik és lopkodva jön a fájdalom, egyre pesszimistább lesz. Igen, ott ült az állkapocsban és a husban ez a fog és egyszerre hipp-hopp kirángatták a csontvázából, a saját, az egyéni csontvázából,

amely most ezzel a darabocskával kevesebb lesz. Egy év múlva, tíz év múlva a többieket is kirángatják vagy kihullik magától, aztán a többi csontok is összefűz mennek az egész testben, ahogy bekopogtat a test ezer ajtaján az öregség. Kihullik a haj, elhalaszthatatlanul elfonnyad a bőr, végül egy napon összezsugorodva fekszik a földben az egész bámulatos szerkezet, amelynek merev vázáról hiányzik majd az a csontdarab is, amelyet egy reccsenéssel (ugy-e nem fájt? majd vegyen be aszpirint) már elfelejtett időben kirángicgálják az állkapcsából.)

Vajon milyen más alkalomkor jutna eszébe bárkinek, mint a fogorvostól lejövet, hogy túl a bőrén, túl a husán csontjai vannak s bőre, husa ezt a furcsa foszforos, meszes anyagot takarja, amelynek anyagbeli értékéről német precizitással kimutatta egy berlini tanár, hogy mindössze pár fillért ér.

Engem most, a fogorvosi lírai emléken túl egy angol lap tudósítás eszméltetett saját csont-

vázamra. Az angol lap interjút csinált Adam, Rouilly et Co. londoni céggel, amely cég emberi csontok, anatómiai, állattani és természet-történelmi felszerelések árusításával foglalkozik. Adam, Rouilly et Co. nyilatkozatában arról beszélt, hogy a legtöbb emberi csontot, csontvázat Közép-Európában vásárolják és igen sokat Magyarországról.

Emberi csontkivitel? Akárhogy is forgattam külkereskedelmi statisztikánkat, ilyen címen nem láttam sehol exportunkat. Irtam a londoni cégnek:

„Igen tisztelt uram! Olvasván, hogy Önök emberi csontvázat vásárolnak, tisztelettel felajánlom halálom utánra saját csontvázamat és kérem szíves értesítésüket, hogy csontvázamért mennyit adnak és kérem válaszukat arranézve is, hogy eddig Magyarországon milyen árakat fizettek”.

Három nap múlva választ kaptam a londoni cégtől:

„Dear Sir — írja az angol cég — örömmel ismerjük el kedves levelének vételét.

Átlagos áraink az olyan emberekért, akik az egyetemes gyakorlathoz híven idővel csontvázakká válnak, valóban nagyon alacsonyak, de tekintve, hogy az öné nyilvánvalóan „tökéletes példány a normális emberi lénynek”, különös engedékenységiük jeléül igen kivételes ajánlatot teszünk Önnek”.

Nem folytatom tovább a londoni cég levelének idézését. Nem folytatom két okból, egyrészt azért, mert érthető emberi hiúságból elhallgatom, hogy milyen nevelésesen csekély összeget kínál az Adam, Rouilly et Co. teljesen ép csontvázamért. De nem idézem tovább már csak azért sem, mert a levél tréfás hangjából az derül ki, hogy Adam, Rouilly et Co. sem vette túlságosan komolyan ajánlatomat.

Ismétlem, a Rouilly-cégnél nem volt sikerem. Az újságíró azonban nem állhat meg a féluton, nem érdektelen megállapítani, hogy a Balkán-országokkal együtt van-e emberi csont-exportunk (grand guignol a közgazdaságban) Nyugat felé.

Az I. számú anatómiai intézet kiváló vezetőjét, dr. Kiss Ferenc egyetemi tanárt, Lenhossék professzor volt adjunktusát és a nyugalombavonult tudós utódját kerestem fel. Dr. Kiss Ferenc szemmel látható meglepetéssel forgatta az angol levelet.

— A dolog mögött — mondja fejcsóválva a professzor — ha nem is ezzel a céggel kapcsolatosan, lehet valami. Nekem már évek óta az a gyanum, hogy

valami misztikus kéz dolgozik itt és emberi csontok, csontvázak tűnnek el az országból.

Hat vagy hét évvel ezelőtt egyes preparátor-cégek tényleg szállítottak ki csontvázakat, de akkor Lenhossék professzor javaslatára hoztak egy szigorú miniszteri rendeletet, amely megtiltja az emberi csontok kiszállítását.

A budapesti anatómiai intézet csendőrizte szigorú könyvtártermében ülünk. Kiss professzor elgondolkodik:

— Tulajdonképpen mért is lenne Londonnak szüksége csontvázakra. Hiszen ilyen nagyvárosban annyi a hozzátartozó nélkül elhalt ember, akinek kadaverét felhasználhatják tudományos célokra... Csontvázakra nekünk sincs szükségünk...

Nevetve meséli a professzor, alig mulik el hónap, hogy valaki ne jelentkezne az intézetben, hogy a csontvázat eladja.

— A múlt héten járt nálam egy fiatal ember ezzel az „üzlettel”. Azt kérdeztem tőle, hogy mennyit kíván csontjaiért? Megvonta a vállát: a professzor ur tegyen ajánlatot...

Iskolai kép villan fel előttem, a folyosó végén kezét lóbálva csontváz közeledik. Ijedten nézünk a szertár felé, ahonnan a jó tanuló Frankl és a Gyulai cipelik ki természetrajz-órára az öreg pedellus segítségével az iskola tulajdonában levő sárguló csontu emberi vázat.

A professzor mintha csak kitalálná, hogy mire gondolok:

— Még iskoláknak, intézeteknek sincs mostanában szükségük csontvázra. Három éve mult, hogy kértek tőlünk. Tudniillik nagyon drága.

Rámutat a professzor az angol cég levelének arra a passzusára, amelyben felajánlott csontvázam áráról beszél Adam, Rouilly et Co:

— Ennél lényegesen drágább ma egy csontváz. Körülbelül 100 pengő. A kikészítés, preparálószer, a lugok drágítják meg, nekünk kerül körülbelül 90 pengőbe...

Csontváz... Kadaver... — beszélgetésünk minden harmadik-negyedik szava ez a két szó. A professzor hangja magától értetődő, szenttelen, ő a tudomány, a tudományos tanítás eszközeiről, rekvizitumairól beszél, nekem folyton az emberekre kell gondolnom, akik a tudásnak ezzel a rekvizitumával járnak-kelnek, beszélnek, élnek az uccán és a házakban.

A professzor panaszkodik, hogy kevés az a kadaver, amely az anatómiai intézetnek jut, mert kórházak hatóságok nem igen hajlandók átengedni a hozzátartozó nélküli kadavereket sem tanítás céljaira az intézetnek. Folyton később kiderítendő esetleges bünténytől félnék és azért nem engedik el a kadavereket, hogy később szükség esetén exhumálni lehessen. A professzor a tanítás zavartalan menetét félti ezektől az intézetektől és panasza végén újra szóba hozza azt a gyanuját, hogy illéktelenek, minden ellenőrzés és szigorú rendelkezés ellenére is, emberi csontokat csempésznek ki az országból.

— Gyanum határozott — mondja a professzor, — csak nem tudom hogyan lehetne végére jutni a dolognak. Bár az is igaz, hogy nem látom tisztán a kicsempészés üzleti hasz-

nát sem... Egy tény, hogy mielőtt Lenhossék professzor az említett rendeletet meghozatta, több preparátort kaptak rajta azon, hogy eladnak külföldre emberi csontokat.

Lionardo da Vinci ének idején sirokat bolygatott meg, hogy kadavereken szerezhessen meg a festőknél elengedhetetlen anatómiai tudást; vajon azok, akik a professzor gyanuja szerint embericsont-exporttal foglalkoznak, hogy juthatnak különös „áruikhoz”?

Vállát vonja a professzor. Utóvégre mindenre van mód, a módot kéne megtudni, hogy aztán a mód kieszelőit meg lehessen találni.

Tovább kérdezek:

— Előfordult már, hogy különleges testalkatú emberek csontvázat még életükben lekötötték tudományos intézetek?

— Tízszáz Clujon volt egy egészen különleges testalkatú ember. Megegyezett az egyetemmel és az egyetem halála végéig elbirtotta. Csontjai most ott vannak az anatómiai muzeumban...

Bucsuzásul nevetve újra felteszem a kérdést:

— Szóval a csontvázam...?

Kiss professzor is nevet:

— Nem kell...

Ha elmegy egy szabóhoz, nézegeted a szöveteket és gusztalod a mintákat, utána minden embert úgy nézel meg, hogy milyen ruha van rajta. Most, hogy félórát voltam az anatómiai intézet kitűnő vezetőjénél, az uccán öt percig csak csontvázakat látok, amelyek furcsa bőr- és husruhában vannak. Csak öt percig... Hála Istennek.

MI A VÁGYA?!...

Leleplezik legbensőbb vágyaik az aradi színészek — Családi élet és polgári nyugalom után vágnak a színház bohémjei

Van valami vágya? Természetesen, hiszen minden embernek van. Körsétára indulunk az aradi színházba és kérdezzük meg, mik a vágyai a színészeknek; például a primadonnának.

Erényi Böskenek: Istenem, örök vágyam a színpad. Egy szép kis családi villa, ahol gyermekek között várom a férjemet, saját magam főzte jó ebéddel. Sokat szeretnék lustálkodni, délig aludni. Szóval vágyom arra, amire mindenki: ami nincs.

Beszélgetés közben megjelenik Mészáros Béla, a primadonna férje. Ő azonban nem hajlandó titkos gondolatát elárulni. Helyette is Erényi Böske felel: — Béla legforróbb vágya egy motorbicikli és azon szeretne velem világgörültra utra indulni.

Sólyom Győző verset ír. A bonvivan minden percét felhasználja erre a szenvedélyére. Kérdésekre gondolkodás nélkül felel:

— Egy színpadon szeretnék játszani azzal, a kit szeretek. Természetesen, mint férj és feleség. Remélem ez olyan vágy, ami hamarosan teljesedni fog.

Fritsch Boriskának, a szép hangú szőke énekesnőnek egészen prózai vágyai vannak. Ő a következőket mondja:

— Egy faluban szeretnék élni. Pihenni és egész nap énekelni.

Felhő Ervin, a komikus, zord arccal fogad. Próba van. Veszekszik, aki nincs ott, azt feliratja és nem hajlandó elárulni a vágyait. Ugy kell össze-szedni a titkos gondolatait, kollegáitól, akik egy-egy elejtett szavából következtetnek vágyaira. Felhő Ervin diktátor akar lenni. Egy kis államban, ahol korlátlanul rendelkezhet mindenki felett és állítólag úgy büntetne, hogy mindenkit feliratna. Egyesek szerint minden próbán erre a szerepre trennőzik.

Most pedig beszéljen Tompa Laci:

— A vágyam? Egyetlenegyszer amugy istenigazából kialudni magam. (Ehhez tudni kell, hogy éjszaka sosem alszik, csak a délelőtti próbákon.)

A színház leghalkabb tagja közeledik, egy nő, aki „sohsem veszekszik”: Dálnoki Dudus.

— Oh Istenem, — mondja s nagyot sóhajt — csak sikert akarok. Nekem nincs más vágyam, mint békésen élni és dolgozni.

Ifju Szendrey Mihály, akit most mint színészt szólaltatnánk meg, de mint színésznek is csak ugyanazok a vágyai, mint igazgatónak. Három

pontban foglalja össze:

1. Öreg napjaira valami elegáns üzletet akar nyitni. Fehér kabátban kiszolgálni és alkalmazottakat tartani — fizetés nélkül.

2. Egy néma feleséget.

3. A sajtó ne foglalkozzon Genffel, a politikával, csak színházzal.

Csengery Ica szintén szerelmes, csakugy, mint a bonvivan. Szende arcot vág, miközben legbensőbb kívánságát hozza nyilvánosságra:

— Férjhez szeretnék menni. Miután a leendő férjem: kollegám, szeretnék vele együtt egy jó szerződést. Vágyam, a Vigszínházhoz jutni!

Hegyessy Magda. Sokat gondolkodik, végeredményben kijelenti, hogy nem árulhatja el a gondolatait, csak annyit, hogy szívzerepet szeretne játszani, fővárosi szerződést kötni, sok pénzt szerezni s bár van sok szép ruhája, de még többet akar.

Felkeressük Gömöri Emmát. Ő röviden ennyit mond:

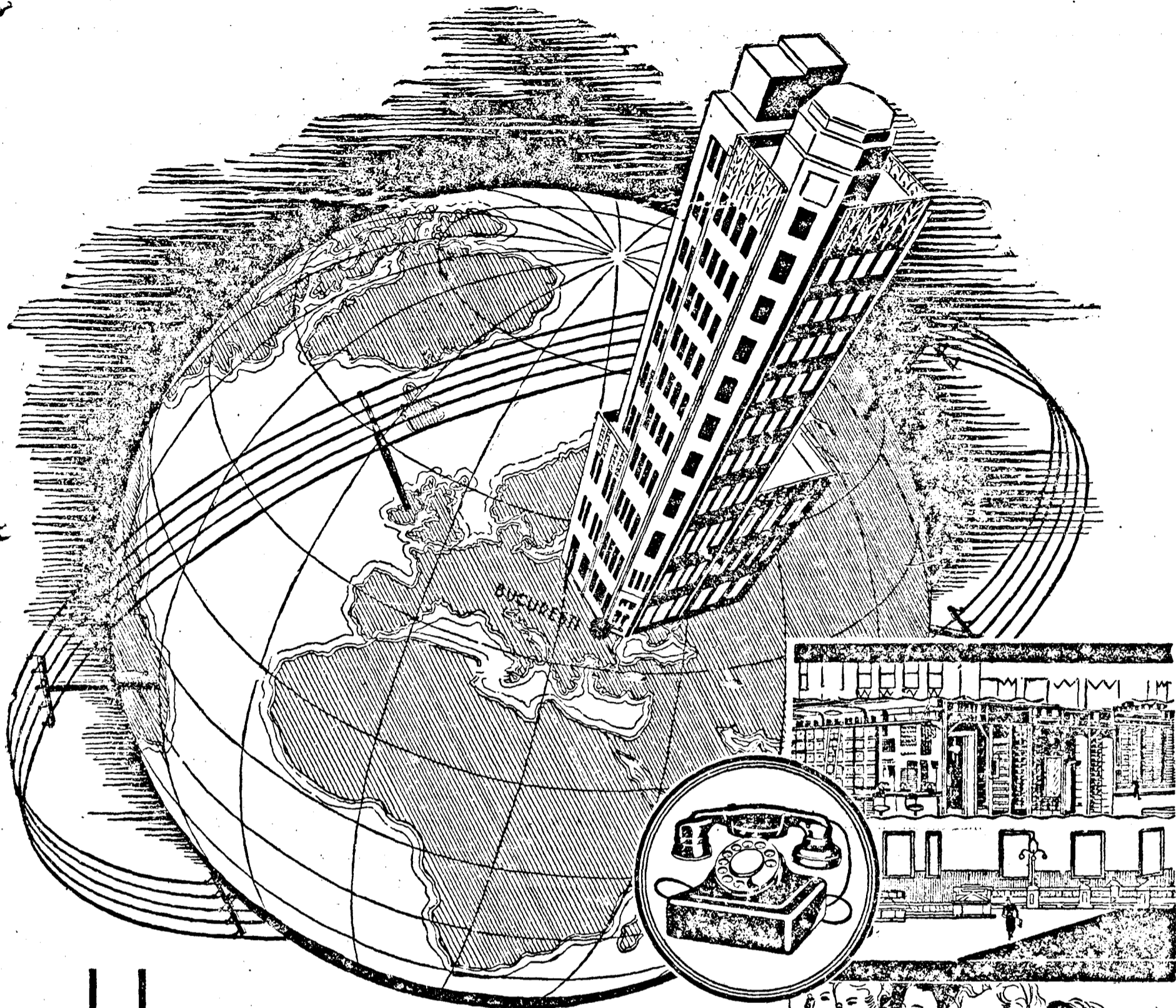
— A legtitkosabb vágyamat árulom el, de ezt nem kell megírni, szeretném az Ember tragédiájában az Évát eljátszani. Azonkívül pedig kutya-szanatóriumot szeretnék csinálni a város szívében.

Jávor Alfrédót a kávéházban találhatjuk meg, de nem is keressük. Midenki tisztában van a vágyaival. Az uccán úgy jár, hogy senkit sem vesz észre, a legfessebb és legszebb nők is „elkerülük” figyelmét. Viszont a Jolly Jockerek soha. Ő a színház közkedvelt „Pincsije.” Vágya: nyerni és olyan szerepeket játszani, hogy mindenki sirjon; a nézők, a kollegák, a direktor, mindenki.

Forgács Sándor se szívesen beszél. Nehéz kérdés ez, hiába. Bár az ő vágya is közismert: kétszáz próbára játszani darabot és végre csak olyan szindarabokat írjanak a szerzők, amiket egyedül játszhat végig.

Szendrey Mihályné, a „Borcsa mama” rosszkedvű. Ő azt mondja, nincsenek vágyai, mert ami eddig volt, nem teljesedett be. Bizonyára azért állandó táblás házra vágyik és szeretné, ha színészek nem kötnék ki előre fizetéseiket, hanem teljesen rábíznák magukat „Boriska nőre”, aki mindenkit „érdem” szerint jutalmazna...

Ezekből a válaszokból látszik, hogy a színészeknek is prózai vágyaik vannak. Egyik nőszülni akar, másik férjhez menni. Végeredményben, ha mindegyik újra kezdené az életet, csak ezt álmodná magának meg, ami most van... (bér—)

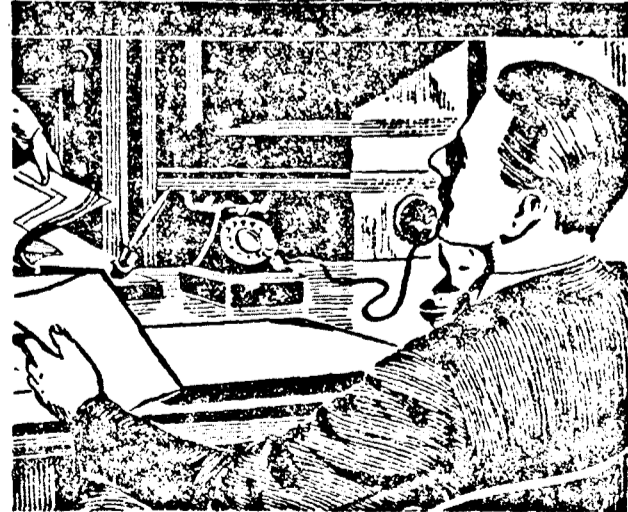
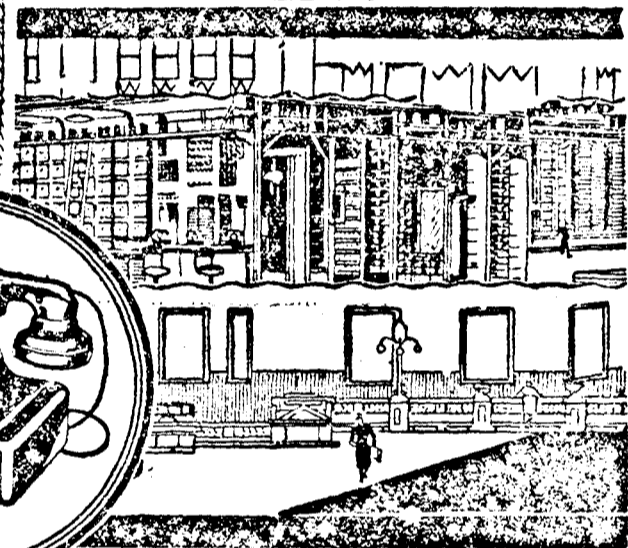
HÁLA A RENDKIVÜL GYORS ÜTEMÜ
FEJLŐDÉSNEK, amelyet a Societatea Anonimă
Română de Telefoane elért, ma országunk tele-
fonszolgálati egyike a világ legkitűnőbb szolgál-
atainak.

Néhány év alatt, semmiféle áldozatot sem ki-
mélve, a Telefonszolgálat átalakította a fő-
városi manuális szolgálatot automatikussá
és a legmodernebb technikai felszereléssel látta
el. A bukaresti központot kívül automatizálták
a ploestii és a sinaii központokat is és az au-
tomatizálás tovább folytatódik az országban.

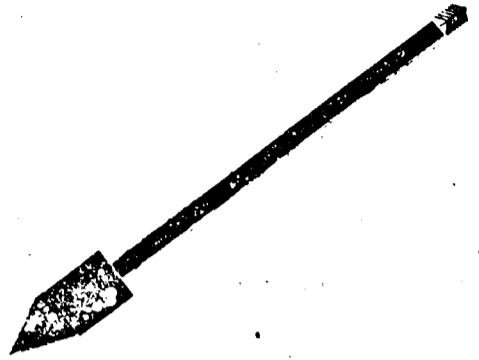
Ugyanekkor az interurbán és nemzetközi há-
lózati tekintetében is jelentős haladás észlel-
hető. Igen sok új áramkört bocsátottunk a
közönség rendelkezésére. A nappal és éjjel
minden órájában lehet a belföldi városokkal és
a külföld fontosabb helyeivel, sőt a tengeren

uszó hajókkal is beszélni. Lakásáról felhívhatja
a földteke bármely telefonelőfizetőjét.

A telefonszolgálat technikai haladásával kar-
öltve növekedett a telefon használata is. Üz-
letek, ipartelepek, irodák és magánlakások
igen nagy mértékben használják a telefont. A
főváros legforgalmasabb helyein felállított nyil-
vános telefonállomások állandóan a közönség
rendelkezésére állanak. Hogy a telefon használ-
atát megkönnyítse, a Telefonszolgálati társaság rendkívül
kedvező különböző előfizetési rendszert vezetett
be több előfizető-kategória számára.

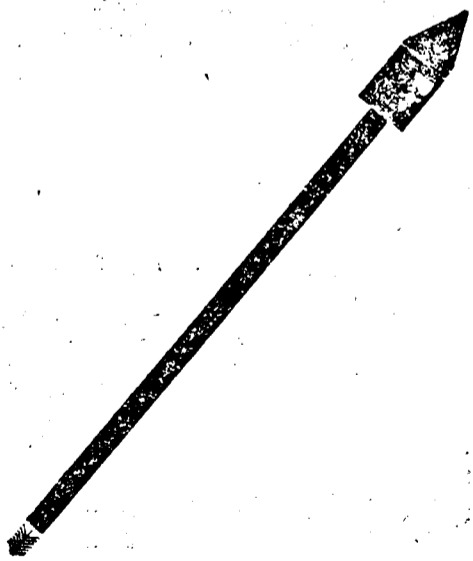

Vas- és fémöntés
Műlakatosság
Gépműhely!

164

LADISLAU
ASSAEL
LÁSZLÓ

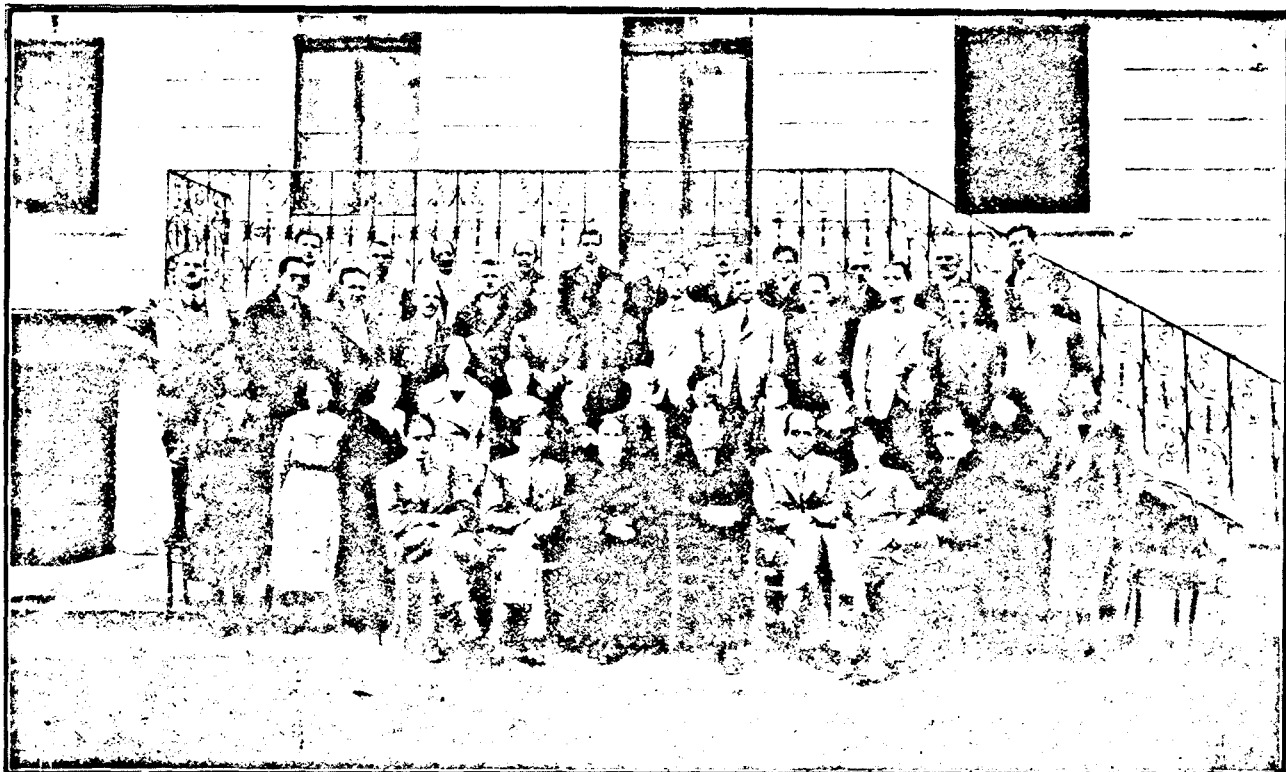

Magánjáró átalakítás
garancia mellett. Fogas-
kerék marrás. Speciális
NOVOTEX-kerekek ké-
szítése. — Gyártom a
mezőgazdaság összes
gépeit. Malomberende-
zések saját modelljeim
szerint prima kivitelben.

ARAD, Calea Radnei No. 35. sz.

KÖZLÖNY

1935

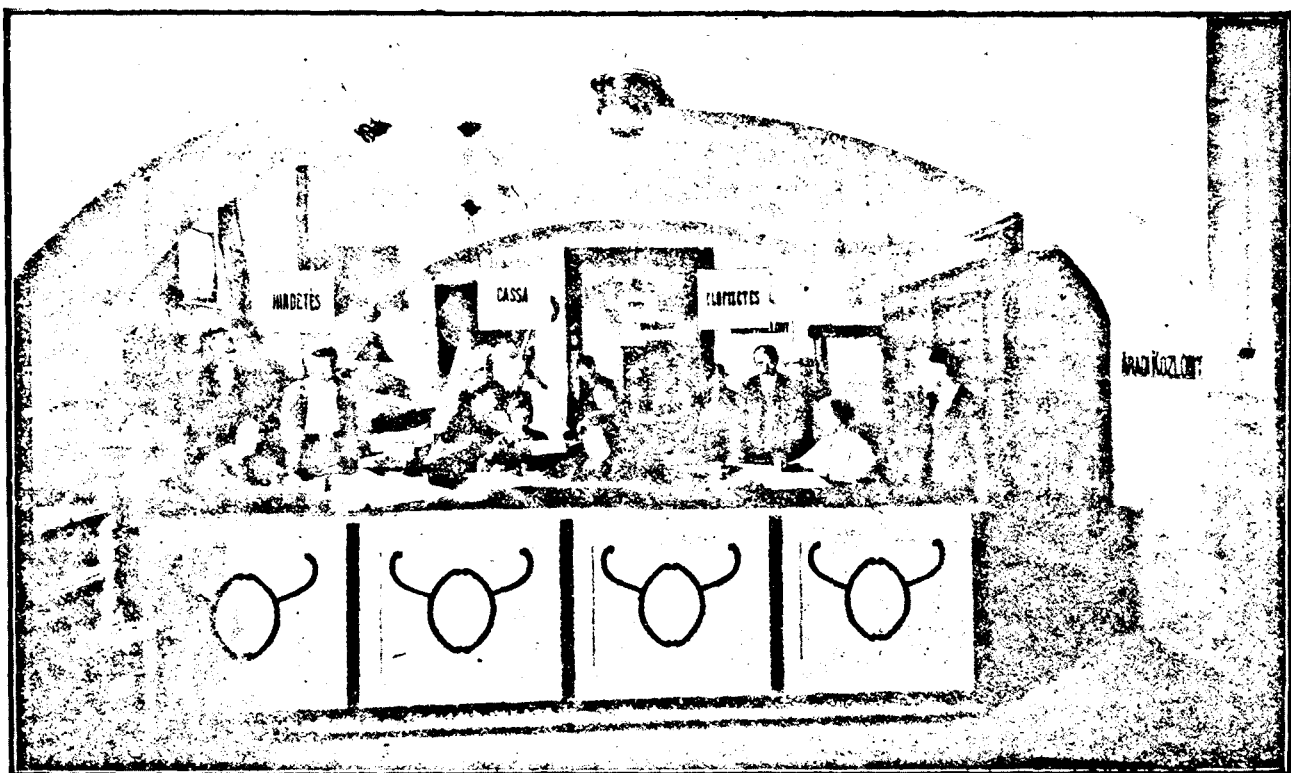

Az Aradi Közlöny mai személyzete az 50 éves jubileum alkalmával

← Mai szerkesztőség:
Balról jobbra: Bolgár Lajos, Jakab Géza, Stauber István, Molnár Tibor, Pilisi Géza, Bérczy György, Weinberger István, Marosi Rudolf

mai szerkesztősége

Az Aradi Közlöny mai kiadóhivatala

← Régi szerkesztőség:
Balról jobbra: Vécsei Miklós, Bolgár Lajos, nagydoroghi Stauber József, Horovitz Gusztáv, Teller Kálmán, Faragó Rezső, Bródy Béla

ben a 25 éves jubileuma alkalmával

Rotációs papírhengerek, amire az Aradi Közlöny-t nyomják.

kiadóhivatalát iránváltják

Ahol az ARADI KÖZLÖNY készül

Szemléltető képet adunk itt az ARADI KÖZLÖNY olvasótáborának egy nap lázasan lüktető, rohanó életéből. Egy nap, amely versenyfutást jelent a vágatató étellel, amelyben meg kell ragadni az eseményeket, hogy a modern technika eszközeivel az olvasó elé tálalhassuk mert a közönség igényeit, kívánságait ki kell elégíteni és a kora reggeli órákban elébe kell tárni mindazokat a szenzációkat, amelyek tegnap hajnalról ma hajnalig történtek. A lap történetében minden nap egy élet és holnap új élet kezdődik új történésekkel, új eseményekkel és új szenzációkkal.

Kora reggel a kiadóhivatal már tárt ajtókkal várja a közönséget. És jönnek, akik hirdetéseket rendelnek a holnapi számba, jönnek, akik a ma megjelent hírtételek iránt érdeklődnek. Még alig nyílt meg a kiadóhivatal vasajtaja, már sorra jelentkeznek az emberek, ajánlatokat nyújtanak be az álláshirdetésekre, mások címet akarnak megtudni, vagy jelzés hírtételekre és levelekre hoznak be válaszokat. Előfizetők jönnek kérdésekkel és kérésekkel, mindenkinél a legszívesebben állanak rendelkezésére. Itt bonyolódik le az ARADI KÖZLÖNY egész adminisztrációja, itt folyik az a szorgos munka, amely arra irányul, hogy szeretetteljes és baráti kapcsolatot tartson fenn a lap és az olvasóközönség között.

A szerkesztőség lázasan lüktető munkájával szoros és megnevelő szimion összeköttetést tart a világon történő eseményekkel. Szüntelenül kattognak az írógépek, berreg a telefon: Bucuresti, Budapest, Bécs, Berlin, Páris, London, Geni jelentkezik, mert amit hajnali két órakor mondott Laval a genii gyűlésen, amit éjjel után nyilatkozott egy

amerikai politikus a béke, vagy háboru lehetőségéről, azt már reggel hat órakor az olvasó tudni akarja. Közben sűrűn jelentkeznek azok a munkatársak, akiket nem köt le szolgálatuk a szerkesztőségi íróasztalhoz, akik késő éjszakáig a várost róják, a kávéházakban, színházban, mozikkban vannak és mindenütt tudomást szereznek az éjszakai aradi eseményekről. A rendőrséggel, a körhízzal, a mentőkkel állandó összeköttetés áll fenn a hajnali órákig, a legeseményesebb eset is helyet kap azon a filmen, amelynek címe: Egy nap minden eseménye. Mert az újság történelmet ad, minden

nap hű tükré a világ előző napi történelmének. Mindent fel kell ölelnie ennek a történelmnek, mert az olvasó tudomást akar szerezni S tudomást is szerez, mert hajnalig nincsen pihenés, nincsen szünet, nincs megállás: az élet, az esemény magukkal ragadják a szerkesztőség minden tagját, együtt kell rohanni velük: így akarja ezt az olvasó. Az írógépek ontják a kéziratokat, ötpercenként jelentkezik értük, a szedőgép-Moloch szüntelenül nyeli az eseményeket... nincs megállás hajnalig.

A gépterem szedőgépei zakatolnak, nyelik a kéziratokat, ontják az ólmosorokat. Itt alakítják a lap oldalformájába a kiöntött sorokat, amelyeket a szedőgépek bonyolult szerkezete készít el. Innen az öntőterembe kerülnek az ólomoldalak, ahol komplikált eszközök segítségével félhenger formájába öntenek minden oldalt.

Az öntőteremből a hatalmas rotációs géphez kerülnek az ólomhengerek. Most már szédítő tempóban folyik a munka, percek állanak csak rendelkezésre, mert mindjárt indulnak a vonatok és a vidéki olvasónak pontosan kézhez kell kapnia reggel lapját. A gépmester és a segédszemélyzet villámgyorsan helyezi el a kiöntött formákat a géphez.

— Kész. Mehet.

A hatalmas rotációs dübörögve megindul. A falak megreszketnek a nagy zugástól. Fülcsikító zaj, kiáltani kell, hogy az embert megértsék. A gép szája ezerszámra ontja a kész lappéldányokat az ott álló kosarakba. Már rohannak át vele az expedíciós terembe, ahol összecsomagolják, felülbelyegzik a vidékre induló lapokat.

A friss ARADI KÖZLÖNY példányait utnak indítják. Ahhoz, akit az egész nap és az egész éjszaka megfeszített munkája szolgál: az olvasóhoz.

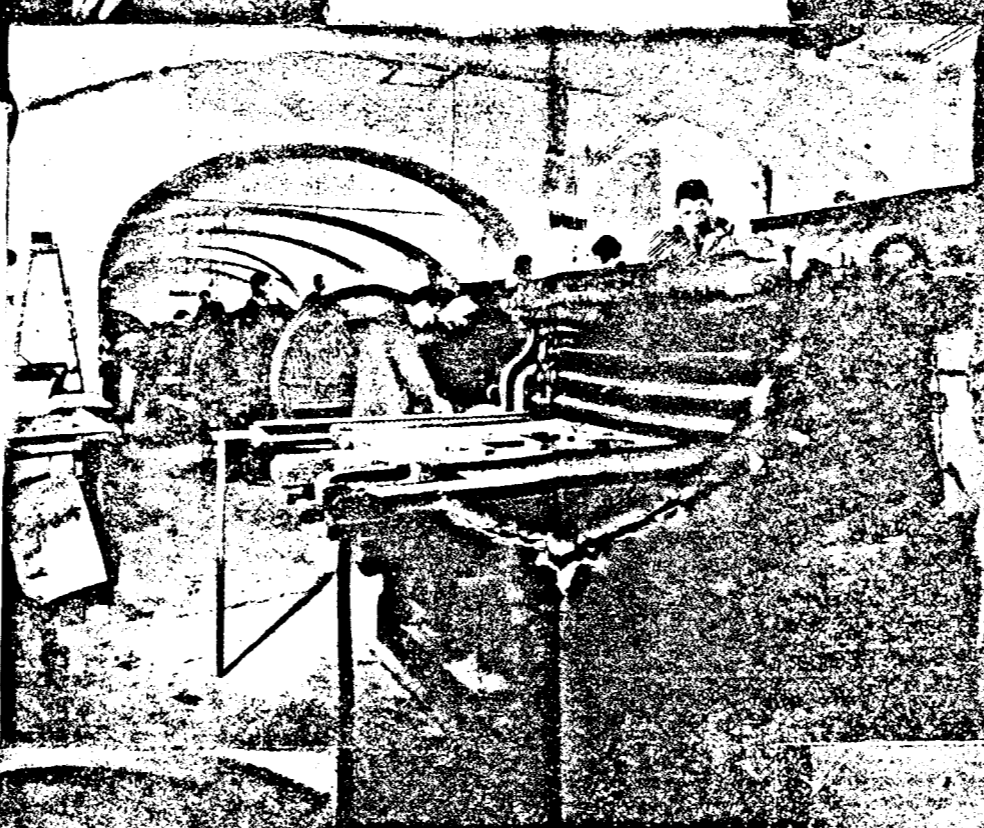
Kora hajnal van Kocsik, kerékpárok vágatnak az állomás felé és viszik a vidékre küldött újságokat, a lapkihordók tömege indul el a hajnali szürkületben és a reggeli kávéknél mellett ott van az ARADI KÖZLÖNY eseményekkel telt példánya, amely így készült el egy nap és egy éjszakai lázasan lüktető munka árán.

Az Arad Közlöny szedőgép-terme

A rotációs gép ontja az Aradi Közlöny példányait

Munkában az Aradi Közlöny hatalmas rotációs gépe

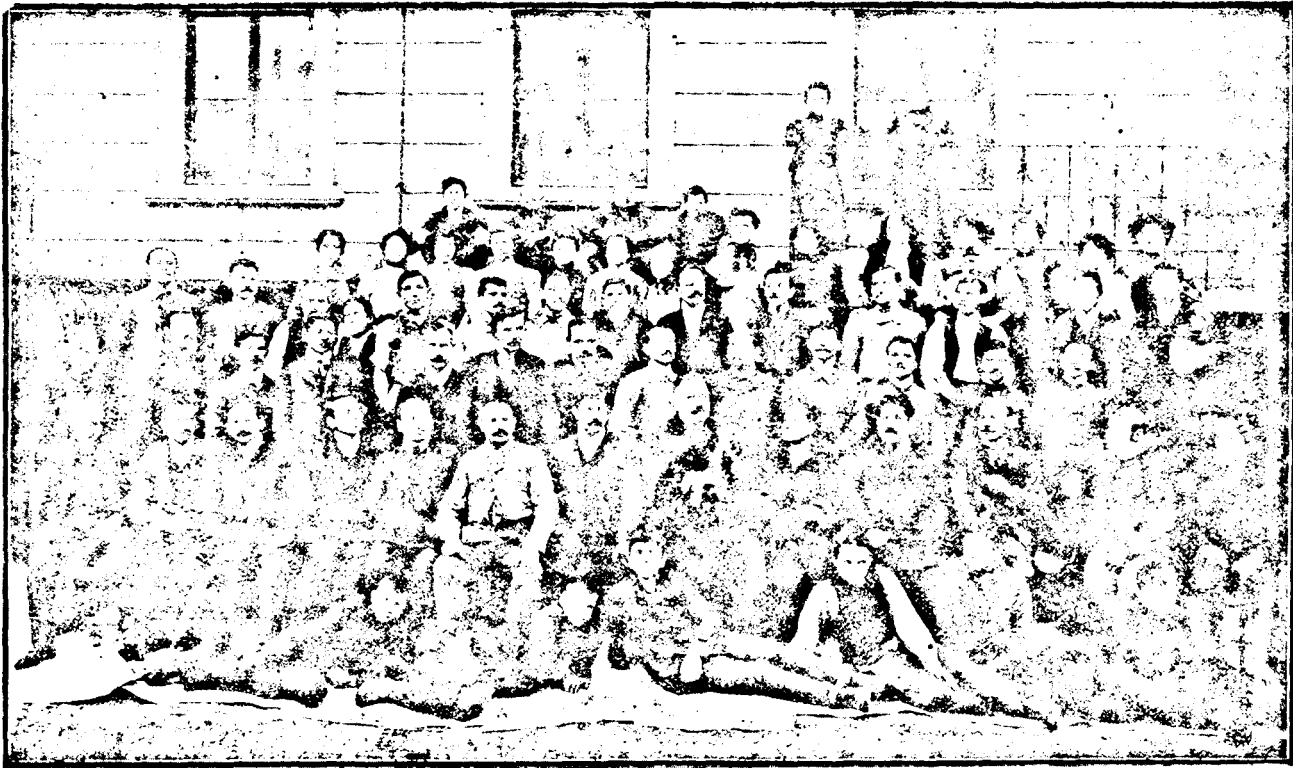
Az Aradi Közlöny öntődéje

Az Aradi Közlöny nyomdagép-terme

Az Aradi Közlöny egyik papírraktára

Az Aradi Közlöny személyzete 1910-ben a 25 éves jubileuman

Az Aradi közlöny

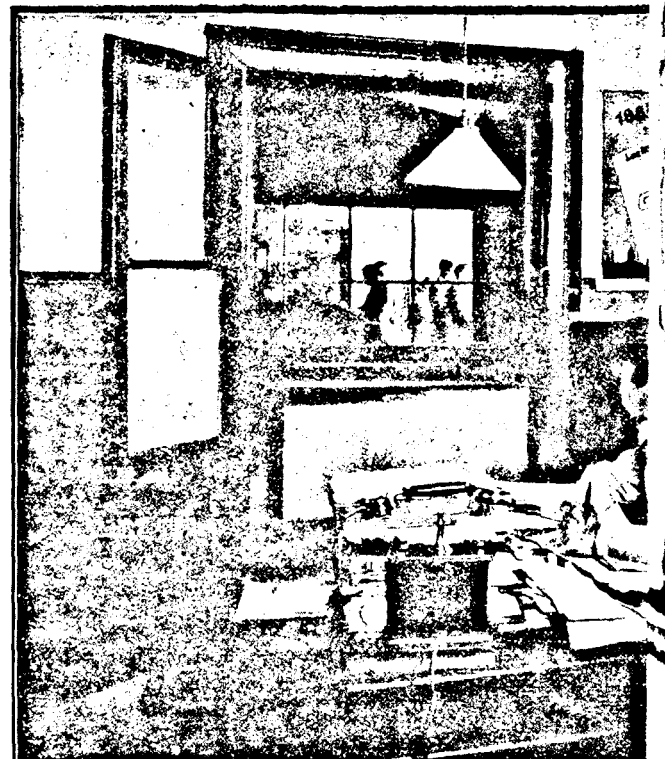
A mai szerkesztőség munkaközben

Az Aradi Közlöny szerkesztősége 1911

Egyes újságírók az Aradi Közlöny főszerkesztőségénél

Ahogy az Aradi Közlöny

Az „Aradi Közlöny“ és a magyarság

Irta: Dr. Nagy Sándor

Visszariadva minden tömjénezéstől és ilyen alkalommal szokásos bókolástól, teljes tárgyilagossággal állapítom meg, hogy az „Aradi Közlöny“ méltó arra, hogy léteinek ötvenedik évfordulóját a magyarok ünneplés tárgyává tegyék, mert soha el nem tántorított a magyar faji érdekek önzetlen és határozatos istápolásától. Erről ma bizonyára nagyon sokan emlékeznek, én e nevezetes sajtó-organumnak csak azon szerepét akarom szemügyre venni, melyet azóta tölt be, mióta kisebbségi sorsban élünk.

Nagyon nehéz egy kisebbségi magyar lapnak a helyzete és feladata. Mindenesetre első és legfőbb kötelessége, hogy a kisebbség jogos, törvényes követelményeiért harcoljon. De mit kell értenünk kisebbség alatt? Mik a kisebbségi jogok? Ezekből melyek azok, melyek már magából az emberi méltóságból, az ember születésétől kezdve folynak? Melyek azok, amelyeket békeszerződések és tételes törvények biztosítanak? Hogyan kell azokat értelmezni és alkalmazni? Csodálatos, mily nagy a fogalom-zavar ezekben az alapvető kérdésekben! Különösen a legutóbbi időben parlamenti felszólalásokban, hírlapi közleményekben, népgyűléseken, felolvasásokon, pártok programjaiban, olyan ferde beállításokat, kaotikus megállapításokat látunk, melyek természetesen heves vitákra, sokszor elfajuló, ellenséges indulatu megnyilvánulásokra vezetnek és mindez főképpen azért, mert a kérdés lényegével nincsenek tisztában, teljesen tájékozatlanok. Nagy igazságot mondott az, aki felfedezte, hogy a félreértések sokszor onnan származnak, hogy az emberek ugyanazon szónak különböző értelmet tulajdonítanak.

Nem foglalkozhatom most ezen kérdések egész komplexumával, inkább csak egyes, jellegzetes szavakat idézek fel, melyek a ki-

sebbségi jogok tárgyát képezik: jogegyenlőség, az anyanyelv használata, a faji kultúra fejlesztése. Ezek azok a legelenyebb jogok, melyek minden embert megilletnek és az emberi gondolkodásnak és értelemnek természetes tartalmát alkotják. Ezek nélkül nincs felvilágosodás, nincs humanizmus, nincs felebaráti szeretet, nincs megértés és, bár a fajiságnak elsőrendű tüneteit képezik, nemcsak a fajnak, hanem az egész emberiségnek fejlődését szolgálják. Bármilyen legyen valamely állam nemzeti egysége, az ott élő kisebbségek jogainak elismerése az államra nézve is hasznos, célszerű és szükséges.

De, mikor az ideáknak ujdonszerűsége folytán nem mindig gyakorolnak megfelelő kritikát és nem egyszer e népszerűségnek minden áron és eszközzel való hajszolása, továbbá az elfogult és üldözésre mindig hajlamos sovinizmus megzavarja a helyes ítélő-képességet, bizony a magyar lap sulyos, veszedelmes támadásoknak, végzetes gyanúsításoknak van kitéve, melyektől akkor sem szabadulhat, ha a legkonstruktívabb, legtörvényesebb elveket követi. Hányszor halljuk az irredentizmusnak és a

destrukciónak vádjaft, melyeket úgy harsogtatnak, mintha igazak volnának, holott sem ténybeli alapjuk, sem logikai okaik nincsenek. Mit csináljon hát az a magyar újság, amelynek minden lépésében, minden szavában vigyázni kell arra, hogy semmiféle kollíziót fe ne idézzen?

Az „Aradi Közlöny“-nek dicsőségét abban látom, hogy mindig fenn tudja tartani azt a lelki szabadságot, az igazságnak szilárdságát és az őszinte szókimondásnak azt a férfias bátorságát, amelyekkel egyfelől sikra száll a magyarságért, másfelől nem téveszti szem elől azt a kötelező szempontot, amellyel a rendnek és a törvényességnek tartozik. Csak, aki a tollat forgatja, tudja megérteni és átérezni ennek a kettős irányu feladatnak nehéz sulyát. Magyarságunkat megvédeni, a közélet jelenségeit igazságosan megbírálani és mindezekről bátran, tárgyilagosan, erkölcsösen, de tapintattal írni és a kellő mérsékletet megtartani: ezek az alaptételek, melyeket a kisebbségi újságírásnak szem előtt kell tartania, ha értékes és reális szolgálatot akar tenni az államnak is, a kisebbségnek is.

Az „Aradi Közlöny“ hasábjai tanusítják, hogy pontosan megfelel ezen követelményeknek, mert ott megtaláljuk mindig magyarságunk erélyes, jogos támogatását és onnan számúzve van minden, ami jogtalan, ami töf-vénytelen.

Ujévi számunkban közöljük riportpályázatunk eredményét

A beküldött anyag oly nagy volt, hogy a zsüri nem tudta karácsonyig feldolgozni

Széles körökben nagy érdeklődést váltott ki az *Aradi Közlöny* karácsonyi riportpályázata, amelyet december hónapban a nagyközönség számára kiírt. Pályázatunknál abból az alapelvből indultunk ki, hogy a rohanó, mindig új eseményeket produkáló élet sok olyan izgal-

mas regényt termel ki, amely ritkán kerül a hivatásos újságíró tollára, amiatt, mert az eseményben érdekelték szigorú titok zára alatt őrizték és őrzik életük izgalmas regényét. A pályázatnál kikötöttük, hogy a riportnak megtörtént eseményről, vagy élményről kell szólnia, színesnek, érdekesnek és változatosnak kell lennie.

A pályázat sokkal nagyobb érdeklődést váltott ki, mint amilyenre előre számítottunk és ennek egyik következménye volt, hogy a közönség hatalmas számban küldötte be riportjait. A kitűzött határidő lejáta után a riportpályázat zsürije: Domán Sándor elnök, dr. Szöllösi Zsigmond, Faragó Rezső, dr. Vörös László, és az *Aradi Közlöny* szerkesztőségének egyik reprezentánsa összeült, hogy a beérkezett pályázatokat átnézzék és döntsön felettük. Hamarosan megállapítható volt azonban, hogy a rendelkezésre álló anyag oly hatalmas, hogy napokra van szükség a lelkiismeretes áttekintés, összehasonlítás, majd döntés céljából. A zsüri megkezdte nehéz munkáját, azonban — mint az előrelátható volt — még a pályázatok felével sem sikerült végeznie. Ennek nyomán azután olyértelmű határozatot hozott, hogy a még fennmaradt pályázatokat a karácsonyi ünnepek alatt dolgozza fel és

a riportpályázat eredményét Ily módon újévi, január elsején megjelenő számunkban közöljük. Kérjük tehát a pályázók türelmét újévig.

Január elsején megjelenő újévi számunkban tehát részletes beszámolót adunk a riportpályázatról, valamint a zsüri döntéséről és az értékes díjak szétosztásáról. Díjaink:

I. díj: Tízennyeg karátos szinarany töltőtoll.

II. díj: Aragonitból faragott, művészi értékű teljes íróasztali felszerelés.

III. díj: Tíz kötet legújabb, értékes, irodalmi értékű modern regény.

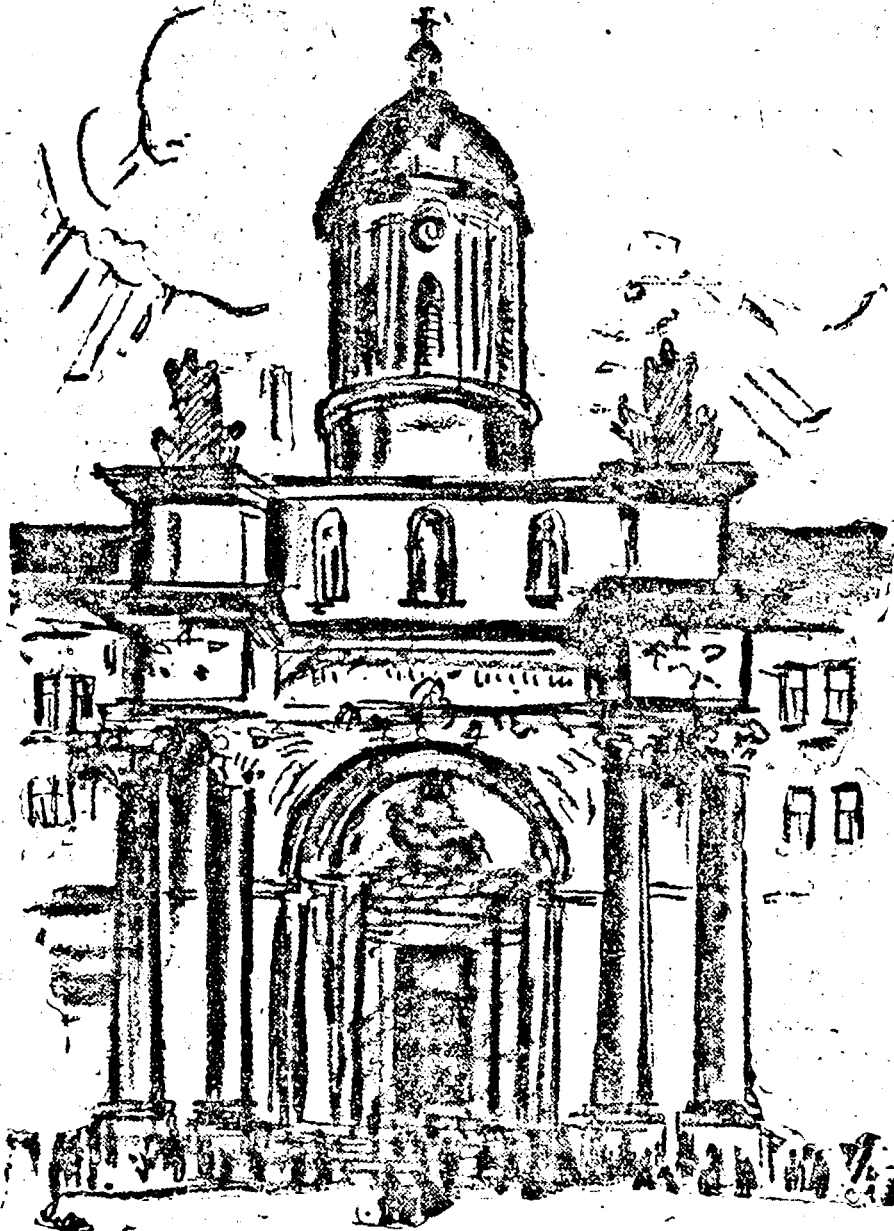
Ugyancsak újévi számunkban közöljük, hogy a díjnyertesek hol és mikor vehetik át a számukra kiutalt díjakat.

Legmodernebb óra- és ékszer a legalkalmasabb karácsonyi ajándék!

Legelőszöbban szerzheti be

BUSCHI E. órás- és ékszerész

Strada Bra Janu, Minorita-alota. 5355

Az aradi minorita-templom

(Ruzicskay György szénrajza)

Karácsonyra **Hizott marha, gyenge borju, fiatal ser-**
jutányos árak! tés hus, prágai sonka és felvágottak

CZMOR-cégnél a legjobbak és
Strada Metlanu No. 3. 5451 **legolcsóbbak**

Hogyan menekültem meg a halál torkából...?

Életem legborzalmasabb élménye „A csata” című film szalagján

Vérfagyasztó képek a súlyedő „Szent István”-csatahajón. — Egy film,
amely a múltból visszakísért

Irta: **Olasz Lajos.**

az aradi színház művész

Néhány héttel ezelőtt történt. Tompa Laci kollégámmal az egyik moziban ültem. Claude Farrère híres filmje: „A csata” pergett. Boyer már kifutott hajójával a kikötőből, a csata megkezdődött, ágyudörgés, halálhörgés borzongatta meg a nézőteret, egyszerűen csak az egyik hajó megingott, félfoldra fordult, parányi emberek rémülten, rajokban ugráltak, potyogtak róla a vízbe... és ekkor valami összeszorította a szívemet, a torkom elfulladt, megragadtam Tompa Laci karját... én ezt a jelenetet már átéltem... ezt a hajót ismerem... ezer közül is felismerném a sziluetjét... a két kémény közé kifeszített hidat, amilyent más hajón nem lehet látni... a kémény „bombafogó” szitáit, amelyek kalapszerűen borultak a kémény nyílása fölé és három lábon nyertek elhelyezést... ilyen „bombafogó”-ja csak egyetlen hajónak volt...

— Pillanatig talán lélekzethez sem jutottam. Csak egyet tudtam, egyet határozottan éreztem: ezt a hajót ismerem, ezen a hajón valamikor én is rajta voltam... ez a hajó alattam súlyedett és ebben a pillanatban, amikor félfoldra fordul, talán éppen én esem a tengerbe... Ezt a hajót ismerem... ez nem lehet más, mint a „Szent István”, amelyen 1918. június 8-ikának hajnalán, a súlyedés pillanatában én is ott voltam és csak isteni csoda következtében menekültem meg. A súlyedést annak idején a „Tegethoff” nevű hajóról fényképezték és annak a filmnek egy kópiája kerülhetett a francia filmgyárhoz, amely azt most „A csata” elkészítésénél felhasználta.

— Megmagyarázhatatlan érzés vett rajtam erőt. Nem tudtam, hogy mit teszek. Felugrottam, kirohantam a moziból, fel a gépházba, az ajtót valósággal felszakítottam, rárohantam a gépészre, szinte fojtogatni kezdtem.

— Egy kockát... legalább egyetlen egy kockát a súlyedési jelenetből muszáj adnia...

— Csak hosszas rábeszélés, mondhatnám, könvörgés után vágott ki néhány kockát a filmből. És most újságpapírra csomagolva, pénztárcámban őrzöm néhány jelenetét életem legnagyobb, legmegrázóbb élményének.

Örökké emlékezes nap

1918. június 8.

Örökké emlékezeses marad ez a nap a számomra. Már napokkal előbb éreztük, hogy valami van a levegőben. A négy testvérhajó: a „Tegethoff”, „Szent István”, „Prinz Eugen” és a „Viribus Unitis”, a vezérhajó, amelynek parancsnoki hidján Horthy Miklós állott, hosszabb ideje Pólában horgonyzott. A Földközi-tengerre nem mehettek ki, mert az Adria bejáratát, az otrantói szorosot, az olasz csapatok ugynevezett vizitankokkal elzárták. Az ad-

miralitás elhatározta, hogy ezeket tönkretesz és szabad utat teremt az Adria bejáratán.

— Először a „Viribus Unitis” és a „Prinz Eugen” futott ki, másnap pedig elindultunk mi is. A „Szent István” volt a vezérhajó és utánunk jött a „Tegethoff”. Este kiosztották a személyre szóló mentő-öveket és mindenkinek teljes felszereléssel, azon a helyen kellett aludnia, ahová ütközet esetén kötelessége szólította. Este nyolckor indultunk, anélkül, hogy a legénység tudta volna, hogy hová. Amikor az induláskor a több tonnás sulyu vaslépcsőt felhúztuk, ez a masszív alkotmány leszakadt és azonnal elsüllyedt. A tengerésznépség babonás. A fedélzetmester keresztet vetett és csak ennyit mondott:

— Addio, Szent István...

— Éjfélkor teát és sajtot osztottak ki. Kláváncsian találgattuk, hogy vajon hova me-

Női téli kabátok

bőr retiküllök nagy választékban legolcsóbban

LYONE-cégnél

Pénzügyigazgatósággal szemben. 4839

Akik megőrültek az izgalmak hatása alatt

Mindenki a helyére vonult. A pánik hangulata azonban ekkor már elterjedt a fedélzeten. Mi történhetett? Emberi számítás szerint a rekeszekre osztott hajó, ha csak egy sebet kap, elsüllyeszthetetlen. Csak később tudtuk meg, hogy egy víztank által kilőtt két torpedó okozta a „Szent István” sebesülését. A hajó erősen jobboldalra dőlt. A parancsnok a másik oldalra is vizet eresztetett, hogy így helyrebillentse az egyensúlyt. A páncéltornvokban lévő ágyúk csöve is jobboldalra fordult. Parancsot kaptunk a torony megfordítására, hogy a csövek sulya is a baloldali nvomja. Vízszintes állapotban ezeket a tornyokat husz ember husz perc alatt fordítja meg. A halálfelelem azonban oly erőt adott az embereknek, hogy — bár nem is voltak huszan — a tornyot hihetetlenül rövid idő: tíz perc alatt megfordították.

Hosszu ideig abban a hitben éltünk, hogy tengeralattjáró okozta sebesülésünket. Működésbe léptettük tehát az ágyukat és percekig tartó gránátzapor seperete végig a tengert. Annak a 80 embernek nagyrésze, mely előbb a vízbe ugrott, ott pusztult. Csak huszonhatet sikerült kifogni. A bennünket kísérő hajók parancsot kaptak, hogy folytassák utjukat. Később azonban visszatértek és körülöttünk cirkáltak. Elhatározták, hogy sleppre veszik a „Szent István”-t és úgy vontatják be.

Mi a födélzeten voltunk és idegrázó rettenetes jeleneteknek voltunk tanúi. Az egyik altiszt — siriai származású, bizonyos Hamesz nevű fiu volt — megőrült. Ez az ember 1913-ban Amerikából jött haza és egy esztendő múlva belecsöppent a világháborúba. Feldúlt arcvonásokkal szaladgált le-föl a fedélzeten. Mi természetesen attól tartottunk, hogy bármelyik

BROTAGEI (ezelőtt: Restaurant bar

Aloazar) Restaurant bar

București, Str. Doamnei No. 13.,

* Az ünnepek alkalmával művészi műsort mutat be:

a híres diseuse HENNY WALDEN,

A Frankfurti operett-együttesből

MANON & RONNE duo JANSSEN

akrobatikus táncok modern táncok

LA BELLA ANGELA

modern tánc

JOSUPOVA és más világhírű attrakciók.

POLDI AMBACH diseur 837

THE SINGING PLAYERS JAZZ.

Foglalton asztalt Szilveszterre!

gyűnk, éjjel után azonban elálmosodtunk és csakhamar el is aludtunk. Én az egyik forgatható páncéltoronyban, a harminc és feles ágyú mellett ültem. Háromnegyed négy órakor arrá ébredtem, hogy a hajó félfoldra dőlt. Rémülten figyeltem, de semmi zajt, robbanást nem hallottam. Az életosztón azonban ekkor már mindegyikünkben felébredt és a toronyban lévő társaim egymásután csusztak, menekültek ki azon a nyíláson, amelyen az üres lövegeket szoktuk kidobni. Jellemző a helyzetre, hogy bár közvetlenül a nyílás mellett ültem, én ötdiknek jutottam ki a toronyból. Szinte áthatolhatatlan köd borult a tengerre és ebben a ködben kísértetekként imbolyogtak, a legnagyobb zürzavarban szaladgáltak az életüket féltő és mentő emberek. Arra lettem figyelmes, hogy gőz susorog: a kazánból eresztették ki a gőzt, nehogy robbanjon. A hajó megállt. Csobbanásokat is hallottam. A legénységnek az a része, amely ily módon vélte menteni életét, anélkül, hogy parancsot kapott volna, tépte le magáról a ruhát és a tengerbe ugrott. Csakhamar azonban felharsant a tiszték ajkáról a parancsszó:

— Nincs semmi baj! Mindenki a helyére! A hajó félfoldra dőlt. Semmitől sem kell tartani!

Ez azonban nem hallatszott valami megavögzően.

percbán kárt tehet valamennyikünkben. A fedélzeti altiszt a vízbe akarta dojni, abban a tudatban, hogy a rajta lévő mentőöv fent fogja tartani. Hamesz azonban eszelősen ragaszkodott ahhoz a labilisan fix ponthoz, amit a hajó jelentett. Iszonyodott a víztől. Élet-halálra menő birok, küzdelem kezdődött az őrült és fedélzeti altiszt között, aki egyébként legjobb barátja volt. Az őrült került ki gőztesen, kiszabadult és odakötötte magát az egyik rudhoz. Ugy súlyedett el később, odakötözve, a hajóval együtt...

Az óceán-sir szélén

Egy helyben ültünk és figveltük, hogy hogyan súlyed a látszólag mozdulatlan hajó. Tekintetünk egy csavarra meredt. Tíz centiméternyire látszott ki a vízből. Néhány perc múlva már alig öt centiméternyire volt a víz szintől. Tehát lassan, de halálos biztonsággal, süllyedtünk. A hideg futott át a hátamon. Felálltam.

Végigjártam a fedélzetet. Hogyan lehetné

A

L
U
X

garantált Bemberg selyemharisnyát
továbbra is 141

Löwinger-cég

Arad, Bul. Regina Maria 13. árusítja

BOCCACCIO

DANCING-BAR

837 Bucuresti, Calea Victoriei 2.
(Clădirea Românească épülete.)

A főváros attrakciója. Szencziós művészi program. Londoni revü. A világhírű beedümvész ZILZER IBOLYKA és a páratlan BLUE STAR.

Hó és sárcipők

mindennemű gummik javítása olcsón

Barabás
gummi vulkanizáló

Str. Eminescu 3 szám (udvarban.)
A Vadászkiirt-kávéház mellett. 152

menekülni? Köröskörül a széles, végtelen tenger, alattam pedig egy valamikor hatalmas, magabiztos alkotmány, amelynek percei meg voltak számlálva. Egy Offenbach nevű szanitécaltiszt jött velem szembe. Szeme vörös volt, tekintete a messzeségbe tévedt. Megint be van rugva — gondoltam. Nem tudott és nem akart megtanulni uszni. Félt a víztől, félt a háborútól és ha csak lögyakorlatokra is indultunk, ez az egyébként józan életű, megfontolt ember, leitta magát. Állandóan azt hangoztatta, hogy ő tudja: sohasem kerül haza, neki meg kell halnia. Ő halálra van ítélve. Meztláb, fehér vászonruhában járt most a fedélzeten. Nyugodtan, mint aki tudja a sorsát és semmiről sem vesz tudomást, ami körülötte történik.

A tragédia pillanatai

Most rándítást éreztünk. A „Tegethoff“ ebben a pillanatban vette kötéltre a „Szent István“-t. Ebben a pillanatban váratlan esemény történt. A huzás által tetéztet nyomástól a víz még hatalmasabb erővel tódult a hajó fenékén lévő páncélrekeszekbe, a szegecsek pattogva ugrottak ki, a páncéllemezek megrepedtek, a „Szent István“ megingott és — ugyanugy, mint ahogyan azt a mozi közönsége a filmen látta, — egyensúlyát elvesztve, szédületes gyorsasággal felborult. A hajó elhagyására senki sem adott parancsot. A parancsnok elvesztette lélekjelenlétét: ez volt a harmadik süllyedés, amelyben résztvett. Én megcsusztam a nyirkos fedélzeten és a tengerbe estem. Azonnal uszni kezdtem és rémülten láttam, hogy a hatalmas hajó felém zuhan. Megfeszített erővel tempóztam. Amint felfelé néztem, ott láttam a parancsnoki hidon az egész tisztikart, amint a hajó testével együtt egyre inkább közeledik a tengerhez. Egy fiatal hadnagy két kezével mereven fogta a hid karfáját, szemét behunyta, vonásai eltorzultak, fejét hátra hajtotta és úgy várta az elkerülhetetlen véget...

Nagy csattanás hallatszott: a „Szent István“ felborult. A páncéltornyok ugyanekkor kicsusztek hüvelyükből és az egyiknek örvénye elkapott engem is. Éreztem, hogy az örvény menthetetlenül huz lefelé. Innen nincs menekülés. Valami hihetetlen apátia vett rajtam. erőt. Belenyugodtam sorsomba és minden gondolatomat annak megfigyelésére koncentráltam, hogy halála pillanatában mit érez az ember...? És egyszerre megjelent előttem, képzeletemben egy szálas legény, tengerészruhában, a híres a leghíresebb lógó, aki minden munka elől meglógott, aki mindig kimászott a csávából... és akinek most itt kell elpusztulnia... A többiek, akik majd megmenekülnek, verik a mellüket: „Ügyes voltam... a „Szent István“ katasztrófájából sikerült menekülnöm. „Hát nem!“... Miért éppen nekem kell itt elpusztulnom?... Tempózni kezdtem és egyszerre éreztem, hogy nyom fel a víz... a fejem már a levegőn volt és a közelből a víz felől egy akkori divatos dalt hoz felém a szél, amelynek buta szövege az élet üzeneteként, biztatásaként, nógatásaként hatott rám: „Nyomd meg a gombot...“ Két legjobb barátom énekelte, akikkel a katasztrófa előtt szö-

KERESSE FEL a

N A B A B U-t

a leekellimeőbb helyiség a fővárosban,
BUCURESTI, Calea Mosilor 239.

Művészi program a szimpátiikus fantazist
Lungeanu ésa híress jazz-énekes Yonny Hovys
Vacsora. Tánc. Vigság.

vetséget kötöttem, hogy sohasem hagyjuk el egymást.

Ujból a felfordult hajó felé pillantottam. A fenékén egész csomó tengerész szaladgált rémülten. Mi megfeszített erővel tempóztunk, tudtuk, hogy előbb-utóbb elsüllyed a hajó és ki akartunk menekülni a süllyedés okozta gyűrűből. A hajó fenékén ekkor már csak három alak látszott. Majd pedig az egyik tal kiszakadt és fehé sugárban lövelt ki belőle a levegő. Ez a sugár két embert magával kapott. Már csak egy ember maradt a hajón. Offenbach, a részeg szintéc. Hátratett kézzel le és fel sétált, megállt és úgy kiabálta: *Hilfe!...* Aztán sétált tovább. A hajó most újra megingott, orra felemelkedett, Offenbach pedig rémülten szaladt végig a meredek és sikos hajófenéken, a propellerekig, kétségbeesetten átölelte az egyik propeller szárnyát és így süllyedt el szédületes sebességgel a hajóval együtt...

Másfél órán át usztunk és így találkoztunk a 83-as torpedónaszáddal, amely megmentett.

Fodorné és Weinfeldné Speciális kozmetika
Str. Alexandri No. 3. az udvarban.

Amerikai módszer szerint anatomia' massage, ráncok elleni vitaminos-citromos stb. egyéni pakolások. Minden bőrnek megfelelő speciális konzultálás.
Olcsó bérletrendszer. 151 Tanítványok kiképzése.

**„Három örök kérdés-három örök válasz“
pályázatunk eredménye**

Öttagu zsüri döntött a befutott pályázatok felett — A díjak az Aradi Közlöny kiadóhivatalában személyesen vehetők át

Vasárnap délelőtt komoly tanácskozás színeibe volt az Aradi Közlöny szerkesztőségének hivatali helyisége: öt aradi intellektüel ült össze, hogy a „Három örök kérdés“ pályázatunkra beérkezett válaszokat felülbírálja és döntsön felettük. Borítékok száza borították el a szerkesztőségi asztalokat, a három örök kérdés, amely felett írók, művészek, tudósok évszázadok óta vitáznak és amelyekre örökérvényű választ ma sem tudtak találni, mindenkori fantáziáját izgatta és sokan próbálták megfejteni az ősi rejtélyt.

Három kérdésünk a következő volt:

1. MEDDIG TART A SZERELEM?
2. MEDDIG TART A SZERETET?
3. MEDDIG TART A BARÁTSÁG?

Mindenki röviden, találon és szellemesen igyekezett hozzászólni a problémához és a beérkezett pályázatok száza bizonyították, hogy kérdéseink érdeklődést váltottak ki az olvasók körében.

A zsüri tagjai: Domán Sándor elnök, dr. Szöllösi Zsigmond, dr. Vörös László, Faragó Rezső, valamint az „Aradi Közlöny“ szerkesztőségének egyik reprezentánsa szűkebb bizottságot delegáltak a beérkezett válaszok áttekintésére. A mai délelőtt a teljes zsüri jelenlétében a kiválasztott pályamunkák felülbírlásával telt el. Megállapította munkája során a zsüri, hogy az átlagos eredmény — várakozáson aluli volt. Sokan terjedős filozófiával igyekeztek megmagyarázni az örök kérdéseket és figyelmen kívül hagyták pályázatunk legfontosabb feltételét: a tömör rövidséget. A beérkezett pályázatok azonban mégis azt igazolják, hogy a pályázók a felvetett kérdések mélyébe igyekeztek hatolni és csak talán a mai kor fásult közönségének, a tornyosuló problémák-ozta családok következménye, hogy a válaszok nagyrésze sablonos konkluziókat tartalmazott. Órákon keresztül dolgozott a zsüri, amíg a rendelkezésre álló anyagból a legjobbakat választotta ki díjazás, illetve leközlés céljából. A feladat nem volt könnyű és éppen a beérkezett pályázatok hatalmas száma nehezítette meg a

**VÉSNÖK,
ÉREM ÉS BÉLYEGZŐ
KÉSZÍTŐ
CSÁKY GYULA
ARAD, Str. Bratlanu Nr. 9.**

Később tudtam meg, hogy az egész süllyedést a „Tegethoff“ fényképésze felvette filmszalagra. Tőle kaptam egy filmkockát, amelyet azóta is őrzök. De, hogy az Adriai tengeren lejátszódott, megdöbbentően tragikus film, hogyan került a francia filmgyárhoz, azt még ma sem tudom megmagyarázni. A film, amelynek én is egyik statisztája voltam és amely csaknem az életembe került.

kiválasztást. A késő déli órákban történt végre meg pontozás alapján a döntés, amely az alábbi díjazást eredményezte:

1. Hatszemélyes moccakészlet, a legelőkelőbb aradi cégtől. Nyerte: „Balaton“ jellegével beküldött pályázat. Beküldője: HALÁSZ JENŐ, Arad, Bulev. Carol 42.

2. díj: Diszes levélpapír-készlet, pecsétnyomóval és szines pecsétviasszal. Nyerte: „Borbála“ jellegű pályázat. Beküldője: KOHN MIHÁLYNÉ, Pecica.

3. díj: Öt kötet szenzációs, irodalmi értékű, modern regény. Nyerte: „Tizian“ jellegű pályázat. Beküldője: SCHREIBER MANYI, Arad, Baritiu-ucca.

A zsüri döntése alapján leközlésre kerülnek még az alábbi jellegűvel belküldött pályázatok:

Lea, Theresa, Mindent csak az eszméért, Gyöz az igazság, Bök, Aradi Közlöny 13. és Aradi.

A díjnyertes válaszokat alább közöljük le, míg a többit a karácsonyi ünnepek utáni napokban.

Mielőtt a pályázat nyerteseinek adnánk

CORSO — MOZGO
MA

kedden, szerdán és csütörtökön délelőtt 10 órakor MATINE, 12 lei átlagos helyárakkal

Gyermekek karácsonyi öröme

SILLY-MICKEY zenés, énekes, színes és mókás filmjei

Minden délelőtt fél 12 órakor MATINE mérsékelt helyárakkal.

3, 5, negyed 8 és negyed 10 órakor

Erdélyi premier! Bucuresttel és Budapesttel egyidőben.

JOSEF SCHMIDT idei egyetlen filmje.

Csillag ragyog az égen!

Remek dalok, fülbemászó muzsika, vidám és érdekes mese.

Minden napra jegyelővétel. 495

át a szót, elégtétellel kell megállapítanunk, hogy az Aradi Közlöny pályázata széles körben általános érdeklődést keltett, aminek legfőbb bizonyítéka az a néhány száz válasz, amely az ország minden részéből beérkezett. Sikertült-e az örök kérdésekre olyan választ kapni, amely véglegesen kielégít mindenkit, azt döntsék el — maguk az olvasók...

Az I. díjnyertes pályamunka:

Jelige: „BALATON”.

Amíg szívért-szívet várunk,
Minden szépet benne látunk
Amíg mindig megbocsátunk:

Addig tart a szerelem.

Amíg mindig féltve-féltjük,
Hibáit mind-mind elnézzük,
Érte szívünk egyre vérzik:

Addig tart a szeretet.

Amíg önzést soh-se látunk,
Gondolatát kitaláljuk,
Érte mindig készen állunk:

Addig tart a barátság.

Jelige: „BORBÁLA”.

Mindhárom érzés egyetlen és örök: Ifjú
hevíünkben szerelemnek, lecsillapodva barát-

ságnak hívjuk. Mig szeretet formájában, a
síról is visszamosolyog.

Jelige: „TIZIAN”.

1. MEDDIG TART A SZERELEM?

Mindig úgy kezdődik, hogy örökké tart.
Mikor elmúlt, csodálkozunk, hogy tudott ilyen
sokáig tartani. Rendszerint addig tart, míg
egy újabb szerelem le nem győzi.

2. MEDDIG TART A SZERETET?

A szülők gyermekeik iránti szeretete a
sír. Egyébként addig, míg a regénynek,
szindarabnak, vagy mozielőadásnak vége
van. Mert én eddig a szülői szereteten kívül
csak ezekben láttam szeretetet. Az életben
csak gyűlöletet.

3. MEDDIG TART A BARÁTSÁG?

Nő és nő között nincs barátság. Nő és
férfi között addig, míg rá nem jönnek, hogy
barátságuk a szerelem burkolt formája.
Férfi és férfi közötti barátság, míg az első
érdeklentét — akár anyagi, akár érzelmi —
le nem győzi.

A díjak december 29-én, szombaton délután
12 órakor vehetők át az Aradi Közlöny tö-
kiadóhivatalában.

FURNIZORUL
CURȚII REGALE

LIPOVAI FEROS DIURETIKUS TERMESZETES ASVÁNYVIZ

A vörösvérsejtek tevékenységét fejlesztve mint

a táplálkozás serkentője szerepel.

KAPHATÓ MINDENÜTT.

Szenzációs műtét egy budapesti szanatóriumban

A lenyelt csontszilánk áthatította egy előkelő budapesti uriaszony nyelősővét
— Winternitz professzor műtétehez csak hét hasonló sebész bravúr ismer az
orvostudomány

A maga nemében szinte egyedülálló operáció foglalkoztatja már napok óta a budapesti orvosi köröket és a magyar főváros előkelő társaságait. Tragikus baleset érte ugyanis Szemek Zsigmondné, a budapesti *Leipziger-szegvár* ügyvezető-igazgatójának fiatal feleségét, akit a balesetből kimolyólag rendkívül súlyos és bonyolult operációnak kellett alávetni.

A fiatal asszony ugyanis az elmúlt napokban tizórára halkocsonyát evett és egy csontszilánk megakadt a torkán. Vízet ivott, kenyeret evett és így próbálta megszabadítani torkát a kellemetlen csonttól. De fájdalmai egyre növekedtek, taxiba ült és kihajtatott a Zsidó Kórházba dr. Pollatschek Elemér gégetanárhoz. A professzor, amikor az ugynevezett nyelősőtűkörrel bevilágított, a csontot már nem találta a torokban. Az uriaszony hazament, de fájdalmai nem csökkentek. Két nap múlva komplikációk állottak be és a család szükségesnek tartotta, hogy Korányi és Lénárd egyetemi tanárok is megvizsgálják az uriaszonyt. A Röntgen-kép, amelyet Lénárd professzor készített, tisztán mutatta a sérülés helyét, valamint azt, hogy a Röntgen-felvétel előtt lenyelt baryumpép a sérült helyen keresztül a nyelőső mellett lefolyt. Lénárd professzor megállapította, hogy sürgős műtéti beavatkozásra van szükség, de azt sem ő, sem pedig Pollatschek professzor nem vállalta és kijelentette, hogy ezt a műtétet csak egyetlen ember végezheti el: a

nagybíró Winternitz professzor, aki a Grünwald-szanatóriumban működik.

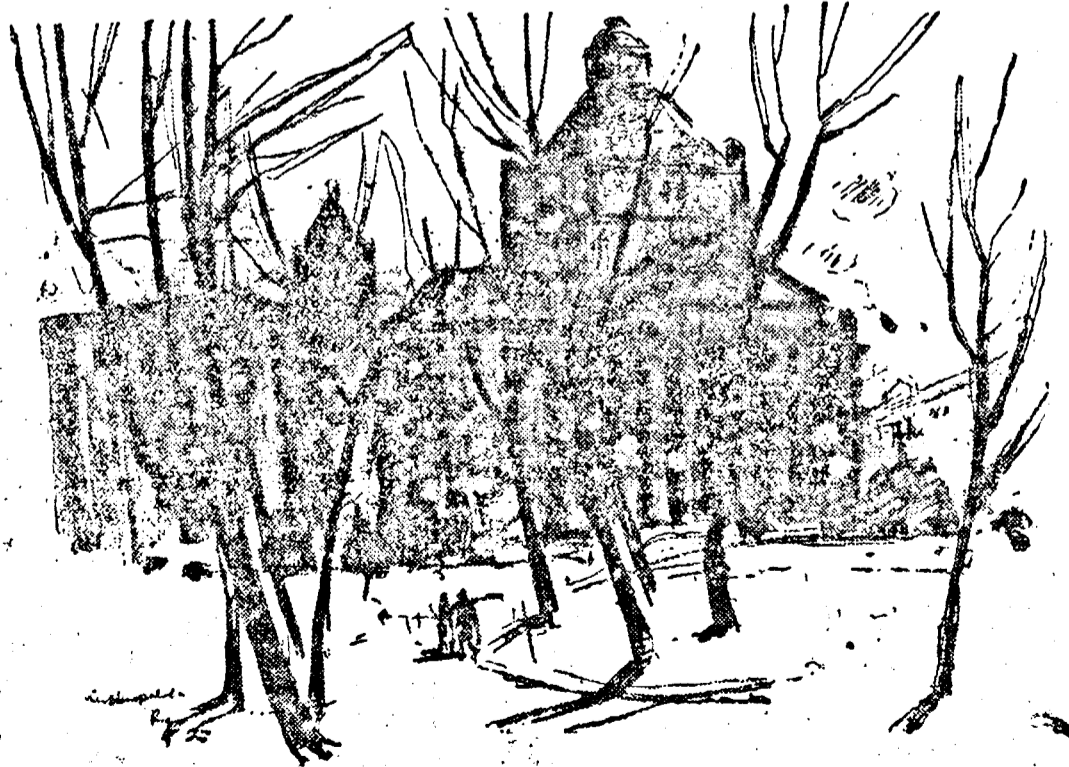
Winternitz professzor szintén megvizsgál-

ta a beteget és megállapította, hogy a műtét már nem jelent sok kockázatot. Abban az esetben ugyanis, ha az operációt nem hajtják végre, az uriaszonynak már csak néhány órája van hátra. A műtét tehát csak segíthetett, de semmiesetre sem ronthatott a helyzetet. Winternitz professzor három feltétel mellett vállalta csak a műtétet: ha azt a Grünwald-szanatóriumban végezheti, ahol összes műszerei vannak és megfelelő berendezés áll rendelkezésére, ha a műtét egy órán belül megtörténhetik és ha azon jelen vannak báró Korányi, dr. Bókay, dr. Lobmayer és Pollatschek tanárok is. Természetesen mind a három feltételt teljesítették.

Az orvosi irodalom csak hét ilyen műtétet ismer. Ez volt a nyolcadik. Winternitz professzor eltávolította a jobboldali VIII.—IX.—X. bordákat, szabaddá tette a gennyesen szürkés, fehér, gyulladós mellhártyát, azt hátul, a csigolyaoszlop harántnyulványairól leválasztotta, míg a X. háti csigolyának megfelelő magasságban, közvetlenül a csigolya testszéknél egy gennyel telt nagyobb tályogba akadt, amelyben megtalálta az előző nap lenyelt baryumpépet. Újjával áthatolt a perineoszlop alatt a baloldalra. Az üreget hidrogén-hyperoxidál kiöblítette és kidörzsölte jodoformpéppel. A hatalmas sebet szélesen kitamponálta jodoformos gézzel és két csövet is elhelyezett a sebben. Mindez úgy történt, hogy a beteget nem altatták el — súlyos állapota miatt nem lehetett — és csak helyi érzéketlenítést alkalmaztak. A beteget az operációt követő napokban nyelősővel táplálták.

Miután tartani lehetett attól, hogy a jobboldali mellhártyának ez a gyulladása átmeny a baloldalra és a szivburokra is, az a vélemény alakult ki, hogy kérdezzék meg a berlini világ-hírű Sauerbruck professzor véleményét is, annál is inkább, mert súlyosságában páratlan esettel állottak szemben. Sauerbruck professzort telefonon keresték és Münchenben találták meg. A világ-hírű sebész azonnal Budapestre indult és több kiváló professzor jelenlétében megvizsgálta a beteget és a műtéti területet, majd pedig gratulált Winternitz tanárnak a kiválóan végrehajtott páratlan nehéz műtéthez.

A Grünwald-szanatórium folyosói a nap minden szakában telve vannak látogatókkal: a közkedvelt uriaszony barátnői, ismerősei érdeklődnek a tragikus balesetet szenvedett Szemek Zsigmondné állapota iránt. A fiatal asszony — az orvosok véleménye szerint — a kitünően sikerült műtét következtében előreíthatólag rövidesen felépül. Az orvosi kar tagjai a gratuláció özönével halmozták el lezuhabb, bonyolult műtéti alkalmából a dr. Grünwald Béla igazgató-főorvos vezetése alatt álló szanatórium kiváló sebészét: Winternitz tanárt.

Az aradi
Kultur-
palota
(Ruzioskay Gy.
szónrajza)

Karácsony — Aradon

Arad lakossága áhítatos hangulatu, jótékony-célú ünnepekkel fogadta az érkező karácsony-ünnepet. Az ünnepekről az alábbiakban számolunk be:

A Lantos-telepi kulturházban Lantos Miksa kiváló irányítása mellett vasárnap délután karácsonyfa-ünnepélyt rendeztek. A kitünően sikerült ünnepélyen különféle ajándékok kerültek kiosztásra.

Ugyancsak karácsonyfa-ünnepélyt rendeztek az aradi tanoncotthonokban is. Az ünnepek rendezését Dublea és Tabic igazgatók végezték. Mindkét tanoncotthonban az aradi Munkakamara karácsonyfát állított fel és fehérnemű, harisnyát, keztyűt, cipőt osztott ki a tanoncok között. A Munkakamara képviseletében Vulpe József elnökkel és dr. Costa György titkárral az élen megjelentek az összes tanácsstagok is és Vulpe József mindkét helyen lelkes ünnepi szavakat intézett a hasznos ajándékok átadásakor a tanoncokhoz.

Az aradi Astra-gyárban szintén karácsonyfát állítottak fel és Shapira Emánuel vezérigazgató intézett beszédet az egybegyűlt munkásokhoz, majd pedig a gyár tanoncai között ajándécsomagokat osztott ki. Fehérneműt, fogkeféket, valamint különböző testápolási cikkeket kaptak ajándékba a gyár vezetőségétől, a tanoncok. Ezen az ünnepélyen szintén megjelent Vulpe József munkakamarai elnök, a kamara vezetőségének kíséretében.

A Szociális Misszió napközi otthonában szombaton déljután hangulatos karácsonyfa-ünnepélyt rendezett. Dr. Lakatos Ottó szentszéki tanácsos, plébános közvetlen meleg szavakban méltatta a karácsonyi ünnepek jelentőségét. Az Otthonban ápolt 42 gyermek mindegyike ajándékban részesült és különböző ruhaneműeken kívül kaptak még szeretetsomagokat is. A Nővédelmi Hivatal 25 gyermeket öltöztetett fels 270 szociális adott burgonyát, lisztet, babot, zsírt és cukrot.

Ujmicalakan a római katolikus Misszió Nőegylet vasárnap, december 23-án rendezett karácsonyfa-ünnepélyt. Az ünnepélyt a gyermek-ének-
kar nyitotta meg, melyet Bácskor János vezetett. Utána több szavalat következett. Ezután szeretet-

adományokat osztottak szét, ruhát, lisztet, tűzifát, húst stb. A Missziós nőegylet tagjai köszönetet mondanak azoknak, akik nemes adományaikkal hozzájárultak sok nyomorgó sorsának enyhítéséhez.

Lélekemelő karácsonyfa-ünnepélyt rendezett az aradi magántisztviselők egyesülete str. Goldis-ucrai helyiségben. A munkanélküli kartársaik gyermekeit és hozzátartozóit látták el cipőkkel és meleg ruhával, ezenkívül pedig élelmicikkeket osztottak szét az állásnélküli magántisztviselők között.

Az aradi Orthodox Román Nőegylet ma, december 24-én rendezett karácsonyfa-ünnepélyt. Az egyesület elnöknője Botis Tivadarné lelkes munkával készült elő a lélekemelő ünnepségre és a Nőegylet tagjai fáradhatatlan munkával gyűjtöttek össze adományokat a nyomorgók részére. Az ünnepségen szétosztásra került ruhanemű és különböző élelmicikkeket hálással köszönték meg azok, a kikre a jószívű hölgyek karácsony ünnepén gondoltak.

Az aradi Minorita Kulturházban ma nagyszabású műsoros karácsonyesti gyermek-előadást rendeztek. A műsorban szereplő kicsinyeket a zsufolásig megtelt Kulturház közönsége lelkesen megtapsolta. A műsorban a következők szerepeltek: Nusbaum Marika, Bajnok Anna, Bandur Anna, Bischof Erzsébet, Dandi Teréz, Endródi Gabriella, Fekete Mária, Frine Matild, Hingler Erzsébet, Horváth Gizella, Juhász Katalin, Juhász Margit, Kardos Erzsébet, Kiss Sarolta, Rossi Jovánka, Sefcsik Katalin, Stiaszny Alice, Hollósy Mancsi, Szücs Julis, Takács Ily, Bárány Józsi, Barkó Feri, Lukács Bözsi, Stoll Margit, Gábor Rózsi, Bajer Magda, Christ Hajnal, Varga Rózsi, Zsuppon István, Kovács Ferkó, Fischer Jancsi, Bernhardt Gyuri, Kiss Bözsi, Bogdán Bella, Ruttkey Mária, Gellai Kató, Bórány József, Cserni Feri, Barnhardt György, Fischer Jancsi, Gellényi Zsolt, Golent János, Jakabos István, Kovács Ferkó, Koron Mihály, Madarász János, Morár Pubi, Morár Muki, Nagy Sándor, Peltz Béla, Schuch József, Szücs Marci, Tót Pubi, Varga Pali, Zsuppon István.

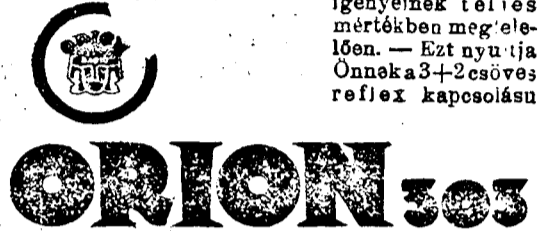
Leikes társadalmi megmozdulás lett a chisineu

ELÉRKEZETT AZ IDEJE

hogy régi rádiója helyébe újat vegyen

Uj készítőék vásárlásnál követelje meg hogy az ne csak a belföldi, hanem a külföldi állomásokat is teljes hangerevével hozza. Jó vélt nyújtson minden hullámhosszon, kezelése kényelmes legyen, egyszerű igényeinek teljes mértékben megelégedjen. — Ezt nyújtja Önnek a 3+2 csöves reflex kapcsolású

KAPHATÓ MINDEN ORION RADIÓKERESKEDŐNEL.

trisi reformátusok vasárnap este rendezett karácsonyfa-estje. Az estélyt gyűjtés előzte meg, a mely egy héten keresztül tartott és azt eredményezte, hogy a szegények egész sorát ruháztatta fel a Nőszövetség. A kulturház színpadán álló karácsonyfa körül kedves, családias műsor játszódott le, amelyen bibliamagyarázatot Nagy Zoltán lelkész tartott. A szebbnél-szebb szavakat s a kétfelvonásos karácsonyi színjátékot Kilin Sándor tanító és felesége tanították be. A műsort előképgövette, amelynek csillagszórós, karácsonyfás, angyalos hangulatában a lelkész tartott költői lendületű aktuális tanítást. Majd 120 iskolásgyermek kapta meg ajándékát a jótékony angyaloktól.

Nők, férfiak karácsonyi öröme

411

Egy üveg valódi

MOLNÁR MOSER kölni

Bérbeadja a város a mozi-üzemeket

Bizalmas értekezlet döntött hétfőn a sorsuk felől — Ursu János dr. nyilatkozata

Ursu János dr., az átmeneti bizottság elnöke hétfő délelőtt tizenegy órára bizalmas értekezletre hívta össze az átmeneti bizottság tagjait, valamint az egyes szakreferenseket. Az értekezlet napirendjén egyetlen pont szerepelt: a városi mozik ügye.

Mint ismeretes, a városi mozik már hosszabb idő óta nehézségekkel küzdenek és ez készítette a város vezetőségét arra, hogy ezeknek az üzemeknek helyzetét alaposan megvizsgálja és megtalálja a deficit eltüntetésének módjait. Az ülés tizenegy órától délután fél egyig tartott.

A megbeszélés után az Aradi Közlöny munkatársa érdeklődött Ursu János dr.-nál az értekezlet eredménye iránt. Kérdésünkre a következő választ kaptuk:

— A lehető legalaposabban, hosszú időre visszamenőleg megvizsgáltuk a városi mozik helyzetét és megállapítottuk, hogy az nem olyan kétségbeesítő, mint amilyennek azt egyesek hitték. A mozikat régi deficitek és régi adósságok terhelik. Az utóbbi időben a városi mozik kielégítően működtek, úgy hogy jelenlegi üzletmenetük nem ad aggodalomra okot.

— A tanácskozások során megállapítottuk

azonban, hogy a város által végzett kezelés és ügyvezetés természeténél fogva nehézkes és ezért ajánlatos lenne a városi mozik bérbeadása. Így tehát valószínűleg már a közeljövőben megtörténnek az erre irányuló lépések. A mai viszonyok között egy mozi vezetése fokozott üzleti szellemet és mozgékonyt igényel, erre pedig a város — ahol mindent előzőleg le kell tárgyalni, megvitatni és jóváhagyni — nem képes. Ezért előnyösebbnek tartjuk úgy a város, mint a mozik jobb üzletmenetile szempontjából ezeknek az üzemeknek árbejártás után történő bérbeadását.

Csillárok, modern lakberendezés tárgyak és mindennemű speciális fémáru cikkek üzeme 5. ARAD Boulevard. Regele Ferdinand 11.

CENTRAL:	SELECT:
Premier! Kedden és szerdán d. e. fél 12, d. u. 3, 5, negyed 8 és negyed 10 órakor	Premier! Csütörtökön d. u. 3, 5, negyed 8 és negyed 10 órakor:
Eggerth Márta ragyogó, elbűvölő énekes filmje, A bécsi csalogány	Repülőközpont Az eddigi repülőfilmek legkiválóbbja Richard Barthelmess Sally Eilers KEDDEN d. e. fél 12 órakor: A vidám társaság SZERDÁN d. e. fél 12 órakor: Repülőközpont.
Jön: Harold Lloyd legújabb kasagató filmje: Kandurkirály	Jön: Don Juan magánélete Főszereplők: Douglas Fairbanks, Merle Oberon

MUZSAY ruhái a legjobbak!

Megható karácsonya-ünnep keretei között vendégelte meg a Városi Szegényház lakóit az Aradi Közlöny

Ursu János dr. polgármester, Stauber István és Macian Péter gondnok beszédei — Nagydoroghi Stauber József emlékezete —

Dusan megrakott, csillogó karácsonya és könnybelábadt, csillogó szemek mintegy szimbólumokként jelezték vasárnap este az aradi Városi Szegényházban, hogy a sors által sújtott, támasz nélkül álló öregek közé is beköltözött a Szeretet: mint minden esztendőben, ezuttal is fellobogott a szegényház ápollójai között az Aradi Közlöny karácsonyfája.

Nagy gyermekeként, a meghatottság fényével arcukon állottak körül a szegényház öregei a karácsonyfát. Az asztalon az ajándékok egész halma nyert elhelyezést. Kolbász és májas, diós és mákos tészta, cigaretta, de mintha minden ajándéknál többet jelentett volna az az érzés, az a tudat, hogy vannak, akik gondolnak az életnek ezen elesettjeire és — a szeretet erejével — visszaváraszolják számukra gyermekkoruk, multjuk egykori boldogságban, meleg családi hangulatban eltöltött, felejthetetlen karácsonyait.

Megjelent a karácsonya-ünnepélyen Aradváros képviselőjében dr. Ursu János polgármester, míg az Aradi Közlöny-t Stauber István képviselte.

Már este hat óra előtt összegyűltek a Szegényház lakói az épület legfényesebb helyiségében, hogy a minden évben egyetlen örömnapot jelentő karácsony estét várják. Az ajándékokkal megrakott asztal mellett a mennyezetig magaslott az Aradi Közlöny karácsonyfája. A hatalmas, terebélyes fa színes füzérekkel, csillogó ezüstszállal és hópiheszerű angyalhajjal feldíszítve sok-sok gyertya-fényét szikrázta a terem legtávolabbi sarkába is.

A szegények karban rázendítettek a „Mennyből az angyal” kezdetű szenténekekre és az életben elfáradt, szerencsétlen emberek szeméit elhomályosították a könnyek. Az ének befejezése után ima következett, majd Macian Péter, a szegényház kiváló gondnoka, aki a szegényeknek valóban atyai érzésű gondozója, nagy csend közepette üdvözölte a megjelenteket és megköszönte ezt a lélekemelő ünnepséget az Aradi Közlöny-nek.

— Igen tisztelt Főszerkesztő Ur, kedves öregeim! — kezdte beszédét Macian gondnok. — A mikor eljön a karácsony szent ünnepe, a szegény embertársaik iránt melegen érző, jó szívek megnyílnak és felkeresik azokat, akiknek a sors nem adta meg, hogy kedves családi körben, csillogó karácsonya mellett üljék meg a szent-estét. Ime, ismét felgyulladtak a karácsonya gyertyái a ti számotokra is. És hogy ebben a gyermekkorotokra visszaemlékeztető karácsonyi ünnepben részesek legyen, azt velem együtt mindannyian hálással megköszönjük Stauber István és Stauber János dr. uraknak, az Aradi Közlöny főszerkesztőinek.

Ezután Stauber István intézett rövid beszédet a szegényekhez:

— Mindenekelőtt köszönetet mondok Ursu János dr. polgármester urnak, hogy jelenlétével megtisztelte ezt az ünnepséget. Édesapám, boldogult Stauber József tradícióihoz ragaszkodunk, amikor esztendőről-esztendőre karácsony ünnepén felállítjuk itt az Aradi Közlöny karácsonyfáját és ajándékokkal igyekszünk szebbé tenni a Szegényház lakói számára a szeretetnek ezt az ünnepét. Az ő nemes lelke emelte itt először az Aradi Közlöny karácsonyfáját és mi az ő nyomdokait követve, állítjuk azt fel ebben az esztendőben is. Nem mulaszthatom el, hogy Macian gondnok urnak ne mondjak köszönetet a szép rendezésért, önöknek pedig boldog karácsonyi ünnepeket kívánok.

Ursu János dr. polgármester a következő beszédet mondotta:

— Nemcsak kötelességemnek tartottam, hogy eljőjtek erre az ünnepségre, hanem örömmre is szolgált, hogy jelen legyek egy olyan ünnepélyen, amely az emberi jóérzésnek, nemes léleknek tanúságtétele. Az embert úgy alkották, hogy családban, társadalomban éljen. A legnagyobb jót tehát az cselekszi, aki a családi tűzhely melegét, a családi otthon együttérzését támasztja fel azok számára, akik a sors mostohasága következtében nélkülözik a családot. Néhai Stauber József akarátának megfelelően ezt teített most az Aradi Közlöny jelenlegi vezetői és ezért a város nevében köszönetet mondok nekik.

A szegények nevében meghatott hangon, könyves szemekkel Marinca Ila és Szabó Helena mondtak köszönetet. Ezután sor került az ajándékok szétszétadására, majd pedig Macian

Tisztelettel tudatom, hogy az „IPAROS OTTHON”

helyiségeinek bérletét átvettem és azt ma, szombaton megnyitom. Ezen alkalomra a nagyrabecsült közönséget van szerencsém tisztelettel meghívni. Ajánlom

kiváló és olcsó konyhámot, olcsó délelőtti zóna, abonoma és menürendszeremet. — Házon kívüli étel-kihordás. Többféle hegyaljai fajborok. — Állandó zene. Szombat- és ünnepnapokon a diszteremben táncos esték.

Elfogadok bankettek, esküvői ebédek és vacsorák megrendezését, amelyeket a legizélésesebben állítok ki. A vendéglői szakmában szerzett két évtizedes tapasztalataim biztosítékot nyújtanak arra, hogy vendégeim mindenkor a legkellemesebb szórakozást találják meg vendéglőmben.

Az Iparos Kulturházban való bármilyen előadások, mulatságok, tea- és táncestélyek megrendezésénél a legnagyobb előnyt nyújtom jótékony egyesületeknek, kulturális- és sportkluboknak. 5455

Szíves, mindenkorí pártfogást kér:

Hagyó József vendéglős

gondnok szétszította a vacsorát. Az Aradi Közlöny disznót vágatott a Szegényház lakói részére és az ebből készült izletes paprikást osztották ki a szegények között. Az ünnepi vacsorát mákos laska fejezte be. Egymásután jöttek az egyes termek lakói a vacsoráért és meghatott hangon mondtak köszönetet az ajándékokért.

ARADI PORTREK

„Jupiter Tonans” nem nagyobb ur nála, Reinhart a jobbán és Domán a balján Öklében villám (azaz villanyszámla),

S ettől remegnek az egész Hegyalján. Előtte áll Olymp virgoc esze Pacurar Brutus, Arad Hermesze.

CSAK

ZERDIK rádiót

vegyen, mert az tökéletes.

Romániai vezérképviselőt:

5852

WEISZ & CO., Arad, Bulev. Reg. Maria 11

A legridegebb télben is tavaszt várva lakásában a virág.

RIVIERA virágcsarnok

Str. Reg. Ferdinand, Str. Olosca sarok.

A legpompásabbal, legolcsóbban szolgál önnek

48

Felöltöt Moskovitztól 5129

Cserépkályhák

szakszerű átalakítását, Szilágyi által íratott szabályozható

Hardtmuth

rendszerre, teletelőség mellett vállalkozó

Bulevardul Regina Maria No. 9., I. emelet.

4989

„CERAMICA” kályhás cég,

HIREK

Karácsonyi izenet

Irta: **Makkai Sándor**, ref. püspök

Sokszor dohogunk amiatt, hogy a Karácsony, ez a legfenségesebb ünnep, csak évenként visszatérő, jutó hangulat életünkben, de isteni jelentősége és hatása nem válik erővé és tetté soha. A borzasztó esztendő, melynek napjai lepergőben vannak, talán minden eddigieknél keservesebben bizonyította be, hogy a Szeretet égi hatalma az ember lelkében és cselekedeteiben pusztító szavá silányodott és már-már attól kellett félnünk, hogy az idén Karácsony még „hangulat” sem lesz s az angyalok énekét a gyűlölet átkai fogják elnémítani a szerencsétlen Európában.

En azonban meg vagyok győződve afelől, hogy a Karácsony örökkévaló lelke és igazsága minden látszólagos kudarc dacára győzedelmesen szállott alá most is a földre és megtalálta a virrasztó pástorokat és bölcséket, akik epekedve vártak rá. Ők talán nem nevezetes emberek, nem intézői nagy eseményeknek s nem szabják meg milliók sorsának fordulóját, de ezeken és százezeren vannak, sőt talán nincs is emberi lélek, melynek mélyén ott ne virrasztana égő szemük, mely törhetetlen reménységgel szegződik a jövőendő ködfüggönyére.

A hitnek az a természete, hogy reménység ellenére bizakodik, mintegy látván a láthatatlant. S ha nagyon ellentétes és zavaros a valóság, ami szemben áll vele, elkezd izzani és világitani a hideg sötétségben. És az a „hangulat”, mely Karácsonykor megszállja a világot, mégsem egyéb, mint ennek az örök belső fénynek és melegnek gyöngéd átsugárzása a megkövült és megkérgesedett emberi szíven, amelyik mégha tagadja, szegyenli, gunyolja is, de úgy van teremtve, hogy önmagát felülmulni vágyakozzék. Az embernek ez az önmagát felülmuló, legyőző képessége, az egyellen, ami több, mint maga az ember, az a Szeretet, amely nagylelkűen megbocsát, kibékül, helyrehoz, épít és gyógyít. Legalább a karácsonyi „hangulatban” ne zárjuk el magunkat ez elől a magasabb igazság elől. Talán egész esztendőn át álomnak, esztelenségnek, hiábavalóságnak tűnik fel ez az együgyű angyali ének, de legalább a Karácsony ünnepi csendjében legyenek gyermekek, akiknek a mese több, mint a közönséges valóság.

Értsük meg a Karácsony titkát. Ne úgy, mint a szülők tegtöbbje, akik a Karácsony ajándékaira azzal készítik elő gyermekeiket, hogy „ha jók lesznek”, eljön hozzájuk az angyal. Az angyal nem a jókhoz jött. A bűnösökhöz szólt, hirdetőn nekik a nagy örömet, hogy a bocsánat és kegyelem alá szállott a földre. A megbánás és megfordulás jogának egyenlőségét, a visszafogadás nagylelkűségében megnyilvánuló testvériséget és a szeretetben való szabadságot hirdette ki a jóakarát és békeség embereinek.

Mese ez? Álom ez?.. Igen, mindaddig, amíg a magunk emberi igazában hiszünk és ezt az igazságot hatalommal és erőszakkal érvényesítjük mások felett. De nem mese és nem álom többé, ha van szívünk elfogadni és gyakorlatba vinni. Akkor a mi boldogtalan életünk és igazunk válik rém-mesévé és gonosz álommá, mely szétfoszlik a Szeretet igazságának napfényében, mikor annak sugarai kialszútnak a lélek hajnali ébredésében.

D. Makkai Sándor

— IDÓPROGNÓZIS: Csapadék. helyenként várható. A hőmérséklet süllyedő tendenciát mutat.

OLVASÓINKHOZ! Az ARADI KÖZLÖNY jubiláris karácsonyi számát 156 oldal terjedelemben szeretettel nyújtjuk át az olvasónak ünnepi jókívánságainkkal együtt. Lapunk legközelebbi száma pénteken reggel a szokott időben jelenik meg.

— A STUTTGARTI GYORS BELEROHANT A NÜRNBERGI SZEMÉLYVONATBA. Stuttgartból jelentik: Borzalmas vasúti szerencsétlenség történt tegnap éjjel a Morrhardt—Backnung közötti vonalon. A stuttgarti gyorsvonat a backnungi állomás bejáratil váltója előtt teljes sebességgel belerohant a nürnbergi személyvonatba. A katasztrófa következtében 18 utas a helyszínen meghalt 25 rendkívül súlyosan, igen sokan pedig könnyebben sebesültek meg. A szerencsétlenség okát eddig még nem sikerült megállapítani.

— Eljegyzés. Gál Mancika és Blaskovits Gyula jegyesek. (Minden külön értesítés helyett).

Probst Magda és Barbu Silviu jegyesek. (Minden külön értesítés helyett).

Kellemes karácsonyi ünnepeket kíván

Ruttkay és Botye

fehérmű- kelengye vállalata. 406

— Karácsonyi amnesztiát kaptak az osztrák politikai foglyok. Bécsből jelentik: A karácsonyi ünnepek alkalmával számos politikai foglyot szabadlábra helyeztek. Ezeket annak idején a februári és júliusi lázadásokban való részvétel miatt tartóztatták le. A Wöllersdorfbán internált 2572 szociáldemokrata közül már csak 64 szocialista és 90 kommunista maradt őrizetben. A júliusi forradalom után letartóztatott 5600 náci forradalmár közül 4900 nyerte vissza szabadságát és ezenkívül már többeket helyeztek szabadlábra, úgy, hogy ezidőszertint 500 foglyot őriznek.

10. száraz bükk, cser és gyertyán **tűzifát** alkalmi olcsó árban vásárolhat **AUFRICHT-** fatelenen, Cal. Vict. 1-2. Tel. 69. 216

— Házasság. Zá rug Lujzika urleány (Gheorgheni) és Szmutny Pál divatkereskedő (Arad) f. hó 26-án házasságot kötnek. (Minden külön értesítés helyett.)

Asszonyok, lányok! egyet mondhatok: **FELTER** legmodernebb s legtekintélyesebb kozmetikájába járjatok Ortu:ay-pa o: 97

— Szovjet csapatok betörése mandzsu területre. Tokióból jelentik: Karbini jelentés szerint az orosz—mandzsu határon súlyos incidens történt. Részletek még nem érkeztek, de az eddigi hírek szerint Kirin tartományban több század szovjet katonaság lépte át a határt és megtámadta az ott állomásozó mandzsu katonaságot.

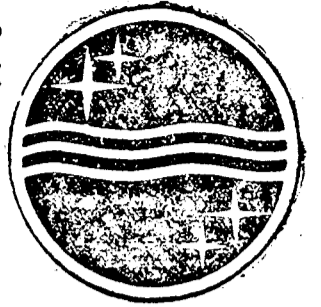
— Negyven éves házassági évforduló Aradon. Gonda Miksa és neje karácsony másodnapján ünnepik házasságuk 40 éves évfordulóját. A köztisztelőben álló jubiláns párt gyermekei és családja állja körül.

— Visszatérési engedélyt kapott egy Jugoszláviából kiutasított magyar házaspár. Pécsről jelentik: Vasárnap a jugoszláv belügyminiszter helyt adott egy kiutasítási végzés ellen beadott fellebbezésnek és megengedte, hogy Vértes Ferenc ujvidéki gabonakereskedő és felesége visszatérhessenek Jugoszláviába. A kiutasított házaspár vasárnap vissza is tért Ujvidékre. Ez az első eset, amikor a kiutasítottak megengedték a visszatérést.

— Wizo. A satumarei konferencia miatt ma nincs előadás. Szerdán kártya-délután a bridge-szalomban. Háziasszonyok: Lányi Izsóné és Vértes Henrikné.

Modern háló- és ebédlő butorokat a legjobb kivitelben kedvező áron vásárolhat: **BUTORÜZLET** Str. Brancovici 1 (v. Földes-palota) Butorüzem: Calea Saquna 184. 5213

EGY SZÉP AJÁNDÉK EGY PHILIPS RÁDIÓ-KÉSZÜLÉK

— Százhusz szegény gyermeknek állított karácsonyfát az aradi Concordia Szabadkőműves Páholy. Vasárnap délután 5 órakor megható és lélekemelő ünnepély volt a több évtizedes Concordia aradi Szabadkőműves Páholy épületében. Ez a humánus társadalmi szervezet egész téien át gondoskodik az aradi legszegényebb családoknak étellemmel és ruhával való ellátásáról és a legutóbbi szezonban is 12.000 ebédet adott teljesen díjtalanul. Vasárnap délután is 120 aradi kisgyermek számára karácsonyfát állított fel és az ünnepély alkalmából az ott felvonult kicsinyek külön-külön csomagokban kaptak meg a nekik juttatott élelmiszereket, ruházati cikkeket, könyveket és más ajándékokat. A gyerekek egyházi dalokat énekeltek, amely után hálás köszönetet mondtak, úgy az ajándékokért, mint az ünnepélyen elhangzott magasszárnyalású, a lelkek mélyéig megható, szociális szellemű beszédekért.

— Aki friss és egészséges akar lenni és el akarja kerülni, hogy kemény legyen a széke, emésztése meg legyen zavarva, folyton fájjon a feje és bőre tele legyen mindenféle pattanással, az igyék hetenként egyszer-kétszer reggeli előtt egy pohár természetes „Ferenc József” keserűvizet. Közkórházakban végzett orvosi megfigyelések szerint a Ferenc József viz gyorsan, biztosan és igen enyhén hat s ezért kiváltképp a gyomor-, bél-, vese-, máj- és epehólyag-betegek használják szívesen.

— A CAA-tea 1935. február másodikán lesz. Az aradi atléták hagyományszámába menő teastüket február másodikán tartják. Ez a teast, amelyet évről-évre megismételnek, Arad előkelő közönségének eseménye. A rendezőség már most lázas munkával készül a teastre, mely az előjélek szerint még nagyobb szabású lesz, mint az eddigiek.

Börkabátot Moskovitztól

— Nagyszabású razzia. Az aradi rendőrség Bejan Romulus dr. rendőrkezes vezetésével az éjszaka folyamán nagyszabású razziát tartott. A razzia során számos előállítás történt. A rendőrkezes egy régebbi rendeletet is foganatosított, amikor több nyilvános helyiségüket lezárt. A nyilvános házaknak ugyanis működési jogát már régebben megszüntették, de ennek ellenére Aradon több helyen a hatóságok tudta nélkül ismét megnyitották ezeket a házakat. A rendőrkezes most erélyes kézzel tisztítja meg Arad külvárosát.

URANIA

szencziós karácsonyi műsora. PREMIER! 100% NÉMET!

MINDEN POKLON KERESZTÜL!

A legnagyobb, legizgalmasabb kalandorsláger. Rendezte: PAUL WEGENER.

Főszerepben: KARL LUDWIG DIEHL, BRIGITTE HORNEY.

MATINÉK: Kedden d. e. 11 fél órakor: FLÖRT, Ramon Novarro.

Szerdán, csütörtökön d. e. 11 fél órakor: MINDEN POKLON KERESZTÜL.

— Koromzay Frigyes leányának esküvője Budapesten. Előkelő, aradi érdekességű esküvő lesz január 5-én Budapesten. Koromzay Frigyes, az ACSEV volt népszerű vezérigazgatójának leánya, bohunici Koromzay Blanka tartja esküvőjét január 5-én, déli fél 1 órakor a budapesti Bécsikapu-téri ev. templomban Avvakumovits Ottóval. Az esküvő alkalmából a Koromzay-család számos aradi barátja és tisztelője kereste fel szerencsekívánataival az ünneplőket.

— A SZENTGYÖRGYI DIVATÁRUHÁZ AL-TAL RENDEZETT PAPAN-SORSOLÁS HUZÁ-SÁT ma délután ejtették meg és ennek részletes eredménye a következő: Az 538. számú sorsjegy tulajdonosa: dr. PAP Tivadarné a VI. számú íréz színű paplant nyerte. A 111. számú sorsjeggyel NICOLEANU felügyelőné (Bucuresti), az V. számú sárga paplant nyerte. A 406. számú sorsjeggyel SZIKLAY (Micalaca) a IV. számú lilá paplant nyerte. Az 1282. számú sorsjeggyel dr. SARBU Györgyné a III. számú lilá paplant nyerte. Az 1107. számú sorsjeggyel özvegy báró ANDRÉNYI Károlyné a II. számú kék paplant nyerte és a 451. számú sorsjeggyel FÜLÖP Dezsóné (Pocica) az I. számú kék paplant nyerte. A nyertesek örömmel fogadták a Szentgyörgyi-cég ötletes karácsonyi sorsolását.

— Öngyilkosságot kísérelt meg Aradon egy oradeai munkanélküli magántisztviselő. Tegnap az éjszakai órákban a Piata Radulescu egy eszméletlenül fekvő fiatalemberre akadtak rá a járőrök. A fiatalember mindkét karjából vér folyt. Nyomban értesítették a mentőket, akik a súlyos állapotban levő fiatalembert beszállították a kórházba. Itt megállapítást nyert, hogy Sebők Lászlónak hívják, 37 éves oradeai magántisztviselő, aki hosszabb ideje állás nélkül van. A napokban Bucurestiből levelet kapott és állást helyeztek kilátásba számára, mire nyomban leutazott. Szerencsétlenségére azonban mire leért, az állást már más töltötte be. Vissza akart menni Oradeara, de utközben Aradon leszállt és egy barátjához ment. Tegnap éjszaka elköszönt barátjától és az uccán, a Piata Radulescu sarkán késével felvágta karjain az ereket.

— Utazásra ne feledjen el „DIANA” sós-borszeszt magával vinni. Egyszerű homlokbedörzsolés vagy rövid szagoltatás megakadályozzák a rosszulletet.

— Emésztési nehézségek, gyomorfájás, gyomorégés, csalánkiütés, rosszullet, fejfájás, idegizgalmak, álmatlanság esetén a természetes „Ferenc József” keserűvíz megszünteti az emésztési zavarokat, fertőtleníti a gyomrot és a beleket, a vérkeringést helyes utra tereli és felfrissíti a szellemet.

Tegyen félre naponta 20 leit

és mérték után készítünk elsőrendű szabók útján prima gyapjuszövetekből: **Téli kabátot, raglánt, divatöltényt, smokingot, stb. Fizethető heti 140, vagy havi 600 leies kényelmes részletekben is. — Vidékieknek soron kívüli kiszolgálás.** 489

„RATA” ruházati vállalat Arad, Str. dr. Cicio Pop 14. (Ortutay palota)

— Az aradi „Union” gombgyár kibővítette üzemét. Az aradi V. Hotoran-uccában működik az „Union” gombgyár, amely mostanában bővítette ki nagymértékben üzemét és amely ebben a szaknában egyike a legmodernebb gyáraknak. Tetszetős, érdekes formájú csattokat, gombokat, cigarettaszípkákat készítenek az „Union” gyárban az egész ország számára és modern bécsi s párisi modelljel hatalmas vevőközönsége körében nagy tetszést arattak. Az aradi „Union” gyár neve aránylag rövid idő alatt lett népszerűvé a vevőközönség körében és tulajdonosai: a Lipkovits-fivérek minden tekintetben igyekeznek lépést tartani a mai technikakívánta követelményekkel.

Divatöltényt Moskovitztól

— Az Aradi Sült- és Cukrászmunkások Szindikátusa 1934. december 25-én (karácsony első napján) este 9 órai kezdettel az aradi Ipartestület dísztermében a munkanélküliek javára szakképzéssel egybekötött táncos teaestélyt rendez. Az estélyen hideg és meleg ételek, elsőrendű hely-

Értesítés!

A n. é. közönség, ismerőseim szíves tudomására hozom, hogy a

T. Cobealeo „Halá Centrala” oégtől kiléptem és a Str. Meştanu 17. szám alatt Liszka mellett hentes és mészáros-üzletet nyitok,

ahol naponta frissen vágott marha, sertés és borjúhúsok a legolcsóbb árban kaphatók. Szíves pártfogást kér: 226

Merkler Géza.

aljai borok kerülnek felszolgálásra és szépségverseny, tombola, valamint ezer más ötlet szórakoztatja a közönséget. A táncos teaestély fővédnökségét Popescu Péter munkaügyi felügyelő vállalta.

A rövidhullám csodái

Meglepő eredmények a modern gyógyászatban

Egy orvosi rendelőben ülök. Az orvosi rendelőben sok mindent hall az ember, főképpen panaszt. Így tehát erre voltam elkészülve. S milyen különös, ebben a rendelőben mindent lehetett hallani, csak nem panaszt. Az emberek gyorsan ismerkednek, akár csak a vasuton. Alig ülök egy pár percet, amikor megszólal egy férfi:

— Ön is a rövidhullámú kezelésre vár?

Még válaszolni sincs időm, már is folytatja:

— Én X. Y. kereskedő vagyok. A harctéren csontvelő gyulladást kaptam, hónapok óta járnai sem tudok, háromszori kezelés után, amely abszolút fájdalommentes, cipőt húztam, sőt kerékpárral több kilométert tettem meg.

Egy hölgy szólal meg: arc-idegszabáiban szenvedett. Injekciókat kapott, különféle porokat szedett, nem használt. A rövidhullámú gép csodát tett, mintha kicsérélték volna: józúen eszik, fájdalmait, ami miatt sokszor beszélni sem tudott, megszüntek, kedve visszatért. A többi várakozott, nem is kell kérdezni, sorba mesélik el bajaikat.

Egy ötven év körüli férfi, akinek magas vérnyomás miatt állandó fejfájása és szédülése voltak. Néhányszori besugárzást kapott, fejfájásai és szédülései elmaradtak, vérnyomása csökkent. Egy fiatal ember: furunkulusai voltak, sokszor az egész teste el volt borítva ilyen kiütésekkel. Kezelés után teljesen megtisztult és azóta egyetlen egy sem lépett fel. Egy hölgy, aki szintén a várakozók között van, azelőtt gennyes emlőgyulladásal állt kezelés alatt. Olyan betegség ez, amelyet csak operatív uton lehet teljesen kikézelni. Hét besugárzás után minden műtéti beavatkozás nélkül meggyógyult. Még tovább mesélnek, nem győzik eleget dicsérni azt a kivételes találmányt, amely rendkívül sok embernek adta már rövid működése alatt vissza Aradon az egészségét és életkedvét. Maga a gép és a kezelés egyszerű. Kellems meleg árasztja el az ember testét, megkönnyebbülten áll fel, szinte lerázza magáról a fájdalmakat. Ez a találmány valóban megérdemli azt az érdeklődést, amellyel a betegek és a világ valamennyi orvosa tanúsít iránta. (— gy.)

Utolérhetetlen modern újdonságaival! Prima, olcsó áruval vezet!

M. FISCHER üveg-, porcellán nagyáruháza Arad, Fehér Kereszt. Telefon 390

Minden vevő értékes ajándékot is kap! 5389 Képkerepezés gyári áron prompt készül!

— Ma az alanti gyógyszertárak tartanak éjjeli szolgálatot:

JANKA: Bulevardul Regele Ferdinand.
SZONDI: Str. Consistoriului.

WEISZ: Piata Avram Iancu.

— SZERDÁN az alanti gyógyszertárak tartanak éjjeli szolgálatot:

FÖLDES: Str. Eminescu.

KÁRPÁTI: Bulevardul Regele Ferdinand

ROZSNYAI: Piata Avram Iancu.

— CSÜTÖRTÖKÖN az alanti gyógyszertárak tartanak éjjeli szolgálatot:

VOJTEK: Bulevardul Regina Maria.

DANCIU: Piata Mihai Viteazul.

BERGER: Calea Saguna.

BERNÁT: Lángá Gará (vasutállomásnál)

— URODONAL a legismertebb és az egész világon legerjedtebb szer a vese kimosására, mely megtisztítja a szívet, a májat, az idegeket, izmokat és ízületeket a húgysavas lerakódásoktól és így megóvja a szervezetet oly betegségtől, melyeknek különben áldozatul esne. URODONAL alapszában hat, mint a legtöbb ásványvíz és a só.

Legolcsóbb uriszabó Moskovitz

— Lysolform megszüntet minden kellemetlen testszagot, nem rongálja a fehérneműt, nem hagy hátra foltokat.

— Igazi meglepetés karácsonyra egy szép selyemprincesz tűző. Olcsó áron megrendelheti Salvator-cégnél, P. Avram Iancu 21.

— A Mosóczy-telepi Kath. Kőr Templom-Építő Bizottsága december 31-én, Szilveszter estéjén táncmulatságot rendez a városligetben levő lövölde összes helyiségében, tombolával egybekötve. Kezdeté este 8 órakor. Belépődíj nincs, a szelvény megváltása, amely 15 lej, kötelező. A tiszta jövedelem a templom-alap javára fordítatik. Jó ételekről, italokról és elsőrendű zenekarról gondoskodva van. Kérjük a nagyérdemű közönséget a nemes cél támogatására. Tisztelettel: a Rendezőség.

ELISABETA-mozgó

CALEA Saguna 34.

December 25-től

A premierszezon megnyitása!

Ember vadászat film
Féltékenység vezet a gyilkossághoz! A szerencseminden: el ír! Győz az igaz az! mi Eugén Klöpfer, a csul Hans Fehér, Vladimir Sokoloff, Magda Sonja. Vasárnap és ünnepnapokon 8. 5. 7^{1/2} és 9^{1/4}. Matiné d e 11 órakor. — Helyárak: 18, 16 és 11 Lej az összes illetékekkel együtt. — Matiné 8 Lej.

Végleges diathermiás szőrtelenítés és ráncatlanítás.

Egyéni kozmetikai kezelésesek

Orvosi Kozmetikai Intézet. 4715 Str. Goldis 14 szám.

A közönség figyelmébe

Fűszer- és csemege áruk a legolcsóbban

Szücs Ferenc

vegyeskereskedésében
Arad, Piata Doamna Elena
szerezhetők be
Gyors és pontos kiszolgálás. 171

JOSIF LANTOS JÓZSEF

Arad, Str. Bratianu 9.
Női divat, vászon, kelme, harisnya és rövidáru üzlet
Consum könyvre vásárolhat. 194

FIGYELEM!

Szilveszterre alkalmas helyiségek a KÖZPONTI SZÁLLODA éttermében
Strada Alexandri 192
PFERSCHY JÓZSEF.

HUBER FERENC

elsőrendű uriszabóság

Strada Bratianu 10. 174

ANGERER SÁNDOR

elsőrendű uriszabósága

Str. Marasesti és Str. Consistoriului sarok. 173

Szörmeárúk legolcsóbb beszerzési forrása

J. NAGY, szüics

Arad, Str. Alexandri 3. 172

SCHWARZ IÁNOS

borbély- és fodrász

Calea Aurel Vlaicu 19. 182

KORNACKER FERENC

borbély és fodrász

Str. Eminescu 2. 183

BITTENBINDER KONRÁD

kalapos

Strada Eminescu 2. 184

PAPP ISTVÁN

hentesáru üzlete

Piata Catedralei 99

BARABÁS GÉZA

cipész

Str. Tribunalus Corches 4. SÉZA 185

KARDOS GUSZTÁV

borbély és fodrász

Str. Episcopul D. Radu 37 186

VOGEL JÓZSEF

női fodrász, tartós ondulálás

Arad, Str. Consistoriului 5. az udvarban. 187

KAISER

autógén hegesztő és lakatos

Arad, Str. Muresul 4. 188

CSATÁRY IÁNOS

férfi- és női lábbeli készítő

Arad, Str. Jianu 2-4 (Mosócv-telep) 189

FODOR KÁROLY

kefe- és szitakötő

Arad, Bul. Reg. Ferdinand 44. 190

KASZTORA ADALBERT

pék és terménykereskedés

Arad (Micalaca) Calea Radnei 103. 191

COMOTI ALBERT

vendéglős

Calea Aurel Vlaicu 21. 175

ÖZV KALIAN PÉTERNÉ

hentes és mészáros

Str. Sarmisegethuzai 10. 176

HANS IÁNOS

borbély és fodrász

Str. Dr. Raftu 2. 177

SCHNEIDER ADOLF

kalapos,

Str. I. Bratianu 14. 178

HÉDER SÁNDOR

cipész

Str. Episcopul D. Radu és Str. N. Oncu sarok. 179

EPPEL JÓZSEF

hentes és mészáros

Str. Episcopul Radu 25. 180

PAPP SÁNDOR

kárpitos és díszítő

Str. Lae Barna 58. 181

FARKAS LÁSZLÓ

órás ékszerész és vésnök Javítóműhely

Str. Eminescu 26. 93

TÓTH ERZSÉBET

gépszurozás és tamburirozó üzlet.

Str. Eminescu 15. 94

PILCZ IRMA

fűzőspecialista Modern fűzők, gyógyhaskötők

Str. Eminescu 14. 95

MÁRKUS MIKSA

fűszer- és csemegekereskedése

Str. Matei Corvin 1. 96

FARKAS MIHÁLY

hentes- és mészáros

Str. Alex. Gavra 13. 97

CZMOR PÉTER

hentesáru üzlete

Str. Metianu 3. 98

Koreck János

BORBÉLY és FODRÁSZ TERME

Str. Cogalniceanu No. 54.

Hygienikus! Olcsó! Pontos! 170

„ROYAL“ cukorkaüzlet

Piata Catedralei és Str. Brancovici sarok. 100

VERES LÁSZLÓ

rádiószaküzlete, kerékpár-, varrógép és villanyos cikkek nagy raktára

Bul. Reg. Ferdinand 47. 101

CZISZKA IGNÁC

hentesáru üzlete

Bul. Reg. Ferdinand 46. 102

DOGMANOV JÁNOS

mészáros és hentes

Str. Marasesti 7 103

KNAPP SÁNDOR

kelmefestő

Str. Ep. Radu 10. 104

BUTSKÓ BÉLA

paszományos és gombkötő

Str. Muresului 8 105

„CHARLOTTE“ Bonboneria

csokoládé- és cukorka különlegességek

Str. Eminescu, a Corso mozival szemben. 106

TOMITS PÁL

hentesüzlete

Str. Cap. Ignat és D-na Balasa sarok. 107

Vas, zománcozott edények, porcellán, üveg és fűszer legolcsóbban beszerezhető

GARLATY-nál
Str. Numa Pompiliu és Str. Oltuz sarok
Minden vevőnek kellemes ünnepeket kívánok. 193

SUCC. NICOLAE KARDOS UTODAI**Arad, Strada Eminescu No. 16 szám.**

206

Telefon: 6-86 szám.

Telefon: 6-86 szám.

Asványviz, denaturált szesz, sóborszesz és málnaszörp állandó nagy raktár:

Málnási Mária, Lithynia, Sicilia, Caciulata, Hebe, Apollo, Buziási, Borszéki, Előpataki, Bikszádi, Matild, Kristályviz, Feros, Boholti, Giesshübl, Gleichbergi, Parádi, Niederselters, Oberselters, Székelyselters, Stojkai, Salvator, Vichy Celestins, Vichy Grande Grille, Vichy Hopital, Karlsbadi Müh'brunn, Karlsbadi Sprudel, Ferenc József, Izmándi, Hunyadi János, Breazu, Magus stb. vizekben.

Leszámitolóbank R.-T. Timisoara.

Fiókok: Bucuresti, Timisoara-Belváros.

Export-incassok garantálására felhatalmazva.

190

A Felsőbb Banktanács által bemutatóra szóló betétek elfogadására autorizálva. — Foglalkozik az összes bankszerű ügyletekkel.

A román állami osztálysorsjáték főelárusítója.**FLORA Rum- és Likörgyár Rt.****Románia vezető márkája.**

GYÁRTMÁNYAI:

Angol és gyarmati rumok

Különleges finom likőrök

Cognac Medicinal Brandy.

210

Gyümölcs pálinkafőzde.**ARAD, Bul. Regele Ferdinand 33 sz. — Telefon: 141 sz.**

„BITUMEN”

**Intrepridere Română de Aphalt
și de orice Pardosire S.-A.**

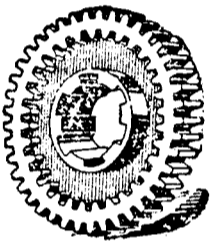
**Román Asphalt és Altalános
Burkoló Vállalat R.-T.**

Adresa telegrafică: — Táviratcím:

BITUMEN ORADEA

203

Vállal mindennemű aszfaltozási munkát!

Gép és fogaskerék gyár

HENDL ÖDÖN

ARAD, Str. Marasesti 46 szám.

Alapítva: 1872.

200

Telefon: 862 sz.

Viena ostyaáru gyár

Arad, Calea Radnei No. 42. Telefon 122.

Készítményei: Ostya, piskota, nápolyi szelet, dessert
különlegességek a legjobbak.

40

**Temesvári Bank és
Kereskedelmi Rt.**

Saját Tőke: Lei 180.000.000

Fiókok és affiliált intézetek:

Caransebes, Ciacova, Cetad, Comlosul-
Mare, Jimbolia, Lugoj, Oravita, Periam,
Resita, Sannicolaul-Mare.

124

Sürgőny cím: COLONIALE.

Telefon: 3-53, 4-55, 6-30, 16-34, 16-35.

**Könyv
Ujság
Plakát**

Mindennemű kereskedelmi
nyomtatvány legolcsóbban

199

**REINER-
NYOMDÁBAN**

ARAD, Bulv. Regina Maria 17.

Írógépek

Nationalkasszák

Számológépek

jókarban tartása. Olcsó pauszál árak.
Írógépek ujjalakítása felelősség
mellett. Elsőrangú szakmunkások-
kal. Nagy kellékraktár.

145

Császár írógépjavitó
műhely

ARAD, Gen. Berthelot 8 szám.

Telefon: 393.

Telefon: 393.

Autogén hegesztés.

Vállalom motorhengerek, motorfejek,
aluminium carterek, főtengelyek és az
összes gazdasági gépek szakszerű he-
gesztését és javítását garancia mellett.

Márton S.

Str. V. Stoiescu 16-18.

Görögkatholikus templom mellett. 169

„FONCIERA-AGRICOLA“ Altalános Biztosító R.-Társaság.

Vezérképviseletek, főügynökségek és
ügynökségek az ország összes váro-
saiban és nagyobb helységeiben.

163

Biztosításokat vállal az összes ágazatok-
ban, a legelőnyösebb feltételek mellett
és a legkülömbözőbb modozatok szerint.

Arad legelőkelőbb szórakozó helyei

148

PALACE

kávéház

DACIA

kávéház, étterem, szálloda

Tulajdonosok: Leipnicker, Zsédelyi, Scheer.

„ASTRA” PRIMA FABRICA ROMANA DE VAGOANE SI MOTOARE S. A.

Directiunea generala: Bucuresti III., Str. Bis. Amzei. Telefon: 218.50. Uzinele: Arad, Str. Aurel Vlaicu, Telefon: 694.13. -- Capital social: Lei 420.000.000 deplin varsat.

Societatea s'a infiintat in 1921. Uzinele datează din 1891. si au fost continuu renovate si sporite. Forța motrice instalată: 2800 cai vapori. Totalul liniilor de garaj: peste 18.000 metri. Suprafata terenului uzinelor: 215.000 m. p. din care 70.000 m. p. claditi. Numarul mijlocului al lucratorilor ocupati: 2800.

Produsele Uzinelor - „ASTRA”:

- VAGOANE de cale ferată de tot felul si pentru orice ecartament, vagoane de călători, bagaje, postă, marfă, vagoane cisterne.
- VAGOANE motorizate si automotoare.
- Autobuze, șasiuri si caroserii de autobuze.
- Vagoane si bene industriale si miniere.
- Vagoane motoare si remorci pentru tramvaie.
- REZERVOARE pentru petrol, benzină, apă etc. de orice formă si capacitate.
- CONSTRUCTIUNI DE FIER, poduri metalice, stalpi si suportii nituți si sudati.
- Poduri rulante, macarale pentru orice sarcini si deschideri.
- Elevatoare electrice si hidraulice.
- ASCENSOARE pentru persoane si mărfuri.
- RECONSTRUCTIUNI si reparatii de locomotive.
- Instalatiuni moderne pentru rafinării de petrol.
- CAZANE DE ABURI de joasă si înaltă presiune.
- INSTALATIUNI DE ABATORII.
- TUBURI DE FONTA pentru apă si canalizare.
- Piese de forjă si presate.
- Piese turnate in oțel, fontă si bronz.
- ARCURI de suspensie, valute si spirale, pentru orice fel de vehicule.
- BUTOAIE de tablă neagră si galvanizată, pentru transportul de orice fel de lichide.
- CISTERNE si pompe de vidăni, stropitori si autocisterne.

A részvénytársaság 1921-ben alakult. Az üzem 1891. óta működik és ettől fogva folyamatosan újralakítva és kibővíve lett. Erőátviteli berendezése: 2800 lóerő. Iparvágányainak hossza több mint 18.000 méter. Területe 215.000 m², amiből 70.000 m² beépített terület, A foglalkoztatott munkásainak száma átlag 2800.

Az „ASTRA”-üzemek gyártmányai:

- Vasuti kocsik minden kivitelben és minden tengely távra, személy, podgyász, posta, teher és tartály kocsik.
- Motorizált vagonok és automotorok.
- Autobuszok, ezek alvázai és karoszeréiai.
- Ipari- és bányai szénkosarak. (csillék)
- Motorokocsik és villamos pótkocsik.
- Petroleum, benzin, viz stb. tartályok, minden formában és ürtartalommal.
- Vasszerkezetek, vashidak, oszlopok és oszloptartók, szegecselve és hegesztve.
- Futóhidak, emelő daruk minden teherbíráásra.
- Elektromos és hidraulikus elevatorok.
- Személy és árufelvonók.
- Mozdonyok javítása és átalakítása.
- Modern petroleum-finomító berendezések.
- Magas és alacsony nyomású gőzkazánok.
- Vágóhid berendezések. Öntött vascsövek. Öntött és préselt alkatrészek. Acél, vas és bronz öntvények.
- Hord, tekercs és spirál rugók, mindenféle közlekedési eszköz számára.
- Vas és galvanizált hordók, minden folyadék szállítására. Ürülék tartályok és szivattyúk, öntözők és autóciszternák.

Banca Ardeleană si Cassa de Economie S. A. R. Cluj

Sucursala Arad

Telefon: 500, 608

Cont cec postal No.: 87038.
Póstalakarékpénztári csekszáma: 87038.

Telegrame: Ardealbanc
Sürgönyölm: Ardealbanc

Centrala: **CLUJ**
Központ: **CLUJ**

Sucursale: **Brasov**
Fiókok:

- Oradea-Mare**
- Satumare**
- Sibiu**
- Târgu-Mures**
- Timisoara**

Autorizálva romániai export-garantiák vállalására és exportdevizák beszedésére

**Erdélyi Bank és Takarékpénztár Rt. Cluj
Aradi Fiókja.**

NEODENDRIN gyümöcsfakarbolineum
 SOTOR hernyóenyv
 AMONIL kénkészítmény
 POMRIN sebkátrány

biztosítják a jövő termést!

Gyártja:

Moskovits Ipartelepek Rt. Oradea
 Calea Victoriei.

Kaphatók:

Mauthner Ödön Rt. Arad,
Mezőgazdák Rt. Arad,
Promontorul Arad.

KELLNER BÉLA

szállító, butorberaktározási vállalat.
 Az Arad-Hegyaljai motoros vasút szállítója.

Telefon: 633.

ARAD, Bulevardul Regele Ferdinand I. No. 58.

Ujból raktáron

MICHELIN GUMMIK

a legjobb **SZUPERBALLONOK!**

GARAGE AUTOBOX

Arad, Str. Muresianu 5. Tel.: 3-92.
 168

Hol fordíttassa okmányait?

MITRA I. SÁNDOR-nál!

dipl. jegyző és vizsgázott törvényszéki
 jegyző, hivatásos FORDÍTÓ, fordításokat
 eszközöl felelősség mellett a következő nyel-
 vekből: Román, magyar, német, francia, an-
 gol, olasz, spanyol, orosz, latin, cseh, lengyel
 holland szerb, bolgár.

Arad egyedüli többnyelvű for-
 dító irodája. — Információs
 iroda. — Bejegyzett cég.

Arad, Bulev. Regele Ferdinand 5. Csanádi
 Bank-palota. Másolásokat és levelezéseket
 vállal, cégek részére jutányos díjazás mellett.
 Szegényeknek, munkanélkülieknek kedvez-
 ményt nyújt.

HIVATAL: d. e. 9-1-ig,
 d. u. 3-7-ig.

S. A. Industrială Arad-Brád

Részvénytőke 17 millió.

Legjobb minőségben szállítja a következő anyagokat: tört kö-
 vet (minden nagyságban), kockakövet (kis és normális nagyság),
 szegélykövet, gránit, andezit és bazalt követ stb.

Bányák:

Sebisen, Surducon, Radnán, Lucareten.

Utkövezés — Mészhomok-téglagyár — Erdőtermelés — Fűrészáru,
 fűrészelt anyagok gőzölése (gőzölt bükkfa) — Talpfatermelés.

**Fürdővilla Erdély legszebb fürdőhelyén Moneasán, olcsó
 penzióval!**

„Goodrich“
S. A. R.

192

Depozitul ARAD
CONS. BELA HERZFELD
Calea Banatului 8-10.

GRAND HOTEL IMPERIAL
NAGYSZÁLLODA ♦ BUDAPEST.

Egy perc a Keleti pályaudvartól.
A magyar főváros legújabb szálloda-épülete. :: Minden modern komforttal. :: Elsőrangú családi ház.

520

ÉTTEREM.

Legolcsóbb árak, hosszabb tartózkodásra különleges megállapodások, teljes vagy részleges pensioval is. Igazolt előfizetőknek 20% szobaárkedvezmény!

1935. tavaszán ismét

5 HAPAG

Középtengeri utazás.

„MILWAUKEE“ gőzessel.

Üdülést, szórakozást, lelkiörömet szerez gyönyörű utazások közben, melyet a Középtenger és a Kelet gyönyörű vidékein keresztül vezetnek, a közismerten olcsó árakon. — Tavasszal az utazás kellemes.

Felvilágosítás és prospektusok:

Hamburg-Amerika Linie

képviselése

461

Künstler Utazási és Vizumirodában

Arad, Bul. Regina Maria 24. Telefon 86.

EDMUND MOLNÁR

BIROU COMERCIAL TECHNIC - TECHNISCHES HANDELSBÜRO - MŰSZAKI-KERESKEDELMIRODA

ARAD, STR. ALEXANDRI 6.

150

TELEFON INTERURBAN 370.

Telegramma MOLMETAL ARAD.

kutak, pumpák, morzsolók darálók, furó-
gépek, prések, bádogos gépek, permetezők
bőr- és gummiszijak
csapágyfémek, forrasztógépek és anyagok, fém- és
rézárak, öntödei anyagok, hegesztő berendezések.

A Hölgközönség!

146

legolcsóbb beszerzési forrása
pipere és háztartási cikkekben

VOJTEK & WEISZ drogéria.

Cégtulajdonos: ORDELT LÁSZLÓ.

Háziasszonyok figyelmébe!

Használjon

160

„LUCULLUS“ vanília cukrot

Sütéshez „LUCULLUS“ sütőport.

GARAI: BUTORCSARNOK

86

JÓ POLGÁRI LAKBERENDEZÉS.
PRIMA MINŐSÉG ÉS ALACSONY ÁRAK
MELLETT — MODERN DIÓ HÁLLÓ,
EBÉDLŐ- ÉS KOMBINÁLT SZOBÁK.

ARAD, P. AVRAM IANCU 15 SZ.

A. VERBOS SIFII

Fabrica de Mobile

ARAD, Bul. Regina Maria 15.

VERBOS A. ÉS FIAI

Butorgyár Arad.

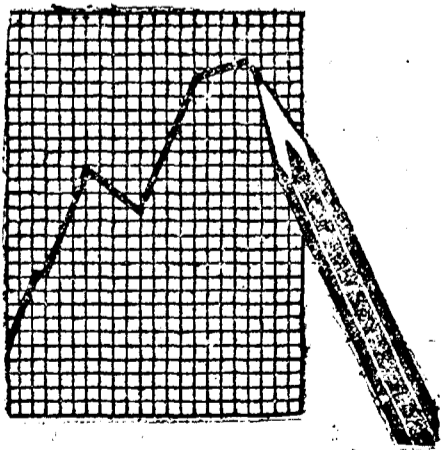
A. VERBOS & SÖHNE

Möbelfabrik Arad.

Fondat: 1867. Alapítatott: 1867.

Gegründet: 1867.

186

reklaméletfeljavitja az ön
üzleti forgalmát
mert ötleteket ad, segít, informál

szerkeszti: Balogh Sándor

évi 530 lal előfizetésért díj-
talanul megkapja: naményi-
dr. herman-nádai „a reklám”
című szakkönyvét, 300 oldal
terjedelemben, 80 műmelléklet,
bolti ára 720 lal.

Kiadóhivatal: Budapest, Balvány ucca 12. szám

Forestiera „LOMAS” S. A. R.
Bucuresti, Calea Victoriei 11.**Fűrésztelepek:** Galutas, Déda, Zavoiu,
Satumare, Visaul de sus,
Homorod.**Gyártmányok:** Fenyő, tölgy, bükkfűrész-
áru, mindennemű ke-
ményfák.
Parketta, tűzifa, talpfa,
távirdaoszlop.

140

KÖNYV
UJSÁG
PLAKÁT**LOVROV & Co.**
ARAD, Bul. Regele Ferdinand 5.

Aradiak PESTEN a

METROPOLBA szállnak

VII., Rákóczi-ut 58.

308

150 szoba, hideg-meleg folyóvízzel, telefon, rádió, központi fűtés és csengőt pótló elektromos fényjelző-
sekkel. Patinásirű kiváló konyha. Valódi erdélyi különlegességek. A Sörözőben a rádióból közismert
Pertis Pali és cigányzenekara muzsikál. A gyönyörű új téli kertben táncos vaosorák, Pityo jazz-band.
Modern kávéház, 6 telefonfülkével.

Szobák P. 4.—től.

Teljes penzió P. 9.—től.

1935. január 12-én Magyar Bál a Fehér Keresztben

Amikor egy asszony öregedni kezd...

Irta: MANSFELD OTTO dr.,

egészségügyi főtanácsos, egyetemi m. tanár

Steinach professzornak híres állatkísérleteiből tudjuk, hogy az ivarmirigyek hormonjai nemcsak a szervek funkciójára, hanem a lelki tulajdonságokra is mily eminensen hatnak.

Ez volt az első kísérleti bizonyítéka annak, hogy az ivarmirigyeknek mily kiváló jelentősége van a lelki tulajdonságokra is.

A nő életének három szakasza nem határolódik el egész élesen.

Az ivarmirigyek működésének kialakása sohasem következik be hirtelen, hanem igen gyakran évekig tartó rendellenességben nyilvánul. Ezt a kort a 40—45, néha 45—50, vagy 50—55-ig terjedő kort a változás korának nevezik és ezt nevezném az „öregedő asszony” korának.

Skandináv, angol és német szerzők ezt az időszakot „veszélyes kornak” nevezték és különösen női írók sokat foglalkoztak ezen kor problémájával.

Az öregedő asszony egészsége, csak úgy, mint minden más korabeli emberé, közérzetétől függ elsősorban. A közérzet összetévedik épp úgy szigereink működésétől, mint öntudatunk felfogásától.

Lássuk előbb a fizikai változásokat: A különböző nőknél igen különböző mértékben nyilvánulnak meg a periódikusan jelentkező tünetek elmaradásával.

Ezen szempontból a nők három osztályba csoportosíthatók: 1. a normálisak, ezek a túlnyomó többséget alkotják, kiknél a változás semmi, vagy egész csekély kellemetlenséggel jár; 2. a mérsékelt szünetedők osztálya, melybe elég nagy százalék tartozik, végül 3. a súlyosan szünetedők csoportja, mely a két másik osztályhoz viszonyítva, elenyészően kicsiny.

Ami már most a szigorúan vett objektív tünetet illeti, ez abban nyilvánul, hogy a tünetek elmaradása előtt az ivarmirigy működése még egyszer fel szokott lobbanni és az addig mérsékelt tartamu és mennyiségű, rendszeres időközönként jelentkező tünetek szabálytalanul és bőséggé válnak.

Ezeknek a rendetlen tüneteknek nagy a jelentőségük. Lehetnek oly nagyfokúak, hogy a nő vérszegénnyé válik és testi ereje megfogy.

Orvosi szempontból igen is veszélyesnek mondható ez a kor azért, mert ebben a korban szokott leggyakrabban jelentkezni a legborzalmasabb betegségeknek egyike: a méhrák.

Az ivarmirigy működés kimaradásának közvetlen tünetei termékeinek kieséséből magyarázhatók és ezért „kiesési tüneteknek” is nevezzük azokat. Könnyen felőtlő jelenség, de nem minden esetben lép fel egy elég tekintélyes zsírerakodás különösen a csipőkön és az arcon. Az enyhe lefolyású esetekben is alig hiányoznak az u. n. „hevülések”, melyek abban nyilvánulnak, hogy hirtelen forróság töltődik a fejbe.

A dohányzással való visszaélés — mely szintén emeli a vérnyomást — sokszor hasonló nyugtalanító érzéseket idéz elő és így legalább részben némely erős dohányzó is el tudja képzelni a kiesési tüneteknek egyikét-másikat, különösen ha ő is a 40—50 éves körül jár.

Ugyancsak fizikailag megállapítható vál-

tozások, az ebben a korban gyakran fellépő bélpuffadások és renyhe bélműködés okozta zavarok szintén az ivarmirigy hormonok kiesésének következményei. Egyéb enyhébb természetű panaszok is gyakoriak, melyek azonban napilapban nem igen tárgyalhatók.

Mindezen tünetekről azt kell tudnunk, hogy bármily kellemetlenek is, veszélytelenek és muló természetűek, enyhítésük orvosi gyógyszereléssel, a legtöbb esetben könnyen sikerül.

Áttérek immár azon változásokra, melyeket nem lehet objektíven pontosan megítélni, melyek inkább a lelki élethez tartoznak.

Azt gondolom, hogy nem szorosan véve az ivarmirigy működésének elmaradása, termékeinek kiesése játsza itt a főszerepet, hanem hogy a változás épp akkor jelentkezik, mikor a nő azt kezdi észrevenni, hogy öregszi. Kell-e magyaráznom, hogy mit jelent ez a nő számára?

A nyomorgó, küzdelemben élő munkásasszony, ki nehéz gondjai mellett csaknem minden évben újabb terhességtől rettegett, kinek nem volt ideje külsőjével törődni, aki a férfi ölelésében legtöbbször csak a brutalitást látta és annak következményeitől félt, a változás beálltánál fellelegzik, egy gondtól szabadul és nem is igen látta a szegénysorsu kórházi betegeken a kiesési tünet súlyosabb alakját.

A léhán élő, nyegle dáma, kinek életét külsőjének ápolása vette eddig igénybe, aki lehetőleg sokáig tartja felszédülő leányait a

kesítt, akár ezek híjában a köznek szenteli.

Az angol és amerikai írók az ilyen krízisben élő nőknek a női-clubok látogatását ajánlják. Nálunk ez az intézmény hiányzik, de a nők választójoga megvalósulván, a nőnek is több lehetősége van a közügyek terén hasznosítani képességét.

A legnehezebb, mint már említettem, a gyermektelen asszonyok és az agg-szüzek sorsa a változás idején, mert hiszen számukra az élet eddigi mérlege nem igen kedvezően zárt.

Minden gyermektelen nőben meg van a vágy arra, hogy saját véréből, élő gyermeke legyen és ez a mély női érzés utolsó reménye tűnik el, mikor a menopausa jelentkezik. Értendő, hogy e reménytelenség lelki nyomottságot válthat ki és egy amerikai orvosnő cikkében megható vallomásokat olvastam ily szerencsétlenek szájából. Amde az egyedül maradt leány a mai korban rendszerint már jóval a változás ideje előtt életpályát választ és abban sok tekintetben teljes kielégülést talál, sőt oly biztos irányítója gondolatainak, mely megóvja őt az öregedés korának kríziseitől. Akik pályánélküliek, avagy pályájukon sem veszítették el végtelen vágyukat a gyermek után, azok ne feledjék el, hogy új lehetőségek nyílnak számukra a csecsemő-gondozás terén!

A nők minden klassziséra vonatkozik, hogy az öregedés korát annál könnyebben fogják úgy fizikailag, mint lelkileg elviselni, ha életük tartalmát idejében úgy választották meg, hogy az ne váljék hirtelen tartalmatlanná, amikor az ivarérett kor elmúlik. Mint minden betegségnek, úgy az öregedésnek is meg van bizonyos mértékig a prophylaxisa. A testi fáradalmak, melyekkel gondos háziasszonyok sokszor kicsinyes módon terhelik magukat, a sok állás, takarítás, igazi testi mozgás hiánya petyhüdtté teszik a test összes szöveteit és korai elhárjósodásra vezetnek.

A lelki életet is iparkodjanak a kicsinyes-

LÁTOGASSA MEG A GYÖNYÖRŰ

„SAN REMO” éttermet

BUCURESTI, PIATA MIHAI VITEAZUL

Válogatott konyha! Különleges rostos sült! Borok a leghíresebb szőlőkből!
Családi szórakozó hely.

A Carabus színház híres „Edelweiss” Innsbruck Tirolli együttese. Ének és zenekar.
Tánc: SCHÖNFELD—ALBINI zenekar

Minden szombaton, vasár- és ünnepnapokon Táncos-tea 5—7 fél óráig.

BELÉPÉS DIJTALAN!

A legszenzációsabb Szilveszteri éjszaka a „SAN-REMO”-ba lesz. Foglaljon asztalt idejében

gyermekszobában, hogy fiatalabbnak lássék, mindenét veszíti el, ha fiatalsága tűnedezik, számára a változás kora súlyos megrázkódással jár.

A becsületes hitves és anya, kinek életében nemcsak az u. n. női sikerek lebegtek szemé előtt, ki korán, már a harmincas években belátta, hogy nincs nagyobb gyönyör a világon, mint gyermekeket felnevelni, mikor a változás korához ér, talán egy fájdalmas mollyal, de mégis rezignáltan lép az öregedés korába.

Az öregedő, csüggedő asszony azon tudatban erősödik, hogy ez a krízis átmeneti, mely hosszabb-rövidebb idő múlva megszűnik, mely után számos boldog, meglepődött esztendő következik, különösen ha háztartásában, családjában szerzett tapasztalásait, életbölcse-ségét akár gyermekeinek új családjában érte-

ségtől mentesíteni. Hiszen egészen csodálatos az, mily szellemi frissiséget tart meg sok asszony jóval a változás korán túl! Ha eltekin-ték is ritka kivételektől, mint Ninon de Lenclos-tól, ki 80 éves korában még szerelmet ger-jesztett, semmi ok nincs arra, hogy a nő ne legyen ép oly teljes frissességben 60 éves korá-ban, mint a férfi. Csak önbizalmát ne veszítse el a változás idején, ne gondolja azt, hogy most már további élete céltalan, iparkodjék a férfiak társaságában azok szakmabeli ügyei iránt érdeklődni, őket abban támogatni és csak-hamar több ragaszkodásban, több igazi barát-ságban és megértésben lesz része, mint akkor, amikor egész jelenléte csak egy-egy bókot, vagy hízlegést tudott kiváltani.

Gőzkazán, Cornwall rendszerű
43 m² tüzfelületű
6.5 légkönyomású, olcsón eladó.

Kramer J. gipszgyárában Aghireşu,
Jud. Cluj. 5454

**Szenzációs a nagy nődonság-
katalogus a Lobb-könyvtárban**

Román, magyar, német nődonságok
kötetenként is kaphatók.
havi díj 40.— lei. 4571

Hallgassa meg

a csodás hangu

EUMIG-rádiót!

Raktáron tartjuk az összes világmárkát. Olesó árak.

HAMMER ZSIGMOND és FIA

ARAD, Bulev. Regele Ferdinand No. 27.

Kedvező részletfizetések!

5081

SPORT KÖZLÖNY

Kisorsolták a kerületi futballbajnokságok tavaszi fordulóját

Az aradkerületi futballbajnokságok tavaszi fordulójának sorsolásait vasárnap délelőtt ejtette meg a Szövetség és a sorsolás szerint a tavaszi szezon az első osztályban március 3-án kezdődik és május 12-ig tart, a másodosztályban pedig csak április 7-ével indulnak meg a küzdelmek és május 26-ig bezárólag tartanak.

Alant adjuk az első és másodosztályu bajnokság tavaszi fordulójának teljes sorsolását:

Első osztályu bajnokság: Március 3.: Olimpia-Tricolor, Transylvania-Intelegerea, SGA-Hakoah, Unirea-Juventus. — Március 10.: Transylvania-Juventus, Intelegerea-Hakoah, Olimpia-Unirea, Tricolor-SGA, Soimi CFR R. A.-Alimentatie. — Március 17.: Hakoah-Tricolor, Alimentatie-Transylvania, Olimpia-Intelegerea, SGA-Unirea, Juventus-Soimi CFR R. A. — Március 24.: Tricolor-Unirea, Transylvania-Olimpia, Alimentatie-Hakoah, SGA-Juventus, Soimi CFR R. A.-Intelegerea. — Március 31.: Transylvania-Soimi CFR R. A., Alimentatie-Tricolor. — Április 7.: Intelegerea-Alimentatie, Unirea-Transylvania, Olimpia-SGA, Juventus-Tricolor, Hakoah-Soimi CFR R. A. — Április 14.: Juventus-Hakoah, Transylvania-SGA, Tricolor-Intelegerea, Unirea-Alimentatie, Soimi CFR R. A.-Olimpia. — Április 21.: Tricolor-

Transylvania, Hakoah-Olimpia, Alimentatie-Juventus, Intelegerea-SGA, Soimi CFR R. A.-Unirea. — Május 5.: Hakoah-Unirea, Olimpia-Alimentatie, Juventus-Intelegerea, Soimi CFR R. A.-SGA. — Május 12.: Hakoah-Transylvania, Juventus-Olimpia, SGA-Alimentatie, Unirea-Intelegerea, Tricolor-Soimi CFR R. A.

Másodosztályu bajnokság: A) csoport: Április 7.: Lyra-USA, Patria-Crisana, CAR-Astra. Április 14.: Astra-Crisana, Patria-Lyra, CAR-Concordia. — Április 21.: Lyra-Astra, Crisana-Concordia, USA-Patria. — Május 5.: USA-Concordia, Lyra-CAR, Astra-Patria. Május 12.: Crisana-CAR, Concordia-Patria, Astra-USA. Május 19.: Lyra-Concordia, Crisana-USA, Patria-CAR. — Május 26.: Concordia-Astra, CAR-USA, Lyra-Crisana. — B) csoport: Március 31.: Banatul-Virtutea. — Április 7.: Virtutea-Titanus, Vulturul-Victoria, Fortuna-Slavia. — Április 14.: Slavia-Virtutea, Fortuna-Vulturul, Banatul-Titanus. — Április 21.: Virtutea-Victoria, Slavia-Banatul, Vulturul-Titanus. Május 5.: Titanus-Fortuna, Victoria-Banatul, Vulturul-Virtutea. — Május 12.: Titanus-Victoria, Vulturul-Slavia, Virtutea-Fortuna. — Május 19.: Fortuna-Victoria, Banatul-Vulturul, Slavia-Titanus. — Május 26.: Victoria-Slavia, Banatul-Fortuna.

Görögország vezet a Balkán Kupában

Görögország-Jugoszlávia 2:1 (1:1)

Athénből jelentik: Az első Balkán kupameccset vasárnap bonyolították le a csapatok Görögország megérdemelt győzelmet aratott Jugoszlávia legénysége felett. A Balkán Kupa állása most a következő:

1. Görögország	1	1	—	—	2	1	2
2-3. Románia	—	—	—	—	—	—	—
2-3. Bulgária	—	—	—	—	—	—	—
4. Jugoszlávia	1	—	—	1	1	2	—

A kemény mérkőzésen, amely helyenként durvaságokba hajlott, 20.000 néző asszisztált és a jobb támadóssal rendelkező görögöknek sikerült a pontokat megszerezni. A mérkőzést a bulgár Dosef vezette.

O Belföldi eredmények. Timisoara: RGMT-CAT 5:1 (3:1). Téli kupameccs. Chinezul-Venus 7:1 (4:0). — Cluj: Haggibor-Romania 4:0 (2:0). CA Cluj-KMSC 5:0 (0:0). — Ploesti: Venus (Bucuresti)-Venus (Ploesti) 11:3 (7:1).

O Külföldi eredmények. Rabat: Ferencváros-Rabat válogatott 8:0 (3:0). A Ferencváros jó játékkal győzött. — Budapest: Birótestület-Dunavár 7:2 (4:2). Ujpesti lila közép-Ujpest városi csapat 3:2 (0:2). Phöbus-Budafok 4:0 (1:0). — Antwerpen: Belgium-Olaszország kerékpárverseny 3:0.

Legelegánsabb és legjobb ruhákat készít

WEISZ MIHÁLY uriszabó
PANCOTA.

209

A bucaresti-i ping-pong-bajnokság eredményei

Bucurestiből jelentik: Ma bonyolították le a fővárosban a Román Kupáért folyó ping-pong-bajnokságot. Ugyanez a verseny válogatónak szolgált a londoni világbajnokságra. Az eredmények a következők: 1. Goldberger (Haggibor, Cluj). 2. Paneth (Haggibor, Cluj). 3. Glanz (Hakoah, Arad). 4. Diamanstein (Haggibor, Cluj) 5. és 6. holtversenyben Pop és Vladone (KAC, Cluj). 7. Schapira (Aurora, Bucuresti). 8. és 9. holtversenyben Steiner-I és Goldstein (CAO, Oradea). 10. Ponta (Hakoah, Arad). — Férfipáros: 1. Diamanstein (Haggibor, Cluj)-Pop (KAC, Cluj). 2. Vladone (KAC, Cluj)-Goldberger (Haggibor, Cluj). 3. Paneth (Haggibor, Cluj)-Schapira (Aurora, Bucuresti).

A világ legjobb kerékpárjai

kedvező részletfizetésre kaphatók.

Szenzációs olesó gummi árak.
10 vezető márka nagy választékban.
Gyermekkoosik olesó áron kaphatók

Hammer Zsigmond és Fia
Bul. Regele Ferdinand 27. 1192

ARADI PORTRÉK

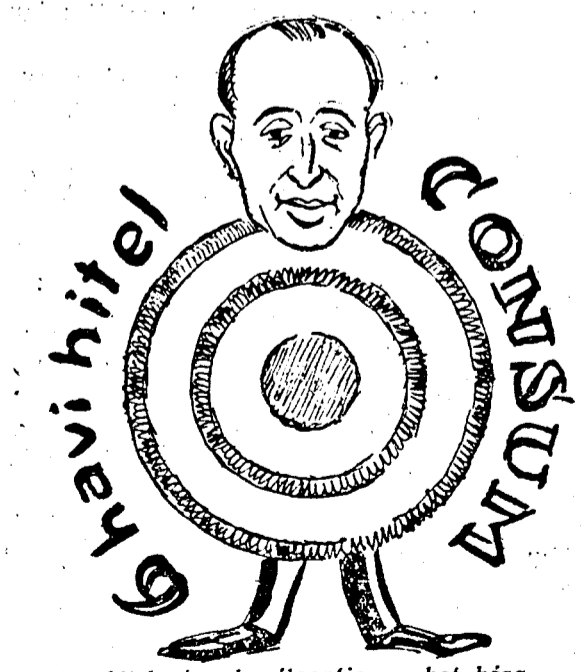
A fele bankár. Jobbik fele író,
Az agya helyén: váltó, csekk és zsiró.
A szíve mégis az írásért dobban:
Nem tudja melyiket szeresse jobban..?

Mint tengerparton sóvár tengerész,
— Mert fény sugárzik lentől vad, merész —
Mereng Lipi a Palace parkett-partján,
S kaján mosoly virul az ajkán.

A brit Londontól, ködös Aradig
Szövi — fonja hálóját — s ime máris
Végszámra ontja vásznát, selymeit,
A szorgalmas takács, a „rózsás” Abris.

Mint hitel-vágyak célpontja — hat óra —
A „Consum” ő, a jó Székely Mihály.
Mosoly, könny csábja — mind lepattan róla:
Egyedül csak K. P.-ra retirál.

Orvosi tanács!
Ne legénykedj
„OLLA”
GUM...?
nélkül, ne végy utánzatokat!

Miért ragaszkodom az Aradi Közlönyhöz?

Régi előfizetőink megnyilatkozásai lapunk ötvenéves jubileumára

Az Aradi Közlöny ötvenesztendősi jubileum nemcsak a lapnak felejthetetlen ünnepe, hanem ünnepe minden előfizetőnek is, akik évtizedek óta kitartanak kedvenc lapjuk mellett. Az előfizetőink tábora együtt ünnepel tehát velünk s most ennél a félszázados határkőnél szólaltassuk meg a régi előfizetőinket. A hét-köznapi az újságíró a szó s most szólaltassuk meg hűséges és kitartó előfizetőink közül egynéhányan és mondják meg azt, hogy mi az, ami barátaink hatalmas táborát az Aradi Közlönyhöz köti. Ime, a nyilatkozatok:

Iltői Adler Andor
nagykereskedő:

— Az a 35 éves barátság, ami néhai Stauber József és családjához fűz, valamint az az irány, amelyet a lap harmincöt esztendeje folytat, hívott engem a lap táborába.

Embey Iván

nyugalmazott pénzügyigazgató:

— A feleletet megadja az a hosszú idő, amióta előfizetője vagyok az Aradi Közlönynek. Szellemi, kulturális, gazdasági és a társadalmat szolgáló egyéb irányzatával folytonosan elavulhatatlan érdemeket szerzett, amelyek az évtizedes megszokáson felül, szinte kötelességévé teszi az embernek, hogy a laphoz a legmelegebben ragaszkodjék. Meggyőződéssel tehettem ezt, mert ennek a lapnak fényes multja abszolút biztosságot nyújt a jövőre, hogy a sajtónak magasabb feladatát éppen olyan szellemben gyakorolja majd, mint ahogy azt eddig is tette.

Kerpel Izsó

a következőket mondja:

— Az Aradi Közlöny jó lap. Kezdetől fogva kitűnően van megszerkesztve, hírszolgálatát el-

A modern építészet

nagy szerepet juttat az üvegek és tükörnek, dekoratív higiénikus és könnyen tisztán tartható ::

Kérjen tanácsot és árajánlatot díjmentesen

PINTÉR & Co.

TÜKÖRGYÁR ÉS ÜVEGCSISZOLDA

ARAD,

Str. IOAN CALVIN 39.

Modern matt mintás üvegek.

Állandó raktár mindennemű bel- és külföldi üvegekből!

sörangu és mint a multban mindig, úgy most is az Aradi Közlöny fővárosi nivón áll.

Dr. Löwinger Miksa

főorvos mondja a következőket:

— Közel harmincöt esztendeje vagyok előfizetője az Aradi Közlönynek, amely magas nivón áll. Megbízható, jólinformált lapnak tartom és ezzel magyarázható, hogy szívéhez nőtt olvasótáborának.

Reinhart Gyula

az aradi iparosság elnöke:

— Az Aradi Közlöny friss és eleven. A legújabb híreket kapjuk meg, olyan megbízható híreket, amelyekre építeni lehet. Közgazdasági rovata példás és fővárosi lapokkal vetekszik. Az iparosság minden közérdekű ügyét önzetlennül támogatja, éppen úgy, amint mellénk áll minden kulturális és egyéb küzdelmekben.

Szabó Sándor dr.

a Szabó Albert-cég belfagya:

— A Szabó Albert-cég évtizedek óta hűséges előfizetője az Aradi Közlönynek. Ez a ragaszkodás a lap élvenségével, jólinformált-ságával és haladó szellemével magyarázható. Tulnó a helyi kereteken, mint ahogy mindig magasabban állt a vidéki sajtó fölött és fővárosi lapokkal méltán versenyez.

Stiaszny József

kaptataggyáros:

— Egyedüli sajtóorgánom, amelyik tárgyilagosan és elfogulatlanul ír meg eseményeket. Komoly lap, amelyet nap-nap után élvezettel olvasunk, mert hiszen mindenki megtalálja benne azt, ami érdekli.

Dr. Sugár Jenő

ügyvéd:

— Egészen kis gyerek voltam, amikor az Aradi Közlöny-t megismertem. Pusztán laktunk és kaptam a laptól gyűjtőívet és vendégeinkkel szorgalmasan aláírtam ezeket az

Meghívó.

Tisztelettel meghívjuk az Aradi Iparosok Hítelszövetkezte „Mercur” Áruhitelosztályának minden egyes tagját, hogy

e hó 26-án Karácsony másodnapján délután 4 órakor az Iparos Kulturház nagytermében megtartandó

Karácsonyi ajándékvásárunk sorsolására

megjelenni szíveskedjék.

Teljes tisztelettel

Aradi Iparosok Hítelszövetkezte „Mercur” Áruhitelosztálya.

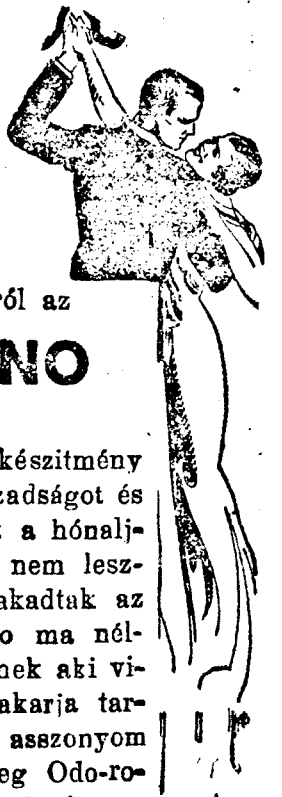
Legszebb karácsonyi ajándék!

Hozassa rendbe mittesszeres, pattanásos, szemölcsös hajszálas arcát

PILISINÉ áthelyezett és a modern higiena minden eszközével felszerelt helyiségében,

ahol a legújabb gépeken kívül Tein Diät, Tej, Ibolya-zsiros radium és még sok másféle arctápláló pakkolások állanak a hölgyközönség rendelkezésére, Arad, B. Reg. Maria 17. údszint.

TÁNG KÖZBEN

az izzadság szaga kellemetlen.

Ne induljon el otthonról az

ODO-RO-NO

használatával nélkül.

Ez az eredeti amerikai készítmény azonnal eltávolítja az izzadságot és ennek kellemetlen szagát a hónaljából. Szép és drága ruhái nem lesznek többé foltosak és szakadtak az izzadságtól. Az Odo-ro-no ma nélkülözhetetlen minden nőnek aki vigyáz a testére és meg akarja tartani toalettiét. Ennek asszonyom tehát kötelessége egy üveg Odo-ro-no-t állandóan házában tartani.

Az Ön patikusa, vagy droguistája felajánlhatja Önnek bármikor. Figyelje a vásárlásnál az üveg nyakán lévő védzalagot, mert csak az ezzel ellátott valódi.

ODO-RO-NO

Romániai vezérképvislet:

Societatea Generala de Parfumerie si Produe Ghinioe S. A. R. Bucuresti, Str. Luterana No. 6.

előfizetési íveket. Innen a barátság, később munkatársa lettem a lapnak, majd pedig ügyésze. Néhai Stauber József főszerkesztőhöz és családjához fűz barátság, nem szólva arról, hogy a lap mindig kitűnően volt szerkesztve, élénk volt, szívesen olvastam és olvasom.

Várkövi János

78 éves szijgyártó mondja a következőket:

— Csaknem a kezdetől fogva előfizetője vagyok az Aradi Közlönynek, amely mindenről informál, ami a világban történik. Többször akartak más lap előfizetőjéül megvenni, de mindenkor kitartottam kedvenc lapom mellett, amely élvenségével és érdekességével nap-nap után elszórakoztat.

Wild Ferenc

cukrász:

— Az Aradi Közlöny mellé megindulásakor szegődtem. Kedvenc olvasmányom és számtalanszor magam győződtem meg arról, hogy mindenről, mindenkor pontosan van információ és ez a megbízhatóság az, amely általában népszerűvé teszi.

Arad, a főnyeremények városa

Erdekes esetek a sorsjegyek körül. — Amikor „megjósolják” a nyerőszámokat. — A férj játszik, — a feleség nyer

Az egész ország sorsjegyről beszél. Mindenki játszik, mindenki nyerni akar, mindenki remél és az eddigi statisztika szerint a reménykedésnek meg is van az értelme, mert a mostani időkben egyedüli meggazdagodási lehetőség a főnyeremény. Kihaltak az amerikai nagybácsik, a mil-lomos örökségek is ritkán fordulnak elő, aránylag a legbiztosabb módszer tehát a sorsjegy. Különösen Aradon ez a helyzet és Aradot ezért el is nevezték a szerencse, helyesebben a főnyeremények városának. Sokszor csaknem vigjátékba illő helyzetet teremt egy-egy vevő babonás szokása, gróme, vagy bosszúsága. Ilyen kedves epizódokat gyűjtöttünk csokorba, akkor, amikor felkerestük az aradi sorsjegybizományosokat, hogy a játék közéből, izgalmából néhány ilyen történetet mondjanak el.

Felkerestük Gárdos Lajost, a Goldschmidt-bank főtisztviselőjét, aki a következő frappáns történeteket mondta el:

— Tavaly történt még — kezdi elbeszélését Gárdos — az egyik húzás előtt, hogy egy ismert aradi nyugdíjas urnak, miután a húzás előtti napig nem váltotta ki sorsjegyét, hazaküldtem sorsjegyét a lakására. A szolgát a nyugdíjas felesége fogadta, aki esküdt ellensége volt a sorsjátéknak és nem tudta, hogy az ura játszik. Amikor meghallotta, hogy miről van szó, kijelentette, hogy férjének nincs pénze ilyesmire, tehát nincs szükségük a sorsjegyre. A lármára előkerült a nyugdíjas is, aki szintén felháborodottan utasította vissza a sorsjegyet. Még megjegyezte, hogy rá is írja a borítékra, nehogy követeljék érte a pénzt. Felesége helyeslőleg bólintott és a férj közben a következőket írta a borítékra: „Este bemegegyek és kiválom”. Így is történt, megjegyzem, a sorsjegyet kihúzták huszezer lejjel, de a nyereményért már a feleség jött el.

— A legtöbb bajunk azokkal van, akik megálmodják a sorsjegyszámukat. Főleg öreg nénikék. Például keresnek sorsjegyet, amelynek számai összeadva huszonegyet tesznek ki, vagy amelyiknél az első szám a 6-os és az utolsó

4-es, nullának nem szabad benne lenni. Volt olyan, aki csupa kettessel kért számot, vagy rengetegen vannak, akik a 13-al végződő vagy kezdődő számokat keresik. Ilyeneket alig lehet meggyőzni arról, hogy a babona nem sokat ér.

Friedmann Gyula, az Aradi Általános Takarékpénztár sorsjegysztyálynak vezetője ugyan-csak érdekes történeteket mesél el munkatársunknak a sorsjegyvásárlás körülményeiről:

— Rendkívül frappáns eset volt — meséli Friedmann Gyula — amikor egy ismert jós beállított hozzám a bankba és azt az ajánlatot tette, hogy jutalék ellenében hajlandó megjósolni látogatóinak, hogy melyek a szerencsés számú sorsjegyek. Mi természetesen nem voltunk hajlandók jutalékot fizetni a látoknak, aki azonban ugylát-szik ennek dacára megjósolta látogatóinak a szerencsés sorsjegyeket, mert nap-nap után kerestek fel bennünket olyanok, akik határozottan számok után érdeklődtek.

— Egy erdélyi parasztagazda azt írta nekem, hogy 3 éve játszik és nem nyert. Mindig ugyan-azt a sorsjegyet kapta és szerinte az ő száma nem volt benne a korongban. Válaszoltam neki és közöltem, hogy bizony minden számot megfor-gatnak, de ő ennek nem adott hitelt. Vett egy másik sorsjegyet és mit tesz Isten, az első húzáson nyert vele negyven ezer lejt.

— Nagyon érdekes eset történt meg az elmúlt évben, amikor egy hölgy bejött és kérte az 52763. számú sorsjegyet, amit megálmodott. A szám már el volt adva. A hölgy tanácstalanul állt és elmesélte, hogy egy régebbi húzáson a

39312-es sorsjegyet álmodta meg, akkor is meg akarta vásárolni, de már nem volt meg és a sorsjegyet ötmillió nyereménnyel húzták ki. Kétségbeesve mondta, hogy most egészen biztos ugyan úgy jár, mint akkor és most is hanyag-sága miatt ötmilliót dobott ki az ablakon. Feljegyeztem magamnak a számot, ezuttal azonban a megálmodott sorsjegy nem nyert.

Blum Árpád, az Aradmegyei Takarékpénztár sorsjegysztyálynak vezetője is tartogat szá-munkra érdekesnél-érdekesebb történeteket. Egy párat kiválasztva itt adunk:

— Egy glogovati-i öregasszony hosszas rá-beszélések után vett egy nyolcad sorsjegyet. Egyszer nem nyert, kétségbe volt esve, másod-szor sem nyert, kijelentette, hogy az egész be-csapásra megy és hogy harmadszor utoljára pró-bálkozik. Az utolsóelőtti húzáson még vásárolt egy sorsjegyet, amit százezer lejes nyereménnyel húzták ki. Azóta a következő húzáson ismét nyert. Ő lett a legpontosabb vevőnk. Nem volt olyan szerencsés eset egy aradi iparosé, aki egy napot késett sorsjegyének kiváltásával és kihuz-ták számát, kétszer egymásután.

— Azt azonban megfigyeltem, hogy azok, akik csak hosszas rábeszélés után vesznek sors-jegyet, sokkal esélyesebbek. Valósággal minden-kire rá kell erőszakolni a szerencsésjét. Először hallani sem akar a sorsjátékon való részvételtől, azután pedig, amikor egyszer a legkisebb nye-reménnyel kihúzták sorsjegyét, már holtbiztosra veszi a további nyerést, szinte számol vele.

— A babonának valóban nagy szerepe van a sorsjegyvásárlásnál, legalább is a vevők ki-lencven százaléka babonás. Boldogan vesznek olyan sorsjegyet, amely valakinél több húzáson keresztül nem nyert. Valósággal kutatnak ilyen sorsjegyek után, bár az ilyen számok legritkáb-bak, mert mindenki, igyekszik egy sorsjegynél

Vegyen ujévre ajándékot!

Rádiót, Porszívót, K O C H-nál, Vasalót, Csillárt

Strada Eminescu 2.

5458

Kedvező fizetési feltételek!

Arad szerencsehozója a GOLDSCHMIDT BANK

ARADON nyertek, és ARADON fizette ki a GOLDSCHMIDT BANK a következő főnyereményeket:

1932. évben	Lei 50.000.000	azaz ÖTMILLIÓ	Leit a 45964 sz.
1933. „	Lei 600.000	azaz Hatszázezer	Leit a 80913 sz.
1934. „	Lei 150.000	azaz Egyszázötvenezer	Leit a 62557 sz.
1934. „	Lei 1.000.000	azaz EGYMILLIÓ	Leit a 26350 sz.

ezenkívül rengeteg kisebb nagyobb nyereményt, összesen

Lei 20.500.000 azaz huszmillióötszázezer Leit

Már többizben bebizonyosodott a GOLDSCHMIDT BANK hagyományos szerencsése!

maradni. A legutolsó húzáson fordult elő, hogy az utolsó napon, szinte az utolsó órában lihegve tért be egy ur az üzletbe és kéri sorsjegyét. Szerencsére félre volt téve és így nyomban kézhez kapta, de az átvételnél megjegyezte, hogy inkább más számmal szeretne játszani. Végül még is megmaradt eredeti sorsjegyénél, amely azután 20.000 lejt eredményezett számára.

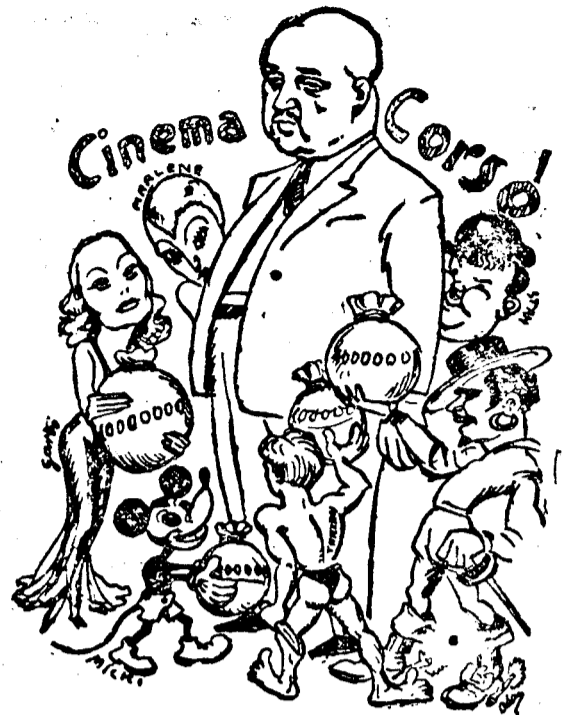
Olariu János, az Iliescu Bank itteni fiókjának vezetője sem maradt adós a történetekkel:

— A kétmillióس nyereményünk előtt történt, hogy egy vidéki suszter felesége játszott sorsjeggyel és az ura nem tudott róla. Négy osztályon keresztül kuporgatta össze a sorsjegyért járó pénzt, de az ötödik osztályra már nem jutott és ezért a férjétől kellett kérnie. Ez még meg is verte a feleségét a sok „kidobott” pénz miatt, de pénzt azt nem adott. Az asszony úgy segített magán, hogy kölcsön kérte a sorsjegyre valót. Az ötödik osztály húzásán kétmillió lejt nyert az asszony, aki azután visszaadta férjének a pofonokat, de türte is a férje. Amikor felvették a pénzt Clujon, több mint huszezer lejt elmulattak, sőt aki kölcsön adta az asszony számára a pénzt a sorsjegyre, azt külön megjutalmazták.

— Ritka játékos-típus egy maceai gazda, aki olyan szegény, hogy gyalog jön be Aradra a

sorsjegyét kíváltani. Minden húzás előtt megfeszíti a hosszú utat, mert szerinte a forrásnál jobb venni, mint amugy. Egyszer, amikor bent volt az üzletben, annyi pénze sem volt, hogy gyufát vegyen, amivel pipáját meggyújthatta volna, de a kétszáz lej a sorsjegyre félre volt téve, azt mondta az öreg, az fontosabb, mert gyufából még nem gazdagodtak meg, de sorsjegyből már igen.

Ilyen és hasonló érdekes jelenetek játszódnak le a sorsjegyvásárlás előtt. A nyereség esetén azután csaknem valamennyi játékos megesküdött volna, hogy biztosan számított a nyereményre. Ki ne emlékezne arra a híres háború előtti nyereségre, amikor egy ismert vállalkozónak húzták ki a sorsjegyét, aki azután hálából, még most is, cukorral látja el az aradi gyerekeket. Élénk emlékezetében van mindenkinek a Pless-féle nyereség, amikor a fiatalember és menyasszonya között valóságos hajóvadászat kezdődött a sorsjegy után, amely végül is békésen fejeződött be. Az ötmillióس nyereményre is emlékezhetnek, hiszen nem régen volt, amikor négy aradi család jutott gyönyörű összeghez. Ugylátszik napiainkban tényleg a sorsjegy a legjobb üzlet, főleg Aradon, hiszen Oradea, Timisoara és még néhány erdélyi várost összevéve, nem nyertek sorsjegyen annyit, mint éppen Aradon.

Minden sztár csak neki viszi Zsákszámra a dollárt s a lejt — ... Ezt csak, épp Kornis nem hiszi, s még „Corso”-zról is elfelejt...

ARADI PORTRÉK

A polgármester dr. Ursu János, Csak törje fejét, hogy lesz szebb a város; S tán rájön addig, hol a bökkenő, Mig a viadukt újra összenő.

A Lloydban ő a legnagyobb legény, Ott táncolhat az asztal tetején, Snájdig külseje jó szívet takar, Örökijju, csak tán sokat — akar...

Fagyot jeleznek Lidóról Aradnak, Hogy eljött onnan Rózi s a Magda... Ezekután olaszok sem maradnak Otthon tovább

„Ducel gyerünk Aradra!”

E társaság — Domán, Basch és Sugár —, Mind hős vezér és evezős-buvár, Mind bős „Hajós” — noha kissé riadt —, mert végzet rajtuk: „HARMAN — egy miatt”!

Bár utja biztos — gyakran visszanéz, Bridzsnél, vagy uccán — mindig tette kész, Politikus, de lám, kemény legény...! S jelszava: „lesz maga justh is az enyém”!

Nem tompa elme, a neve is Etés A Nők, ha látják így szólnak: Kis édes...? Kávét iszik, ha alszik 's, szürt-habbal, S, ha ébren van — fuvaroz éjjel-nappal.

RENAISSANCE PENZIO BUDAPEST

a főváros szívében.

425

IV., Irányi-utca 21.

Hűvös és meleg fürdőviz a szobákban, központi fűtés, a szobákban telefon. Elegáns étterem, kívánatra díj a la — Olcsó árak

A szerkesztőért:
Dr. STAUBER JÁNOS
főel.

Feltűnő alkalmi házadások!

Belvárosi magasföldszintes, részben adómentes ház 7 lakással, fürdőszobával. 565 000 lejt.

Belvárosi ház 3x3 és 2 kisebb lakással, kerttel, 520.000 lejt

Főtérre emeletes ház 20 lakással és fizletekkel, 2.100.000 lejt

Belvárosban új, adómentes emeletes ház parkettás, fürdőszobás, lakásokkal 1.250.000 lejt.

Ugyanott adómentes emeletes ház 4 drb fürdőszobás lakással, 850 000 lejt

Törvényszék közelében adómentes emeletes ház 2 drb. parkettás lakással, 950.000 lejt.

Főtérhez egészen közel masszív bérház 10 bérlémmel, nettó 12 százalékos lövedelemmel, 1 millió 450 000 lejt

Piac térhez egészen közel, nagy, masszív, sarok bérház 12 lakással és üzletekkel, átvethető nagyobb bankkölcsönre, 575.000 lejt.

Belváros centrumában masszív bérház 8 drb parkettás, fürdőszobás, 2, 3, 4 szobás lakással 1.400 000 lejt.

Református templom táján teljesen jókarban levő masszív bérház 12 lakással, mind fürdőszobával, 1.400 000 lejt.

Vilamos állomás közelében teljesen jókarban levő emeletes ház 10 drb. I. 2, 3 szobás, mind fürdőszobás lakásokkal, iparműhellyel 850.000 lejt.

Belváros közelében és a külvárosban 6 drb ház nagyforgalmú fűszerüzlettel, italméréssel és lakással, 150—350 000 L

6 drb. legszebb adómentes villa 3—6 szobás lakásokkal, 200—800 000 lejt.

Marospartján legszebb 5 szobás villa minden kényelemmel, azonnal bére kiadó.

Közközlés táján legszebb magánház 3 szobás, fürdőszobás, kényelmes lakással, 275 000 lejt.

Külvárosban, autóbussz mezejél közelében, adómentes ház 3 szobás lakással, istállósval, 125. négyzetű területtel, 175 000 lejt.

Szerb palota közelében masszív ház 5 és 1 szobás lakással, gazdasági épületekkel, elköltözés miatt 220 000 lejt.

Fentiek kivül a főtéren, a belvárosban és közelében ház, magán-, üzlet-házak, villák, nagy vállalkozások eladók

HAASZ-iroda

Arad, Str. Eminescu 20—22. sz. 222

Relief

5717

KÜLÖNFÉLÉK.

GYENGE FÉRFIAKNAK válaszbélyeg ellenében díjmentesen küldöm szabadalmazott szexuális találmányom ismeretét. Cím: Mosse, Cluj (9.) P. Uniril 23. 431

Varrógépeket, írógépeket, ezüstösür ósien keresünk megvételre. Comisio. Dacia kávéház mellett. 4925

APRÓ HIRDETÉSEK.

Egy apróhirdetés **20 lei.** Minden további ára 10 szóig csupán **20 lei.** 3 szó 2 lei. 4 szó 3 lei.
Az apróhirdetések előre fizetendők.

Apróhirdetéseket este **9 óráig** vesznek fel az Aradi Közlöny kiadóhivatalai. - Telef.: 151

LEVELEZÉS.

Öszirózsa 874. Levelét kérem az Aradi Közlönytől átvenni Falusi. 220

PERFEKT románul beszélő hölgy ismeretséget keresem. Leveléket „Tisztviselő” jellegre az Aradi Közlöny kiadójába kérek. 219

ALKALMAZÁS.

KÉT urfi arvaleány házvezetőnői állást vállal öreg nőnél vagy urnál vagy fiatal párnál. Cím a kiadóban. 149

TOMEGCIKNEK vidéken való eladásával szép és állandó mellékkeresetre tehet szert. Cím az Aradi Közlöny kiadójában. 218

LEÉPÍTETT vasutas képzett géplakatos, állást keres. Cím az Aradi Közlöny kiadójában. 215

ISPÁN kerestetik azonnali belépésre, aki jól tud románul és földmivésiskola végzettséggel bír. Ajánlatokat fizetési igényekkel és bizonyítvány másolatokkal Glück Fülöp, Alba-Iulia. 5711

KÖZEPISKOLÁT végzett fiu nyomdásztanulónak felvételt. Tipografia G. Ienci, Fischer Bliz-palota. 5712

AQUIZITÓRÓK felvételnek könnyű munkára jó kereseti lehetőségekkel Strada Moise Nicoara 6. 5714

PERFEKT szakácsnőt keresek január 1-re. Jelentkezni: Piata Luther 2. Meer, I. kapu. 5718

LAKÁS.

KISEBB 2 szobás újonnan festett lakás január 1-re kiadó. Str. Gh. Jonescu 10/12. 5484

ELEGANSAN BUTORJZOTT szoba magánházzal, uriembernek igen olcsón kiadó. Ugyanott új írógép eladó. Strada Dna Balasa 180. 5713

VÉTEL ÉS ELADÁS.

8 lejtért ujjbor, vörös- és ó-borok kaphatók. Messzer, Str. V. Stroi-escu No. 7. 4975

Eladó ingatlanok!

Belváros központjában szép II. emeletes bérház 13 különböző lakással 8 fürdőszobával 240.000 Lej bérjövdelemmel, 2.400.000 Lejt.

Belvárosi földszintes bérház 3x3 és 2x1 szobás, fürdőszobás lakásokkal 58.000 Lej jövdelemmel 550.000 Lej Utóbbi közelében egy 8 szobás, fürdőszobás, esslingeni rolós lakású gyönyörű villa 250.000 Lejt.

Belvárosi kisebb házak több lakásokkal, vízvezetékekkel á 160 000 Lei. Arad közelében 30 holdas tanyás birtok holdanként á 12,000 Lejt. Ezekon kívül tőkebefektetésre alkalmas több bér és magánházak olcsón eladók

Boross-ügynökségnél, Arad, Str. Bratianu 21. szám alatt.

Oszi felöltőt, ruhát és téli-kabátot tisztít és fest

URADALOM, malom, vendéglő és mozi világítására alkalmas 110 voltos akkumulátor-telep, gép, dinamó és kapcsolótábla olcsón eladó Tihynél, Radnán.

6 HP. BENZIN, petróleum-motor garantált üzemekepes, olcsón eladó. Marcán, Chisineu. 225

Pléh- és fahordók eladók. Cím az Aradi Közlöny kiadójában.

KEVESEBT használt Underwood írógépét megvételre keresek. Címeket az Aradi Közlöny kiadójába kérek. 4749

HASZNALT Ford teherautót megvételre keresünk. Oppenheimer sztraktár Arad, Str. Eminescu 15. 224

ELSŐRENDŰ komplett francia háló és modern ebédlő eladó. Str. Russu Sirianu 24. 212

KERESSEK megvételre 100—150 drb. mangolica süldőket 10—15 hónaposok ármegelőléssel. Lebovica, Macea. 5716

UJÉVI AJANDÉKOK

legolcsóbban, klub garnitúra 4500, bőr garnitúra 3500, uri szoba 6000, Schöberli vitrinek, 8 ajtós tükros szekrény, ebédlők, Singer varrógépek 1500 lejtől, konyha kredencok 750 lejtől, csülárok, valódi és belföldi perzsa szőnyegek, fehér leányiszoba, dísztárgyak, ezüst tálcák, festmények, tükrök, porcellán és kristály tárgyak stb. Comisio biz, üzlet, Reg. Maria 13. Zálogtárgyakra a legmagasabb összegeket csak az általunk képviselt ümisoraal zálogház folyósítja. Meghosszabbításokat legolcsóbban vállalunk „COMISIO” biz. üzlet Bul Reg. Maria 13. Dácia mellett. 4639

AZ ÍRÓGÉPEK

Importja ugyyszólván hermetikusan el van zárva. Jól felfogott érdeke tehát minden géptulajdonosnak, hogy megérvő gépét elsőrangú műhely által kezeltesse. — Törés, kopás esetén eredeti amerikai alkatrészt helyzetessen gépébe, mert csakis így biztosíthatja még évek hosszú során át annak használhatóságát.

Nálam az összes alkatrészek cserélhetők, tehát nemcsak a henger, betű vagy betűkar, hanem akár az egész Segment (csapágyrendszer) teljes betűkar sorozattal vagy a fogaskerek a léccel stb. ugy. hogy egy gép teljes újjalakítása 100% értelemben sem „utópia”. 201

SZEGFŰ

Str. Bratianu 7. - Telefon 111.

Egy kétfogatu könyvű stráfkocsi

10 q rakterülettel, 2 ponilóval, olcsón eladó. 211

Cím az Aradi Közlöny kiadójában.

INGATLAN.

ARADON, Gradiste-telep mellett, circa 20 holdas tanya több évre bérbeadó Bővebbet özv. Janciciné, Calea Ardealului 18. 5469

HATSCEK

INGATLANFORGALMI IRODÁJA
ARAD, BULEVARDUL CAROL 46.

Banca Nationala és az Ipartestület között (Lakás ugyanott.)

ELŐNYÖS INGATLANAJÁNLATAI:

1 Főtérre emeletes, jókarban, parkettás, fürdőszobás lakásokkal, autogarázs és ratárhelyiségekkel, 1.500 000

2 Főtérhez közel kétemeletes, 8 bérlémmel, részben parkettás, fürdőszobás lakásokkal, jó jövdelemmel, 1 millió 450.000.

3 Reg. Ferdinand-ut folytatásában emeletes, masszív, jókarban, 7 bérlémmel (4 fürdőszobás lakással) esslingeni redőnyökkel, 1.150 000.

4 Belvárosban, közel a főtérhez, két emeletes, 6 bérlémmel, részben parkettás, fürdőszobás lakásokkal, 1 millió 450.000.

5 Piata Catedralei közelében 2 uccára nyíló, üzletes ház 10 bérlémmel, 100.000 jövdelemmel, 950 000

6 Főtérre nyíló forgalmas uccában emeletes, 4 bérlémmel, 700.000.

7 Püspöki palota közelében nagy bérház 10 bérlémmel, felerészben fürdőszobás lakásokkal, 950.000.

8 Consistoriului-ucca táján emeletes, jókarban, 3x3 szobás, fürdőszobákkal, 1x1 szobás, előszobával, 70.000 hozam, 700.000.

9 Színházhoz közel emeletes, 6 bérlémmel, részben fürdőszobákkal, 675 ezer

10 Ugyanott emeletes, 2 uccára nyíló, 8 bérlémmel, 60.000 jövdelemmel, 550.000.

11 Rendőrség közelében 1x4 szobás, fürdőszobás, ezenkívül 7 bérlémmel, kb. 1100 öles fa gyümölcsös, 80.000 hozam, 750.000.

12 Ugyanott üzletes sárokház 10 bérlémmel, részben fürdőszobás, 520.000

13 Horia-u közelében emeletes, 5 fürdőszobás lakással, 1.050.000.

14 Belváros aszfaltos, forgalmas uccában üzletes bérház 10 bérlémmel, részben fürdőszobás lakással, kb. 70.000 jövdelemmel, áron alul, 430 000.

15 Szerb palotához közel 2 uccára nyíló, 1x3 szobás, fürdőszobahelyiséggel, üvegezett folyosóval, 2x2, 3x1 szobás, részben alapincézve, 425.000.

16 Piata Mihai Viteazul táján 3x3, 3x2 szobás, 350.000.

17 Ugyanott magasföldszintes urfi magánház, 4 szobás, elő-, fürdőszobás, teljesen alapincézve, parkirozott udvar, esslingeni redőnyök, 450.000.

18 Str. Consistoriului táján 1x2, 3x1 szobás, 16x8 méteres műhely, garázs, 250.000.

19 Piata Stefan cel mare táján 2x2, 2x1 szobás, 170 öles telekkel, 180.000.

20 Szerb templom táján adómentes, 2x1 szobás, 475 öles telekkel, 315.000.

21 Piata Catedraleihez közel 2 lakásos, jókarban, gyümölcsösökkel, 150.000.

22 Ugyanott 6x1 szobás, elválasztható saroktelekkel, 130.000

23 Piata Avram Iancu táján 1x2, 3x1 szobás, 150.000.

24 Saguna-u táján adómentes, 2 szobás, 350 öles gyümölcsösökkel, 75.000.

25 Calea Radneiu ul, adómentes, 1 szobás, előszobával, ugyanily pincelakással, 70.000 221

Azonkivül egyéb magán-, bér- és üzletes házak, telkek, földek, szállók stb. eladására vannak meghívásaim.

119 ARAD

Vadászkürt Szálloda

újonnan átalakítva a város központjában, modern, kényelmes, tiszta othont nyújt az utazóközönségnek. — Gőzfűtés. — Figyelmes kiszolgálás. Telefon interurban 673.

HOSZPODÁR
Str. Siroiescu 13. Üzlet: Str. Eminescu.

RESITAI VASMÜVEK Rt.

Vezérigazgatóság: BUGURESTI, III. Str. Vasile Alexandrii.

Telefon: 219-47-49.

Sürgöncim: Resitanina.

Kohászat.

Vasfémek olvasztó kemencék részére, kátrányfélék, benzol, creuzol, mangal, tűzálló-harcs és téglák. Öntéshez szükséges öntött vas, ugyanez acél gyártáshoz.

Elektromos és Martin acélok.

Félnyersanyagok, kovácsolt és profilrozott kereskedelmi vas I és U vasgerendák „Vignol” faconvas-sinek gyártásához. Vastag és kö zépvastagságu vaslemezek.

Különleges finomságu acélok.

Carbon acél, mechanikai építkezésekhez szükséges acélok, vasutak részére, repülőgép gyártásokhoz, gépek és motorok.

Acélok nagy mangan tartalommal. Oxidálhatatlan acélok, Carbon acélok, compozitok, műszerek és szerszámok készítésére.

Mechanikai készítmények.

Vasutak részére:

keskeny és rendesvágányu mozdonyok. Apró vasutfelszerelési tárgyak: Váltók, keresztelések, hidak, és vasépitmények, mozdonyforgatók, vagonettek, vagonfelszerelési tárgyak, tengelyek, fékek, öntöttacél-kerekek, kovácsolt acélkerék-korongok, teljes kerék párok, sinszőgek, srófok és anyacsavarok.

Vilamosközpontok részére:

Electromotorok, dinamók, generatorok, transzformátorok, villanyüzemi teljes felszerelések, ugyszintén kereskedelmi és iparfelszerelések. Villanyfelszerelések a petroleum és bányászati vállalkozások részére.

Petroleumipar részére:

Furásokhoz szükséges alkatrészek, különleges acélból öntve, kovácsolva.

Gazdasági felszerelések:

Ékek, vetőgépek, lapátok, hántalók, gereblyék, ásók, magszórók és más gazdasági felszerelések.

Fegyvergyártás:

Könnyű ágyuk, hosszucsovü ágyuk, légítámas elleni ágyuk, gyalogsági ágyuk, nehéz ágyuk, páncélozott ágyuk, tankok és löszerek.

Aviatikai felszerelések:

Kovácsolt alkatrészek, préselt felszerelési tárgyak, valamint termikusan kezelt alkatrészek motorok részére.

Fémépitkezésekhez.

Fix és mozdítható hidak átjárók, fém fedélszerkezetek. Épületvázak fémből amerikai módszer szerint. Víz tartányok, Hangárok. Bányászati kiemelő toronyvázak.

Vaslemezek, valamint gazdasági gépek és felszerelések képviselője:

„SOCOMET” Kohászati Kereskedelmi R.-T.

BUGURESTI, Calea Victoriei 51 szám.

Telefon: 3, 40, 10.

Sürgöncim: „Socometal.”

Magyar Általános

Hitelbank

Vezérképviselősege:

TIMISOARA

Fiókok: { **BRASOV,**
ORADEA,
TIMISOARA

Foglalkozik a banküzlet minden ágával.